BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

PLVTARCHVS

VITAE PARALLELAE

VOL. III FASC. 2

ITERVM RECENSVIT

KONRAT ZIEGLER

EDITIO STEREOTYPA
EDITIONIS ALTERAE (MCMLXXIII)

MONACHII ET LIPSIAE
IN AEDIBVS K. G. SAUR MMII

Die Deutsche Bibliothek – CIP-Einheitsaufnahme

Plutarchus:
Vitae parallelae / Plutarchus. -
Monachii ; Lipsiae : Saur
Vol. 3. Fasc. 2. / Rec. Konrat Ziegler. -
Ed. stereotypa ed. 2 (1973). - 2002
(Bibliotheca Teubneriana)
ISBN 3-598-71676-1

Printed in Germany

Gesamtherstellung: Strauss Offsetdruck GmbH, Mörlenbach

PRAEFATIO

Trium fontium **GΠL**, quibus in edendis quattuor vitarum paribus, quae prior huius voluminis fasciculus continet, uti potuimus, duo tantum **GL** etiam per reliqua huius voluminis paria tria, id est per vitas Lycurgi et Numae, Lysandri et Sullae, Agesilai et Pompei, nobis praesto sunt, cum hae vitae in codicibus ***Π*** non iam insint. atque Lysandri et Sullae quidem in vitis praeter **GL** (id est **G**
Sangermanensem-Parisinum 319 saec. XI./XII. et Laurentianum plut. 69, 6 anni 997, quos in praefatione voluminis III, 1 accuratius descriptos habes) alia subsidia plane nulla nobis sunt, nisi quod in codicibus Parisinis ex **L** descriptis atque olim in editorum usum collatis hic illic lectio verior invenitur, plerumque tamen sine dubio ex ingenio alicuius viri docti illorum temporum nata. Parisinorum lectiones (praeter eas quas Sintenis in editione maiore protulit) sumpsi ex exemplari editionis Reiskianae bibliothecae universitatis Kiloniensis, cuius in margine collator Kontus eas olim adscripsit. sunt igitur hi codices: **L**

Parisinus 1671 anni 1296, cf. Sintenis, ed. mai. I p. XV et Mewaldt, Sitz.-Ber. Berl. Akad. 1906, 827 sqq. **A**
Parisinus 1672, cf. Sintenis l. c. p. XVI **B**
Parisinus 1673, cf. Sintenis l. c. p. XIX **C**
Parisinus 1674, cf. Sintenis l. c. p. XVII **D**
Parisinus 1679, cf. Ziegler, Überlieferungsgeschichte d. vergl. Lebensbeschr. Plut. p. 44 sqq.,

quorum gravissimus est **C**, cuius exemplar a viro docto et coniecturis sagaciter excogitatis et lectionibus aliorum librorum hinc illinc comparatis auctum et emendatum

esse paene ex unaquaque pagina elucet; quamquam per vitas huius voluminis librarius eius exemplaris vix alia praesidia ac nobis sunt habuisse videtur.

Ubi **GL** ita inter se differunt, ut utraque lectio sensu non careat, librum **G** potius sequendum duximus, quia **L** negligentius scriptum ac saepius pessumdatum textum praebet quam **G**; quamquam haud pauca menda sublata sunt a correctore (vel correctoribus, cf. vol. III 1, p. VII)
L^2 **L**^{2}, qui in corrigendo alium codicem **G** similem adhibuit. – collati sunt **GL** per vitas Lysandri et Sullae a me, per vitas Lycurgi et Numae nec non Agesilai et Pompei a Lindskogio.

Multo melior atque in recensendis vitis Lys.-Sull. editoris condicio est in vitis Lyc.-Num. et Agesil.-Pomp. nam haec paria nobis servata sunt in codice illo prae-
S clarissimo Seitenstettensi (cf. vol. I 1, p. IX), quo invento et excusso demum quam vilis esset codicum **GL** cetero-
Y rumque familiae **Y** – idest tripartiti generis, cf. vol. I 1, p. VII et XIII sqq. – auctoritas, viri docti intellexerunt. contulerunt codicem S Michaëlis, Meyer, Fuhr, Lindskog.

Z Ex codice **S** descriptus est olim liber quidam nunc deperditus **Z**, cuius multa adhuc exstant apographa. his ubi exstat ipse codex **S** carere nos posse consentaneum est, nisi cum in **Z**, quod interdum factum est, loci depravati coniectando sanati sunt. sed cum in **S** et in initio et in fine mutilato partes magnae vitarum Lycurgi (scil. c. 1–20, 8) et Pompei (c. 19, 3 usque ad finem) desint, considerandum est, quid lucri in his partibus ex codicibus **Z** capere possimus. sane – quod sperari poterat – **Z** non ex **S** integro fluxisse, ut nunc pro partibus deperditis **S** esse nobis posset, sed iam tum **S** eandem quam nunc speciem praebuisse (praeter unum folium primum tunc salvum, nunc abscissum) et Lindskog in praefatione editionis peculiaris Ages. et Pomp. (1906) p. VIII sqq. et ego in libro „Überlieferungsgesch.“ p. 165 sq. argumentis ex forma ac statu codicis Ambrosiani A 151 sup. petitis evicimus, et ipsa

textus condicione probatur multo in his partibus vilioris quam per partes in S servatas. nec tamen plane abiciendus est testis **Z**, nam is codex, quo ille ad supplendas libri S lacunas usus est, is quamvis S minime par multisque vitiis propriis defoedatus fuerit, tamen non eiusdem originis cum **GL** fuit, sed ex loco superiore stemmatis deductus; unde fit, ut loci complures in **GL** depravati codicum **Z** ope emendentur. atque in Lycurgo quidem cum **Z** unicus sui generis testis sit, plura de hac ratione dici non possunt (quamquam quin is familiae deterioris **Y** fuerit, vix dubium), idque solum monendum, in vitis Lycurgi et Numae hos codices stirpis **Z** mihi praesto fuisse:

Parisinum 1676 saec. XV., cf. Sintenis, ed. mai. IV p. III sq., qui utitur siglo F[a] **H**

Parisinum 2955 saec. XV., cf. Sintenis l. c. p. IV, qui utitur siglo **L** **J**

Marcianum 385 saec. XIV./XV., cf. vol. I 1, p. XVI; Ziegler, Überlieferungsgesch. p. 11 et 15 sq. **M**

Parisinorum lectiones mihi praebuerunt Sintenis l. c. p. VIII et Konti collatio quae est in Reiskiana Kiloniensi (v. supra p. V), Marciani collatione usus sum a C. Th. Michaëlis facta et nobis donata (cf. eiusdem commentatio de Plutarchi cod. ms. Marciano 386, Berolini 1886, p. 5).

In vitis Agesilai et Pompei ad S (**Z**) et **GL** accedit codex Matritensis N 55 saec. XIV. (cf. vol. I 1 p. XII), **N** quem non solum per vitas Niciae et Crassi Alcibiadisque et Coriolani, verum etiam per Demosthenis et Ciceronis testem singularis virtutis esse rectissimumque esse Caroli Graux de eo iudicium mus. Rhen. vol. LXVIII p. 97 sqq. aperte docui.[1]) per Agesilaum et Pompeium etsi aliquot locis lectiones haud spernendas praebet, tamen cum S certare non potest, et permultis erroribus, quos cum **GL**

1) Unde miror Gudemanum nuper (Phil. Wochschr. 1924, 359) codicem **N** vilissimum et incertissimum dixisse.

communes habet, eum stirpi **Y** adnumerandum esse pro-
Z batur. ubi vero **S** defecit, ita **N** cum **Z** consentit, ut duas codicum familias **NZ** et **GL** habeamus inter se certantes, quarum modo haec modo illa verba puriora servavit. adhibuit igitur scriptor codicis **Z**, cum **S** defecisset, aliquem librum Matritensis gemellum pro exemplari (quod luculenter Lindskog, praef. in Ag. et Pomp. p. IX sqq. exposuit) eoque ita usus est, ut nonnumquam locos in fonte suo depravatos coniecturis sanare conaretur; unde iudicium, quod et aliis rationibus de **Z** videtur ferendum esse, et hinc confirmatur, nempe quaerendum esse de omnibus eius lectionibus, sintne re vera traditae an ex coniectura ortae. – codicis **N** Lindskogius in editione sua peculiari – qua me ut fundamento utilissimo operae meae usum esse vix est quod moneam – collationem adhibuerat a Rudolfo Beer factam et a C. Th. Michaëlis in commentatione de Plutarchi codice Matritensi (Berolini 1893) editam. quam collationem parum diligenter factam esse iam mus. Rhen. vol. LXIII p. 253 commemoravi. nunc et apparatum criticum insertis rebus vilissimis onerare veritus, neque in quaestione vexatissima de codice **N** recte aestimando lectiones eius in scriniis retinendas esse ratus, optimum duxi lectiones **N** (anno 1908 a me excussas) in fine huius praefationis adscribi.

Apographorum **Z** in vitis Agesilai et Pompei ea adhibere potui, quae Lindskog perquisivit partimque contulit; sunt autem hi codices:

H Parisinus 1676, cf. supra p. VII

F Parisinus 1677 saec. XV., cf. Sintenis ed. mai. I p. XVIII

M Marcianus 385, cf. supra p. VII

V Vaticanus 1007 anni 1428, cf. Lindskog, ed. Ages. et Pomp. p. IV, Ziegler, Überlieferungsgesch. p. 15. 173

P Vaticanus Palatinus 286 saec. XV., cf. Lindskog l. c. p. V, Ziegler l. c. p. 14. 82

Ambrosianus A 151 sup. saec. XV., cf. supra p. VI, Lindskog l. c. p. V, Ziegler l. c. p. 164sqq. **R**

inter hos codices cum **M** tum **V** eminent haud raro lectionibus sanis, quae quin ex ingenio viri docti vel virorum doctorum natae sint, propterea non est quod dubitemus, quia omnes tales sunt, quales a viro erudito ac Graece sciente inveniri possint.

Haec satis de codicibus, quibus usus sum. deinde admodum me iuverunt scriptores ii, qui posterioribus saeculis Plutarchum exscripserunt, vel ut cautius dicam, qui verba ac sententias cum Plutarcho habent communia: respectis maxime apophthegmatibus inter Plutarchea traditis (quorum de origine plane aliter sentio ac Lindskog, praef. Ages. et Pomp. p. XVIIIsqq.) hunc in modum verba concipio. sunt hi ipse Plutarchus et aliis vitarum locis et in moralibus quae dicimus, Polyaenus, Clemens Alexandrinus, Porphyrius, auctores excerptorum Constantinianorum aliorumque, Zonaras, Gemistus Pletho[1]), alii; accedunt scriptores quidam, qui Plutarchum aut non

1) Georgii Gemisti Plethonis compilatio historica *ἐκ τῶν Διοδώρου καὶ Πλουτάρχου περὶ τῶν μετὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην ἐν κεφαλαίοις διάληψις* inscripta quoniam merito plerisque nostrae aetatis viris doctis ignota est nec multa eius opusculi exemplaria exstare videntur, moneo eam editam esse (una cum Herodiano et scholiis in Thucydidem) Venetiae 1503 ab Aldo Manutio, cuius editio expressa est (una cum Herodoto) a Camerario Basileae 1504 (iterata 1557) ac denique ab Henr. Gottfr. Reichard praeceptore Grimmensi Lipsiae 1770, qui misellum hoc opusculum idoneum putavit, quod discipulis linguae Graecae studiosis in manus daretur. ego Aldinam et Reichardianam vidi, de Basileensibus notitiam debeo Reichardio. codex Plutarcheus Plethonis gemellus fuit codicis **N**, cuius errores repetit locis 242, 9. 17 (= **Y**). 19 (= **Y**). 23 (= **Y**). 26 (= **Y**). 243,9 (= **Y**). 244, 10 (= **Y**). 15 (*μάλα* om.). 19 (*πραότερον ἤδη* om. ubi *πρότερον* **N**). 25 (= **Y**). 28 (*οὐ πρότερον προυθυμούμην προελθεῖν* Pletho, ubi *οὐκ ἐφρόντιζον προελθεῖν* **N**). 245, 28 (*τιμὰς καὶ* om.). quibus locis quaque ratione Plutarchi verba Pletho mutaverit, vix est operae pretium memorare. de ipso Georgio Gemisto Plethone Peloponnesiaco viro suae aetatis insigni (vixit fere 1356–1450) conf. L. Mamalakas, *Γ. Γ. Πλ.*, Athenis 1939, et R. et F. Masai, L'œuvre de G. G. Pl., Acad. Belg. Bull. Cl. Lettres, 5e sér. 40, 6, p. 536sqq.

exscripserunt (etsi potuerunt ut v. g. Appianus) aut exscribere propter temporum rationes non potuerunt (ut Thucydides, Xenophon, Diodorus Siculus), ita autem cum Plutarcho consentiunt, ut aut ipsis Plutarchum usum esse aut ipsos isdem quibus Plutarchum usos esse fontibus statuamus necesse sit. sane hae similitudines maximam partem iam ab iis, qui ante me Plutarchi vitas recensuerunt, observatae sunt, sed accuratius, quam illi voluerunt, collatis atque perpensis locis verbisque similibus haud raro verba Plutarchea rectius restituere mihi visus sum. quod prae ceteris de Zonara confirmare ausim, cuius ratio fontes suos exscribendi haud indigna videtur esse, quae diligentius perquiratur.

Nec minorem mihi fructum cepi ad intellegenda Plutarchi verba ex conquisitis perlectis comparatis quam plenissime quamque accuratissime omnibus scriptoribus scriptisque antiquis, in quibus eaedem similesve res sententiaeque atque apud Plutarchum enarrantur. huius generis locorum quoscumque inveni, sub textu adnotavi. hac in opera ipsa quidem gratissima ac iucundissima multum me temporis collocasse, quicumque aliquando in tali labore occupati fuerunt, facile credent. sed cum ipsa rei natura effici videatur, ut haec opera plane ad umbilicum ferri vix possit, veniam mihi lectores iustos daturos esse confido, ubicumque aliquem locum a me praetermissum esse cognoverint. neque e contrario defuturos esse scio, qui hunc vel illum locum non satis aperta ratione cum rebus in textu commemoratis cohaerere contendant, ut eum adscribi oportuerit. malui tamen nimis multos quam nimis paucos locos afferre, cum hac ratione melius quam ratione contraria lectorum usui et commoditati me consulturum esse putarem: quod editoris summum officium esse adhuc persuasum habeo. eodem studio adductus etiam annorum (nec nunquam dierum) notas, quibus res in textu narratae vel commemoratae factae sunt, margini adscripsi.

In rebus orthographicis inque apparatu critico constituendo eas normas retinui, quas ante hos undecim annos vol. III. fasc. 1 p. X exposui, quasque adhuc sanissimas et utilissimas esse arbitror. nam et codicis S singularis et familiae Y tot capita continentis et codicis L tot librorum archetypi lectiones (exceptis rebus levissimis) non taceri necessarium duxi, cum praesertim nunc primum omnibus libris manu scriptis qui exstant exploratis et perquisitis Plutarchi vitae recenseantur neque alibi gravissimorum fontium memoria cognosci possit. largius etiam quam in priore fasciculo virorum doctorum coniecturas, quibus locos vel aperte pravos vel pravos creditos emendare conati sunt, commemoravi etiam eas, quas vel superfluas vel parum ad sententiam aptas vel cum dicendi genere Plutarcheo non congruentes putarem. hoc ideo feci, quod sescenties commenta vetustiorum, Reiskii[1]) praesertim, cum in editionibus posterioribus non commemorata essent, iterum atque iterum a viris doctis recentiorum temporum denuo excogitari et proferri vidi; quod et ipse persaepe expertus sum. cui rei occurrere quam stricta brevitatis lege contineri malui, abiectis nimirum iis conatibus, qui falsi vel re ipsa vel neglecta lege evitandi hiatus Plutarchea vel alia ratione aperte convincerentur. ubi res postulare videbatur paucisque verbis (velut loco simili allato) fieri poterat, vel receptae vel neglectae lectionis rationem reddidi, de aliquot locis, qui nisi pluribus verbis explicari non possent, peculiari commentatione mox edenda disputaturus ibique et rationem distinguendi

---

1) Is vir vere egregius Graecique sermonis incredibili quadam peritia imbutus quamquam Plutarchum obiter legit et multos locos sanos propterea tantum tetigisse videtur, quod ipse sententiam, quam animus eius iam primis verbis perlectis praesagiebat, paulo aliter elocuturus erat, tamen innumeros fere locos ingeniosis coniecturis refecit, quarum partem magnam editorum qui eum secuti sunt invidia immerito silentio obruit. ego admiratione summi viri permotus commenta eius nisi aperte falsa tacere non ausus sum. Reiskiorum etiam erroribus edocemur.

textus, qua usus sum, expositurus, cum nunc mihi satis sit confirmare me hanc rem, quam summi momenti esse censeo, non temere egisse, sed qua possem diligentia.

Grato denique animo mihi sunt commemorandi ii, quorum auxilio uti mihi licuit: Cl. Lindskog, qui mihi opes suas quas dixi liberaliter praestitit, et Curtius Latte collega Gryphiensis, qui non solum plagulas diligenter perlegit et eos locos, quibus nomen eius adscriptum est, emendavit, sed etiam multo pluribus locis aut textum interpretatione testimoniisve tuendo aut impugnando rectius iudicium mihi insinuavit, et Magdalena Pernice phil. doctor, quae indefesso studio in plagulis cum schedulis scriptis conferendis mihi adstitit. nec benignitatis Georgii Pasquali, qui de locis quibusdam codicis **L** dubitantem me certiorem fecit, nec praefectorum bibliothecarum Florentinae (Laurentianae), Gryphiensis, Kiloniensis, Matritensis, Parisinae, Wratislaviensium (et universitatis et Urbicae) obliviscar. Udalricum de Wilamowitz-Moellendorff Numae capita quattuor prima olim (1907) speciminis causa expressa perlegisse suaque mecum communicasse loci ab eo emendati testantur.

Ut huius voluminis fasciculum priorem anno 1915 editum hic alter fasciculus longo interposito intervallo sequatur, factum est temporum iniquitate, quibus Martis studium humanitatis studiis homines anteposuerunt. nunc qui restant duo fasciculi voluminis secundi, eos cum appendice vitas Galbae et Othonis continente – quae quamquam inter moralia quae dicunt traditae sunt, tamen utilius cum vitis edentur – me intra paucos annos editurum esse spero.

Scr. Gryphiae mense Novembri 1925.

His verbis ante hos XLVII annos scriptis nunc fasciculum III 2 iterum editurus id unum habeo addendum me, ut par est, haec tria vitarum paria a Plutarcho meo conscripta et summarum rerum memoria referta haud minore

quam olim studio ac diligentia perlegisse et utut poteram emendasse, necnon per vitas Lycurgi et Numae editionis, quam R. Flacelière una cum vitis Thesei et Romuli Parisiis anno 1958 curavit, rationem habuisse.

Quod vitas Galbae et Othonis, quas olim (a. 1935) peculiari fasciculo IV 1 edideram, quia fasciculo II 2 parum apte subiungi videbantur, nunc ultimo huic vitarum parallelorum fasciculo subnexui necnon pauca illa quae supersunt fragmenta deperditarum vitarum addidi, lectores Plutarchi probaturos esse confido.

In corrigendis et emendandis plagulis etiam huius fasciculi viros doctissimos H. Gaertner Ratisbonensem et G. Chr. Hansen Berolinensem humaniter me adiuvisse grato animo confiteor.

Scr. Gottingae Kal. Oct. 1972

K. Ziegler

PRAEFATIO
AD VITAS GALBAE ET OTHONIS

Ex vitis imperatorum Romanorum octo a divo Augusto ad Vitellium, quas Plutarchum conscripsisse Lampriae qui dicitur scriptorum eius catalogus nobis testis est (exstatque unum vitae Tiberii fragmentum unum vitae Neronis, v. p. 405), forte fortuna evenit, ut Galbae solum et Othonis ad nostram aetatem pervenirent, non parallelarum vitarum corpori adnexae, sed farragini illi scriptorum diversi generis insertae, quae Moralia vocare consuevimus. quorum memoriam scriptam cum post Maximilianum Treu, qui eius studii *ἀρχηγέτης* fuit optime meritus, multi viri docti diligentissime perquisiverint, quorum complures Plutarchi Moralium editionem criticam in bibliotheca Teubneriana curandam susceperunt et quattuor adhuc volumina compluresque fasciculos in publicum protulerunt, cumque summa rei in praefationibus eorum voluminum luculenter exposita sit allatis virorum doctorum commentationibus, ipse diligentius studium in ea re ponere supersedi, et hoc loco fusius de eo argumento agere supersedeo. satis habeo monere Galbae et Othonis vitas in collectione operum Plutarchi Moralium vergente saeculo XIII. a Maximo Planude monacho doctissimo comparata loca XXV. et XXVI. obtinere neque ullum exstare librum manu scriptum, quin ambas vitas inter se coniunctas exhibeat (uno excepto Bruxellensi 11383, qui liber arbitrio librarii vel eius, qui illum conscribi iusserat, Othonem ante Galbam duobusque opusculis moralibus ab eo separatum exhibet); quid quod quibusdam in libris nullo interstitio facto Galbae finem prima verba Othonis excipiunt. et cohaerent re vera artissime, si quidem narratio de moribus, iuventute, rebus gestis Othonis usque ad principatum acceptum in capitibus Galbae 19–21 et 23–28 invenitur, unde certum fit Plutarchum uno tenore unoque volumine complexum

tamquam unam amborum imperatorum vitam confecisse recteque Bekkerum praefixo titulo *Γάλβας καὶ Ὄθων* in unum coactam totam narrationem lectoribus proposuisse. cuius exemplum sequendum mihi esse putavi, cum praesertim et Lampriae index titulum *Γάλβας καὶ Ὄθων* praebeat praecedentibus *Αὐγούστου βίος, Τιβέριος, Σκιπίων Ἀφρικανός, Κλαύδιος, Νέρωνος βίος, Γάιος Καῖσαρ*, sequente *Βιτέλλιος*.

Codices manu scriptos, in quibus Galba et Otho inveniuntur, ut omnes (nisi egregie fallor) enumerare possim, factum est egregia Guilelmi Nachstädt benevolentia, qui ex amplissimis copiis suis de codicibus Plutarcheis collectis, quaecumque ad eas vitas pertinerent, conquisivit et mecum communicavit utendaque permisit. exstant igitur vitae Galbae et Othonis et in codicibus manuscriptis Moralium, quorum plures ex corpore Planudeo originem ducunt, pauci sui iuris sunt, et in aliquot codicibus vitarum recentioribus, in quibus ad supplendam seriem vitarum parallelarum antiquitus traditam subiunctae sunt (unde factum est, ut et in omnibus editionibus vitarum typis expressis inde a Iuntina, ut quae codicibus recentioribus eius generis niterentur, Galba et Otho in fine adiungerentur, id quod iniuria improbat C. Th. Michaëlis, veterum codicum in hac quidem re nimius admirator, cum scribit, De Plut. cod. ms. Marciano 386, Berlin 1886, p. 10: „... opusculorum Plutarchi moralium, cui induntur ut solent vitae Galbae et Othonis, quas nunc cum parallelis ineptius commiscere student homines imprudentes"). de singulis codicibus plura invenies in his commentationibus: Treu = Max Treu, Zur Geschichte der Überlieferung von Plutarchs Moralia, Breslau 1884; Wegehaupt = Hans W., Plutarchstudien in italienischen Bibliotheken, Cuxhaven 1906; Ziegler = Konrat Z., Die Überlieferungsgeschichte der vergleichenden Lebensbeschreibungen Plutarchs, Leipzig 1907; Titchener = John Bradford T.,

The manuscript tradition of Plutarch's Aetia Graeca and Aetia Romana, University of Illinois Studies in Language and Literature IX 2 (1924); Lowe = Clarence George L., The manuscript tradition of Pseudo-Plutarch's Vitae decem oratorum, University of Illinois Studies IX 4 (1924); Praef. I = Praefatio voluminis I. editionis Moralium a C. Hubert, W. Nachstädt etc. curatae; Praef. III = Praefatio voluminis III. eiusdem editionis. adeundi praeterea ut par est catalogi codicum manu scriptorum impressi singularum bibliothecarum.

I. Codices Plutarchi Moralium non ex corpore Planudeo ducti, Galbam et Othonem continentes:

1) Laurentianus 56, 5 chart. saec. XIV., cf. Praef. I, XXI; Praef. III, IX.

v 2) Vindobonensis phil. Gr. 46 (Nessel = 74 Lambeck-Kollarius) chart. saec. XV., cf. Treu 6; Praef. I, XXVI; Titchener 15.

w 3) Vindobonensis phil. Gr. 36 (N. = 75 L.-K.) chart. saec. XV., cf. Treu 7; Praef. I, XXVII.

II. Codices Plutarchi Moralium ex corpore Planudeo ducti, Galbam et Othonem continentes:

α 4) Ambrosianus 859 (C 126 inf.) membr., paulo ante a. 1296 Maximi Planudis iussu conscriptus, ab ipso emendatus, cf. Treu III, 10; Titchener 14; Praef. I, XXVIIII. ex hoc codice omnes ceteri codices Planudei fluxisse videntur.

5) Bruxellensis 11383 chart. saec. XV. exeunte a Georgio Gregoropulo scriptus post apophthegmata regum et imperatorum fol. 42^b sqq. Othonem, deinde post apophthegmata Laconica et coniugalia praecepta fol. 116^b sqq. Galbam habet.

6) Laurentianus 80, 5 chart. et bomb. saec. XIV., ex Vaticano 139 descriptus; cf. Wegehaupt 27; Titchener 13; Praef. I, XXIX.

7) Laurentianus 88, 22 bomb. saec. XIV., ex Vaticano 139 descriptus; cf. Wegehaupt 28; Praef. I, XXIX.

8) Marcianus 248 membr. a. 1454/5 a Johanne Rhoso ex Vaticano 139 descriptus; cf. Titchener 15; Lowe 20; Praef. I, XXIX.

9) Parisinus 1671 membr. a. 1296 scriptus, iam pridem A
notus, excussus, descriptus; cf. Titchener 12; Lowe 16; Praef. I, XXVIII.

10) Parisinus 1672, in editionibus Moralium E signa- B
tus, membr., paulo post a. 1302 scriptus, liber pulcherrimus et iam pridem notissimus; cf. Titchener 13; Lowe 16; Praef. I, XXVIII.

11) Vaticanus Gr. 139 membr., circa a. 1300 scriptus, γ
fons codicum Laur. 80, 5 et 80, 22 et Marc. 248; cf. Titchener 14. 25sqq.; Lowe 18; Praef. I, XXIX.

12) Vaticanus Gr. 1012 bomb. saec. XIV., a Wege- s
haupt 22sq. descriptus, quamquam non ordinem corporis Planudei sequitur et in quibusdam partibus ab eo alienus est (cf. Praef. I, XXIII. XXIX), tamen in Galba et Othone inter Moralia collocatis (extrema enim codicis pars vitarum parallelarum tomi tertii partem priorem continet, cf. Ziegler 198) totus ex Planudeo pendet, ut collato ectypo photographico cognovi.

13) Vaticanus Gr. 1013 chart. saec. XIV., cf. Wegehaupt 23; Titchener 14. 42sqq.; Lowe 19; Praef. I, XXIX.

III. Codices Plutarchi vitarum parallelarum, quibus et vitae Galbae et Othonis adiunctae sunt:

14) Ambrosianus 1000 (D 538 inf.) chart. a. 1362 conscriptus, cum parte priore, quae ab illo olim abscissa nunc est codex Canonicianus 93, omnes vitas complexus, in fine adiunctis Galba et Othone; cf. Ziegler 160.

15) Ambrosianus 1012 (E 11 inf.) membr. saec. XV. post alios scriptores Plutarchi vitarum editionis triper-

titae volumen primum continet, in fine postmodo adiunctis Galba et Othone; cf. Ziegler 161.

16) Laurentianus 69, 1 membr. saec. XV. omnes vitas continet, in fine adiunctis Galba et Othone; cf. Ziegler 6. 168 sq.

17) Laurentianus 69, 3 membr. a. 1399 ab Andrea Leanteno scriptus, cum Laurentiano conv. suppr. 169, cuius supplendi causa confectus est, omnes vitas continet, in fine adiunctis Galba et Othone, cf. Fr. Schoell, Hermae vol. V 123 sq.; Ziegler 10.

18) Marcianus 384 membr., iussu Bessarionis cardinalis a. 1467 a Johanne Rhoso Romae confectus, apographon est codicum Laurentianorum conv. suppr. 169 et plut. 69, 3; cf. Fr. Schoell, Herm. V 123.

19) Vaticanus Urbinas Gr. 96 membr. a. 1415 scriptus, Laurentiani 69, 1 plane gemellus; cf. Ziegler 6. 169 sq.

20) Vaticanus Gr. 1310 chart. saec. XIV. post 16 vitas parallelas ex arbitrio librarii conquisitas Galbam continet et Othonem; cf. Ziegler 19. 177 sq.

21) Scorialensis Ω I 6 chart. saec. XIV. plane gemellus est Vaticani 1310; cf. Ziegler 19. 62. 177.

22) Harleianus Londiniensis 5692 chart. saec. XIV. vel XV. easdem vitas continet quas Vaticanus 1310 et Scorialensis Ω I 6, deinde aliquot scripta moralia; cf. Praef. I, XXVI.

L 23) Bodleianus Laudianus 55 chart. saec. XV. post aliquot libros Apollodori vitas Galbae et Othonis et Gracchorum, denique Apophthegmata Romana continet.

Ex his libris Sintenisius, cum anno 1846 in quarto volumine editionis suae maioris Galbam et Othonem proponeret, Parisinos tantum 1671 et 1672 (quos ultra meritum aestimabat) et Vaticanum 139 et Laudianum abhibuit; Vaticanorum 1012, 1013, 1310 et Urbinatis 96 scripturas habebat quidem, sed eas ut communi omnium pravitate
L insignes, ut dicit, reticuit. praeter Laudianum igitur,

cuius nota (illi **B**^{e}) ideo in apparatu eius rara exstat, quia
plurimis mendis, quae ibi commemorantur, caret, Planu-
deos tantum Sintenisius codices adhibuit **AB*γ*** (illi **AB*γ***
A B W), eosque non ex ipso codice Planudis primario, nunc
Ambrosiano ***α***, descriptos, sed ex apographo quodam eius
novis vitiis coinquinato, quorum gravissimum maxime-
que insigne invenitur loco Galb. 27, 4. 5 (p. 377, 13–15),
ubi verba *(μετα)στρεφόμενον – τὸν δ' Ὄθωνα* in **AB*γ***
desunt, unum versum Ambrosiani ***α*** explentia, quem ab
illo librario exemplaris codicum **AB*γ*** in describendo ***α***
temere praetermissum esse apertum est. cetera vitia illis
communia, in ***α*** tamen nondum exstantia, quibus appa-
ratum meum onerare nolui, invenies in Sintenisii apparatu
allata ad locos Galb. c. 1, 39. 6, 19. 7, 14. 14, 22. 34.
20, 16. 23, 4. Othon. 1, 4. 5, 27. 7, 17. 16, 19. 18, 1. uno
loco Galb. c. 10, 1 emendatio postea a Reiskio inventa iam
in **AB*γ*** legitur.

Ipse codex Planudis primarius Ambrosianus ***α*** descrip- ***α***
tus est ex exemplari quodam Vindobonensium simili,
quibuscum triginta fere menda habet communia, quae
tamen sive ab ipso Planude sive iussu eius correcta sunt.
ex his etsi plurima leviora eiusque sunt generis, ut ab
homine Graece sciente suo ingenio uso tolli possent,
tamen propter tales locos quales sunt Galb. 8, 5 (p. 357, 4).
8, 8 (357, 13). 13, 1 (360, 24. 25). 23, 7 (372, 27). 27, 11
(378, 6) aliud exemplar collatum esse credam. Ambro-
siani paginarum ectypa lucis ope depicta mihi praesto
fuerunt, quae L. Castiglione et Galbiatio bibliothecae Am-
brosianae praefecto humaniter intercedentibus nactus
sum.

Codices Vindobonenses **v** et **w** (quorum consensum **vwV**
siglo **V** significavi) mense Ianuario h. a. petenti mihi
Berolinum missos contuli. fluxerunt ex libro neglegentis-
sime scripto et mendis scatente non solum iis, quae cum ***α***
(nondum correcto) habebat communia, sed etiam per-
multis aliis. quod in una quaque fere pagina apparatus

meus te docebit, nam vitia in ambobus Vindobonensibus obvia reticescere veritus sum, quod et adhuc plane neglecti sunt et haud paucis locis puriorem quam ceteri codices textum servaverunt aut certe nondum interpolatum, ut verba genuina ex eo elici possent. cf. p. 349, 14 (= **L**). 354, 6. 361, 21. 365, 21. 25 (= **L**). 366, 24. 26. 369, 17. 25. 372, 3. 378, 20. 383, 12. 385, 2. sed et singuli codices **v** et **w** aliquot locis veras lectiones praebuerunt aut quae verum inveniendi potestatem facerent, cf. p. 359, 5. 378, 11. 382, 1. 383, 15. 21. 386, 3. 395, 4. 6. verum tamen ut etiam peculiares codicum **v** et **w** sordes commemorarem (velut p. 349, 2 *στρατηώτην* **v**, 3 *ἀγωνίζεται* **v**, *περιβολώτερον* **w**, 5 *στρατιώτην* pro *στρατιωτικὸν* **w**, *μήποτε* **v**, 6 *συγκεῖσθαι* pro *συγκινεῖσθαι* **v** et quae horum sunt similia), impetrare a me non potui.

H a r l e i a n i 5692 (qui olim Nicolai Cusani fuit, cf. et P. Lehmann, Sitz.-Ber. Bayer. Ak. 1930, 2, 27) adhuc non adhibiti aliquot paginas meum in usum conferendas H. J. Bell a me rogatus benigne curavit. unde vix quicquam sani ex eo peti posse intellexi, quin immo eum, ut Sintenisii verbis utar, communi omnium pravitate etiam ipsum insignem esse. velut p. 377, 5 corruptam lectionem *ἀρκάδιον* pro *λεκάνιον*, 6 *ἀποκρύψαντα* pro *ἀποκόψαντα*, 19 *μάρκον* pro *μούρκον*, 378, 22 *ἀπὸ* pro *ὑπὸ*, 23 *σηστέρτιον* pro *σησσόριον* et ipse habet. nec tamen ex Planudeorum grege eum esse statim ex Galb. 1, 3, p. 349, 14 elucet, ubi *φύσεως τε γενναίας*, et 27, 9 p. 377, 28, ubi *συναψάμενοι* habet. quod tamen Galb. 1, 4 p. 349, 19 vitium *χρωμένοις* cum **V**, 1, 9, p. 350, 21 vero vitium *καὶ προδοσίαν* cum **A***γ* habet commune, nemo mirabitur nisi qui nesciat, quanto studio homines Byzantini eius aetatis codices inter se contulerint lectionesque ex alio in alium transtulerint. – cumque codices V a t i c a n u s 1310 et S c o r i a l e n s i s *Ω* I 6 cum Harleiano ordine vitarum plane consentiant, textum quoque eundem esse veri simillimum est, quae sententia et eo confirmatur, quod Sintenisius in scripturis Vaticani

1310, quas in manu habebat, ne unam quidem memoratu dignam invenit.

Satis male habitus igitur cum textus vitarum Galbae et Othonis ad nostram aetatem pervenerit, multis locis editoribus ars emendandi exercenda fuit. quorum primus fuit Demetrius Ducas, qui cum a. 1509 Plutarchi Moralium editionem Aldinam curaret, intra ordinem scriptorum ad suum arbitrium institutum sexagesimo tertio loco Othonem, deinde libro qui de sollertia animalium inscribitur interposito vitam Galbae imprimi iussit. octo annis post Philippus Iunta editioni principi vitarum parallelarum (Florentiae 1517) vitas Galbae et Othonis subiunxit, eiusque exemplum biennio post Aldus, cum suam vitarum editionem proferret, secutus est. ex quo consuetudo eas vitas cum parallelis coniungendi convaluit.

Restat ut moneam ad emendandas vitas Galbae et Othonis etiam editores et commentatores Taciti historiarum nonnihil contulisse, et ut adiutori huius quoque fasciculi expurgandi et adornandi Curtio Latte debitas agam gratias.

Berolini, mense Aprili 1935

His verbis anno 1935 scriptis nunc, cum editionem Galbae et Othonis refingam, id unum habeo addendum codices Vindobonenses p. XIX commemoratos accurate descriptos esse ab H. Hunger, Katalog der griech. Hss. der Österreichischen Nationalbibliothek, vol. I, Wien 1961.

Gottingae, Kal. Oct. 1972 K. Ziegler

LECTIONVM CODICIS MATRITENSIS N AB HAC EDITIONE DISCREPANTIVM TABVLA[1]

p. 193, 18 *Ἀρχήδαμος* 194, 9 *εὐαρμόστατον* 15 *κοσμικῶ* 20 *πραττόμενα* | *ἀλγίνεσθαι*, sed corr. m. 2 28 *ἐπεῖπεν* 195, 2 *μικρὸς ὢν γενένσθαι* 4 *μήτε*] *μὴ δὲ* 8 *βασιλ///ῖς* 9 *ἀλλὰ καὶ βασιλέα* 11 *πολὺν* om. 13 *τῆμαῖα* 17 *εἱλώτιδας* 21 *διὰ μὲν ταῦτα τῆς* 196, 7 *λεωτυχίδι* | *δὲ καὶ ἄλλοι τῶν π. δι' ἀρετὴν* 8 *συνεστρᾶφθαι καὶ μετεσχικέναι* 11 *τε*] *το///* | *ὑπόπλεος* 16 *βλάψη χ. βασιλέα* 197, 2 *νεωτυχίδην*, corr. m. 2 14 *μόνων* 26 *ἄριστον* 198, 3 *ἄλλους* om. 9 *γὰρ* om. 15 *νίκος* 17 *δὲ* om. | *πάντων γένεσιν* 22 *ἀνελέκτω* 24 *καὶ* om. 25 *ἀγαμέμνωνα* 26 *ὀδυσέως* 27 *ἐπέεσιν* 199, 2 *οὖν* om. 8 *παρασκευάζοι τῶ μ.* 21 *συμαχικὴν* 22 *πάντες* 24 *ὁ* om. 200, 1 *μετὰ τῶν φίλων* om. 5 *νοεῖς* 22 *διὰ τὸν ἰωνὸν* 201, 17 *φθονηρὸς* 18 *μὴ κατενέγκωσί τι* corr. ut vid. ex *κανενεγκ.* 20 *συμβουλείαις* 24 *αἴσθοιτω*, corr. m. 2 | *ἀπέλειπεν* 202, 8 *ἀπέδειξαι* 21 *τῶν*] *τὸν* | *οἴκων* corr. ex *οἶκον* 25 *οὕτως ἐφιλότιμαι* 203, 7 *τισσαφ.*, sed alt. *σ* erasa 8 *τὰς*[1] om. 11 *ἄσμενος* om. 16 *φανῆναι μνήμης* 19 *ἀνέλαβεν* 21 *σπεισαμένου* 25 *ἀλώβων* 26 *ἱππικὴν* 27 *βούλεσθαι* 204, 13. 14 *μάχεσθαι* bis 23 *διεξελαύνων* om. | *πολλοστῶν ἀτάκτων* 205, 4 *τοὺς* om. 6 *μάχης*] *τύχης* 6. 7 *αὐτοῖς ὑπῆρχεν* 9 *ἀπαχθέστατον* 13 *εἰρήνην* 18 *κοινὸν* om. 24 *ἐπιφανέστατο* | *καὶ* om. 206, 6 *διελθὼν* 10 *ἀεὶ*] *καὶ* 18 *δὲ καὶ ὑπ.* 20 *ἑαυτὸν* 25 *ὥστ'*] *ὡς* 207, 1 *αἰσχύνετο* 9 *ἄποθεν* 13 *φιλοφρονεῖτο* 22 *οὕτως* 208, 1 *πρότερον* 4 *ὑπῆλθεν* 6 *οὕτως* 27 *δέ μοι* 209, 1 *μᾶλλον* om. 8 *ἐπεσκόπτει*, sed *τ* erasa | *τι* om. | *τοιοῦτο* 9 *ἀντιδιδοῦναι* 16 *σκληρῶς* 23 *τοῦτο* 24 *ἀδικῆ* 210, 1 *ἐζήλωσεν ἀναζεγῆς* 2 *ἀσθενοῦντας* | *ἐρρωμένον* 17 *κρεμαμέναις* 18 *ἕλληνες* 211, 5 *τῆς*] *τοῖς* 7 *πολεμίους* 16 *ἐπελάνοντο* 22. 23 *τὰ αὐτῶ τε ἀλεξ.* 26 *ἢ μεῖζον* om. 212, 5 *ἐνταῦθ'* om. | *ἀρκαδίω* 10 *ἀφεὶς καὶ* om. 16 *ἰδίονα* 18 *σχόντος* 21 *διασωθέντων* | *ἐξεπολεμή-*

---

1) Omisi videlicet eas lectiones, quas in apparatu critico aut cum nota N aut cum nota Y commemoravi, tacui accentus et spiritus omissos vel falso positos, verba perperam disiuncta, *ν* paragogicum plerumque additum ceteraque eius generis in libris negligenter scriptis frequentissima. memoratu tamen dignum litteram *ι* post vocales longas persaepe aut subscribi aut adscribi, sed parvulam et ex parte sub lineam pertinentem.

θησαν 213, 6 *αὐτῷ* 11 *θεταλῶν* 214, 8 *τούτῳ* corr. ex *τοῦτο* m. 1 10 *ἐνταῦτα* 14 *μετ' αὐτοῦ* 22 *ἐπεὶ*] *ἐπὶ* 24 *καὶ ἅμα μὲν* 215, 2 *κόρωνος* 9 *κορωνία* 18 *ὀρχουμενίους* corr. ex *-μένους* 21 *εἰ*] *ἐκ* 22 *τοὺς θηβαίους* 216, 4 *ξίφασι* 5 *μὲν* om. 9 *διέπεσον* 10 *πλαγέων* 26 *νενικότας* 217, 7 *δυσκολένων* 12. 13 *ὡς—ταύτας* om. 19 *τὴν*] *τοῦ* 26 *ἀφ' ἱπποτρ.*] *ἱπποτρόφους* 218, 2 *βουλ. ἐνδείξ.* om. 8 *τετελευτηκότες* 9 *ἦν* corr. ex *ἣν* 11 *ζῶν* supra add. m. 1 14 *ἐν τῷ βίῳ περὶ γραμμάτων* 22 *κρινομένους* 23 *αὖ* om. 26 *ὧν* om. 219, 2 *ἐποίει* 7 *δὲ* om. 13 *μικρὰ* 16 *παρὰ τὴν παρασκ.* 26 *οὕτως* 220, 4 *καλλιπίδης* 10. 11 *πρὸς αὐτὸν ἀποβλέψας,* sed transpos. num. supra scr. 11 *καλλιπίδας* 13 *ἀκοῦσαι αὐτοῦ τὴν* 221, 1 *ἰόμενος* 4 *αὐτῶν* 5 *ὑφικράτους* 6. 7 *ἀγαθοὺς ἄνδρας,* sed transpos. num. supra scr. 16 *καὶ λαβὼν* 22 *σκότους καὶ καταλ.* 25 *στρατεία μετ' αὐτὸν* 222, 23 *δῆλον γὰρ τούτοις ὕστ.* 223, 3. 4 *καὶ πάντες δὲ οἱ* 7 *μὲν λέγειν* 11 *ὤφελος* corr. ex *ὄφελος* 21 *τῇ*² om. 25 *κατεῖχε* 224, 3 *εὐθὺς* om. 12 *ἀγησίπολις* 14 *φλιασίοις* 15 *πεπολεμικὼς* 225, 9 *ἱερὸν* 16 *ἐπέγνω* 20 *εἶχε γὰρ* 28 *μὲν*] *γὰρ* 226, 12 *ὑπεγύμνωσε* 227, 5 *ἐχρήτω* 9 *βουλόμενος,* sed corr. m. 1 12 *ταῖς* om. 17 *δι'*] *δὲ* 22 *μηχανάσθαι* 25 *ἐκήρυττε*] *ἐκέλευε* 228, 3 *ἔστησαν* 14 *πολοῦ* 229, 3 *φρονήματι*] *πρόσρήσει* 5 *ὑπὲρ*] *ὑπὸ* 8 *διαμένειν* 18 *οὕτως* 230, 6 *καὶ* om. 8 *ἔπραξε* 21 *συμβάντος τε τοῖς λακ.* 24 *ἀγωνησαμένοις* 231, 1 *ἔστι*] *ἔτι* 4 *μὲν* om. 5 *γυμνοπαιδιαὶ* | *γὰρ χορῶν* 6 *δ'* om. 13 *τῶν τε — 14 οἱ μὲν* om. 18 *τῶν* om. 232, 4 *αὐτὸς* 233, 9. 10 *ἔλαττον ἐτῶν ἑξακοσίων ὧν κατῴκουν* 16 *ῥεῦμα — 17 λακεδαιμονίους* om. 21 *κελευόντως* 234, 5 *αὔξημα* 16 *κύθηθα* ante corr. 26 *μόνον*] *μᾶλλον* 235, 3. 4 *ἐν λακ. δὲ* 10 *προσείη* 236, 3. 4 *οἱ δὲ*] *ἔτι δὲ* 9 *μισθὸν* om. 10 *παρὰ*] *ἀπὸ* 14 *παθῶν αὐτῷ* 21 *ὁμόνοια* 23 *βιαίους* om. 237, 3 *οὕτως* 5 *πλὴν*] *πρὶν* 10 *φειδιτίου* 17 *αὖθις*] *εὐθὺς* 22 *μὲν*] *γὰρ* 24 *πλήθη* 239, 6 *τῶν* om. 9 *παῖον* 13 *τοῦτο* 19 *ἔπεσε* 21 *μαχαιρίονας* 22 *οὕτως* 25 *καλλιστράτης εἰς τῶν* 240, 10 *τόπον* 24 *κεκομμένος* 241, 3 *μᾶλλον*] *μάλα* 7 *καὶ καθῆσθαι*] *κεκαθῆσθαι* 9 *τάχος* 242, 10 *ἀλαζονία* 23 *σοὶ*] *σὺ* 243, 2 *ἐπαινέσθαι* 9 *οὕτως* 11 *ἀλοκότου* 18 *τάχως ἐρημωθεὶς* 244, 15 *μάλα* om. 19 *πραότερον*] *πρότερον* 28 *οὐκ ἐφρόντιζον προελθεῖν* 29 *παρεσκευάκεισαν* 245, 9 *προπεσὼν* 16 *μετόπῳ* 24 *σὺν δισχειμᾶσαι* 28 *λαβῶν* | *τιμὰς καὶ* om. 246, 1 *ὄντως* 2 *τὴν βύην* 3 *μὲν ἔλεον* 25 *πολεμηκώτατος* 247, 9 *πίστης* 18 *ῥυθμῶν* corr. ex *ῥυθμὸν* 248, 14 *τῶν νεῶν* 15 *ἀναθῆναι* 22 *φυλαγμένος* 25 *ἐκεῖθεν* 249, 1 *διαίτους* | *εἰτ'* om. 19 *ὥρμει* 23 *χάρακος*] *θώρακος* 250, 1 *νενοσφιμένον* 4 *τῶν*] *τὸν* 7 *ἐν οἷς*] *ἀνθρώποις* (ά per compend.) 251, 16 *οὕτως* 252, 3 *οὐδὲσύμβουλος* 9 *ὡς ὁ πομπ.* 11 *μὲν ἔτη,* sed transpos. m. 1 num. supra scr. 19 *δὲ* om. 253, 6 *πρῶτον αὐτῶν* 17 *εἰς*] *εἰ* 20 *ἐπέπιστο* 254, 20 *σβενύμενον* 22 *ψυχρῷ*] *χαλκῷ* 25 *ἐνδόξους ἀγ. εἰς οὐδὲν ἀλόγου* 255, 1 *κατακεχωσμένος* 16 *σύλα* 18 *παρ' ἑτέρου* om.

20 *ἔναχος* 22 *δοκῶντα σύλλαν* 26 *παρὰ*] *περὶ* 27 *περπάνας αὐτῶ* 256, 2 *ἑωρουμένου* 3 *δομητίου* 6 *τούτοις* 7 *περπέ̈νας* 9 *τῶν* om. 10 *μεσήνη* | *γὰρ* om. 12 *παύσεσθαι,* sed corr. m. 2 257, 17 *αὐτὸν* 258, 5 *κομίζουσιν* 10 *παραπεσόντες* 28 *προσβάλλων* 259, 4 *ἑωσάμενοι* | *φόβω* 5 *δυσμυρίων* 9 *χρῆναι εἰπεῖν πρότερον* 12 *δομίτιος* corr. ex *δομείτιος* 260, 7 *προήσασθαι* 9 *ἐπηρᾶτο* 21 *εἰς* om. 261, 12 *καὶ*[2] om. 13 *γοῦν*] *γὰρ* 15 *αὐτῷ* om. 16 *δὲ καὶ ῥοῦλον* 26 *μετέστη* 262, 4 *ὁ δὲ*] *δὲ ὁ* 5 *σύλλα* 8 *ἀκρυβῶς* 29 *οὐ μικρόν* om. 263, 7 *ὦ νεανίσκε εἶπεν,* sed transpos. num. supra scr. 10 *οὕτω*] *οὐ* | *ὅρα* 21 *τοῦ*] *τὸν* 23 *ἐκείνου* om. 25 *τοῦ σύλλα* 264, 2 *καθαρὸν καθυγιαῖνον* 6 *τὸν* om. 19 *ἐνεχείρησε* 20 *ἀπεχώρισεν* 265, 4 *λεπί δὲ* | *ὁ στρατηγὸς* 5 *ὅπερ* 8 *ποτὲ* 9 *μὲν* om. 21 *φασιν* om. 266, 9 *διετέθρυπτω* 11 *περὶ*] *πρὸς* 17 *τί* (οι supra scr.) 18 *ἀνεφάνη*] *ἀφανεῖ* 19 *ἐπεῖδε*] *ἐπεὶ δὲ* 20 *ἐρέννιον δὲ καὶ περπέναν* 23 *ὑπὲρ* om. 267, 28 *πόλεμος* 268, 1 *ἐπεῖρακρατῶν* 4 *δὲ* om. 8 *μὲν*] *δὲν* | *δὲ αὐτὸν* 27 *περπάννας* 269, 5 *μὴ* om. 270, 12 *προσέλαβε* 22 *ἐπαγγελόμενος* 271, 1 *κράσος* 12 *τιτηταὶ* 22 *ἐστράτευσε* 272, 13 *ἀγενὲς* 14 *ἡμεῖς* 24. 25 *ἐντεύξαισι καὶ συνηθίαις* 28 *πρωτείνειν* 273, 2 *διατὸν* 12 *ἐμφύλοις* 20 *πολλὰ ἀχθοπερατικὰ* 274, 5 *διδύμιον* 6 *ἑρμιώνη* 12 *καταδειχθῆσα* 26 *μὲν ὑπεδουλοῦντο· οἱ δὲ τὴβ.* 275, 9 *συνήθω* 276, 2 *ἕτερος* 15 *ὑπερπετάμενον* 18 *ἐνολισθένειν* 20 *πολλὰ* 23 *καὶ κυρῶσθαι* 277, 11 *ἀριθμῶ* 15 *ὥσπερ*] *ὡς* 29 *ἐλπίδαν* 278, 4 *χρηματήσας* | *αἰδεῖτο* 27 *ἐνικήθησαν* 279, 15 *ἐδέξαντο* om. 16 *ἠρημονένην* 21 *ἔλεγον* 23 *αὐτὸν* om. 280, 3 *καὶ* om. 6 *ἑαυτῶν* 14 *ἐμπλήκτρου* 20 *πεποιηκότος* 28 *μηθριδάτη* 281, 8 *λεύκολλος μὲν,* sed *μὲν* exp. | *καταπολέμησε* 23 *μὴ* om. 25 *τῆς πόλεως τῆς* 283, 9 *ἀποτέρω* | *αὐτὸν* 12 *λευκόλω δυσμενὴς* 16 *θυραιοὺς* 17 *λεύκολος* 20 *αὐτὸν* corr. ex *αὐτῶ* ut vid. 22 *κατωρθωκότως* 284, 3 *ἐκλειπόντος* 10 *πολιορκιθεὶς* 26 *καὶ κύκλῳ*] *ἐκύκλω* 285, 4 *ὄψιν* 16 *δὲ διέκοψε* 18 *καὶ* om. 19 *ἐκάλει*] *ἔχει* 20. 21 *τὰ σώματα* 287, 8 *ἑκατοντάρχει* 14 *τὴν ἡγεμονίαν* 15 *ἐφράτη* 19 *πολιουρκούντων* 24 *πομπήιον* 288, 11 *καὶ πέμψαντι* om. 20. 21 *καὶ πρῶτον φασιν αὐτῶ σερανίλιος* 24 *μεῶτιν* corr. in *μαιῶτιν* 28 *σταβροῖς* 289, 4 *δυσχιλίους* 5 *ὡπλισμένως* 10 *ἀμαζῶνες* 11 *τῶν*] *τὸν* 12 *ὄρον καταβὰς* 13. 14 *πέλτες ἀμαζονικὲς καὶ κοθόρνεις ἐτύγχανον* 15 *γυναικείω* | *τοῦ*] *τὰ* 17 *μέσων* 21 *ἐλαύνει* 25 *πέμψας* et s. s. *ας* m. 1 27 *τιγράνην* 290, 1 *παλακίδων* 5 *πολυχρυσώτατον* 11 *μὲν* om. 13 *εὐνόχους* 14 *προσφέροντες* 21 *οὕτω δὲ* 25 *ὑφ'*] *ἠφ'* 291, 5 *καιηθέντος,* sed s. s. *δε* m. 1 7 *φρουρείω* 10 *ἦν*] *εἶναι* 12 *παρευδοκήμησεν* 17 *ῥουτουλίου,* sed corr. m. 1 23. 24 *πένθος νεμεσιτὸν* 29 *ἀξιώμαχον* | *δὴ*] *δεῖ* 292, 4 *χαριζόμενον* 7 *τῷ*] *τὸ* 25 *ἀθρανίου* 26 *ὡς* om. 28 *συνέβαλε* 293, 2 *ἠλευθέρουν* 8 *γὰρ* om. 13 *καὶ τὰς βαρύτητας* 18 *ἔτι*] *ἔστι* 32 *ἀθλίας*] *δολίας* 294, 6 *σοβαρῶς* 10 *τοῦ δημητρίου* 14 *ταύτης* 17 *οὕτως* 19 *λόγον* 25 *ἀγωνιστὴν* 26 *ἀπηγέλλετο* 295, 3

τύχει 19 *φαρνάκις* 26 *ἐπιτεθηκὼς* | *οὕτως* 27. 28 *ταῖς . . . ἐπαρχίαις* 296, 1 *δὲ τοῦ μιθρ.* 5. 6 *τὸν νεμεσ.* 8 *ἐθαύμαζε* 11. 12 *θαυμασθεὶς οὖσα* 15 *οὗτος* corr. in *οὕτως* m. 1 16 *ἐχρεῖτο* | *μιτηλύνην* 17 *θεοφάνην* 19 *μίαν ὑπόθεσιν* 297, 3 *μοῖρα,* sed corr. m. 2 | *τούτω* 4 *παρασκευάζων* | *λυπηρωτέραν* 9 *αὐτὴν* 15 *ἐσσομένης* 17 *πίστην* 26 *ὀλίγον* 298, 3 *νόμοι* 5 *ἀναλαβέσθαι* 6 *πείσων συναρχαιρεσιάσειν* 9 *ἐχρεῖτο* 12 *λαβεῖν ἐβούλετο,* sed transpos. num. supra scr. m. 1 22 *ποιοῦνται* 299, 10 *ἐνναχοσίων* 15 *μυρίας* 17 *δυσμύρια* 27 *πάσας* corr. in *πάσαις* m. 1 28 *μηδὲν* 300, 1 *γεγονὼς* 301, 9 *κυλινδούμενος* 14 *δὴ* om. 21 *μέγιστα*] *μέγι* 302, 16 *ἐπαινείη* 17 *ἀφίξει* 19 *θυρεὸν* corr. ex *θυραιὸν* m. 1 21 *ὥστε*] *οὔτε* 23 *πραττόμενος* 25 *θυγατέραν* 26 *καθομολογουμένην* 303, 2 *ἐγγεγνημένην* 8 *ἐκφαλῆς* 13 *αὐτὸς* 304, 1 *ὡραίως* 8 *γὰρ*] *δὲ* sed exp. et s. s. *γὰρ* m. 1 | *ἐξέβαλει* | *στρατηγείας* 17 *ὀλιγορίας* | *μεστὸς* corr. in *μεστὸν* m. 1 305, 5 *ὅσων* 14 *τινον* 16 *διήλαττεν* 306, 4 *διερριμένοις* 10 *πομπήιου* 13 *οὕτως* 307, 9 *διασπείρων* 22 *εραιθῶσι* 23 *αὐτοῖς* 308, 4 *πρᾶξιν* 7 *ἀδικώτατος* 24 *ἰωνοὺς* 309, 6 *δεηθέντι* om. 21 *μόνης* 24 *ἑτέραν* 310, 1 *αὐτῶν* 8 *ἡτιῶντα* 16 *παρόντι* om. 311, 5 *ἀλλ'* om. 10 *καταθεῖτο* 312, 8 *δουλεύειν* 313, 9 *καθαρὸν. ἦν ἐνίοις προστρ.* 11 *καὶ τὸ μὴ* 17 *οὕτως* 315, 2 *ἐνιστάμενον* 2. 3 *τῶν — γενόμενον* om. 12 *μημουμένων* 13 *προοίκων* 15 *ἑόρταζε* 316, 8 *μίσους* corr. ex *μῖσος* m. 1 9 *οὕτως* 320, 17 *ἐκτεῖνον* 321, 13 *εὐπορίσας* 17 *κατασκευάσαντας* 21 *διατάφρευσε* 323, 4 *λιπόντα* 17 *δὲ καὶ περὶ ἄλλα* 21 *σκέλος* om. 28 *ὑπήκονον* 324, 18 *ἐνέδρα* 327, 14 *λέγοντος* 328, 1 *παραστρατοπεδεύσαντος* 329, 11 *ἐφέρεντο* 12 *ἦν* om. 15 *ἔμελλον* 17 *πεθερὸν* 18 *ἐρρώσθει* 20 *διακόψαντες* 22 *ταττώμενος* 331, 1 *εὐανδρεία* 15 *οὕτω* 26 *πρώτης* 332, 11 *τὸ δὲ διὸν* 14 *κυκλωσώμενοι* 23 *ἠνείχοτο* 333, 10 *ἐκεῖνος* 19 *καὶ* alt. om. 29 *οὕτως* 334, 6 *ἥτις,* corr. m. 2 20 *κομιζόμενος* corr. ex *-ζομένον* 28 *τῶν αὐτῶν* 335, 6 *ἐνέτεινε* 15 *συνείλειψε* 26 *ἀπαγγελομένοις* 336, 14. 15 *οὐ κατέλιπες* 337, 3 *ἐπέμψατο* 338, 3 *φυγὴν* 5 *ἀπέφαιναι* 6 *ἱκανοτάτην* 12 *ἡλικία* 21 *φησὶν* 22 *τὸν*] *τὴν* 339, 4 *πειθόμενος* 14 *κορυφεότατοι* 340, 6 *ὀλιγορίαν* 9 *ῥωμαιστὴ* 14 *τὸν*] *τῶν* 22 *σοκλέους, φο* supra add. m. 2 24 *κεῖν ὀνσὶ,* sed *τ* ad *σ* add. m. 2 26 *ἀνέβη* 341, 26 *τοῦ δεομένου* 342, 1 *μεστὰ* 343, 23 *λέπιδον* om. in lac. | *τῷ*] *τὸ* 24 *ἑαυτοῦ* | *συνώικησεν* 344, 11 *λακεδαιμονίοις* 13 *ἠλέχθη* 20 *ἔχωμεν* 21. 22 *οὐδ' οἷος αὐτός ἐστι θείοις νόμοις* 26 *δὲ* om. 345, 10. 11 *οἶμαι — ἀνδρός* om. 12 *ἀνδραποδήσασθαι* 15 *δὲ*[1] om. 18 *καὶ ζήσας* 346, 4 *τοῦτο* 9 *δύναμιν* 16 *ἔγκλημα* om. in lac. 17 *γὰρ* om. | *θορύβοις*] *θορύ* et deinde spat. vac. 18 *ἐπιταράττοντα* 20 *τὸ λοιστρατόπεδον* et s. s. *πὸν* 29 *ἀδοξῶν* 30 *ἐκείνην καὶ* 32. 33 *ἐκεῖνόν γε* 347, 3 *μυριάδας πόλεις* 10 *ὡς* om. 11 *ἔσωσεν* om. in lac. 13 *ἤτησε* 19—21 *ὧν* u. ad *χρημάτων* om. 23 *οὕτως παραλογισθεὶς ἀποκινδυ* | explic. N in fine folii

CONSPECTVS SIGLORVM

G = codex Sangermanensis (Coislinianus) 319

- **G**[1]: scriptura manus primae cod. Sangerman.
- **G**[2]: scriptura manus secundae cod. Sangerman.
- **G**[m]: scriptura marginis cod. Sangerman. (ubi nil aliud ad hoc siglum adnotatur, in ipso Sangerman. textu legitur idem quod in meo textu).
- **G**[t]: scriptura ipsius textus cod. Sangerman. (ubi nil aliud ad hoc siglum adnotatur, in margine Sangerman. legitur idem quod in meo textu).

Eadem ratione in scripturis ceterorum codicum usus sum.

L = codex Laurentianus plut. 69, 6

A = cod. Parisinus 1671		apographa **L**
B = cod. Parisinus 1672		
C = cod. Parisinus 1673		
D = cod. Parisinus 1674		

N = codex Matritensis N 55

Y = **GLN**

S = codex Seitenstettensis

Z = apographa Seitenstettensis, quae sunt:

H = cod. Parisinus 1676	**V** = cod. Vaticanus 1007
F = cod. Parisinus 1677	**P** = cod. Vaticanus Palatinus 286
J = cod. Parisinus 2955	**R** = cod. Ambrosianus A 151 sup.
M = cod. Marcianus 385	

NOTAE

Am. = Amyot
Anon. = Anonymus
Br. = Bryan
Cob. = Cobet
Cor. = Coraes
Emp. = Emperius
Flac. = Flacelière
Ha. = Hartman
Herw. = van Herwerden
Kron. = Kronenberg
Leop. = Leopold
Li. = Lindskog
Ma. = Madvig
Mu. = Muret
Rei. = Reiske
Ri. = Richards
Scal. = Scaliger
Sch. = Schaefer
Sint. = Sintenis
Sol. = Solanus
Steph. = Stephanus
Va. = Valckenaer
Vulc. = Vulcobius
We. = Westermann
Wil. = v. Wilamowitz-Moellendorff
Wytt. = Wyttenbach
Xy. = Xylander
Zie. = Ziegler

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ΚΑΙ ΝΟΜΑΣ

1 Z¹ 1. *Περὶ Λυκούργου τοῦ νομοθέτου καθόλου μὲν οὐδὲν* 39
78 S *ἔστιν εἰπεῖν ἀναμφισβήτητον, οὗ γε καὶ γένος καὶ ἀπο-*
δημία καὶ τελευτὴ καὶ πρὸς ἅπασιν ἡ περὶ τοὺς νόμους e
αὐτοῦ καὶ τὴν πολιτείαν πραγματεία διαφόρους ἔσχηκεν
ἱστορίας, ἥκιστα δ' οἱ χρόνοι καθ' οὓς γέγονεν ὁ ἀνὴρ
ὁμολογοῦνται. οἱ μὲν γὰρ Ἰφίτῳ συνακμάσαι καὶ συν- 2
διαθεῖναι τὴν Ὀλυμπιακὴν ἐκεχειρίαν λέγουσιν αὐτόν,
ὧν ἐστι καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος (fr. 533 R.), *τεκμή-*
ριον προφέρων τὸν Ὀλυμπίασι δίσκον, ἐν ᾧ τοὔνομα τοῦ
Λυκούργου διασῴζεται καταγεγραμμένον· οἱ δὲ ταῖς 3
διαδοχαῖς τῶν ἐν Σπάρτῃ βεβασιλευκότων ἀναλεγό-
μενοι τὸν χρόνον, ὥσπερ Ἐρατοσθένης (FGrH 241 F 2)
καὶ Ἀπολλόδωρος (FGrH 244 F 64), *οὐκ ὀλίγοις ἔτεσι*
πρεσβύτερον ἀποφαίνουσι τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος. Τί- 4
μαιος δ' (FGrH 566 F 127) *ὑπονοεῖ, δυεῖν ἐν Σπάρτῃ* f
γεγονότων Λυκούργων οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, τῷ
ἑτέρῳ τὰς ἀμφοῖν πράξεις διὰ τὴν δόξαν ἀνακεῖσθαι· καὶ
τόν γε πρεσβύτερον οὐ πόρρω τῶν Ὁμήρου γεγονέναι
χρόνων· ἔνιοι δέ, καὶ κατ' ὄψιν ἐντυχεῖν Ὁμήρῳ. δίδωσι 5

Cf. Ernst Keßler, Plut. Leben d. Lyk. (= Qu. u. Forsch. z. alt. Gesch. u. Geogr., hgg. v. W. Sieglin, Heft 23), Berl. 1910. K. Ziegler, Rhein. Mus. 76, 1927, 22—27. R. Flacelière, Sur quelques passages des Vies de Plut., II. Lycurgue et Numa, Rev. ét. gr. 61, 1948, 391—429 || **6** sqq. cf. Jacoby, Apollodors Chronik 108 sqq. || **8** Paus. 5, 20, 1 Ed. Meyer, Forsch. I 240 || **18** infra c. 4, 4 Strab. 10, 482 Heraclid. exc. pol. 10 Dilts Ael. v. h. 13, 14

[**GLZ** (= **HJM**)] **9** *προσφέρων* **Lv** || **11** *βεβουλευκότων* **Z** || **17** *ἀμφοῖν*] *αὐτῶν* **L** || **18. 19** *χρόνων γεγονέναι* **L**

40 *δὲ καὶ Ξενοφῶν ὑπόνοιαν ἀρχαιότητος ἐν οἷς τὸν ἄνδρα* 2Z¹
λέγει (rep. Lac. 10, 8) *γεγονέναι κατὰ τοὺς Ἡρακλεί-*
6 *δας. γένει μὲν γὰρ Ἡρακλεῖδαι δήπουθεν ἦσαν καὶ οἱ*
νεώτατοι τῶν ἐν Σπάρτῃ βασιλέων, ὁ δ' ἔοικε βουλομένῳ
τοὺς πρώτους ἐκείνους καὶ σύνεγγυς Ἡρακλέους ὀνομάζειν
7 *Ἡρακλείδας. οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ οὕτως πεπλανημένης*
τῆς ἱστορίας, πειρασόμεθα τοῖς βραχυτάτας ἔχουσιν
ἀντιλογίας ἢ γνωριμωτάτους μάρτυρας ἑπόμενοι τῶν
γεγραμμένων, περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀποδοῦναι τὴν διήγησιν.
8 (2.) . . . *ἐπεὶ καὶ Σιμωνίδης ὁ ποιητὴς* (fr. 123 Page)
οὐκ Εὐνόμου λέγει τὸν Λυκοῦργον πατρός, ἀλλὰ Πρυτάνι-
δος καὶ τὸν Λυκοῦργον καὶ τὸν Εὔνομον, οἱ πλεῖστοι 79S
b *σχεδὸν οὐχ οὕτω γενεαλογοῦσιν, ἀλλὰ Προκλέους μὲν τοῦ*
Ἀριστοδήμου γενέσθαι Σόον, Σόου δ' Εὐρυπῶντα, τούτου
δὲ Πρύτανιν, ἐκ τούτου δ' Εὔνομον, Εὐνόμου δὲ Πολυ-
δέκτην ἐκ προτέρας γυναικός, Λυκοῦργον δὲ νεώτερον ἐκ
Διωνάσσης, ὡς Διευτυχίδας (FGrH 485 F 5) *ἱστόρηκεν,*
ἕκτον μὲν ἀπὸ Προκλέους, ἑνδέκατον δ' ἀφ' Ἡρακλέους.
2. *Τῶν δὲ προγόνων αὐτοῦ μάλιστα μὲν ἐθαυμάσθη*
Σόος, ἐφ' οὗ καὶ τοὺς εἵλωτας ἐποιήσαντο δούλους οἱ
Σπαρτιᾶται καὶ χώραν προσεκτήσαντο πολλὴν Ἀρκάδων
2 *ἀποτεμόμενοι. λέγεται δὲ τὸν Σόον ἐν χωρίῳ χαλεπῷ καὶ*
ἀνύδρῳ πολιορκούμενον ὑπὸ Κλειτορίων, ὁμολογῆσαι
c *τὴν δορίκτητον γῆν αὐτοῖς ἀφήσειν, εἰ πίοι καὶ αὐτὸς καὶ* 3Z¹

10 Herod. 8, 131 schol. Plat. rep. 10, 599d Dion. Hal. 2, 49, 3 Strab. 10, 481 cf. K. J. Neumann apud Keßler l. c. p. 117 cf. Flacelière l. c. 393 FGrH 596 F 12 || **19** FGrH 596 F 11 || **22** mor. 232a. cf. v. Wilamowitz, Herm. 40, 1905, 145sqq.

[**GLZ** (= **HJM**)] **2** *λέγει* om. **L** | *κατὰ* **G**: *καὶ* **Z** om. **L** || **7** *πειρασώμεθα* **Z** || **10** lac. stat. Sint. || **12** *οἱ* ⟨*δὲ*⟩ Emp. || **14** *σῶον* et deinceps **Z** | *Εὐρυπῶντα* Va.: *εὐρυτίωνα,* cf. p. 3, 9sq. || **17** *Διωνάσσης* Sint. ex schol. Plat. rep. 10, 599d: *διονάσσης* **GL** *διανάσσης* **Z** | *Διευτυχίδας* Br.: *δὲ εὐτυχίδας* (verior nominis forma est *Διευχίδας,* vide FGrH 485 Dittenberger, Syll.³ 241, 141) || **19** *μὲν* om. **L** | *ἐθαυμαστώθη* **Z** || **20** *ἐφ'*] *ἀφ'* **Z** || **23** *κλιτορίων,* em. Leopold || **24** *αὐτοῖς ἀφεῖναι γῆν* mor. | *καὶ*¹ om. **Z** (*πίοιεν οἱ μετ' αὐτοῦ . . . πηγῆς· ἐφρούρουν δ' αὐτὴν οἱ πολέμιοι. γενομενων* mor.)

οἱ μετ' αὐτοῦ πάντες ἀπὸ τῆς πλησίον πηγῆς. γενομένων 3
δὲ τῶν ὅρκων [ὁμολογιῶν], συναγαγόντα τοὺς μεθ'
ἑαυτοῦ διδόναι τῷ μὴ πιόντι τὴν βασιλείαν· οὐδενὸς
δὲ καρτερήσαντος, ἀλλὰ πάντων πιόντων, αὐτὸν ἐπὶ
πᾶσι καταβάντα καὶ περιρρανάμενον, ἔτι τῶν πολεμίων
παρόντων, ἀπελθεῖν καὶ τὴν χώραν κατασχεῖν, ὡς μὴ
πάντων πιόντων. ἀλλὰ καίπερ ἐπὶ τούτοις θαυμάζοντες 4
αὐτόν, οὐκ ἀπὸ τούτου τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ τοῦ παιδὸς
αὐτοῦ προσηγόρευσαν Εὐρυπωντίδας, ὅτι δοκεῖ πρῶτος
Εὐρυπῶν τὸ ἄγαν μοναρχικὸν ἀνεῖναι τῆς βασιλείας,
δημαγωγῶν καὶ χαριζόμενος τοῖς πολλοῖς. ἐκ δὲ τῆς 5 d
τοιαύτης ἀνέσεως τοῦ μὲν δήμου θρασυνομένου, τῶν
δ' ὕστερον βασιλέων τὰ μὲν ἀπεχθανομένων τῷ βιά-
ζεσθαι τοὺς πολλούς, τὰ δὲ πρὸς χάριν ἢ δι' ἀσθένειαν
ὑποφερομένων, ἀνομία καὶ ἀταξία κατέσχε τὴν Σπάρτην
ἐπὶ πολὺν χρόνον· ὑφ' ἧς καὶ τὸν πατέρα τοῦ Λυκούρ- 6
γου βασιλεύοντα συνέβη τελευτῆσαι· διερύκων γὰρ ἀμφι-
μαχίαν τινά, μαγειρικῇ κοπίδι πληγεὶς ἀπέθανε, τῷ
πρεσβυτέρῳ παιδὶ Πολυδέκτῃ καταλιπὼν τὴν βασιλείαν.
80 S **3.** *Ἀποθανόντος δὲ καὶ τούτου μετ' ὀλίγον χρόνον,*
ἔδει βασιλεύειν ὡς πάντες ᾤοντο τὸν Λυκοῦργον· καὶ
πρίν γε τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ φανερὰν γενέσθαι e
κύουσαν, ἐβασίλευεν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο τάχιστ' ᾔσθετο, τὴν 2
4 Z[1] *μὲν βασιλείαν ἀπέφηνε τοῦ παιδὸς οὖσαν, ἄνπερ ἄρρην*
γένηται, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτὸς ὡς ἐπίτροπος διεῖπε· τοὺς
δὲ τῶν ὀρφανῶν βασιλέων ἐπιτρόπους Λακεδαιμόνιοι
προδίκους ὠνόμαζον. ὡς δ' ἡ γυνὴ προσέπεμπε κρύφα 3

8 Strab. 8, 366 Paus. 3, 7, 1sq. || **15** Herod. 1, 65 Thuc. 1, 18, 1 Iustin. 3, 3, 10 || **20** c. 3 Herod. 1, 65 Strab. 10, 482 Iustin. 3, 2, 5sq. || **25** Xen. Hell. 4, 2,9 Hes. s. v. *προδικεῖν· ἐπιτροπεύειν*

[**GLZ** (= **HJM**)] **2** *ὅρκων* mor.: *ὁρκίων* | *ὁμολογιῶν* del. Cob. cum mor. (*καὶ ὁμολογιῶν* **Z**) || **7** *πάντων πιόντων*] *πιόντα* mor. || **9** *εὐρυτιωντίδας* **GL** *εὐρυτιωνίδας* **Z**: em. Va. || **10** *εὐρυτίων* codd. || **13** *τὸ βιάζεσθαι* **Z** || **22** *γενέσθαι* Rei.: *ἔσεσθαι* || **27** *προ-δίκως* **A** ex corr. Sint.

καὶ λόγους ἐποιεῖτο, βουλομένη διαφθεῖραι τὸ βρέφος
ἐπὶ τῷ συνοικεῖν ἐκείνῳ βασιλεύοντι τῆς Σπάρτης, τὸ
μὲν ἦθος αὐτῆς ἐμίσησε, πρὸς δὲ τὸν λόγον αὐτὸν οὐκ
ἀντεῖπεν, ἀλλ' ἐπαινεῖν καὶ δέχεσθαι προσποιούμενος,
οὐκ ἔφη δεῖν ἀμβλίσκουσαν αὐτὴν καὶ φαρμακευομένην
f *διαλυμαίνεσθαι τὸ σῶμα καὶ κινδυνεύειν· αὐτῷ γὰρ με-*
4 *λήσειν ὅπως εὐθὺς ἐκποδὼν ἔσται τὸ γεννηθέν. οὕτω*
δὲ παραγαγὼν ἄχρι τοῦ τόκου τὴν ἄνθρωπον, ὡς ᾔσθετο
τίκτουσαν, εἰσέπεμψε παρέδρους ταῖς ὠδῖσιν αὐτῆς καὶ
φύλακας, οἷς ἦν προστεταγμένον, ἐὰν μὲν θῆλυ τεχθῇ,
παραδοῦναι ταῖς γυναιξίν, ἐὰν δ' ἄρρεν, κομίσαι πρὸς
41 5 *ἑαυτόν, ὅ τι ἂν τύχῃ πράττων. ἔτυχε δὲ δειπνοῦντος*
αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀρχόντων ἀποκυηθὲν ἄρρεν· καὶ παρ-
6 *ῆσαν οἱ ὑπηρέται τὸ παιδάριον αὐτῷ κομίζοντες. ὁ δὲ*
δεξάμενος ⟨ὡς⟩ λέγεται, καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἰπών,
„βασιλεὺς ὑμῖν γέγονεν ὦ Σπαρτιᾶται", κατέκλινεν ἐν
τῇ βασιλικῇ χώρᾳ, καὶ Χαρίλαον ὠνόμασε διὰ τὸ τοὺς
πα⟨ρό⟩ντας εἶναι περιχαρεῖς, ἀγαμένους αὐτοῦ τὸ φρόνημα
καὶ τὴν δικαιοσύνην. ἐβασίλευσε δὲ μῆνας ὀκτὼ τὸ σύμ-
7 *παν. ἦν δὲ καὶ τἆλλα περίβλεπτος ὑπὸ τῶν πολιτῶν, καὶ*
πλείονες ἐγένοντο τῶν ὡς ἐπιτρόπῳ βασιλέως καὶ βασι-
λικὴν ἐξουσίαν ἔχοντι πειθομένων οἱ δι' ἀρετὴν προσ-
b *έχοντες αὐτῷ καὶ ποιεῖν ἐθέλοντες ἑτοίμως τὸ προστατ-*
8 *τόμενον. ἦν δέ τι καὶ τὸ φθονοῦν καὶ πρὸς τὴν αὔξησιν* 5 Z[1]
ἄντι νέῳ πειρώμενον ἐνίστασθαι, μάλιστα μὲν οἱ συγ- 81 S
γενεῖς καὶ οἰκεῖοι τῆς τοῦ βασιλέως μητρός, ὑβρίσθαι
δοκούσης, ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτῆς Λεωνίδας καὶ θρασύτερόν
ποτε τῷ Λυκούργῳ λοιδορηθεὶς ἐπεῖπεν ὡς εἰδείη σα-
φῶς μέλλοντα βασιλεύειν αὐτόν, ὑπόνοιαν ⟨ἐν⟩διδοὺς καὶ
προκαταλαμβάνων διαβολῇ τὸν Λυκοῦργον, εἴ τι συμ-

[**GLZ** (= **HJM**)] **2** *τῷ*] *τὸ* **Z** || **6** *αὐτῷ* Sch. || **10** *μὲν* om. **Z** || **15** *ὡς* add. Steph. (*λέγεται* del. Rei.) | *καὶ* om. **Z** || **17** *χάριλλον* **G**[m] | *τὸ* om. **Z** || **18** *παρόντας* Rei.: *πάντας* (an praestat [*τοὺς*] *πάντας*?) || **23** *ἑτοίμως*] *προθύμως* **Z** || **24** *καὶ*[2] om. **Z** || **25** *πειρώμενοι*: em. Rei. || **28** *ὑπεῖπεν*: em. Zie. || **29** *διδούς*: em. Cob.

*βαίη τῷ βασιλεῖ παθεῖν, ὡς ἐπιβεβουλευκότα· τοιοῦτοι
δέ τινες λόγοι καὶ παρὰ τῆς γυναικὸς ἐξεφοίτων.*

Ἐφ' οἷς βαρέως φέρων καὶ δεδοικὼς τὸ ἄδηλον, ἔγνω 9
φυγεῖν ἀποδημίᾳ τὴν ὑπόνοιαν καὶ πλανηθῆναι, μέχρις c
*ἂν ὁ ἀδελφιδοῦς ἐν ἡλικίᾳ γενόμενος τεκνώσῃ διάδοχον
τῆς βασιλείας.*

4. *Οὕτως ἀπάρας πρῶτον μὲν εἰς Κρήτην ἀφίκετο· καὶ
τὰς αὐτόθι πολιτείας κατανοήσας, καὶ συγγενόμενος τοῖς
πρωτεύουσι κατὰ δόξαν ἀνδράσι, τοὺς μὲν ἐζήλωσε καὶ
παρέλαβε τῶν νόμων, ὡς οἴκαδε μετοίσων καὶ χρησόμενος,
ἔστι δ' ὧν κατεφρόνησεν. ἕνα δὲ τῶν νομιζομένων ἐκεῖ* 2
*σοφῶν καὶ πολιτικῶν χάριτι καὶ φιλίᾳ πείσας ἀπέστειλεν
εἰς τὴν Σπάρτην, Θάλητα, ποιητὴν μὲν δοκοῦντα λυρικῶν
μελῶν καὶ πρόσχημα τὴν τέχνην ταύτην πεποιημένον,
ἔργῳ δ' ἅπερ οἱ κράτιστοι τῶν νομοθετῶν διαπραττό-
μενον· λόγοι γὰρ ἦσαν αἱ ᾠδαὶ πρὸς εὐπείθειαν καὶ* 3 d
*ὁμόνοιαν ἀνακλητικοὶ διὰ μελῶν ἅμα καὶ ῥυθμῶν, πολὺ
τὸ κόσμιον ἐχόντων καὶ καταστατικόν, ὧν ἀκροώμενοι
κατεπραΰνοντο λεληθότως τὰ ἤθη, καὶ συνῳκειοῦντο τῷ*
6 Z¹ *ζήλῳ τῶν καλῶν ἐκ τῆς ἐπιχωριαζούσης τότε πρὸς
ἀλλήλους κακοθυμίας, ὥστε τρόπον τινὰ τῷ Λυκούργῳ
προοδοποιεῖν τὴν παίδευσιν αὐτῶν ἐκεῖνον. ἀπὸ δὲ τῆς* 4
*Κρήτης ὁ Λυκοῦργος ἐπ' Ἀσίαν ἔπλευσε, βουλόμενος ὡς
λέγεται ταῖς Κρητικαῖς διαίταις, εὐτελέσιν οὔσαις καὶ
αὐστηραῖς, τὰς Ἰωνικὰς πολυτελείας καὶ τρυφὰς ὥσπερ*
82 S *ἰατρὸς σώμασιν ὑγιεινοῖς ὕπουλα καὶ νοσώδη παραβαλών,
ἀποθεωρῆσαι τὴν διαφορὰν τῶν βίων καὶ τῶν πολιτειῶν.* e
ἐκεῖ δὲ καὶ τοῖς Ὁμήρου ποιήμασιν ἐντυχὼν πρῶτον, ὡς 5

7 Herod. 1, 65 Strab. 10, 477. 481 sq. Polyb. 6, 45 Plat. Min. 318c Lucian. Anach. 39 Arist. pol. 2, 10 p. 1271b 22 sqq. 2, 12 p. 1274a 28 || **16** mor. 1146a sqq. Aristox. fr. 122 sq. W. cf. Flacelière l. c. 394 || **28** cf. ad p. 1, 18

[**GLZ** (= **HJM**)] **5** *ὁ* om. **L** || **8** *καὶ* om. **Z** || **9** *τοὺς* Rei. ('aut si *τὰ* servetur, leg. sit *νομίμων* pro *νόμων*'): *τὰ* || **22** *ἀπὸ*] *ἐκ* **Z** || **26** *παραβαλὼν* Iunt.: *παραλαβὼν* || **27** *συμφορὰν* **Z**

*ἔοικε παρὰ τοῖς ἐκγόνοις τοῖς Κρεοφύλου διατηρουμένοις,
καὶ κατιδὼν ἐν αὐτοῖς ταῖς πρὸς ἡδονὴν καὶ ἀκρασίαν
διατριβαῖς τὸ πολιτικὸν καὶ παιδευτικὸν οὐκ ἐλάττονος
ἄξιον σπουδῆς ἀναμεμειγμένον, ἐγράψατο προθύμως καὶ*
6 *συνήγαγεν ὡς δεῦρο κομιῶν. ἦν γάρ τις ἤδη δόξα τῶν
ἐπῶν ἀμαυρὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἐκέκτηντο δ' οὐ πολλοὶ
μέρη τινά, σποράδην τῆς ποιήσεως ὡς ἔτυχε διαφερομένης·
γνωρίμην δ' αὐτὴν πρῶτος καὶ μάλιστ' ἐποίησε Λυκοῦρ-*
f 7 *γος. Αἰγύπτιοι δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικέσθαι τὸν Λυκοῦρ-
γον οἴονται, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων γενῶν τοῦ μαχίμου
διάκρισιν μάλιστα θαυμάσαντα μετενεγκεῖν εἰς τὴν
Σπάρτην, καὶ χωρίσαντα τοὺς βαναύσους καὶ χειροτέχνας
ἀστεῖον ὡς ἀληθῶς τὸ πολίτευμα καὶ καθαρὸν ἀποδεῖξαι.*
8 *ταῦτα μὲν οὖν Αἰγυπτίοις ἔνιοι καὶ τῶν Ἑλληνικῶν*
42 *συγγραφέων μαρτυροῦσιν· ὅτι δὲ καὶ Λιβύην καὶ Ἰβηρίαν
ἐπῆλθεν ὁ Λυκοῦργος, καὶ περὶ τὴν Ἰνδικὴν πλανηθεὶς
τοῖς Γυμνοσοφισταῖς ὡμίλησεν, οὐδένα πλὴν Ἀριστο-* 7 Z[1]
κράτη τὸν Ἱππάρχου Σπαρτιάτην εἰρηκότα γινώσκομεν
(FGrH 591 F 2).

5. *Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τὸν Λυκοῦργον ἐπόθουν
ἀπόντα καὶ μετεπέμποντο πολλάκις, ὡς τοὺς μὲν βασι-
λεῖς ὄνομα καὶ τιμήν, ἄλλο δὲ μηδὲν ᾧ διαφέρουσι τῶν
πολλῶν ἔχοντας, ἐν ἐκείνῳ δὲ φύσιν ἡγεμονικὴν καὶ*
2 *δύναμιν ἀνθρώπων ἀγωγὸν οὖσαν. οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς*

9 Isocr. Bus. 17 Strab. 10, 482 Diod. 1, 98, 1 ex Hecat. Abd. cf. Vorsokr. 73 B 7 || **20** Herod. 1, 65 Xen. apol. 15 rep. Lac. 8, 1. 5 Aristot. fr. 535 Polyb. 10, 2, 11 Diod. 7, 12, 1. 1, 94, 1 Strab. 10, 482. 16, 762 Dion. Hal. 2, 61, 2 Polyaen. 1, 16, 1 Iustin. 3, 3, 10 Cic. deor. nat. 3, 91 Val. Max. 1, 2, ext 3. 5, 3 ext. 2 Aug. civ. dei 2, 16. 10, 13 cf. Flacelière l. c. 396

[**GLZ** (= **HJM**)] **2–3** *ταῖς . . . διατριβαῖς* Rei.: *τῆς . . . διατριβῆς* codd. (quod tuetur Sint.; *τῇ . . . διατριβῇ* Sch. *τῇ πρὸς ἡδονὴν ἀκροάσει καὶ διατριβῇ* Madvig) || **8** *μάλιστα καὶ πρῶτος*: trp. Ha. cl. Lys. 23, 4 || **14** *ἑλληνικῶν* **Z**: *ἑλλήνων καὶ* **GL** || **18** *Σπαρτιάτην*] *στρατιώτην* **G** || **22** *ᾧ διαφέρουσι* **GZ**: *διαφέρουσι* **L** (unde *διαφέρον* quaedam apographa **L**)

*βασιλεῦσιν ἦν ἀβούλητος ἡ παρουσία τοῦ ἀνδρός, ἀλλ'
ἤλπιζον ἐκείνου συμπαρόντος ἧττον ὑβρίζουσι χρήσεσθαι
τοῖς πολλοῖς. ἐπανελθὼν οὖν πρὸς οὕτω διακειμένους,* 3 b
*εὐθὺς ἐπεχείρει τὰ παρόντα κινεῖν καὶ μεθιστάναι τὴν
πολιτείαν, ὡς τῶν κατὰ μέρος νόμων οὐδὲν ἔργον οὐδ'*
83 S *ὄφελος, εἰ μή τις ὥσπερ σώματι πονηρῷ καὶ γέμοντι
παντοδαπῶν νοσημάτων τὴν ὑπάρχουσαν ἐκτήξας καὶ
μεταβαλὼν κρᾶσιν ὑπὸ φαρμάκων καὶ καθαρμῶν, ἑτέρας
ἄρξεται καινῆς διαίτης. διανοηθεὶς δὲ ταῦτα, πρῶτον* 4
*μὲν ἀπεδήμησεν εἰς Δελφούς, καὶ τῷ θεῷ θύσας καὶ
χρησάμενος, ἐπανῆλθε τὸν διαβόητον ἐκεῖνον χρησμὸν
κομίζων, ᾧ θεοφιλῆ μὲν αὐτὸν ἡ Πυθία προσεῖπε καὶ
θεὸν μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον, εὐνομίας δὲ χρήζοντι διδόναι
καὶ καταινεῖν ἔφη τὸν θεὸν ἣ πολὺ κρατίστη τῶν ἄλλων* c
ἔσται πολιτειῶν. ἐπαρθεὶς δὲ τούτοις, προσήγε⟨το⟩ τοὺς 5
ἀρίστους καὶ συνεφάπτεσθαι παρεκάλει, κρύφα διαλεγό-
8 Z¹ *μενος τοῖς φίλοις πρῶτον, εἶθ' οὕτως κατὰ μικρὸν ἁπτό-
μενος πλειόνων καὶ συνιστὰς ἐπὶ τὴν πρᾶξιν. ὡς δ' ὁ* 6
*καιρὸς ἧκε, τριάκοντα τοὺς πρώτους ἐκέλευσε μετὰ τῶν
ὅπλων ἕωθεν εἰς ἀγορὰν προελθεῖν, ἐκπλήξεως ἕνεκα
καὶ φόβου πρὸς τοὺς ἀντιπράττοντας. ὧν εἴκοσι τοὺς* 7
ἐπιφανεστάτους Ἕρμιππος (FHG III 37) *ἀνέγραψε· τὸν
δὲ μάλιστα τῷ Λυκούργῳ [ἔργων] κοινωνήσαντα πάν-
των καὶ συμπραγματευσάμενον τὰ περὶ τοὺς νόμους
Ἀρθμιάδαν ὀνομάζουσιν. ἀρχομένης δὲ τῆς ταραχῆς, ὁ* 8 d
*βασιλεὺς Χαρίλαος φοβηθείς, ὡς ἐπ' αὐτὸν ὅλης τῆς
πράξεως συνισταμένης, κατέφυγε πρὸς τὴν Χαλκίοικον·
εἶτα πεισθεὶς καὶ λαβὼν ὅρκους, ἀνέστη καὶ μετεῖχε τῶν*

18 Plut. Numa 26, 9 Sol. 16, 2 Ag. et Cleom. 31, 8

[**GLZ** (= **HJM**)] **2** *χρῆσθαι*: em. Cob. || **5** *μέρους* **L** | *ἔργον* ⟨*ὂν*⟩ Rei. || **8** *καταβαλὼν* **L** || **9** *ἄρξηται*: em. Sch. || **10–11** *χρησάμενος καὶ θύσας* **L** || **15** *ἔσται* om. **Z** | *προσήγετο* Rei.: *προσῆγε* || **19** *ἐκάλεσε* **Z** || **23** *τῷ Λυκούργῳ* [*ἔργων*] Zie.: *τῶν λυκούργου ἔργων* **GL** *λυκοῦργον ἔργῳ* **H** *λυκούργῳ ἔργων* **JM**; varia tentavit Sint. || **24** *συμπραξάμενον* Anon. || **27** *παρατάξεως* **Z**

9 πραττομένων, φύσει πρᾶος ὤν· ὥς που καὶ λέγεται συμ-
βασιλεύοντα τὸν Ἀρχέλαον αὐτῷ πρὸς τοὺς ἐγκωμιάζον-
τας τὸν νεανίσκον εἰπεῖν, „πῶς δ' ἂν [οὐκ] εἴη Χαρί-
λαος ἀνὴρ ἀγαθὸς ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς χαλεπός ἐστι;"

10 Πλειόνων δὲ καινοτομουμένων ὑπὸ τοῦ Λυκούργου
πρῶτον ἦν καὶ μέγιστον ἡ κατάστασις τῶν γερόντων,
ἥν φησιν ὁ Πλάτων (leg. 3, 691e) τῇ τῶν βασιλέων ἀρχῇ
e φλεγμαινούσῃ μειχθεῖσαν καὶ γενομένην ἰσόψηφον εἰς τὰ
μέγιστα, σωτηρίαν ἅμα καὶ σωφροσύνην παρασχεῖν. 9
11 αἰωρουμένη γὰρ ἡ πολιτεία καὶ ἀποκλίνουσα νῦν μὲν 84 S
ὡς τοὺς βασιλεῖς ἐπὶ τυραννίδα, νῦν δ' ὡς τὸ πλῆθος
ἐπὶ δημοκρατίαν, οἷον ἕρμα τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν
ἐν μέσῳ θεμένη καὶ ἰσορροπήσασα, τὴν ἀσφαλεστάτην 9 Z[1]
τάξιν ἔσχε καὶ κατάστασιν, ἀεὶ τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι γε-
ρόντων τοῖς μὲν βασιλεῦσι προστιθεμένων ὅσον ἀντι-
βῆναι πρὸς δημοκρατίαν, αὖθις δ' ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέ-
12 σθαι τυραννίδα τὸν δῆμον ἀναρρωννύντων. τοσούτους
δέ φησι κατασταθῆναι τοὺς γέροντας Ἀριστοτέλης
f (fr. 537), ὅτι τριάκοντα τῶν πρώτων μετὰ Λυκοῦργον
γενομένων, δύο τὴν πρᾶξιν ἐγκατέλιπον ἀποδειλιάσαντες·
ὁ δὲ Σφαῖρος (SVF 1, 142) ἐξ ἀρχῆς φησι τοσούτους
13 γενέσθαι τοὺς τῆς γνώμης μετασχόντας. εἴη δ' ἄν τι
καὶ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ, δι' ἑβδομάδος τετράδι πολλα-
πλασιασθείσης ἀποτελουμένου, καὶ ὅτι τοῖς αὐτοῦ μέρε-
14 σιν ἴσος ὢν μετὰ τὴν ἑξάδα τέλειός ἐστιν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ
μάλιστα τοσούτους ἀποδεῖξαι τοὺς γέροντας, ὅπως οἱ
43 πάντες εἶεν τριάκοντα, τοῖς ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τοῖν δυοῖν
βασιλέοιν προστιθεμένοιν.

6. Οὕτω δὲ περὶ ταύτην ἐσπούδασε τὴν ἀρχὴν ὁ Λυ-

1 mor. 55e 218b 537d cf. 223e 452d || **5** Herod. 1, 65 Isocr. Panath. 153sq. Aristot. pol. 2, 6 p. 1265b 36sqq. 2, 9 p. 1270b 13sqq. 4, 7 p. 1293b 16. 4, 9 p. 1294b 13sqq. Polyb. 6, 10, 2sqq. Cic. rep. 2, 15. 42 || **22** cf. Keßler l. c. p. 32

[**GLZ** (= **HJM**)] **3** del. Gataker cl. mor. || **12** *ἕρμα* Casaubonus: *ἕρυμα* || **24** *ἀποτελούμενον*: em. Latte

κοῦργος, ὥστε μαντείαν ἐκ Δελφῶν κομίσαι περὶ αὐτῆς,
ἣν ῥήτραν καλοῦσιν. ἔχει δ' οὕτως· „Διὸς Σκυλλανίου 2
καὶ Ἀθανᾶς Σκυλλανίας ἱερὸν ἱδρυσάμενον, φυλὰς φυλά-
ξαντα καὶ ὠβὰς ὠβάξαντα τριάκοντα γερουσίαν σὺν
ἀρχαγέταις καταστήσαντα ὥραις ἐξ ὡρᾶν ἀπελλάζειν
μεταξὺ Βαβύκας τε καὶ Κνακιῶνος, οὕτως εἰσφέρειν τε
καὶ ἀφίστασθαι· †γαμωδανγοριανημην καὶ κράτος.“ ἐν 3
10 Z[1] *τούτοις τὸ μὲν φυλὰς φυλάξαι καὶ ὠβὰς ὠβάξαι διελεῖν*
ἐστι καὶ κατανεῖμαι τὸ πλῆθος εἰς μερίδας, ὧν τὰς μὲν b
φυλάς, τὰς δ' ὠβὰς προσηγόρευκεν. ἀρχαγέται δ' οἱ βασι-
λεῖς λέγονται, τὸ δ' ἀπελλάζειν ἐκκλησιάζειν, ὅτι τὴν
ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς πολιτείας εἰς τὸν Πύθιον
85 S *ἀνῆψε. τὴν δὲ Βαβύκαν . . . καὶ τὸν Κνακιῶνα νῦν* 4
Οἰνοῦντα προσαγορεύουσιν· Ἀριστοτέλης δὲ (fr. 536) *τὸν*
μὲν Κνακιῶνα ποταμόν, τὴν δὲ Βαβύκαν γέφυραν. ἐν
μέσῳ δὲ τούτων τὰς ἐκκλησίας ἦγον, οὔτε παστάδων

2 cf. Ziegler l. c. p. 23 M. Treu, Herm. 76, 22 v. Blumenthal, Herm. 77, 212 Wade-Gery, Class. Quart. 37, 62; 38, 1 Flacelière l. c. 397 Chrimes, Ancient Sparta, Manch. Univ. Press 1949 Hammond, Journ. hell. stud. 70, 42sq. H. Michell, Sparte et les Spartiates, Paris 1953 Tsopanakis, La rhètre de Lycurgue, Hellenika parart. 6 (Thessalonike 1954)

[**GLZ** (= **HJM**)] **2.3** *Σκυλλανίου* et *-ας* Meineke ad Steph. Byz. s. v. *Σκύλλιον* cl. Hesych. *Σκυλλανίς· ἡ πολεμική* (*Σκυλλανίδος* pro *-νίας* v. Blumenthal): *συλλ-* codd. *Ἑλλανίου* et *Ἑλλανίας* Br. *Σκυλλαίου* et *-ας* Goettling || **3** *Ἀθανᾶς* Va.: *ἀθηνᾶς* | *ἱδρυσάμενος*: em. Br. || **4** ante Sint. distinguebant ante *τριάκοντα* || **5** *ὥραις ἐξ ὡρᾶν* Wil., Isyllos p. 11: *ὥρας ἐξ ὥρας* | *ἀπελλάζοντα* Sint. || **6** *κνακίωνος*: em. Sauppe (et infra) | ⟨*καὶ*⟩ *οὕτως* Sch. *αὐτὼς* Sauppe *καὶ τὼς* C. F. Hermann || **7** *γαμωδᾶν γορίαν ἦ μὴν* **G** *γαμωδᾶν γοριᾶν ἤ μην* **L** *γαμωδᾶν γοριανίμην* **Z** *δάμῳ δ' ἀνωγὰν εἶμεν* Anon. *δάμῳ δ' ἂν ἀγορᾶν ἦμεν* (et *τὸ* pro *καὶ*) Dacier *δάμῳ δ' ἀγορίαν ἦμεν* Rei. *δάμῳ δ' ἀγορὰν ἦμεν* vel *δ. δὲ κυρείαν εἶμεν* Cor. *δ. δὲ τὰν κυρίαν ἦμεν* Sint. cum O. Muellero *δάμῳ δ' ἀναγορίαν* C. F. Hermann *δαμοτᾶν τὸ αἱρεῖν* (vel *τὸ κρίνειν*) *ἦμεν* [*καὶ κράτος*] Zie. cl. p. 10, 24 et 10, 9. 13 *δαμωδᾶν ἀναγορίαν ἦμεν* Kirsten *δάμῳ δ' ἀνταγορίαν ἦμεν* Treu Flac. *δαμώδων ἀνταγορίαν ἦμεν* Wade-Gery *δαμώδων γορίαν ἦμεν* v. Blumenthal *δαμοτᾶν ἀγορὰν ἦμεν* Hammond *γαιάδαν ἰθεῖαν ἱέμεν κὰκ κράτος* Tsopanakis || **8** *διελεῖν* Anon.: *διέχειν* || **13** *καὶ τὴν δὲ* **L**[1] | lac. stat. Curtius

5 *οὐσῶν οὔτ' ἄλλης τινὸς κατασκευῆς. οὐθὲν γὰρ ᾤετο*
ταῦτα πρὸς εὐβουλίαν εἶναι, μᾶλλον δὲ βλάπτειν, φλυα-
ρώδεις ἀπεργαζόμενα καὶ χαύνους φρονήματι κενῷ τὰς
c *διανοίας τῶν συμπορευομένων, ὅταν εἰς ἀγάλματα καὶ*
γραφὰς ἢ προσκήνια θεάτρων ἢ στέγας βουλευτηρίων
6 *ἠσκημένας περιττῶς ἐκκλησιάζοντες ἀποβλέπωσι. τοῦ δὲ*
πλήθους ἀθροισθέντος, εἰπεῖν μὲν οὐδενὶ γνώμην τῶν
ἄλλων ἐφεῖτο, τὴν δ' ὑπὸ τῶν γερόντων καὶ τῶν βασι-
7 *λέων προτεθεῖσαν ἐπικρῖναι κύριος ἦν ὁ δῆμος. ὕστερον*
μέντοι τῶν πολλῶν ἀφαιρέσει καὶ προσθέσει τὰς γνώ-
μας διαστρεφόντων καὶ παραβιαζομένων, Πολύδωρος καὶ
Θεόπομπος οἱ βασιλεῖς τάδε τῇ ῥήτρᾳ παρενέγραψαν·
8 *„αἰ δὲ σκολιὰν ὁ δᾶμος αἱροῖτο, τοὺς πρεσβυγενέας καὶ*
ἀρχαγέτας ἀποστατῆρας ἦμεν", τοῦτ' ἔστι μὴ κυροῦν,
d *ἀλλ' ὅλως ἀφίστασθαι καὶ διαλύειν τὸν δῆμον, ὡς ἐκ-* 11 Z¹
τρέποντα καὶ μεταποιοῦντα τὴν γνώμην παρὰ τὸ βέλτι-
9 *στον. ἔπεισαν δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν πόλιν, ὡς τοῦ θεοῦ ταῦτα*
προστάσσοντος, ὥς που Τυρταῖος ἐπιμέμνηται διὰ τούτων
(PLG II⁴ 9 = 3b Diehl)·

10 *Φοίβου ἀκούσαντες Πυθωνόθεν οἴκαδ' ἔνεικαν*
μαντείας τε θεοῦ καὶ τελέεντ' ἔπεα·
ἄρχειν μὲν βουλῆς θεοτιμήτους βασιλῆας,
οἷσι μέλει Σπάρτας ἱμερόεσσα πόλις,
πρεσβύτας τε γέροντας, ἔπειτα δὲ δημότας ἄνδρας,
εὐθείαις ῥήτραις ἀνταπαμειβομένους.

7. *Οὕτω τὸ πολίτευμα τοῦ Λυκούργου μείξαντος,*
e *ὅμως ἄκρατον ἔτι τὴν ὀλιγαρχίαν καὶ ἰσχυρὰν οἱ μετ'*

26 Plut. Ag. et Cleom. 31, 2 Arist. pol. 5, 11 p. 1313a 25 (cf. Herod. 1, 65 Xen. rep. Lac. 8, 3 Strab. 10, 482 Diog. Laert. 1, 68 Iustin. 3, 3, 2 Val. Max. 4, 1, ext. 8)

[**GLZ** (= **HJM**)] **1** *οὐθὲν*] *ὅθεν* **L** || **4** *καὶ* om. **Z** || **8** *ἐφεῖτο* Br.: *ὑφεῖτο* || **11** *διαστραφέντων* **Z** || **13** *αἰ*] *ἃ* **L** | *αἱροῖτο* Rei.: *ἔροιτο* (*ἕλοιτο* Cor. Sint. *αἱρέοιτο* Wil., Textgesch. d. gr. Lyr. 107, 5 *σκολιᾶν ἐρέοιτο* v. Blumenthal) || **14** *ἦμεν* Bekker: *εἶμεν* | *μὴ κυροῦν*] *μικροῦν* **Z** || **20** *οἴκαδ' ἔνεικαν* Am.: *οἱ τάδε νικᾶν* || **22** *βουλῆς*] *τιμῆς* **Z** || **27** *ἰσχυρὰν* ⟨*οὖσαν*⟩ Rei.

αὐτὸν ὁρῶντες σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην, ὥς φησιν
ὁ Πλάτων (leg. 3, 692 a), *οἷον ψάλιον ἐμβάλλουσιν αὐτῇ*
86 S *τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, ἔτεσί που μάλιστα τριάκοντα*
καὶ ἑκατὸν μετὰ Λυκοῦργον πρώτων τῶν περὶ Ἔλατον
ἐφόρων κατασταθέντων ἐπὶ Θεοπόμπου βασιλεύοντος·
ὃν καί φασιν ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ὀνειδιζόμενον, 2
ὡς ἐλάττω παραδώσοντα τοῖς παισὶ τὴν βασιλείαν ἢ
παρέλαβε, ,,μείζω μὲν οὖν'' εἰπεῖν ,,ὅσῳ χρονιωτέραν''.
τῷ γὰρ ὄντι τὸ ἄγαν ἀποβαλοῦσα, μετὰ τοῦ φθόνου 3
διέφυγε τὸν κίνδυνον, ὥστε μὴ παθεῖν ἃ Μεσσήνιοι καὶ
Ἀργεῖοι τοὺς παρ' αὐτοῖς βασιλεῖς ἔδρασαν, μηδὲν ἐν- f
12 Z[1] *δοῦναι μηδὲ χαλάσαι τῆς ἐξουσίας ἐπὶ τὸ δημοτικὸν*
ἐθελήσαντας. ὃ καὶ μάλιστα τὴν Λυκούργου σοφίαν καὶ 4
πρόνοιαν ἐποίησε φανερὰν εἰς τὰς Μεσσηνίων καὶ Ἀρ-
γείων, συγγενῶν καὶ γειτόνων, δήμων καὶ βασιλέων
στάσεις καὶ κακοπολιτείας ἀφορῶσιν, οἳ τῶν ἴσων ἀπ' 5
ἀρχῆς τετυχηκότες, ἐν δὲ τῷ κλήρῳ καὶ πλέον ἔχειν
ἐκείνων δόξαντες, οὐκ ἐπὶ πολὺν χρόνον εὐδαιμόνησαν,
ἀλλ' ὕβρει μὲν τῶν βασιλέων, [οὐκ] ἀπειθείᾳ δὲ τῶν
ὄχλων, τὰ καθεστῶτα συνταράξαντες, ἔδειξαν ὅτι θεῖον 44
ἦν ὡς ἀληθῶς εὐτύχημα τοῖς Σπαρτιάταις ὁ τὴν πολι-
τείαν ἁρμοσάμενος καὶ κεράσας παρ' αὐτοῖς. ταῦτα μὲν
οὖν ὕστερον.

8. *Δεύτερον δὲ τῶν Λυκούργου πολιτευμάτων καὶ*
νεανικώτατον ὁ τῆς γῆς ἀναδασμός ἐστι. δεινῆς γὰρ 2
οὔσης ἀνωμαλίας, καὶ πολλῶν ἀκτημόνων καὶ ἀπόρων

6 Plut. mor. 779e || **10** Plat. leg. 3, 690d sq. || **24** Plat. leg. 3, 684d sq. Isocr. Archid. 20 Panath. 177sqq. Polyb. 6, 48, 2sq. Aristot. pol. 2, 9 p. 1271a 29. 5, 11 p. 1313a 25sq. Heraclid. exc. pol. 12 Dilts Dio Chr. or. 56, 5sq. Iustin. 3, 3, 3 cf. FGrH 596 F 15

[GLZ(= HJM)] **1** ⟨*καὶ*⟩ *σπαργῶσαν* Cor. || **2** *ψέλλιον αὐτῇ ἐμβάλλουσι* **Z** || **4** *πρῶτον*: em. Rei. || **7** *παραδώσαντα* **L**[1] | *ἢ*] *ἧς* mor. || **8** *ὅσῳ καὶ βεβαιοτέραν* mor. (*diuturniorem* Val. **Max.**) || **10** *μεσήνιοι* **Z** constanter || **13** *ἐθελήσαντος* **G** || **19** *ἀπειθείᾳ* Herw.: *οὐκ εὐπειθείᾳ* || **21–22** *ἀληθῶς – καὶ* om. **Z**

ἐπιφερομένων τῇ πόλει, τοῦ δὲ πλούτου παντάπασιν εἰς
3 *ὀλίγους συνερρυηκότος, ὕβριν καὶ φθόνον καὶ κακουρ-*
γίαν καὶ τρυφὴν καὶ τὰ τούτων ἔτι πρεσβύτερα καὶ μείζω
νοσήματα πολιτείας, πλοῦτον καὶ πενίαν, ἐξελαύνων,
συνέπεισε τὴν χώραν ἅπασαν εἰς μέσον θέντας, ἐξ ἀρχῆς
b *ἀναδάσασθαι καὶ ζῆν μετ' ἀλλήλων ἅπαντας ὁμαλεῖς καὶ*
ἰσοκλήρους τοῖς βίοις γενομένους, τὸ δὲ πρωτεῖον ἀρετῇ
4 *μετιόντας, ὡς ἄλλης ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον οὐκ οὔσης δια-*
φορᾶς οὐδ' ἀνισότητος, πλὴν ὅσην αἰσχρῶν ψόγος ὁρίζει 87 S
5 *καὶ καλῶν ἔπαινος. ἐπάγων δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον, ἔνειμε*
τὴν μὲν ἄλλην τοῖς περιοίκοις Λακωνικὴν τρισμυρίους 13 Z[1]
κλήρους, τὴν δ' εἰς τὸ ἄστυ τὴν Σπάρτην συντελοῦσαν
ἐνακισχιλίους· τοσοῦτοι γὰρ ἐγένοντο κλῆροι Σπαρτια-
6 *τῶν. ἔνιοι δέ φασι τὸν μὲν Λυκοῦργον ἑξακισχιλίους*
νεῖμαι, τρισχιλίους δὲ μετὰ ταῦτα προσθεῖναι Πολύδω-
c *ρον· οἱ δὲ τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν ἐνακισχιλίων τοῦτον,*
7 *τοὺς δ' ἡμίσεις Λυκοῦργον. ὁ δὲ κλῆρος ἦν ἑκάστου*
τοσοῦτος, ὥστ' ἀποφορὰν φέρειν ἀνδρὶ μὲν ἑβδομήκοντα
κριθῶν μεδίμνους, γυναικὶ δὲ δώδεκα, καὶ τῶν ὑγρῶν
8 *καρπῶν ἀναλόγως τὸ πλῆθος. ἀρκέσειν γὰρ ᾤετο τοσοῦ-*
τον τροφῆς πρὸς εὐεξίαν καὶ ὑγείαν ἱκανήν, ἄλλου μη-
9 *δενὸς δεησομένοις. λέγεται δ' αὐτὸν ὕστερόν ποτε χρόνῳ*
τὴν χώραν διερχόμενον ἐξ ἀποδημίας ἄρτι τεθερισμένην,

17 c. 8, 7—12, 7 nonnullis omissis exscripsit Porphyr. de abstin. 4, 3—5 || **20** Plat. leg. 5, 737d || **22** mor. 226b

[**GLZ** (= **HJM**)] **1** *ἐπιφορουμένων* Anon. *ἐπιφερβομένων* Rei. *ἐπιτρεφομένων* Ri. || **2** *ὀλίγον* **Z** | *φόνον* **Z** *φθόρον* **H**[m] || **10** *διένειμε* **L** || **12** *τὴν Σπάρτην* Ald.: *τῇ σπάρτῃ* **G** *τὴν σπάρτῃ* **L** *τῆς σπάρτης* **Z** del. Sch. | *συντελοῦσαν* om. **Z** || **13** *ἐννακισχιλίους* **GL** (et v. 16) || **17** *λυκούργῳ* **L** || **18**—p. 13, 3 hab. Porph. 4, 3 | *μὲν* om. Porph. || **20.21** *τοσοῦτον τροφῆς* Porph.: *τοσ. αὐτοῖς τῆς τρ.* **GL** *τοσ. αὐτοῖς τρ.* **H** *τοσούτοις τὸν αὐτῆς τρ.* **J** *τοσοῦτον αὐτῆς τρ.* **M** || **21** *ἱκανήν* Porph.: *ἱκανῆς* | *ἄλλου δὲ* **GZ** || **22** *δεησόμενον* **Z** *δεόμενος* Porph. || **23** *διερχόμενον* mor. et Porph.: *διεξερχόμενον* (ita mor.: *λέγεται ὑ. π. χ. τ. χ. διερχόμενος ἐ. ἀ. ἀ. τ. ἰδὼν τ. σ. κειμένους π. κ. ὁμαλοὺς ἡσθῆναι καὶ μειδιάσαντα εἰπεῖν π. τ. π. κτλ.*; Porph.: *ὅθεν καί φασιν ὡς ὕστερον . . διερχόμενος . . . ὁρῶν τὴν γῆν καὶ τὰς ἅλωνας παραλλήλους . . . ἐμειδίασέν τε καὶ εἶπε πρ. τ. π. ὡς Λακωνικὴ κτλ.*)

ὁρῶντα τοὺς σωροὺς παραλλήλους καὶ ὁμαλεῖς, μειδιᾶσαι
καὶ εἰπεῖν πρὸς τοὺς παρόντας, ὡς ἡ Λακωνικὴ φαίνε- d
ται πᾶσα πολλῶν ἀδελφῶν εἶναι νεωστὶ νενεμημένων.
9. *Ἐπιχειρήσας δὲ καὶ τὰ ἔπιπλα διαιρεῖν, ὅπως παν-*
τάπασιν ἐξέλοι τὸ ἄνισον καὶ ἀνώμαλον, ἐπεὶ χαλεπῶς
ἑώρα προσδεχομένους τὴν ἄντικρυς ἀφαίρεσιν, ἑτέρᾳ
περιῆλθεν ὁδῷ καὶ κατεπολιτεύσατο τὴν ἐν τούτοις πλεο-
14 Z[1] *νεξίαν. πρῶτον μὲν γὰρ ἀκυρώσας πᾶν νόμισμα χρυ-* 2
σοῦν καὶ ἀργυροῦν, μόνῳ χρῆσθαι τῷ σιδηρῷ προσέταξε·
καὶ τούτῳ δ' ἀπὸ πολλοῦ σταθμοῦ καὶ ὄγκου δύναμιν
ὀλίγην ἔδωκεν, ὥστε δέκα μνῶν ἀμοιβὴν ἀποθήκης τε
μεγάλης ἐν οἰκίᾳ δεῖσθαι καὶ ζεύγους ἄγοντος. τούτου 3
δ' ἐπικυρωθέντος, ἐξέπεσεν ἀδικημάτων γένη πολλὰ τῆς e
Λακεδαίμονος. τίς γὰρ ἢ κλέπτειν ἔμελλεν ἢ δωροδοκεῖν
ἢ ἀποστερεῖν ἢ ἁρπάζειν, ὃ μήτε κατακρύψαι δυνατὸν
ἦν μήτε κεκτῆσθαι ζηλωτόν, ἀλλὰ μηδὲ κατακόψαι λυσι-
88 S *τελές· ὄξει γὰρ ὡς λέγεται διαπύρου σιδήρου τὸ στό-*
μωμα κατασβέσας, ἀφείλετο τὴν εἰς τἆλλα χρείαν καὶ
δύναμιν, ἀδρανοῦς καὶ δυσέργου γενομένου. μετὰ δὲ 4
τοῦτο τῶν ἀχρήστων καὶ περισσῶν ἐποιεῖτο τεχνῶν ξε-
νηλασίαν. ἔμελλον δέ που καὶ μηδενὸς ἐξελαύνοντος αἱ
πολλαὶ τῷ κοινῷ νομίσματι συνεκπεσεῖσθαι, διάθεσιν
τῶν ἔργων οὐκ ἐχόντων. τὸ γὰρ σιδηροῦν ἀγώγιμον 5 f
οὐκ ἦν πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οὐδ' εἶχε τιμὴν
καταγελώμενον, ὥστ' οὐδὲ πρίασθαί τι τῶν ξενικῶν
καὶ ῥωπικῶν ὑπῆρχεν, οὐδ' εἰσέπλει φόρτος ἐμπορικὸς
εἰς τοὺς λιμένας, οὐδ' ἐπέβαινε τῆς Λακωνικῆς οὐ σο-

4 mor. 226c || **8** Xen. rep. Lac. 7, 5 Plat. Eryx. 400b Pollux 7, 105. 9, 79 Iustin. 3, 2, 11sq. || **19** cf. ad c. 27, 7

[**GLZ** (= **HJM**) et Porph.] **6** *προσδεξομένους* mor. || **8–17** hab. Porph. 4, 3 || **8** *γὰρ* om. **L** | **8–9** *χρυσοῦ καὶ ἀργύρου* Porph. || **10** *τοῦτο* **Z** et Porph. | *δ'* om. Porph. || **11** *ἔδωκαν* **Z** | *τε* om. Porph. || **13** *κυρωθέντος* Porph. *ἐπιχυθέντος* codd.: em. Zie. || **16** *μήτε κτήσασθαι ζηλωτὸν μήτε χρήσασθαι ἀκίνδυνον μήτε ἐξάγειν ἢ ἐπάγειν ἀσφαλές* mor. || **17** *ὡς λέγεται γὰρ* **L** | *στόμα* **Z** || **19** – p. 15, 17 hab. Porph. 4, 3–4 || **26** *ἐμφορικὸς* **L**[1]

*φιστὴς λόγων, οὐ μάντις ἀγυρτικός, οὐχ ἑταιρῶν τρο-
φεύς, οὐ χρυσῶν τις, οὐκ ἀργυρῶν καλλωπισμάτων
6 δημιουργός, ἅτε δὴ νομίσματος οὐκ ὄντος. ἀλλ' οὕτως
ἀπερημωθεῖσα κατὰ μικρὸν ἡ τρυφὴ τῶν ζωπυρούντων* 4
45 *καὶ τρεφόντων αὐτὴ δι' αὑτῆς ἐμαραίνετο· καὶ πλεῖον* 15 Z[1]
*οὐδὲν ἦν τοῖς πολλὰ κεκτημένοις, ὁδὸν οὐκ ἐχούσης εἰς
μέσον τῆς εὐπορίας, ἀλλ' ἐγκατῳκοδομημένης καὶ ἀρ-
7 γούσης. διὸ καὶ τὰ πρόχειρα τῶν σκευῶν καὶ ἀναγκαῖα
ταῦτα, κλιντῆρες καὶ δίφροι καὶ τράπεζαι, βέλτιστα παρ'
αὐτοῖς ἐδημιουργεῖτο, καὶ κώθων ὁ Λακωνικὸς εὐδοκίμει
μάλιστα πρὸς τὰς στρατείας, ὥς φησι Κριτίας* (fr. 34 Diels).
8 *τὰ γὰρ ἀναγκαίως πινόμενα τῶν ὑδάτων καὶ δυσωποῦντα
τὴν ὄψιν ἀπεκρύπτετο τῇ χρόᾳ, καὶ τοῦ θολεροῦ προσ-
κόπτοντος ἐντὸς καὶ προσισχομένου τοῖς ἄμβωσι, καθα-
9 ρώτερον ἐπλησίαζε τῷ στόματι τὸ πινόμενον. αἴτιος δὲ
b καὶ τούτων ὁ νομοθέτης· ἀπηλλαγμένοι γὰρ οἱ δημι-
ουργοὶ τῶν ἀχρήστων, ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐπεδείκνυντο
τὴν καλλιτεχνίαν.*

10. *Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπιθέσθαι τῇ τρυφῇ καὶ τὸν ζῆλον
ἀφελέσθαι τοῦ πλούτου διανοηθείς, [τὸ] τρίτον πολίτευμα
καὶ κάλλιστον ἐπῆγε τὴν τῶν συσσιτίων κατασκευήν,
ὥστε δειπνεῖν μετ' ἀλλήλων συνιόντας ἐπὶ κοινοῖς καὶ
τεταγμένοις ὄψοις καὶ σιτίοις, οἴκοι δὲ μὴ διαιτᾶσθαι* 89 S
*κατακλινέντας εἰς στρωμνὰς πολυτελεῖς καὶ τραπέζας,
χερσὶ δημιουργῶν καὶ μαγείρων ὑπὸ σκότος ὥσπερ ἀδη-
φάγα ζῷα πιαινομένους καὶ διαφθειρομένους ἅμα τοῖς*

19 mor. 226d et l. ibi l. Herod. 1, 65 Xen. rep. Lac. 5, 2sq. Polyb. 6, 48, 3 Iustin. 3, 3, 4

[**GLZ** (= **HJM**) et Porph.] **2** *οὐκ ἀργυρῶν*] *οὐ χαλκῶν* Porph. || **5** *αὐτὴ* Porph.: *αὐτὴν* | *δι' ἑαυτῆς* Porph. || **6** *πολλὰ* Porph.: *τὰ πολλὰ* || **7** *ἐγκατῳκοδομημένης* Porph. et **L**[2]: *ἐγκατωκοδομουμένης* **G** *ἐγκατοκοδομουμένης* **L**[1]**Z** || **11** *ὥς φησι Κριτίας* ante *Λακωνικὸς* (**10**) ponit Porph. (*ὁ* om.) || **14** *ἐντὸς* om. Porph. | *προισχομένου* **LZ** || **20** *καὶ τὸ τρίτον* **GL** (*τὸ* del. Zie.) || **21** *σιτίων* **Z** || **23** *δὲ* om. **L** || **24** *κατακλινέντας* Sint. ex *κατακλίναντας* Porph.: om. codd. Plut. | *εἰς* Porph.: *ἢ* || **25** *χερσὶ* Porph.: *ἐν χερσὶ* | *ὑπὸ σκότους* Rei. | *ἀδηφαγία* (vel *-γεία*) **Z** et Porph. || **26** *διαφθείροντας*: em. Zie.

16 Z[1] *ἤθεσι ⟨καὶ⟩ τὰ σώματα, πρὸς πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀνειμένα*
καὶ πλησμονήν, μακρῶν μὲν ὕπνων, θερμῶν δὲ λουτρῶν, e
πολλῆς δ' ἡσυχίας καὶ τρόπον τινὰ νοσηλείας καθημερινῆς
δεομένην. μέγα μὲν οὖν καὶ τοῦτ' ἦν, μεῖζον δὲ τούτου 2
τὸ τὸν πλοῦτον ἄζηλον, ὥς φησι Θεόφραστος (fr. 78 W.),
καὶ ἄπλουτον ἀπεργάσασθαι τῇ κοινότητι τῶν δείπνων
καὶ τῇ περὶ τὴν δίαιταν εὐτελείᾳ. χρῆσις γὰρ οὐκ ἦν 3
οὐδ' ἀπόλαυσις οὐδ' ὄψις ὅλως ἢ ἐπίδειξις τῆς πολλῆς
παρασκευῆς, ἐπὶ τὸ αὐτὸ δεῖπνον τῷ πένητι τοῦ πλουσίου
βαδίζοντος· ὥστε, τοῦτο δὴ τὸ θρυλούμενον, ἐν μόνῃ τῶν 4
ὑπὸ τὸν ἥλιον πόλεων τῇ Σπάρτῃ βλέπεσθαι τυφλὸν ὄντα
τὸν Πλοῦτον καὶ κείμενον ὥσπερ γραφὴν ἄψυχον καὶ
ἀκίνητον. οὐδὲ γὰρ οἴκοι προδειπνήσαντας ἐξῆν βαδίζειν 5 d
ἐπὶ τὰ συσσίτια πεπληρωμένους, ἀλλ' ἐπιμελῶς οἱ λοιποὶ
παραφυλάττοντες τὸν μὴ πίνοντα μηδ' ἐσθίοντα μετ'
αὐτῶν ἐκάκιζον ὡς ἀκρατῆ καὶ πρὸς τὴν κοινὴν ἀπομαλακιζόμενον δίαιταν.

11. *Διὸ καὶ μάλιστά φασι τῷ Λυκούργῳ πρὸς τοῦτο*
τὸ πολίτευμα χαλεποὺς γενέσθαι τοὺς εὐπόρους, καὶ
συστάντας ἐπ' αὐτὸν ἀθρόους καταβοᾶν καὶ ἀγανακτεῖν·
τέλος δὲ βαλλόμενος ὑπὸ πολλῶν ἐξέπεσε τῆς ἀγορᾶς
δρόμῳ. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἔφθασεν εἰς ἱερὸν καταφυγών· 2
17 Z[1] *εἷς δέ τις νεανίσκος, ἄλλως μὲν οὐκ ἀφυής, ὀξὺς δὲ καὶ* e
θυμοειδής, Ἄλκανδρος, ἐπικείμενος καὶ διώκων, ἐπιστραφέντος αὐτοῦ τῇ βακτηρίᾳ πατάξας τὸν ὀφθαλμὸν ἐξέκοψεν.

5 mor. 226e et l. ibi l. 527b 679b || 10 Macar. 8, 60 Apostol. 1, 53 || 13 mor. 226f || 18 Plut. Sol. 16, 2 Numa 23, 8 mor. 227a Paus. 3, 18, 2 Ael. v. h. 13, 23 Iulian. c. Chr. 168b Val. Max. 5, 3 ext. 2

[**GLZ** (= **HJM**) et usque ad l. 17 Porph.] 1 *καὶ* add. **C** et Rei. | *ἀνιέμενα* Porph. || 3 *νοσηλίας* **G** | *καθημερινῆς*] *καθεζομένης* Porph. || 4 *δεομένην* Porph.: *δεομένων* codd. (*δεόμενα* Mu.) | *τούτου* Porph.: om. codd. Plut. || 5 *πλοῦτον ἄσυλον μᾶλλον δὲ ἄζηλον* **L** || 8 *πολλῆς*] *ὅλης* Porph. || 11 *βλέπεσθαι* Porph.: *σῴζεσθαι* || 13 *οὐδὲ*] *οὐ* **Z** || 14 *συμπεπληρωμένους* Porph. || 15 *φυλάττοντες* Porph. | *πιόντα ἢ φαγόντα* mor. || 16 *μαλθακιζόμενον* Porph. (*ἀπομαλακ.* et mor.) *ἀπομαλακιζόμενος* **L** || 18 sqq. = FGrH 596 F 19a || 19 *χαλεπῶς* **Z** || 25 *ἐξέκοψεν* **Z** mor. Sol. 16, 2 Paus. Ael.: *ἀπέκοψεν* **GL**

3 ὁ μὲν οὖν Λυκοῦργος οὐδὲν ἐνδοὺς πρὸς τὸ πάθος,
ἀλλὰ στὰς ἐναντίος, ἔδειξε τοῖς πολίταις τὸ πρόσωπον
4 ᾑμαγμένον καὶ διεφθαρμένην τὴν ὄψιν· αἰδὼς δὲ πολλὴ 90 S
καὶ κατήφεια τοὺς ἰδόντας ἔσχεν, ὥστε παραδοῦναι τὸν
Ἄλκανδρον αὐτῷ καὶ προπέμψαι μέχρι τῆς οἰκίας συναγα-
5 νακτοῦντας. ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐκείνους μὲν ἐπαινέσας
ἀφῆκε, τὸν δ' Ἄλκανδρον εἰσαγαγὼν οἴκαδε κακὸν μὲν
f οὐδὲν οὔτ' ἐποίησεν οὔτ' εἶπεν, ἀπαλλάξας δὲ τοὺς
συνήθεις ὑπηρέτας καὶ θεραπευτῆρας, ἐκεῖνον ἐκέλευσεν
6 ὑπηρετεῖν. ὁ δ' οὐκ ὢν ἀγεννής, ἐποίει τὸ προστασσόμενον
σιωπῇ, καὶ παραμένων ἅμα τῷ Λυκούργῳ καὶ συνδιαιτώ-
μενος, ἐν τῷ κατανοεῖν τὴν πραότητα καὶ τὸ βάθος αὐτοῦ
τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ περὶ τὴν δίαιταν αὐστηρόν, καὶ τὸ πρὸς
τοὺς πόνους ἄκαμπτον, αὐτός τε δεινῶς διετέθη περὶ τὸν
ἄνδρα, καὶ πρὸς τοὺς συνήθεις καὶ φίλους ἔλεγεν ὡς οὐ
46 σκληρὸς οὐδ' αὐθάδης ὁ Λυκοῦργος, ἀλλὰ μόνος ἐκεῖνος
7 ἥμερος καὶ πρᾷός ἐστι τοῖς ἄλλοις. οὕτω μὲν οὖν οὗτος
ἐκεκόλαστο, καὶ τοιαύτην ὑπεσχήκει δίκην, ἐκ πονηροῦ
δὴ νέου καὶ αὐθάδους ἐμμελέστατος ἀνὴρ καὶ σωφρονι-
8 κώτατος γενόμενος. τοῦ δὲ πάθους ὑπόμνημα Λυκοῦρ-
γος ἱδρύσατο τῆς Ἀθηνᾶς ἱερόν, ἣν Ὀπτιλλέτιν προσηγό-
ρευσε· τοὺς γὰρ ὀφθαλμοὺς ὀπτίλλους οἱ τῇδε Δωριεῖς
9 καλοῦσιν. ἔνιοι μέντοι τὸν Λυκοῦργον, ὧν καὶ Διοσκορίδης 18 Z¹
ἐστὶν ὁ συντεταγμένος τὴν Λακωνικὴν πολιτείαν (FGrH
594 F 1), πληγῆναι μέν φασιν, οὐ τυφλωθῆναι δὲ τὸν
ὀφθαλμόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἱερὸν τῇ θεῷ τῆς ἀκέσεως χαρι-
b 10 στήριον ἱδρύσασθαι. τὸ μέντοι φέρειν βακτηρίαν ἐκκλησιά-
ζοντες οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ τὴν συμφορὰν ἐκείνην ἀπ-
έμαθον.

[GLZ (= HJM)] **2** τὸ om. **Z** || **8** οὔτ'¹ om. **L** || **9** συνήθεις καὶ θεραπευτῆρας ὑπηρέτας **L** || **10** ἀγενὴς **Z** | προσταττόμενον **LM** || **12** βάθος Rei.: πάθος codd. Cor. Sch. (ἀπαθὲς **C** corr., at cf. Fab. Max. c. 1, 5) || **16** ἐκεῖνος om. **GL** || **19** δὴ om. **Z** || **21–22** ὀπτιλλέτιν et ὀπτίλλους mor.: ὀπτιλέτιν et ὀπτίλους codd. (sed ὀπτιλλέτην **Z**; Ὀπτιλῖτιν Lobeck pathol. 119), cf. IG 4, 951, 40. Hdn. 1, 159, 5 Lentz. Hesych. s. v. || **26** ἀσκήσεως **Z**

12. *Τὰ δὲ συσσίτια Κρῆτες μὲν ἀνδρεῖα, Λακεδαι-*
μόνιοι δὲ φιδίτια προσαγορεύουσιν, εἴθ' ὡς φιλίας καὶ
φιλοφροσύνης ὑπαρχόντων, ἀντὶ τοῦ λ τὸ δ λαμβάνοντες,
εἴθ' ὡς πρὸς εὐτέλειαν καὶ φειδὼ συνεθιζόντων. οὐδὲν 2
δὲ κωλύει καὶ τὸν πρῶτον ἔξωθεν ἐπικεῖσθαι φθόγγον,
ὥσπερ ἔνιοί φασιν, ἐδιτίων παρὰ τὴν δίαιταν καὶ τὴν
91 S *ἐδωδὴν λεγομένων.*
Συνήρχοντο δ' ἀνὰ πεντεκαίδεκα καὶ βραχεῖ τούτων 3
ἐλάττους ἢ πλείους. ἔφερε δ' ἕκαστος κατὰ μῆνα τῶν
συσσίτων ἀλφίτων μέδιμνον, οἴνου χόας ὀκτώ, τυροῦ
πέντε μνᾶς, σύκων ἡμίμνεα πέντε, πρὸς δὲ τούτοις εἰς c
ὀψωνίαν μικρόν τι κομιδῇ νομίσματος. ἄλλως δὲ καὶ 4
θύσας τις ἀπαρχὴν καὶ θηρεύσας μέρος ἔπεμπεν εἰς τὸ
συσσίτιον. ἐξῆν γὰρ οἴκοι δειπνεῖν ὁπότε θύσαι τις ἢ
κυνηγῶν ὀψίσειε, τοὺς δ' ἄλλους ἔδει παρεῖναι. καὶ μέχρι 5
γε πολλοῦ τὰς ⟨συσ⟩σιτήσεις ἀκριβῶς διεφύλαττον· Ἆγι-
19 Z[1] *δος γοῦν τοῦ βασιλέως, ὡς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς στρατείας*
καταπεπολεμηκὼς Ἀθηναίους, βουλομένου παρὰ τῇ
γυναικὶ δειπνεῖν καὶ μεταπεμπομένου τὰς μερίδας, οὐκ
ἔπεμψαν οἱ πολέμαρχοι. τοῦ δὲ μεθ' ἡμέραν ὑπ' ὀργῆς
μὴ θύσαντος ἣν ἔδει θυσίαν, ἐζημίωσαν αὐτόν.
Εἰς δὲ τὰ συσσίτια καὶ οἱ παῖδες ἐφοίτων, ὥσπερ εἰς 6 d
διδασκαλεῖα σωφροσύνης ἀγόμενοι, καὶ λόγων ἠκροῶντο

1 sqq. = FGrH 596 F 18 Aristot. pol. 2, 9 p. 1271a 26. 2, 10 p. 1272a 1 Strab. 10, 480. 482 (Alcm. fr. 71 Diehl 98 Page = PLG III[4] 22) Plut. mor. 714b Hesych. s. *ἀνδρεῖα* || **9** Athen. 4, 141c (= Dicaearch. fr. 72 W.). schol. Plat. leg. 1, 633a Aristot. pol. 2, 9 p. 1271a 26. 2, 10 p. 1272a 13 || **16** mor. 226f (cf. Herod. 6, 57) || **22** Xen. rep. Lac. 5, 5

[**GLZ** (= **HJM**)] **1–4** hab. Porph. 4, 4, 1 | *ἄνδρια*: em. Cob. (cf. Aristot. pol. 2, 9 p. 1270b 12. 2, 10 p. 1272a 3 Alcm. fr. 71 mor. 714b Hes.) || **3** *ὑπάρχοντα αἴτια,* sed mox *συνεθιζόντων* Porph. | *προσλαμβάνοντες* **G** || **6** *ἐδιτιῶν* **Z** || **8–12** hab. Porph. 4, 4 || **8** *βραχεῖα* **L**[1] *βραχεῖς* Porph. || **10** *συσσιτίων* **GL** || **11** *ἡμιμναῖα* (Anon.) Hercher || **12** *καὶ κομιδῇ* Porph. || **13** *ἔπεμψεν* **GL** || **14** *θύσαι* Zie. (ex *θύσειε* Ha.): *θύσας* || **15** *κυνηγήσας* Rei. | *ἑψήσειε* **LZ** || **16** *συσσιτήσεις* Iunt.: *σιτήσεις* || **17** *τῆς* om. mor. || **19** *μιᾷ ἡμέρᾳ δειπνῆσαι* mor. || **22** – p. 18, 5 hab. Porph. 4, 5 || **22** *οἱ παῖδες* Porph.: *παῖδες*

πολιτικῶν καὶ παιδιὰς ἐλευθερίους ἑώρων, αὐτοί τε παίζειν
εἰθίζοντο καὶ σκώπτειν ἄνευ βωμολοχίας καὶ σκωπτό-
7 μενοι μὴ δυσχεραίνειν. σφόδρα γὰρ ἐδόκει καὶ τοῦτο
Λακωνικὸν εἶναι, σκώμματος ἀνέχεσθαι· μὴ φέροντα
8 δ' ἐξῆν παραιτεῖσθαι, καὶ ὁ σκώπτων πέπαυτο. τῶν δ'
εἰσιόντων ἑκάστῳ δείξας ὁ πρεσβύτατος τὰς θύρας, „διὰ
9 τούτων" φησὶν „ἔξω λόγος οὐκ ἐκπορεύεται". δοκιμάζε-
σθαι δὲ τὸν βουλόμενον τοῦ συσσιτίου μετασχεῖν οὕτω
φασί. λαβὼν τῶν συσσίτων ἕκαστος ἀπομαγδαλίαν εἰς τὴν
e χεῖρα, τοῦ διακόνου φέροντος ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς,
⟨ἐν⟩έβαλλε σιωπῇ καθάπερ ψῆφον, ὁ μὲν δοκιμάζων
ἁπλῶς, ὁ δ' ⟨ἐκ⟩κρίνων σφόδρα τῇ χειρὶ πιέσας· ἡ γὰρ
10 πεπιεσμένη τὴν τῆς τετρημένης ἔχει δύναμιν. κἂν μίαν
εὕρωσι τοιαύτην, οὐ προσδέχονται τὸν ἐπεισιόντα, βουλό- 20 Z¹
11 μενοι πάντας ἡδομένους ἀλλήλοις συνεῖναι. τὸν δ' οὕτως
ἀποδοκιμασθέντα κεκαδδίσθαι λέγουσι· κάδδιχος γὰρ 92 S
καλεῖται τὸ ἀγγεῖον εἰς ὃ τὰς ἀπομαγδαλίας ἐμβάλλουσι.
12 Τῶν δ' ὄψων εὐδοκίμει μάλιστα παρ' αὐτοῖς ὁ μέλας
ζωμός, ὥστε μηδὲ κρεαδίου δεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους,
ἀλλὰ παραχωρεῖν τοῖς νεανίσκοις, αὐτοὺς δὲ τοῦ ζωμοῦ
f 13 καταχεομένους ἑστιᾶσθαι. λέγεται δέ τινα τῶν Ποντικῶν

5 mor. 236f 697e schol. Plat. leg. 1, 633a || 18 mor. 236f Cic. Tusc. 5, 98

[**GLZ** (= **HJM**)] **1** *παιδιὰς* Herw. (qui et *παιδιᾶς* deleto *ἑώρων*): *παιδείας* Porph. *παιδευτὰς* codd. | *ἐλευθερίους* **GLH** recepi cl. Rom. 6, 5 Them. 2, 3. 4 Cim. 13, 7 Luc. 1, 5 Dio 9, 1 Ant. 81, 3 Ag. et Cleom. 53, 3 mor. 64b. 667c. 1094d al.: *ἐλευθερίας* **M** et Porph. *ἐλευθέρους* **J** || **2** *εἰθίζοντο* Anon.: *ἠθίζοντο* Porph. *εἴθιζον* codd. || **4** *ἀνασχέσθαι* Porph. || **5** *δ' ἐξῆν*] *δέ τι* **Z** | *πέπαυται* **Z** *ἐπέπαυτο* **A** Anon. || **9** *φησὶ* **GLM** | *συσσιτίων* **G** | *ἕκαστον* **L**[1] || **10—11** *ἀγγεῖον, ὑπὲρ τῆς κεφ. ἔβ.* Ha. || **11** *⟨ἐν⟩έβαλλε* Zie. cl. l. 17: *ἔβαλλε* **G** *ἔβαλε* **LZ** || **12** *δ' ἐκκρίνων* Rei.: *δὲ κρίνων* || **13** *τὴν* om. **L** | *τετριμμένης* **Z** | *κἂν*] *καὶ* **L** || **15** *συνιέναι*: em. Anon. || **16** *κεκαδδεῖσθαι*: em. Steph. *κεκαδδιχίσθαι* vel *ἐκκεκαδιχίσθαι* Br. *ἐκκεκαδδίσθαι* Cor. | *κάδδος* **Z** || **19** *μηδὲ* Rei.: *μήτε* codd. (*μὴ* mor.) || **20** *παραχωρεῖν δὲ τοὺς νεανίσκους* mor. || **21** *καταχεομένους* **GL**: *κατατεταγμένους* **Z** *τῷ ζωμῷ καταρκουμένους* Sint. *τοῦ ⟨ψωμοῦ⟩ ζωμὸν καταχεομένους* cl. Poll. 6, 87 Latte | *Ποντικῶν*] Dionysium Syracusanum vocant et mor. et Cic.

βασιλέων ἕνεκα τοῦ ζωμοῦ καὶ πρίασθαι Λακωνικὸν
μάγειρον· εἶτα γευσάμενον δυσχερᾶναι, καὶ τὸν μάγειρον
εἰπεῖν· „ὦ βασιλεῦ, τοῦτον δεῖ τὸν ζωμὸν ἐν τῷ Εὐρώτᾳ
λελουμένους ἐποψᾶσθαι.“ πιόντες δὲ μετρίως, ἀπίασι δίχα 14
λαμπάδος. οὐ γὰρ ἔξεστι πρὸς φῶς βαδίζειν οὔτε ταύτην
οὔτ' ἄλλην ὁδόν, ὅπως ἐθίζωνται σκότου καὶ νυκτὸς
εὐθαρσῶς καὶ ἀδεῶς ὁδεύειν. τὰ μὲν οὖν συσσίτια τοιαύτην 47
ἔχει τάξιν.

13. Νόμους δὲ γεγραμμένους ὁ Λυκοῦργος οὐκ ἔθηκεν,
ἀλλὰ μία τῶν καλουμένων ῥητρῶν ἐστιν αὕτη. τὰ μὲν οὖν 2
κυριώτατα καὶ μέγιστα πρὸς εὐδαιμονίαν πόλεως καὶ
21 Z[1] ἀρετὴν ἐν τοῖς ἤθεσιν ᾤετο καὶ ταῖς ἀγωγαῖς τῶν πολιτῶν
ἐγκατεστοιχειωμένα μενεῖν ἀκίνητα, [καὶ] βεβαίαν ἔχοντα
τὴν προαίρεσιν, δεσμὸν ἰσχυρότερον τῆς ἀνάγκης, [καὶ]
ἣν ⟨ἡ⟩ παίδευσις ἐμποιεῖ τοῖς νέοις, νομοθέτου διάθεσιν
ἀπεργαζομένη περὶ ἕκαστον αὐτῶν. τὰ δὲ μικρὰ καὶ 3
χρηματικὰ συμβόλαια καὶ ⟨συμ⟩μεταπίπτοντα ταῖς χρείαις
ἄλλοτ' ἄλλως βέλτιον ἦν μὴ καταλαμβάνειν ἐγγράφοις
ἀνάγκαις μηδ' ἀκινήτοις ἔθεσιν, ἀλλ' ἐᾶν ἐπὶ τῶν καιρῶν b
προσθέσεις λαμβάνοντα καὶ ἀφαιρέσεις, ἃς ἂν οἱ πεπαιδευμένοι δοκιμάσωσι. τὸ γὰρ ὅλον καὶ πᾶν τῆς νομοθεσίας
ἔργον εἰς τὴν παιδείαν ἀνῆψε.

Μία μὲν οὖν τῶν ῥητρῶν ἦν ὥσπερ εἴρηται, μὴ χρῆ- 4
σθαι νόμοις ἐγγράφοις. ἑτέρα δὲ πάλιν κατὰ τῆς πολυ- 5

4 mor. 237 a Xen. rep. Lac. 5, 4. 7 || **9** mor. 227 b Plat. leg. 7, 793 a sqq. Aristot. pol. 5, 9 p. 1310 a 12 al. R. Hirzel, *ἄγραφος νόμος*, Abh. Sächs. Ges. Wiss. Phil.-Hist. Kl. 20 (1900), 1, 71 sqq. || **16** Plat. leg. 6,722 b || **23** mor. 227 b. 189 e

[**GLZ** (= **HJM**)] **1** *καὶ* om. C et mor. || **1–2** *Λακ. μάγ. πρίασθαι καὶ προστάξαι σκευάσαι αὐτῷ μηδενὸς φειδόμενον ἀναλώματος· ἔπειτα γευσ. καὶ δυσχεράναντα ἀποπτύσαι* mor. || **3** *δεῖ* Steph. mor.: *δὴ* || **3–4** *ζωμὸν γυμνασάμενον Λακωνικῶς, τῷ Εὐρώτᾳ λελουμένον* mor. || **6** *ἐθίζονται* **Z** | *σκότους* Iunt. et mor. || **10** *ἀλλὰ καὶ* Cor. | *αὕτη ⟨νόμοις ἐγγράφοις μὴ χρῆσθαι⟩* Rei., cf. l. 23 sq. | *οὖν*] *γὰρ* Rei. || **13** *ἐγκαταστοιχειωμένα* **GL**[1] | *μένειν*: em. Rei. | *καὶ* del. Zie. | *βέβαια* Rei. al. distinguentes falso ante *ἔχοντα* || **14. 15** *καὶ* del. et *ἡ* add. Anon. || **15** *ἐμποιεῖ* **Z**: *ἐποιεῖτο* **GL** | *διάθεσιν, νομοθέτου δίκην* Anon. || **17** *χρηματιστικὰ* Rei. | *μεταπίπτοντα*: em. Rei. || **21** *γὰρ* **GZ**: om. **L** *δὲ* Vulc. | *πᾶν τῆς* Cor.: *πάσης*

*τελείας, ὅπως οἰκία πᾶσα τὴν μὲν ὀροφὴν ἀπὸ πελέκεως
εἰργασμένην ἔχῃ, τὰς δὲ θύρας ἀπὸ πρίονος μόνου καὶ*
6 *μηδενὸς τῶν ἄλλων ἐργαλείων. ὅπερ γὰρ ὕστερον Ἐπα-* 93 S
μεινώνδαν εἰπεῖν λέγουσιν ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ τραπέζης, ὡς
c *τὸ τοιοῦτον ἄριστον οὐ χωρεῖ προδοσίαν, τοῦτο πρῶτος
ἐνόησε Λυκοῦργος, ὡς οἰκία τοιαύτη τρυφὴν οὐ χωρεῖ καὶ
πολυτέλειαν, οὐδ' ἔστιν οὐδεὶς οὕτως ἀπειρόκαλος καὶ
ἀνόητος, ὥστ' εἰς οἰκίαν ἀφελῆ καὶ δημοτικὴν εἰσφέρειν
κλίνας ἀργυρόποδας καὶ στρωμνὰς ἁλουργεῖς καὶ χρυσᾶς
κύλικας καὶ τὴν τούτοις ἑπομένην πολυτέλειαν, ἀλλ'
ἀνάγκη συναρμόζεσθαι καὶ συνεξομοιοῦσθαι τῇ μὲν οἰκίᾳ
τὴν κλίνην, τῇ δὲ κλίνῃ τὴν ἐσθῆτα, ταύτῃ δὲ τὴν ἄλλην* 22 Z[1]
7 *χορηγίαν καὶ κατασκευήν. ἐκ δὲ ταύτης τῆς συνηθείας
φασὶ καὶ Λεωτυχίδην τὸν πρεσβύτερον, ἐν Κορίνθῳ
δειπνοῦντα καὶ θεασάμενον τῆς στέγης τοῦ οἴκου τὴν*
d *κατασκευὴν πολυτελῆ καὶ φατνωματικήν, ἐρωτῆσαι τὸν
ξένον εἰ τετράγωνα παρ' αὐτοῖς τὰ ξύλα φύεται.*
8 *Τρίτην δὲ ῥήτραν διαμνημονεύουσι τοῦ Λυκούργου τὴν
κωλύουσαν ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς πολεμίους ⟨πολλάκις⟩
στρατεύειν, ἵνα μὴ [πολλάκις] ἀμύνεσθαι συνεθιζόμενοι*
9 *πολεμικοὶ γένωνται. καὶ τοῦτό γε μάλιστα κατηγόρουν
Ἀγησιλάου τοῦ βασιλέως ὕστερον, ὡς ταῖς συνεχέσι καὶ
πυκναῖς εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβολαῖς καὶ στρατείαις τοὺς
Θηβαίους ἀντιπάλους τοῖς Λακεδαιμονίοις κατασκευά-*
10 *σαντος. διὸ καὶ τετρωμένον αὐτὸν ἰδὼν Ἀνταλκίδας,*

13 mor. 210d 227c || **18** Plut. Ages. 26, 3 Pelop. 15, 3 mor. 189f 213f 217e 227c Polyaen. 1, 16, 2

[**GLZ(= HJM)**] **1–2** *πελέκεως* et *πρίονος* invertit Anon. || **4** *ἐπὶ*] *περὶ* Cor. || **6** *ἐνενόησε* Li. | *καὶ* om. L[1] || **8** *ἀσφαλῆ* **Z** || **11** *συναρμόζεσθαι* Rei.: *ἴσην ἁρμόζεσθαι* | *συνεξομοιοῦσθαι* Anon.: *συνεξομοιοῦν* || **16** *παρασκευὴν* mor. 227c || **17** *τὰ* om. mor. utroque loco || **19** *πολέμους* **Z** | *πολλάκις* accessit ex Ages. 26, 5 mor. 189f 213f 227c (quarto loco post *πολεμίους*, tribus prioribus locis, quibus deest *πολεμίους*, ante *ἐπὶ τοὺς αὐτούς*) et Polyaen. || **20** *μὴ τῷ* **Z** | *πολλάκις* del. Rei., quamquam est etiam in mor. 227c || **21** *κατηγοροῦσιν*: em. Latte (*βασιλεύσαντος* Rei.) || **23** *συμβολαῖς* **Z** (*εἰσβολαῖς* mor. 227d) || **24** *τοῖς* om. mor. 227d

„καλὰ“ ἔφη „τὰ διδασκάλια παρὰ Θηβαίων ἀπολαμβάνεις, μὴ βουλομένους αὐτοὺς μηδ᾽ εἰδότας μάχεσθαι διδάξας.“ τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα νομοθετήματα ῥήτρας ὠνόμασεν, ὡς 11 e
παρὰ τοῦ θεοῦ κομιζόμενα καὶ χρησμοὺς ὄντα.

14. *Τῆς δὲ παιδείας, ἣν μέγιστον ἡγεῖτο τοῦ νομοθέτου καὶ κάλλιστον ἔργον εἶναι, πόρρωθεν ἀρχόμενος, εὐθὺς ἐπεσκόπει τὰ περὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς γενέσεις. οὐ* 2
γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης (pol. 2, 9 p. 1270 a 6; cf. 1269 b 12 sqq.) *φησίν, ἐπιχειρήσας σωφρονίζειν τὰς γυναῖκας ἐπαύσατο,*
23 Z[1] 94 S *μὴ κρατῶν τῆς πολλῆς ἀνέσεως καὶ γυναικοκρατίας διὰ τὰς πολλὰς στρατείας τῶν ἀνδρῶν, ἐν αἷς ἠναγκάζοντο κυρίας ἀπολείπειν ἐκείνας, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον τοῦ προσήκοντος αὐτὰς ἐθεράπευον καὶ δεσποίνας προσηγόρευον· ἀλλὰ καὶ τούτων τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν* f
ἐποιήσατο. τὰ μὲν γὰρ σώματα τῶν παρθένων δρόμοις 3
καὶ πάλαις καὶ βολαῖς δίσκων καὶ ἀκοντίων διεπόνησεν, ὡς ἥ τε τῶν γεννωμένων ῥίζωσις ἰσχυρὰν ἐν ἰσχυροῖς σώμασιν ἀρχὴν λαβοῦσα βλαστάνοι βέλτιον, αὗταί τε μετὰ ῥώμης τοὺς τόκους ὑπομένουσαι, καλῶς ἅμα καὶ ῥᾳδίως ἀγωνίζοιντο πρὸς τὰς ὠδῖνας. ἀφελὼν δὲ θρύψιν καὶ 4
σκιατροφίαν καὶ θηλύτητα πᾶσαν, οὐδὲν ἧττον εἴθισε τῶν 48
κόρων τὰς κόρας γυμνάς τε πομπεύειν καὶ πρὸς ἱεροῖς τισιν ὀρχεῖσθαι καὶ ᾄδειν, τῶν νέων παρόντων καὶ θεωμένων. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ σκώμματα λέγουσαι πρὸς ἕκαστον 5
εὐχρήστως ἐπελαμβάνοντο τῶν ἁμαρτανομένων· καὶ πάλιν

7 cf. Plat. leg. 1, 637 c. 6, 781 a sqq. Dion. Hal. 2, 24, 6 Suda et Phot. s. v. *Λυκοῦργος.* Hesych. s. v. *Λακωνικὸν τρόπον* || 15 mor. 227 d Numa 25, 5. 26, 1 Plat. leg. 7, 813 e cf. Vorsokr. 88 B 32 D. Xen. rep. Lac. 1, 3 sqq. Nic. Damasc. FGrH 90 F 103, 4 Suda s. v. *Λυκοῦργος*

[**GLZ** (= **HJM**)] **1** *καλά] κακῶς* **Z** || **4** *νομιζόμενα*: em. Madvig | *καὶ* om. **Z** || **12** *κυρίως* **Z** | *ἀπολιπεῖν*: em. Cor. | *τοῦ* om. **Z** || **13** *προσηκόντως* **Z** || **14** *ἐκδεχομένην* **L[1] H** || **15** *γὰρ* Zie.: *γε* || **17** *γεννωμένων* Br. ex mor.: *γινομένων* | *ἰσχυρὰν* Iunt. (et mor.): *ἰσχυρὰ* | *ἐν] καὶ* **JM** || **18** *βλαστάνοι* Steph. (et s. s. **B**): *βλαστάνει* **GL** *βλαστάνῃ* **Z** mor. || **20** *ἀγωνίζωνται* mor. || **21** *σκιατραφίαν* **Z**, cf. Thes. 23, 2 Agesil. 9, 8 Aemil. 31, 7 mor. 8 d 209 c || **21. 22** *ἤθισε τῶν κολίρων* **Z** || **22** *πομπεύειν* Am. (cf. p. 22, 19 et mor. 227 e): *πολιτεύειν*

*εἰς τοὺς ἀξίους αὐτῶν ἐγκώμια μετ᾿ ᾠδῆς πεποιημένα
διεξιοῦσαι, φιλοτιμίαν πολλὴν καὶ ζῆλον ἐνεποίουν τοῖς*
6 *νεανίσκοις. ὁ γὰρ ἐγκωμιασθεὶς ἐπ᾿ ἀνδραγαθίᾳ καὶ
κλεινὸς ἐν ταῖς παρθένοις γεγονώς, ἀπῄει μεγαλυνόμενος
ὑπὸ τῶν ἐπαίνων· αἱ δὲ μετὰ παιδιᾶς καὶ σκωμμάτων
δήξεις οὐδὲν ἀμβλύτεραι τῶν μετὰ σπουδῆς νουθετημάτων* 24 Z[1]
ἦσαν, ἅτε δὴ πρὸς τὴν θέαν ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις πολίταις καὶ
b 7 *τῶν βασιλέων καὶ τῶν γερόντων συμπορευομένων. ἡ δὲ
γύμνωσις τῶν παρθένων οὐδὲν αἰσχρὸν εἶχεν, αἰδοῦς μὲν
παρούσης, ἀκρασίας δ᾿ ἀπούσης, ἀλλ᾿ ἐθισμὸν ἀφελείας
καὶ ζῆλον εὐεξίας ἐνειργάζετο, καὶ φρονήματος τὸ θῆλυ
παρέγευεν οὐκ ἀγεννοῦς, ὡς μηδὲν ἧττον αὐτῷ καὶ*
8 *ἀρετῆς καὶ φιλοτιμίας μετουσίαν οὖσαν. ὅθεν αὐταῖς καὶ
λέγειν ἐπῄει καὶ φρονεῖν οἷα καὶ περὶ Γοργοῦς ἱστόρηται
τῆς Λεωνίδου γυναικός. εἰπούσης γάρ τινος ὡς ἔοικε
ξένης πρὸς αὐτὴν ὡς „μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχεθ᾿ ὑμεῖς αἱ* 95 S
Λάκαιναι“, „μόναι γὰρ“ ἔφη „τίκτομεν ἄνδρας“.

15. *Ἦν μὲν οὖν καὶ ταῦτα παρορμητικὰ πρὸς γάμον,*
c *λέγω δὲ τὰς πομπὰς τῶν παρθένων καὶ τὰς ἀποδύσεις καὶ
τοὺς ἀγῶνας ἐν ὄψει τῶν νέων, ἀγομένων οὐ γεωμετρικαῖς,
ἀλλ᾿ ἐρωτικαῖς, ὥς φησιν ὁ Πλάτων* (Rep. 5, 458 d), *ἀνάγ-
καις· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀτιμίαν τινὰ προσέθηκε τοῖς*
2 *ἀγάμοις. εἴργοντο γὰρ ἐν ταῖς γυμνοπαιδίαις τῆς θέας·
τοῦ δὲ χειμῶνος οἱ μὲν ἄρχοντες αὐτοὺς ἐκέλευον ἐν
κύκλῳ γυμνοὺς περιιέναι τὴν ἀγοράν, οἱ δὲ περιιόντες
ᾖδον εἰς αὐτοὺς ᾠδήν τινα πεποιημένην ὡς δίκαια πά-*
3 *σχοιεν ὅτι τοῖς νόμοις ἀπειθοῦσι. τιμῆς δὲ καὶ θεραπείας
ἣν νέοι πρεσβυτέροις παρεῖχον ἐστέρηντο· ὅθεν καὶ τὸ
πρὸς Δερκυλλίδαν ῥηθὲν οὐδεὶς ἐμέμψατο, καίπερ εὐδό-*

13 mor. 227 e || **22** mor. 227 f Lys. 30, 7 et ibi l. l. cf. Athen. 13, 555 c

[**GLZ** (= **HJM**)] **5** *ἐπαίνων*] *ἑταίρων* Holzapfel, at cf. p. 94, 16 || **6** *δείξεις* **L[1]M** || **10** *ἀφελείας* Rei.: *ἀφελῆ* || **14** *ἱστορεῖται* mor. || **16** post *αὐτὴν* rasura 10 literarum **L** || **17** *γὰρ ἡμεῖς* mor. || **23** *γυμνοπεδίαις* **L[1]** *γυμνοποδίαις* **Z** || **28** *ἣν*] *οἱ* **Z** | *ἐστέρηντο* **C**: *ἐστέροντο* **GL** om. **Z**

κιμον ὄντα στρατηγόν. ἐπιόντι γὰρ αὐτῷ τῶν νεωτέρων d
τις ἕδρας οὐχ ὑπεῖξεν [αὐτῷ] εἰπών, „οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ σὺ τὸν
25 Z^1 ὑπείξοντα γεγέννηκας“.
Ἐγάμουν δὲ δι᾽ ἁρπαγῆς, οὐ μικρὰς οὐδ᾽ ἀώρους πρὸς 4
γάμον, ἀλλ᾽ [καὶ] ἀκμαζούσας καὶ πεπείρους. τὴν δ᾽ 5
ἁρπασθεῖσαν ἡ νυμφεύτρια καλουμένη παραλαβοῦσα, τὴν
μὲν κεφαλὴν ἐν χρῷ περιέκειρεν, ἱματίῳ δ᾽ ἀνδρείῳ καὶ
ὑποδήμασιν ἐνσκευάσασα, κατέκλινεν ἐπὶ στιβάδα μόνην
ἄνευ φωτός. ὁ δὲ νυμφίος οὐ μεθύων οὐδὲ θρυπτόμενος, 6
ἀλλὰ νήφων ὥσπερ ἀεὶ δεδειπνηκὼς ἐν τοῖς φιδιτίοις,
παρεισελθὼν ἔλυσε τὴν ζώνην καὶ μετήνεγκεν ἀράμενος
ἐπὶ τὴν κλίνην. συνδιατρίψας δὲ χρόνον οὐ πολύν, ἀπῄει 7 e
κοσμίως οὗπερ εἰώθει τὸ πρότερον καθευδήσων μετὰ τῶν
ἄλλων νέων· καὶ τὸ λοιπὸν οὕτως ἔπραττε, τοῖς μὲν 8
ἡλικιώταις συνδιημερεύων καὶ συναναπαυόμενος, πρὸς δὲ
τὴν νύμφην κρύφα ⟨καὶ⟩ μετ᾽ εὐλαβείας φοιτῶν, αἰσχυνό-
μενος καὶ δεδοικὼς μή τις αἴσθοιτο τῶν ἔνδον, ἅμα καὶ
96 S τῆς νύμφης ἐπιτεχνωμένης καὶ συνευπορούσης ὅπως ἂν ἐν
καιρῷ καὶ λανθάνοντες ἀλλήλοις συμπορεύοιντο. καὶ τοῦτ᾽ 9
ἔπραττον οὐκ ὀλίγον χρόνον, ἀλλ᾽ ὥστε καὶ παῖδας ἐνίοις
γενέσθαι πρὶν ἐς ἡμέραν θεάσασθαι τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας.
ἡ δὲ τοιαύτη σύνοδος οὐ μόνον ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης 10 f
ἄσκησις ἦν, ἀλλὰ ⟨καὶ⟩ τοῖς τε σώμασι γονίμους καὶ τῷ
φιλεῖν ἀεὶ καινοὺς καὶ προσφάτους ἦγεν ἐπὶ τὴν κοινωνίαν,
οὐ[δὲ] διακορεῖς οὐδ᾽ ἐξιτήλους ταῖς ἀνέδην κοινωνίαις,
26 Z^1 ἀλλ᾽ ἀεί τι λείψανον καὶ ὑπέκκαυμα πόθου καὶ χάριτος
ἐναπολείποντας ἀλλήλοις. τοσαύτην δὲ τοῖς γάμοις 11

4 mor. 228 a Numa 26, 1 Xen. rep. Lac. 1, 6 Athen. 13, 555 c || **14** mor. 228 a Xen. rep. Lac. 1, 5 Suda s. v. *Λυκοῦργος* || **27** Numa 25, 1 Xen. rep. Lac. 1, 7. 8 Nic. Damasc. FGrH 90 F 103 z 4

[GLZ = (HJM)] **2** *αὐτῷ* del. Br. (cum mor.) || **3** *ὑπείξοντα* **L^2CM** mor.: *ὑπείξαντα* **GL^1HJ** | *ἐγέννησας* mor. || **5** *καὶ* del. Zie. || **7** *καὶ* om. **Z** || **10** *δεδειπνικὼς* **GL** || **11** *ἔλυε*: em. Sch. || **13** *οὗπερ*] *ὥσπερ* **HJ** || **16** *καὶ* accessit ex mor. || **20.21** *γενέσθαι ἐνίοις*: trp. Benseler || **23** *καὶ* add. Rei. | *γονίμοις καὶ τὸ* **Z** || **24** *καινῶς καὶ προσφάτως* **Z** || **25** *οὐ* Sint.: *οὐδὲ*

ἐπιστήσας αἰδῶ καὶ τάξιν, οὐδὲν ἧττον ἐξέβαλε τὴν κενὴν
49 *καὶ γυναικώδη ζηλοτυπίαν, ἐν καλῷ καταστήσας ὕβριν*
μὲν καὶ ἀταξίαν πᾶσαν εἴργειν ἀπὸ τοῦ γάμου, παίδων
δὲ [καὶ] τεκνώσεως κοινωνίαν ⟨εἶναι⟩ τοῖς ἀξίοις, κατα-
γελῶν τῶν ὡς ἄμεικτα καὶ ἀκοινώνητα ταῦτα μετιόντων
12 *σφαγαῖς καὶ πολέμοις. ἐξῆν μὲν γὰρ ἀνδρὶ πρεσβυτέρῳ*
νέας γυναικός, εἰ δή τινα τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀσπά-
σαιτο νέων καὶ δοκιμάσειεν, εἰσαγαγεῖν παρ᾽ αὐτὴν καὶ
πλήσαντα γενναίου σπέρματος ἴδιον αὐτοῦ ποιήσασθαι τὸ
13 *γεννηθέν. ἐξῆν δὲ πάλιν ἀνδρὶ χρηστῷ, τῶν εὐτέκνων τινὰ*
καὶ σωφρόνων θαυμάσαντι γυναικῶν ἑτέρῳ γεγαμημένην,
b *πείσαντι τὸν ἄνδρα συνελθεῖν, ὥσπερ ἐν χώρᾳ καλλικάρπῳ*
φυτεύοντα καὶ ποιούμενον παῖδας ἀγαθούς, ἀγαθῶν
14 *ὁμαίμους καὶ συγγενεῖς ἐσομένους. πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ*
ἰδίους ἡγεῖτο τῶν πατέρων τοὺς παῖδας, ἀλλὰ κοινοὺς τῆς
πόλεως ὁ Λυκοῦργος, ὅθεν οὐκ ἐκ τῶν τυχόντων, ἀλλ᾽ ἐκ
τῶν ἀρίστων ἐβούλετο γεγονότας εἶναι τοὺς πολίτας.
15 *ἔπειτα πολλὴν ἀβελτερίαν καὶ τῦφον ἐνεώρα τοῖς περὶ*
ταῦτα τῶν ἄλλων νομοθετήμασιν, οἳ κύνας μὲν καὶ
ἵππους [ὑπὸ] τοῖς κρατίστοις τῶν ὀχείων ⟨ὑπο⟩βιβάζουσι,
χάριτι πείθοντες ἢ μισθῷ τοὺς κυρίους, τὰς δὲ γυναῖκας
c *ἐγκλεισάμενοι φρουροῦσιν, ἐξ αὐτῶν μόνων τίκτειν*
ἀξιοῦντες, κἂν ἄφρονες ὦσι, κἂν παρήλικες, κἂν νοσώδεις, 97 S 27 Z[1]
ὡς οὐχὶ πρώτοις τοῖς κεκτημένοις καὶ τρέφουσι τῶν
παίδων γινομένων πονηρῶν, ἐὰν ἐκ πονηρῶν γένωνται, καὶ
16 *τοὐναντίον χρηστῶν, ἂν τοιαύτης τύχωσι γενέσεως. ταῦτα*
δ᾽ οὕτως πραττόμενα φυσικῶς καὶ πολιτικῶς τότε το-
σοῦτον ἀπεῖχε τῆς ὕστερον λεγομένης γενέσθαι περὶ

14 Plat. rep. 5, 459a al. (cf. Keßler l. c. p. 67sqq.) || **26** cf. ad p. 21, 7 mor. 228b Apostol. 15, 90

[**GLZ** (= **HJM**)] **1** *κενὴν* Ald. (et **H**?): *καινὴν* || **4** *καὶ* del. Rei. | *εἶναι* add. Cor. (*κοινωνεῖν* Rei.) | *καταγελῶν* **Z**: *καταγελῶντας* **GL** || **9** *αὐτοῦ* Cor.: *αὐτοῖς* || **12** *πείσαντι* We.: *πεῖσαι* (*καὶ συνελθεῖν* Kurtz) || **13** *ποιοῦντα μὲν* **Z** || **20** *ὑπὸ* trp. Rei. | *ὀχετῶν βαδίζουσι* **Z** || **22** *αὐτῶν*] ante Sint. scribebatur *αὗτῶν* (*ἀνδρῶν* Br.) || **25** *γενομένων* Sch. || **28** *λεγομένης* ras. corr. ex *γενομένης* ut vid. in **G**

τὰς γυναῖκας εὐχερείας, ὥσθ' ὅλως ἄπιστον εἶναι τὸ τῆς
μοιχείας παρ' αὐτοῖς. καὶ λόγος ἀπομνημονεύεται Γε- 17
ράδα τινὸς Σπαρτιάτου τῶν σφόδρα παλαιῶν, ὃς ἐρω-
τηθεὶς ὑπὸ ξένου, τί πάσχουσιν οἱ μοιχοὶ παρ' αὐτοῖς,
εἶπεν· „οὐδεὶς ὦ ξένε γίνεται μοιχὸς παρ' ἡμῖν.“ ἐκείνου d
δ' ὑπολαβόντος, „ἐὰν οὖν γένηται;“ „ταῦρον“ ἔφη ὁ
Γεράδας „ἐκτίνει μέγαν, ὃς ὑπερκύψας τὸ Ταΰγετον ἀπὸ
τοῦ Εὐρώτα πίεται.“ θαυμάσαντος δ' ἐκείνου καὶ φήσαν- 18
τος· „πῶς δ' ἂν γένοιτο βοῦς τηλικοῦτος;“ γελάσας ὁ
Γεράδας, „πῶς δ' ἂν“ ἔφη „μοιχὸς ἐν Σπάρτῃ γένοιτο;“
ταῦτα μὲν οὖν ἱστόρηται περὶ τῶν γάμων.

16. *Τὸ δὲ γεννηθὲν οὐκ ἦν κύριος ὁ γεννήσας τρέφειν,*
ἀλλ' ἔφερε λαβὼν εἰς τόπον τινὰ λέσχην καλούμενον, ἐν
ᾧ καθήμενοι τῶν φυλετῶν οἱ πρεσβύτατοι καταμαθόντες
τὸ παιδάριον, εἰ μὲν εὐπαγὲς εἴη καὶ ῥωμαλέον, τρέφειν e
ἐκέλευον, κλῆρον αὐτῷ τῶν ἐνακισχιλίων προσνείμαντες·
28 Z[1] *εἰ δ' ἀγεννὲς καὶ ἄμορφον, ἀπέπεμπον εἰς τὰς λεγομένας* 2
Ἀποθέτας, παρὰ τὸ Ταΰγετον βαραθρώδη τόπον, ὡς
οὔτ' αὐτῷ ζῆν ἄμεινον οὔτε τῇ πόλει τὸ μὴ καλῶς εὐθὺς
ἐξ ἀρχῆς πρὸς εὐεξίαν καὶ ῥώμην πεφυκός. ὅθεν οὐδ' 3
ὕδατι τὰ βρέφη ἀλλ' οἴνῳ περιέλουον αἱ γυναῖκες, βάσανόν
τινα ποιούμεναι τῆς κράσεως αὐτῶν. λέγεται γὰρ ἐξίστα-
σθαι τὰ ἐπιληπτικὰ καὶ νοσώδη πρὸς τὸν ἄκρατον
ἀποσφακελίζοντα, τὰ δ' ὑγιεινὰ μᾶλλον στομοῦσθαι καὶ
κρατύνεσθαι τὴν ἕξιν. ἦν δὲ περὶ τὰς τροφοὺς ἐπιμέλειά 4 f
98 S *τις μετὰ τέχνης, ὥστ' ἄνευ σπαργάνων ἐκτρεφούσας τὰ*

[**GLZ** (= **HJM**)] **1** *ὡς πρότερον ἄπ.* mor. || **2** *αὐταῖς* mor. | *Γεραδάτα* mor. et postea || **5** *εἰπεῖν* **L**; ante *εἶπεν* inserunt *οὐδὲν γὰρ ὁρᾶν περὶ τούτου νενομοθετημένον ὑπὸ Λυκούργου* mor. | *οὐδεὶς ὦ ξένε* mor.: *ὦ ξένε οὐδεὶς* || **6** *ἐὰν*] *ἂν* mor. || **7** *ἐκτίνει*] *κτείνει* Rei. **M** ex ras. || **10** *δ'*] *γὰρ* mor. | *μοιχὸς ἐν Σπάρτῃ* mor.: *ἐν Σπ. μ.* | *γένοιτο, ἐν ᾗ πλοῦτος μὲν καὶ τρυφὴ καὶ καλλωπισμὸς ἀτιμάζονται, αἰδὼς δὲ καὶ εὐκοσμία καὶ τῶν ἡγουμένων πειθὼ πρεσβεύονται* mor. || **13** *λεύχην* vel *λεύκην* **Z** || **16** *ἐνναχισχιλίων* **GL** || **17** *τοὺς λεγομένους* Cor. || **18** *τὸ Ταΰγετον* Zie.: *ταύγετον τὸν* codd. *τὸν* del. Rei. || **19** *ἄμεινον* ⟨*ὂν*⟩ Sch. || **21** inter *βρέφη* et *ἀλλ'* excidisse suspicor velut *κατ' ἀρχὰς* || **23** *τὸν* Steph.: *τὸ* || **25** *δὲ* ⟨*καὶ*⟩ Cor.

*βρέφη τοῖς μέλεσι καὶ τοῖς εἴδεσιν ἐλευθέρια ποιεῖν, ἔτι
δ' εὔκολα ταῖς διαίταις καὶ ἄσικχα καὶ ἀθαμβῆ σκότου
καὶ πρὸς ἐρημίαν ἄφοβα καὶ ἄπειρα δυσκολίας ἀγεννοῦς*
5 *καὶ κλαυθμυρισμῶν. διὸ καὶ τῶν ἔξωθεν ἔνιοι τοῖς
τέκνοις Λακωνικὰς ἐωνοῦντο τίτθας· καὶ τήν γε τὸν
Ἀθηναῖον Ἀλκιβιάδην τιτθεύσασαν Ἀμύκλαν ἱστοροῦσι*
6 *γεγονέναι Λάκαιναν. ἀλλὰ τούτῳ μέν, ὡς Πλάτων φησί*
50 (Alc. I 122 b), *Ζώπυρον ἐπέστησε παιδαγωγὸν Περικλῆς,*
7 *οὐδέν τι τῶν ἄλλων διαφέροντα δούλων· τοὺς δὲ Σπαρ-
τιατῶν παῖδας οὐκ ἐπ' ὠνητοῖς οὐδὲ μισθίοις ἐποιή-
σατο παιδαγωγοῖς ὁ Λυκοῦργος, οὐδ' ἐξῆν ἑκάστῳ τρέ-
φειν οὐδὲ παιδεύειν ὡς ἐβούλετο τὸν υἱόν, ἀλλὰ πάντας
εὐθὺς ἑπταετεῖς γενομένους παραλαμβάνων αὐτὸς εἰς
ἀγέλας κατελόχιζε, καὶ συννόμους ποιῶν καὶ συντρόφους*
8 *μετ' ἀλλήλων εἴθιζε συμπαίζειν καὶ συσχολάζειν. ἄρχοντα* 29 Z¹
*δ' αὐτοῖς παρίσταντο τῆς ἀγέλης τὸν τῷ φρονεῖν δια-
φέροντα καὶ θυμοειδέστατον ἐν τῷ μάχεσθαι· καὶ πρὸς
τοῦτον ἀφεώρων, καὶ προστάττοντος ἠκροῶντο, καὶ*
b *κολάζοντος ἐκαρτέρουν, ὥστε τὴν παιδείαν εἶναι μελέτην*
9 *εὐπειθείας. ἐπεσκόπουν δ' οἱ πρεσβύτεροι παίζοντας
αὐτούς, καὶ τὰ πολλὰ μάχας τινὰς ἐμβάλλοντες ἀεὶ καὶ
φιλονικίας, οὐ παρέργως κατεμάνθανον, ὁποῖός ἐστι τὴν
φύσιν ἕκαστος αὐτῶν πρὸς τὸ τολμᾶν καὶ μὴ φυγομαχεῖν*
10 *ἐν ταῖς ἁμίλλαις. γράμματα μὲν οὖν ἕνεκα τῆς χρείας
ἐμάνθανον· ἡ δ' ἄλλη πᾶσα παιδεία πρὸς τὸ ἄρχεσθαι
καλῶς ἐγίνετο καὶ καρτερεῖν πονοῦντα καὶ νικᾶν μαχό-*
11 *μενον. διὸ καὶ τῆς ἡλικίας προερχομένης ἐπέτεινον*

5 Plut. Alc. 1, 3 || **9** Xen. rep. Lac. 2, 2 || **12** Plut. Ages. 2, 1 || **15** Xen. rep. Lac. 2, 2. 11 et infra c. 18, 5sqq. || **20** Xen. rep. Lac. 2, 10 || **24** mor. 237a Isocr. Panath. 209 || **27** Xen. rep. Lac. 2, 3

[**GLZ** (= **HJM**)] **4** *τοῖς* om. **Z** || **6** *τιθεύσασαν* **L** || **7** *μέν* om. **Z** || **8** *παιδαγωγὸν*] desinit **G**, rursus incipit p. 61, 4 || **9** *τοὺς* Cor. (qui et *τῶν δ. Σπ. τοὺς π.*): *τῶν* || **16** *αὐτοῖς* Ma.: *αὐτοῖς* | *παρίσταντο* Ma. cl. c. 17, 2: *παρίστατο* codd. *προΐστα* Cor. *προΐστατο* Sint. || **21** *ἀεὶ* del. Sint. || **26** *μαχόμενον νικᾶν ἢ ἀποθνήσκειν* mor. || **27** *προσερχομένης*: em. Iunt. | *ἀπέτεινον* **L**

αὐτῶν τὴν ἄσκησιν, ἐν χρῷ τε κείροντες καὶ βαδίζειν
ἀνυποδήτους παίζειν τε γυμνοὺς ὡς τὰ πολλὰ συνεθίζοντες.
γενόμενοι δὲ δωδεκαετεῖς, ἄνευ χιτῶνος ἤδη διετέλουν, ἓν 12 c
ἱμάτιον εἰς τὸν ἐνιαυτὸν λαμβάνοντες, αὐχμηροὶ τὰ
99 S *σώματα καὶ λουτρῶν καὶ ἀλειμμάτων ἄπειροι· πλὴν*
ὀλίγας ἡμέρας τινὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς τοιαύτης φιλανθρω-
πίας μετεῖχον. ἐκάθευδον δ' ὁμοῦ κατ' ἴλην καὶ ⟨κατ'⟩ 13
ἀγέλην ἐπὶ στιβάδων, ἃς αὐτοὶ συνεφόρουν, τοῦ παρὰ τὸν
Εὐρώταν πεφυκότος καλάμου τὰ ἄκρα ταῖς χερσὶν ἄνευ
σιδήρου κατακλάσαντες. ἐν δὲ τῷ χειμῶνι τοὺς λεγομένους 14
30 Z[1] *λυκόφονας ὑπεβάλλοντο καὶ κατεμείγνυσαν ταῖς στιβάσι,*
θερμαντικὸν ἔχειν τι τῆς ὕλης δοκούσης.

17. *Ἤδη δὲ τοῖς τηλικούτοις ἐρασταὶ τῶν εὐδοκίμων* d
νέων συνανεστρέφοντο, καὶ προσεῖχον οἱ πρεσβύτεροι καὶ
μᾶλλον, ἐπιφοιτῶντες εἰς τὰ γυμνάσια, καὶ μαχομένοις
καὶ σκώπτουσιν ἀλλήλους παρατυγχάνοντες, οὐ παρέργως,
ἀλλὰ τρόπον τινὰ πάντες οἰόμενοι πάντων καὶ πατέρες
εἶναι καὶ παιδαγωγοὶ καὶ ἄρχοντες, ὥστε μήτε καιρὸν
ἀπολείπεσθαι μήτε χωρίον ἔρημον τοῦ νουθετοῦντος τὸν
ἁμαρτάνοντα καὶ κολάζοντος.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παιδονόμος ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀγα- 2
θῶν ἀνδρῶν ἐτάττετο, καὶ κατ' ἀγέλας αὐτοὶ προΐσταντο
τῶν λεγομένων εἰρένων ἀεὶ τὸν σωφρονέστατον καὶ μα-
χιμώτατον. εἴρενας δὲ καλοῦσι τοὺς ἔτος ἤδη δεύτερον 3 e
ἐκ παίδων γεγονότας, μελλείρενας δὲ τῶν παίδων τοὺς
πρεσβυτάτους. οὗτος οὖν ὁ εἴρην εἴκοσιν ἔτη γεγονώς, 4

3 mor. 237 b Xen. rep. Lac. 2, 4 Iustin. 3, 3, 5 || 7 mor. 237 b Iustin. 3, 3, 7 || 13 Xen. rep. Lac. 2, 12. 13. 10; cf. Bethe, mus. Rhen. 63, 438 sqq. || 21 Xen. rep. Lac. 2, 2 || 24 Ar. Byz. *π. ὀνομασίας ἡλικιῶν* p. 97 N. Hesych. s. v. *ἴρανες*

[**LZ** (= **HJM**)] **5** *ἄπειροι*] *κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπεχόμενοι* mor. (*καὶ ἄπειροι* **J**) || **7** *εἴλην* **L** | *καὶ κατ'* mor.: *καὶ* || **8** *αὐτοὶ* mor.: *αὐτοῖς* (vel *αὑτοῖς*) || **8.9** *τῷ Εὐρώτᾳ* mor. || **11** *λυκόφονας* **L**: *λυκόφρονας* **Z** *λυκοφάνους* Anon. ex Hesych. s. v. *λυκοφόνους* Latte cl. *λυκοκτόνον* Gal. 11, 835 K. Diosc. 4, 77 p. 238, 8 W. || **13** *ἐρασταὶ* Ald.: *ἐρασταῖς* || **14** *καὶ*[2] om. **Z** || **19** *ἀπολείψεσθαι* **L** | *νομοθετοῦντος*: em. Am. || **20** *σχολάζοντος* **L** || **25** *μελείρενας* **L**

ἄρχει τε τῶν ὑποτεταγμένων ἐν ταῖς μάχαις, καὶ κατ᾽ οἶκον ὑπηρέταις χρῆται πρὸς τὸ δεῖπνον. ἐπιτάσσει δὲ τοῖς
5 μὲν ἁδροῖς ξύλα φέρειν, τοῖς δὲ μικροτέροις λάχανα. καὶ φέρουσι κλέπτοντες, οἱ μὲν ἐπὶ τοὺς κήπους βαδίζοντες, οἱ δ᾽ εἰς τὰ τῶν ἀνδρῶν συσσίτια παρεισρέοντες, εὖ μάλα πανούργως καὶ πεφυλαγμένως· ἂν δ᾽ ἁλῷ ⟨τις⟩, πολλὰς λαμβάνει πληγὰς τῇ μάστιγι, ῥᾳθύμως δοκῶν κλέπτειν
6 καὶ ἀτέχνως. κλέπτουσι δὲ καὶ τῶν σιτίων ὅ τι ἂν δύ-
f νωνται, μανθάνοντες εὐφυῶς ἐπιτίθεσθαι τοῖς καθεύδουσιν ἢ ῥᾳθύμως φυλάσσουσι· τῷ δ᾽ ἁλόντι ζημία πλη-
γαὶ καὶ τὸ πεινῆν. γλίσχρον γὰρ αὐτοῖς ἐστι δεῖπνον, 31 Z[1] 100 S
ὅπως δι᾽ αὑτῶν ἀμυνόμενοι τὴν ἔνδειαν ἀναγκάζωνται
7 τολμᾶν καὶ πανουργεῖν. καὶ τοῦτο μὲν ἔργον τῆς ὀλιγοσιτίας· πάρεργον δέ φασι τὴν τῶν σωμάτων αὔξησιν. φέρεται γὰρ εἰς μῆκος, ὅταν τὸ πνεῦμα μὴ πολλὴν σχῇ διατριβὴν καὶ ἀσχολίαν, ὑπὸ πλήθους τροφῆς εἰς βάθος καὶ
51 πλάτος πιεζόμενον, ἀλλ᾽ ἄνω βαδίζῃ διὰ κουφότητα, τοῦ
8 σώματος ἐκλύτως καὶ ῥᾳδίως ἐπιδιδόντος. τὸ δ᾽ αὐτὸ τοῦτο καὶ καλοὺς δοκεῖ ποιεῖν· αἱ γὰρ ἰσχναὶ καὶ διάκενοι μᾶλλον ἕξεις ὑπακούουσι πρὸς τὴν διάρθρωσιν, αἱ δ᾽ ὀγκώδεις καὶ πολύτροφοι διὰ βάρος ἀντιβαίνουσιν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τῶν ἐν τῷ κύειν καθαιρομένων γυναικῶν ἰσχνὰ μέν, εὐειδῆ δὲ καὶ γλαφυρὰ γίνεται τὰ βρέφη, διὰ τὴν ἐλαφρότητα τῆς ὕλης κρατουμένης μᾶλλον ὑπὸ τοῦ τυποῦντος. ἀλλὰ γὰρ ἡ μὲν αἰτία τοῦ συμβαίνοντος ἐν μέσῳ προκείσθω σκοπεῖν.

18. Οὕτω δὲ κλέπτουσι πεφροντισμένως οἱ παῖδες,
b ὥστε λέγεταί τις ἤδη σκύμνον ἀλώπεκος κεκλοφὼς καὶ τῷ τριβωνίῳ περιστέλλων, σπαρασσόμενος ὑπὸ τοῦ θηρίου τὴν γαστέρα τοῖς ὄνυξι καὶ τοῖς ὀδοῦσιν, ὑπὲρ τοῦ

8 c. 18, 1 mor. 237e Xen. rep. Lac. 2, 6–9 Isocr. Panath. 211sq. Heraclid. exc. pol. 13 Dilts || **11** mor. 237e Xen. rep. Lac. 2, 5sq. Heraclid. l. c. || **27** mor. 234a

[**LZ** (= **HJM**)] **6** *τις* add. Zie. || **10** *φυλάττουσι* **L** | ⟨*πρὸς ταῖς*⟩ *πληγαῖς* Rei. || **17** *βαδίζει* **Z** || **19** *καλῶς* **L** || **28** *ἤδη* om. **Z**

λαθεῖν ἐγκαρτερῶν ἀποθανεῖν. καὶ τοῦτο μὲν οὐδ' ἀπὸ 2
τῶν νῦν ἐφήβων ἄπιστόν ἐστιν, ὧν πολλοὺς ἐπὶ τοῦ
βωμοῦ τῆς Ὀρθίας ἑωράκαμεν ⟨ἐν⟩αποθνήσκοντας ταῖς
πληγαῖς. δειπνήσας δ' ὁ εἴρην κατακείμενος, τῷ μὲν ᾆσαι 3
προσέταξε τῶν παίδων, τῷ δ' ἐρώτημά τι προὔβαλε
πεφροντισμένης δεόμενον ἀποκρίσεως· οἷον ὅστις ἄριστος
32 Z¹ *ἐν τοῖς ἀνδράσιν, ἢ ποία τις ἡ τοῦδε πρᾶξις. ἐκ τούτου δὲ* 4
καὶ κρίνειν τὰ καλὰ καὶ πολυπραγμονεῖν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς
εἰθίζοντο περὶ τῶν πολιτῶν. τὸ γὰρ ἐρωτηθέντα, τίς
πολίτης ἀγαθός, ἢ τίς οὐκ εὐδόκιμος, ἀπορεῖν τοῦ ἀπο- c
κρίνασθαι, νωθρᾶς ἐποιοῦντο καὶ πρὸς ἀρετὴν ἀφιλοτίμου
101 S *ψυχῆς σημεῖον. ἔδει δὲ καὶ τὴν ἀπόκρισιν μετ' αἰτίας εἶναι* 5
καὶ ἀποδείξεως, εἰς βραχύν τινα συνηγμένης λόγον καὶ
σύντομον· ὁ δὲ πλημμελῶς ἀποκρινάμενος ἐκολάζετο,
δῆγμα λαμβάνων ὑπὸ τοῦ εἴρενος εἰς τὸν ἀντίχειρα. πολλά- 6
κις δὲ καὶ πρεσβυτέρων παρόντων καὶ ἀρχόντων ὁ εἴρην
ἐκόλαζε τοὺς παῖδας, ἀπόδειξιν διδοὺς εἰ μετὰ λόγου καὶ
ὡς δεῖ κολάζει. καὶ κολάζων μὲν οὐκ ἐκωλύετο, τῶν δὲ 7
παίδων ἀπελθόντων εὐθύνας ὑπεῖχεν, εἰ τραχύτερον τοῦ
δέοντος ἐπετίμησεν, ἢ τοὐναντίον ἐκλελυμένως καὶ d
ἀτόνως. ἐκοινώνουν δ' οἱ ἐρασταὶ τοῖς παισὶ τῆς δόξης ἐπ' 8
ἀμφότερα· καὶ λέγεταί ποτε παιδὸς ἐν τῷ μάχεσθαι
φωνὴν ἀγεννῆ προεμένου, ζημιωθῆναι τὸν ἐραστὴν ὑπὸ
τῶν ἀρχόντων. οὕτω δὲ τοῦ ἐρᾶν ἐγκεκριμένου παρ' 9
αὐτοῖς, ὥστε καὶ τῶν παρθένων ἐρᾶν τὰς καλὰς καὶ
ἀγαθὰς γυναῖκας, τὸ ἀντερᾶν οὐκ ἦν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀρχὴν
ἐποιοῦντο φιλίας πρὸς ἀλλήλους οἱ τῶν αὐτῶν ἐρασθέντες,

1 Plut. Aristid. 17, 10 mor. 239c Xen. rep. Lac. 2, 9 Nic. Dam. FGrH 90 F 103 z 11 Paus. 3, 16, 10. 8, 23, 1 Philostr. v. Apoll. Tyan. 6, 20 schol. Plat. leg. 1, 633b Cic. Tusc. 2, 34 Flacelière l. c. 398 || **4** c. 19 Heraclid. l. c. || **14** cf. ad c. 16, 8 || **21** cf. ad c. 17, 1

[**LZ (= HJM)**] **1** *ἀπὸ*] *ἐπὶ* Naber || **3** *Ὀρθίας* Xy.: *ὀρνιθείας* **L** *ὀρνιθίας* **Z** | *ἀποθνήσκοντας*: em. Anon. || **9** *πολιτικῶν* Sch. || **12** *ἔδει*] hinc incipiebat **S**, priusquam primum folium quaternionis ς abscinderetur, cf. Zie., Überlieferungsgesch. p. 165 | *δὲ τὴν ἀπόκρισιν καὶ* **L** || **14** *ἀποκρινάμενος* **ZL**[2]: *ἐπιμελόμενος* **L**[1] || **15** *εἴρηνος* **AJM**

καὶ διετέλουν κοινῇ σπουδάζοντες ὅπως ἄριστον ἀπεργάσαιντο τὸν ἐρώμενον.

19. *Ἐδίδασκον δὲ τοὺς παῖδας καὶ λόγῳ χρῆσθαι πικρίαν ἔχοντι μεμειγμένην χάριτι καὶ πολλὴν ἀπὸ βρα-*
e 2 *χείας λέξεως ἀναθεώρησιν. τὸ μὲν γὰρ σιδηροῦν νόμισμα μικρὰν ἔχειν ἐποίησεν ἀπὸ πολλοῦ σταθμοῦ δύναμιν ὁ Λυκοῦργος ὡς εἴρηται* (c. 9, 2), *τὸ δὲ τοῦ λόγου* 33Z[1] *νόμισμα τοὐναντίον ἀπ᾽ εὐτελοῦς καὶ ὀλίγης λέξεως εἰς πολλὴν καὶ περιττὴν κατεσκεύασε διάνοιαν, τῇ πολλῇ σιωπῇ τοὺς παῖδας ἀποφθεγματικοὺς καὶ πεπαιδευμένους*
3 *πρὸς τὰς ἀποκρίσεις μηχανώμενος. ὡς γὰρ τὸ σπέρμα τῶν πρὸς τὰς συνουσίας ἀκολάστων ἄγονον ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἄκαρπόν ἐστιν, οὕτως ἡ πρὸς τὸ λαλεῖν ἀκρασία κενὸν*
4 *τὸν λόγον ποιεῖ καὶ ἀνόητον. Ἆγις μὲν οὖν ὁ βασιλεύς, σκώπτοντος Ἀττικοῦ τινος τὰς Λακωνικὰς μαχαίρας εἰς*
f *τὴν μικρότητα, καὶ λέγοντος ὅτι ῥᾳδίως αὐτὰς οἱ θαυματοποιοὶ καταπίνουσιν ἐν τοῖς θεάτροις, „καὶ μὴν μάλιστα“* 102S *εἶπεν „ἡμεῖς ἐφικνούμεθα τοῖς ἐγχειριδίοις τῶν πολε-*
5 *μίων.“ ἐγὼ δὲ καὶ τὸν λόγον ὁρῶ τὸν Λακωνικὸν βραχὺν μὲν εἶναι δοκοῦντα, μάλιστα δὲ τῶν πραγμάτων ἐφικνούμενον καὶ τῆς διανοίας ἁπτόμενον τῶν ἀκροωμένων.*

52 6 *Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Λυκοῦργος βραχυλόγος τις ἔοικε γενέσθαι καὶ ἀποφθεγματικός, εἰ δεῖ τεκμαίρεσθαι τοῖς*
7 *ἀπομνημονεύμασιν. οἷόν ἐστι τὸ περὶ τῆς πολιτείας πρὸς τὸν ἀξιοῦντα ποιεῖν δημοκρατίαν ἐν τῇ πόλει· „σὺ γὰρ“*
8 *ἔφη „πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν“. καὶ τὸ περὶ τῶν θυσιῶν πρὸς τὸν πυθόμενον διὰ τί μικρὰς οὕτω καὶ εὐτελεῖς ἔταξεν· „ἵνα μή ποτε“ ἔφη „τιμῶντες*

3 cf. ad c. 18, 3 || **14** mor. 191e 216c 217e 218c 232e || **23** mor. 155d 189e 228c || **26** et p. 31, **1** mor. 172b 189e 228d cf. Flacelière l. c. 400

[**LZ** (= **HJM**)] **14** *ἀνόνητον* Bern. cl. mor. 503c || **15** *Ἀττικοῦ τινος*] Demadem nominant mor. (fr. 8 de Falco) || **16** *σμικρότητα* **Z** || **17** *μάλιστα* mor. 191e: *μόλις* || **18** *ἐπικνούμεθα* **L²M** || **21** *καὶ* u. ad *ἀκροωμένων* om. **L** || **22** *ὁ λυκ. αὐτὸς* **L** || **24** *τῆς πολιτείας* Leop.: *τὰς πολιτείας* codd. *τῶν πολιτειῶν* Rei. || **27** *τὸ* om. **L** | *πυνθανομένου* mor. || **28** *ἔταξεν* **Z** mor.: *ἔδοξεν* **L** | *ὅπως μηδέποτε* mor.

34 Z[1] *τὸ θεῖον διαλείπωμεν". καὶ τὸ περὶ τῶν ἀθλημάτων,* 9
ταῦτα μόνα μὴ κωλύσαντος ἀγωνίζεσθαι τοὺς πολίτας ἐν
οἷς χεὶρ οὐκ ἀνατείνεται. φέρονται δ' αὐτοῦ καὶ δι' 10 b
ἐπιστολῶν ἀποκρίσεις τοιαῦται πρὸς τοὺς πολίτας. „πῶς 11
ἂν πολεμίων ἔφοδον ἀλεξοίμεθα;" „ἂν πτωχοὶ μένητε καὶ
μὴ μέσδων ἄτερος θατέρω ἐρᾶτε ἦμεν." καὶ πάλιν περὶ 12
τῶν τειχῶν· „οὐκ ἂν εἴη ἀτείχιστος πόλις ἅτις ἀνδρείοις
καὶ οὐ πλινθίνοις ἐστεφάνωται." περὶ μὲν οὖν τούτων 13
καὶ τῶν τοιούτων ἐπιστολῶν οὔτ' ἀπιστῆσαι ῥᾴδιον οὔτε
πιστεῦσαι.

20. *Τῆς δὲ πρὸς τὰ μήκη τῶν λόγων διαβολῆς δείγματα τοιαῦτα τῶν ἀποφθεγμάτων ἐστί. Λεωνίδας ὁ βασιλεὺς ἀκαίρως τινὸς περὶ πραγμάτων οὐκ ἀχρήστων διαλεχθέντος, „ὦ ξένε" εἶπεν „οὐκ ἐν δέοντι χρέῃ τῷ*
δέοντι." Χαρίλαος δ' ὁ ἀδελφιδοῦς τοῦ Λυκούργου περὶ 2
τῆς ὀλιγότητος αὐτοῦ τῶν νόμων ἐρωτηθείς, εἶπεν ὡς οἱ c
λόγοις μὴ χρώμενοι πολλοῖς οὐδὲ νόμων δέονται πολλῶν.
Ἀρχιδαμίδας δὲ μεμφομένων τινῶν Ἑκαταῖον τὸν σοφιστήν, 3
ὅτι παραληφθεὶς εἰς τὸ συσσίτιον οὐδὲν ἔλεγεν, „ὁ εἰδὼς"
ἔφη „λόγον καὶ καιρὸν οἶδεν."

35 Z[1] *Ἃ δὲ τῶν πικρῶν ἔφην ἀπομνημονευμάτων οὐκ ἀμοι-* 4
103 S *ρεῖν χάριτος, τοιαῦτ' ἐστί. Δημάρατος, ἀνθρώπου πονη-* 5

4 et 6 mor. 210e 228e ‖ **12** mor. 216f 224f Apostol. 13, 44 ‖ **15** mor. 189f 232b Ars. 482 ‖ **18** mor. 218b et ibi l. l. ‖ **22** mor. 190d 216c 218c

[**LZ** (= **HJM**)] **1** *διαλείπωμεν* mor.: *διαλίπωμεν* | *τὸ*² om. **L** ‖ **2** *κωλύσαντα* **HJ** *κωλύσαντες* **M** *κωλῦσαι μὴ* Rei. ‖ **3** post *ἀνατείνεται* aliquid excidisse probare videntur mor., quae haec praebent: *μόνα δὲ ταῦτα τῶν ἀθλ. ἐφέντος αὐτοῦ τοὺς πολίτας ἀγωνίζεσθαι ὅπου ἡ χ. οὐκ ἀνατ., ἐπύθετό τις τὴν αἰτίαν· ὁ δὲ „ὅπως" εἶπε „μηδεὶς αὐτῶν ἐν τῷ πονεῖν ἀπαυδᾶν ἐθίζηται"* ‖ **5** *ἀλεξοίμεθα* **L** mor.: *ἀποδεξοίμεθα* **Z** *ἀπαλεξοίμεθα* Cor. | *μὲν ἦτε* **Z** *ἦτε* mor. ‖ **6** *μέσδων* Sint.: *μέσδω* **ZL**² *μέδδω* **L**¹ *μείζων* mor. | *ἐρᾶτε ἦμεν* Haitinger: *ἐρατέημεν* codd. *ἐρατέητε* Cor. *ἐρατέῃ* vel *ἐρατίζῃ* vel *κρατέητε* Xy., idemque videtur voluisse Anon. qui *ἠρατέητε* (*ἐρεείνῃ* mor., ubi *ἐρέῃ εἶναι* Sint.) ‖ **7** *ἅτις* **ZL**² mor. (*ἥτις*): *ἄντις* **L**¹ | *ἀνδρείοις* (scil. *τείχεσι*) **LZ**: *ἀνδράσι* Anon. mor. ‖ **8** *πλινθίνοις* Rei.: *πλίνθοις* **LZ** et mor. ‖ **14** *χρέω* **L** *χρῇ* mor. (bis) ‖ **15** *Χαρίλαος* Iunt.: *χάριλλος* codd. et mor. (bis) ‖ **20** *καὶ τὸν τοῦ λέγειν καιρὸν* mor. ‖ **21** *ἀπομνημονευμάτων*] *ἀποφθεγμάτων* Anon.

ρου̃ κόπτοντος αὐτὸν ἀκαίροις ἐρωτήμασι, καὶ δὴ καὶ
του̃το πολλάκις ἐρωτώντος, τίς ἄριστος Σπαρτιατω̃ν, ἔφη·
6 *,,ὁ τὶν ἀνομοιότατος.'' Ἆγις δ', ἐπαινούντων τινω̃ν τοὺς*
Ἠλείους ὡς καλω̃ς τὰ Ὀλύμπια καὶ δικαίως ἄγοντας,
d *,,καὶ τί μέγα'' ἔφη ,,Ἠλει̃οι ποιου̃ντι δι' ἐτω̃ν πέντε*
7 *ἁμέρᾳ μιᾳ̃ χρώμενοι τᾳ̃ δικαιοσύνᾳ;'' Θεόπομπος δέ, ξένου*
τινὸς εὔνοιαν ἐνδεικνυμένου, καὶ φάσκοντος ὡς παρὰ τοι̃ς
αὐτου̃ πολίταις φιλολάκων καλει̃ται, ,,κάλλιον ἠ̃ν τοι ὠ̃
8 *ξένε'' εἰ̃πεν ,,φιλοπολίταν καλει̃σθαι.'' Πλειστω̃ναξ δ' ὁ*
Παυσανίου, ῥήτορος Ἀθηναίου τοὺς Λακεδαιμονίους ἀμα-
θει̃ς ἀποκαλου̃ντος, ,,ὀρθω̃ς'' ἔφη ,,λέγεις· μόνοι γὰρ
Ἑλλάνων ἄμμες οὐδὲν κακὸν μεμαθήκαμεν παρ' ὑμω̃ν.''
9 *Ἀρχιδαμίδας δὲ πρὸς τὸν πυθόμενον πόσοι εἰσὶ Σπαρ-*
τια̃ται, ,,ἱκανοὶ'' εἰ̃πεν ,,ὠ̃ ξένε τοὺς κακοὺς ἀπερύκειν.''
10 *ἔστι δὲ καὶ τοι̃ς μετὰ παιδια̃ς εἰρημένοις ὑπ' αὐτω̃ν*
e 11 *τεκμήρασθαι τὸν ἐθισμόν. εἰθίζοντο γὰρ μηδέποτε*
χρη̃σθαι τῳ̃ λόγῳ παρέργως, μηδ' ἀφιέναι φωνὴν ἥτις
12 *οὐχ ἁμω̃ς γέ πως ἔχοι τινὸς θεωρίας ἀξίαν διάνοιαν. ὁ μὲν*
γὰρ ἀκου̃σαι του̃ μιμουμένου τὴν ἀηδόνα παρακαλούμενος,
13 *,,αὐτα̃ς'' ἔφη ,,ἄκουκα τήνας.'' ὁ δ' ἀναγνοὺς τὸ ἐπί-*
γραμμα του̃το (41 Preger)·

σβεννύντας ποτὲ τούσδε τυραννίδα χάλκεος Ἄρης 36 Z¹
εἱ̃λε· Σελινου̃ντος δ' ἀμφὶ πύλας ἔθανον,

,,δικαίως γ''' εἰ̃πε ,,τεθνάκαντι τοὶ ἄνδρες· ἔδει γὰρ ἀφ-
14 *έμεν ὅλαν αὐτὰν κατακαη̃μεν.'' νεανίσκος δὲ πρὸς τὸν*

3 mor. 190c 215f ‖ **6** mor. 221d ‖ **9** mor. 192b 217d 231d ‖ **13** mor. 190d 215d 218a ‖ **18** Plut. Ages. 21, 9 mor. 191b 212f 231c ‖ **20** mor. 217f

[LZ (= HJM)] **1** *κόπτοντος* **Z** L^2: *σκώπτοντος* L^1 | *καὶ*² om. **L** ‖ **5** *ποιου̃ντες* L^1 ‖ **6** *ἡμέρα* L^1 ‖ **8** *κάλλιον* Herw.: *καλὸν* codd. (*κρει̃σσον* mor.) ‖ **8.9** *εἰ̃πεν ὠ̃ ξένε* **L** | *φιλοπολίτην ἢ φιλολάκωνα* mor. ‖ **10** *Ἀττικου̃ τινος ῥήτορος* mor. 231d ‖ **12** *ἑλλήνων* **LM** | *ἄμμες*] incipit **S** ‖ **14** *ὅσοι ἱκανοὶ* mor. (ter) ‖ **14** *κακοὺς*] *ἐχθροὺς* Anon. e mor. 218a ‖ **18** *ἔχοι* Steph.: *ἔχει* codd. *εἰ̃χε* Rei. (cf. Alfr. Hein, De optativi apud Plut. usu, diss. Wratisl. 1914, p. 93) | *τινὰ* Latte ‖ **23** *σεληνου̃ντος* codd. ‖ **24** *γ'* om. **L** mor. ‖ **25** *κατακαα̃μεν* **L**

*ἐπαγγελλόμενον αὐτῷ δώσειν ἀλεκτρυόνας ἀποθνήσκον-
τας ἐν τῷ μάχεσθαι, „μὴ σύ γε" εἶπεν, „ἀλλὰ δός μοι* f
τῶν ἀποκτεινόντων ἐν τῷ μάχεσθαι." ἕτερος δέ τις ἰδὼν 15
*ἐν ἀποχωρήσει θακεύοντας ἐπὶ δίφρων ἀνθρώπους, „μὴ
γένοιτο" εἶπεν „ἐνταῦθα καθίσαι ὅθεν οὐκ ἔστιν ὑπεξανα-*
104 S *στῆναι πρεσβυτέρῳ." τὸ μὲν οὖν τῶν ἀποφθεγμάτων* 16
*εἶδος ἦν τοιοῦτον, ὥστε καὶ λέγειν τινὰς οὐκ ἀτόπως, ὅτι
μᾶλλόν ἐστι τὸ φιλοσοφεῖν ἢ τὸ φιλογυμναστεῖν λακω-
νίζειν.*

21. *Ἡ δὲ περὶ τὰς ᾠδὰς καὶ τὰ μέλη παίδευσις οὐχ* **53**
*ἧττον ἐσπουδάζετο τῆς ἐν τοῖς λόγοις εὐζηλίας καὶ καθα-
ριότητος, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλη κέντρον εἶχεν ἐγερτικὸν θυ-
μοῦ καὶ παραστατικὸν ὁρμῆς ἐνθουσιώδους καὶ πραγμα-
τικῆς, καὶ ἡ λέξις ἦν ἀφελὴς καὶ ἄθρυπτος ἐπὶ πράγμασι
σεμνοῖς καὶ ἠθοποιοῖς. ἔπαινοι γὰρ ἦσαν ὡς τὰ πολλὰ τῶν* 2
*τεθνηκότων ὑπὲρ τῆς Σπάρτης εὐδαιμονιζομένων, καὶ
ψόγοι τῶν τρεσάντων, ὡς ἀλγεινὸν καὶ κακοδαίμονα
βιούντων βίον, ἐπαγγελία τε καὶ μεγαλαυχία πρὸς ἀρετὴν
πρέπουσα ταῖς ἡλικίαις. ὧν ἕνεκα δείγματος οὐ χεῖρόν* 3
37 Z^1 *ἐστιν ἕν τι προενέγκασθαι· τριῶν γὰρ χορῶν κατὰ τὰς* b
*τρεῖς ἡλικίας συνισταμένων ἐν ταῖς ἑορταῖς, ὁ μὲν τῶν
γερόντων ἀρχόμενος ᾖδεν* (PLG III^4 661 = 2,197 Diehl)·

ἀμές ποκ' ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι,

ὁ δὲ τῶν ἀκμαζόντων ἀμειβόμενος ἔλεγεν·

3 mor. 232f || 7 *τινὰς* Plat. Protag. 342e || 10 Athen. 14, 632f mor. 238a || 15 Nic. Dam. FGrH 90 F 103 z 10 || 20 Athen. 15, 678b sq. (= Sosib. FGrH 595 F 5) Poll. 4, 107 schol. Plat. leg. 1, 633a Plut. mor. 238a 544e

[SL] 1 *ἀποθνήσκοντας* S: *ἀποδοῦναι θνήσκοντας* L || 4 *ἐν ἀποθακεύοντας χωρήσει* L^1 | *θακέοντας* mor. || 5 *ἐξαναστῆναι* mor. || 10 *τὰ* om. S || 11 *εὐζηλίας*] *εὐτελείας* Clavier | *καθαρειότητος* S^1 || 13 *πραγματικῆς*] *πρακτικῆς* mor. || 14 *πράγμασι*] *γράμμασι* S || 15.16 *ἐπαίνους τῶν γεννικῶς ζησάντων καὶ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης ἀποθανόντων καὶ εὐδαιμονιζομένων* mor. || 16 ⟨*ὡς*⟩ *εὐδαιμονιζομένων* Rei. || 17 *ψόφοι* L^1 || 20.21 *τριῶν οὖν χορῶν ὄντων κατὰ τ. τρ. ἡλ. καὶ συνισταμένων* mor. 238a || 23 *ἀμές*] *ἅμες* mor. 238a *ἄμμες* SL (item p. 34, l. 3) | *ἦμεν* S^1

ἀμὲς δέ γ' εἰμές· αἰ δὲ λῇς, πεῖραν λαβέ,

ὁ δὲ τρίτος ὁ τῶν παίδων·

ἀμὲς δέ γ' ἐσσόμεσθα πολλῷ κάρρονες.

4 *ὅλως δ' ἄν τις ἐπιστήσας τοῖς Λακωνικοῖς ποιήμασιν, ὧν ἔτι καθ' ἡμᾶς ἔνια διεσῴζετο, καὶ τοὺς ἐμβατηρίους ῥυθμοὺς ἀναλαβών, οἷς ἐχρῶντο πρὸς τὸν αὐλὸν ἐπάγοντες τοῖς πολεμίοις, οὐ κακῶς ἡγήσαιτο καὶ τὸν Τέρπανδρον*
c 5 *καὶ τὸν Πίνδαρον τὴν ἀνδρίαν τῇ μουσικῇ συνάπτειν. ὁ μὲν γὰρ οὕτως πεποίηκε περὶ τῶν Λακεδαιμονίων* (PLG III⁴ 12 = fr. 4 Diehl)·

ἔνθ' αἰχμά τε νέων θάλλει καὶ μοῦσα λίγεια
καὶ δίκα εὐρυάγυια·

6 *Πίνδαρος δέ φησιν* (fr. 199 Snell)·

ἔνθα βουλαὶ γερόντων
καὶ νέων ἀνδρῶν ἀριστεύουσιν αἰχμαὶ
καὶ χοροὶ καὶ μοῦσα καὶ ἀγλαΐα. 105 S

μουσικωτάτους γὰρ ἅμα καὶ πολεμικωτάτους ἀποφαίνουσιν αὐτούς·

ῥέπει γὰρ ἄντα τῶ σιδάρω τὸ καλῶς κιθαρίδδεν, 38 Z¹

ὡς ὁ Λακωνικὸς ποιητὴς εἴρηκε (Alcm. fr. 100 Diehl = PLG
7 III⁴ 51 = fr. 4 Page). *καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις προεθύετο ταῖς*

5 mor. 238b Thuc. 5, 70, 1 || **14–15** mor. 789 e || **16** mor. 787c || **19** mor. 335a || **21** mor. 238b

[SL] **1** *εἰμές* mor. 544e: *εἰμέν* SL *ἐσμέν* mor. 238b | *πεῖραν λαβέ* L et S² in ras., ut possit fuisse *αὐγάσδεο* quod praebent mor. utroque loco || **3** *ἐσσόμεθα* L mor. 544e | *πολλῷ* mor.: *πολλῶν* | *κρείσσονες* L¹ || **6** *οἷς ἐχρῶντο ἔν τε χοροῖς καὶ πρὸς αὐλὸν* mor. || **15** *ἀριστεύουσιν* mor. 789e: *ἀριστευόντων* SL *ἀριστεύοισιν* Boeckh *ἀριστεύοντι* Cor. || **16** *μοῦσα* mor. 787c: *μοῦσαι* SL *Μοῖσα* Boeckh || **19** *ῥέπει* Ios. Scal.: *ἕρπει* | *τῶ σιδάρω* Welcker: scribebatur *τῷ σιδάρῳ* | *κιθαρίδδεν* S¹: *κιθαρίσδην* S² *κιθαρίδδειν* L¹ *κιθαρίσδειν* L²

*Μούσαις ὁ βασιλεύς, ἀναμιμνήσκων ὡς ἔοικε τῆς παιδείας
καὶ τῶν κρίσεων, ἵν' ὦσι πρόχειροι παρὰ τὰ δεινά, καὶ* d
λόγου τινὸς ἀξίας παρέχωσι τὰς πράξεις οἱ μαχόμενοι.
22. *Τότε δὲ καὶ τοῖς νέοις τὰ σκληρότατα τῆς ἀγωγῆς
ἐπανιέντες, οὐκ ἐκώλυον καλλωπίζεσθαι περὶ κόμην καὶ
κόσμον ὅπλων καὶ ἱματίων, χαίροντες ὥσπερ ἵπποις
γαυριῶσι καὶ φρυαττομένοις πρὸς τοὺς ἀγῶνας. διὸ* 2
*κομῶντες εὐθὺς ἐκ τῆς τῶν ἐφήβων ἡλικίας, μάλιστα παρὰ
τοὺς κινδύνους ἐθεράπευον τὴν κόμην, λιπαράν τε φαί-
νεσθαι καὶ διακεκριμένην, ἀπομνημονεύοντές τινα καὶ
Λυκούργου λόγον περὶ τῆς κόμης, ὅτι τοὺς μὲν καλοὺς
εὐπρεπεστέρους ποιεῖ, τοὺς δ' αἰσχροὺς φοβερωτέρους.
ἐχρῶντο δὲ καὶ γυμνασίοις μαλακωτέροις παρὰ τὰς* 3
στρατείας, καὶ τὴν ἄλλην δίαιταν οὐχ οὕτω κεκολασμένην e
*οὐδ' ὑπεύθυνον τοῖς νέοις παρεῖχον, ὥστε μόνοις ἀνθρώ-
πων ἐκείνοις τῆς εἰς τὸν πόλεμον ἀσκήσεως ἀνάπαυσιν
εἶναι τὸν πόλεμον. ἤδη δὲ συντεταγμένης [ἅμα] τῆς* 4
*φάλαγγος αὐτῶν, καὶ τῶν πολεμίων ὁρώντων, ὁ βασιλεὺς
ἅμα τήν τε χίμαιραν ἐσφαγιάζετο, καὶ στεφανοῦσθαι παρήγ-
γελλε πᾶσι, καὶ τοὺς αὐλητὰς αὐλεῖν ἐκέλευε τὸ Καστό-*
39 Z^1 *ρειον μέλος· ἅμα τ' ἐξῆρχεν ἐμβατηρίου παιᾶνος, ὥστε* 5
*σεμνὴν ἅμα καὶ καταπληκτικὴν τὴν ὄψιν εἶναι, ῥυθμῷ τε
πρὸς τὸν αὐλὸν ἐμβαινόντων, καὶ μήτε διάσπασμα ποι-* f
*ούντων ἐν τῇ φάλαγγι, μήτε ταῖς ψυχαῖς θορυβουμένων,
ἀλλὰ πράως καὶ ἱλαρῶς ὑπὸ τοῦ μέλους ἀγομένων ἐπὶ τὸν*
106 S *κίνδυνον. οὔτε γὰρ φόβον οὔτε θυμὸν ἐγγίνεσθαι πλεο-* 6
νάζοντα τοῖς οὕτω διακειμένοις εἰκός ἐστιν, ἀλλ' εὐστα-

4 Plut. Lys. 1, 2 sq. mor. 189e 228f Xen. rep. Lac. 11, 3 Philostr. v. Apoll. Tyan. 8, 7 p. 309 K. || **17** Thuc. 5, 70, 1 Xen. rep. Lac. 13, 8

[SL] **1** *παιδείας*] *ποιήσεως* Sch. || **2** *κρίσεων*] *ποιήσεων* Mu. *ποιήσεως* Vulc. *ῥήσεων* Rei. | *ὦσι*] *ὡς* L || **3** *οἱ μαχόμενοι* mor.: *τῶν μαχομένων* SL || **4** *πότε* S^2 *ποτὲ* ZL || **7** *ταυριῶσι* S^1 || **8** *παρὰ* Wytt.: *περὶ* || **10** *καὶ*^{2} om. mor. 228e || **17** *ἅμα* del. Rei. || **18** *ὁρώντων* S Xen.: *παρόντων* L || **19** *ἅμα* LS^2: om. S^1 || **20** *καστόριον* S || **21** *τ'* Zie.: *δ'* || **23** *ἐμβαινόντων* Anon.: *ἐπιβαινόντων* || **26** *ἐγγίγνεσθαι* L || **27** *εἰκός* S, sed *ι* ex corr. ut vid., et L^2: *ἐοικώς* L^1

θὲς φρόνημα μετ᾽ ἐλπίδος καὶ θάρσους, ὡς τοῦ θεοῦ
7 *συμπαρόντος. ἐχώρει δ᾽ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἔχων μεθ᾽ ἑαυτοῦ ⟨τοὺς⟩ στεφανίτην ἀγῶνα νενικηκότας.*
54 8 *καί φασί γέ τινα χρημάτων πολλῶν ἐν Ὀλυμπίοις διδομένων αὐτῷ, μὴ δεξάμενον, ἀλλὰ πολλῷ πόνῳ καταπαλαίσαντα τὸν ἀνταγωνιστήν, ὥς τις εἶπεν αὐτῷ ,,τί σοι πλέον ὦ Λάκων γέγονεν ἀπὸ τῆς νίκης;" φάναι μειδιάσαντα ,,πρὸ τοῦ βασιλέως τεταγμένος μαχοῦμαι τοῖς πο-*
9 *λεμίοις." τρεψάμενοι δὲ καὶ νικήσαντες, ἐδίωκον ὅσον ἐκβεβαιώσασθαι τὸ νίκημα τῇ φυγῇ τῶν πολεμίων, εἶτ᾽ εὐθὺς ἀνεχώρουν, οὔτε γενναῖον οὔθ᾽ Ἑλληνικὸν ἡγούμενοι κόπτειν καὶ φονεύειν ἀπολεγομένους καὶ παρα-*
b 10 *κεχωρηκότας. ἦν δ᾽ οὐ μόνον καλὸν τοῦτο καὶ μεγαλόψυχον, ἀλλὰ καὶ χρήσιμον· εἰδότες γὰρ οἱ μαχόμενοι πρὸς αὐτούς, ὅτι τοὺς ὑφισταμένους ἀναιροῦσι, φείδονται δὲ τῶν ἐνδιδόντων, τοῦ μένειν τὸ φεύγειν ἡγοῦντο λυσιτελέστερον.*

23. *Αὐτὸν δὲ τὸν Λυκοῦργον Ἱππίας μὲν ὁ σοφιστὴς* (Vors. 86 B 11) *πολεμικώτατόν φησι γενέσθαι καὶ πολλῶν* 40 Z¹
ἔμπειρον στρατειῶν, Φιλοστέφανος (FHG III 33) *δὲ καὶ τὴν κατ᾽ οὐλαμοὺς τῶν ἱππέων διανομὴν Λυκούργῳ προστίθησιν· εἶναι δὲ τὸν οὐλαμόν, ὡς ἐκεῖνος συνέστησεν, ἱππέων πεντήκοντα πλῆθος, ἐν τετραγώνῳ σχήματι*
2 *τεταγμένων· ὁ δὲ Φαληρεὺς Δημήτριος* (fr. 89 Wehrli) *οὐ-*
c *δεμιᾶς ἁψάμενον πολεμικῆς πράξεως, ἐν εἰρήνῃ καταστήσασθαι τὴν πολιτείαν· ἔοικε δὲ καὶ τῆς Ὀλυμπιακῆς ἐκεχειρίας ἡ ἐπίνοια πράου καὶ πρὸς εἰρήνην οἰκείως*
3 *ἔχοντος ἀνδρὸς εἶναι. καίτοι φασί τινες, ὡς Ἕρμιππος*

2 mor. 639e || **9** mor. 228f Thuc. 5, 73, 4 Polyaen. 1, 16, 3

[SL] **1** *θράσους* **L** || **3** *τοὺς* add. Sint. | *νενικηκότας* We. cl. mor.: *νενικηκότα* || **6** *ὥς τις*] *ὥστε* **L¹** || **7** *ἀπὸ* **Sᵗ L²**: *διὰ* **Sᵐ L¹** || **9** *ἐπιδιώκειν* mor. || **10** *ἐκβεβαιώσασθαι* Rei.: *ἐμβεβαιώσασθαι* **L** *ἐνβεβ.* **S** *βεβαιώσασθαι* mor. || **15** *φείδονται*] *ο* in corr. ut vid. **S** || **16** *λυσιτελέστερον* **SL** Polyaen., *ὠφελιμώτερον* mor. || **20** *στρατιῶν* **L** *στρατηγιῶν* Rei. || **21** *διανομὴν* **Sᵐ Lᵐ**: *διαμονὴν* **Sᵗ** *νομὴν* **Lᵗ** || **22** *ἔστησεν* **L¹** || **24** *τεταγμένον* **L¹** || **26** *καὶ* om. **L**

(FHG III 37) μνημονεύει, τὸν Λυκοῦργον οὐ προσέχειν οὐδὲ κοινωνεῖν ἐν ἀρχῇ τοῖς περὶ τὸν Ἴφιτον, ἀλλὰ τυγχάνειν ἄλλως ἐπιδημοῦντα καὶ θεώμενον· ἀκοῦσαι δὲ 4
φωνὴν ὥσπερ ἀνθρώπου τινὸς ἐξόπισθεν ἐπιτιμῶντος
107 S αὐτῷ καὶ θαυμάζοντος, ὅτι τοὺς πολίτας οὐ προτρέπεται
6 κοινωνεῖν τῆς πανηγύρεως· ὡς δὲ μεταστραφέντος οὐδαμοῦ φανερὸς ὁ φθεγξάμενος ἦν, θεῖον ἡγησάμενον, οὕτω πρὸς τὸν Ἴφιτον τραπέσθαι, καὶ συνδιακοσμήσαντα τὴν d
ἑορτὴν ἐνδοξοτέραν καὶ βεβαιοτέραν καταστῆσαι.

24. Ἡ δὲ παιδεία μέχρι τῶν ἐνηλίκων διέτεινεν. οὐδεὶς γὰρ ἦν ἀφειμένος ὡς ἐβούλετο ζῆν, ἀλλ' οἷον ἐν στρατοπέδῳ τῇ πόλει, καὶ δίαιταν ἔχοντες ὡρισμένην καὶ διατριβὴν περὶ τὰ κοινά, καὶ ὅλως νομίζοντες οὐχ αὑτῶν, ἀλλὰ τῆς πατρίδος εἶναι, διετέλουν, εἰ μή τι πράττειν ἕτερον εἴη προστεταγμένον, ἐπισκοποῦντες τοὺς παῖδας, καὶ διδάσκοντές τι τῶν χρησίμων, ἢ αὐτοὶ μανθάνοντες
41 Z¹ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ γὰρ ἓν τι τοῦτο τῶν καλῶν 2
ἦν καὶ μακαρίων ἃ παρεσκευάκει τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις ὁ Λυκοῦργος, ἀφθονία σχολῆς, οἷς τέχνης μὲν ἅψασθαι e
βαναύσου τὸ παράπαν οὐκ ἐφεῖτο, χρηματισμοῦ δὲ συναγωγὴν ἔχοντος ἐργώδη καὶ πραγματείαν οὐδ' ὁτιοῦν ἔδει διὰ τὸ κομιδῇ τὸν πλοῦτον ἄζηλον γεγονέναι καὶ ἄτιμον· οἱ δ' εἵλωτες αὐτοῖς εἰργάζοντο τὴν γῆν, ἀποφορὰν τὴν εἰρημένην τελοῦντες. ἐπιδημῶν δέ τις Ἀθή- 3
νησι δικαστηρίων ὄντων, καὶ πυθόμενός τινα δίκην ἀργίας ὠφληκότα βαδίζειν ἀθυμοῦντα καὶ προπεμπόμενον ὑπὸ τῶν φίλων, συναχθομένων καὶ βαρέως φερόντων, ἐδεῖτο δεῖξαι τοὺς συμπαρόντας αὐτῷ, τίς ἐστιν ὁ τὴν

17 Plut. Ages. 26, 6 mor. 214a Xen. rep. Lac. 7, 1 sqq. Isocr. Bus. 17 sq. Nic. Dam. FGrH 90 F 103 z 1 Ioseph. c. Ap. 2, 229 sq. Ael. v. h. 6, 6 Suda s. v. Λυκοῦργος

[SL] **8** τὸν om. S¹ || **11** ἀφειμένως L¹ || **13** οὐκ αὐτῶν: em. Steph. || **15** εἴη ἕτερον L || **16** μανθάνοντες αὐτοὶ L || **17** τούτων τῶν L || **18** ἃ] ὧν Anon. | παρεσκεύακε: em. Zie. παρεσκεύασε Sint. || **19** ἀφθονίαν: em. Steph. || **20** ἐφίετο L¹ || **21** πραγματείας vel πραγματικὴν Br. πραγματείαν ⟨πολλὴν⟩ Rei. || **26** προπεμπόμενος L¹

ἐλευθερίας ἑαλωκὼς δίκην· οὕτω δουλοπρεπὲς ἡγοῦντο
f 4 τὴν περὶ τὰς τέχνας καὶ τὸν χρηματισμὸν ἀσχολίαν. δί-
και δ' ὡς εἰκὸς ἐξέλιπον ἅμα τῷ νομίσματι, μήτε πλεο-
νεξίας μήτ' ἀπορίας αὐτοῖς παρούσης, ἰσότητος δ' ἐν
5 εὐπορίᾳ καὶ ῥᾳστώνης δι' εὐτέλειαν γεγενημένης. χοροὶ
δὲ καὶ θαλίαι καὶ εὐωχίαι καὶ διατριβαὶ περί τε θήρας
καὶ γυμνάσια καὶ λέσχας τὸν ἅπαντα χρόνον ἐπεχωρία-
ζον, ὅτε μὴ στρατευόμενοι τύχοιεν.

25. Οἱ μέν γε νεώτεροι τριάκοντ' ἐτῶν τὸ παράπαν 108 S
55 οὐ κατέβαινον εἰς ἀγοράν, ἀλλὰ διὰ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν
2 ἐραστῶν ἐποιοῦντο τὰς ἀναγκαίας οἰκονομίας. τοῖς δὲ
πρεσβυτέροις αἰσχρὸν ἦν συνεχῶς ὁρᾶσθαι περὶ ταῦτα
διατρίβουσιν, ἀλλὰ μὴ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας περὶ τὰ 42 Z[1]
3 γυμνάσια καὶ τὰς καλουμένας λέσχας ἀναστρέφεσθαι. καὶ
γὰρ εἰς ταύτας συνιόντες ἐπιεικῶς ἐσχόλαζον μετ'
ἀλλήλων, οὐδενὸς μεμνημένοι τῶν πρὸς χρηματισμὸν ἢ
χρείαν ἀγοραῖον συντελούντων· ἀλλὰ τὸ πλεῖστον ἦν τῆς
τοιαύτης διατριβῆς ἔργον ἐπαινεῖν τι τῶν καλῶν ἢ τῶν
αἰσχρῶν ψέγειν μετὰ παιδιᾶς καὶ γέλωτος, ἐλαφρῶς
b 4 ὑποφέροντος εἰς νουθεσίαν καὶ διόρθωσιν. οὐδὲ γὰρ αὐ-
τὸς ἦν ἀκράτως αὐστηρὸς ὁ Λυκοῦργος· ἀλλὰ καὶ τὸ
τοῦ Γέλωτος ἀγαλμάτιον ἐκεῖνον ἱδρύσασθαι Σωσίβιος
(FGrH 595 F 19) ἱστορεῖ, τὴν παιδιὰν ὥσπερ ἥδυσμα
τοῦ πόνου καὶ τῆς διαίτης ἐμβαλόντα κατὰ καιρὸν εἰς τὰ
5 συμπόσια καὶ τὰς τοιαύτας διατριβάς. τὸ δ' ὅλον εἴθιζε
τοὺς πολίτας μὴ βούλεσθαι μηδ' ἐπίστασθαι κατ' ἰδίαν
ζῆν, ἀλλ' ὥσπερ τὰς μελίττας τῷ κοινῷ συμφυεῖς ὄντας
αἰεί, καὶ μετ' ἀλλήλων εἱλουμένους περὶ τὸν ἄρχοντα,
μικροῦ δεῖν ἐξεστῶτας ἑαυτῶν ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ

2 Plat. leg. 5, 743c sq. Polyb. 6, 46, 7 Iustin. 3, 2, 12 || 22 Plut. Ag. et Cleom. 30, 1

[SL] 1 ἐλευθερίαν: em. Br. || 2 χρηματισμὸν SL[2]: χρησμὸν L[1] | ἀσχολίαν S: ἀδολεσχίαν L || 4 ἀπειρίας S || 6 καὶ εὐωχίαι om. S || 9 μὲν γενναιότεροι L || 12 συνεχῶς s. s. S[2] || 13 μὴ τὸ B: τὸ μὴ || 15 ταῦτα S || 21 ἀκρατῶς L | τὸ om. S || 26 μήτε ἐπ.: em. Sch. || 28 αἰεὶ S: ἀεὶ L

φιλοτιμίας, ὅλους εἶναι τῆς πατρίδος· ὡς ἔστι καὶ φωναῖς
τισιν αὐτῶν ἀποθεωρῆσαι τὴν διάνοιαν. ὁ μὲν γὰρ Πεδάρι- 6 c
τος οὐκ ἐγκριθεὶς εἰς τοὺς τριακοσίους, ἀπῄει μάλα φαι-
δρός, ὥσπερ χαίρων ὅτι βελτίονας αὐτοῦ τριακοσίους ἡ
πόλις ἔχει. Πολυστρατίδας δ' ὁ πρεσβεύων πρὸς τοὺς 7
βασιλέως στρατηγοὺς μεθ' ἑτέρων, ἐρομένων αὐτὸν
πότερον ἰδίᾳ πάρεισιν ἢ δημοσίᾳ πεμφθέντες, εἶπεν·
„αἴκα τύχωμεν, δημοσίᾳ. αἴκα ἀποτύχωμεν, ἰδίᾳ." ἡ δὲ 8
43 Z[1] *Βρασίδου μήτηρ Ἀργιλεωνίς, ὡς ἀφικόμενοί τινες εἰς*
Λακεδαίμονα τῶν ἐξ Ἀμφιπόλεως εἰσῆλθον πρὸς αὐτήν,
ἠρώτησεν εἰ καλῶς ὁ Βρασίδας ἀπέθανε καὶ τᾶς Σπάρτας
109 S *ἀξίως· μεγαλυνόντων δ' ἐκείνων τὸν ἄνδρα, καὶ λεγόντων* 9
ὡς οὐκ ἔχει τοιοῦτον ἄλλον ἡ Σπάρτη, „μὴ λέγετε" εἶπεν d
„ὦ ξένοι· καλὸς μὲν γὰρ ἦν καὶ ἀγαθὸς ὁ Βρασίδας,
πολλοὺς δ' ἄνδρας Λακεδαίμων ἔχει τήνου κάρρονας."

26. *Τοὺς δὲ γέροντας αὐτὸς μέν, ὡς εἴρηται* (c. 5, 10 sq.),
κατέστησε τὸ πρῶτον ἐκ τῶν μετασχόντων τοῦ βουλεύ-
ματος· ὕστερον δ' ἀντὶ τοῦ τελευτῶντος ἔταξε καθιστάναι
τὸν ἄριστον ἀρετῇ κριθέντα τῶν ὑπὲρ ἑξήκοντ' ἔτη
γεγονότων. καὶ μέγιστος ἐδόκει τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγώ- 2
νων οὗτος εἶναι καὶ περιμαχητότατος· οὐ γὰρ ἐν ταχέσι
τάχιστον, οὐδ' ⟨ἐν⟩ ἰσχυροῖς ἰσχυρότατον, ἀλλ' ἐν ἀγα-
θοῖς καὶ σώφροσιν ἄριστον καὶ σωφρονέστατον ἔδει κρι-
θέντα νικητήριον ἔχειν τῆς ἀρετῆς διὰ βίου τὸ σύμπαν e
ὡς εἰπεῖν κράτος ἐν τῇ πολιτείᾳ, κύριον ὄντα καὶ θανάτου
καὶ ἀτιμίας καὶ ὅλως τῶν μεγίστων. ἐγίνετο δ' [καὶ] ἡ 3

2 mor. 191 f 231 b || **5** mor. 231 f || **8** mor. 190 b 219 d 240 c || **18** Xen. rep. Lac. 10, 1–3 Nic. Dam. FGrH 90 F 103 z 13 Polyb. 6, 10, 9 || **26** Thuc. 1, 87, 2 Isocr. Panath. 154 Iustin. 3, 3, 2 Aristot. pol. 2, 9 p. 1271 a 9

[SL] **2** *Πεδάριτος* mor. 191 f 231 b Poralla, Prosopogr. der Laked. 104 Wackernagel, Philol. 86, 140: *παιδάρητος* codd. || **3** *φαιδρῶς* L || **5** *Πολυκρατίδας* mor. | *ὁ* om. mor. || **7** *εἰπεῖν* S[1] || **8** *αἴκα τύχωμεν* LS[2]: *αἰδεκαττύχωμεν* S | *αἴκα* Steph.: *αἴτε* | *τύχωμες* et *ἀποτύχωμες* Anon. alii || **9** verum nomen fuerit *Ἀρχιλεωνίς*, cf. Bechtel, Hist. Pers. 64 || **15** *ἐκείνου κρείττονας* L[1]S[m] || **22** *ἐν* add. Anon. || **26** *καὶ* del. Iunt.

κρίσις τόνδε τὸν τρόπον· ἐκκλησίας ἀθροισθείσης,
ἄνδρες αἱρετοὶ καθείργνυντο πλησίον εἰς οἴκημα, τὴν μὲν
ὄψιν οὐχ ὁρῶντες οὐδ' ὁρώμενοι, τὴν δὲ κραυγὴν μόνον
4 ἀκούοντες ἐκκλησιαζόντων. βοῇ γὰρ ὡς τἆλλα καὶ τοὺς
ἁμιλλωμένους ἔκρινον, οὐχ ὁμοῦ πάντων, ἀλλ' ἑκάστου
κατὰ κλῆρον εἰσαγομένου καὶ σιωπῇ διαπορευομένου τὴν
5 ἐκκλησίαν. ἔχοντες οὖν οἱ κατάκλειστοι γραμματεῖα,
f καθ' ἕκαστον ἐπεσημαίνοντο τῆς κραυγῆς τὸ μέγεθος,
οὐκ εἰδότες ὅτῳ γένοιτο, πλὴν ὅτι πρῶτος ἢ δεύτερος ἢ 44 Z[1]
τρίτος ἢ ὁποστοσοῦν εἴη τῶν εἰσαγομένων. ὅτῳ δὲ
6 πλείστη γένοιτο καὶ μεγίστη, τοῦτον ἀνηγόρευον. ὁ δὲ
στεφανωσάμενος περιῄει τοὺς θεούς· εἵποντο δὲ πολλοὶ
νέοι, ζηλοῦντες τὸν ἄνδρα καὶ μεγαλύνοντες, πολλαί τε
γυναῖκες, ἐγκωμιάζουσαι δι' ᾠδῆς τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν
56 7 βίον εὐδαιμονίζουσαι. τῶν δ' ἐπιτηδείων ἕκαστος αὐτῷ
δεῖπνον παρατιθείς, ἔλεγεν ὅτι ταύτῃ ⟨σ'⟩ ἡ πόλις τιμᾷ τῇ
8 τραπέζῃ. περιελθὼν δ' εἰς τὸ συσσίτιον ἀπῄει· καὶ τὰ μὲν 110 S
ἄλλ' ἐγίνετο συνήθως, δευτέρας δὲ μερίδος αὐτῷ παρατεθείσης, ἐφύλαττεν ἀράμενος· καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ἐπὶ ταῖς θύραις τοῦ φιδιτίου τῶν οἰκείων παρουσῶν γυναικῶν, ἣν μάλιστα τυγχάνοι τιμῶν, προσεκαλεῖτο, καὶ διδοὺς τὴν μοῖραν ἔλεγεν ὅτι ταύτην αὐτὸς λαβὼν ἀριστεῖον ἐκείνῃ δίδωσιν, ὥστε κἀκείνην ζηλουμένην ὑπὸ τῶν ἄλλων προπέμπεσθαι γυναικῶν.

27. *Καὶ μὴν καὶ τὰ περὶ τὰς ταφὰς ἄριστα διεκόσμη-*
b σεν αὐτοῖς. πρῶτον μὲν γὰρ ἀνελὼν δεισιδαιμονίαν ἅπασαν, ἐν τῇ πόλει θάπτειν τοὺς νεκροὺς καὶ πλησίον ἔχειν τὰ μνήματα τῶν ἱερῶν οὐκ ἐκώλυσε, συντρόφους ποιῶν ταῖς τοιαύταις ὄψεσι καὶ συνήθεις τοὺς νέους, ὥστε μὴ ταράτ-

25 mor. 238d Heraclid. exc. pol. 13 Dilts, cf. Flacelière l. c. 403

[SL] **2.3** τὴν ὄψιν μὲν L || **6** καὶ om. L[1] || **10** ὁποστοσοῦν M: ποστοσοῦν SL || **11** πλήστη vel πλήσθη S[1] || **15** ἕκαστος αὐτὸς αὐτῶι, sed αὐτὸς del., S || **16** σε h. l. add. Zie., post πόλις Anon. | ἡ πόλις ταύτῃ Z πόλις ⟨αὐτὸν⟩ Rei. || **17** συσσίτιον] συ s. s. S[1] || **20** φιλιτίου S || **22** τὴν om. S || **25** τὰ om. L || **26** αὐτός: em. Br. | ἀνελθὼν L[1] || **28** μνημεῖα mor. || **29** νέους L: νεκροὺς S

τεσθαι μηδ' ὀρρωδεῖν τὸν θάνατον, ὡς μιαίνοντα τοὺς
ἁψαμένους νεκροῦ σώματος ἢ διὰ τάφων διελθόντας.
45 Z¹ ἔπειτα συνθάπτειν οὐδὲν εἴασεν, ἀλλ' ἐν φοινικίδι καὶ 2
φύλλοις ἐλαίας θέντες τὸ σῶμα περιέστελλον. ἐπιγράψαι 3
δὲ τοὔνομα θάψαντας οὐκ ἐξῆν τοῦ νεκροῦ, πλὴν ἀνδρὸς
ἐν πολέμῳ καὶ γυναικὸς [τῶν] λεχοῦς ἀποθανόντων.
χρόνον δὲ πένθους ὀλίγον προσώρισεν, ἡμέρας ἕνδεκα· 4 c
τῇ δὲ δωδεκάτῃ θύσαντας ἔδει Δήμητρι λύειν τὸ πένθος.
οὐδὲν γὰρ ἦν ἀργὸν οὐδ' ἀφειμένον, ἀλλὰ πᾶσι κατ- 5
εμείγνυε τοῖς ἀναγκαίοις ἀρετῆς τινα ζῆλον ἢ κακίας
διαβολήν· καὶ κατεπύκνου παραδειγμάτων πλήθει τὴν
πόλιν, οἷς ἀναγκαῖον ἦν ἐντυγχάνοντας ἀεὶ καὶ συντρεφο-
μένους ἄγεσθαι καὶ κατασχηματίζεσθαι †ἰόντας πρὸς τὸ
καλόν.

Ὅθεν οὐδ' ἀποδημεῖν ἔδωκε τοῖς βουλομένοις καὶ 6
πλανᾶσθαι, ξενικὰ συνάγοντας ἤθη καὶ μιμήματα βίων
ἀπαιδεύτων καὶ πολιτευμάτων διαφόρων, ἀλλὰ καὶ τοὺς 7
ἀθροιζομένους ἐπ' οὐδενὶ χρησίμῳ καὶ παρεισρέοντας εἰς d
τὴν πόλιν ἀπήλαυνεν, οὐχ, ὡς Θουκυδίδης φησί (2, 39, 1),
δεδιὼς μὴ τῆς πολιτείας μιμηταὶ γένωνται καὶ πρὸς
111 S ἀρετήν τι χρήσιμον ἐκμάθωσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως μὴ
διδάσκαλοι κακοῦ τινος ὑπάρξωσιν. ἅμα γὰρ ξένοις 8
σώμασιν ἀνάγκη λόγους ἐπεισιέναι ξένους· λόγοι δὲ καινοὶ
46 Z¹ κρίσεις καινὰς ἐπιφέρουσιν. ἐξ ὧν ἀνάγκη πάθη πολλὰ

15 c. 9, 4 Ag. et Cleom. 10, 3sq. mor. 237 a 238 d e Thuc. 1, 144, 2 Xen. rep. Lac. 14, 4 Isocr. Bus. 18 Aristot. fr. 543 R. pol. 7, 6 p. 1327 a 13 Plat. leg. 12, 949 e Nic. Dam. FGrH 90 F 103 z 5 Theopomp. FGrH 115 F 174 Athen. 13, 611 a Chrysipp. StVF III 200 Suda s. v. *Λυκοῦργος* Ioseph. c. Ap. 2, 259 al.

[**SL**] **4** *φύλοις* L¹ || **6** *τῶν* del. **M** Steph. | *λεχοῦς* Latte cl. IG 5, 1, 713. 714: *ἱερων*^{σ} **S** *ἱερῶς* **L** *ἱερᾶς* Anon. *ἱερείας* Br. *ἐν ἱερωσύνῃ* vel *ἱερωμένης* Rei. || **7** *προώρισεν* Rei. || **8** *πάθος* L¹ || **9** *κατεμιγνύετο*: em. Rei. || **12** *ἦν ἀναγκαῖον* S¹ || **13** *ἰόντας*] *πάντας* Rei. *χαίροντας* G. Hermann *κἄκοντας* Bernhardy *νέους ἔτι ὄντας* Bern. cl. Numa c. 26, 4 *ζηλοῦντας* Sauppe del. Zie. || **16** *ἤθη*] *ἐθῶν* mor. || **17** *διαφόρων* Br.: *διαφορὰν* **SL** *διαφορὰς* Rei. || **22** *ὑπάρχωσιν* mor. 238 e || **23** *ἀνάγκη* ⟨*καὶ*⟩ Rei. || **23. 24** *κενοὶ* . . . *κενὰς* **S**

φύεσθαι καὶ προαιρέσεις ἀπᾳδούσας πρὸς τὴν καθεστῶσαν
9 *πολιτείαν ὥσπερ ἁρμονίαν. διὸ μᾶλλον ᾤετο χρῆναι*
φυλάττειν τὴν πόλιν, ὅπως ἠθῶν οὐκ ἀναπλησθήσεται
πονηρῶν ἢ σωμάτων νοσερῶν ἔξωθεν ἐπεισιόντων.
e **28.** *Ἐν μὲν οὖν τούτοις οὐδέν ἐστιν ἀδικίας ἴχνος οὐδὲ*
πλεονεξίας, ἣν ἐγκαλοῦσιν ἔνιοι τοῖς Λυκούργου νόμοις
ὡς ἱκανῶς ἔχουσι πρὸς ἀνδρίαν, ἐνδεῶς δὲ πρὸς δικαιοσύ-
2 *νην. ἡ δὲ καλουμένη κρυπτεία παρ᾽ αὐτοῖς, εἴ γε δὴ καὶ*
τοῦτο τῶν Λυκούργου πολιτευμάτων ἕν ἐστιν, ὡς Ἀριστο-
τέλης (fr. 538) *ἱστόρηκε, ταύτην ἂν εἴη καὶ τῷ Πλάτωνι*
περὶ τῆς πολιτείας καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐνειργασμένη δόξαν.
3 *ἦν δὲ τοιάδε· τῶν νέων οἱ ἄρχοντες διὰ χρόνου τοὺς*
μάλιστα νοῦν ἔχειν δοκοῦντας εἰς τὴν χώραν ⟨ἄλλοτ᾽⟩
ἄλλως ἐξέπεμπον, ἔχοντας ἐγχειρίδια καὶ τροφὴν ἀναγ-
4 *καίαν, ἄλλο δ᾽ οὐδέν· οἱ δὲ μεθ᾽ ἡμέραν μὲν εἰς ἀσυνδή-*
f *λους διασπειρόμενοι τόπους, ἀπέκρυπτον ἑαυτοὺς καὶ ἀν-*
επαύοντο, νύκτωρ δὲ κατιόντες εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν εἱλώτων
5 *τὸν ἁλισκόμενον ἀπέσφαττον. πολλάκις δὲ καὶ τοὺς*
ἀγροὺς ἐπιπορευόμενοι τοὺς ῥωμαλεωτάτους καὶ κρα-
6 *τίστους αὐτῶν ἀνῄρουν. ὥσπερ καὶ Θουκυδίδης ἐν τοῖς*
57 *Πελοποννησιακοῖς ἱστορεῖ* (4, 80, 4), *τοὺς ἐπ᾽ ἀνδρίᾳ*
προκριθέντας ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν στεφανώσασθαι μὲν
ὡς ἐλευθέρους γεγονότας, καὶ περιελθεῖν τὰ τῶν θεῶν 47 Z¹
ἱερά, μικρὸν δ᾽ ὕστερον ἅπαντας ἀφανεῖς γενέσθαι,
πλείονας ἢ δισχιλίους ὄντας, ὡς μήτε παραχρῆμα μήθ᾽
ὕστερον ἔχειν τινὰ λέγειν, ὅτῳ ⟨μάλιστα⟩ τρόπῳ διεφθά-
7 *ρησαν. Ἀριστοτέλης* (fr. 538) *δέ [μάλιστα] φησι καὶ τοὺς*

9 Heraclid. exc. pol. 10 Dilts || **12** Plat. leg. 1, 633b cum schol. Isocr. Panath. 181 Aristot. pol. 2, 9 p. 1269b 9

[SL] **2** ne corrigas *πολιτείας* (cum Z¹), cf. Plut. Arat. 2, 1 || **3** *ὅπως* S: *ὡς* L || **5** *ἀδοκίας* L | *ἴχνος* LS^m^: *ἦθος* S^t^ || **8** *κρυπτία*: em. Sint. | *καὶ* om. L¹ || **10** *τὴν αὐτὴν* Am. || **11** *καὶ* del. Sch. | *ἀνειργασμένην*: em. Rei. | *⟨τὴν⟩ δόξαν* Cor. || **12** *τοιαύτη* L || **13** *ἄλλοτ᾽* add. Zie. (ex *ἄλλον ἄλλοσε* Anon.) || **16** *τόπους*] *πόνους* L¹ || **18** *ἀνέσφαττον* S¹ || **18.19** *τοῖς ἀγροῖς*: em. Cor. (*κἂν τοῖς ἀγροῖς* Sch.) || **26** *ὅτῳ* Thuc.: *τῷ* | *μάλιστα* in codd. post *δὲ* (**27**) scriptum ante *Ἀριστοτέλης* trp. Ma., unde post *ὅτῳ* locavi

ἐφόρους, ὅταν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσι πρῶτον, τοῖς
112 S εἵλωσι καταγγέλλειν πόλεμον, ὅπως εὐαγὲς ᾖ τὸ ἀνελεῖν.
καὶ τἆλλα δὲ τραχέως προσεφέροντο καὶ σκληρῶς αὐτοῖς· 8
οὕς γε καὶ πίνειν ἀναγκάζοντες πολὺν ἄκρατον εἰς τὰ
συσσίτια παρεισῆγον, ἐπιδεικνύμενοι τὸ μεθύειν οἷόν ἐστι
τοῖς νέοις, καὶ ᾠδὰς ἐκέλευον ᾄδειν καὶ χορείας χορεύειν 9
ἀγεννεῖς καὶ καταγελάστους, ἀπέχεσθαι δὲ τῶν ἐλευ- b
θερίων. διὸ καί φασιν ὕστερον ἐν τῇ Θηβαίων εἰς τὴν 10
Λακωνικὴν στρατείᾳ τοὺς ἁλισκομένους εἵλωτας κελευο-
μένους ᾄδειν τὰ Τερπάνδρου καὶ Ἀλκμᾶνος καὶ Σπένδοντος
τοῦ Λάκωνος παραιτεῖσθαι, φάσκοντας οὐκ ἐθέλειν τοὺς
δεσποσύνους· ὥστε τοὺς λέγοντας ἐν Λακεδαίμονι καὶ τὸν 11
ἐλεύθερον μάλιστ' ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν δοῦλον μάλιστα
δοῦλον, οὐ φαύλως τεθεωρηκέναι τὴν διαφοράν. τὰς μὲν 12
οὖν τοιαύτας χαλεπότητας ὕστερον ἐγγενέσθαι τοῖς
Σπαρτιάταις νομίζω, μάλιστα ⟨δὲ⟩ μετὰ τὸν μέγαν
σεισμόν, ᾧ συνεπιθέσθαι τοὺς εἵλωτας μετὰ Μεσσηνίων
ἱστοροῦσι, καὶ πλεῖστα κακὰ τὴν χώραν ἐργάσασθαι, καὶ c
48 Z[1] μέγιστον τῇ πόλει περιστῆσαι κίνδυνον· οὐ γὰρ ἂν ἔγωγε 13
προσθείην Λυκούργῳ μιαρὸν οὕτω ⟨τὸ⟩ τῆς κρυπτείας
ἔργον, ἀπὸ τῆς ἄλλης αὐτοῦ πρᾳότητος καὶ δικαιοσύνης
τεκμαιρόμενος τὸν τρόπον, ᾧ καὶ τὸ δαιμόνιον ἐπεμαρτύ-
ρησε.

29. Κατειλημμένων δὲ τοῖς ἐθισμοῖς ἤδη τῶν κυριωτάτων ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τῆς πολιτείας ἐκτεθραμμένης ἱκα-

4 Plut. Demetr. 1, 5 mor. 239a Plat. leg. 7, 816d sq. Myron FGrH 106 F 2 (= Ath. 14, 657c) || 12 Crit. Vors. 88 B 37 || 14 Plut. Numa 23, 10 Cim. 16, 4sqq. et l. ibi l.

[SL] 4 οὕς γε Zie. ex οὕς τε Br.: ὥστε | ἀναγκάσαντες Rei., sed cf. Demetr. c. 1, 5 || 6 post νέοις punctum ponebant || 7 ἐλευθέρων: em. Br. || 9 στρατιᾶ L || 10 ἀλμᾶνος S || 11 τοὺς] τὰς L et S, in quo tamen ου s. s. aut m. 1 aut m. 2 || 13 ἐλεύθερον[2]] ἐλευθέριον L[1] || 14 συντεθεωρηκέναι Rei., malim ἐπιτεθεωρηκέναι cl. Demetr. c. 1, 3 || 15 γενέσθαι L || 16 δὲ add. Rei. || 18 εἰργάσθαι: em. Sch. || 19 ἂν om. L[1] || 20 τὸ add. Rei., nisi praestat τῆς κρυπτείας delere, ut voluit Ma. | κρυπτίας ut p. 42, 8 || 24 ἤδη τοῖς ἐθισμοῖς apographa S || 25 ἐκτετραμμένης: em. Rei.

νῶς, καὶ δυναμένης φέρειν ἑαυτὴν καὶ σῴζειν δι' ἑαυτῆς,
ὥσπερ ὁ Πλάτων φησὶν (Tim. 37 c) *ἐπὶ τῷ κόσμῳ*
γενομένῳ καὶ κινηθέντι τὴν πρώτην κίνησιν εὐφρανθῆναι
d *τὸν θεόν, οὕτως ἀγασθεὶς καὶ ἀγαπήσας τὸ τῆς νομοθεσίας*
κάλλος καὶ μέγεθος ἐν ἔργῳ γενομένης καὶ ὁδῷ βαδιζού-
σης, ἐπεθύμησεν, ὡς ἀνυστὸν ἐξ ἀνθρωπίνης προνοίας,
ἀθάνατον αὐτὴν ἀπολιπεῖν καὶ ἀκίνητον εἰς τὸ μέλλον.
2 *συναγαγὼν οὖν ἅπαντας εἰς ἐκκλησίαν, τὰ μὲν ἄλλα*
μετρίως ἔχειν ἔφη καὶ ἱκανῶς πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ 9
ἀρετὴν τῆς πόλεως, ὃ δὲ κυριώτατόν ἐστι καὶ μέγιστον, 113 S
οὐκ ἂν ἐξενεγκεῖν πρότερον πρὸς αὐτοὺς ἢ χρήσασθαι τῷ
3 *θεῷ. δεῖν οὖν ἐκείνους ἐμμένειν τοῖς καθεστῶσι νόμοις,*
καὶ μηδὲν ἀλλάσσειν μηδὲ μετακινεῖν, ἕως ἐπάνεισιν ἐκ
Δελφῶν αὐτός· ἐπανελθὼν γὰρ ὅ τι ἂν τῷ θεῷ δοκῇ
e 4 *ποιήσειν. ὁμολογούντων δὲ πάντων καὶ κελευόντων βαδί-*
ζειν, ὅρκους λαβὼν παρὰ τῶν βασιλέων καὶ τῶν γερόντων,
ἔπειτα παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν, ἐμμενεῖν καὶ χρήσεσθαι
τῇ καθεστώσῃ πολιτείᾳ, μέχρι ἂν ἐπανέλθῃ [*ὁ*] *Λυκοῦργος,* 49 Z¹
5 *ἀπῆρεν εἰς Δελφούς. παραγενόμενος δὲ πρὸς τὸ μαντεῖον*
καὶ τῷ θεῷ θύσας, ἠρώτησεν εἰ καλῶς οἱ νόμοι καὶ
ἱκανῶς πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ ἀρετὴν ⟨*τῆς*⟩ *πόλεως*
6 *κείμενοι τυγχάνουσιν. ἀποκριναμένου δὲ τοῦ θεοῦ καὶ*
τοὺς νόμους καλῶς κεῖσθαι, καὶ τὴν πόλιν ἐνδοξοτάτην
διαμενεῖν τῇ Λυκούργου χρωμένην πολιτείᾳ, τὸ μάντευμα
f 7 *γραψάμενος εἰς Σπάρτην ἀπέστειλεν. αὐτὸς δὲ τῷ θεῷ*
πάλιν θύσας, καὶ τοὺς φίλους ἀσπασάμενος καὶ τὸν υἱόν,
ἔγνω μηκέτι τοῖς πολίταις ἀφεῖναι τὸν ὅρκον, αὐτοῦ δὲ
καταλῦσαι τὸν βίον ἑκουσίως, ἡλικίας γεγονὼς ἐν ᾗ καὶ
βιοῦν ἔτι καὶ πεπαῦσθαι βουλομένοις ὡραῖόν ἐστι, καὶ

8 Nic. Dam. FGrH 90 F 56 Iustin. 3, 3, 11 Suda s. v. *Λυκοῦργος* et *ἀπεκαρτέρησεν* || **28** [Luc.] Macrob. 28

[SL] **4** *οὕτως* ⟨*ὁ Λυκοῦργος*⟩ Rei. || **5** *ἐνέργου* Rei. || **7** *μᾶλλον* L¹ || **12** *δεῖ* L¹ || **13** *μήτε*: em. Cor. || **17** *ἐμμένειν καὶ χρήσασθαι*: em. Rei. || **18** *μέχρις* L et p. 45, 9 | *ὁ* del. Sint. || **21** *τῆς* add. Zie. || **24** *διαμένειν*: em. Steph. | *λυκούργῳ*, sed corr. ipsa m. 1, L || **28** *ἐν ᾧ* L¹

τῶν περὶ αὐτὸν ἱκανῶς πρὸς εὐδαιμονίαν ἔχειν δοκούντων.
ἐτελεύτησεν οὖν ἀποκαρτερήσας, ἡγούμενος χρῆναι τῶν 8
πολιτικῶν ἀνδρῶν μηδὲ τὸν θάνατον ἀπολίτευτον εἶναι,
μηδ' ἀργὸν τὸ τοῦ βίου τέλος, ἀλλ' ἐν ἀρετῆς μερίδι καὶ 58
πράξεως γενόμενον. αὑτῷ τε γὰρ ἐξειργασμένῳ τὰ κάλ- 9
λιστα τὴν τελευτὴν ὡς ἀληθῶς ἐπιτελείωσιν εἶναι τῆς
εὐδαιμονίας, καὶ τοῖς πολίταις ὧν διὰ τοῦ βίου παρεσκεύασε
καλῶν καὶ ἀγαθῶν φύλακα τὸν θάνατον ἀπολείψειν,
ὀμωμοκόσι χρήσεσθαι τῇ πολιτείᾳ μέχρι ἂν ἐκεῖνος ἐπαν-
έλθῃ. καὶ οὐ διεψεύσθη τῶν λογισμῶν· τοσοῦτον ἡ πόλις 10
ἐπρώτευσε τῆς Ἑλλάδος εὐνομίᾳ καὶ δόξῃ, χρόνον ἐτῶν
114 S *πεντακοσίων τοῖς Λυκούργου χρησαμένη νόμοις, οὓς*
δεκατεσσάρων βασιλέων μετ' ἐκεῖνον εἰς Ἆγιν τὸν
Ἀρχιδάμου γενομένων οὐδεὶς ἐκίνησεν. ἡ γὰρ τῶν ἐφό- 11
50 Z[1] *ρων κατάστασις οὐκ ἄνεσις ἦν, ἀλλ' ἐπίτασις τῆς πολι-* b
τείας, καὶ δοκοῦσα πρὸς τοῦ δήμου γεγονέναι, σφοδρο-
τέραν ἐποίησε τὴν ἀριστοκρατίαν.

30. *Ἄγιδος δὲ βασιλεύοντος εἰσερρύη νόμισμα πρῶτον*
εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ μετὰ τοῦ νομίσματος πλεονεξία
καὶ πλούτου ζῆλος ἐπέβη [δι' Ἀλέξανδρον μᾶλλον δὲ] διὰ
Λύσανδρον, ὃς αὐτὸς ὢν ἀνάλωτος ὑπὸ χρημάτων,
ἐνέπλησε τὴν πατρίδα φιλοπλουτίας καὶ τρυφῆς, καὶ
χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἐκ τοῦ πολέμου καταγαγών, καὶ τοὺς
Λυκούργου καταπολιτευσάμενος νόμους. ὧν ἐπικρατούν- 2
των πρότερον οὐ πόλεως ἡ Σπάρτη πολιτείαν, ἀλλ'
ἀνδρὸς ἀσκητοῦ καὶ σοφοῦ βίον ἔχουσα, μᾶλλον δ', ὥσπερ c
οἱ ποιηταὶ τὸν Ἡρακλέα μυθολογοῦσι δέρμα καὶ ξύλον
ἔχοντα τὴν οἰκουμένην ἐπιπορεύεσθαι, κολάζοντα τοὺς
παρανόμους καὶ θηριώδεις τυράννους, οὕτως ἡ πόλις ἀπὸ
σκυτάλης μιᾶς καὶ τρίβωνος ἄρχουσα τῆς Ἑλλάδος
ἑκούσης καὶ βουλομένης, κατέλυε τὰς ἀδίκους δυναστείας

2 Ael. v. h. 13, 23 || **18** Plut. Lys. 2, 6 et ibi l. l. || **24** Strab. 8, 365

[SL] **9** *χρήσεσθαι* Cob.: *χρήσασθαι* S[1] *χρῆσθαι* LS[2] || **10–11** *ἐπρώτευσεν ἡ πόλις* L || **11** *χρόνον* CM: *χρόνων* S *χρόνῳ* L || **13** *δε-κατεσσάρως* L[1] || **20** *δι' — δὲ* del. Br. || **22** *καὶ*[2] om. C || **31** *κατέλυσε* L

καὶ τυραννίδας ἐν τοῖς πολιτεύμασι, καὶ πολέμους ἐβρά-
βευε, καὶ στάσεις κατέπαυε, πολλάκις οὐδ' ἀσπίδα
κινήσασα μίαν, ἀλλ' ἕνα πέμψασα πρεσβευτήν, ᾧ πάντες
εὐθὺς ἐποίουν τὸ προστασσόμενον, ὥσπερ αἱ μέλισσαι
φανέντος ἡγεμόνος συντρέχοντες καὶ κατακοσμούμενοι.
d 3 *τοσοῦτον περιῆν εὐνομίας τῇ πόλει καὶ δικαιοσύνης. ὅθεν*
ἔγωγε θαυμάζω τῶν λεγόντων, ὡς ἄρχεσθαι μὲν ᾔδεσαν,
ἄρχειν δ' οὐκ ἠπίσταντο Λακεδαιμόνιοι, καὶ τὸν Θεοπόμ-
που τοῦ βασιλέως ἐπαινούντων λόγον, ὃς εἰπόντος τινὸς
σῴζεσθαι τὴν Σπάρτην διὰ τοὺς βασιλεῖς ἀρχικοὺς
γεγονότας, ,,μᾶλλον" εἶπε ,,διὰ τοὺς πολίτας πειθαρχι-
4 *κοὺς ὄντας". οὐ γὰρ ἀκούειν ὑπομένουσι τῶν προστατεῖν* 51 Z¹
μὴ δυναμένων, ἀλλ' ἡ πειθαρχία μάθημα μέν ἐστι τοῦ 115 S
ἄρχοντος (ἐμποιεῖ γὰρ ὁ καλῶς ἄγων τὸ καλῶς ἕπεσθαι·
καὶ καθάπερ ἱππικῆς τέχνης ἀποτέλεσμα πρᾶον ἵππον καὶ
πειθήνιον παρασχεῖν, οὕτω βασιλικῆς ἐπιστήμης ἔργον
e *ἀνθρώποις εὐπείθειαν ⟨ἐν⟩εργάσασθαι), Λακεδαιμόνιοι δ'*
οὐκ εὐπείθειαν, ἀλλ' ἐπιθυμίαν ἐνειργάζοντο τοῖς ἄλλοις
5 *τοῦ ἄρχεσθαι καὶ ὑπακούειν αὐτοῖς. ᾔτουν γὰρ οὐ ναῦς*
οὐδὲ χρήματα παρ' αὐτῶν οὐδ' ὁπλίτας πέμποντες, ἀλλ'
ἕνα Σπαρτιάτην ἡγεμόνα· καὶ λαβόντες ἐχρῶντο μετὰ
τιμῆς καὶ δέους, ὥσπερ Γυλίππῳ Σικελιῶται καὶ Βρασίδᾳ
Χαλκιδεῖς, Λυσάνδρῳ δὲ καὶ Καλλικρατίδᾳ καὶ Ἀγησιλάῳ
πάντες οἱ τὴν Ἀσίαν οἰκοῦντες Ἕλληνες, τοὺς μὲν ἄνδρας
ἁρμοστὰς καὶ σωφρονιστὰς τῶν ἑκασταχοῦ δήμων καὶ
ἀρχόντων ὀνομάζοντες, πρὸς δὲ σύμπασαν τὴν Σπαρτια-
f *τῶν πόλιν ὥσπερ παιδαγωγὸν ἢ διδάσκαλον εὐσχήμονος*
6 *βίου καὶ τεταγμένης πολιτείας ἀποβλέποντες. εἰς ὃ καὶ*

8 mor. 221e 816e || **28** Athen. 8, 350b cf. Flacelière l. c. 405

[SL] **10.11** *ἀρχικοὺς ὄντας, 'οὐκ', ἔφη, 'ἀλλὰ διὰ* mor. 221e || **11** *εἰπεῖν* S || **13** *πιθαρχία* hic S | *μέν*] *μέγιστον* Rei. del. Schoene | *τοῦ* om. L || **14** ⟨*ἀρχομένου, δίδαγμα δ'*⟩ *ἄρχοντος* Ma.; immo neglegentius dixit Plut. ut saepe in hac vita || **17** *ἀνθρώποις* om. L | *ἐργάσασθαι*: em. Br. || **20** *οὔτε χρήματα*: em. Sch. || **24** *Ἕλληνες* om. L || **26** *ὀνομάζοντες*] *νομίζοντες* Br. | *τὴν* SL: *τῶν* Iunt. *τὴν τῶν* Ald. et omnes editt.

*Στρατόνικος ἐπισκῶψαι δοκεῖ, μετὰ παιδιᾶς νομοθετῶν
καὶ κελεύων Ἀθηναίους ἄγειν μυστήρια καὶ πομπάς,
Ἠλείους δ' ἀγωνοθετεῖν, ὡς κάλλιστα τοῦτο ποιοῦντας,
Λακεδαιμονίους δ' ἂν ἁμαρτάνωσιν οὗτοι δέρεσθαι. καὶ* 7
*τοῦτο μὲν εἴρηται χάριν τοῦ γελοίου· Ἀντισθένης δ' ὁ
Σωκρατικὸς* (fr. 171 Decleva) *ἀπὸ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης
ὁρῶν τοὺς Θηβαίους μέγα φρονοῦντας, οὐδὲν αὐτοὺς ἔφη* **59**
52 Z[1] *διαφέρειν παιδαρίων ἐπὶ τῷ συγκόψαι τὸν παιδαγωγὸν
γαυριώντων.*

31. *Οὐ μὴν τοῦτό γε τῷ Λυκούργῳ κεφάλαιον ἦν τότε,
πλείστων ἡγουμένην ἀπολιπεῖν τὴν πόλιν· ἀλλ' ὥσπερ
ἑνὸς ἀνδρὸς βίῳ καὶ πόλεως ὅλης νομίζων εὐδαιμονίαν ἀπ'
ἀρετῆς ἐγγίνεσθαι καὶ ὁμονοίας τῆς πρὸς αὑτήν, πρὸς
τοῦτο συνέταξε καὶ συνήρμοσεν, ὅπως ἐλευθέριοι καὶ
αὐτάρκεις γενόμενοι καὶ σωφρονοῦντες ἐπὶ πλεῖστον χρόνον*
116 S *διατελῶσι. ταύτην καὶ Πλάτων ἔλαβε τῆς πολιτείας ὑπό-* 2
θεσιν καὶ Διογένης καὶ Ζήνων (SVF I 261), *καὶ πάντες ὅσοι
τι περὶ τούτων ἐπιχειρήσαντες εἰπεῖν ἐπαινοῦνται, γράμ-
ματα καὶ λόγους ἀπολιπόντες μόνον. ὁ δ' οὐ γράμματα* 3 b
*καὶ λόγους, ἀλλ' ἔργῳ πολιτείαν ἀμίμητον εἰς φῶς
ἐξενεγκάμενος, καὶ τοῖς ἀνύπαρκτον εἶναι τὴν λεγομένην
περὶ τὸν σοφὸν διάθεσιν ὑπολαμβάνουσιν ἐπιδείξας ὅλην
[τὴν] πόλιν φιλοσοφοῦσαν, εἰκότως ὑπερῆρε τῇ δόξῃ τοὺς
πώποτε πολιτευσαμένους ἐν τοῖς Ἕλλησι. δι' ὅπερ καὶ* 4
Ἀριστοτέλης (fr. 534 R.) *ἐλάττονας σχεῖν φησι τιμάς, ἢ
προσῆκον ἦν αὐτὸν ἔχειν ἐν Λακεδαίμονι, καίπερ ἔχοντα
τὰς μεγίστας· ἱερόν τε γάρ ἐστιν αὐτοῦ, καὶ θύουσι καθ'
ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς θεῷ. λέγεται δὲ καὶ τῶν λειψάνων* 5

19 Cic. rep. 1, 2sq. || **27** Herod. 1, 66 Strab. 8, 366 Paus. 3, 16, 6

[SL] **10–17** = SVF I 163 || **11** *πλεῖστον* L[1] | *ἡγουμένων* apographa S | *ἀπολείπειν* S[1] || **19** *ἀπολείποντες* S[1] || **19. 20** *γράμμασι καὶ λόγοις* Rei. || **20** post *ἔργῳ* ras. 1 litt. esse in S, ut fort. *καὶ* fuerit, testatur Fuhr || **21** *ἐξενεγκάμενος* Zie. cl. Plat. Parm. 128e rep. 5, 461c leg. 4, 722e 7, 788c: *εἰσενεγκάμενος* SL *προσεν.* Iunt. *προεν.* Rei. *ἐν.* Sint. || **22** *διάλυσιν καὶ διάθεσιν* L | *ὑπολαμβάνουσιν* om. S || **23** *τὴν* del. Zie. || **24** *πολιτευομένους* S[1] | *δι' ὅπερ καὶ* LS[m]: *ὁ δὲ* S[t] || **26** *καὶ παρέχοντι* S[1] || **28** sqq. = FGrH 596 F 20b

c *αὐτοῦ κομισθέντων οἴκαδε, κεραυνὸν εἰς τὸν τάφον
κατασκῆψαι· τοῦτο δ' οὐ ῥᾳδίως ἑτέρῳ τινὶ τῶν ἐπιφα-
νῶν πλὴν Εὐριπίδῃ συμπεσεῖν ὕστερον, τελευτήσαντι καὶ*
6 *ταφέντι τῆς Μακεδονίας περὶ Ἀρέθουσαν. ὥστ' ἀπολό-* 53 Z^1
*γημα καὶ μαρτύριον εἶναι μέγα τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Εὐρι-
πίδην τὸ μόνῳ συμπεσεῖν αὐτῷ μετὰ τὴν τελευτήν,
[γενέσθαι] ἃ τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ ὁσιωτάτῳ πρότερον
συνέπεσε.*
7 *Τελευτῆσαι δ' αὐτὸν οἱ μὲν ἐν Κίρρᾳ λέγουσιν, Ἀπολλό-
θεμις* (FHG IV 914) *δ' εἰς Ἦλιν κομισθέντα, Τίμαιος*
(FGrH 566 F 128) *δὲ καὶ Ἀριστόξενος* (fr. 44 W.) *ἐν Κρήτῃ
καταβιώσαντα· καὶ τάφον Ἀριστόξενος αὐτοῦ δείκνυσθαί*
d *φησιν ὑπὸ Κρητῶν τῆς Περγαμίας παρὰ τὴν ξενικὴν ὁδόν.*
8 *Υἱὸν δὲ λέγεται μονογενῆ καταλιπεῖν Ἀντίωρον· οὗ*
9 *τελευτήσαντος ἀτέκνου, τὸ γένος ἐξέλιπεν. οἱ δ' ἑταῖροι
καὶ οἱ οἰκεῖοι διαδοχήν τινα καὶ σύνοδον ἐπὶ πολλοὺς
χρόνους διαμείνασαν κατέστησαν, καὶ τὰς ἡμέρας ἐν αἷς*
10 *συνήρχοντο Λυκουργίδας προσηγόρευσαν. Ἀριστοκράτης
δ' ὁ Ἱππάρχου φησὶ* (FGrH 591 F 4) *τοὺς ξένους τοῦ
Λυκούργου τελευτήσαντος ἐν Κρήτῃ καῦσαι τὸ σῶμα καὶ
διασπεῖραι τὴν τέφραν εἰς τὴν θάλατταν, αὐτοῦ δεηθέντος
καὶ φυλαξαμένου, μή ποτ' ἄρα τῶν λειψάνων εἰς Λακε-* 117 S
*δαίμονα κομισθέντων, ὡς ἐπανήκοντος αὐτοῦ καὶ τῶν
ὅρκων λελυμένων, μεταβάλωσι τὴν πολιτείαν. ταῦτα μὲν*
e *οὖν περὶ τοῦ Λυκούργου.*

2 vit. Eurip. p. 3, 11 Schwartz || **11** et **19** Iustin. 3, 3, 12 || **14** Paus. 3, 16, 6

[SL] **4–8** *ὥστ' – συνέπεσε* emblema putat Fuhr iniuria || **5** *εἶναι μέγα* S: *εἶναι* om. L; edebant *μέγα εἶναι* cum Iunt. || **6** *τὴν* om. L || **7** *καὶ γενέσθαι* L del. Sint. | *ἃ τῷ*] *αὐτῷ* L^1 | *ὁσιωτάτω*, sed *θειοτάτω* s. s. m. 2, L *θειοτάτωι*, sed *ὁσιω* s. s. m. 1, S || **9**sqq. = FGrH 596 F 20a || **9** *δ' αὐτὸν* S^t: *δὲ τὸν λυκοῦργον* LS^m || **13** *παρὰ* Cob.: *περὶ* | *ξενικὴν*] *ξένην*, sed *ικ* s. s. m. 1, S *ξένην* L || **14**sqq. = FGrH 596 F 21 || **14** *μονογενῆ* om. L^1 || **16** *οἱ* om. L | *διαδοχήν*] *διαγωγήν* Kurtz cl. Numa c. 8, 3 || **19–20** *τοῦ ἱππάρχου τελευτήσαντος μᾶλλον δε τοῦ λυκούργου* L^1 || **24** *μεταβάλλωσι* L^1 || **25** *τοῦ* om. S

54 Z¹

ΝΟΜΑΣ

1. Ἔστι δὲ καὶ περὶ τῶν Νομᾶ τοῦ βασιλέως χρόνων
καθ' οὓς γέγονε νεανικὴ διαφορά, καίπερ ἐξ ἀρχῆς †εἰς
τοῦτον κατάγεσθαι τῶν στεμμάτων ἀκριβῶς δοκούντων.
ἀλλὰ καὶ Κλώδιός τις ἐν ἐλέγχῳ χρόνων, οὕτω γάρ πως 2 f
ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίδιον (HRR I² 178), ἰσχυρίζεται,
τὰς μὲν ἀρχαίας ἐκείνας ἀναγραφὰς ἐν τοῖς Κελτικοῖς πά-
θεσι τῆς πόλεως ἠφανίσθαι, τὰς δὲ νῦν φερομένας οὐκ
ἀληθῶς συγκεῖσθαι δι' ἀνδρῶν χαριζομένων τισὶν εἰς τὰ 60
πρῶτα γένη καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους οἴκους ἐξ οὐ
προσηκόντων εἰσβιαζομένοις. λεγομένου δ' οὖν ὡς Νομᾶς 3
γεγόνοι Πυθαγόρου συνήθης, οἱ μὲν ὅλως ἀξιοῦσι μηδὲν
Ἑλληνικῆς παιδεύσεως Νομᾷ μετεῖναι, καθάπερ ἢ φύσει
δυνατὸν καὶ αὐτάρκη γενέσθαι πρὸς ἀρετήν, ἢ βελτίονι
Πυθαγόρου βαρβάρῳ τινὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἀποδοῦναι
παίδευσιν· οἱ δὲ Πυθαγόραν μὲν ὀψὲ γενέσθαι [καὶ] τῶν 4
Νομᾶ χρόνων ὁμοῦ τι πέντε γενεαῖς ἀπολειπόμενον, Πυθα-
γόραν δὲ τὸν Σπαρτιάτην, Ὀλύμπια νενικηκότα στάδιον ἐπὶ
τῆς ἑκκαιδεκάτης Ὀλυμπιάδος, ἧς ἔτει τρίτῳ Νομᾶς εἰς a. 714 a.C.
τὴν βασιλείαν κατέστη, πλανηθέντα περὶ τὴν Ἰταλίαν συγ-
55 Z¹ γενέσθαι τῷ Νομᾷ, καὶ συνδιακοσμῆσαι τὴν πολιτείαν,
ὅθεν οὐκ ὀλίγα τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἐπιτηδεύμασι τῶν b
Λακωνικῶν ἀναμεμεῖχθαι, Πυθαγόρου διδάξαντος. ἄλλως 5

cf. K. Ziegler, Rhein. Mus. 76, 1927, 27—31 Flacelière l. c. p. 406—429 || **11** infra c. 8, 5 sqq. Cic. rep. 2, 28 sq. Tusc. 4, 3 de or. 2, 154 Liv. 1, 18, 2. 3. 40, 29, 8 Plin. 13, 84—87 Diod. 8, 14 Dion. Hal. 2, 59 || **17** Dion. Hal. 2, 58, 3

[SL] **1** *Νουμᾶς* et sic constanter L || **3.4** locum haud sanum esse vidit Cor., qui aut *ἐκ τούτου κατάγεσθαι* aut *εἰς τοῦτον ἀνάγεσθαι* scribendum esse censuit; sed nescio an plura exciderint; *τοῦτον* ⟨*τὸν χρόνον*⟩ cl. p. 65, 20 V. d. Mühll || **4** *τῶν*] *τινων* Rei. || **5** *καὶ* om. L || **6** *βιβλίον* L || **8** *φαινομένας*: em. Cob. || **9** *ἀνδρῶν* ⟨*εὐχέρειαν*⟩ vel sim. Rei. || **11** *γοῦν* S || **12** *γένοιτο* S^m L || **14** *δυνατὸν* ⟨*ὂν*⟩ Ma. ⟨*ὄντα*⟩ Flac. | *καὶ* del. Ma. *καὶ* ⟨*αὐτὸν*⟩ *αὐτάρκη* Ri. | *βέλτιον* Ma., qui et *Πυθαγόρου* del. || **15** *ἀποδοῦναι* ⟨*δέον*⟩ Flac. || **16** *καὶ* del. Zie. (cum L) || **17** *πέντε* om. L | *γενεᾶς* L || **18** *τὸν*] *τινα* Wil. || **21** *πολιτείαν* S^t: *βασιλείαν* S^m L || **23** *λακώνων* L

δὲ Νομᾶς μὲν γένος ἦν ἐκ Σαβίνων, Σαβῖνοι δὲ βούλονται
6 Λακεδαιμονίων ἑαυτοὺς ἀποίκους γεγονέναι. τοὺς μὲν οὖν 118 S
χρόνους ἐξακριβῶσαι χαλεπόν ἐστι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ
τῶν Ὀλυμπιονικῶν ἀναγομένους, ὧν τὴν ἀναγραφὴν ὀψέ
φασιν Ἱππίαν (Vors. 86 B 3) ἐκδοῦναι τὸν Ἠλεῖον, ἀπ' οὐδε-
7 νὸς ὁρμώμενον ἀναγκαίου πρὸς πίστιν· ἃ δὲ παρειλήφαμεν
ἄξια λόγου περὶ Νομᾶ, διέξιμεν ἀρχὴν οἰκείαν λαβόντες.

2. Ἕβδομον ἐνιαυτὸν ἡ Ῥώμη καὶ τριακοστὸν ἤδη
a.717 c Ῥωμύλου βασιλεύοντος ᾠκεῖτο· πέμπτῃ δ' ἱσταμένου
5. Iul. ⟨Κυντιλίου⟩ μηνός, ἣν νῦν ἡμέραν νώνας Καπρατίνας
καλοῦσι, θυσίαν τινὰ δημοτελῆ πρὸ τῆς πόλεως ὁ Ῥω-
μύλος ἔθυε περὶ τὸ καλούμενον Αἰγὸς ἕλος, καὶ παρῆν ἥ
2 τε βουλὴ καὶ τοῦ δήμου τὸ πλεῖστον. ἐξαίφνης δὲ μεγάλης
περὶ τὸν ἀέρα ταραχῆς γενομένης, καὶ νέφους ἐπὶ τὴν γῆν
ἐρείσαντος ἅμα πνεύματι καὶ ζάλῃ, τὸν μὲν ἄλλον ὅμιλον
ἐκπλαγέντα συνέβη φυγεῖν καὶ σκεδασθῆναι, τὸν δὲ
Ῥωμύλον ἀφανῆ γενέσθαι, καὶ μήτ' αὐτὸν ἔτι μήτε ⟨τὸ⟩
3 σῶμα τεθνηκότος εὑρεθῆναι, χαλεπὴν δέ τιν' ὑπόνοιαν
ἅψασθαι τῶν πατρικίων, καὶ ῥυῆναι λόγον ἐν τῷ δήμῳ
d κατ' αὐτῶν, ὡς πάλαι βαρυνόμενοι τὸ βασιλεύεσθαι, καὶ
μεταστῆσαι τὸ κράτος εἰς ἑαυτοὺς θέλοντες, ἀνέλοιεν τὸν 56 Z[1]
βασιλέα· καὶ γὰρ ἐδόκει τραχύτερον ἤδη προσφέρεσθαι
4 καὶ μοναρχικώτερον αὐτοῖς. ἀλλὰ ταύτην μὲν τὴν ὑποψίαν
ἐθεράπευον, εἰς θεῶν τιμὰς ἀνάγοντες ὡς οὐ τεθνηκότα
τὸν Ῥωμύλον, ἀλλὰ κρείττονος ὄντα μοίρας· καὶ Πρόκλος
ἀνὴρ ἐπιφανὴς διωμόσατο Ῥωμύλον ἰδεῖν εἰς οὐρανὸν σὺν
τοῖς ὅπλοις ἀναφερόμενον, καὶ φωνῆς ἀκοῦσαι κελεύοντος
αὐτὸν ὀνομάζεσθαι Κυρῖνον.

1 Plut. Rom. 16, 1 Dion. Hal. 2, 49, 4sq. Strab. 5, 250 || **8** Plut. Rom. 27. 28 et ibi l. l.

[SL] **1** *γένος μὲν* L || **7** *ἄξια λόγου* S^t: *ἄξια λόγου ἡμεῖς* L, quod unde ortum ostendit lectio *γρ μνήμης* S^m || **10** *Κυντιλίου* add. Rei. (qui post *μηνὸς* ponebat); *ἑβδόμῃ δὲ πέμπτου* Méziriac | *νῶνας* S *νόνας* L || **14** *ταραχῆς* S^t: *τροπῆς* LS^m (cf. p. 51, 1 et Rom. c. 27, 8) || **17** *τὸ* add. C || **18** *τιν'* Rei.: *τὴν* || **19** *τῶν πατρικίων* ante *τὴν ὑπόνοιαν* pon. S || **21** *αὐτοὺς* L || **28** *αὐτὸν*: em. Br.

Ἑτέρα δὲ ταραχὴ καὶ στάσις κατελάμβανε τὴν πόλιν 5
ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἀποδειχθήσεσθαι βασιλέως, οὔπω
τῶν ἐπηλύδων κομιδῇ τοῖς πρώτοις συγκεκραμένων e
πολίταις, ἀλλ' ἔτι τοῦ τε δήμου πολλὰ κυμαίνοντος ἐν
ἑαυτῷ, καὶ τῶν πατρικίων ἐν ὑποψίαις ἐκ τοῦ διαφόρου
119 S *πρὸς ἀλλήλους ὄντων. οὐ μὴν ἀλλὰ βασιλεύεσθαι μὲν* 6
ἐδόκει πᾶσιν, ἤρισαν δὲ καὶ διέστησαν οὐχ ὑπὲρ ἀνδρὸς
μόνον, ἀλλὰ καὶ γένους, ὁπότερον παρέξει τὸν ἡγεμόνα.
καὶ γὰρ οἱ μετὰ Ῥωμύλου πρῶτοι συνοικίσαντες τὴν 7
πόλιν οὐκ ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, πόλεως καὶ χώρας τοὺς
Σαβίνους μεταλαβόντας ἄρχειν βιάζεσθαι τῶν ἐπὶ ταῦτα
δεξαμένων, καὶ τοῖς Σαβίνοις ἦν τις εὐγνώμων λόγος,
ἐπεὶ Τατίου τοῦ βασιλέως αὐτῶν ἀποθανόντος οὐκ
ἐστασίασαν πρὸς Ῥωμύλον, ἀλλ' εἴασαν ἄρχειν μόνον, f
αὖθις ἀξιούντων τὸν ἄρξοντα γενέσθαι παρ' αὐτῶν. οὔτε 8
γὰρ ἐκ ταπεινοτέρων κρείσσοσι προσγενέσθαι, καὶ
προσγενόμενοι πλήθει τε ῥῶσαι καὶ προαγαγεῖν εἰς
57 Z[1] *ἀξίωμα πόλεως ἐκείνους μεθ' ἑαυτῶν. ὑπὲρ μὲν οὖν*
τούτων ἐστασίαζον. ὅπως δὲ μὴ σύγχυσιν ἐκ τῆς ἀναρχίας 9
ἡ στάσις ἀπεργάσηται, μετεώρου τοῦ πολιτεύματος ὄντος,
ἔταξαν οἱ πατρίκιοι, πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὄντες, αὐτῶν **61**
ἕκαστον ἐν μέρει τοῖς βασιλικοῖς παρασήμοις κοσμούμενον,
θύειν τε τοῖς θεοῖς τὰ νενομισμένα, καὶ χρηματίζειν ἓξ μὲν
ὥρας τῆς νυκτός, ἓξ δὲ τῆς ἡμέρας [Κυρίνῳ]. καὶ γὰρ ἡ 10

1 Dion. Hal. 2, 57. 62, 1–3 Liv. 1, 17. Cic. rep. 2, 23. Serv. Aen. 6, 809. hist. Aug. Tac. 1. Eutrop. 1, 2. Suda s. v. *μεσοβασιλεύς* al. **6** c. 2, 6 – 8, 15 exscripsit Zon. 7, 5

[**SL** Zon.] **7** *δὲ*] *τε* **L**[1] || **8** *πότερον* Zon. || **9** *καὶ γὰρ* ⟨*καὶ*⟩ Wil. || **10** *ἀνασχετὸν*] *ἀνεκτὸν* Zon. || **11** *καὶ βιάζεσθαι* **S** *βιάζεσθαι* post *δεξαμένων* pon. Zon. | *ἐπὶ ταῦτα* displicet || **15** *ἀξιοῦσι* Rei. | *ἄρξοντα* Zon.: *ἄρχοντα* || **20** *ἀπεργάσεται* Bekker | *ὄντος* om. **L** || **21** *πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν*] error ipsius Plutarchi videtur esse | *ὄντες* Zon.: *ὄντων* **SL** | *αὐτῶν* Zie.: *αὑτῶν* **SL** om. Zon. || **22** *ἐν μέρει ἕκαστον* **L** || **24** *τῆς νυκτὸς ὥρας* Zon. | *Κυρίνῳ* om. Zon. *κύριον ὄντα* vel *κυριεύοντα* Auratus Am. *Κυρίνῳ καὶ Τατίῳ* Br.

*διανομὴ τῶν καιρῶν ἑκατέρου πρὸς ἰσότητα καλῶς ἔχειν
ἐδόκει τοῖς ἄρχουσι, καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἡ μεταβολὴ τῆς
ἐξουσίας ἀφαιρεῖν τὸν φθόνον, ὁρῶντα τῆς αὐτῆς ἡμέρας
καὶ νυκτὸς τὸν αὐτὸν ἰδιώτην ἐκ βασιλέως γινόμενον. τὸ
δὲ σχῆμα τοῦτο τῆς ἀρχῆς μεσοβασίλειον Ῥωμαῖοι
καλοῦσιν.*

3. *Ἀλλὰ καίπερ οὕτω πολιτικῶς καὶ ἀνεπαχθῶς
ἀφηγεῖσθαι δοκοῦντες, ὑπονοίαις καὶ θορύβοις περι-
έπιπτον, ὡς μεθιστάντες εἰς ὀλιγαρχίαν τὰ πράγματα καὶ*
b *διαπαιδαγωγοῦντες ἐν σφίσιν αὐτοῖς τὴν πολιτείαν, βασι-*
2 *λεύεσθαι δ' οὐκ ἐθέλοιεν. ἐκ τούτου συνέβησαν ἀμφότεραι
πρὸς ἀλλήλας αἱ στάσεις, ὥστε τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας
ἀποδεῖξαι βασιλέα· μάλιστα γὰρ ἂν οὕτως ἔν τε τῷ* 120S
*παρόντι παύσασθαι τὴν φιλονικίαν, καὶ τὸν ἀποδειχθέντα
πρὸς ἀμφοτέρους ἴσον γενέσθαι, τοὺς μὲν ὡς ἑλομένους* 58Z¹
3 *ἀγαπῶντα, τοῖς δ' εὔνουν ὄντα διὰ τὴν συγγένειαν. ἐπι-
τρεψάντων δὲ προτέροις τοῖς Ῥωμαίοις τῶν Σαβίνων τὴν
αἵρεσιν, ἔδοξε μᾶλλον ἑλέσθαι Σαβῖνον αὐτοὺς ἀπο-*
4 *δείξαντας, ἢ παρασχεῖν Ῥωμαῖον ἐκείνων ἑλομένων. καὶ*
c *βουλευσάμενοι καθ' ἑαυτούς, ἀποδεικνύουσιν ἐκ Σαβίνων
Νομᾶν Πομπίλιον, ἄνδρα τῶν μὲν εἰς Ῥώμην ἀπῳ-
κισμένων οὐ γενόμενον, γνώριμον δ' οὕτω δι' ἀρετὴν
ὄντα πᾶσιν, ὥστε τῶν ἑλομένων προθυμότερον ὀνομα-*
5 *σθέντος αὐτοῦ δέξασθαι τοὺς Σαβίνους. φράσαντες οὖν
τῷ δήμῳ τὰ δεδογμένα, πρέσβεις ἐκπέμπουσι πρὸς τὸν
ἄνδρα κοινῇ τοὺς πρωτεύοντας ἀπ' ἀμφοτέρων, ἥκειν*

6 Dion. Hal. 2, 57, 3sq. Liv. 1, 17, 8sq. al.

[SL Zon.] **1** *τῶν καιρῶν* pendet ex *ἑκατέρου*: non intellexit Zon., qui ita: *ἡ γὰρ διανομὴ τῶν καιρῶν κατὰ τὸ ἴσον ἑκάστου καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας καλῶς ἔχειν ἐδόκει καὶ πρὸς τοὺς ἀρχομένους αὐτούς· ἀφῄρει γὰρ τὸν φθόνον ἡ ταχίστη τῆς ἐξουσίας ἀπόθεσις, ὁρώντων τῶν ἀρχομένων τῆς αὐτῆς ἡμέρας τε καὶ κτλ.* || **4** *γενόμενον* L || **5** *τῆς ἀρχῆς τοῦτο* Zon. | *μεσοβασιλείαν* L Zon. et supra scriptum fuisse in S visum est Fuhrio || **8** *ἀπονοίαις* L || **9** *μεθιστάντες* SL: *περιιστᾶν* Zon. || **11** *ἐθέλοντες* Rei. || **15** *ἀμφοτέροις* L¹ || **16** *τὴν* om. L || **19** *παρασχεῖν*] *πάσχειν* Rei. | *ῥωμαίοις* L¹ || **21** *ἀποικισαμένων* L (*μετῴκιστο* Zon.) || **26** *πρεσβεύοντας* L¹

δεησομένους καὶ παραλαβεῖν τὴν βασιλείαν. ἦν δὲ πόλεως 6
μὲν ὁ Νομᾶς ἐπιφανοῦς ἐν Σαβίνοις τῆς Κυριτῶν, ἀφ' ἧς
καὶ Κυρίτας Ῥωμαῖοι σφᾶς αὐτοὺς ἅμα τοῖς ἀναμει-
χθεῖσι Σαβίνοις προσηγόρευσαν, υἱὸς δὲ Πόμπωνος ἀνδρὸς
εὐδοκίμου, τεσσάρων ἀδελφῶν νεώτατος, ἡμέρᾳ δὲ γε- d
γονὼς κατὰ δή τινα θείαν τύχην ἐν ᾗ τὴν Ῥώμην ἔκτισαν
οἱ περὶ Ῥωμύλον· αὕτη δ' ἐστὶ πρὸ δεκαμιᾶς καλανδῶν *21. Apr.*
59 Z[1] Μαΐων. φύσει δ' εἰς πᾶσαν ἀρετὴν εὖ κεκραμένος τὸ ἦθος, 7
ἔτι μᾶλλον αὐτὸν ἐξημέρωσε διὰ παιδείας καὶ κακο-
παθείας καὶ φιλοσοφίας, οὐ μόνον τὰ λοιδορούμενα πάθη
τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐδοκιμοῦσαν ἐν τοῖς βαρβάροις
βίαν καὶ πλεονεξίαν ἐκποδὼν ποιησάμενος, ἀνδρίαν δ'
ἀληθῆ τὴν ὑπὸ λόγου τῶν ἐπιθυμιῶν ἐν αὑτῷ κάθειρξιν
ἡγούμενος. ἐκ δὲ τούτου πᾶσαν οἴκοθεν ἅμα τρυφὴν καὶ 8
πολυτέλειαν ἐξελαύνων, παντὶ δὲ πολίτῃ καὶ ξένῳ χρῆσθαι e
παρέχων ἑαυτὸν ἄμεμπτον δικαστὴν καὶ σύμβουλον,
αὐτὸς δ' ἑαυτῷ σχολάζοντι χρώμενος οὐδὲν πρὸς ἡδυπα-
θείας καὶ πορισμούς, ἀλλὰ θεραπείαν θεῶν καὶ θεωρίαν
121 S διὰ λόγου φύσεώς τ' αὐτῶν καὶ δυνάμεως, ὄνομα μέγα καὶ
δόξαν εἶχεν, ὥστε καὶ Τάτιον τὸν ἐν Ῥώμῃ συμβασιλεύ-
σαντα Ῥωμύλῳ, μιᾶς αὐτῷ θυγατρὸς οὔσης Τατίας,
ποιήσασθαι γαμβρὸν ἐκεῖνον. οὐ μὴν ἐπήρθη γε τῷ γάμῳ 9
μετοικίσασθαι πρὸς τὸν πενθερόν, ἀλλ' αὐτοῦ περιέπων

1 Cic. rep. 2, 25 schol. Bob. Cic. p. Sulla 22 Verg. Aen. 6, 811 Ov. met. 15, 7 Liv. 1, 13, 5. 1, 18, 1. 40, 29 Flor. 1, 1, 2. de vir. ill. 3, 1 Strab. 5, 228 Val. Max. de nom. 1 || **5** Cass. Dio fr. 6, 5 Boiss. Plut. Rom. 12, 1 Dion. Hal. 1, 88, 3 Cic. de div. 2, 98 Varro r. r. 2, 1, 9 Ov. met. 14, 774 fast. 4, 807sq. Vell. 1, 8, 4 Censorin. 21, 6 Paul. Festi p. 236 M. al. || **8** Dion. Hal. 2, 60, 4. 62, 5. 74, 1 Liv. 1, 19, 1. 4. 21, 1 Cic. rep. 2, 25–27. 5, 3 Flor. 1, 1, 2 vir. ill. 3, 1 Eutrop. 1, 3 al.

[**SL**Zon.] **2** *κύρεων* Anon. || **3** *καὶ* om. **L** | *ἀναμειχθεῖσι* Cob.: *ἀνακηρυχθεῖσι* **SL** *ἀνακραθεῖσι* Auratus *ἀνακληρουχηθεῖσι* Rei. *ἀνακερασθεῖσι* Flac. || **4** *πόμπωνος*, sed s. s. *γρ ιον*, **S** *πομπωνίου* **L** Zon. || **7** *δεκατριῶν* **S**[m] **L** || **8** *εἰς* **SL**: *πρὸς* Iunt. || **9** *καὶ ἀπαθείας* Sint. || **10** *καὶ φιλοσοφίας* del. Bekker (cum **C**) || **12** *ἀνδρείαν* **L** || **13** *καθέξειν* **L**[1] || **17** *οὐδὲν* Rei.: *οὐδὲ* || **18** *καὶ*[1] del. Ma., at cf. M. Cat. 21, 5. 25, 1 Crass. 2, 2 mor. 136c. 962d || **20** *ὥστε*] *ὡς* Zon. | *συμβασιλεύοντα* **L**[1]

πατέρα γηραιὸν ἐν Σαβίνοις ὑπέμενεν, ἅμα καὶ τῆς
f *Τατίας ἑλομένης τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἰδιωτεύοντος ἡσυχίαν πρὸ*
10 *τῆς ἐν Ῥώμῃ διὰ τὸν πατέρα τιμῆς καὶ δόξης. αὕτη μὲν*
οὖν λέγεται τρίτῳ καὶ δεκάτῳ μετὰ τὸν γάμον ἔτει
τελευτῆσαι.

4. *Ὁ δὲ Νομᾶς ἐκλείπων τὰς ἐν ἄστει διατριβὰς ἀγραυ-*
λεῖν τὰ πολλὰ καὶ πλανᾶσθαι μόνος ἤθελεν, ἐν ἄλσεσι θεῶν
καὶ λειμῶσιν ἱεροῖς καὶ τόποις ἐρήμοις ποιούμενος τὴν
2 *δίαιταν. ὅθεν οὐχ ἥκιστα τὴν ἀρχὴν ⟨ἐκεῖνος⟩ ὁ περὶ τῆς*
62 *θεᾶς ἔλαβε λόγος, ὡς ἄρα Νομᾶς [ἐκεῖνος] οὐκ ἀδημονίᾳ* 60 Z[1]
τινὶ ψυχῆς καὶ πλάνῃ τὸν μετ' ἀνθρώπων ἀπολέλοιπε βίον,
ἀλλὰ σεμνοτέρας γεγευμένος ὁμιλίας καὶ γάμων θείων
ἠξιωμένος, Ἠγερίᾳ δαίμονι συνὼν ἐρώσῃ καὶ συνδιαι-
τώμενος, εὐδαίμων ἀνὴρ καὶ τὰ θεῖα πεπνυμένος γέγονεν.
3 *ὅτι μὲν οὖν ταῦτα πολλοῖς τῶν πάνυ παλαιῶν μύθων*
ἔοικεν, οὓς οἱ Φρύγες τε περὶ Ἄττεω, καὶ Βιθυνοὶ περὶ
Ῥοδοίτου, καὶ περὶ Ἐνδυμίωνος Ἀρκάδες, ἄλλοι τε
περὶ ἄλλων εὐδαιμόνων δή τινων καὶ θεοφιλῶν γενέσθαι
4 *δοκούντων παραλαβόντες ἠγάπησαν, οὐκ ἄδηλόν ἐστι. καί*
b *που λόγον ἔχει τὸν θεὸν οὐ φίλιππον οὐδὲ φίλορνιν, ἀλλὰ*
φιλάνθρωπον ὄντα, τοῖς διαφερόντως ἀγαθοῖς ἐθέλειν
συνεῖναι, καὶ μὴ δυσχεραίνειν μηδ' ἀτιμάζειν ἀνδρὸς ὁσίου
5 *καὶ σώφρονος ὁμιλίαν. ὡς δὲ καὶ σώματος ἀνθρωπίνου*
καὶ ὥρας ἐστί τις θεῷ καὶ δαίμονι κοινωνία καὶ χάρις,
6 *ἔργον ἤδη καὶ τοῦτο πεισθῆναι. καίτοι δοκοῦσιν οὐκ*

10 cf. infra c. 8, 10. 15, 2 mor. 321 b Dion. Hal. 2, 60, 5 sq. Enn. ann. 119 Liv. 1, 19, 5. 21, 3 Ov. met. 15, 487 fast. 3, 261 Iuv. 3, 12 et schol. ad 17 Serv. Aen. 7, 763 Lact. inst. div. 1, 22, 1 Sulpic. sat. 67

[SLZon.] **1** *ἐπέμενεν* L || **2** *ἰδιώτου ὄντος*: em. Benseler de hiatu p. 321 || **3** *δόξης* S[m] L: *δυνάμεως* S[t] || **6** *ἐκλιπὼν*: em. Sint. cum J || **9** *ἐκεῖνος* add. Herw. || **10** *Νομᾶς* del. Rei. | *ἐκεῖνος* del. Herw. || **11** *ἀπολελοίπει* S || **13** *ἡγερίδα*, sed *α* corr. ex *ι*, S || **17** *Ῥοδοίτου* Wil. cl. Eustath. in Il. 2, 857, p. 364: *ῥοδόττου* SL[2] *ἠροδότου* L[1]; cf. Flac. l. c. 408 | *Ἀρκάδες*] *Κᾶρες* Anon. Flac. l. c. 408, 2 || **17. 18** *ἄλλοι τε περὶ ἄλλων* Cor.: *ἄλλων τε πολλῶν* || **20** *λόγος*: em. Sch. || **22** *μὴ* s. s. in S | *ὁσίου* S: *θείου* L

ἀπιθάνως Αἰγύπτιοι διαιρεῖν, ὡς γυναικὶ μὲν οὐκ ἀδύνατον
πνεῦμα πλησιάσαι θεοῦ καί τινας ἐντεκεῖν ἀρχὰς γενέσεως,
122 S ἀνδρὶ δ' οὐκ ἔστι σύμμειξις πρὸς θεὸν οὐδ' ὁμιλία
σώματος· ἀγνοοῦσι δ' ὅτι τὸ μειγνύμενον ᾧ μείγνυται τὴν
ἴσην ἀνταποδίδωσι κοινωνίαν. οὐ μὴν ἀλλὰ φιλίαν γε πρὸς 7
ἄνθρωπον εἶναι θεῷ, καὶ τὸν ἐπὶ ταύτῃ λεγόμενον ἔρωτα c
καὶ φυόμενον εἰς ἐπιμέλειαν ἤθους καὶ ἀρετῆς, πρέπον ἂν
εἴη. καὶ οὐ πλημμελοῦσιν οἱ τὸν Φόρβαντα καὶ τὸν 8
61 Z^1 Ὑάκινθον καὶ τὸν Ἄδμητον ἐρωμένους Ἀπόλλωνος γεγο-
νέναι μυθολογοῦντες, ὥσπερ αὖ καὶ τὸν Σικυώνιον
Ἱππόλυτον, ὃς δὴ καί, φασιν, ὁσάκις τύχοι διαπλέων εἰς
Κίρραν ἐκ Σικυῶνος, [χρᾶν αὐτῷ] τὴν Πυθίαν, οἷον
αἰσθανομένου τοῦ θεοῦ καὶ χαίροντος, ἀποθεσπίζειν τόδε
τὸ ἡρῷον (54 Hendess)·

καὶ δαὖθ' Ἱππολύτοιο φίλον κάρα εἰς ἅλα βαίνει.

Πινδάρου δὲ καὶ τῶν μελῶν ἐραστὴν γενέσθαι τὸν Πᾶνα
μυθολογοῦσιν. ἀπέδωκε δέ τινα τιμὴν καὶ Ἀρχιλόχῳ καὶ 9
Ἡσιόδῳ τελευτήσασι διὰ τὰς Μούσας τὸ δαιμόνιον.
Σοφοκλεῖ δὲ καὶ ζῶντι τὸν Ἀσκληπιὸν ἐπιξενωθῆναι 10 d
λόγος ἐστί, πολλὰ μέχρι νῦν διασῴζων τεκμήρια, καὶ τε-
λευτήσαντι τυχεῖν ταφῆς ἄλλος θεὸς ὡς λέγεται παρέσχεν.
ἆρ' οὖν ἄξιόν ἐστι, ταῦτα συγχωροῦντας ἐπὶ τούτων, 11
ἀπιστεῖν εἰ Ζαλεύκῳ καὶ Μίνῳ καὶ Ζωροάστρῃ καὶ
Νομᾷ καὶ Λυκούργῳ, βασιλείας κυβερνῶσι καὶ πολι-
τείας διακοσμοῦσιν, εἰς τὸ αὐτὸ ἐφοίτα τὸ δαιμόνιον, ἢ
τούτοις μὲν ⟨οὐκ⟩ εἰκός ἐστι καὶ σπουδάζοντας θεοὺς
ὁμιλεῖν ἐπὶ διδασκαλίᾳ καὶ παραινέσει τῶν βελτίστων,

1 mor. 718 b || **10** Paus. 2, 6, 7 || **16** mor. 1103 a || **17** mor. 560 e Gal. protr. 9 sq. Suda s. v. *Ἀρχίλοχος* || **18** vit. Hes. ap. We. Biogr. 49 || **19** ibid. 130 Et. M. s. v. *Δεξίων* Ditt. Syll.^{3} 1096, 4. 16 cf. Flac. l. c. 412

[SL] **5** *γε* **L**: *τε* **S** || **11** *ὃς* Rei.: *οὗ* codd. *ᾧ* Mu. ⟨*περὶ*⟩ *οὗ* Steph. || **12** *χρᾶν αὐτῷ* **S** *αὐτῷ χρᾶν* **L**: del. Sint. *ἐν τῷ χρᾶν* Kron. *χρῶσαν* Cor. post Br. (**13**) *ἀποθεσπίζουσαν* || **15** *δαὖθ'* Latte: scribebatur *δ' αὖθ'* || **16** aut *καὶ* del. aut ante *Πινδάρου* pon. Rei. || **20** *νῦν* S^t: *δεῦρο* S^mL || **26** *οὐκ* add. Rei. (post *εἰκός*)

ποιηταῖς δὲ καὶ λυρικοῖς μινυρίζουσιν, εἴπερ ἄρα, χρῆσθαι παίζοντας; εἰ δὲ λέγει τις ἄλλως, κατὰ Βακχυλίδην
e 12 (fr. 27 Snell), ,,*πλατεῖα κέλευθος*". *οὐδὲ γὰρ ἅτερος λόγος ἔχει τι φαῦλον, ὃν περὶ Λυκούργου καὶ Νομᾶ καὶ τοιούτων ἄλλων ἀνδρῶν λέγουσιν, ὡς δυσκάθεκτα καὶ δυσάρεστα* 62 Z¹
πλήθη χειρούμενοι, καὶ μεγάλας ἐπιφέροντες ταῖς πολι- 6
τείαις καινοτομίας, προσεποιήσαντο τὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ δόξαν, αὐτοῖς ἐκείνοις πρὸς οὓς ἐσχηματίζοντο σωτήριον 123 S
οὖσαν.

5. *Ἀλλὰ γὰρ ἔτος ἤδη διατελοῦντι τῷ Νομᾷ τεσσαρακοστὸν ἧκον ἀπὸ Ῥώμης οἱ πρέσβεις, παρακαλοῦντες*
2 *ἐπὶ τὴν βασιλείαν. τοὺς δὲ λόγους ἐποιήσαντο Πρόκλος καὶ Οὐέλεσος, ὧν πρότερον ἐπίδοξος ἦν ὁ δῆμος αἱρή-*
f *σεσθαι τὸν ἕτερον βασιλέα, Πρόκλῳ μὲν τῶν Ῥωμύλου λαῶν, Οὐελέσῳ δὲ τῶν Τατίου μάλιστα προσεχόντων.*
3 *οὗτοι μὲν οὖν βραχέα διελέχθησαν, οἰόμενοι τῷ Νομᾷ τὴν συντυχίαν ἀσπαζομένῳ γεγονέναι· ἦν δ' οὐ μικρὸν ὡς ἔοικεν ἔργον, ἀλλὰ καὶ λόγων πολλῶν καὶ δεήσεων τὸ πεῖσαι καὶ μεταστῆσαι γνώμην ἀνδρὸς ⟨ἐν⟩ ἡσυχίᾳ καὶ εἰρήνῃ βεβιωκότος εἰς ἀρχὴν πόλεως τρόπον τινὰ καὶ*
68 4 *γεγενημένης πολέμῳ καὶ συνηυξημένης. ἔλεγεν οὖν τοῦ τε πατρὸς αὐτοῦ παρόντος καὶ Μαρκίου τῶν συγγενῶν ἑνός, ὡς πᾶσα μὲν ἀνθρωπίνου βίου μεταβολὴ σφαλερόν· ᾧ δὲ μήτ' ἄπεστί τι τῶν ἱκανῶν, μήτε μεμπτόν ἐστι τῶν παρόντων, τοῦτον οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἄνοια μετακοσμεῖ καὶ μεθίστησιν ἐκ τῶν συνήθων· οἷς κἂν εἰ μηδὲν ἕτερον*
5 *προσείῃ, τῷ βεβαιοτέρῳ διαφέρει τῶν ἀδήλων. ἀλλ' οὐδ' ἄδηλα τὰ τῆς βασιλείας τοῖς Ῥωμύλου τεκμαιρομένῳ*

3 cf. c. 8, 4 Polyb. 6, 56, 11 sq. Dion. Hal. 2, 61, 1 Cic. leg. 1, 4 Liv. 1, 19, 5. 21, 3 Val. Max. 1, 2, 1 Flor. 1, 1, 2 vir. ill. 3, 2 schol. Iuv. 3, 17 || **10** c. 5. 6 Dion. Hal. 2, 60, 1

[SLZon.] **2** *βαχχυλίδην* S || **6** *πλήθει* S² || **11** *καλοῦντες* Zon. || **12** *ἐποιήσατο* L || **17** *γεγονέναι· ἦν* hiant || **18** *δεήσεως*: em. Rei. || **19** *ἐν* add. Steph. || **21** *γεγεννημένης* Cor. || **24** *μήτ'* Rei.: *μηδὲ* | *ἐστί ⟨τι⟩* Rei. || **27** *τῷ ⟨γε⟩* Rei. || **27.28** *οὐδὲ δῆλα* S || **28** *τεκταινομένῳ* L¹

παθήμασιν, ὡς πονηρὰν μὲν αὐτὸς ἔλαβε δόξαν ἐπιβου-
λεῦσαι τῷ συνάρχοντι Τατίῳ, πονηρὰν δὲ τοῖς ὁμοτίμοις
63 Z^1 *περιεποίησεν ὡς ἀνῃρημένος ὑπ' αὐτῶν. καίτοι Ῥωμύλον* 6 b
μὲν οὗτοι παῖδα θεῶν ὑμνοῦσι φήμαις, καὶ τροφήν τινα
δαιμόνιον αὐτοῦ καὶ σωτηρίαν ἄπιστον ἔτι νηπίου λέγου-
σιν· ἐμοὶ δὲ καὶ γένος θνητόν ἐστι, καὶ τροφὴ καὶ παίδευσις
ὑπ' ἀνθρώπων ὧν οὐκ ἀγνοεῖτε γεγενημένη· τὰ δ' 7
ἐπαινούμενα τοὺ⟨μοῦ⟩ τρόπου πόρρω βασιλεύειν μέλ-
λοντος ἀνδρός, ἡσυχία τε πολλὴ καὶ διατριβαὶ περὶ λόγους
ἀπράγμονας, ὅ τε δεινὸς οὗτος καὶ σύντροφος εἰρήνης
124 S *ἔρως καὶ πραγμάτων ἀπολέμων καὶ ἀνθρώπων ἐπὶ τιμῇ*
θεῶν καὶ φιλοφροσύναις εἰς τὸ αὐτὸ συνιόντων, τὰ δ' ἄλλα
καθ' ἑαυτοὺς γεωργούντων ἢ νεμόντων. ὑμῖν δ' ὦ 8
Ῥωμαῖοι πολλοὺς μὲν ἴσως ἀβουλήτους ἀπολέλοιπε c
πολέμους Ῥωμύλος, οἷς ἀντερείδοντος ἡ πόλις ἐμπύρου
δεῖται βασιλέως καὶ ἀκμάζοντος· πολλὴ δὲ καὶ συνήθεια
καὶ προθυμία δι' εὐτυχίαν γέγονε τῷ δήμῳ, καὶ οὐδένα
λέληθεν αὔξεσθαι καὶ κρατεῖν ἑτέρων βουλόμενος, ὥστε
καὶ γέλως ἂν εἴη τἀμά, θεραπεύοντος θεοὺς καὶ δίκην
τιμᾶν, βίαν δὲ καὶ πόλεμον ἐχθαίρειν διδάσκοντος πόλιν
στρατηλάτου μᾶλλον ἢ βασιλέως δεομένην.

6. *Τοιούτοις λογισμοῖς ἀφοσιουμένου τὴν βασιλείαν*
τοῦ ἀνδρός, οἵ τε Ῥωμαῖοι πᾶσαν ἐποιοῦντο σπουδήν,
ἀντιβολοῦντες καὶ δεόμενοι μὴ σφᾶς αὖθις εἰς στάσιν
ἐμβαλεῖν καὶ πόλεμον ἐμφύλιον, οὐκ ὄντος ἑτέρου πρὸς ὃν
ἀμφότεραι συννεύσουσιν αἱ στάσεις, ὅ τε πατὴρ καὶ ὁ d
Μάρκιος ἐκείνων μεταστάντων ἰδίᾳ προσκείμενοι τὸν
Νομᾶν ἔπειθον δέχεσθαι μέγα καὶ θεῖον δῶρον. „εἰ δ' 2
αὐτὸς οὔτε πλούτου δέῃ δι' αὐτάρκειαν, οὔτε δόξαν ⟨ἀπ'⟩

[SLZon.] **1** *ἐπιβεβουλεῦσθαι* L^1 ‖ **3** *καίτοι* Z et ut vid. S^2: *καὶ* S^{1}L ‖ **4** *μὲν* om. S^1 ‖ **8** *τοὺ⟨μοῦ⟩* Zie.: *τοῦ* | *βασιλεύειν πόρρω*: trp. Rei. | *βασιλεύει* L^1 ‖ **9** *διατριβὴ* L ‖ **10** *τε* Anon.: *δὲ* ‖ **13** *νεμώντων* S ‖ **15** *ἀντερείσοντος* Bekker | *ἐμπείρου* **AH** Anon. ‖ **19** *τἀμά* Rei.: *τὰ ἄλλα* ‖ **20** *ἐχθραίνειν* L^1 ‖ **22** *λόγοις* S^{m}L | *ἀποσειομένου* S^2 ‖ **25** *ἐμφύλιον πόλεμον* Zon. ‖ **27** *μάρκος* L^1 ‖ **28** *δέχεσθαι*, sed *σθαι* in ras., S *δέξασθαι* Zon. ‖ **29** *ἀπ'* add. Rei.

ἀρχῆς καὶ δυναστείας ἐζήλωκας, κρείσσονα τὴν ἀπ᾽ ἀρετῆς 64 Z^1
ἔχων, ἀλλ᾽ ὑπηρεσίαν γε θεοῦ τὸ βασιλεύειν ἡγούμενος,
ὅς γ᾽ ἀνίστησι καὶ οὐκ ἐᾷ κεῖσθαι καὶ ἀργεῖν τὴν ἐν σοὶ
τοσαύτην δικαιοσύνην, μὴ φεῦγε μηδ᾽ ἀποδίδρασκε τὴν
ἀρχήν, ἀνδρὶ φρονίμῳ πράξεων καλῶν καὶ μεγάλων χώραν
οὖσαν, ἐν ᾗ καὶ θεραπεῖαι θεῶν μεγαλοπρεπεῖς εἰσι, καὶ
πρὸς εὐσέβειαν ἀνθρώπων ἡμερώσεις, ῥᾷστα καὶ τά-
e 3 *χιστα μετακοσμουμένων ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος. οὗτοι καὶ*
Τάτιον ἔστερξαν ἔπηλυν ἡγεμόνα, καὶ τὴν Ῥωμύλου μνή-
μην ἀποθεοῦσι ταῖς τιμαῖς. τίς δ᾽ οἶδεν εἰ καὶ νικῶντι
δήμῳ πολέμου κόρος ἔσται, καὶ μεστοὶ θριάμβων καὶ λα-
φύρων γεγονότες, ἡγεμόνα πρᾷον καὶ Δίκης ἑταῖρον ἐπ᾽
4 *εὐνομίᾳ καὶ εἰρήνῃ ποθοῦσιν; εἰ δὲ δὴ καὶ παντάπασιν*
ἀκρατῶς ἔχουσι καὶ μανικῶς πρὸς πόλεμον, ἆρ᾽ οὐχὶ 125 S
βέλτιον ἀλλαχόσε τὴν ὁρμὴν αὐτῶν τρέπειν διὰ χειρὸς
ἔχοντα τὰς ἡνίας, τῇ δὲ πατρίδι καὶ παντὶ τῷ Σαβίνων
ἔθνει σύνδεσμον εὐνοίας καὶ φιλίας πρὸς πόλιν ἀκμάζουσαν
5 *καὶ δυνατὴν γενέσθαι;" τούτοις προσῆν ὡς λέγεται*
f *σημεῖά τε χρηστά, καὶ σπουδὴ τῶν πολιτῶν καὶ ζῆλος, ὡς*
ἐπύθοντο τὴν πρεσβείαν, δεομένων βαδίζειν καὶ παραλαμ-
βάνειν τὴν βασιλείαν ἐπὶ κοινωνίᾳ καὶ συγκράσει τῶν
πόλεων.

7. *Ὡς οὖν ἐδέδοκτο, θύσας τοῖς θεοῖς προῆγεν εἰς τὴν*
Ῥώμην. ἀπήντα δ᾽ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἔρωτι θαυμαστῷ
64 *τοῦ ἀνδρός, εὐφημίαι τε πρέπουσαι γυναικῶν ἐγίνοντο,*
καὶ θυσίαι πρὸς ἱεροῖς καὶ χαρὰ πάντων, ὥσπερ οὐ
2 *βασιλέα τῆς πόλεως, ἀλλὰ βασιλείαν δεχομένης. ἐπεὶ δ᾽* 65 Z^1
εἰς τὴν ἀγορὰν κατέστησαν, ὁ μὲν ταῖς ὥραις ἐκείναις
συνειληχὼς μεσοβασιλεὺς Σπόριος Οὐέττιος ψῆφον ἐπ-

23 Dion. Hal. 2, 60, 2 Liv. 1, 18, 5

[SLZon.] 1 *δυναστείαν* S || 2 *θεῷ* S || 5. 6 *οὖσαν χώραν* L || 8 *οὗτοι* L: *αὖθις δὲ* S || 11 *ἐστί* Rei. || 17. 18 *δυνατὴν καὶ ἀκμάζουσαν* Zon. || 22 *πόλεων* Bekker: *πολιτῶν* || 23 *προσῆγεν* L | *τὴν* om. Zon. || 24 *ὑπήντα* Zon. || 28 *ἐκεῖνος* L^1 || 29 *μεσσοβασιλεὺς* S

ἔδωκε τοῖς πολίταις, καὶ πάντες ἤνεγκαν. προσφερομένων 3
δ' αὐτῷ τῶν βασιλικῶν παρασήμων, ἐπισχεῖν κελεύσας
ἔφη δεῖσθαι καὶ θεοῦ τὴν βασιλείαν ἐμπεδοῦντος αὐτῷ.
παραλαβὼν δὲ μάντεις καὶ ἱερεῖς, ἀνέβαινεν εἰς τὸ Καπι- 4
τώλιον· Ταρπήϊον αὐτὸ λόφον οἱ τότε Ῥωμαῖοι προσηγό-
ρευον. ἐνταῦθα τῶν μάντεων ὁ πρωτεύων τὸν μὲν εἰς 5
μεσημβρίαν τρέψας ἐγκεκαλυμμένον, αὐτὸς δὲ παραστὰς b
ἐξόπισθεν, καὶ τῇ δεξιᾷ τῆς κεφαλῆς ἐφαπτόμενος αὐτοῦ,
κατηύχετο καὶ περιεσκόπει τὰ παρὰ τῶν θεῶν ἐν οἰωνοῖς
ἢ συμβόλοις προφαινόμενα, πανταχόσε τὰς ὄψεις περι-
φέρων. σιγὴ δ' ἄπιστος ἐν πλήθει τοσούτῳ τὴν ἀγορὰν 6
κατεῖχε, καραδοκούντων καὶ συναιωρουμένων τῷ μέλ-
λοντι, μέχρις οὗ προὐφάνησαν ὄρνιθες ἀγαθοὶ καὶ δεξιοὶ
. . . ἐπέτρεψαν. οὕτω δὲ τὴν βασιλικὴν ἀναλαβὼν ἐσθῆτα, 7
κατέβαινε Νομᾶς εἰς τὸ πλῆθος ἀπὸ τῆς ἄκρας. τότε δὲ
126 S *καὶ φωναὶ καὶ δεξιώσεις ἦσαν, ὡς εὐσεβέστατον καὶ*
θεοφιλέστατον δεχομένων.

Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχήν, πρῶτον μὲν τὸ τῶν τριακο- 8
σίων δορυφόρων σύστημα διέστησεν, οὓς Ῥωμύλος ἔχων
ἀεὶ περὶ τὸ σῶμα Κέλερας προσηγόρευσεν, ὅπερ ἐστὶ
ταχεῖς· οὔτε γὰρ ἀπιστεῖν πιστεύουσιν, οὔτε βασιλεύειν
ἀπιστούντων ἠξίου. δεύτερον δὲ τοῖς οὖσιν ἱερεῦσι Διὸς 9
66 Z^{1} *καὶ Ἄρεως τρίτον Ῥωμύλου προσκατέστησεν, ὃν Φλάμινα*
Κυρινάλιον ὠνόμασεν. ἐκάλουν δὲ καὶ τοὺς προγενεστέρους 10
Φλάμινας ἀπὸ τῶν περικρανίων πίλων, οὓς περὶ ταῖς
κεφαλαῖς φοροῦσι, πιλαμένας τινὰς ὄντας ὡς ἱστοροῦσι,

1 Dion. Hal. 2, 60, 3 Cic. rep. 2, 25 Liv. 1, 18, 6–9 vir. ill. 3, 1 || **18** Plut. Rom. 26, 2 Dion. Hal. 2, 13 Liv. 1, 15, 8 Lyd. mag. 1, 9 Zon. 7, 3. 4 || **22** Dion. Hal. 2, 63, 3. 4 Liv. 1, 20, 2 vir. ill. 3, 1 || **24** mor. 274c Marcell. 5, 5 Varro l. l. 5, 84 Paul. Festi 87, 15 Serv. Aen. 8, 664. 10, 270 Dion. Hal. 2, 64, 2

[SLZon.] **2** *ἐπισήμων* S^{t} || **6** *μὲν* ⟨*Νομᾶν*⟩ Zie. || **8** *ἐφαπτόμενος* om. S || **9** *κατηύξατο* LS^{m} || **10** *προφέρων*: em. Cor. || **12** *συνεωρουμένων* L || **13** *μέχρι* L || **13. 14** ⟨*καὶ*⟩ *ἐπέτρεψαν* Vulc. *ἐπέπτησαν* Cor.: aut *ἀγαθοὶ* aut *δεξιοὶ* del. Sint. *δέξασθαι* ⟨*τὴν ἀρχὴν*⟩ Latte; lac. ind. Zie. || **19** *δορυφόρων* om. L Zon. | *διέστησεν* S^{t}: *διέλυσεν* S^{m}L Zon. || **25** *περικρανίων* del. Ma.

τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων τότε μᾶλλον ἢ νῦν τοῖς Λατίνοις
11 *ἀνακεκραμένων. καὶ γὰρ ἃς ἐφόρουν οἱ ἱερεῖς λαίνας ὁ*
d *Ἰόβας* (FGrH 275 F 88) *χλαίνα ςφησὶν εἶναι, καὶ τὸν ὑπηρε-*
τοῦντα τῷ ἱερεῖ τοῦ Διὸς ἀμφιθαλῆ παῖδα λέγεσθαι Κάμιλ-
λον, ὡς καὶ τὸν Ἑρμῆν οὕτως ἔνιοι τῶν Ἑλλήνων Καδμῖ-
λον ἀπὸ τῆς διακονίας προσηγόρευον.

8. *Ταῦτα δ' ὁ Νομᾶς ἐπ' εὐνοίᾳ καὶ χάριτι τοῦ δήμου*
πολιτευσάμενος, εὐθὺς ἐπεχείρει τὴν πόλιν ὥσπερ
σίδηρον ἐκ σκληρᾶς καὶ πολεμικῆς μαλακωτέραν ποιῆσαι
2 *καὶ δικαιοτέραν. ἀτεχνῶς γὰρ ἣν Πλάτων* (rep. 2, 372e)
ἀποκαλεῖ φλεγμαίνουσαν πόλιν, ἐκείνη τότ' ἦν, συστᾶσα
μὲν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τόλμῃ τινὶ παραβόλῳ καὶ θρασύτητι,
τῶν θρασυτάτων καὶ μαχιμωτάτων ἐκεῖ πανταχόθεν
e *ὠσαμένων, ταῖς δὲ πολλαῖς στρατείαις καὶ τοῖς συνεχέσι*
πολέμοις τροφῇ χρησαμένη καὶ αὐξήσει τῆς δυνάμεως,
καὶ καθάπερ τὰ καταπηγνύμενα τῷ σείεσθαι μᾶλλον
3 *ἑδράζεται, ῥώννυσθαι δοκοῦσα διὰ τῶν κινδύνων. οὕτω*
δὲ μετέωρον καὶ τετραχυμένον δῆμον οὐ μικρᾶς οὐδὲ
φαύλης οἰόμενος εἶναι πραγματείας μεταχειρίσασθαι καὶ 67 Z^1
κατακοσμῆσαι πρὸς εἰρήνην, ⟨ἐπ⟩ηγάγετο τὴν ἀπὸ τῶν
θεῶν βοήθειαν, τὰ μὲν πολλὰ θυσίαις καὶ πομπαῖς καὶ
χορείαις ἃς αὐτὸς ὠργίασε καὶ κατέστησεν, ἅμα σεμνότητι
διαγωγὴν ἐπίχαριν καὶ φιλάνθρωπον ἡδονὴν ἐχούσαις, 127 S
δημαγωγῶν καὶ τιθασεύων τὸ θυμοειδὲς καὶ φιλοπό-
f 4 *λεμον· ἔστι δ' ὅτε καὶ φόβους τινὰς ἀπαγγέλλων παρὰ τοῦ*
θείου, καὶ φάσματα δαιμόνων ἀλλόκοτα καὶ φωνὰς οὐκ
εὐμενεῖς, ἐδούλου καὶ ταπεινὴν ἐποίει τὴν διάνοιαν αὐτῶν

7 cf. ad p. 53, 7 || **25** cf. ad p. 56, 2

[**SLZon.**] **2** *ἱερεῖς* S^t *βασιλεῖς* S^m **L** | *λέαινας* vel *λεαίνας*: em. Steph. || **3** *ὑπηρετοῦντα παῖδα* (sed et post *ἀμφιθαλῆ*) **S** || **4** *ἱερεῖ* Anon.: *ἱερῷ* || **5** *κάμιλλον*: em. Anon. || **9** *ποιεῖν* S^t || **11** *τότ'* Br.: *τοῦτ'* | *συστᾶσα* Rei.: *συστάντων* || **12** *τινὶ καὶ παραβόλῳ*: trp. Zie. (*καὶ* et *θρασύτητι* del. Ma.) || **15** *χρησαμένην* **S** || **16** *καταγνύμενα* S^1 *καταρρηγνύμενα* **Z** || **17** *ἑδράζονται* S^1 | *δοκοῦσαν*: em. Vulc. || **18** *δὲ*] *δὴ* **C** Sint. || **20** *μετακοσμῆσαι* **L** | *ἠγάγετο*: em. Rei. || **26** *θείου* Br.: *θεοῦ*

ὑπὸ δεισιδαιμονίας. ἐξ ὧν καὶ μάλιστα λόγον ἔσχεν ἡ 5
σοφία καὶ ἡ παίδευσις τοῦ ἀνδρὸς ὡς Πυθαγόρᾳ συγγε-
γονότος. μέγα γὰρ ἦν μέρος ὡς ἐκείνῳ τῆς φιλοσοφίας 6
καὶ τούτῳ τῆς πολιτείας ἡ περὶ τὸ θεῖον ἁγιστεία καὶ
διατριβή. λέγεται δὲ καὶ τὸν ἔξωθεν ὄγκον καὶ σχηματισ- 7
μὸν ἀπὸ τῆς αὐτῆς Πυθαγόρᾳ διανοίας περιβαλέσθαι. καὶ 8 65
γὰρ ἐκεῖνος ἀετόν τε δοκεῖ πραῦναι, φωναῖς τισιν ἐπιστήσας
καὶ καταγαγὼν ὑπεριπτάμενον, τόν τε μηρὸν ὑποφῆναι
χρυσοῦν Ὀλυμπίασι διαπορευόμενος τὴν πανήγυριν· ἄλλας 9
τε τερατώδεις μηχανὰς αὐτοῦ καὶ πράξεις ἀναγγέλλουσιν,
ἐφ' αἷς καὶ Τίμων ὁ Φλειάσιος ἔγραψε (II 93 Wachsmuth)·

Πυθαγόρην δὲ γόητας ἀποκλίνοντ' ἐπὶ δόξας
θήρῃ ἐπ' ἀνθρώπων, σεμνηγορίης ὀαριστήν.

τῷ δὲ Νομᾷ δρᾶμα θεᾶς τινος ἢ νύμφης ὀρείας ἔρως 10
ἦν καὶ συνουσία πρὸς αὐτὸν ἀπόρρητος ὥσπερ εἴρηται
(c. 4,2), καὶ κοιναὶ μετὰ Μουσῶν διατριβαί. τὰ γὰρ 11
πλεῖστα τῶν μαντευμάτων εἰς Μούσας ἀνῆγε, καὶ μίαν b
68 Z[1] Μοῦσαν ἰδίως καὶ διαφερόντως ἐδίδαξε σέβεσθαι τοὺς
Ῥωμαίους, Τακίταν προσαγορεύσας, οἷον σιωπηλὴν ἢ
ἐνεάν· ὅπερ εἶναι δοκεῖ τὴν Πυθαγόρειον ἀπομνημο-
νεύοντος ἐχεμυθίαν καὶ τιμῶντος. ἔστι δὲ καὶ τὰ περὶ 12
τῶν ἀφιδρυμάτων νομοθετήματα παντάπασιν ἀδελφὰ
τῶν Πυθαγόρου δογμάτων. οὔτε γὰρ ἐκεῖνος αἰσθητὸν 13
ἢ παθητόν, ἀόρατον δὲ καὶ ἄκτιστον καὶ νοητὸν ὑπελάμ-

1 cf. ad p. 49, 11 || **6** Porph. v. Pyth. 25 Iambl. v. Pyth. 62 || **16** Ov. fast. 2, 571 sqq.; infra c. 13, 4 et ibi l. l. || **20** mor. 519 c

[**SY** (= **GL**)] **4** *περὶ*] *πρὸς* Rei. | *ἁγιστεία* Br. Cob.: *ἀγχιστεία* (-*τία* **S**[1]) | *καὶ*] incipit **G** || **8** *ὑποφυῆναι* **G** || **9** *ἄλλους* **L**[1] ut vid. || **11** *φλιάσιος* libri || **12** *γόητα* **SL**[2] || **14** *τῷ* **S**: *τὸ* **Y** || **20** *νέαν*: em. Xy. | *εἶνα* **S** || **21** *τιμῶντες* **S** | *ἔστι* – p. 62, 2 *κτίζειν* exscripsit Nicephorus Gregoras p. 695 B (= 1108, 5 Schopen), cf. Doehner, quaestiones Plutarcheae III 42 sqq. Zie., Überlieferungsgesch. 143 sqq. || **24** *παθητὸν ἐνόμιζε τὸ θεῖον* Niceph. Doehner | *ἄκτιστον* **Y** et aliquot codd. Niceph.: *ἀκήρατον* alii codd. eiusdem et **S** *ἄθικτον* Ma. | *καὶ*[2] om. **Y** *καὶ*[2] – p. 62, 1 *πρῶτον* del. Doehner

βανεν εἶναι τὸ πρῶτον, οὗτός τε διεκώλυσεν ἀνθρωποειδῆ
14 καὶ ζῳόμορφον εἰκόνα θεοῦ Ῥωμαίους κτίζειν. οὐδ' ἦν
παρ' αὐτοῖς οὔτε γραπτὸν οὔτε πλαστὸν εἶδος θεοῦ 128 S
c πρότερον, ἀλλ' ἐν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα τοῖς πρώτοις ἔτεσι
ναοὺς μὲν οἰκοδομούμενοι καὶ καλιάδας ἱερὰς ἱστάντες,
ἄγαλμα δ' οὐδὲν ἔμμορφον ποιούμενοι διετέλουν, ὡς οὔθ'
ὅσιον ἀφομοιοῦν τὰ βελτίονα τοῖς χείροσιν, οὔτ' ἐφάψα-
15 σθαι τοῦ βελτίστου δυνατὸν ἄλλως ἢ νοήσει. κομιδῇ δὲ
καὶ τὰ τῶν θυσιῶν ἔχεται τῆς Πυθαγορικῆς ἁγιστείας· 69 Z[1]
ἀναίμακτοι γὰρ ἦσαν αἵ γε πολλαί, δι' ἀλφίτου καὶ
16 σπονδῆς καὶ τῶν εὐτελεστάτων πεποιημέναι. χωρὶς δὲ
τούτων ἑτέροις ἔξωθεν ἐπαγωνίζονται τεκμηρίοις οἱ τὸν
17 ἄνδρα τῷ ἀνδρὶ συνοικειοῦντες. ὧν ἓν μέν ἐστιν, ὅτι
Πυθαγόραν τῇ πολιτείᾳ Ῥωμαῖοι προσέγραψαν, ὡς
ἱστόρηκεν Ἐπίχαρμος ὁ κωμικὸς (Vors. 23 B 65) ἔν τινι
d λόγῳ πρὸς Ἀντήνορα γεγραμμένῳ, παλαιὸς ἀνὴρ καὶ τῆς
18 Πυθαγορικῆς διατριβῆς μετεσχηκώς· ἕτερον δ' ὅτι
τεσσάρων υἱῶν βασιλεῖ Νομᾷ γενομένων ἕνα Μάμερκον
19 ἐπὶ τῷ Πυθαγόρου παιδὶ προσηγόρευσεν. ἀπ' ἐκείνου δὲ
καὶ τὸν Αἰμιλίων οἶκον ἀναμειχθέντα τοῖς πατρικίοις

8 Plut. Rom. 12, 1 Num. 16, 2 Dion. Hal. 2, 74, 4 Plin. 18, 7 Ov. fast. 1, 337 sq. || **17** infra c. 21, 2 Aemil. 2, 1 Paul. Festi p. 23

[**SY** (= **GL**)] **1** *τε* Cor.: *δὲ* **SY** Niceph. | *διεκώλυσεν* — (**2**) *κτίζειν* exscripsit Clem. Alex. Strom. 1, 71, 1, quem laudat Euseb. praep. ev. 9, 6, 3, et liberius Zon. || **2** *ῥωμαίοις* Niceph. et Zon. (qui tamen *ἀπείρηκεν* pro *διεκώλυσεν*) | *κτίζειν* Clem. Eus.: *νομίζειν* **SY** Niceph. *ἀνιστᾶν* Zon. || **4—6** *ἐν γοῦν ἑκατὸν καὶ ἑβδ. τ. πρ. ἔτ. ναοὺς οἰκοδομούμενοι ἄγαλμα οὐδὲν οὔτε πλαστὸν οὔτε μὴν γραπτὸν ἐποιήσαντο* Clem. Eus. || **5** *οἰκοδομούμενοι διετέλουν*, sed et post *ποιούμενοι* (**6**) repetit *διετέλουν* **S** | *καὶ καλιάδας* **Y**: *δᾶς* **S** (*ᾠδὰς* **Z**) | *ἱστῶντες* **Y** || **6—8** *ὡς* — *νοήσει* habet Niceph. || **7** *βελτίω* Niceph. | *ὡς οὐκ ἐφάψασθαι τοῦ βελτίστου δυνατὸν ἄλλως ἢ μόνῳ τῷ νῷ* Clem. et Eus. (qui *δυν. γλώττῃ μόνῳ δὲ τῷ νῷ*) | *ἐφάψασθαι* Clem. Eus. **S**: *ἐφάπτεσθαι* Niceph. Zon. **Y** || **8** *τοῦ βελτίστου* Clem. Eus.: *θεοῦ* Niceph. Zon. **SY** || **9** *ἁγιστίας* s. s. **S**[1] || **10** *γε* Rei.: *τε* | *ἀλφίτων* Rei. || **11** *πεπορευμέναι* **S** || **12** *οἱ* om. **Y** (sed add. **L**[2]) || **14** *τῇ πολ. ῥωμ.* **SL**: *τῇ πολ. ῥωμ. τῇ πολ.* **G** || **17** *ἕτερον* Br.: *ἕτεροι*

*ὀνομασθῆναί φασιν, οὕτως ὑποκοριζομένου τοῦ βασιλέως
τὴν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ ἀνδρὸς αἱμυλίαν καὶ χάριν. αὐτοὶ* 20
*δ' ἀκηκόαμεν πολλῶν ἐν Ῥώμῃ διεξιόντων, ὅτι χρησμοῦ
ποτε Ῥωμαίοις γενομένου τὸν φρονιμώτατον καὶ τὸν
ἀνδρειότατον Ἑλλήνων ἱδρύσασθαι παρ' αὐτοῖς, ἔστησαν
ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς εἰκόνας χαλκᾶς δύο, τὴν μὲν Ἀλκιβιάδου,
τὴν δὲ Πυθαγόρου. ταῦτα μὲν οὖν ἀμφισβητήσεις ἔχοντα* 21 e
*πολλὰς καὶ τὸ κινεῖν διὰ μακροτέρων καὶ τὸ πιστοῦσθαι
μειρακιώδους ἐστὶ φιλονικίας.*

9. *Νομᾷ δὲ καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων, οὓς ποντίφικας
καλοῦσι, διάταξιν καὶ κατάστασιν ἀποδιδόασι, καί φασιν
αὐτὸν ἕνα τούτων τὸν πρῶτον γεγονέναι. κεκλῆσθαι δὲ* 2
70 Z[1] *τοὺς ποντίφικας οἱ μὲν ὅτι τοὺς θεοὺς θεραπεύουσι*
129 S *δυνατοὺς καὶ κυρίους ἁπάντων ὄντας· ὁ γὰρ δυνατὸς ὑπὸ
Ῥωμαίων ὀνομάζεται πότηνς· ἕτεροι δέ φασι πρὸς* 3
*ὑπεξαίρεσιν γεγονέναι τοὔνομα τῶν ἀδυνάτων, ὡς τοῦ
νομοθέτου τὰς δυνατὰς ἐπιτελεῖν ἱερουργίας τοὺς ἱερεῖς
κελεύοντος, ἂν δ' ᾖ τι κώλυμα μεῖζον, οὐ συκοφαντοῦντος.* f
οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ τὸ μάλιστα γελώμενον τῶν ὀνομάτων 4
*δοκιμάζουσιν, ὡς οὐδὲν ἀλλ' ἢ γεφυροποιοὺς τοὺς
ἄνδρας ἐπικληθέντας ἀπὸ τῶν ποιουμένων περὶ τὴν
γέφυραν ἱερῶν, ἁγιωτάτων καὶ παλαιοτάτων ὄντων·
πόντεμ γὰρ οἱ Λατῖνοι τὴν γέφυραν ὀνομάζουσιν. εἶναι* 5
*μέντοι καὶ τὴν τήρησιν αὐτῆς καὶ τὴν ἐπισκευήν, ὥσπερ
ἄλλο τι τῶν ἀκινήτων καὶ πατρίων ἱερῶν, προσήκουσαν
τοῖς ἱερεῦσιν. οὐ γὰρ θεμιτόν, ἀλλ' ἐπάρατον ἡγεῖσθαι* 6 **66**
Ῥωμαίους τὴν κατάλυσιν τῆς ξυλίνης γεφύρας. λέγεται δὲ

3 Plin. n. h. 34, 26 || **10** Dion. Hal. 2, 73 Cic. rep. 2, 26 de or. 3, 73 Liv. 1, 20, 5–7 Flor. 1, 1, 2 vir. ill. 3, 1 Suda s. v. *Νουμᾶς Πομπίλιος* || **12** Varro l. l. 5, 83 Serv. Dan. Aen. 2, 166 Dion. Hal. 2, 73, 1. 3, 45, 2 Lyd. de mens. 4, 15

[**SY** (= **GL**)] **8** *καὶ τὸ*[1] et *τὸ*[2] del. Rei. | *πιστοῦσθαι* Xy.: *πιστεύεσθαι* || **11** *ἀποδιδοῦσιν* **S** || **15** *πόντης* **Y** || **16** *ἀδυνάτων* Heraldus: *δυνατῶν* || **19** *μάλιστα καὶ τὸ*: trp. Zie. (*τὸ μάλ. καταγελ.* Rei.) || **21** *ποιουμένων* **YS**[m]: *τελουμένων* **S**[t] || **23** *ποτὲμ* **S** || **24** *αὐτῆς* Anon.: *αὐτὴν* **SY** *αὐτῶν* **M** Steph.

*καὶ τὸ πάμπαν ἄνευ σιδήρου κατὰ δή τι λόγιον συγγε-
γομφῶσθαι διὰ τῶν ξύλων. ἡ δὲ λιθίνη πολλοῖς ὕστερον
7 ἐξειργάσθη χρόνοις ὑπ᾽ Αἰμιλίου τιμητεύοντος. οὐ μὴν
ἀλλὰ καὶ τὴν ξυλίνην τῶν Νομᾶ χρόνων ἀπολείπεσθαι
λέγουσιν, ὑπὸ Μαρκίου τοῦ Νομᾶ θυγατριδοῦ βασιλεύοντος
8 ἀποτελεσθεῖσαν. ὁ δὲ μέγιστος τῶν ποντιφίκων οἷον
ἐξηγητοῦ καὶ προφήτου, μᾶλλον δ᾽ ἱεροφάντου τάξιν
εἴληχεν, οὐ μόνον τῶν δημοσίᾳ δρωμένων ἐπιμελόμενος,
b ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδίᾳ θύοντας ἐπισκοπῶν, καὶ κωλύων
παρεκβαίνειν τὰ νενομισμένα, καὶ διδάσκων ὅτου τις
δέοιτο πρὸς θεῶν τιμὴν ἢ παραίτησιν.*

9 *Ἦν δὲ καὶ τῶν ἱερῶν παρθένων ἐπίσκοπος ἃς Ἑστιά-* 71 Z[1]
10 *δας προσαγορεύουσι. Νομᾷ γὰρ δὴ καὶ τὴν τῶν Ἑστιάδων
παρθένων καθιέρωσιν καὶ ὅλως τὴν περὶ τὸ πῦρ τὸ
ἀθάνατον ὃ φυλάττουσιν αὗται θεραπείαν τε καὶ τιμὴν
ἀποδιδόασιν, εἴθ᾽ ὡς καθαρὰν καὶ ἄφθαρτον τὴν τοῦ
πυρὸς οὐσίαν ἀκηράτοις καὶ ἀμιάντοις παρατιθεμένου
σώμασιν, εἴτε τὸ ἄκαρπον καὶ ἄγονον τῇ παρθενίᾳ
11 συνοικειοῦντος. ἐπεί τοι τῆς Ἑλλάδος ὅπου πῦρ ἄσβεστόν* 19
ἐστιν (ὡς Πυθοῖ καὶ Ἀθήνησιν), οὐ παρθένοι, γυναῖκες 130 S
c 12 *δὲ πεπαυμέναι γάμων ἔχουσι τὴν ἐπιμέλειαν· ἐὰν δ᾽ ὑπὸ
τύχης τινὸς ἐκλίπῃ – καθάπερ Ἀθήνησι μὲν ἐπὶ τῆς
Ἀριστίωνος λέγεται τυραννίδος ἀποσβεσθῆναι τὸν ἱερὸν
λύχνον, ἐν Δελφοῖς δὲ τοῦ ναοῦ καταπρησθέντος ὑπὸ
Μαίδων περὶ τὰ Μιθριδατικὰ καὶ τὸν ἐμφύλιον Ῥω-
μαίων πόλεμον ἅμα τῷ βωμῷ τὸ πῦρ ἠφανίσθη – οὔ*

2 Liv. 40, 51, 4 || **4** Dion. Hal. 3, 45, 2 || **13** Plut. Rom. 22, 1 Dion. Hal. 2, 65, 2. 66, 2 Cic. rep. 2, 26 Liv. 1, 20, 3 Flor. 1, 1, 2 vir. ill. 3, 1 Suda s. v. *Νουμᾶς* al. || **20** Plut. Arist. 20, 4 Aesch. Choeph. 1037 || **24** Plut. Sull. 13, 3 App. Ill. 5, 12 Hieron. ol. 174, 1 Zippel, Die röm. Herrschaft in Illyrien, 1877, 142 Pontow Rhein. Mus. 51, 1906, 365 Flac. l. c. 419

[**SY** (= **GL**)] **2** *τῶν* del. Zie. || **3** *τιμητεύοντος* Bekker: *ταμιεύοντος* || **8** *εἴληχεν* **S**[t]: *ἔχει* **S**[m] **G** *ἐπέχει* **L** | *μόνων* **Y** | *ἐπιμελούμενος* **GM** || **14** *ὅλως* **SL**[2]: *ὅπως* **Y** || **17** *παρατιθεμένους*: em. Br. || **18** *ἄκρον* **S** || **19** *συνοικειοῦντες*: em. Anon. | *ἐπεὶ* **Y**: *ἐπὶ* **S** || **25** *Μαίδων* Zippel: *μήδων* | edebant *περὶ* ⟨*δὲ*⟩ cum Iunt. || **26** ⟨*καὶ*⟩ *τὸ πῦρ* Rei. | *οὔ* Rei.: *ὃ μὴ*

φασι δεῖν ἀφ᾽ ἑτέρου πυρὸς ἐναύεσθαι, καινὸν δὲ ποιεῖν καὶ
νέον, ἀνάπτοντας ἀπὸ τοῦ ἡλίου φλόγα καθαρὰν καὶ
ἀμίαντον. ἐξάπτουσι δὲ μάλιστα τοῖς σκαφίοις, ἃ κατα- 13
σκευάζεται μὲν ἀπὸ πλευρᾶς ἰσοσκελοῦς ὀρθογωνίου
τριγώνου κοιλαινόμενα, συννεύει δ᾽ εἰς ἓν ἐκ τῆς περι-
φερείας κέντρον. ὅταν οὖν θέσιν ἐναντίαν λάβῃ πρὸς τὸν 14 d
ἥλιον, ὥστε τὰς αὐγὰς πανταχόθεν ἀνακοπτομένας
ἀθροίζεσθαι καὶ συμπλέκεσθαι περὶ τὸ κέντρον, αὐτόν τε
72 Z¹ *διακρίνει τὸν ἀέρα λεπτυνόμενον, καὶ τὰ κουφότατα καὶ*
ξηρότατα τῶν προστιθεμένων ὀξέως ἀνάπτει κατὰ τὴν
ἀντέρεισιν, σῶμα καὶ πληγὴν πυρώδη τῆς αὐγῆς λαβούσης.
ἔνιοι μὲν οὖν οὐδὲν ὑπὸ τῶν ἱερῶν παρθένων ἀλλ᾽ ἢ τὸ 15
ἄσβεστον ἐκεῖνο φρουρεῖσθαι πῦρ νομίζουσιν, ἔνιοι δ᾽
εἶναί τινά φασιν ἀθέατα τοῖς ἄλλοις ἱερὰ κρυπτόμενα, περὶ
ὧν ὅσα καὶ πυθέσθαι καὶ φράσαι θεμιτόν, ἐν τῷ Καμίλλου
βίῳ γέγραπται (c. 20, 4–8).

10. *Πρῶτον μὲν οὖν ὑπὸ Νομᾶ καθιερωθῆναι λέγουσι* e
Γεγανίαν καὶ Βερηνίαν, δεύτερον δὲ Κανουληΐαν καὶ
Ταρπηΐαν, ὕστερον δὲ Σερβίου δύο προσθέντος ἄλλας
τῷ ἀριθμῷ, διατετηρῆσθαι μέχρι τῶν χρόνων τούτων τὸ
πλῆθος. ὡρίσθη δὲ ταῖς ἱεραῖς παρθένοις ὑπὸ τοῦ βα- 2
σιλέως ἁγνεία τριακονταέτις, ἐν ᾗ τὴν μὲν πρώτην δεκα-
ετίαν ἃ χρὴ δρᾶν μανθάνουσι, τὴν δὲ μέσην ἃ μεμα-
θήκασι δρῶσι, τὴν δὲ τρίτην ἑτέρας αὐταὶ διδάσκουσιν.
εἶτ᾽ ἀνεῖται τῇ βουλομένῃ μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἤδη 3

3 cf. Paul. Festi p. 106, 3 || 12 Dion. Hal. 1, 69, 2. 2, 66, 3 sqq. Plin. n. h. 28, 39 Cic. p. Scaur. 48 Phil. 11, 24 Ov. fast. 6, 419 sqq. trist. 3, 1, 29 Firm. Mat. err. prof. rel. 16, 2 Herodian. 1, 14, 4 sq. 5, 6, 3 || 17 Dion. Hal. 2, 67, 1 || 21 mor. 795d Dion. Hal. 2, 67, 2 Gell. 1, 12. 7, 7, 4 Sen. de otio 2, 2

[SY (= GL)] 2 *ἀνάπτοντα*: em. Anon. | *ἡλίου φῶς φλόγα* S || 3 *σκαφείοις* Y || 5 *κοιλαινόμενον* S || 7 *αὐγὰς* Xy.: *αὐτὰς* | *ἀνακοπτομένας* Rei.: *ἀναπτομένας* || 9 *διακαίει* Rei. || 13 *ἔνια* G || 18 *γετανίαν* S | *Βεραννίαν* Anon. *Βερανίαν* Hase *Οὐηρανίαν* Bekker | *κανουλίαν* Y || 20 *διατηρῆσαι*: em. Zie. *διατηρεῖσθαι* Cor. || 22 *τριακονταέτης* Y et S, in quo tamen *ι* s. s. m. 1, unde *τριακονταέτις* Z || 25 *τῇ βουλομένῃ* post *τοῦτον* pon. S

καὶ γάμου μεταλαμβάνειν καὶ πρὸς ἕτερον τραπέσθαι 131 S
4 βίον, ἀπαλλαγείσῃ τῆς ἱερουργίας. λέγονται δ' οὐ πολ-
λαὶ ταύτην ἀσπάσασθαι τὴν ἄδειαν, οὐδ' ἀσπασαμέναις
χρηστὰ τὰ πράγματα συντυχεῖν, ἀλλὰ μετανοίᾳ καὶ κατ-
ηφείᾳ συνούσαι τὸν λοιπὸν βίον, ἐμβαλεῖν τὰς ἄλλας εἰς
δεισιδαιμονίαν, ὥστε μέχρι γήρως καὶ θανάτου διατε-
5 λεῖν ἐγκαρτερούσας καὶ παρθενευομένας. τιμὰς δὲ μεγάλας 73 Z[1]
ἀπέδωκεν αὐταῖς, ὧν ἐστι καὶ τὸ διαθέσθαι ζῶντος
ἐξεῖναι πατρός, καὶ τἆλλα πράττειν ἄνευ προστάτου
6 διαγούσας, ὥσπερ αἱ τρίπαιδες. ῥαβδουχοῦνται δὲ προ-
ϊοῦσαι· κἂν ἀγομένῳ τινὶ πρὸς θάνατον αὐτομάτως συν-
τύχωσιν, οὐκ ἀναιρεῖται. δεῖ δ' ἀπομόσαι τὴν παρθένον
ἀκούσιον καὶ τυχαίαν, οὐκ ἐξεπίτηδες γεγονέναι τὴν
67 ἀπάντησιν. ὁ δ' ὑπελθὼν κομιζομένων ὑπὸ τὸ φορεῖον
7 ἀποθνῄσκει. κόλασις δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἁμαρτημάτων
πληγαὶ ταῖς παρθένοις, τοῦ μεγίστου ποντίφικος κολά-
ζοντος ἔστιν ὅτε καὶ γυμνὴν τὴν πλημμελήσασαν, ὀθόνης
8 ἐν παλισκίῳ παρατεινομένης· ἡ δὲ τὴν παρθενίαν κατ-
αισχύνασα ζῶσα κατορύττεται παρὰ τὴν Κολλίνην λε-
γομένην πύλην· [ἐν ᾗ] ἔστι τις ἐντὸς τῆς πόλεως ὀφρὺς
γεώδης παρατείνουσα πόρρω· καλεῖται δὲ χῶμα διαλέκτῳ
9 τῇ Λατίνων. ἐνταῦθα κατασκευάζεται κατάγειος οἶκος
οὐ μέγας, ἔχων ἄνωθεν κατάβασιν. κεῖται δ' ἐν αὐτῷ
b κλίνη θ' ὑπεστρωμένη καὶ λύχνος καιόμενος, ἀπαρχαί τε
τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων βραχεῖαί τινες, οἷον ἄρτος,

7 Plut. Poplic. 8, 8 Dion. Hal. 2, 67, 3 Gell. 1, 12, 9. 18. 7, 7, 2 Gai. Inst. 1, 130. 145 Ulp. fr. 10, 5 Tac. ann. 4, 16 || **10** Cass. Dio 47, 19, 4 Sen. contr. 1, 2, 3 || **15** Dion. Hal. 2, 67, 3 Liv. 28, 11, 6 Val. Max. 1, 1, 6 Iul. Obs. 8 Paul. Festi p. 106, 3 || **18** mor. 286 f Dion. Hal. 2, 67, 4. 8, 89, 5 Zon. 7, 8 Plin. ep. 4, 11, 6 Paul. Festi p. 241

[SY(=GL)] **1** *ἀποτραπέσθαι* S || **4** *τὰ* om. Y || **5** *ἐμβάλλειν* S || **6** *γήρους* S || **8** *ἀπέδωκαν* Heineccius || **10** *διαγούσαις* M Vulc. | *προάγουσαι* S || **14** *τὸ* om. L[1] || **19** *κολλήνην* S || **20** *ἐν ᾗ* del. Zie. | *ἔστι τις ἐντὸς* Zie. (cum Y qui *ἐστί τις ἐ.*): *τις ἐντός ἐστι* S *τίς ἐστιν ἐντὸς* Z (*ἐφ' ᾗ τ. ἐντ. ἐ.* Zie[1])

ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ, γάλα, ἔλαιον, ὥσπερ ἀφοσιουμένων τὸ
μὴ λιμῷ διαφθείρειν σῶμα ταῖς μεγίσταις καθιερωμένον
ἁγιστείαις. αὐτὴν δὲ τὴν κολαζομένην εἰς φορεῖον ἐν- 10
θέμενοι, καὶ καταστεγάσαντες ἔξωθεν, καὶ καταλαβόντες
ἱμᾶσιν, ὡς μηδὲ φωνὴν ἐξάκουστον γενέσθαι, κομίζουσι
74 Z^1 δι' ἀγορᾶς. ἐξίστανται δὲ πάντες σιωπῇ, καὶ παραπέμ- 11
πουσιν ἄφθογγοι μετά τινος δεινῆς κατηφείας· οὐδ'
132 S ἔστιν ἕτερον θέαμα φρικτότερον, οὐδ' ἡμέραν ἡ πόλις
ἄλλην ἄγει στυγνοτέραν ἐκείνης. ὅταν δὲ πρὸς τὸν τόπον 12
κομισθῇ τὸ φορεῖον, οἱ μὲν ὑπηρέται τοὺς δεσμοὺς c
ἐξέλυσαν, ὁ δὲ τῶν ἱερέων ἔξαρχος εὐχάς τινας ἀπορρή-
τους ποιησάμενος, καὶ χεῖρας ἀνατείνας θεοῖς πρὸ τῆς
ἀνάγκης, ἐξάγει συγκεκαλυμμένην, καὶ καθίστησιν ἐπὶ
κλίμακος, εἰς τὸ οἴκημα κάτω φερούσης. εἶτ' αὐτὸς μὲν 13
ἀποτρέπεται μετὰ τῶν ἄλλων ἱερέων· τῆς δὲ καταβάσης
ἥ τε κλῖμαξ ἀναιρεῖται, καὶ κατακρύπτεται τὸ οἴκημα γῆς
πολλῆς ἄνωθεν ἐπιφορουμένης, ὥστ' ἰσόπεδον τῷ λοιπῷ
χώματι γενέσθαι τὸν τόπον. οὕτω μὲν αἱ προέμεναι τὴν
ἱερὰν παρθενίαν κολάζονται.

11. Νομᾶς δὲ λέγεται καὶ τὸ τῆς Ἑστίας ἱερὸν ἐγκύ-
κλιον περιβαλέσθαι τῷ ἀσβέστῳ πυρὶ φρουράν, ἀπομι-
μούμενος οὐ τὸ σχῆμα τῆς γῆς ὡς Ἑστίας οὔσης, ἀλλὰ τοῦ d
σύμπαντος κόσμου, οὗ μέσον οἱ Πυθαγορικοὶ τὸ πῦρ
ἱδρῦσθαι νομίζουσι, καὶ τοῦθ' Ἑστίαν καλοῦσι καὶ
μονάδα· τὴν δὲ γῆν οὔτ' ἀκίνητον οὔτ' ἐν μέσῳ τῆς 2
περιφορᾶς οὖσαν, ἀλλὰ κύκλῳ περὶ τὸ πῦρ αἰωρουμένην,
οὐ τῶν τιμιωτάτων οὐδὲ τῶν πρώτων τοῦ κόσμου μο-
ρίων ὑπάρχειν. ταῦτα δὲ καὶ Πλάτωνά φασι πρεσβύτην 3

20 Dion. Hal. 2, 66, 3 Eurip. fr. 944 N.^{2} Plat. Phaedr. 247a Ov. fast. 6, 265–69 Serv. Aen. 1, 292 cf. Flac. l. c. 420sq. || **28** mor. 1006c (= Theophr. phys. op. fr. 22 Diels, Doxogr. 494)

[**SY** (= **GL**)] **1** *ἐξοσιουμένων* S^t || **2** *καθωσιωμένον* mor. || **4** *καί*^{2} om. **S** || **11** *ἱερῶν* **Y** (sed corr. **L**^{2}) || **13** *ἀνωγῆς* **G** || **18–19** *τῶν ἱερειῶν τὴν παρθενίαν* Rei. || **22. 23** num *κόσμου τοῦ σύμπαντος*? || **24** *ἱδρύσασθαι* **L**^{1} || **27** *οὐ — μορίων* om. **L** || **28** *ταὐτὰ* Br.

γενόμενον διανενοῆσθαι περὶ τῆς γῆς, ὡς ἐν δευτέρᾳ χώρᾳ καθεστώσης, τὴν δὲ μέσην καὶ κυριωτάτην ἑτέρῳ τινὶ κρείττονι προσήκουσαν.

12. *Οἱ δὲ ποντίφικες καὶ τὰ περὶ τὰς ταφὰς πάτρια* 75 Z¹
e *τοῖς χρῄζουσιν ἀφηγοῦνται, Νομᾶ διδάξαντος μηδὲν ἡγεῖσθαι μίασμα τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκεῖ θεοὺς σέβεσθαι τοῖς νενομισμένοις, ὡς τὰ κυριώτατα τῶν ἡμε-*
2 *τέρων ὑποδεχομένους· ἐξαιρέτως δὲ τὴν προσαγορευομένην Λιβίτιναν, ἐπίσκοπον τῶν περὶ τοὺς θνῄσκοντας ὁσίων θεὸν οὖσαν, εἴτε Περσεφόνην εἴτε μᾶλλον, ὡς οἱ λογιώτατοι Ῥωμαίων ὑπολαμβάνουσιν, Ἀφροδίτην, οὐ κακῶς εἰς μιᾶς δύναμιν θεοῦ τὰ περὶ τὰς γενέσεις καὶ* 133 S
3 *τὰς τελευτὰς ἀνάπτοντες. αὐτὸς δὲ καὶ τὰ πένθη καθ' ἡλικίας καὶ χρόνους ἔταξεν· οἷον παῖδα μὴ πενθεῖν νεώτερον τριετοῦς, μηδὲ πρεσβύτερον πλείονας μῆνας ὧν*
f *ἐβίωσεν ἐνιαυτῶν μέχρι τῶν δέκα, καὶ περαιτέρω μηδεμίαν ἡλικίαν, ἀλλὰ τοῦ μακροτάτου πένθους χρόνον εἶναι δεκαμηνιαῖον, ἐφ' ὅσον καὶ χηρεύουσιν αἱ τῶν ἀποθανόντων γυναῖκες. ἡ δὲ πρότερον γαμηθεῖσα βοῦν ἐγκύμονα κατέθυεν ἐκείνου νομοθετήσαντος.*

4 *Πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας Νομᾶ καταδείξαντος ἱερωσύνας, ἔτι δυεῖν μνησθήσομαι, τῆς τε Σαλίων καὶ τῆς τῶν φιτιαλέων, αἳ μάλιστα τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐμφαί-*
68 5 *νουσιν. οἱ μὲν γὰρ φιτιαλεῖς εἰρηνοφύλακές τινες ὄντες, ὡς δ' ἐμοὶ δοκεῖ καὶ τοὔνομα λαβόντες ἀπὸ τῆς πράξεως,* 76 Z¹
λόγῳ τὰ νείκη κατέπαυον, οὐκ ἐῶντες στρατεύειν πρότερον

8 mor. 269a. b Dion. Hal. 4, 15, 5 Varro l. l. 6, 47 Placid. CGlL V 30, 14 || **13** Plut. C. Marc. 39, 10sq. || **21** Plut. Cam. 18, 2 Dion. Hal. 2, 72 (contra Cic. rep. 2, 31 Liv. 1, 32, 5sqq. vir. ill. 5, 4 Serv. Aen. 10, 14) || **25** videtur subesse id veriloquium (de **fetis*), quod Lange, Röm. Altertümer I³ 323 proposuit; cf. mor. 279b Varro l. l. 5, 86 Liv. 1, 24, 4sq. Serv. Aen. 1, 62. 4, 242. 10, 14 Paul. Festi p. 91 Non. 529, 17

[**SY** (= **GL**)] **1** *δευτέρᾳ* Rei.: *ἑτέρᾳ* || **9** *Λιβίτιναν* Steph.: *διβίδαιναν*, sed s. s. *ου* m. 1, **S** *οὐβίδαιναν* **G** *οὐβιδιναν* **L¹** *λιβίδαιναν* **L²** || **12** *μιᾶς* Rei.: *μίαν* || **14** *νεάτερον* **S** || **22** *φιτιαλίων*: em. Sint., item **24** *φιτιάλιοι* || **24** *εἰρήνης φύλακες* **Y**

ἢ πᾶσαν ἐλπίδα δίκης ἀποκοπῆναι. καὶ γὰρ εἰρήνην 6
Ἕλληνες καλοῦσιν ὅταν λόγῳ, μὴ βίᾳ, πρὸς ἀλλήλους
χρώμενοι λύσωσι τὰς διαφοράς. οἱ δὲ Ῥωμαίων φιτιαλεῖς 7
πολλάκις μὲν ἐβάδιζον ὡς τοὺς ἀδικοῦντας αὐτοί, πεί-
θοντες εὐγνωμονεῖν· ἀγνωμονούντων δὲ μαρτυράμενοι
θεούς, καὶ κατευξάμενοι πολλὰ καὶ δεινὰ καθ᾽ αὐτῶν
αὐτοὶ καὶ τῆς πατρίδος, εἰ μὴ δικαίως ἐπεξίασιν, οὕτω
κατήγγελλον αὐτοῖς τὸν πόλεμον. κωλυόντων δὲ τούτων 8
ἢ μὴ συναινούντων, οὔτε στρατιώτῃ θεμιτὸν οὔτε βασιλεῖ b
Ῥωμαίων ὅπλα κινεῖν, ἀλλὰ παρὰ τούτων ἔδει τὴν ἀρχὴν
τοῦ πολέμου δεξάμενον ὡς δικαίου τὸν ἄρχοντα, τότε
σκοπεῖν περὶ τοῦ συμφέροντος. λέγεται δὲ καὶ τὸ Κελτικὸν 9
ἐκεῖνο πάθος τῇ πόλει γενέσθαι τούτων τῶν ἱερῶν
παρανομηθέντων. ἔτυχον μὲν γὰρ οἱ βάρβαροι Κλουσίνους 10
πολιορκοῦντες, ἐπέμφθη δὲ πρεσβευτὴς Φάβιος Ἄμβου-
στος εἰς τὸ στρατόπεδον, διαλύσεις πράξων ὑπὲρ τῶν
134 S *πολιορκουμένων. λαβὼν δ᾽ ἀποκρίσεις οὐκ ἐπιεικεῖς, καὶ* 11
πέρας σχεῖν αὐτῷ τὴν πρεσβείαν οἰόμενος, ἐνεανιεύσατο c
πρὸ τῶν Κλουσίνων ὅπλα λαβὼν προκαλέσασθαι τὸν
ἀριστεύοντα τῶν βαρβάρων. τὰ μὲν οὖν τῆς μάχης εὐτυ- 12
χεῖτο, καὶ καταβαλὼν ἐσκύλευσε τὸν ἄνδρα· γνωρίσαντες
δ᾽ οἱ Κελτοὶ πέμπουσιν εἰς Ῥώμην κήρυκα, τοῦ Φαβίου
κατηγοροῦντες ὡς ἐκσπόνδου καὶ ἀπίστου καὶ ἀκατάγγελ-
τον ἐξενηνοχότος πρὸς αὐτοὺς πόλεμον. ἐνταῦθα τὴν μὲν 13
77 Z[1] *σύγκλητον οἱ φιτιαλεῖς ἔπειθον ἐκδιδόναι τὸν ἄνδρα τοῖς*
Κελτοῖς, καταφυγὼν δ᾽ ἐκεῖνος εἰς τοὺς πολλούς, καὶ τῷ
δήμῳ σπουδάζοντι χρησάμενος, διεκρούσατο τὴν δίκην.
μετ᾽ ὀλίγον δ᾽ ἐπελθόντες οἱ Κελτοὶ τὴν Ῥώμην πλὴν τοῦ
Καπιτωλίου διεπόρθησαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς περὶ d
Καμίλλου μᾶλλον ἀκριβοῦται (c. 17. 18).

12 Plut. Cam. 17. 18 et ibi l. l.

[**SY** (= **GL**)] **5** *μαρτυράμενοι* **L**[2]: *μαρτυρόμενοι* || **6** *καὶ*[1] om. **Y** (sed add. **L**[2]) || **11** *δίκαιον*: em. Anon. *δικαίαν* Rei. || **13** *ἱερέων* Sint. || **14** *γὰρ* **Y**: *οὖν* **S** | *κλουσηνοὺς*, sed corr. m. 1, **S** || **18** *πέρας ἔχειν* **S**[t] *παρασχεῖν* **S**[m] || **19** *πρὸ* **YS**[m]: *ὑπὲρ* **S**[t] | *κλουσηνῶν* **S**[1] || **23** *ἔκσπονδον καὶ ἄπιστον*: em. Sint.

13. *Τοὺς δὲ Σαλίους ἱερεῖς ἐκ τῆς τοιαύτης λέγεται
συστήσασθαι προφάσεως. ἔτος ὄγδοον αὐτοῦ βασιλεύον-
τος, λοιμώδης νόσος περιιοῦσα τὴν Ἰταλίαν ἐστρόβησε
2 καὶ τὴν Ῥώμην. ἀθυμούντων δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἱστο-
ρεῖται χαλκῆν πέλτην ἐξ οὐρανοῦ καταφερομένην εἰς τὰς
Νομᾶ πεσεῖν χεῖρας, ἐπὶ δ' αὐτῇ θαυμάσιόν τινα λέγε-
σθαι λόγον ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὃν Ἠγερίας τε καὶ τῶν
3 Μουσῶν πυθέσθαι. τὸ μὲν γὰρ ὅπλον ἥκειν ἐπὶ σωτηρίᾳ
τῆς πόλεως, καὶ δεῖν αὐτὸ φρουρεῖσθαι, γενομένων
ἄλλων ἕνδεκα καὶ σχῆμα καὶ μέγεθος καὶ μορφὴν ἐκείνῳ
e παραπλησίων, ὅπως ἄπορον εἴη τῷ κλέπτῃ δι' ὁμοιότητα
4 τοῦ διοπετοῦς ἐπιτυχεῖν· ἔτι δὲ χρῆναι Μούσαις καθιε-
ρῶσαι τὸ χωρίον ἐκεῖνο καὶ τοὺς περὶ αὐτὸ λειμῶνας,
ὅπου τὰ πολλὰ φοιτῶσαι συνδιατρίβουσιν αὐτῷ· τὴν δὲ
πηγὴν ἣ κατάρδει τὸ χωρίον ὕδωρ ἱερὸν ἀποδεῖξαι ταῖς
Ἑστιάσι παρθένοις, ὅπως λαμβάνουσαι καθ' ἡμέραν
5 ἁγνίζωσι καὶ ῥαίνωσι τὸ ἀνάκτορον. τούτοις μὲν οὖν
μαρτυρῆσαι λέγουσι καὶ τὰ τῆς νόσου παραχρῆμα παυ-* 78Z¹
6 *σάμενα. τὴν δὲ πέλτην προθέντος αὐτοῦ, καὶ κελεύ-* 135S
*σαντος ἁμιλλᾶσθαι τοὺς τεχνίτας ὑπὲρ τῆς ὁμοιότητος,
τοὺς μὲν ἄλλους ἀπειπεῖν, Βετούριον δὲ Μαμούριον ἕνα
f τῶν ἄκρων δημιουργῶν οὕτως ἐφικέσθαι τῆς ἐμφερείας,
καὶ κατασκευάσαι πάσας ὁμοίας, ὥστε μηδ' αὐτὸν ἔτι
7 τὸν Νομᾶν διαγινώσκειν. τούτων οὖν φύλακας καὶ
ἀμφιπόλους ἀπέδειξε τοὺς Σαλίους ἱερεῖς. Σάλιοι δ'
ἐκλήθησαν οὐχ, ὡς ἔνιοι μυθολογοῦσι, Σαμόθρᾳκος*

cap. 13 Dion. Hal. 2, 70, 1–71, 2 Liv. 1, 20, 4 Flor. 1, 1, 2 vir. ill. 3, 1 Varro l. l. 6, 49. 7, 43 Ov. fast. 3, 259. 373sqq. Lucan. 9, 477 c. comm. Paul. Festi p. 131 Serv. Aen. 7, 188. 8, 664 Non. 554, 6 Isid. or. 18, 12, 3 CGIL VI 67 || **12** Liv. 1, 21, 3 Iuv. 3, 12sq. Sulpic. 67sq. Serv. Aen. 1, 8 || **26** cf. Paul. Festi p. 329 Serv. Aen. 8, 285 Isid. or. 18, 50

[**SY** (= **GL**)] **1** *τῆς* del. Pflugk || **4** *ἱστορεῖ* **Y** (sed corr. **L**²) || **5** *ἐξ οὐρανοῦ πέλτην* **S** || **6. 7** *λόγον λέγεσθαι*: trp. Sint. || **7** *ὃν* om. **Y** || **8** *ἥκει* **Y** (sed corr. **L**²) || **10** *ἄλλων ἕνδεκα* om. **G** || **15** *πηγὴν* **Y**: *τὴν γῆν* **S** || **22** *οὕτως* postea add. **S**¹ || **25** *ἀπέδειξε* **YS**ᵐ: *κατέστησε* **S**ᵗ

ἀνδρὸς ἢ Μαντινέως ὄνομα Σαλίου πρώτου τὴν ἐνόπλιον
ἐκδιδάξαντος ὄρχησιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ τῆς ὀρχήσεως
αὐτῆς ἁλτικῆς οὔσης, ἣν ὑπορχοῦνται διαπορευόμενοι τὴν
πόλιν, ὅταν τὰς ἱερὰς πέλτας ἀναλάβωσιν ἐν τῷ Μαρτίῳ
μηνί, φοινικοῦς μὲν ἐνδεδυμένοι χιτωνίσκους, μίτραις δὲ 69
χαλκαῖς ὑπεζωσμένοι πλατείαις, καὶ κράνη χαλκᾶ φο-
ροῦντες, ἐγχειριδίοις δὲ μικροῖς τὰ ὅπλα κρούοντες. ἡ δ' 8
ἄλλη τῆς ὀρχήσεως ποδῶν ἔργον ἐστί· κινοῦνται γὰρ
ἐπιτερπῶς, ἑλιγμούς τινας καὶ μεταβολὰς ἐν ῥυθμῷ τάχος
ἔχοντι καὶ πυκνότητα μετὰ ῥώμης καὶ κουφότητος ἀπο-
διδόντες. αὐτὰς δὲ τὰς πέλτας ἀγκίλια καλοῦσι διὰ τὸ 9
σχῆμα· κύκλος γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἀποδίδωσιν ὡς πέλτη
τὴν περιφέρειαν, ἀλλ' ἐκτομὴν ἔχει γραμμῆς ἑλικοειδοῦς,
ἧς αἱ κεραῖαι καμπὰς ἔχουσαι καὶ συνεπιστρέφουσαι τῇ
πυκνότητι πρὸς ἀλλήλας ἀγκύλον τὸ σχῆμα ποιοῦσιν· ἢ
διὰ τὸν ἀγκῶνα περὶ ὃν περιφέρονται· ταῦτα γὰρ ὁ
Ἰόβας εἴρηκε (FGrH 275 F 89) *γλιχόμενος ἐξελληνί-*
79 Z¹ *σαι τοὔνομα. δύναιτο δ' ἂν τῆς ἀνέκαθεν φορᾶς πρῶ-* 10 b
τον ἐπώνυμον γεγονέναι, καὶ τῆς ἀκέσεως τῶν νο-
σούντων, καὶ τῆς τῶν αὐχμῶν λύσεως, ἔτι δὲ τῆς τῶν
δεινῶν ἀνασχέσεως, καθ' ὃ καὶ τοὺς Διοσκόρους Ἄνακας
Ἀθηναῖοι προσηγόρευσαν, εἴ γε δὴ δεῖ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν
διάλεκτον ἐξάγειν τοὔνομα. τῷ δὲ Μαμουρίῳ λέγουσι 11
μισθὸν γενέσθαι τῆς τέχνης ἐκείνης μνήμην τινὰ δι'
136 S *ᾠδῆς ὑπὸ τῶν Σαλίων, ἅμα τῇ πυρρίχῃ διαπεραινομένης.*
οἱ δ' (Varro l. l. 6, 49) *οὐ Βετούριον Μαμούριον εἶναί*
φασι τὸν ᾀδόμενον, ἀλλὰ Βέτερεμ μεμόριαμ, ὅπερ ἐστὶ
παλαιὰν μνήμην.

21 Plut. Thes. 33, 2 Eustath. in Il. p. 21, 15 Od. 1425, 59 Et. M. s. v. *Ἄνακοί* Hesych. s. v. *Ἄνακας*

[SY (= GL)] **3** *ἀλγικῆς* G *ἀλκῆς* L¹ *ἁλτικῆς* L² || **6** *ἐπεζωσμένοι* S || **8** *ἄλλη*] *ἀκμὴ* Rei. *πολλὴ* Cor. || **9** *τινας* om. Y || **11** *ἀγκύλια* Y || **15** *γρυπότητι* Ma. || **18** *δὲ κἂν* Zie. | ⟨*τὸ*⟩ *πρῶτον* Rei. || **20** *ἔτι δὲ καὶ* C || **21** *διοσκούρους* G || **22** *δὴ* om. Y || **26** *οὐ οὐετούριον* SG *οὐετούριον* L || **27** *ἀλλὰ* S: *ἄλλοι* Y | *οὐετερὲμ* vel *οὐετέρεμ* codd.

c 14. Ἐπεὶ δὲ διεκόσμησε τὰς ἱερωσύνας, ἐδείματο πλη-
σίον τοῦ τῆς Ἑστίας ἱεροῦ τὴν καλουμένην Ῥηγίαν, οἷόν
τι βασίλειον οἴκημα, καὶ τὸ πλεῖστον αὐτόθι τοῦ χρόνου
διέτριβεν, ἱερουργῶν ἢ διδάσκων τοὺς ἱερεῖς, ἢ πρὸς
2 ἐννοίᾳ τινὶ τῶν θείων πρὸς αὐτὸν σχολάζων. οἰκίαν δ'
εἶχεν ἑτέραν περὶ τὸν Κυρίνου λόφον, ἧς ἔτι νῦν τὸν τόπον
3 ἐπιδεικνύουσιν. ἐν δὲ ταῖς προπομπαῖς καὶ ὅλως τῶν
ἱερέων ταῖς πομπαῖς προηγοῦντο κήρυκες ἀνὰ τὴν πόλιν,
4 ἐλινύειν κελεύοντες καὶ τὰ ἔργα καταπαύοντες. ὡς γάρ
φασι τοὺς Πυθαγορικοὺς οὐκ ἐᾶν ἐκ παρόδου προσκυνεῖν
d καὶ προσεύχεσθαι τοῖς θεοῖς, ἀλλ' οἴκοθεν εὐθὺς ἐπὶ
τοῦτο γνώμῃ παρεσκευασμένους βαδίζειν, οὕτως ᾤετο 80 Z[1]
Νομᾶς χρῆναι τοὺς πολίτας μήτ' ἀκούειν τι τῶν θείων
μήθ' ὁρᾶν ἐν παρέργῳ καὶ ἀμελῶς, ἀλλὰ σχολὴν ἄγοντας
ἀπὸ τῶν ἄλλων, καὶ προσέχοντας τὴν διάνοιαν ὡς πράξει
μεγίστῃ τῇ περὶ τὴν εὐσέβειαν, ψόφων τε καὶ πατάγων καὶ
στεναγμῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα τοῖς ἀναγκαίοις καὶ βαναύ-
σοις πόνοις ἕπεται, καθαρὰς τὰς ὁδοὺς ταῖς ἱερουργίαις
5 παρέχοντας. ὧν ἴχνος τι μέχρι νῦν διασῴζοντες, ὅταν
ἄρχων πρὸς ὄρνισιν ἢ θυσίαις διατρίβῃ, βοῶσιν· ὃκ ἄγε·
σημαίνει δ' ἡ φωνή· τοῦτο πρᾶσσε, συνεπιστρέφουσα καὶ
e 6 κατακοσμοῦσα τοὺς προστυγχάνοντας. ἦν δὲ καὶ τῶν
ἄλλων παραγγελμάτων αὐτοῦ πολλὰ τοῖς Πυθαγορικοῖς
ἐοικότα. ὡς γὰρ ἐκεῖνοι παρῄνουν ἐπὶ χοίνικος μὴ καθ-
ῆσθαι, καὶ μαχαίρᾳ πῦρ μὴ σκαλεύειν, καὶ βαδίζοντας εἰς

1 Tac. ann. 15, 41 Serv. Aen. 8, 363 Solin. 1, 21 Hor. carm. 1, 2, 15 Dion. Hal. 2, 62, 5 Cass. Dio fr. 6, 2 Boiss. || **10** Porph. v. Pyth. 38 Iambl. v. Pyth. 85 || **20** Plut. C. Marc. 25, 3 cf. Sen. de clem. 1, 12, 2 Suet. Calig. 58, 2 || **24** Plut. mor. 12d–f 264a 281a 290e 354e 361a Plat. leg. 4, 717a Porph. vit. Pyth. 197 cf. Böhm, de symb. Pythagoreis, diss. Berol. 1905 Flac. l. c. 422

[SY (= GL)] **5** *αὐτὸν* Sch.: *αὐτοὺς* | *οἰκείαν* **G** || **7.8** *ἐν δὲ ταῖς* ⟨*Σαλίων*⟩ [*προπομπαῖς*] *κ. ὅλ. τ. ἱερ. πομπαῖς* Rei. *τῶν ἱερέων* post *προηγοῦντο* pon. **S** || **9** *ἐλινύειν* **S**[t]**Y**: *ἀναπαύεσθαι* **S**[m] || **10** *παρόδου* **Y**: *παραλόγου* **S** || **12** *παρεσκευασμένους* **G**: *παρασκευασαμένους* **L** *παρασκευασμένους*, sed s. s. *α*, **S** || **13** ⟨*καὶ ὁ*⟩ *Νομᾶς* Rei. || **13–16** hab. Zon. 7, 5 || **13** *θεῶν* **S** || **19** *διασώζοντος*, sed corr. m. 1, **S** || **20** *ὃκ*] *οὐκ* **G** || **23** *ἄλλων* om. **Y** || **25** *σαλεύειν* **S**

ἀποδημίας μὴ μεταστρέφεσθαι, καὶ τοῖς μὲν οὐρανίοις
περισσὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις, ὧν ἑκάστου τὴν
137 S διάνοιαν ἀπεκρύπτοντο πρὸς ⟨τοὺς⟩ πολλούς, οὕτως ἔνια
τῶν Νομᾶ πατρίων ἀπόρρητον ἔχει τὸν λόγον· οἷον τὸ μὴ 7
σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, μηδὲ θύειν ἄτερ
ἀλφίτων, καὶ τὸ προσκυνεῖν περιστρεφομένους, καὶ τὸ
καθῆσθαι προσκυνήσαντας. τὰ μὲν οὖν πρῶτα δύο τὴν γῆς 8 f
ἐξημέρωσιν ἔοικε διδάσκειν, ὡς μόριον εὐσεβείας οὖσαν·
ἡ δὲ περιστροφὴ τῶν προσκυνούντων λέγεται μὲν ἀπομίμη-
σις εἶναι τῆς τοῦ κόσμου περιφορᾶς, δόξειε δ' ἂν μᾶλ-
81 Z[1] λον ὁ προσκυνῶν, ἐπεὶ πρὸς ἕω τῶν ἱερῶν βλεπόντων
ἀπέστραπται τὰς ἀνατολάς, μεταβάλλειν ἑαυτὸν ἐνταῦθα
καὶ περιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, κύκλον ποιῶν καὶ συνάπτων
τὴν ἐπιτελείωσιν τῆς εὐχῆς δι' ἀμφοῖν· εἰ μὴ νὴ Δία τοῖς 9
Αἰγυπτίοις τροχοῖς αἰνίττεταί τι καὶ διδάσκει παραπλήσιον
ἡ μεταβολὴ τοῦ σχήματος, ὡς οὐδενὸς ἑστῶτος τῶν **70**
ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ὅπως ἂν στρέφῃ καὶ ἀνελίττῃ τὸν βίον
ἡμῶν ὁ θεός, ἀγαπᾶν καὶ δέχεσθαι προσῆκον. τὸ δὲ 10
καθέζεσθαι προσκυνήσαντας οἰωνισμὸν εἶναι λέγουσι τοῦ
βεβαιότητα ταῖς εὐχαῖς καὶ διαμονὴν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπι-
γίνεσθαι. λέγουσι δὲ καὶ πράξεων διορισμὸν εἶναι τὴν 11
ἀνάπαυσιν· ὡς οὖν τῇ προτέρᾳ πράξει πέρας ἐπιτιθέντας
καθέζεσθαι παρὰ τοῖς θεοῖς, ἵν' ἑτέρας πάλιν ἀρχὴν παρ'
ἐκείνων λάβωσι. δύναται δὲ καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις 12
(c. 14, 4) ὁμολογεῖν, ἐθίζοντος ἡμᾶς τοῦ νομοθέτου μὴ
ποιεῖσθαι τὰς πρὸς τὸ θεῖον ἐντεύξεις ἐν ἀσχολίᾳ καὶ
παρέργως οἷον σπεύδοντας, ἀλλ' ὅταν χρόνον ἔχωμεν καὶ b
σχολὴν ἄγωμεν.

1 Serv. Buc. 5, 66. 8, 75 Macr. Sat. 1, 13, 5 Lyd. de mens. 3, 7 (10) || **5** Plin. n. h. 18, 7 || **6** sqq. Plut. Marcell. 6, 11 Cam. 5, 9 mor. 270 d; ceteros locos vide apud G. Appel, De Romanorum precationibus (RGVV VII 2), p. 212 sqq. || **14** cf. Clem. Alex. Strom. 5, 45, 4 p. 356, 14 St. et ibi l. l.

[SY (= GL)] **3** *τοὺς* add. Anon. || **7** *γῆς* om. Y || **10** *δόξειε* ABD: *δόξει* || **11** *ἐπειδὴ* S || **12** ⟨*πρὸς*⟩ *τὰς ἀνατολὰς* Anon. || **19** *καθίζεσθαι* S || **23** *ἀρχῆς* S || **25** *ἐθίζοντες* L[1]

15. *Ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης παιδαγωγίας πρὸς τὸ θεῖον
οὕτως ἡ πόλις ἐγεγόνει χειροήθης καὶ κατατεθαμβημένη
τὴν τοῦ Νομᾶ δύναμιν, ὥστε μύθοις ἐοικότας τὴν ἀτο-
πίαν λόγους παραδέχεσθαι, καὶ νομίζειν μηδὲν ἄπιστον
2 εἶναι μηδ' ἀμήχανον ἐκείνου βουληθέντος. λέγεται γοῦν
ποτε καλέσας ἐπὶ τὴν τράπεζαν οὐκ ὀλίγους τῶν πολι- 138 S
τῶν, σκεύη τε φαῦλα καὶ δεῖπνον εὐτελὲς πάνυ προθέσθαι
καὶ δημοτικόν· ἀρξαμένων δὲ δειπνεῖν, ἐμβαλὼν λόγον 82 Z¹
ὡς ἡ θεὸς ᾗ σύνεστιν ἥκοι πρὸς αὐτόν, αἰφνίδιον ἐπιδεῖξαι
c τόν τε οἶκον ἐκπωμάτων πλήρη πολυτελῶν, καὶ τὰς
τραπέζας ὄψων τε παντοδαπῶν καὶ παρασκευῆς δαψιλοῦς
γεμούσας.*
3 *Πᾶσαν δ' ὑπερβέβληκεν ἀτοπίαν τὸ ὑπὲρ τῆς τοῦ Διὸς
ὁμιλίας ἱστορούμενον. μυθολογοῦσι γὰρ εἰς τὸν Ἀβεντῖνον
λόφον, οὔπω μέρος ὄντα τῆς πόλεως οὐδὲ συνοικούμενον,
ἀλλ' ἔχοντα πηγάς τε δαψιλεῖς ἐν αὐτῷ καὶ νάπας σκιεράς,
4 φοιτᾶν δύο δαίμονας Πῖκον καὶ Φαῦνον· οὓς τὰ μὲν ἄλλα
Σατύρων ἄν τις ἢ Τιτάνων γένει προσεικάσειε, δυνάμει δὲ
φαρμάκων καὶ δεινότητι τῆς περὶ τὰ θεῖα γοητείας
λέγονται ταὐτὰ τοῖς ὑφ' Ἑλλήνων προσαγορευθεῖσιν
Ἰδαίοις Δακτύλοις σοφιζόμενοι περιιέναι τὴν Ἰταλίαν.
d 5 τούτους φασὶ χειρώσασθαι τὸν Νομᾶν, οἴνῳ καὶ μέλιτι
6 κεράσαντα τὴν κρήνην ἀφ' ἧς ἔπινον συνήθως. ληφθέντας
δὲ πολλὰς μὲν ἰδέας τρέπεσθαι, καὶ μετεκδύεσθαι τὴν
αὑτῶν φύσιν, ἀλλόκοτα φάσματα καὶ φοβερὰ τῆς ὄψεως
7 προβαλλομένους· ἐπεὶ δ' ἔγνωσαν ἑαλωκότες ἰσχυρὰν καὶ
ἄφυκτον ἅλωσιν, ἄλλα τε προθεσπίσαι πολλὰ τῶν μελλόν-
των, καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς κεραυνοῖς ἐκδιδάξαι καθαρμόν, ὃς ποι-*

5 Dion. Hal. 2, 60, 5—7 || **13** Varro l. l. 6, 95 Ov. fast. 3, 285 sqq. Liv. 1, 20, 7. 31, 8 Plin. 2, 140 Arnob. 5, 1

[SY (= GL)] **2** *ἡ πόλις οὕτως* **S** | *ἐγένετο* **S** | *χειροήθως* **L¹** || **3** *ἀτοπίαν* **Sᵗ Y**: *ἐποποιίαν* **Sᵐ** || **4** *ἄπιστον* **SG**: *ἄτοπον* **L** || **9** *ἥκει* **S²** *ἵκοι* **G** || **13** *πάντα δὲ ὑπ. ἀτοπία* **S** || **14** *ἀβελτίνον* **L** || **17** *πῖκνον* vel *πίκνον* **Y** || **18** *Τιτάνων* tuetur Kaibel GGN 1901, 492 cl. Lucian. de salt. 21.79 *Πανῶν* Anon. || **19** *τὸ θεῖον* **S** || **20** *ταῦτα* **L¹** || **24** *εἰ-δέας* sed corr. m. 1, **S** || **26** *ἑαλωκότας* **L¹**

εἶται μέχρι νῦν διὰ κρομμύων καὶ τριχῶν καὶ μαινίδων. ἔνιοι 8
δ' οὐ τοὺς δαίμονάς φασιν ὑποθέσθαι τὸν καθαρμόν, ἀλλ'
ἐκείνους μὲν καταγαγεῖν τὸν Δία μαγεύσαντας, τὸν δὲ
θεὸν ὀργιζόμενον τῷ Νομᾷ προστάσσειν, ὡς χρὴ γενέσθαι e
τὸν καθαρμὸν κεφαλαῖς· ὑπολαβόντος δὲ τοῦ Νομᾶ, 9
„κρομμύων;“ εἰπεῖν, „ἀνθρώπων“. τὸν δ' αὖθις ἐκτρέ-
83 Z¹ *ποντα τὸ τοῦ προστάγματος δεινὸν ἐπερέσθαι, „θριξίν;“*
ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Διός, „ἐμψύχοις“, ἐπαγαγεῖν τὸν
Νομᾶν, „μαινίσι;“, ταῦτα λέγειν ὑπὸ τῆς Ἠγερίας δεδι-
139 S *δαγμένον. καὶ τὸν μὲν θεὸν ἀπελθεῖν ἵλεω γενόμενον, τὸν* 10
δὲ τόπον Ἱλήκιον ἀπ' ἐκείνου προσαγορευθῆναι, καὶ τὸν
καθαρμὸν οὕτω συντελεῖσθαι.

Ταῦτα μὲν οὖν τὰ μυθώδη καὶ γελοῖα τὴν τῶν τότ' 11
ἀνθρώπων ἐπιδείκνυται διάθεσιν πρὸς τὸ θεῖον, ἣν ὁ
ἐθισμὸς αὐτοῖς ἐνεποίησεν. αὐτὸν δὲ τὸν Νομᾶν οὕτω 12 f
φασὶν εἰς τὸ θεῖον ἀνηρτῆσθαι ταῖς ἐλπίσιν, ὥστε καὶ
προσαγγελίας αὐτῷ ⟨θύοντί⟩ ποτε γενομένης ὡς ἐπέρχον-
ται πολέμιοι, μειδιᾶσαι καὶ εἰπεῖν· ἐγὼ δὲ θύω.

16. *Πρῶτον δέ φασι καὶ Πίστεως καὶ Τέρμονος ἱερὸν*
ἱδρύσασθαι. καὶ τὴν μὲν Πίστιν ὅρκον ἀποδεῖξαι Ῥω-
μαίοις μέγιστον, ᾧ χρώμενοι μέχρι νῦν διατελοῦσιν· ὁ 2
δὲ Τέρμων ὅρος ἄν τις εἴη, καὶ θύουσιν αὐτῷ δημοσίᾳ καὶ
ἰδίᾳ κατὰ τοὺς τῶν ἀγρῶν περιορισμούς, νῦν μὲν ἔμψυχα,
τὸ παλαιὸν δ' ἀναίμακτος ἦν ἡ θυσία, Νομᾶ φιλοσοφή- 71
σαντος ὡς χρὴ τὸν ὅριον θεόν, εἰρήνης φύλακα καὶ
δικαιοσύνης μάρτυν ὄντα, φόνου καθαρὸν εἶναι. δοκεῖ δὲ 3
καὶ ὅλως οὗτος ὁρίσαι τὴν χώραν ὁ βασιλεύς, Ῥωμύλου
μὴ βουληθέντος ἐξομολογήσασθαι τῷ μέτρῳ τοῦ οἰκείου
τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἀλλοτρίου· δεσμὸν γὰρ εἶναι τῆς

19 Dion. Hal. 2, 75 Liv. 1,21, 4 Flor. 1, 1, 2 (Varro l. l. 5, 74) || **22** mor. 267c Dion. Hal. 2, 74, 2sqq.; cf. ad c. 8, 15

[**SY**(= **GL**)] **1** *κρομύων* codd., item. v. **6** | *μενίδων* **S** || **9** *μενίσι* **S** | *ἡγερίας* **SL²** *ἡγεμονίας* **L¹** || **11** *Ἱλήκιον* Rei.: *ἱλίκιον*, sed *ἱ* in ras., **S** *ἱλίκιον* **Y** || **14–18** hab. Zon. || **14** *ἐπιδείκνυνται* **S** || **16** *καὶ* om. Zon. || **17** *θύοντι* add. Zon. | *γινομένης* Zon. || **26** *φόνον* **L¹** || **27** *οὗτος* Sint.: *αὐτὸς*

δυνάμεως τὸν ὅρον ἂν φυλάττηται, μὴ φυλαττόμενον δὲ τῆς
4 *ἀδικίας ἔλεγχον. οὐ μὴν οὐδ' ἦν δαψιλὴς χώρα τῇ πόλει*
κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ τὴν πολλὴν αἰχμῇ προσεκτήσατο 84 Z[1]
Ῥωμύλος· καὶ ταύτην πᾶσαν ὁ Νομᾶς διένειμε τοῖς ἀπό-
ροις τῶν πολιτῶν, ὡς ἀνάγκην τῆς ἀδικίας ἀφαιρῶν τὴν
b *ἀπορίαν καὶ τρέπων ἐπὶ γεωργίαν τὸν δῆμον, ἅμα τῇ*
5 *χώρᾳ συνεξημερούμενον. οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῶν ἐπιτηδευ-*
μάτων οὕτως ἔρωτα δριμὺν εἰρήνης ἐνεργάζεται καὶ
ταχὺν ὡς ὁ ἀπὸ γῆς βίος, ἐν ᾧ καὶ τῆς πολεμικῆς εὐτολμίας
τὸ μὲν ὑπερμαχητικὸν τοῦ οἰκείου διαμένει καὶ πάρεστι,
τὸ δ' εἰς ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν ἀνειμένον παντελῶς
6 *ἐκκέκοπται. διὸ καὶ τὴν γεωργίαν ὁ Νομᾶς οἷον εἰρήνης*
φίλτρον ἐμμείξας τοῖς πολίταις, καὶ μᾶλλον ὡς ἠθοποιὸν ἢ 140 S
πλουτοποιὸν ἀγαπήσας τέχνην, εἰς μέρη τὴν χώραν διεῖλεν
ἃ πάγους προσηγόρευσε, καὶ καθ' ἕκαστον ἐπισκόπους
c 7 *ἔταξε καὶ περιπόλους. ἔστι δ' ὅτε καὶ αὐτὸς ἐφορῶν καὶ*
τεκμαιρόμενος ἀπὸ τῶν ἔργων τοὺς τρόπους τῶν πολιτῶν,
τοὺς μὲν εἰς τιμὰς καὶ πίστεις ἀνῆγε, τοὺς δὲ ῥαθύμους καὶ
ἀμελεῖς ψέγων καὶ κακίζων ἐσωφρόνιζε.

17. *Τῶν δ' ἄλλων αὐτοῦ πολιτευμάτων ἡ κατὰ τέχνας*
2 *διανομὴ τοῦ πλήθους μάλιστα θαυμάζεται. τῆς γὰρ πό-*
λεως ἐκ δυεῖν γενῶν ὥσπερ εἴρηται (c. 2, 5sqq.) *συνεστάναι*
δοκούσης, διεστώσης δὲ μᾶλλον, καὶ μηδενὶ τρόπῳ μιᾶς
γενέσθαι βουλομένης μηδ' οἷον ἐξαλεῖψαι τὴν ἑτερότητα
καὶ διαφοράν, ἀλλὰ συγκρούσεις ἀπαύστους καὶ φιλονικίας
τῶν μερῶν ἐχούσης, διανοηθεὶς ὅτι καὶ τῶν σωμάτων
τὰ φύσει δύσμεικτα καὶ σκληρὰ καταθραύοντες καὶ δι-
αιροῦντες ἀναμειγνύουσιν, ὑπὸ μικρότητος ἀλλήλοις συμ-
d *βαίνοντα μᾶλλον, ἔγνω κατατεμεῖν τομὰς πλείονας τὸ*
σύμπαν πλῆθος, ἐκ δὲ τούτων εἰς ἑτέρας ἐμβαλὼν δια-

2 Dion. Hal. 2, 62, 3sq. || **12** Dion. Hal. 2, 76, 1sq. (4, 15, 2sq.); cf. Mommsen, Röm. Staatsr. III 116sq. || **22** Plin. 34, 1. 35, 159

[SY (= GL)] **2—9** hab. Zon. || **5** *ἀδικίας ποιητικὴν* Zon. || **8** *ἐργάζεται* **L** (*ἐμποιεῖν* Zon.) || **10** *ὑπερμαχικὸν* **Y** || **11** *παντελῶς* Zie.: *πλῆρες* **S** om. **Y** || **13** *ἐνεμίξατο* **S** || **28** *σκληρότητος* **L**[1]

85 Z¹ φοράς, τὴν πρώτην ἐκείνην καὶ μεγάλην ἀφανίσαι, ταῖς
ἐλάττοσιν ἐνδιασπαρεῖσαν. ἦν δ' ἡ διανομὴ κατὰ τὰς 3
τέχνας, αὐλητῶν χρυσοχόων τεκτόνων βαφέων σκυτοτόμων
σκυτοδεψῶν χαλκέων κεραμέων. τὰς δὲ λοιπὰς τέχνας
εἰς ταὐτὸ συναγαγών, ἓν [αὐτὸ] ἐκ πασῶν ἀπέδειξε
σύστημα. κοινωνίας δὲ καὶ συνόδους καὶ θεῶν τιμὰς ἀπο- 4
δοὺς ἑκάστῳ γένει πρεπούσας, τότε πρῶτον ἐκ τῆς πόλεως e
ἀνεῖλε τὸ λέγεσθαι καὶ νομίζεσθαι τοὺς μὲν Σαβίνους,
τοὺς δὲ Ῥωμαίους, καὶ τοὺς μὲν Τατίου, τοὺς δὲ Ῥωμύλου
πολίτας, ὥστε τὴν διαίρεσιν εὐαρμοστίαν καὶ ἀνάμειξιν
πάντων γενέσθαι πρὸς πάντας.

Ἐπαινεῖται δὲ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ καὶ τὸ περὶ τὸν 5
νόμον διόρθωμα τὸν διδόντα τοῖς πατράσι τοὺς παῖδας
πιπράσκειν, ὑπεξελομένου τοὺς γεγαμηκότας, εἰ τοῦ πα-
141 S τρὸς ἐπαινοῦντος καὶ κελεύοντος ὁ γάμος γένοιτο. δει-
νὸν γὰρ ἡγεῖτο τὴν ὡς ἐλευθέρῳ γεγαμημένην γυναῖκα
δούλῳ συνοικεῖν.

18. Ἥψατο δὲ καὶ τῆς περὶ τὸν οὐρανὸν πραγματείας,
οὔτ' ἀκριβῶς οὔτε παντάπασιν ἀθεωρήτως. Ῥωμύλου 2
γὰρ βασιλεύοντος ἀλόγως ἐχρῶντο τοῖς μησὶ καὶ ἀτάκτως, f
τοὺς μὲν οὐδ' εἴκοσιν ἡμερῶν, τοὺς δὲ πέντε καὶ τριάκοντα,
τοὺς δὲ πλειόνων λογιζόμενοι, τῆς δὲ γινομένης ἀνωμαλίας
περὶ τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον ἔννοιαν οὐκ ἔχοντες, ἀλλ'
ἓν [μὲν] μόνον φυλάττοντες ὅπως ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων
ἡμερῶν ὁ ἐνιαυτὸς ἔσται. Νομᾶς δὲ τὸ παράλλαγμα τῆς 3
ἀνωμαλίας ἡμερῶν ἕνδεκα γίνεσθαι λογιζόμενος, ὡς τοῦ
μὲν σεληνιακοῦ τριακοσίας πεντήκοντα τέσσαρας ἔχοντος
ἡμέρας, τοῦ δ' ἡλιακοῦ τριακοσίας ἑξήκοντα πέντε, τὰς
86 Z¹ ἕνδεκα ταύτας ἡμέρας διπλασιάζων, ἐπήγαγε παρ' 72

18 Plut. Caes. 59, 4 mor. 267f sqq. Lucian. Pseudolog. 8 Suda s. v. Νουμᾶς Liv. 1, 19, 6 Flor. 1, 1, 2 Eutrop. 1, 3 vir. ill. 3, 1 Macr. 1, 13, 1 sqq.

[SY(= GL)] 5 συνενεγκὼν S[t] | αὐτὸ del. Zie. (αὐτῶν Rei.) || 14 ὑπεξελομένους: em. Vulc. || 18 οὐρανὸν S[m]Y: ἐνιαυτὸν S[t] || 21 τοῖς μὲν L[t] || 24 μὲν del. A | φυλάττ. μόνον: trp. Zie.

ἐνιαυτὸν ἐπὶ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τὸν ἐμβόλιμον, ὑπὸ
Ῥωμαίων Μερκηδῖνον καλούμενον, εἴκοσι καὶ δυεῖν
4 *ἡμερῶν ὄντα. καὶ τοῦτο μὲν αὐτῷ τὸ ἴαμα τῆς ἀνωμαλίας*
5 *μειζόνων ἔμελλεν ἰαμάτων δεήσεσθαι. μετεκίνησε δὲ καὶ*
τὴν τάξιν τῶν μηνῶν· τὸν γὰρ Μάρτιον πρῶτον ὄντα
τρίτον ἔταξε, πρῶτον δὲ τὸν Ἰανουάριον, ὃς ἦν ἑνδέκατος
ἐπὶ Ῥωμύλου, δωδέκατος δὲ καὶ τελευταῖος ὁ Φεβρουά-
6 *ριος, ᾧ νῦν δευτέρῳ χρῶνται. πολλοὶ δ' εἰσὶν οἳ καὶ*
προστεθῆναι τούτους ὑπὸ Νομᾶ τοὺς μῆνας λέγουσι, τόν τ'
Ἰανουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον, ἐξ ἀρχῆς δὲ χρῆσθαι
b *δέκα μόνον εἰς τὸν ἐνιαυτόν, ὡς ἔνιοι τῶν βαρβάρων τρισί,*
καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀρκάδες μὲν τέσσαρσιν, ἓξ δ' Ἀκαρνᾶνες.
7 *Αἰγυπτίοις δὲ μηνιαῖος ἦν ὁ ἐνιαυτός, εἶτα τετράμηνος ὥς*
φασι. διὸ καὶ οἱ ταύτην τὴν χώραν οἰκοῦντες ἀρχαιότατοι
δοκοῦσιν εἶναι, καὶ πλῆθος ἀμήχανον ἐτῶν ἐπὶ ταῖς
γενεαλογίαις καταφέρουσιν, ἅτε δὴ τοὺς μῆνας εἰς ἐτῶν
ἀριθμὸν τιθέμενοι.

19. *Ῥωμαῖοι δ' ὅτι μὲν δέκα μῆνας εἰς τὸν ἐνιαυτὸν* 142 S
ἔταττον, οὐ δώδεκα, τεκμήριον ἡ τοῦ τελευταίου προσ-
ηγορία· δέκατον γὰρ αὐτὸν ἄχρι νῦν καλοῦσιν· ὅτι δὲ τὸν
Μάρτιον πρῶτον, ἡ τάξις δηλοῖ· τὸν γὰρ ἀπ' ἐκείνου
c *πέμπτον ἐκάλουν πέμπτον, ἕκτον δὲ τὸν ἕκτον, καὶ τῶν*
2 *ἄλλων ἐφεξῆς ὁμοίως ἕκαστον· ἔπει⟨τα⟩ τὸν Ἰανουάριον* 87 Z^{1}
καὶ τὸν Φεβρουάριον πρὸ τοῦ Μαρτίου τιθεμένοις συν-

11 Diod. 1, 26, 5 Plin. n. h. 7, 155 Solin. 1, 34 Censorin. 19, 4sqq. Macr. Sat. 1, 12, 2 Aug. c. d. 15, 12 || **18** mor. 267f sqq. Varro l. l. 6, 33 cum adnotationibus Goetzii et Schoellii

[**SY** (= **GL**)] **1** *φευρουαρίῳ* **G** (et **10**) || **2** *μερκιδῖνον* **L** *μερκηδόνιον* v. Caes. 59, 4 Paul. Festi p. 124 M. || **6** *ἰαννουάριον* **Y** (et **10**) || **7** *ἐπὶ*] *ὑπὸ* **L**^{1} | *δωδέκατον* **L**^{1} | *καὶ* om. **L**^{1} || **8** *πολλοὶ* — **17** *τιθέμενοι* exscripsit Stob. ecl. 1, 8 (p. 108, 11 W.-H.) et liberius Zon. || **11** *δέκα μόνον* Rei.: *δέκα μησὶν* **S** *δεκάμηνον* **Y** Zon. cf. Zie., Überlieferungsgesch. p. 135 || **12** *τέτταρσιν* **L** *τέτρασιν* Stob. || **13** *μηναῖος* **Y** (sed corr. **L**^{2}) || **14** *οἱ ταύτην τὴν* Stob. cod. **F**: *οἱ ταύτην* eiusdem cod. **P** *νεωτάτην* **SY** | *ἀρχαιοτάτην* **S** || **16** *καταφέρουσιν* Stob. **S**: *διαφέρουσιν* **Y** et s. s. **S** || **21** *δηλοῖ* Zie.: *ἐκάλει* codd., quod del. Sch. *ἐκδηλοῖ* vel *ἐκλαλεῖ* Rei. || **23** *ἑξῆς* **Y** | *ἐπεὶ*: em. Sint. | *ἰαννουάριον* **Y**

ἔβαινεν αὐτοῖς τὸν εἰρημένον μῆνα πέμπτον ⟨πέμπτον⟩ μὲν
ὀνομάζειν, ἕβδομον δ' ἀριθμεῖν. ἄλλως δὲ καὶ λόγον 3
εἶχε τὸν Μάρτιον Ἄρει καθιερωμένον ὑπὸ τοῦ Ῥωμύλου
πρῶτον νομίζεσθαι, δεύτερον δὲ τὸν Ἀπρίλλιον, ἐπώνυμον
ὄντα τῆς Ἀφροδίτης, ἐν ᾧ θύουσί τε τῇ θεῷ, καὶ ταῖς
καλάνδαις αἱ γυναῖκες ἐστεφανωμέναι μυρσίνῃ λούονται.
τινὲς δ' οὔ φασι διὰ τὴν Ἀφροδίτην Ἀφρίλλιον, ἀλλ' 4
ὥσπερ ἔχει τοὔνομα ψιλόν, Ἀπρίλλιον κεκλῆσθαι τὸν
μῆνα, τῆς ἐαρινῆς ὥρας ἀκμαζούσης ἀνοίγοντα καὶ
ἀνακαλύπτοντα τοὺς βλαστοὺς τῶν φυτῶν· τοῦτο γὰρ ἡ
γλῶττα σημαίνει. τῶν δ' ἐφεξῆς τὸν μὲν Μάιον καλοῦσιν 5 d
ἀπὸ Μαίας· Ἑρμῇ γὰρ ἀνιέρωται· τὸν δ' Ἰούνιον ἀπὸ τῆς
Ἥρας. εἰσὶ δέ τινες οἱ τούτους ἡλικίας ἐπωνύμους εἶναι
λέγοντες πρεσβυτέρας καὶ νεωτέρας· μαϊώρης γὰρ οἱ
πρεσβύτεροι παρ' αὐτοῖς, ἰουνιώρης δ' οἱ νεώτεροι
καλοῦνται. τῶν δὲ λοιπῶν ἕκαστον ἀπὸ τῆς τάξεως ὥσπερ 6
ἀριθμοῦντες ὠνόμαζον, πέμπτον, ἕκτον, ἕβδομον, ὄγδοον,
ἔνατον, δέκατον· εἶθ' ὁ πέμπτος ἀπὸ Καίσαρος τοῦ
καταγωνισαμένου Πομπήιον Ἰούλιος, ὁ δ' ἕκτος Αὔγου-
στος ἀπὸ τοῦ δευτέρου μὲν ἄρξαντος, Σεβαστοῦ δ'
ἐπικληθέντος ὠνομάσθη. τοῖς δ' ἐφεξῆς ⟨δυσὶ⟩ Δομετιανὸς 7 e
εἰσεποίησε τὰς αὐτοῦ προσωνυμίας, οὐ πολὺν χρόνον,
ἀλλὰ τὰς αὑτῶν ἀναλαβόντες πάλιν ἐκείνου σφαγέντος ὁ a. 96 p. C.
88 Z[1] *μὲν ἕβδομος, ὁ δ' ὄγδοος καλοῦνται. μόνοι δ' οἱ τελευταῖοι*
143 S *δύο τὴν ἀπὸ τῆς τάξεως κλῆσιν ὥσπερ ἔσχον ἐξ ἀρχῆς*

18 Suet. Caes. 76, 1 Aug. 100, 3 Dom. 13, 3 Censorin. 22, 16sq. Lyd. de mens. 4, 102. 111

[**SY** (= **GL**)] **1** *πέμπτον* add. Zie. ‖ **4** *νομίζεσθαι* Zie.: *ὀνομάζεσθαι* (*προέταξε* mor. 268b) | *τὸν* om. **S** ‖ **6** *αἱ γυναῖκες ἐστεφανωμέναι* Sint. (cum cod. **J**): *ἐστεφ. αἱ γυν.* ‖ **7** *δέ φασιν οὐ* (trp. Zie.) *διὰ τὴν ἀφροδ. ἀπρίλλιον* (em. in *Ἀφρ.* Zie.) **SL**[2]: *δὲ οὐ διὰ τὸν ἀπρίλλιον φασὶν ἀφροδίτην* **Y** (*δ' οὐ διὰ τοῦ φ φασίν* Ma.) ‖ **9. 10** *καὶ ἀνακαλύπτοντα* om. **Y** ‖ **12** *ἑρμεῖ* **G** ‖ **13** *Ἥρας* Am.: *ὥρας* | *ἡλικίας* om. **Y** (sed add. **L**[2]) | *εἶναι* om. **S** ‖ **14. 15** *μαϊώρεις* et *ἰουνιώρεις* **Y** ‖ **19** *ὁ δ' ἕκτος* **S**: *ἕκτος δὲ* **Y** (*ὁ ἕκτος δὲ* **L**[2]) ‖ **21. 22** *τοῖς . . . τὰς αὐτοῦ προσωνυμίας* Zie.: *τοὺς . . . ταῖς αὐτοῦ προσωνυμίαις* codd. (sed *ἐπωνυμίαις* **L**) | *δυσὶ* add. Gärtner

8 ⟨αἰεὶ⟩ διεφύλαξαν. τῶν δ' ὑπὸ Νομᾶ προστεθέντων ἢ
μετατεθέντων ὁ μὲν Φεβρουάριος οἷον καθάρσιος ἄν τις
εἴη· καὶ γὰρ ἡ λέξις ἔγγιστα τοῦτο σημαίνει, καὶ τοῖς
φθιτοῖς ἐναγίζουσι τότε, καὶ τὴν τῶν Λουπερκαλίων
ἑορτὴν εἰς τὰ πολλὰ καθαρμῷ προσεοικυῖαν τελοῦσιν· ὁ δὲ
f 9 πρῶτος Ἰανουάριος ἀπὸ τοῦ Ἰανοῦ. δοκεῖ δέ μοι τὸν
Μάρτιον ὁ Νομᾶς ἐπώνυμον ὄντα τοῦ Ἄρεως ἐκ τῆς
προεδρίας μεταστῆσαι, βουλόμενος ἐν παντὶ τῆς πολεμικῆς
δυνάμεως προτιμᾶσθαι τὴν πολιτικήν.

10 Ὁ γὰρ Ἰανὸς ἐν τοῖς πάνυ παλαιοῖς εἴτε δαίμων εἴτε
βασιλεὺς γενόμενος πολιτικὸς καὶ κοινωνικός, ἐκ τοῦ
θηριώδους καὶ ἀγρίου λέγεται μεταβαλεῖν τὴν δίαιταν·
11 καὶ διὰ τοῦτο πλάττουσιν αὐτὸν ἀμφιπρόσωπον, ὡς ἑτέ-
ραν ἐξ ἑτέρας τῷ βίῳ περιποιήσαντα τὴν μορφὴν καὶ
διάθεσιν.

73 **20.** Ἔστι δ' αὐτοῦ καὶ νεὼς ἐν Ῥώμῃ δίθυρος, ὃν
πολέμου πύλην καλοῦσι. νομίζεται γὰρ ἀνεῷχθαι μὲν
αὐτὸν ὅταν ᾖ πόλεμος, κεκλεῖσθαι δ' εἰρήνης γενομένης·
ὃ δὴ χαλεπὸν ἦν καὶ σπανίως γινόμενον, ἀεί τινι συνηρτη-
μένης πολέμῳ τῆς ἡγεμονίας, διὰ μέγεθος τοῖς κύκλῳ
2 περικεχυμένοις γένεσι βαρβάροις ἀντερειδούσης. πλὴν ἐπί
a.29 γε τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος ἐκλείσθη καθελόντος Ἀντώ-
a.235 νιον, καὶ πρότερον ὑπατευόντων Μάρκου Ἀτιλίου καὶ 89 Z¹
Τίτου Μαλλίου χρόνον οὐ πολύν· εἶτ' εὐθὺς ἀνεῴχθη
3 πολέμου συρραγέντος. ἀλλ' ἐπί γε τῆς Νομᾶ βασιλείας

1 Plut. Rom. 21, 4 mor. 280b Varro l. l. 6, 13 et 34 cum adnotatt. Goetzii et Schoellii || **6** mor. 268b || **10** mor. 269a Athen. 15, 692d Lyd. de mens. 4, 2 Serv. Aen. 8, 330 Paulin. Nol. c. 32, 68sqq. || **16** mor. 322a Liv. 1, 19, 2 Varro l. l. 5, 165 Plin. n. h. 34, 33 Flor. 1, 1, 2. 19, 1. 2, 34, 64 Serv. Aen. 1, 294. 7, 601. 607 vir. ill. 3, 1 Res gestae d. Aug. 13 Vell. 2, 38, 3 Suet. Aug. 22 Oros. 1, 1, 6. 3, 8, 4. 4, 12, 4. 6, 20, 1. 8. 21, 11. 22, 1—3 Augustin. c. d. 3, 9

[SY (=GL)] **1** *αἰεὶ* add. Zie. || **4** *φθιτοῖς* Am.: *φυτοῖς* || **6** *ἰαννουνάριος* Y || **8** *πολιτικῆς* G || **10** *ἴανος* hic S | *παλαιοῖς πάνυ* L || **19** *ἦν* Rei.: *ἢ* vel *ἤ* || **21** *περικεχυμένης* Y (sed corr. L[2])

οὐδεμίαν ἡμέραν ἀνεῳγμένος ὤφθη, τρία δὲ καὶ τετταρά-
κοντ' ἔτη συνεχῶς ἔμεινε κεκλειμένος· οὕτως ἐξῄρητο b
παντελῶς τὰ τοῦ πολέμου καὶ πανταχόθεν. οὐ γὰρ μόνον 4
ὁ Ῥωμαίων ἡμέρωτο καὶ κατεκεκήλητο τῇ δικαιοσύνῃ καὶ
πραότητι τοῦ βασιλέως δῆμος, ἀλλὰ καὶ τὰς κύκλῳ
πόλεις, ὥσπερ αὔρας τινὸς ἐκεῖθεν ἢ πνεύματος ὑγιεινοῦ
144 S *φέροντος, ἀρχὴ μεταβολῆς ἔλαβε, καὶ πόθος εἰσερρύη*
πάντας εὐνομίας καὶ εἰρήνης καὶ γῆν φυτεύειν καὶ τέκνα
τρέφειν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ σέβεσθαι θεούς. ἑορταὶ δὲ καὶ 5
θαλίαι καὶ παρ' ἀλλήλους ἀδεῶς ἰόντων καὶ ἀναμειγνυ-
μένων ὑποδοχαὶ καὶ φιλοφροσύναι τὴν Ἰταλίαν κατεῖχον,
οἷον ἐκ πηγῆς τῆς Νομᾶ σοφίας τῶν καλῶν καὶ δικαίων c
ἐπεισρεόντων εἰς ἅπαντας καὶ διαχεομένης τῆς περὶ
ἐκεῖνον γαλήνης· ὥστε καὶ τὰς ποιητικὰς ὑπερβολὰς ἐνδεῖν 6
πρὸς τὴν τότε κατάστασιν λέγουσιν· „ἐν δὲ σιδαροδέτοις
πόρπαξιν αἰθᾶν ἀραχνᾶν ἔργα“ καὶ „εὐρὼς δάμναται
ἔγχεά τε λογχωτὰ ξίφεά τ' ἀμφήκεα, χαλκεᾶν δ' οὐκ ἔστι
σαλπίγγων κτύπος, οὐδὲ συλᾶται μελίφρων ὕπνος ἀπὸ
βλεφάρων“ (Bacchyl. fr. 4, 69 sqq. Snell). *οὔτε γὰρ πόλεμος* 7
οὔτε στάσις οὔτε νεωτερισμὸς περὶ πολιτείαν ἱστόρηται
90 Z¹ *Νομᾶ βασιλεύοντος· οὐ μὴν οὐδ' ἐπ' αὐτὸν ἐκεῖνον ἔχθρα*
τις ἢ φθόνος ἢ δι' ἔρωτα βασιλείας ἐπιβουλὴ καὶ σύστασις
ἀνδρῶν, ἀλλ' εἴτε φόβος θεῶν προκήδεσθαι δοκούντων 8 d
τοῦ ἀνδρός, εἴτε τῆς ἀρετῆς αἰδώς, εἴτε δαιμόνιος τύχη,
πάσης κακίας ἄθικτον ἐπ' ἐκείνου καὶ καθαρὸν διαφυ-

1 mor. 322a Dion. Hal. 1, 75, 2. 2, 76, 5 Zon. 7, 5 Cic. rep. 2, 27 Liv. 1, 21, 6 Eutrop. 1, 3 Solin. 1, 21 Aug. c. d. 3, 9 Euseb. et Hieron. chron. ad a. 1303 Chron. min. III 473 Mommsen Syncell. p. 398 || **3** mor. 321b sqq. Dion. Hal. 2, 76, 3

[**SY** (= **GL**)] **2** *κεκλεισμένος* **Y** || **3–9** concidit Zon. || **5** *δῆμος* ante *ἡμέρωτο* (4) trp. Cob. || **7** *ἀρχὴν* **SL²** || **13** *διαδεχομένης*: em. Br. || **14** *ἐκείνων* **Y** (sed corr. **L²**) || **15** *λεγούσας* Ha. | verba Bacchylidis plenius tradunt Stob. flor. 4, 14, 3 et POxy 426 || **16** *πορπάξειν* **G** *πορπάζειν* **L** | *αἰθᾶν* Stob.: *ἔνθα δ'* **SY** | *ἔργα* **SY**: *ἱστοὶ πέλονται* Stob. | *δάμναται* (*εὐρὼς* om.) post *ἀμφάκεα* Stob. || **17** *χαλκέαν* **S** *χαλκέων* **Y** Stob. | *οὐκ ἔστι* **SG**: *οὐκέτι* **L** Stob. || **18** *τύπος* **L** || **19–23** *ἀνδρῶν* exscripsit Zon. || **20** *πολιτείας* Zon. || **21** *αὐτὸν* om. Zon. || **24** *δαιμόνιος* Br.: *δαίμονος* || **25** *φυλάττουσα* **S**

λάττουσα τὸν βίον, ἐναργὲς ἐξήνεγκε παράδειγμα καὶ τε-
κμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς (rep. 6, 487e, 499b, 501e,
leg. 4, 712a), *ἣν ὕστερον ἐκεῖνος οὐκ ὀλίγοις χρόνοις*
9 *γενόμενος ἐτόλμησεν ἀφεῖναι περὶ πολιτείας, ὡς μία*
κακῶν παῦλα καὶ λύσις ἀνθρώποις ἐστίν, ἔκ τινος τύχης
θείας εἰς ταὐτὸ διανοίᾳ φιλοσόφῳ βασιλικὴν συμπεσοῦσαν
δύναμιν ἐγκρατῆ καὶ ὑπερδέξιον τῆς κακίας τὴν ἀρετὴν
10 *καταστῆσαι. „μακάριος μὲν γὰρ αὐτός“ ὁ σώφρων ὡς*
e *ἀληθῶς, „μακάριοι δ' οἱ συνήκοοι τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος*
11 *στόματος ἰόντων λόγων“* (Plat. leg. 4, 711e). *τάχα*
γὰρ οὐδ' ἀνάγκης τινὸς δεῖ πρὸς τοὺς πολλοὺς οὐδ'
ἀπειλῆς, αὐτοὶ δὲ τὴν ἀρετὴν ἐν εὐδήλῳ παραδείγματι
καὶ λαμπρῷ τῷ βίῳ τοῦ ἄρχοντος ὁρῶντες, ἑκουσίως
σωφρονοῦσι καὶ συγκατασχηματίζονται πρὸς τὸν ἐν φιλίᾳ 145 S
καὶ ὁμονοίᾳ τῇ πρὸς αὐτοὺς μετὰ δικαιοσύνης καὶ μετριό-
12 *τητος ἀκύμονα καὶ μακάριον βίον, ἐν ᾧ τὸ κάλλιστον*
ἁπάσης πολιτείας τέλος ἐστί, καὶ βασιλικώτατος ἁπάντων
ὁ τοῦτον τὸν βίον καὶ ταύτην τὴν διάθεσιν τοῖς ὑπηκόοις
ἐνεργάσασθαι δυνάμενος. ταῦτα μὲν οὖν Νομᾶς παντὸς
μᾶλλον φαίνεται συνεωρακώς.

f **21.** *Περὶ δὲ παίδων αὐτοῦ καὶ γάμων ἀντιλογίαι γε-*
γόνασι τοῖς ἱστορικοῖς. οἱ μὲν γὰρ οὔτε γάμον ἄλλον ἢ τὸν 91 Z[1]
Τατίας λαβεῖν αὐτὸν οὔτε παιδὸς ἑτέρου γενέσθαι πατέρα
2 *πλὴν μιᾶς θυγατρὸς Πομπιλίας λέγουσιν· οἱ δὲ πρὸς*
ταύτῃ τέσσαρας υἱοὺς ἀναγράφουσιν αὐτοῦ, Πόμπωνα,
Πῖνον, Κάλπον, Μάμερκον, ὧν ἕκαστον οἴκου διαδοχὴν
3 *καὶ γένους ἐντίμου καταλιπεῖν. εἶναι γὰρ ἀπὸ μὲν τοῦ*
Πόμπωνος τοὺς Πομπωνίους, ἀπὸ δὲ Πίνου τοὺς Πι-
ναρίους, ἀπὸ δὲ Κάλπου τοὺς Καλπουρνίους, ἀπὸ δὲ

21 Dion. Hal. 2, 76, 5 Hor. a. p. 292 c. schol. (Porph. et Acr.) laus Pis. 3. 15 Paul. Festi p. 23. 47 M.

[SY (= GL)] **3** *ὕστερος* L[1] || **8. 9** *μακαρίως μὲν αὐτὸς ζῇ, μακάριοι δὲ οἱ ξυνήκοοι* Plat. || **14** *συγκατασχηματίζονται* S: *συσχηματίζονται* Y *συμμετασχηματίζονται* Vulc. || **15** *αὐτούς*: em. Sch. || **16** *ἀκύμονα* Wy.: *ἀμύμονα* SL[2] om. Y || **17** *πολιτείας* Anon.: *βοηθείας* SY || **27** *μὲν τοῦ* om. S || **29** *καλπωνίους* S

Μαμέρκου τοὺς Μα[με]ρκίους, οἷς διὰ τοῦτο καὶ Ῥῆγας 74
γενέσθαι παρωνύμιον, ὅπερ ἐστὶ βασιλέας. τρίτοι δ' εἰσὶν 4
οἱ τούτων μὲν κατηγοροῦντες, ὡς χαριζομένων τοῖς γένεσι
καὶ προστιθέντων οὐκ ἀληθῆ στέμματα τῆς ἀπὸ Νομᾶ
διαδοχῆς, τὴν δὲ Πομπιλίαν οὐκ ἐκ Τατίας γεγονέναι
λέγοντες, ἀλλ' ἐξ ἑτέρας γυναικὸς ἣν ἤδη βασιλεύων
ἔγημε, Λουκρητίας· πάντες δ' οὖν ὁμολογοῦσι τὴν
Πομπιλίαν Μαρκίῳ γαμηθῆναι. παῖς δ' ἦν ὁ Μάρκιος 5
ἐκείνου Μαρκίου τοῦ Νομᾶν παρορμήσαντος ἐπὶ τὴν
βασιλείαν· καὶ γὰρ συμμετῴκησεν εἰς Ῥώμην αὐτῷ, καὶ
τῆς συγκλήτου μετέσχε τιμώμενος, καὶ μετὰ τὴν Νομᾶ b
τελευτὴν Ὁστιλίῳ περὶ τῆς βασιλείας εἰς ἀγῶνα καταστὰς
καὶ ἡττηθεὶς ἀπεκαρτέρησεν. ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ Μάρκιος 6
ἔχων τὴν Πομπιλίαν κατέμεινεν ἐν Ῥώμῃ καὶ Μάρκιον
Ἄγκον ἐγέννησεν, ὃς μετὰ Τύλλον Ὁστίλιον ἐβασίλευσε.
τοῦτον ὡς λέγεται πενταετῆ καταλιπὼν ὁ Νομᾶς ἐτελεύ- 7
146 S τησεν, οὐ ταχείας οὐδ' αἰφνιδίου γενομένης αὐτῷ τῆς
92 Z¹ τελευτῆς, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ὑπὸ γήρως καὶ νόσου μαλακῆς
ἀπομαραινόμενος, ὡς ἱστόρηκε Πείσων (HRR I² 125).
ἐτελεύτησε δὲ χρόνον οὐ πολὺν τοῖς ὀγδοήκοντα προσβιώσας.

22. Ζηλωτὸν δ' αὐτοῦ καὶ τῷ τάφῳ τὸν βίον ἐποίησαν
οἵ τε σύμμαχοι καὶ φίλοι δῆμοι, συνελθόντες ἐπὶ τὰς c
ταφὰς ἅμα δημοσίαις ἐπιφοραῖς καὶ στεφάνοις, οἵ τε
πατρίκιοι τὸ λέχος ἀράμενοι, καὶ συμπαρόντες οἱ τῶν
θεῶν ἱερεῖς καὶ παραπέμποντες, ὁ δ' ἄλλος ὅμιλος ἀναμεμειγμένων γυναικῶν καὶ παίδων, οὐχ ὡς βασιλέως ταφαῖς γηραιοῦ παρόντες, ἀλλ' ὥς τινα τῶν φιλτάτων

7 Plut. C. Marc. 1, 1 mor. 318e Dion. Hal. 2, 76, 5. 3, 35, 3. 36, 2 App. bas. 2 Zon. 7, 5. 6 Cic. rep. 2, 33 Liv. 1, 20, 5. 32, 1. 34, 6 Sen. ep. 108, 30 Tac. ann. 6, 11 Flor. 1, 1, 4 vir. ill. 5, 1 Eutrop. 1, 5 Isid. orig. 15, 1, 56 Hieron. chron. ad a. 1395 || 22 Ov. met. 15, 485 Dion. Hal. 2, 76, 6

[SY (= GL)] **1** μαμερκίους: em. Hase || **3–4** γένεσι προστιθέντων δὲ S || **4** προτιθέντων Sint. || **8** μάρκος L¹ || **15** τυλτουλλίονοστίλιον S || **16–21** hab. Zon. || **16** καταλείπων S || **27** καὶ γυναικῶν Z

ἕκαστος ἐν ἀκμῇ βίου ποθούμενον θάπτων, μετ' οἰμωγῆς
2 *καὶ κλαυθμῶν ἑπόμενοι. πυρὶ μὲν ⟨οὖν⟩ οὐκ ἔδοσαν τὸν*
νεκρόν, αὐτοῦ κωλύσαντος ὡς λέγεται, δύο δὲ ποιησάμενοι
λιθίνας σοροὺς ὑπὸ τὸ Ἰάνοκλον ἔθηκαν, τὴν μὲν ἑτέραν
ἔχουσαν τὸ σῶμα, τὴν δ' ἑτέραν τὰς ἱερὰς βίβλους, ἃς
ἐγράψατο μὲν αὐτὸς ὥσπερ οἱ τῶν Ἑλλήνων νομοθέται
d *τοὺς κύρβεις, ἐκδιδάξας δὲ τοὺς ἱερεῖς ἔτι ζῶν τὰ γεγραμ-*
μένα, καὶ πάντων λέξιν τε καὶ γνώμην ἐνεργασάμενος
αὐτοῖς, ἐκέλευσε [τὰς ἱερὰς κύρβεις] συνταφῆναι μετὰ τοῦ
σώματος, ὡς οὐ καλῶς ἐν ἀψύχοις γράμμασι φρουρου-
3 *μένων τῶν ἀπορρήτων. ᾧ λογισμῷ φασι μηδὲ τοὺς Πυ-*
θαγορικοὺς εἰς γραφὴν κατατίθεσθαι τὰ συντάγματα,
4 *μνήμην δὲ καὶ παίδευσιν αὐτῶν ἄγραφον ἐμποιεῖν τοῖς*
ἀξίοις. καὶ τῆς γε περὶ τὰς ἀπορρήτους λεγομένας ἐν
γεωμετρίᾳ μεθόδους [καὶ] πραγματείας πρός τινα τῶν 93 Z[1]
ἀναξίων ἐκδοθείσης, ἔφασαν ἐπισημαίνειν τὸ δαιμόνιον,
e *μεγάλῳ τινὶ καὶ κοινῷ κακῷ τὴν γεγενημένην παρανομίαν*
5 *καὶ ἀσέβειαν ἐπεξερχόμενον. ὥστε συγγνώμην ἔχειν*
πολλὴν τοῖς εἰς τὸ αὐτὸ Πυθαγόρᾳ Νομᾶν φιλοτιμουμένοις
6 *συνάγειν ἐπὶ τοσαύταις ὁμοιότησιν. οἱ δὲ περὶ Ἀντίαν*
(HRR I² 241) *ἱστοροῦσι δώδεκα μὲν εἶναι βίβλους ἱερο-*
φαντικάς, δώδεκα δ' ἄλλας Ἑλληνικὰς φιλοσόφους τὰς
7 *εἰς τὴν σορὸν συντεθείσας. τετρακοσίων δέ που διαγενο-* 147 S
a.181 *μένων ἐτῶν, ὕπατοι μὲν ἦσαν Πόπλιος Κορνήλιος καὶ*
Μᾶρκος Βαίβιος, ὄμβρων δὲ μεγάλων ἐπιπεσόντων καὶ
⟨τοῦ⟩ χώματος περιρραγέντος, ἐξέωσε τὰς σοροὺς τὸ
8 *ῥεῦμα· καὶ τῶν ἐπιθημάτων ἀποπεσόντων, ἡ μὲν ἑτέρα*

2 Dion. Hal. 2, 76, 6 Cic. leg. 2, 56 Liv. 40, 29 Val. Max. 1, 1, 12 Plin. n. h. 13, 84sqq. Solin. 1, 21 Fest. p. 173sq. M. vir. ill. 3, 2 Lact. inst. 1, 22, 5sqq. Aug. c. d. 7, 34 || **18** cf. Flac. l. c. 426–29

[**SY** (= **GL**)] **2** *οὖν* add. Steph. || **8** *λέξιν* Zie.: *ἕξιν* || **9** *τὰς ἱ. κύρβεις* del. Sint. | *κύρβεις*] *βίβλους* **M** Steph. || **10** *οὐκ ἄλλως* **S** | *φορουμένων* **L** || **14** *γε* Br.: *τε* | *ἀπόρους καὶ ἀρρήτους*: em. Cor. || **15** *καὶ* del. Br. || **16** *ἀξίων* **Y** || **17** *καινῷ* **Z** || **18** *ἐπερχόμενον* **Y** (sed corr. **L**²) || **19** *τοῖς*] *τῆς* **G** || **20** *συναγαγεῖν* **L** | *ἐπὶ* **S**: *ἐν* **Y** || **21** *βύβλους* **G** || **23** *τὴν* **Y**: *τὸν* **S** | *τετρακοσίων*] immo *πεντακοσίων*, sed error videtur esse ipsius Plutarchi

κενὴ παντάπασιν ὤφθη καὶ μέρος οὐδὲν οὐδὲ λείψανον f
ἔχουσα τοῦ σώματος, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ τῶν γραμμάτων εὑρεθέντων, ἀναγνῶναι μὲν αὐτὰ λέγεται Πετίλιος στρατηγῶν τότε, πρὸς δὲ τὴν σύγκλητον κομίσαι, μὴ δοκεῖν αὐτῷ θεμιτὸν εἶναι ⟨λέγων⟩ μηδ' ὅσιον ἔκπυστα τοῖς πολλοῖς τὰ γεγραμμένα γενέσθαι· διὸ καὶ κομισθείσας εἰς τὸ Κομίτιον τὰς βύβλους κατακαῆναι.

Πᾶσι μὲν οὖν ἕπεται τοῖς δικαίοις καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσι 9
μείζων ὁ κατόπιν καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ἔπαινος, τοῦ 75
φθόνου πολὺν χρόνον οὐκ ἐπιζῶντος, ἐνίων δὲ καὶ προαποθνήσκοντος· οὐ μὴν ἀλλ' ἐκείνου γε τὴν δόξαν αἱ τῶν
ὕστερον βασιλέων τύχαι λαμπροτέραν ἐποίησαν. πέντε 10
94 Z¹ *γὰρ γενομένων μετ' αὐτόν, ὁ μὲν ἔσχατος ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς ἐν φυγῇ κατεγήρασε, τῶν δὲ τεσσάρων οὐδεὶς κατὰ φύσιν ἐτελεύτησεν, ἀλλ' οἱ μὲν τρεῖς ἐπιβουλευθέντες*
ἐσφάγησαν, Ὀστίλιος δὲ Τύλλος, ὃς μετὰ Νομᾶν ἐβασίλευσε 11
καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐκείνου καλῶν, ἐν δὲ πρώτοις καὶ μάλιστα τὴν περὶ τὸ θεῖον εὐλάβειαν ἐπιχλευάσας καὶ καθυβρίσας ὡς ἀργοποιὸν καὶ γυναικώδη, πρὸς πόλεμον ἔτρεψε τοὺς πολίτας, οὐδ' αὐτὸς μὲν οὖν ἐνέμεινε τοῖς
νεανιεύμασι τούτοις, ἀλλ' ὑπὸ νόσου χαλεπῆς καὶ πολυ- 12
τρόπου τὴν γνώμην ἀλλασσόμενος, εἰς δεισιδαιμονίαν b
ἐνέδωκεν οὐδέν τι τῇ κατὰ Νομᾶν εὐσεβείᾳ προσήκουσαν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐνεποίησε τοῖς ἄλλοις τὸ τοιοῦτον πάθος, ὡς λέγεται, καταφλεχθεὶς ὑπὸ κεραυνῶν.

148 S **23. (1.)** *Ἀλλ' ἐπεὶ τὸν Νομᾶ καὶ Λυκοῦργον διελη-* (Σύγκρισις)
λύθαμεν βίον, ἐκκειμένων ἀμφοῖν, εἰ καὶ χαλεπὸν ἔργον,

16 Dion. Hal. 3, 35 Cass. Dio fr. 7, 5 Boiss. Zon. 7, 6 App. bas. 2 Liv. 1, 31, 5sqq. Val. Max. 9, 12, 1 Plin. n. h. 2, 140. 28, 14 vir. ill. 4, 4 Serv. buc. 6, 42 Aug. c. d. 3, 15 Hieron. Chron. ad a. 1343

[**SY** (= **GL**)] **2** *γραμμάτων*] *πραγμάτων* **S**¹ || **3** *παιτίλιος* **S** || **4** *κομίσαι* **C**: *ὁρμῆσαι* **SY** *ὀμόσαι* Sch. *ἔνορκον φῆσαι* Rei. *φῆσαι* Cor. *ὁρκωμοτῆσαι* Latte || **5** *λέγων* add. **C** || **6** *τοῖς* om. **SG** || **9** *ὁ* **S**: *ὧν* **Y** | *καὶ* **S**: *ὁ* **Y** | *καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν* del. Rei. | *τὴν* om. **L** || **16** *ὁστίλλιος* **L** || **17** *καὶ*¹ del. Ha. || **20** *μὲν οὖν* del. Sint. || **24** *τοιοῦτο* **S**

2 *οὐκ ἀποκνητέον συναγαγεῖν τὰς διαφοράς. αἱ μὲν γὰρ*
κοινότητες ἐπιφαίνονται ταῖς πράξεσιν, οἷον ἡ σωφρο-
σύνη τῶν ἀνδρῶν, ἡ εὐσέβεια, τὸ πολιτικόν, τὸ παιδευ-
c *τικόν, τὸ μίαν ἀρχὴν ⟨τὴν⟩ παρὰ τῶν θεῶν ἀμφοτέρους*
3 *λαβεῖν τῆς νομοθεσίας· τῶν δ' ἰδίων ἑκατέρου καλῶν*
πρῶτόν ἐστι Νομᾷ μὲν παράληψις τῆς βασιλείας, Λυκούρ-
4 *γῳ δ' ἡ παράδοσις. ὁ μὲν γὰρ οὐκ αἰτῶν ἔλαβεν, ὁ δ' ἔχων*
ἀπέδωκε· καὶ τὸν μὲν ἕτεροι κύριον αὐτῶν κατέστησαν
ἰδιώτην ὄντα καὶ ξένον, ὁ δ' αὐτὸς ἑαυτὸν ἰδιώτην ἐκ
5 *βασιλέως ἐποίησε. καλὸν μὲν οὖν τὸ κτήσασθαι δικαιο-*
σύνῃ τὴν βασιλείαν, κάλλιον δὲ τὸ προτιμῆσαι τὴν δι- 95 Z[1]
καιοσύνην τῆς βασιλείας· ἡ γὰρ ἀρετὴ τὸν μὲν οὕτως
ἔνδοξον κατέστησεν ὥστε βασιλείας ἀξιωθῆναι, τὸν δ'
οὕτω μέγαν ἐποίησεν ὥστε βασιλείας καταφρονῆσαι.
6 *δεύτερον τοίνυν ἐπεὶ καθάπερ ἁρμονίαν λύρας, ὁ μὲν*
d *ἐκλελυμένην καὶ τρυφῶσαν ἐπέτεινε τὴν περὶ Σπάρτην,*
ὁ δὲ τῆς Ῥώμης τὸ σφοδρὸν ἀνῆκε καὶ σύντονον, ἡ μὲν
7 *χαλεπότης τοῦ ἔργου τῷ Λυκούργῳ πρόσεστιν. οὐ γὰρ*
θώρακας ἐκδῦναι καὶ ξίφη καταθέσθαι τοὺς πολίτας
ἔπειθεν, ἀλλὰ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἀφεῖναι, καὶ στρωμνὰς
ἐκβαλεῖν πολυτελεῖς καὶ τραπέζας, οὐδὲ παυσαμένους
πολέμων ἑορτάζειν καὶ θύειν, ἀλλὰ δεῖπνα καὶ πότους
ἐάσαντας ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ ταῖς παλαίστραις διαπο-
8 *νεῖσθαι καὶ ἀσκεῖν. ὅθεν ὁ μὲν δι' εὐνοίας καὶ τιμῆς*
ἅπαντα πείθων ἔπραξεν, ὁ δὲ κινδυνεύων καὶ βαλλόμενος
9 *μόγις ἐπεκράτησεν. ἥμερος μέντοι καὶ φιλάνθρωπος ἡ τοῦ*
e *Νομᾶ μοῦσα, πρὸς εἰρήνην καὶ δικαιοσύνην μεθαρμοσα-* 149 S
μένου καὶ καταπραΰναντος ἐξ ἀκράτων καὶ διαπύρων
10 *ἠθῶν τοὺς πολίτας. εἰ δὲ καὶ τὸ περὶ τοὺς εἵλωτας*
ἀναγκάσει τις ἡμᾶς εἰς τὴν Λυκούργου θέσθαι πολιτείαν,

[SY (= GL)] **4** *τὴν* add. Zie. || **5** *ἰδίᾳ*: em. Benseler (*καλῶν ἑκατέρου* Sint.) || **8** *ἕτερον* **S** || **9** *καὶ ξένον ὄντα* **Y** | *αὐτὸν* **Y** || **10** *οὖν* om. **G** || **11** *κάλλιον* Br.: *καλὸν* **SY** *μᾶλλον* **Z** || **12** *τὸν*] *τὸ* **L**[1] || **15** *ἁρμονίαν* **S**: *ἁρμονικὸν* s. s. **S**[1] *ἁρμονικοὶ* **Y** || **16** *ἐπέτεινε καὶ δὴ* **S** | *τὴν περὶ* Rei.: *περὶ τὴν* **SY** *περὶ* del. Leopold || **17** *ἡ μὲν γὰρ* **L**[1] || **19** *τοὺς πολίτας καταθέσθαι* **Y** || **28** *ἀκρατῶν* **S** Br.

ὠμότατον ἔργον καὶ παρανομώτατον, μακρῷ τινι τὸν
Νομᾶν ἑλληνικώτερον γεγονέναι νομοθέτην φήσομεν, ὅς γε
καὶ τοὺς ὡμολογημένους δούλους ἔγευσε τιμῆς ἐλευθέρας,
ἐν τοῖς Κρονίοις ἑστιᾶσθαι μετὰ τῶν δεσποτῶν ἀναμε-
μειγμένους ἐθίσας. καὶ γὰρ τοῦτο τῶν Νομᾶ πατρίων ἓν 11
96 Z¹ εἶναι λέγουσιν, ἐπὶ τὰς τῶν ἐτησίων καρπῶν ἀπαρχὰς τοὺς
συνεργοὺς παραλαμβάνοντος. ἔνιοι δὲ τοῦθ' ὑπόμνημα τῆς 12 f
Κρονικῆς ἐκείνης ἰσονομίας ἀποσῴζεσθαι μυθολογοῦσιν,
ὡς μηδενὸς δούλου μηδὲ δεσπότου, πάντων δὲ συγγενῶν
καὶ ἰσοτίμων νομιζομένων.

24. (2.) Ὅλως δὲ φαίνονται πρὸς τὴν αὐτάρκειαν ἀμ-
φότεροι καὶ σωφροσύνην ὁμοίως ἄγοντες τὰ πλήθη, τῶν
δ' ἄλλων ἀρετῶν ὁ μὲν τὴν ἀνδρίαν μᾶλλον, ὁ δὲ τὴν
δικαιοσύνην ἠγαπηκώς· εἰ μὴ νὴ Δία πρὸς τὴν ὑποκει- 2
μένην τῶν πολιτευμάτων ἑκατέρου φύσιν ἢ συνήθειαν,
οὐχ ὁμοίαν οὖσαν, ἀνομοίας ἔδει παρασκευῆς. οὔτε γὰρ 3 76
Νομᾶς διὰ δειλίαν κατέλυσε τὸ πολεμεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ μὴ
ἀδικεῖν, οὔτε Λυκοῦργος εἰς ἀδικίαν κατεσκεύασε πολε-
μικούς, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι. τὰς ⟨οὖν⟩ ὑπερ- 4
βολὰς ἀφαιροῦντες ἀμφότεροι, καὶ τὰς ἐνδείας ἀναπλη-
ροῦντες τῶν ὑπαρχόντων, περὶ τοὺς πολίτας ἠναγκάζοντο
μεγάλαις χρῆσθαι μεταβολαῖς. καὶ μὴν τῆς τε διατάξεως 5
καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν πολιτευμάτων, ὀχλικὴ μὲν ἀκρά-
τως ἡ τοῦ Νομᾶ καὶ θεραπευτικὴ τοῦ πλήθους, ἐκ
χρυσοχόων καὶ αὐλητῶν καὶ σκυτοτόμων συμμιγῆ τινα
καὶ παμποίκιλον ἀποφαίνοντος δῆμον, αὐστηρὰ δ' ἡ 6
Λυκούργειος καὶ ἀριστοκρατική, τὰς μὲν βαναύσους b

7 Iustin. 43, 1, 3 || 24 Numa c. 17

[SY (= GL)] 6 καρπῶν ἀπαρχὰς lineolis suprascriptis ex ἀπαρχὰς καρπῶν restituit S^{t} ἀπολαύσεις καρπῶν YS^{m} || 7 ὑπόλειμμα Zie., sed cf. Iustin. l. c. || 13 ἀνδρείαν G || 14 πρὸς S^{t}: διὰ YS^{m} ||
ατο
17 τῷ] τὸ G || 18 κατεσκεύασε S | πολεμικοὺς ⟨τοὺς πολίτας⟩ vel sim. Zie. || 19 οὖν add. Rei. an praestat ⟨δ'⟩? || 22 τε] γε Zie. || 23 ἀκρατῶς: em. Br. || 24 ἡ om. S || 27 λυκούργιος G

*ἀποκαθαίρουσα τέχνας εἰς οἰκετῶν καὶ μετοίκων χεῖρας,
αὐτοὺς δὲ τοὺς πολίτας εἰς τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ συν-* 150 S
*άγουσα, πολέμου χειροτέχνας καὶ θεράποντας Ἄρεως
ὄντας, ἄλλο δ' οὐδὲν εἰδότας οὐδὲ μελετῶντας ἢ πείθεσθαι* 97 Z¹
7 *τοῖς ἄρχουσι καὶ κρατεῖν τῶν πολεμίων. οὐδὲ γὰρ χρη-
ματίζεσθαι τοῖς ἐλευθέροις ἐξῆν, ἵν' ἐλεύθεροι παντελῶς
καὶ καθάπαξ ὦσιν, ἀλλ' ἦν ἡ περὶ τὰ χρήματα κατασκευὴ
δεδομένη δούλοις καὶ εἵλωσιν, ὥσπερ ἡ περὶ τὸ δεῖπνον*
c 8 *καὶ ὄψον διακονία. Νομᾶς δ' οὐδὲν διέκρινε τοιοῦτον, ἀλλὰ
τὰς μὲν στρατιωτικὰς ἔπαυσε πλεονεξίας, τὸν δ' ἄλλον
οὐκ ἐκώλυσε χρηματισμόν, οὐδὲ τὴν τοιαύτην κατεστό-
ρεσεν ἀνωμαλίαν, ἀλλὰ καὶ πλούτῳ προϊέναι μέχρι παντὸς
ἐφῆκε, καὶ πενίας πολλῆς ἀθροιζομένης καὶ ὑπορρεούσης*
9 *εἰς τὴν πόλιν ἠμέλησε, δέον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, μηδέπω
πολλῆς μηδὲ μεγάλης ἀνισότητος οὔσης, ἀλλ' ἔτι τοῖς
βίοις ὁμαλῶν καὶ παραπλησίων ὄντων, ἐνστῆναι πρὸς τὴν
πλεονεξίαν ὥσπερ ὁ Λυκοῦργος, καὶ φυλάξασθαι τὰς ἀπ'
αὐτῆς βλάβας, οὐ μικρὰς γενομένας, ἀλλὰ τῶν πλείστων
καὶ μεγίστων κακῶν ὅσα συνηνέχθη σπέρμα καὶ ἀρχὴν*
d 10 *παρασχούσας. ὁ δὲ τῆς γῆς ἀναδασμὸς οὔτε τὸν Λυκοῦργον
ἐμοὶ δοκεῖν ποιεῖ ψεκτὸν γενόμενος, οὔτε τὸν Νομᾶν μὴ*
11 *γενόμενος. τῷ μὲν γὰρ ἕδραν καὶ κρηπῖδα τῆς πολιτείας ἡ
ἰσότης αὕτη παρέσχε, τὸν δὲ προσφάτου τῆς κληρουχίας
οὔσης, οὐδὲν ἤπειγεν ἄλλον ἐμβαλεῖν ἀναδασμὸν οὐδὲ
κινεῖν τὴν πρώτην νέμησιν, ὡς εἰκός ἐστι κατὰ χώραν
μένουσαν.*

25. (3.) *Τῆς δὲ περὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς τεκνώσεις κοινωνίας τὸ ἀζηλότυπον ὀρθῶς καὶ πολιτικῶς ἐμποιοῦντες ἀμφότεροι τοῖς ἀνδράσιν, οὐ κατὰ πᾶν εἰς ταὐτὸ*

[**SY** (= **GL**)] **4** *οὐδὲ* corr. ex *ἢ* **G** || **13** *ἀφῆκε* **L** || **14** *μηδέπω* **S**: *μηδὲ* **Y** || **15** ⟨*τῆς*⟩ *ἀνισότητος* Zie. || **15–16** *ἀλλ' ἔτι τοῖς βίοις* Sint.: *τοῖς βίοις ἀλλ' ἔτι* **S** *ἀλλὰ τοῖς βίοις* **Y** || **17** *ὁ* om. **Y** | *τὰς* om. **S** || **20** *οὔτε*] *οὐδὲ* **S** || **21** *ἐμοὶ δοκεῖν* om. **L** || **23** *παρέσχε τὸν δὲ* **G**: *παρέσχετο ἡ δὲ* **SL** || **27** *τεκνώσεις* **S**[t]: *τεκνοτροφίας* **YS**[m] || **28** *ζηλότυπον* **S** || **28–29** *ἐμποιούσης ἀμφοτέροις*: em. Rei. || **29** *ταὐτὸ* **S**: *τοῦτο* **Y** (sed corr. **L**²)

98 Z[1] *συνηνέχθησαν· ἀλλ' ὁ Ῥωμαῖος μὲν ἀνὴρ ἱκανῶς ἔχων* 2
παιδοτροφίας, ὑφ' ἑτέρου δὲ πεισθεὶς δεομένου τέκνων,
ἐξίστατο τῆς γυναικός, ἐκδόσθαι καὶ μετεκδόσθαι κύριος e
ὑπάρχων· ὁ δὲ Λάκων, οἴκοι τῆς γυναικὸς οὔσης παρ' 3
151 S *αὐτῷ καὶ τοῦ γάμου μένοντος ἐπὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς δικαίων,*
μετεδίδου τῷ πείσαντι τῆς κοινωνίας εἰς τέκνωσιν. πολλοὶ δ' ὥσπερ εἴρηται (Lyc. c. 15, 12) *καὶ παρακαλοῦντες*
εἰσῆγον ἐξ ὧν ἂν ἐδόκουν μάλιστα παῖδας εὐειδεῖς καὶ
ἀγαθοὺς γενέσθαι. τίς οὖν ἡ διάκρισις τῶν ἐθισμῶν; ἢ 4
ταῦτα μὲν ἰσχυρὰ καὶ ἄκρατος ἀπάθεια πρὸς γαμετὴν καὶ
τὰ ταράττοντα καὶ κατακαίοντα [ζῆν λύπαις καὶ] ζηλοτυπίαις τοὺς πολλούς, ἐκεῖνα δ' ὥσπερ αἰσχυνομένη τις
ἀτυφία παρακάλυμμα τὴν ἐγγύην ἐφελκομένη, καὶ τὸ
δυσκαρτέρητον ἐξομολογουμένη τῆς κοινωνίας; ἔτι δὲ 5 f
μᾶλλον ἡ περὶ τὰς παρθένους φυλακὴ κατέσταλται τῷ
Νομᾷ πρὸς τὸ θῆλυ καὶ κόσμιον· ἡ δὲ τοῦ Λυκούργου
παντάπασιν ἀναπεπταμένη καὶ ⟨ἄ⟩θηλυς οὖσα τοῖς ποιηταῖς λόγον παρέσχηκε. ʽφαινομηρίδαςʼ τε γὰρ αὐτὰς ἀπο- 6
καλοῦσιν, ὡς Ἴβυκος (PLG III[4] p. 252 = fr. 58 Page), *καὶ*
ἀνδρομανεῖς λοιδοροῦσιν, ὡς Εὐριπίδης λέγων (Andr. 597)·

αἳ σὺν νέοισιν ἐξερημοῦσιν δόμους
γυμνοῖσι μηροῖς καὶ πέπλοις ἀνειμένοις.

τῷ γὰρ ὄντι τοῦ παρθενικοῦ χιτῶνος αἱ πτέρυγες οὐκ 7 77
ἦσαν συνερραμμέναι κάτωθεν, ἀλλ' ἀνεπτύσσοντο καὶ
99 Z[1] *συνανεγύμνουν ὅλον ἐν τῷ βαδίζειν τὸν μηρόν. καὶ* 8

16 Lyc. c. 14, 4 sqq.

[**SY** (= **GL**)] **1** *συνηνέχθησαν* **L**[2]: *συνήχθησαν* ‖ **9–10** *ἢ εἰς ταῦτα* **S** ‖ **10–11** *καὶ τὰ ταράττοντα* Sch.: *ἐκταράττοντα* (*καὶ τὰ ἐκταρ.* Br.) ‖ **11** *καὶ κατακαίοντα* om. **S** | *ζῆν λύπαις καὶ* **L** *λύπαις καὶ* **SG** del. Rei. ‖ **12. 13** *ἀτυφία τις*: trp. Ri. (*ἀτ. τις ὥσπ. αἰσχ.* Sint. Zie.) ‖ **17** *ἄθηλυς* Xy.: *θῆλυς* ‖ **18** *φανομηρίδας* Bergk | *τε* om. **S** ‖ **20** ⟨*ὡς*⟩ *ἀνδρομανεῖς* Zie. | *λοιδοροῦσιν* **S**: *ἱστοροῦσιν* (ἀν) **Y** ‖ **21** *ξὺν* Eurip. | *νέουσιν* **G** | *ἐξερημοῦσαι* Eurip. ‖ **24** *συνερραμμέναι* **S** *ἀνερραμμέναι* **Y** ‖ **25** *συνανεγύμνουν* **YS**[m]: *περιεγύμνουν* **S**[t] | *ἐν τῷ*] *ἑαυτῷ* **G** | *καὶ* om. **S**

σαφέστατα τὸ γινόμενον εἴρηκε Σοφοκλῆς ἐν τούτοις (fr. 788 N.²)·

καὶ τὰν νέορτον, ἇς ἔτ' ἄστολος χιτὼν
θυραῖον ἀμφὶ μηρὸν
πτύσσεται, Ἑρμιόναν.

9 *διὸ καὶ θρασύτεραι λέγονται γενέσθαι καὶ πρὸς αὐτοὺς πρῶτον ἀνδρώδεις τοὺς ἄνδρας, ἅτε δὴ τῶν μὲν οἴκων ἄρχουσαι κατὰ κράτος, ἐν δὲ τοῖς δημοσίοις πράγμασι καὶ γνώμης μεταλαμβάνουσαι καὶ παρρησίας περὶ τῶν*
10 *μεγίστων. ὁ δὲ Νομᾶς ταῖς γαμεταῖς τὸ μὲν ἀξίωμα καὶ*
b *τὴν τιμὴν ἐτήρησε πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἣν εἶχον ἀπὸ Ῥωμύλου θεραπευόμεναι διὰ τὴν ἁρπαγήν, αἰδῶ δὲ πολλὴν ἐπέστησεν αὐταῖς, καὶ πολυπραγμοσύνην ἀφεῖλε, καὶ νή-* 152 S
φειν ἐδίδαξε, καὶ σιωπᾶν εἴθισεν, οἴνου μὲν ἀπεχομένας τὸ πάμπαν, λόγῳ δὲ μηδ' ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων ἀνδρὸς
11 *ἄνευ χρωμένας. λέγεται γοῦν ποτε γυναικὸς εἰπούσης δίκην ἰδίαν ἐν ἀγορᾷ, πέμψαι τὴν σύγκλητον εἰς θεοῦ, πυνθανομένην τίνος ἄρα τῇ πόλει σημεῖον εἴη τὸ γεγε-*
12 *νημένον. καὶ τῆς γ' ἄλλης εὐπειθείας καὶ πραότητος αὐτῶν μέγα τεκμήριον ἡ μνήμη τῶν χειρόνων. ὡς γὰρ παρ' ἡμῖν οἱ ἱστορικοὶ γράφουσι τοὺς πρώτους ἢ φόνον*
c *ἐμφύλιον ἐργασαμένους, ἢ πολεμήσαντας ἀδελφοῖς, ἢ*
13 *πατρὸς αὐτόχειρας ἢ μητρὸς γενομένους, οὕτω Ῥωμαῖοι μνημονεύουσιν ὅτι πρῶτος μὲν ἀπεπέμψατο γυναῖκα* 100 Z¹
a. 231 *Σπόριος Καρβίλιος, μετὰ τὴν Ῥώμης κτίσιν ἔτεσι τριά-*

6 Lyc. c. 14, 2 || 11 Rom. 19, 8sq. mor. (271e) 284f || 13 mor. 265b Polyb. 6, 11ª, 4 Dion. Hal. 2, 25, 6 Cic. rep. 4, 6 Val. Max. 2, 1, 5. 6, 3, 9 Plin. n. h. 14, 89 Gell. 10, 23, 1 Serv. Aen. 1, 737 Isid. or. 20, 3, 2 Tertull. apol. 6 || 24 Rom. 35 (comp. 6), 4 mor. 267b 278e Dion. Hal. 2, 25, 7 Val. Max. 2, 1, 4 Gell. 4, 3, 2. 17, 21, 44 Tertull. apol. 6 de monog. 9

[SY (= GL)] 3 *νέορτον* Va.: *νεοργὸν* || 4 *ὡραῖον* Gomperz (*θυραῖος* perperam Zie.¹) || 5 *πτύσεται* Y || 6 *γίνεσθαι*: em. Sint. || 11 *ἀπὸ* SG: *ὑπὸ* L || 17 *θεοῦ* S: *θεοὺς* Y || 19 *γ'* Zie.: *τε* SG om. L || 24 *μνημόνευσιν* S || 25 *Καρβίλιος* Steph.: *καρβίνιος* S *καρουίνιος* Y

κοντα καὶ διακοσίοις οὐδενὸς τοιούτου γεγονότος, πρώτη
δὲ γυνὴ Πιναρίου Θαλαία τοὔνομα διηνέχθη πρὸς ἑκυρὰν
αὐτῆς Γεγανίαν Ταρκυνίου Σουπέρβου βασιλεύοντος.
οὕτω καλῶς καὶ κοσμίως τεταγμένα τὰ τῶν γάμων ἦν ὑπὸ
τοῦ νομοθέτου.

26. (4.) Τῇ δ' ἄλλῃ τῶν παρθένων ἀγωγῇ καὶ τὰ περὶ
τὰς ἐκδόσεις ὁμολογεῖ, τοῦ μὲν Λυκούργου πεπείρους καὶ
ὀργώσας νυμφεύοντος, ὅπως ἥ θ' ὁμιλία, δεομένης ἤδη d
τῆς φύσεως, χάριτος ᾖ καὶ φιλίας ἀρχὴ μᾶλλον ἢ μίσους
καὶ φόβου παρὰ φύσιν βιαζομένων, καὶ τὰ σώματα
ῥώμην ἔχῃ πρὸς τὸ τὰς κυήσεις ἀναφέρειν καὶ τὰς ὠδῖνας,
ὡς ἐπ' οὐδὲν ἄλλο γαμουμένων ἢ τὸ τῆς τεκνώσεως ἔργον·
τῶν δὲ Ῥωμαίων δωδεκαετεῖς καὶ νεωτέρας ἐκδιδόντων· 2
οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ ἦθος καθαρὸν
καὶ ἄθικτον ἐπὶ τῷ γαμοῦντι γίνεσθαι. δῆλον οὖν ὅτι τὸ 3
μὲν φυσικώτερον πρὸς τέκνωσιν, τὸ δ' ἠθικώτερον πρὸς
συμβίωσιν.

Ἀλλὰ μὴν ἐπιστασίαις τε παίδων καὶ συναγελασμοῖς 4
καὶ παιδαγωγίαις καὶ κοινωνίαις, περί τε δεῖπνα καὶ
153 S γυμνάσια καὶ παιδιὰς αὐτῶν ἐμμελείαις καὶ διακοσμή- e
σεσιν, οὐδέν τι τοῦ προστυχόντος νομοθέτου βελτίονα τὸν
101 Z[1] Νομᾶν ὁ Λυκοῦργος ἀποδείκνυσιν, ἐπὶ ταῖς τῶν πατέρων
ποιησάμενον ἐπιθυμίαις ἢ χρείαις τὰς τῶν νέων ἀγωγάς,
εἴτε τις ἐργάτην γῆς βούλοιτο ποιεῖν τὸν υἱόν, εἴτε
ναυπηγὸν ἢ χαλκέα διδάσκειν ἢ αὐλητήν, ὥσπερ οὐ πρὸς 5
ἓν τέλος ὀφείλοντας ἐξ ἀρχῆς ἄγεσθαι καὶ συνεπιστρέφε-
σθαι τοῖς ἤθεσιν, ἀλλ' οἷον εἰς ναῦν ἐπιβάτας ἕτερον ἐξ
ἑτέρας ἥκοντα χρείας καὶ προαιρέσεως, ἐν τοῖς κινδύνοις

7 Lyc. c. 15, 4 || 13 Cass. Dio 54, 16, 7 Macr. Sat. 7, 7, 6 Comm. Somn. Sc. 1, 6, 71 Tertull. de virg. vel. 11 cod. Iust. 5, 4, 24 Dig. 23, 2, 4. 24, 1, 32, 27. 48, 5, 13, 8

[SY (= GL)] **1** scribere debebat πεντακοσίοις || **3** γετανίαν: em. Steph. | ταρκυινίου G || **4** οὕτω καὶ S | τὰ om. G || **11** ἔχει G | ἀναφέρειν S: ἐπιφέρειν Y || **15** γενέσθαι Y || **15–16** τὰ μὲν . . . τὰ δὲ: em. Anon. || **18** ἐπιστατίαις S || **22** νόμον: em. Iunt. (νόμαν BJ) || **23** ποιησάμενος L

μόνον φόβῳ τοῦ ἰδίου συνίστασθαι πρὸς τὸ κοινόν, ἄλλως
f 6 δὲ τὸ καθ' αὑτὸν σκοπεῖν ἕκαστον. καὶ τοῖς μὲν πολλοῖς
οὐκ ἄξιον ἐγκαλεῖν νομοθέταις [τοῖς] ἐλλείπουσιν ἢ δι'
7 ἄγνοιαν ἢ δι' ἀσθένειαν· ἀνδρὶ δὲ σοφῷ, βασιλείαν παρα-
λαβόντι δήμου νεωστὶ συνισταμένου καὶ πρὸς μηδὲν
ἀντιτείνοντος, περὶ τί πρότερον ἦν σπουδάσαι προσῆκον
ἢ παίδων ἐκτροφὴν καὶ νέων ἄσκησιν, ὅπως μὴ διάφοροι
78 μηδὲ ταραχώδεις γένοιντο τοῖς ἤθεσιν, ἀλλ' εἰς ἕν τι
κοινὸν ἀρετῆς ἴχνος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πλαττόμενοι καὶ
8 τυπούμενοι συμβαίνοιεν ἀλλήλοις; ὃ δὴ πρός τε τἆλλα
καὶ ⟨πρὸς⟩ σωτηρίαν νόμων ὠφέλησε τὸν Λυκοῦργον.
9 μικρὸς γὰρ ἦν ὁ τῶν ὅρκων φόβος, εἰ μὴ διὰ τῆς παιδείας
καὶ τῆς ἀγωγῆς οἷον ἐνέδευσε τοῖς ἤθεσι τῶν παίδων τοὺς
νόμους, καὶ συνῳκείωσε τῇ τροφῇ τὸν ζῆλον τῆς πολιτείας,
ὥστε πεντακοσίων ἐτῶν πλείω χρόνον τὰ κυριώτατα καὶ
μέγιστα διαμεῖναι τῆς νομοθεσίας, ὥσπερ βαφῆς ἀκράτου
10 καὶ ἰσχυρῶς καθαψαμένης. Νομᾶ δ' ὅπερ ἦν τέλος τῆς
πολιτείας, ἐν εἰρήνῃ καὶ φιλίᾳ τὴν Ῥώμην ὑπάρχειν, εὐθὺς
b 11 συνεξέλιπε· καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ἐκείνου τὸν ἀμφί-
θυρον οἶκον, ὃν κεκλειμένον αὐτὸς συνεῖχεν, ὥσπερ ὄν- 102 Z¹
τως ἐν αὐτῷ τιθασεύων καθειργμένον τὸν πόλεμον, ἐξ
ἀμφοτέρων ἀναπετάσαντες, αἵματος καὶ νεκρῶν τὴν
12 Ἰταλίαν ἐνέπλησαν· καὶ οὐδ' ὀλίγον χρόνον ἡ καλλίστη
καὶ δικαιοτάτη κατάστασις ἔμεινεν, ἅτε δὴ καὶ τὸ συν- 154 S
13 δετικὸν ἐν αὐτῇ τὴν παιδείαν οὐκ ἔχουσα. τί οὖν, φή-
σει τις· οὐκ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡ Ῥώμη προῆλθε τοῖς πολε-
μικοῖς; ἐρωτῶν ἐρώτημα μακρᾶς ἀποκρίσεως δεόμενον
πρὸς ἀνθρώπους τὸ βέλτιον ἐν πλούτῳ καὶ τρυφῇ καὶ

20 Verg. Aen. 1, 294sqq. 7, 607sqq. cum Serv. (Hor. epist 2, 1, 255 Ov. fast. 1, 277sqq.)

[SY (= GL)] 1 φόβου L || 3 τοῖς del. L²Z || 5 πρὸς om. S || 6 ἀντιτείνοντος YSᵐ: ἀντιλέγοντος Sᵗ | πρότερον Rei.: πρῶτον || 7. 8 διάφορον μηδὲ ταραχῶδες, sed corr. m. 1, S || 11 πρὸς add. Rei. || 13 ἀνέδευσε: em. Rei. || 15 τὰ] ὄντα S || 17 ἰσχυρᾶς: em. Bekker || 19 συνεξέλειπε Y (sed corr. L²) || 20 ὄντος L || 26 προῆλθεν ἡ ῥώμη L

ἡγεμονίᾳ μᾶλλον ἢ σωτηρίᾳ καὶ πραότητι καὶ τῇ μετὰ δικαιοσύνης αὐταρκείᾳ τιθεμένους.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο Λυκούργῳ που δόξει βοηθεῖν, 14 c
τὸ Ῥωμαίους μὲν τὴν ἐπὶ Νομᾶ κατάστασιν ἐξαλλάξαντας ἐπιδοῦναι τοῖς πράγμασι τοσοῦτον, Λακεδαιμονίους δ' ἅμα τῷ πρῶτον ἐκβῆναι τὴν Λυκούργου διάταξιν ἐκ μεγίστων ταπεινοτάτους γενέσθαι, καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίαν ἀποβαλόντας κινδυνεῦσαι περὶ ἀναστάσεως.
ἐκεῖνο μέντοι τῷ Νομᾷ μέγα καὶ θεῖον ὡς ἀληθῶς 15
ὑπάρχει, τὸ ξένῳ τε μεταπέμπτῳ γενέσθαι, καὶ πάντα πειθοῖ μεταβαλεῖν, καὶ κρατῆσαι πόλεως οὔπω συμπεπνευκυίας μήθ' ὅπλων δεηθέντα μήτε βίας τινός, ὡς d
Λυκοῦργος ἐπὶ τὸν δῆμον ἦγε τοὺς ἀρίστους, ἀλλὰ σοφίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ πάντας προσαγαγόμενον καὶ συναρμόσαντα.

383 S
103 Z[1]

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΣΥΛΛΑΣ

1. *Ὁ Ἀκανθίων θησαυρὸς ἐν Δελφοῖς ἐπιγραφὴν ἔχει τοιαύτην· „Βρασίδας καὶ Ἀκάνθιοι ἀπ' Ἀθηναίων“. διὸ καὶ πολλοὶ τὸν ἐντὸς ἑστῶτα τοῦ οἴκου παρὰ ταῖς θύραις λίθινον ἀνδριάντα Βρασίδου νομίζουσιν εἶναι. Λυσάνδρου δ' ἐστὶν εἰκονικός, εὖ μάλα κομῶντος ἔθει τῷ παλαιῷ, καὶ πώγωνα καθειμένου γενναῖον. οὐ γάρ, ὡς ἔνιοί φασιν* 2
(Herod. 1, 82), *Ἀργείων μετὰ τὴν μεγάλην ἧτταν ἐπὶ* f
πένθει καρέντων, οἱ Σπαρτιᾶται πρὸς τὸ ἀντίπαλον αὐτοῖς τὰς κόμας ἀγαλλόμενοι τοῖς πεπραγμένοις ἀνῆκαν, οὐδὲ

16 cf. J. Smits, Plutarchus' Leben van Lysander, Inleiding, tekst, commentaar, Amsterdam 1939. K. Ziegler, Rhein. Mus. 76, 1927, 31 sqq. || **17** mor. 400f 401d

[**S** (–**15**) **Y** (= **GL**)] **1–2** *καὶ πραότητι — αὐταρκείᾳ* **YS**[m]: *καὶ εἰρήνῃ μετὰ δικαιοσύνης καὶ αὐταρκείας* **S**[t] || **5** *λακεδαιμονίοις* **SL** || **6** *τῷ*] *τὸ* **G** || **9** *τῷ* **S**: *τὸ* **Y** || **10** *τὸ*] *τῷ* **G** | *τε* om. **Y** || **11** *μεταλαβεῖν* **S**[m] || **13** *ἦγε* **Y**: *ἦτε* **S** || **14** *πάντας οὐκ ἄλλως* **Y** unde *ὁμαλῶς* (*αγ* supra) Sint. | *προσαγόμενον* **S**: *συναγαγόμενον* vel *συναγόμενον* **Y** || **21** *ἔθει τῷ* Mu. Anon.: *ἔθει* **G** *ἔπειτα* **L** || **24** *αὐτοῖς* **C**: *αὐτοὶ* **GL**

Βακχιαδῶν τῶν ἐκ Κορίνθου φυγόντων εἰς Λακεδαίμονα,
ταπεινῶν καὶ ἀμόρφων διὰ τὸ κείρασθαι τὰς κεφαλὰς
434 *φανέντων, εἰς ζῆλον αὐτοὶ τοῦ κομᾶν ἦλθον, ἀλλὰ καὶ*
3 *τοῦτο Λυκούργειόν ἐστι· καί φασιν αὐτὸν εἰπεῖν ὡς ἡ κόμη*
τοὺς μὲν καλοὺς εὐπρεπεστέρους ὁρᾶσθαι ποιεῖ, τοὺς δ'
αἰσχροὺς φοβερωτέρους.

2. *Λέγεται δ' ὁ Λυσάνδρου πατὴρ Ἀριστόκλητος οἰ-*
κίας μὲν οὐ γενέσθαι βασιλικῆς, ἄλλως δὲ γένους εἶναι
2 *τοῦ τῶν Ἡρακλειδῶν. ἐτράφη δ' ὁ Λύσανδρος ἐν πενίᾳ,*
καὶ παρέσχεν ἑαυτὸν εὔτακτον ὡς εἴ τις ἄλλος πρὸς τοὺς
ἐθισμούς, καὶ ἀνδρώδη καὶ κρείττονα πάσης ἡδονῆς, πλὴν 104 Z¹
εἴ τινα τιμωμένοις καὶ κατορθοῦσιν αἱ καλαὶ πράξεις
3 *ἐπιφέρουσι. ταύτης δ' οὐκ αἰσχρόν ἐστιν ἡττᾶσθαι τοὺς*
b *νέους ἐν Σπάρτῃ. βούλονται γὰρ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πάσχειν*
τι τοὺς παῖδας αὐτῶν πρὸς δόξαν, ἀλγυνομένους τε τοῖς
ψόγοις, καὶ μεγαλυνομένους ὑπὸ τῶν ἐπαίνων· ὁ δ'
ἀπαθὴς καὶ ἀκίνητος ἐν τούτοις ὡς ἀφιλότιμος πρὸς
4 *ἀρετὴν καὶ ἀργὸς καταφρονεῖται. τὸ μὲν οὖν φιλότιμον*
αὐτῷ καὶ φιλόνικον ἐκ τῆς Λακωνικῆς παρέμεινε παιδείας 384 S
ἐγγενόμενον, καὶ οὐδέν τι μέγα χρὴ τὴν φύσιν ἐν τούτοις
αἰτιᾶσθαι· θεραπευτικὸς δὲ τῶν δυνατῶν μᾶλλον ἢ κατὰ
Σπαρτιάτην φύσει δοκεῖ γενέσθαι, καὶ βάρος ἐξουσίας διὰ
χρείαν ἐνεγκεῖν εὔκολος· ὃ πολιτικῆς δεινότητος οὐ
5 *μικρὸν ἔνιοι ποιοῦνται μέρος. Ἀριστοτέλης δὲ* (probl. 30, 1)
τὰς μεγάλας φύσεις ἀποφαίνων μελαγχολικάς, ὡς τὴν
c *Σωκράτους καὶ Πλάτωνος καὶ Ἡρακλέους, ἱστορεῖ καὶ*
Λύσανδρον οὐκ εὐθὺς ἀλλὰ πρεσβύτερον ὄντα τῇ μελαγχο-
6 *λίᾳ περιπεσεῖν. ἴδιον δ' αὐτοῦ μάλιστα τὸ καλῶς πενίαν*

4 Plut. Lyc. 22, 2 mor. 189ef 228f Philostr. vit. Apoll. 8, 7 p. 309K. cf. Xen. rep. Lac. 11, 3 || 7 immo *Ἀριστόκριτος* cf. IG II 652A, 32. 659. 660, 15. 667, 32 Paus. 3, 6, 7. 6, 3, 14. 10, 9, 7 || 21 Athen. 12, 543b (= Theopomp. FGrH 115 F 20) || 24 cf. infra c. 28, 1 || 28 infra c. 16. 17. 30, 2 Lyc. 30, 1 Ag. et Cleom. 5, 1 mor. 239f Paus. 9, 32, 10 Ael. v. h. 14, 29 al.

[GL] 1 *βακχιάδων* GL¹ || 4 *λυκούργιον* G | *εἰπεῖν αὐτὸν* L || 7 *ἀριστόκλητος* G: *ἀριστόκλειτος* L || 10 *ὡς* del. Herw.

φέροντα, καὶ μηδαμοῦ κρατηθέντα μηδὲ διαφθαρέντα χρήμασιν αὐτόν, ἐμπλῆσαι τὴν πατρίδα πλούτου καὶ φιλοπλουτίας, καὶ παῦσαι θαυμαζομένην ἐπὶ τῷ μὴ θαυμάζειν πλοῦτον, εἰσάγοντα χρυσίου καὶ ἀργυρίου πλῆθος μετὰ τὸν Ἀττικὸν πόλεμον, ἑαυτῷ δὲ μηδεμίαν δραχμὴν ὑπολειπόμενον. Διονυσίου δὲ τοῦ τυράννου 7 *πέμψαντος αὐτοῦ ταῖς θυγατράσι πολυτελῆ χιτώνια τῶν Σικελικῶν, οὐκ ἔλαβεν, εἰπὼν φοβεῖσθαι μὴ διὰ ταῦτα* 105 Z¹ *μᾶλλον αἰσχραὶ φανῶσιν. ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον πρὸς τὸν* 8 d *αὐτὸν τύραννον ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως ἀποσταλεὶς πρεσβευτής, προσπέμψαντος αὐτῷ δύο στολὰς ἐκείνου, καὶ κελεύσαντος ἣν βούλεται τούτων ἑλόμενον τῇ θυγατρὶ κομίζειν, αὐτὴν ἐκείνην ἔφη βέλτιον αἱρήσεσθαι, καὶ λαβὼν ἀμφοτέρας ἀπῆλθεν.*

3. *Ἐπεὶ δὲ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μῆκος λαμβάνοντος, καὶ μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ κακοπραγίαν τῶν Ἀθηναίων αὐτίκα μὲν ἐπιδόξων ὄντων ἐκπεσεῖσθαι τῆς θαλάττης, οὐ πολλῷ δ' ὕστερον ἀπαγορεύσειν παντάπασιν, Ἀλκιβιάδης ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐπιστὰς τοῖς πράγμασι μεγάλην μεταβολὴν ἐποίησε καὶ κατέστησε τοὺς ναυτικοὺς ἀγῶνας εἰς ἀντίπαλον αὐτοῖς, δείσαντες οὖν οἱ Λακεδαι-* 2 e *μόνιοι πάλιν, καὶ γενόμενοι ταῖς προθυμίαις καινοὶ πρὸς* 385 S *τὸν πόλεμον, ὡς ἡγεμόνος τε δεινοῦ καὶ παρασκευῆς ἐρρωμενεστέρας δεόμενον, ἐκπέμπουσιν ἐπὶ τὴν τῆς θαλάττης ἡγεμονίαν Λύσανδρον. γενόμενος δ' ἐν Ἐφέσῳ,* 3 *καὶ τὴν πόλιν εὑρὼν εὔνουν μὲν αὐτῷ καὶ λακωνίζουσαν προθυμότατα, πράττουσαν δὲ τότε λυπρῶς, καὶ κινδυνεύουσαν ἐκβαρβαρωθῆναι τοῖς Περσικοῖς ἔθεσι διὰ τὰς ἐπιμειξίας, ἅτε δὴ τῆς Λυδίας περικεχυμένης, καὶ τῶν βασιλικῶν στρατηγῶν αὐτόθι τὰ πολλὰ διατριβόντων,*

6 mor. 141 d 190 d 218 d 229 a || **24** Xen. hell. 1, 5, 1 Diod. 13, 70, 1 sq. Iustin. 5, 5, 1

[**GL**] **4** *εἰσαγαγόντα* C Cor., qui et **6** *ὑπολιπόμενον* || **8** *Σικελικῶν* A Iunt.: *σικελῶν* || **14** *ἐπῆλθεν* **G** || **16–17** *κακοπραγίαν τῶν Ἀθηναίων* Sint.: *τῶν ἀθηναίων κακοπραγίαν* || **18** *θαλάσσης* **L** || **21** *οὖν* del. Cor. || **26** *αὐτῶ* **GL**

f 4 *στρατόπεδον βαλόμενος, καὶ τὰ πλοῖα πανταχόθεν
ἕλκεσθαι κελεύσας ἐκεῖ τὰ φορτηγά, καὶ ναυπηγίαν τρι-
ήρων ἐκεῖ κατασκευασάμενος, ταῖς μὲν ἐμπορίαις τοὺς
λιμένας αὐτῶν ἀνέλαβεν, ἐργασίαις δὲ τὴν ἀγοράν, χρη-
ματισμῶν δὲ τοὺς οἴκους καὶ τὰς τέχνας ἐνέπλησεν, ὥστε
πρῶτον ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου τὴν πόλιν ἐν ἐλπίδι τοῦ* 106 Z[1]
*περὶ αὐτὴν νῦν ὄντος ὄγκου καὶ μεγέθους διὰ Λύσανδρον
γενέσθαι.*

485 *4. Πυθόμενος δὲ Κῦρον εἰς Σάρδεις ἀφῖχθαι τὸν
βασιλέως υἱόν, ἀνέβη διαλεξόμενος αὐτῷ καὶ Τισαφέρνου
κατηγορήσων, ὃς ἔχων πρόσταγμα Λακεδαιμονίοις βοη-
θεῖν καὶ τῆς θαλάσσης ἐξελάσαι τοὺς Ἀθηναίους, ἐδόκει
δι' Ἀλκιβιάδην ὑφιέμενος ἀπρόθυμος εἶναι, καὶ γλίσχρως*
2 *χορηγῶν τὸ ναυτικὸν φθείρειν. ἦν δὲ καὶ Κύρῳ βουλομένῳ
τὸν Τισαφέρνην ἐν αἰτίαις εἶναι καὶ κακῶς ἀκούειν,*
3 *πονηρὸν ὄντα καὶ πρὸς αὐτὸν ἰδίᾳ διαφερόμενον. ἔκ τε δὴ
τούτων καὶ τῆς ἄλλης συνδιαιτήσεως ὁ Λύσανδρος
ἀγαπηθείς, καὶ τῷ θεραπευτικῷ μάλιστα τῆς ὁμιλίας*
4 *ἑλὼν τὸ μειράκιον, ἐπέρρωσε πρὸς τὸν πόλεμον. ἐπεὶ δ'*
b *ἀπαλλάττεσθαι βουλόμενον αὐτὸν ἑστιῶν ὁ Κῦρος ἠξίου
μὴ διωθεῖσθαι τὰς παρ' αὐτοῦ φιλοφροσύνας, ἀλλ' αἰτεῖν
ὃ βούλοιτο καὶ φράζειν, ὡς οὐδενὸς ἁπλῶς ἀποτευξόμενον,*
5 *ὑπολαβὼν ὁ Λύσανδρος „ἐπεὶ τοίνυν" εἶπεν „οὕτως ἔχεις
ὦ Κῦρε προθυμίας, αἰτοῦμαί σε καὶ παρακαλῶ προσθεῖναι
τῷ μισθῷ τῶν ναυτῶν ὀβολόν, ὅπως τετρώβολον ἀντὶ* 386 S
6 *τριωβόλου λαμβάνωσιν." ἡσθεὶς οὖν ὁ Κῦρος ἐπὶ τῇ
φιλοτιμίᾳ τοῦ ἀνδρός, μυρίους αὐτῷ δαρεικοὺς ἔδωκεν, ἐξ
ὧν ἐπιμετρήσας τὸν ὀβολὸν τοῖς ναύταις καὶ λαμπρυ-
νάμενος, ὀλίγῳ χρόνῳ τὰς ναῦς τῶν πολεμίων κενὰς*
7 *ἐποίησεν. ἀπεφοίτων γὰρ οἱ πολλοὶ πρὸς τοὺς πλέον
διδόντας, οἱ δὲ μένοντες ἀπρόθυμοι καὶ στασιώδεις*

1 Xen. hell. 1, 5, 1 || **9** Plut. Alc. 35, 5 Xen. hell. 1, 5, 2–7 Diod. 13, 70, 3

[GL] **1** *στρατόπεδα* **G** || **2** *⟨ἀν⟩έλκεσθαι* Zie. | *ἐκεῖ* del. Sch. || **10** *τισσαφέρνου* hic **G** || **15** *τισαφέρνη* **L**[1] || **23** *εἶπεν* om. **L**[1]

ἐγίνοντο, καὶ κακὰ παρεῖχον ὁσημέραι τοῖς στρατηγοῖς.
107 Z[1] *οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ οὕτως περισπάσας καὶ κακώσας τοὺς* 8 c
πολεμίους, ὁ Λύσανδρος ὠρρώδει ναυμαχεῖν, δραστήριον
ὄντα τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ νεῶν πλήθει περιόντα καὶ μάχας
καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν εἰς ἐκεῖνο χρόνου πάσας
ἀήττητον ἠγωνισμένον δεδοικώς.

5. *Ἐπεὶ δ' ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης εἰς Φώκαιαν ἐκ Σάμου*
διέπλευσεν, ἐπὶ τοῦ στόλου καταλιπὼν Ἀντίοχον τὸν
κυβερνήτην, ὁ δ' Ἀντίοχος οἷον ἐφυβρίζων τῷ Λυσάνδρῳ
καὶ θρασυνόμενος ἐπέπλευσε δυσὶ τριήρεσιν εἰς τὸν λιμένα
τῶν Ἐφεσίων, καὶ παρὰ τὸν ναύσταθμον γέλωτι καὶ
πατάγῳ χρώμενος σοβαρῶς παρήλαυνεν, ἀγανακτήσας ὁ 2 d
Λύσανδρος καὶ κατασπάσας τὸ πρῶτον οὐ πολλὰς τῶν
τριήρων ἐδίωκεν αὐτόν, ἰδὼν δ' αὖ τοὺς Ἀθηναίους βοη-
θοῦντας, ἄλλας ἐπλήρου, καὶ τέλος ἐναυμάχουν συμπε-
σόντες, ἐνίκα δὲ Λύσανδρος, καὶ πεντεκαίδεκα τριήρεις a. 407
λαβὼν ἔστησε τρόπαιον. ἐπὶ τούτῳ τὸν Ἀλκιβιάδην ὁ μὲν 3
ἐν ἄστει δῆμος ὀργισθεὶς ἀπεχειροτόνησεν, ὑπὸ δὲ τῶν
ἐν Σάμῳ στρατιωτῶν ἀτιμαζόμενος καὶ κακῶς ἀκούων,
ἀπέπλευσεν εἰς Χερρόνησον ἐκ τοῦ στρατοπέδου. ταύτην 4
μὲν οὖν τὴν μάχην, καίπερ οὐ μεγάλην τῇ πράξει γενο-
μένην, ἡ τύχη δι' Ἀλκιβιάδην ὀνομαστὴν ἐποίησεν.

Ὁ δὲ Λύσανδρος ἀπὸ τῶν πόλεων εἰς Ἔφεσον μετα- 5 e
πεμπόμενος οὓς ἑώρα μάλιστα ταῖς τε τόλμαις καὶ τοῖς
φρονήμασιν ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ὄντας, ἀρχὰς ὑπέσπειρε
τῶν ὕστερον ἐπ' αὐτοῦ γενομένων δεκαδαρχιῶν καὶ
108 Z[1] 387 S *νεωτερισμῶν, προτρέπων καὶ παροξύνων ἑταιρικὰ συν-*
ίστασθαι, καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν, ὡς
ἅμα τῷ καταλυθῆναι τοὺς Ἀθηναίους τῶν τε δήμων

2 Plut. Alc. 35, 8 Xen. hell. 1, 5, 15 Diod. 13, 71, 1 || **7** Plut. Alc. 35, 5–8 Hell. Oxy. 4 p. 3 Bart. Xen. hell. 1, 5, 11–14 Diod. 13, 71 Iustin. 5, 5, 2sq. Paus. 9, 32, 6 || **17** Plut. Alc. 36, 1–5 Xen. hell. 1, 5, 16–17 Diod. 13, 74, 1–2 || **23** Diod. 13, 70, 4 cf. infra c. 13, 5

[GL] **7** *φώκεαν* GL || **19** *στρατηγῶν* Cor., at cf. Xen. et Diod. 13, 73, 6

a.407 ἀπαλλαξομένους, καὶ δυναστεύσοντας ἐν ταῖς πατρίσι.
6 τούτων δὲ τὴν πίστιν ἑκάστῳ δι᾿ ἔργων παρεῖχε, τοὺς
ἤδη γεγονότας φίλους αὐτῷ καὶ ξένους εἰς μεγάλα πράγ-
f ματα καὶ τιμὰς καὶ στρατηγίας ἀνάγων, καὶ συναδικῶν
καὶ συνεξαμαρτάνων αὐτὸς ὑπὲρ τῆς ἐκείνων πλεονεξίας,
ὥστε προσέχειν ἅπαντας αὐτῷ καὶ χαρίζεσθαι καὶ ποθεῖν,
ἐλπίζοντας οὐδενὸς ἀτυχήσειν τῶν μεγίστων ἐκείνου
a.406 7 κρατοῦντος. διὸ καὶ Καλλικρατίδαν οὔτ᾿ εὐθὺς ἡδέως
εἶδον ἐλθόντα τῷ Λυσάνδρῳ διάδοχον τῆς ναυαρχίας,
οὔθ᾿ ὡς ὕστερον διδοὺς πεῖραν ἀνὴρ ἐφαίνετο πάντων
436 ἄριστος καὶ δικαιότατος, ἠρέσκοντο τῷ τρόπῳ τῆς
ἡγεμονίας, ἁπλοῦν τι καὶ Δώριον ἐχούσης καὶ ἀληθινόν.
8 ἀλλὰ τούτου μὲν τὴν ἀρετὴν ὥσπερ ἀγάλματος ἡρωικοῦ
κάλλος ἐθαύμαζον, ἐπόθουν δὲ τὴν ἐκείνου σπουδήν, καὶ
τὸ φιλέταιρον καὶ χρειῶδες ἐζήτουν, ὥστ᾿ ἀθυμεῖν
ἐκπλέοντος αὐτοῦ καὶ δακρύειν.

6. Ὁ δὲ τούτους τε τῷ Καλλικρατίδᾳ δυσμενεστέρους
ἔτι μᾶλλον ἐποίει, καὶ τῶν ὑπὸ Κύρου χρημάτων αὐτῷ
δεδομένων εἰς τὸ ναυτικὸν τὰ περιόντα πάλιν εἰς Σάρδεις
ἀνέπεμψεν, αὐτὸν αἰτεῖν εἰ βούλοιτο τὸν Καλλικρατίδαν
καὶ σκοπεῖν ὅπως θρέψοι τοὺς στρατιώτας κελεύσας.
b 2 τέλος δ᾿ ἀποπλέων ἐμαρτύρατο πρὸς αὐτὸν ὅτι θαλασσο-
κρατοῦν τὸ ναυτικὸν παραδίδωσιν. ὁ δὲ βουλόμενος
ἐλέγξαι τὴν φιλοτιμίαν ἀλαζονικὴν καὶ κενὴν οὖσαν, 109Z[1]
„οὐκοῦν“ ἔφη „λαβὼν ἐν ἀριστερᾷ Σάμον καὶ περιπλεύσας
εἰς Μίλητον, ἐκεῖ μοι παράδος τὰς τριήρεις· δεδιέναι γὰρ
οὐ χρὴ παραπλέοντας ἡμᾶς τοὺς ἐν Σάμῳ πολεμίους, εἰ
3 θαλασσοκρατοῦμεν.“ πρὸς ταῦτ᾿ εἰπὼν ὁ Λύσανδρος ὅτι
οὐκ αὐτός, ἀλλ᾿ ἐκεῖνος ἄρχοι τῶν νεῶν, ἀπέπλευσεν εἰς 388 S
Πελοπόννησον, ἐν πολλῇ τὸν Καλλικρατίδαν ἀπορίᾳ
καταλιπών· οὔτε γὰρ οἴκοθεν ἀφῖκτο χρήματα κομίζων,
οὔτε τὰς πόλεις ἀργυρολογεῖν καὶ βιάζεσθαι μοχθηρὰ

8 Xen. hell. 1, 6, 1. 4sq. Diod. 13, 76, 2 || 18 Xen. hell. 1, 6, 10 || 22 Xen. hell. 1, 6, 2sq.

[GL] 18 ἐποίει ἔτι μᾶλλον GL: trp. Zie. (ἐποίει μᾶλλον ἔτι Benseler)

πραττούσας ὑπέμεινε. λοιπὸν οὖν ἦν ἐπὶ θύρας ἰόντα τῶν a.406
βασιλέως στρατηγῶν ὥσπερ Λύσανδρος αἰτεῖν· πρὸς ὃ 4 c
πάντων ἀφυέστατος ἐτύγχανεν, ἀνὴρ ἐλευθέριος καὶ
μεγαλόφρων, καὶ πᾶσαν ὑφ᾽ Ἑλλήνων ἧτταν Ἕλλησιν
ἡγούμενος εὐπρεπεστέραν εἶναι τοῦ κολακεύειν καὶ φοιτᾶν
ἐπὶ θύρας ἀνθρώπων βαρβάρων, πολὺ χρυσίον, ἄλλο δ᾽
οὐδὲν καλὸν ἐχόντων. ἐκβιαζόμενος δ᾽ ὑπὸ τῆς ἀπορίας, 5
ἀναβὰς εἰς Λυδίαν εὐθὺς ἐπορεύετο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ
Κύρου, καὶ φράζειν προσέταξεν ὅτι Καλλικρατίδας ὁ
ναύαρχος ἥκει, διαλεχθῆναι βουλόμενος αὐτῷ. τῶν δ᾽ ἐπὶ 6
θύραις τινὸς εἰπόντος „ἀλλ᾽ οὐ σχολὴ νῦν ὦ ξένε Κύρῳ·
πίνει γάρ“, ἀφελέστατά πως ὁ Καλλικρατίδας „οὐδὲν“ d
ἔφη „δεινόν· αὐτοῦ γὰρ ἑστὼς ἀναμενῶ μέχρι πίῃ.“ τότε 7
μὲν οὖν δόξας ἀγροῖκός τις εἶναι καὶ καταγελασθεὶς ὑπὸ
τῶν βαρβάρων ἀπῆλθεν· ἐπεὶ δὲ καὶ δεύτερον ἐλθὼν ἐπὶ 8
θύρας οὐ παρείθη, βαρέως ἐνεγκὼν εἰς Ἔφεσον ᾤχετο,
πολλὰ μὲν ἐπαρώμενος κακὰ τοῖς πρώτοις ἐντρυφηθεῖσιν
ὑπὸ βαρβάρων καὶ διδάξασιν αὐτοὺς ὑβρίζειν διὰ πλοῦτον,
110 Z[1] ὀμνύων δὲ πρὸς τοὺς παρόντας, ἦ μήν, ὅταν πρῶτον εἰς
Σπάρτην παραγένηται, πάντα ποιήσειν ὑπὲρ τοῦ διαλυθῆναι τοὺς Ἕλληνας, ὡς φοβεροὶ τοῖς βαρβάροις εἶεν αὐτοί,
καὶ παύσαιντο τῆς ἐκείνων ἐπ᾽ ἀλλήλους δεόμενοι δυνάμεως.

7. Ἀλλὰ Καλλικρατίδας μὲν ἄξια τῆς Λακεδαίμονος e
διανοηθείς, καὶ γενόμενος τοῖς ἄκροις ἐνάμιλλος τῶν
Ἑλλήνων διὰ δικαιοσύνην καὶ μεγαλοψυχίαν καὶ ἀνδρίαν,
μετ᾽ οὐ πολὺν χρόνον ἐν Ἀργινούσαις καταναυμαχηθεὶς a.406
ἠφανίσθη.

389 S Τῶν δὲ πραγμάτων ὑποφερομένων, οἱ σύμμαχοι πρεσ- a.405 2
βείαν πέμποντες εἰς Σπάρτην ᾐτοῦντο Λύσανδρον ἐπὶ
τὴν ναυαρχίαν, ὡς πολὺ προθυμότερον ἀντιληψόμενοι

1 Xen. hell. 1, 6, 6sq. 10 || 27 Xen. hell. 1, 6, 26–34 Diod. 13, 97–99 || 29 Xen. hell. 2, 1, 6. 7 Diod. 13, 100, 7. 8

[GL] 8 εἰς²] πρὸς Sint. || 14 καὶ del. Ald. haud male || 17 ἐπαρόμενος G || 27 ἀργιννούσαις GL

a. 405 τῶν πραγμάτων ἐκείνου στρατηγοῦντος· τὰ δ' αὐτὰ καὶ
3 Κῦρος ἀξιῶν ἐπέστελλεν. ἐπεὶ δὲ νόμος ἦν οὐκ ἐῶν δὶς
τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν, ἐβούλοντο δὲ χαρίζεσθαι τοῖς συμ-
μάχοις οἱ Λακεδαιμόνιοι, τὸ μὲν ὄνομα τῆς ναυαρχίας
f Ἀράκῳ τινὶ περιέθεσαν, τὸν δὲ Λύσανδρον ἐπιστολέα
4 τῷ λόγῳ, τῷ δ' ἔργῳ κύριον ἁπάντων ἐξέπεμψαν. τοῖς
μὲν οὖν πλείστοις τῶν πολιτευομένων καὶ δυναμένων
ἐν ταῖς πόλεσι πάλαι ποθούμενος ἧκεν· ἤλπιζον γὰρ ἔτι
μᾶλλον ἰσχύσειν δι' αὐτοῦ, παντάπασι τῶν δήμων κατα-
5 λυθέντων· τοῖς δὲ τὸν ἁπλοῦν καὶ γενναῖον ἀγαπῶσι τῶν
437 ἡγεμόνων τρόπον ὁ Λύσανδρος τῷ Καλλικρατίδᾳ παρα-
βαλλόμενος ἐδόκει πανοῦργος εἶναι καὶ σοφιστής, ἀπάταις
τὰ πολλὰ διαποικίλλων τοῦ πολέμου, καὶ τὸ δίκαιον ἐπὶ
τῷ λυσιτελοῦντι μεγαλύνων, εἰ δὲ μή, τῷ συμφέροντι
χρώμενος ὡς καλῷ, καὶ τὸ ἀληθὲς οὐ φύσει τοῦ ψεύδους
κρεῖττον ἡγούμενος, ἀλλ' ἑκατέρου τῇ χρείᾳ τὴν τιμὴν 111 Z[1]
6 ὁρίζων. τῶν δ' ἀξιούντων μὴ πολεμεῖν μετὰ δόλου τοὺς
ἀφ' Ἡρακλέους γεγονότας καταγελᾶν ἐκέλευεν· „ὅπου
γὰρ ἡ λεοντῆ μὴ ἐφικνεῖται, προσραπτέον ἐκεῖ τὴν
ἀλωπεκῆν."

8. Τοιαῦτα δ' αὐτοῦ καὶ τὰ περὶ Μίλητον ἱστόρηται.
b τῶν γὰρ φίλων καὶ ξένων, οἷς ὑπέσχετο συγκαταλύσειν τε
τὸν δῆμον καὶ συνεκβαλεῖν τοὺς διαφόρους, μεταβαλομέ-
νων καὶ διαλλαγέντων τοῖς ἐχθροῖς, φανερῶς μὲν ἥδεσθαι
προσεποιεῖτο καὶ συνδιαλλάττειν, κρύφα δὲ λοιδορῶν
αὐτοὺς καὶ κακίζων παρώξυνεν ἐπιθέσθαι τοῖς πολλοῖς.
2 ὡς δ' ᾔσθετο γινομένην τὴν ἐπανάστασιν, ὀξέως βοηθήσας
καὶ παρεισελθὼν εἰς τὴν πόλιν, οἷς πρώτοις ἐπιτύχοι
τῶν νεωτεριζόντων, ἐχαλέπαινε τῇ φωνῇ καὶ προσῆγε
τραχυνόμενος ὡς ἐπιθήσων δίκην αὐτοῖς, τοὺς δ' ἄλλους 390 S

13 mor. 229a || **17** mor. 190e 229b || **21** Polyaen. 1, 45, 1 (cf. Diod. 13, 104, 5)

[GL] 3 δὲ Zie.: τε || 13 τὸν πόλεμον Cor. || 16–17 τὴν ἀξίαν καὶ τὴν τιμὴν ὁρίζεσθαι mor. 229a || 19 ἐκεῖ] εἶναι mor. bis || 23 μεταβαλλομένων GL[1] || 28 εἰς] ἐν L[1] | ἐπιτύχῃ L[1] || 29 προῆγε Rei.

ἐκέλευε θαρρεῖν καὶ μηδὲν ἔτι προσδοκᾶν δεινὸν αὐτοῦ a. 405
παρόντος. ὑπεκρίνετο δὲ ταῦτα καὶ διεποίκιλλε, τοὺς 3
δημοτικωτάτους καὶ κρατίστους βουλόμενος μὴ φεύγειν,
ἀλλ' ἀποθανεῖν ἐν τῇ πόλει μείναντας. ὃ καὶ συνέβη· c
πάντες γὰρ ἀπεσφάγησαν οἱ καταπιστεύσαντες. ἀπομνη- 4
μονεύεται δ' ὑπ' Ἀνδροκλείδου λόγος, πολλήν τινα
κατηγορῶν τοῦ Λυσάνδρου περὶ τοὺς ὅρκους εὐχέρειαν.
ἐκέλευε γὰρ ὥς φησι τοὺς μὲν παῖδας ἀστραγάλοις, τοὺς δ' 5
ἄνδρας ὅρκοις ἐξαπατᾶν, ἀπομιμούμενος Πολυκράτη τὸν
Σάμιον, οὐκ ὀρθῶς τύραννον στρατηγός, οὐδὲ Λακωνικὸν
τὸ χρῆσθαι τοῖς θεοῖς ὥσπερ τοῖς πολεμίοις, μᾶλλον δ'
ὑβριστικώτερον· ὁ γὰρ ὅρκῳ παρακρουόμενος τὸν μὲν
ἐχθρὸν ὁμολογεῖ δεδιέναι, τοῦ δὲ θεοῦ καταφρονεῖν.
112 Z[1] **9.** Ὁ δ' οὖν Κῦρος εἰς Σάρδεις μεταπεμψάμενος τὸν d
Λύσανδρον, τὰ μὲν ἔδωκε τὰ δ' ὑπέσχετο, νεανιευσάμενος
εἰς τὴν ἐκείνου χάριν, καὶ εἰ μηδὲν ὁ πατὴρ διδῴη,
καταχορηγήσειν τὰ οἰκεῖα· κἂν ἐπιλίπῃ πάντα, κατακό-
ψειν ἔφη τὸν θρόνον ἐφ' ᾧ καθήμενος ἐχρημάτιζε, χρυ-
σοῦν καὶ ἀργυροῦν ὄντα. τέλος δ' εἰς Μηδίαν ἀναβαίνων 2
πρὸς τὸν πατέρα, τούς τε φόρους ἀπέδειξε τῶν πόλεων
λαμβάνειν ἐκεῖνον, καὶ τὴν αὑτοῦ διεπίστευσεν ἀρχήν·
ἀσπασάμενος δὲ καὶ δεηθεὶς μὴ ναυμαχεῖν Ἀθηναίοις πρὶν
αὐτὸν ἀφικέσθαι πάλιν, ἀφίξεσθαι δὲ ναῦς ἔχοντα πολλὰς
ἔκ τε Φοινίκης καὶ Κιλικίας, ἀνέβαινεν ὡς βασιλέα.
Λύσανδρος δὲ μήτε ναυμαχεῖν ἀγχωμάλῳ πλήθει δυνά- 3 e
μενος, μήτ' ἀργὸς καθέζεσθαι μετὰ νεῶν τοσούτων,
ἀναχθεὶς ἐνίας προσηγάγετο τῶν νήσων, Αἴγιναν δὲ καὶ
Σαλαμῖνα προσμείξας κατέδραμεν, εἴς τε τὴν Ἀττικὴν 4
ἀποβάς, καὶ τὸν Ἆγιν ἀσπασάμενος (κατέβη γὰρ αὐτὸς ἐκ

5 mor. 229b 330f 741c Diod. 10, 9, 1 Dio Prus. or. 74 p. 640 M. Polyaen. 1, 45, 3 Ael. v. h. 7, 12 || **14** Xen. hell. 2, 1, 11. 13. 14 (cf. et 1, 5, 3) Diod. 13, 104, 3sq. Paus. 9, 32, 7 || **25** Xen. hell. 2, 1, 15 Diod. 13, 104, 7 || **28** Diod. 13, 104, 8

[GL] **8** φησι Am.: φασι || **10** Λακωνικὸν ⟨ὂν⟩ Sch. || **19** μηδίαν C μήδειαν GL[2] μίδειαν L[1] || **29** αὐτὸς om. L

a.405 *Δεκελείας πρὸς αὐτόν), ἐπέδειξε τῷ πεζῷ παρόντι τὴν τοῦ
ναυτικοῦ ῥώμην, ὡς πλέων ᾗ βούλοιτο, κρατῶν τῆς
θαλάττης. οὐ μὴν ἀλλὰ τοὺς Ἀθηναίους αἰσθόμενος* 391 S
διώκοντας αὐτόν, ἄλλῳ δρόμῳ διὰ νήσων ἔφευγεν εἰς τὴν
5 *Ἀσίαν. καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἔρημον καταλαβών, ἐπεχείρει*
f *Λαμψακηνοῖς αὐτὸς ἐκ θαλάττης ταῖς ναυσί, Θώραξ δὲ
τῷ πεζῷ στρατῷ συνανύσας εἰς τὸ αὐτό, προσέβαλλε τοῖς
τείχεσιν· ἑλὼν δὲ τὴν πόλιν κατὰ κράτος διαρπάσαι τοῖς
στρατιώταις ἔδωκεν.* 9
6 *Ὁ δὲ τῶν Ἀθηναίων στόλος ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν* 113 Z¹
τριήρων ἐτύγχανε μὲν ἄρτι καθωρμισμένος εἰς Ἐλαιοῦντα
438 *τῆς Χερρονήσου, πυνθανόμενοι δ' ἀπολωλέναι τὴν
Λάμψακον, εὐθὺς εἰς Σηστὸν καταίρουσι. κἀκεῖθεν
ἐπισιτισάμενοι παρέπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμούς, ἀντι-
πέρας τῶν πολεμίων ἔτι ναυλοχούντων περὶ τὴν Λάμ-*
7 *ψακον. ἐστρατήγουν δὲ τῶν Ἀθηναίων ἄλλοι τε πλείους
καὶ Φιλοκλῆς, ὁ πείσας ποτὲ ψηφίσασθαι τὸν δῆμον ἀπο-
κόπτειν τὸν δεξιὸν ἀντίχειρα τῶν ἁλισκομένων κατὰ πό-
λεμον, ὅπως δόρυ μὲν φέρειν μὴ δύνωνται, κώπην δ'
ἐλαύνωσι.*

10. *Τότε μὲν οὖν ἀνεπαύοντο πάντες, ἐλπίζοντες εἰς
τὴν ὑστεραίαν ναυμαχήσειν. ὁ δὲ Λύσανδρος ἄλλα μὲν*
b *διενοεῖτο, προσέταττε δὲ ναύταις καὶ κυβερνήταις, ὡς
ἀγῶνος ἅμ' ἡμέρᾳ γενησομένου, περὶ ὄρθρον ἐμβαίνειν
εἰς τὰς τριήρεις καὶ καθέζεσθαι κόσμῳ καὶ σιωπῇ
δεχομένους τὸ παραγγελλόμενον, ὡς δ' αὔτως καὶ τὸ*
2 *πεζὸν ἐν τάξει παρὰ τὴν θάλατταν ἡσυχάζειν. ἀνίσχοντος*

5 Xen. hell. 2, 1, 17–19 Diod. 13, 104, 8 || 10 sqq. Plut. Alc. 36, 6–37, 4 Xen. hell. 2, 1, 20 sqq. Diod. 13, 105, 1–106, 7 Polyaen. 1, 45, 2 Paus. 3, 11, 5. 9, 32, 7 Nep. Alc. 8 Lys. 1 Frontin. 2, 1, 18 Iustin. 5, 6, 7 sqq. al.

[GL] **1** *ἐπέδειξε* Mu.: *ἐπιδεῖξαι* GL || **2** *πλέων* Iunt.: *πλέον* | *ᾗ* Anon.: *ἢ* | *κρατῶν* L: *κρατεῖν* G *κρατεῖ* Ma. || **7** *προσέβαλε* cum Iunt. editt. || **11** *καθωρκισμένος* L¹ | *ἐλαιοῦντα* C: *ἐλεοῦντα* GL || **12** *χερρονήσου* G || **15** *ναυλοχούντων* Ald.: *ναυμαχούντων* || **17** *ποτὲ*] *τότε* Zie.

δὲ τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν Ἀθηναίων μετωπηδὸν ἁπάσαις a.405
ἐπιπλεόντων καὶ προκαλουμένων, ἀντιπρῴρους ἔχων τὰς
ναῦς καὶ πεπληρωμένας ἔτι νυκτός, οὐκ ⟨ἀντ⟩ανήγετο,
πέμπων δ' ὑπηρετικὰ παρὰ τὰς πρώτας τῶν νεῶν, ἀτρεμεῖν
ἐκέλευε καὶ μένειν ἐν τάξει, μὴ θορυβουμένους μηδ'
ἀντεκπλέοντας. οὕτω δὲ περὶ δείλην ἀποπλεόντων ὀπίσω 3
τῶν Ἀθηναίων, οὐ πρότερον ἐκ τῶν νεῶν τοὺς στρατιώτας
ἀφῆκεν, εἰ μὴ δύο ἢ τρεῖς τριήρεις ἃς ἔπεμψε κατα- c
114 Z[1] 392 S *σκόπους ἐλθεῖν, ἰδόντας ἀποβεβηκότας τοὺς πολεμίους.*
τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν ἐγίνοντο ταὐτά, καὶ τῇ τρίτῃ μέχρι 4
τετάρτης, ὥστε πολὺ τοῖς Ἀθηναίοις θράσος ἐγγενέσθαι
καὶ καταφρόνησιν, ὡς δεδιότων καὶ συνεσταλμένων τῶν
πολεμίων. ἐν τούτῳ δ' Ἀλκιβιάδης (ἐτύγχανε γὰρ περὶ 5
Χερρόνησον ἐν τοῖς ἑαυτοῦ τείχεσι διαιτώμενος) ἵππῳ
προσελάσας πρὸς τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων, ᾐτιᾶτο
τοὺς στρατηγούς, πρῶτον μὲν οὐ καλῶς οὐδ' ἀσφαλῶς
στρατοπεδεύειν ἐν αἰγιαλοῖς δυσόρμοις καὶ ἀναπεπτα-
μένοις· ἔπειτα πόρρωθεν ἐκ Σηστοῦ τὰ ἐπιτήδεια 6
λαμβάνοντας ἁμαρτάνειν, δέον εἰς λιμένα καὶ πόλιν d
Σηστὸν δι' ὀλίγου περιπλεύσαντας ἀπωτέρω γενέσθαι
τῶν πολεμίων, ἐφορμούντων στρατεύματι μοναρχουμένῳ
καὶ πάντα πρὸς φόβον ὀξέως ἀπὸ συνθήματος ὑπηρε-
τοῦντι. ταῦτα δ' αὐτοῦ διδάσκοντος οὐκ ἐπείθοντο, Τυ- 7
δεὺς δὲ καὶ πρὸς ὕβριν ἀπεκρίνατο, φήσας οὐκ ἐκεῖνον,
ἀλλ' ἑτέρους στρατηγεῖν.

11. *Ὁ μὲν οὖν Ἀλκιβιάδης ὑποπτεύσας τι καὶ προδοσίας*
ἐν αὐτοῖς, ἀπηλλάττετο. πέμπτῃ δ' ἡμέρᾳ τῶν Ἀθηναίων 2
ποιησαμένων τὸν ἐπίπλουν, καὶ πάλιν ἀπερχομένων
ὥσπερ εἰώθεσαν ὀλιγώρως πάνυ καὶ καταφρονητικῶς, ὁ e
Λύσανδρος ἐκπέμπων τὰς κατασκόπους ναῦς ἐκέλευσε

26 Paus. 10, 9, 11

[GL] **1** ⟨*ναυσὶν*⟩ *ἁπάσαις* (aut *ἁπ.* ⟨*ν.*⟩) Zie. || **3** *ἀνήγετο*: em. Zie. cl. Xen. 2, 1, 23 || **8** *εἰ μὴ*] *ἢ* Mu. *πρὶν ἢ* Rei. | *ἢ* Klaiber: *καὶ* (*καὶ τρεῖς* del. Cor.) || **10** *ταὐτὰ* Rei.: *ταῦτα* **G** *τοσαῦτα* **L** || **14** *χερρόννησον* **G** || **20** *ἀποτέρω* **L**[1] || **24** *ἐκείνων*, sed corr. ipsa m. 1, **L**

a.405 τοὺς τριηράρχους, ὅταν ἴδωσι τοὺς Ἀθηναίους ἐκβεβη-
κότας, ἐλαύνειν ἀποστρέψαντας ὀπίσω τάχει παντί, καὶ
γενομένους κατὰ μέσον τὸν πόρον ἀσπίδα χαλκῆν ἐπάρα-
3 σθαι πρῴραθεν ἐπίπλου σύμβολον. αὐτὸς δὲ τοὺς κυβερ-
νήτας καὶ τριηράρχους ἐπιπλέων ἀνεκαλεῖτο καὶ παρώρμα
συνέχειν ἕκαστον ἐν τάξει τὸ πλήρωμα, καὶ τοὺς ναύτας
καὶ τοὺς ἐπιβάτας, ὅταν δὲ σημανθῇ, μετὰ προθυμίας καὶ
4 ῥώμης ἐλαύνειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ὡς δ' ἥ τ' ἀσπὶς ἀπὸ 115 Z[1]
τῶν νεῶν ἤρθη καὶ τῇ σάλπιγγι τὴν ἀναγωγὴν ἐσήμαινεν 9
f ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος, ἐπέπλεον μὲν αἱ νῆες, ἡμιλλῶντο δ' 393 S
5 οἱ πεζοὶ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐπὶ τὴν ἄκραν. τὸ δὲ μεταξὺ
τῶν ἠπείρων διάστημα ταύτῃ πεντεκαίδεκα σταδίων ἐστί,
καὶ ταχέως ὑπὸ σπουδῆς καὶ προθυμίας τῶν ἐλαυνόντων
6 συνῄρητο. Κόνων δὲ πρῶτος ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς
ἀπὸ τῆς γῆς ἰδὼν ἐπιπλέοντα τὸν στόλον ἐξαίφνης, ἀν-
εβόησεν ἐμβαίνειν, καὶ περιπαθῶν τῷ κακῷ, τοὺς μὲν
ἐκάλει, τῶν δ' ἐδεῖτο, τοὺς δ' ἠνάγκαζε πληροῦν τὰς
489 7 τριήρεις. ἦν δ' οὐδὲν ἔργον αὐτοῦ τῆς σπουδῆς, ἐσκε-
δασμένων τῶν ἀνθρώπων. ὡς γὰρ ἐξέβησαν, εὐθὺς ἅτε
μηδὲν προσδοκῶντες ἠγόραζον, ἐπλανῶντο περὶ τὴν χώ-
ραν, ἐκάθευδον ὑπὸ ταῖς σκηναῖς, ἠριστοποιοῦντο, πορ-
8 ρωτάτω τοῦ μέλλοντος ἀπειρίᾳ τῶν ἡγουμένων ὄντες. ἤδη
δὲ κραυγῇ καὶ ῥοθίῳ προσφερομένων τῶν πολεμίων, ὁ
μὲν Κόνων ὀκτὼ ναυσὶν ὑπεξέπλευσε, καὶ διαφυγὼν
ἀπεπέρασεν εἰς Κύπρον πρὸς Εὐαγόραν, ταῖς δ' ἄλλαις
ἐπιπεσόντες οἱ Πελοποννήσιοι, τὰς μὲν κενὰς παντάπασιν
9 ᾕρουν, τὰς δ' ἔτι πληρουμένας ἔκοπτον. οἱ δ' ἄνθρωποι
b πρός τε ταῖς ναυσὶν ἀπέθνῃσκον ἄνοπλοι καὶ σποράδες
ἐπιβοηθοῦντες, ἔν τε τῇ γῇ φεύγοντες ἀποβάντων τῶν
10 πολεμίων ἐκτείνοντο. λαμβάνει δ' ὁ Λύσανδρος τρισχιλίους
ἄνδρας αἰχμαλώτους μετὰ τῶν στρατηγῶν, ἅπαν δὲ τὸ
ναύσταθμον ἄνευ τῆς Παράλου καὶ τῶν μετὰ Κόνωνος
11 ἐκφυγουσῶν. ἀναδησάμενος δὲ τὰς ναῦς, καὶ διαπορθήσας

[GL] **8** ῥύμης Br. || **14** [ὁ] τῶν Ἀθ. στρατηγῶν Zie. || **24** κώ-
νων L[1] || **30** τρισχιλίους ⟨μὲν⟩ Zie.

τὸ στρατόπεδον, μετ' αὐλοῦ καὶ παιάνων ἀνέπλευσεν εἰς a. 405
Λάμψακον, ἔργον ἐλαχίστῳ πόνῳ μέγιστον ἐξειργασμένος,
116 Z¹ *καὶ συνῃρηκὼς ὥρᾳ μιᾷ χρόνῳ μήκιστον καὶ ποικιλώτατον*
πάθεσι [τε] καὶ τύχαις ἀπιστότατον τῶν πρὸ αὐτοῦ
πολέμων, ὃς μυρίας μορφὰς ἀγώνων καὶ πραγμάτων 12
μεταβολὰς ἀμείψας, καὶ στρατηγοὺς ὅσους οὐδ' οἱ σύμ- c
παντες οἱ πρὸ αὐτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀναλώσας, ἑνὸς ἀνδρὸς
394 S *εὐβουλίᾳ καὶ δεινότητι συνῄρητο. διὸ καὶ θεῖόν τινες* 13
ἡγήσαντο τοῦτο τὸ ἔργον.

12. *Ἦσαν δέ τινες* (FGrH 404 F 2) *οἱ τοὺς Διοσκόρους*
ἐπὶ τῆς Λυσάνδρου νεὼς ἑκατέρωθεν, ὅτε τοῦ λιμένος
ἐξέπλει πρῶτον ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ⟨ὡς⟩ ἄστρα τοῖς
οἴαξιν ἐπιλάμψαι λέγοντες. οἱ δὲ καὶ τὴν τοῦ λίθου 2
πτῶσιν ἐπὶ τῷ πάθει τούτῳ σημεῖόν φασι γενέσθαι·
κατηνέχθη γάρ, ὡς ἡ δόξα τῶν πολλῶν, ἐξ οὐρανοῦ
παμμεγέθης λίθος εἰς Αἰγὸς ποταμούς, καὶ δείκνυται μὲν
ἔτι ⟨καὶ⟩ νῦν, σεβομένων αὐτὸν τῶν Χερρονησιτῶν.
λέγεται δ' Ἀναξαγόραν (Diels, Vorsokr. 59 A 12) *προειπεῖν,* 3 d
ὡς τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ἐνδεδεμένων σωμάτων, γενο-
μένου τινὸς ὀλισθήματος ἢ σάλου, ῥῖψις ἔσται καὶ πτῶσις
ἑνὸς ἀπορραγέντος· εἶναι δὲ καὶ τῶν ἄστρων ἕκαστον οὐκ 4
ἐν ᾗ πέφυκε χώρᾳ· λιθώδη γὰρ ὄντα καὶ βαρέα, λάμπειν
μὲν ἀντερείσει καὶ περικλάσει τοῦ αἰθέρος, ἕλκεσθαι δ'
ὑπὸ βίας σφιγγόμενα δίνῃ καὶ τόνῳ τῆς περιφορᾶς, ὥς
που καὶ τὸ πρῶτον ἐκρατήθη μὴ πεσεῖν δεῦρο, τῶν
117 Z¹ *ψυχρῶν καὶ βαρέων ἀποκρινομένων τοῦ παντός. ἔστι δέ* 5
τις πιθανωτέρα δόξα ταύτης, εἰρηκότων ἐνίων ὡς οἱ

5. 6 cf. Eurip. Bacch. 4 || **13** Aristot. meteor. 1, 7 p. 344 b 31 Diog. L. 2, 10 Plin. 2, 149 Amm. Marc. 22, 8, 5 Philostr. vit. Apoll. 1, 2 p. 3, 5 Tzetz. chil. 2, 892

[**GL**] **3** *χρόνῳ* Sint.: *χρόνον* **GL** (*χρόνου* **C** Cor. Sint. in textu) || **4** *τε* del. Ma. (*δὲ* Sint.) || **10** *Διοσκούρους* Sint. ed. min. || **12** *ὡς* add. Hemsterhusius | *ἄστρα* del. Br. || **14** *τοῦτο* **G** || **16** *εἰς* **G**: *ὡς* **L** || **17** *καὶ* add. Cor. | *αὐτῶν,* sed corr. ipsa m. 1, **G** || **19** *ἐνδεδεμένων* **A²** Ald.: *ἐνδεδυμένων* **GL** *ἐνδινουμένων* Cor. || **23** *ἀντερίσει* **G** || **24** *δίνῃ* Steph. (post *δείνῃ* Iuntinae): *δεινῆς*

διάττοντες ἀστέρες οὐ ῥύσις εἰσὶν οὐδ' ἐπινέμησις αἰθερίου
e *πυρὸς ἐν ἀέρι κατασβεννυμένου περὶ τὴν ἔξαψιν αὐτήν,*
οὐδ' ἀέρος εἰς τὴν ἄνω χώραν πλήθει χυθέντος ἔκπρησις
καὶ ἀνάφλεξις, ῥῖψις δὲ καὶ πτῶσις οὐρανίων σωμάτων,
οἷον ἐνδόσει τινὶ τόνου καὶ παρατροπῇ κινήσεως ἐκπαλῶν
φερομένων οὐ πρὸς τὸν οἰκούμενον τόπον τῆς γῆς, ἀλλὰ
τῶν πλείστων ἐκτὸς εἰς τὴν μεγάλην ἐκπιπτόντων θά-
6 *λατταν· διὸ καὶ λανθάνουσι. τῷ δ' Ἀναξαγόρᾳ μαρτυρεῖ*
καὶ Δαΐμαχος ἐν τοῖς περὶ εὐσεβείας (FGrH 65 F 8)
ἱστορῶν, ὅτι πρὸ τοῦ πεσεῖν τὸν λίθον ἐφ' ἡμέρας ἑβδομή-
κοντα καὶ πέντε συνεχῶς κατὰ τὸν οὐρανὸν ἑωρᾶτο
f *πύρινον σῶμα παμμέγεθες ὥσπερ νέφος φλογοειδές, οὐ*
σχολάζον, ἀλλὰ πολυπλοῦς καὶ κεκλασμένας φορὰς φερό- 395 S
μενον, ὥσθ' ὑπὸ σάλου καὶ πλάνης ἀπορρηγνύμενα
πυροειδῆ σπάσματα φέρεσθαι πολλαχοῦ καὶ ἀστράπτειν,
7 *ὥσπερ οἱ διάττοντες ἀστέρες. ἐπεὶ δ' ἐνταῦθα τῆς γῆς*
ἔβρισε, καὶ παυσάμενοι φόβου καὶ θάμβους οἱ ἐπιχώριοι
συνῆλθον, ὤφθη πυρὸς μὲν οὐδὲν ἔργον οὐδ' ἴχνος τοσού-
440 *του, λίθος δὲ κείμενος, ἄλλως μὲν μέγας, οὐθὲν δὲ μέρος*
8 *ὡς εἰπεῖν ἐκείνης τῆς πυροειδοῦς περιοχῆς ἔχων. ὅτι μὲν*
οὖν εὐγνωμόνων ὁ Δαΐμαχος ἀκροατῶν δεῖται δῆλός
ἐστιν· εἰ δ' ἀληθὴς ὁ λόγος, ἐξελέγχει κατὰ κράτος τοὺς
φάσκοντας ἔκ τινος ἀκρωρείας ἀποκοπεῖσαν πνεύμασι καὶ 118 Z¹
ζάλαις πέτραν, ὑποληφθεῖσαν δ' ὥσπερ οἱ στρόβιλοι καὶ
φερομένην, ᾗ πρῶτον ἐνέδωκε καὶ διελύθη τὸ περιδινῆσαν,
9 *ἐκριφῆναι καὶ πεσεῖν. εἰ μὴ νὴ Δία πῦρ μὲν ἦν ὄντως τὸ*

23 cf. Aristot. meteor. 1, 7 p. 344b 31; Gilbert, meteorolog. Theorien 642, 1. 689

[**GL**] **3** *λυθέντος*: em. Cor. || **5** *παρατροπῇ* Rei.: *παρατρόπου* (*περιτρόπου* Cor.) | *ἐκπαλῶν* Cor.: *ἐκπαλμῶν* || **6** *οὐκ ἀεὶ πρὸς* Mu. Anon. | *οἰκούμενον* ⟨*μόνον*⟩ Latte || **9** *Δαΐμαχος* Xy.: *δάμαχος* || **12** *πύρρινον* **G** || **13** *πολυπλοῦς* Rei.: *πολύπλους* **L** *πολύπνους* **G** *πολυπλόκους* Xy. editt. || **14** *ὥσθ'* Rei. (*ὥστε*): *ὡς τὰ* || **15** *πυρροειδῆ* **G** || **17** *παυσάμενος* **L**[1] || **18** *τοσούτου* **G**: *τοσοῦτον* **L** *τοσοῦτο* edebant || **21** *Δαΐμαχος* Xy.: *δάμαχος* || **23** *ἀποκοπεῖσαν* **C**: *ἀποκοπείσας* **L**, sed corr. m. 1 in *ἀποκοπείσης*, quod habet **G** || **24** *ὑπολειφθεῖσαν* **L** || **25** *ᾗ*] *ἡ* **G**

φαινόμενον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, σβέσις δὲ καὶ φθορὰ
μεταβολὴν ἀέρι παρέσχεν εἰς πνεύματα βιαιότερα καὶ
κινήσεις, ὑφ' ὧν συνέτυχε καὶ τὸν λίθον ἐκριφῆναι. ταῦτα b
μὲν οὖν ἑτέρῳ γένει γραφῆς διακριβωτέον.

13. Ὁ δὲ Λύσανδρος, ἐπεὶ τῶν τρισχιλίων Ἀθηναίων a. 405
οὓς ἔλαβεν αἰχμαλώτους ὑπὸ τῶν συνέδρων θάνατος
κατέγνωστο, καλέσας Φιλοκλέα τὸν στρατηγὸν αὐτῶν
ἠρώτησεν [αὐτόν], τίνα τιμᾶται δίκην ἑαυτῷ, τοιαῦτα
περὶ Ἑλλήνων συμβεβουλευκὼς τοῖς πολίταις. ὁ δ' οὐ- 2
δέν τι πρὸς τὴν συμφορὰν ἐνδούς, ἐκέλευσε μὴ κατηγο-
ρεῖν ὧν οὐδείς ἐστι δικαστής, ἀλλὰ νικῶντα πράττειν
ἅπερ ἂν νικηθεὶς ἔπασχεν· εἶτα λουσάμενος καὶ λαβὼν
χλανίδα λαμπράν, πρῶτος ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἡγεῖτο τοῖς
πολίταις, ὡς ἱστορεῖ Θεόφραστος (fr. 137 W.).

Ἐκ δὲ τούτου πλέων ὁ Λύσανδρος ἐπὶ τὰς πόλεις, 3 c
Ἀθηναίων μὲν οἷς ἐπιτύχοι πάντας ἐκέλευεν εἰς Ἀθήνας
ἀπιέναι· φείσεσθαι γὰρ οὐδενός, ἀλλ' ἀποσφάξειν ὃν ἂν
ἔξω λάβῃ τῆς πόλεως. ταῦτα δ' ἔπραττε καὶ συνήλαυνεν 4
396 S ἅπαντας εἰς τὸ ἄστυ, βουλόμενος ἐν τῇ πόλει ταχὺ λιμὸν
ἰσχυρὸν γενέσθαι καὶ σπάνιν, ὅπως μὴ πράγματα παρά-
σχοιεν αὐτῷ, τὴν πολιορκίαν εὐπόρως ὑπομένοντες.

119 Z¹ Καταλύων δὲ τοὺς δήμους καὶ τὰς ἄλλας πολιτείας, 5
ἕνα μὲν ἁρμοστὴν ἑκάστῃ Λακεδαιμονίων κατέλιπε, δέκα
δ' ἄρχοντας ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ συγκεκροτημένων κατὰ
πόλιν ἑταιρειῶν. καὶ ταῦτα πράττων ὁμοίως ἔν τε ταῖς 6
πολεμίαις καὶ ταῖς συμμάχοις γεγενημέναις πόλεσι, παρ- d
έπλει σχολαίως, τρόπον τινὰ κατασκευαζόμενος ἑαυτῷ
τὴν τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν. οὔτε γὰρ ἀριστίνδην οὔτε 7
πλουτίνδην ἀπεδείκνυε τοὺς ἄρχοντας, ἀλλ' ἑταιρείαις καὶ

5 Plut. Alc. 37, 4 Xen. hell. 2, 1, 30–32 Diod. 13, 106, 7 Paus. 9, 32, 9 || 15 Xen. hell. 2, 2, 2 || 22 Diod. 14, 3, 4. 10, 1 Paus. 9, 32, 9 Nep. Lys. 1. 2

[GL] 8 *αὐτόν* del. Cor. || 16 *ἐκέλευε πάντας*: trp. Zie. || 21 *τῆς πολιορκίας* L¹ || 22 *τούς* ⟨*τε*⟩ Zie. || 23 *λακεδαιμόνιον* G || 25 *ἑταιριῶν* L, item 29 *ἑταιρίαις*

a. 405 ξενίαις χαριζόμενος τὰ πράγματα, καὶ κυρίους ποιῶν τιμῆς τε καὶ κολάσεως, πολλαῖς δὲ παραγινόμενος αὐτὸς σφαγαῖς, καὶ συνεκβάλλων τοὺς τῶν φίλων ἐχθρούς, οὐκ ἐπιεικὲς ἐδίδου τοῖς Ἕλλησι δεῖγμα τῆς Λακεδαιμονίων
8 ἀρχῆς· ἀλλὰ καὶ ὁ κωμικὸς Θεόπομπος (CAF I 750 fr. 65) ἔοικε ληρεῖν, ἀπεικάζων τοὺς Λακεδαιμονίους ταῖς καπηλίσιν, ὅτι τοὺς Ἕλληνας ἥδιστον ποτοῦ τῆς ἐλευ-
e 9 θερίας γεύσαντες, ὄξος ἐνέχεαν· εὐθὺς γὰρ ἦν τὸ γεῦμα δυσχερὲς καὶ πικρόν, οὔτε τοὺς δήμους κυρίους τῶν πραγμάτων ἐῶντος εἶναι τοῦ Λυσάνδρου, καὶ τῶν ὀλίγων τοῖς θρασυτάτοις καὶ φιλονικοτάτοις τὰς πόλεις ἐγχειρίζοντος.

14. Διατρίψας δὲ περὶ ταῦτα χρόνον οὐ πολύν, καὶ προπέμψας εἰς Λακεδαίμονα τοὺς ἀπαγγελοῦντας ὅτι προσπλεῖ μετὰ νεῶν διακοσίων, συνέμειξε περὶ τὴν Ἀττικὴν Ἄγιδι καὶ Παυσανίᾳ τοῖς βασιλεῦσιν, ὡς ταχὺ
2 συναιρήσων τὴν πόλιν. ἐπεὶ δ' ἀντεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, λαβὼν τὰς ναῦς πάλιν εἰς Ἀσίαν διεπέρασε· καὶ τῶν μὲν 120 Z[1]
f ἄλλων πόλεων ὁμαλῶς ἁπασῶν κατέλυε τὰς πολιτείας καὶ καθίστη δεκαδαρχίας, πολλῶν μὲν ἐν ἑκάστῃ σφαττομένων, πολλῶν δὲ φευγόντων· Σαμίους δὲ πάντας ἐκβα-
3 λών, παρέδωκε τοῖς φυγάσι τὰς πόλεις. Σηστὸν δ' Ἀθηναίων ἐχόντων ἀφελόμενος οὐκ εἴασεν οἰκεῖν Ση- 397 S
στίους, ἀλλὰ τοῖς γενομένοις ὑπ' αὐτῷ κυβερνήταις καὶ κελευσταῖς ἔδωκε τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν νέμεσθαι. πρὸς ὃ καὶ πρῶτον ἀντέκρουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ
441 4 τοὺς Σηστίους αὖθις ἐπὶ τὴν χώραν κατήγαγον. ἀλλ' ἐκεῖνά γε τοῦ Λυσάνδρου πάντες ἡδέως ἑώρων οἱ Ἕλληνες, Αἰγινήτας τε διὰ πολλοῦ χρόνου τὴν αὐτῶν πόλιν ἀπο-

13 Xen. hell. 2, 2, 7 sqq. Diod. 13, 107, 1 sqq. || 21 Xen. hell. 2, 3, 3. 6 sq. Diod. 13, 106, 8. 14, 3, 4 sq. || 27 Xen. hell. 2, 2, 9

[GL] 1 κυρίους ⟨αὐτοὺς⟩ Zie. || 2 παραγενόμενος G || 5 ἀλλὰ] ἀμέλει Rei. ⟨οὐ μὴν⟩ ἀλλὰ καὶ Zie. || 7 ἥδιστον ποτόν: em. Ma. || 15 τὴν excidit ex editt. Sint. || 22 τὴν πόλιν Ha. || 29 αὐτῶν L | πόλιν] πάλιν Rei.

λαμβάνοντας, καὶ Μηλίους καὶ Σκιωναίους ὑπ᾽ αὐτοῦ
συνοικιζομένους, ἐξελαυνομένων Ἀθηναίων καὶ τὰς πόλεις
ἀποδιδόντων. ἤδη δὲ καὶ τοὺς ἐν ἄστει κακῶς ἔχειν ὑπὸ 5
λιμοῦ πυνθανόμενος, κατέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ a. 404
παρεστήσατο τὴν πόλιν, ἀναγκασθεῖσαν ἐφ᾽ οἷς ἐκεῖνος
ἐκέλευε ποιήσασθαι τὰς διαλύσεις. καίτοι Λακεδαιμονίων 6
ἔστιν ἀκοῦσαι λεγόντων, ὡς Λύσανδρος μὲν ἔγραψε τοῖς
ἐφόροις τάδε· „ἁλώκαντι ταὶ Ἀθᾶναι", Λυσάνδρῳ δ᾽
ἀντέγραψαν οἱ ἔφοροι· „ἄρκει τό γε ἑαλώκειν". ἀλλ᾽ 7 b
εὐπρεπείας χάριν οὗτος ὁ λόγος πέπλασται. τὸ δ᾽ ἀληθινὸν
δόγμα τῶν ἐφόρων οὕτως εἶχε· „τάδε τὰ τέλη τῶν 8
Λακεδαιμονίων ἔγνω· καββαλόντες [εἰς] τὸν Πειραιᾶ καὶ
τὰ μακρὰ σκέλη, καὶ ἐκβάντες ἐκ πασῶν τῶν πολίων,
121 Z[1] *τὰν αὐτῶν γᾶν ἔχοντες, ταῦτά κα δρῶντες τὰν εἰράναν*
ἔχοιτε, αἱ χρήδοιτε, καὶ τὼς φυγάδας ἀνέντες. περὶ τᾶν
ναῶν τῶ πλήθεος, ὁκοῖόν τί κα τηνεὶ δοκέοι, ταῦτα
ποιέετε." ταύτην δὲ προσεδέξαντο τὴν σκυτάλην οἱ 9
Ἀθηναῖοι Θηραμένους τοῦ Ἅγνωνος συμβουλεύσαντος· ὅτε c
καί φασιν ὑπὸ τῶν νέων τινὸς δημαγωγῶν Κλεομένους
ἐρωτώμενον, εἰ τολμᾷ τἀναντία Θεμιστοκλεῖ πράττειν καὶ
λέγειν, παραδιδοὺς τὰ τείχη τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἃ
Λακεδαιμονίων ἀκόντων ἐκεῖνος ἀνέστησεν, εἰπεῖν· „ἀλλ᾽ 10
οὐδὲν ὦ μειράκιον ὑπεναντίον ἐγὼ πράττω Θεμιστοκλεῖ·
τὰ γὰρ αὐτὰ τείχη κἀκεῖνος ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν πολιτῶν
ἀνέστησε, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ σωτηρίᾳ καταβαλοῦμεν. εἰ δὲ τὰ
398 S *τείχη τὰς πόλεις εὐδαίμονας ἐποίει, πασῶν ἔδει πράττειν*
κάκιστα τὴν Σπάρτην ἀτείχιστον οὖσαν."

3 Xen. hell. 2, 2, 10–22 Diod. 13, 107, 4 Iustin. 5, 8, 1–6 al. || **7** mor. 229b

[**GL**] **8** *ἁλώκαντίται* **GL**[1] || **9** *ἄρκει* Zie. (post *ἤρκει* Ri.): *ἀρκεῖ* || **12** *εἰς* del. Ald. || **13** *πολίων* **GL**: edebatur *πόλεων* || **14** *κα* **GL**[1]: *καὶ* **L**[2] || **15** *αἱ χρήδοιτε* G. Hermann: *ἃ χρὴ δοῖτε* **GL** *ἃ χρὴ δόντες* Rei. | *τὼς* Latte: *τὰς* **G** *τοὺς* **L** | *τὰς φυγὰς* Sint. | *ἀνέντες*] *καθέντες* G. Hermann cl. Xen. hell. 2, 2, 20 || **16** *ὁποῖον*, sed corr. m. 1, **G** | *κατῆνι* **GL**: *κα* elicuit Cor. *τηνεὶ* Sol. (*τήνοις* Cor.) | *δοκέῃ* Cor., sed cf. Solmsen, Rhein. Mus. 63, 333 || **18** *Ἅγνωνος* Sint.: *ἄγνωνος* || **19** *Κλεομήδους* Br. cl. Xen. hell. 2, 3, 2 || **20** *ἐρωτώμενον* Mu.: *ἐρωτωμένου*

a. 404 **15.** Ὁ δ' οὖν Λύσανδρος ὡς παρέλαβε τάς τε ναῦς ἁπάσας πλὴν δώδεκα καὶ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ἕκτῃ ἐπὶ δεκάτῃ Μουνυχιῶνος μηνός, ἐν ᾗ καὶ τὴν ἐν Σαλαμῖνι
d ναυμαχίαν ἐνίκων τὸν βάρβαρον, ἐβούλευσεν εὐθὺς καὶ τὴν
2 πολιτείαν μεταστῆσαι. δυσπειθῶς δὲ καὶ τραχέως φερόντων, ἀποστείλας πρὸς τὸν δῆμον ἔφη τὴν πόλιν εἰληφέναι παρασπονδοῦσαν· ἑστάναι γὰρ τὰ τείχη, τῶν ἡμερῶν ἐν αἷς ἔδει καθῃρῆσθαι παρῳχημένων. ἑτέραν οὖν ἐξ ἀρχῆς προθήσειν γνώμην περὶ αὐτῶν, ὡς τὰς
3 ὁμολογίας λελυκότων. ἔνιοι δὲ καὶ προτεθῆναί φασιν ὡς 122Z[1]
ἀληθῶς ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ γνώμην ἐν τοῖς συμμάχοις, ὅτε καὶ τὸν Θηβαῖον Ἐριάνθην εἰσηγήσασθαι τὸ μὲν ἄστυ
4 κατασκάψαι, τὴν δὲ χώραν ἀνεῖναι μηλόβοτον. εἶτα μέντοι
e συνουσίας γενομένης τῶν ἡγεμόνων παρὰ πότον, καί τινος Φωκέως ᾄσαντος ἐκ τῆς Εὐριπίδου Ἠλέκτρας τὴν πάροδον, ἧς ἡ ἀρχή (v. 167 sq.)

> Ἀγαμέμνονος ὦ κόρα,
> ἤλυθον Ἠλέκτρα ποτὶ σὰν ἀγρότειραν αὐλάν,

πάντας ἐπικλασθῆναι, καὶ φανῆναι σχέτλιον ἔργον τὴν οὕτως εὐκλεᾶ καὶ τοιούτους ἄνδρας φέρουσαν ἀνελεῖν
5 καὶ διεργάσασθαι πόλιν. ὁ δ' οὖν Λύσανδρος ἐνδόντων τῶν Ἀθηναίων πρὸς ἅπαντα, πολλὰς μὲν ἐξ ἄστεος μεταπεμψάμενος αὐλητρίδας, πάσας δὲ τὰς ἐν τῷ στρατοπέδῳ συναγαγών, τὰ τείχη κατέσκαπτε καὶ τὰς τριήρεις κατέ-
f φλεγε πρὸς τὸν αὐλόν, ἐστεφανωμένων καὶ παιζόντων ἅμα τῶν συμμάχων, ὡς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἄρχουσαν τῆς
6 ἐλευθερίας. εὐθὺς δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν πολιτείαν ἐκίνησε,

5 Diod. 14, 3, 2 sqq. Aristot. Ἀθ. π. 34, 2. 3 || **10** Xen. hell. 2, 2, 19 sq. 3, 5, 8. 6, 5, 35. 46 Isocr. 14, 31 Paus. 3, 8, 6 Polyaen. 1, 45, 5 Iustin. 5, 8, 4 || **21** Xen. hell. 2, 2, 23 || **27** Xen. hell. 2, 3, 1 sq. 14 Diod. 14, 4, 4

[**GL**] **3** δέκα τοῦ Sint. || **12** ἐρίανθον: em. Zie. cl. mor. 586f Paus. 10, 9, 9 || **13** ἀνεῖναι] εἶναι L[1] || **14** καὶ aut del. aut ante παρὰ πότον trp. Rei. || **18** ἀγροτέραν libri Euripidis || **25** πεζόντων L

τριάκοντα μὲν ἐν ἄστει, δέκα δ' ἐν Πειραιεῖ καταστήσας a. 404
ἄρχοντας, ἐμβαλὼν δὲ φρουρὰν εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ
399 S *Καλλίβιον ἁρμοστὴν ἄνδρα Σπαρτιάτην ἐπιστήσας. ἐπεὶ δ'* 7
οὗτος Αὐτόλυκον τὸν ἀθλητήν, ἐφ' ᾧ τὸ συμπόσιον ὁ
Ξενοφῶν πεποίηκε, τὴν βακτηρίαν διαράμενος παίσειν
ἔμελλεν, ὁ δὲ τῶν σκελῶν συναψάμενος ἀνέτρεψεν αὐτόν,
οὐ συνηγανάκτησεν ὁ Λύσανδρος ἀλλὰ καὶ συνεπετίμησε, 442
123 Z[1] *φήσας [αὐτὸν] οὐκ ἐπίστασθαι τὸν Καλλίβιον ἐλευθέρων*
ἄρχειν. ἀλλὰ τὸν μὲν Αὐτόλυκον οἱ τριάκοντα τῷ Καλ- 8
λιβίῳ χαριζόμενοι μικρὸν ὕστερον ἀνεῖλον.

16. *Ὁ δὲ Λύσανδρος ἀπὸ τούτων γενόμενος, αὐτὸς μὲν ἐπὶ Θρᾴκης ἐξέπλευσε, τῶν δὲ χρημάτων τὰ περιόντα, καὶ ὅσας δωρεὰς αὐτὸς ἢ στεφάνους ἐδέξατο, πολλῶν ὡς εἰκὸς διδόντων ἀνδρὶ δυνατωτάτῳ καὶ τρόπον τινὰ κυρίῳ τῆς Ἑλλάδος, ἀπέστειλεν εἰς Λακεδαίμονα διὰ*
Γυλίππου τοῦ στρατηγήσαντος περὶ Σικελίαν. ὁ δ' ὡς 2
λέγεται τὰς ῥαφὰς τῶν ἀγγείων κάτωθεν ἀναλύσας, καὶ
ἀφελὼν συχνὸν ἀργύριον ἐξ ἑκάστου, πάλιν συνέρραψεν, b
ἀγνοήσας ὅτι γραμματίδιον ἐνῆν ἑκάστῳ τὸν ἀριθμὸν
σημαῖνον. ἐλθὼν δ' εἰς Σπάρτην, ἃ μὲν ὑφῄρητο κατ- 3
έκρυψεν ὑπὸ τὸν κέραμον τῆς οἰκίας, τὰ δ' ἀγγεῖα παρ-
έδωκε τοῖς ἐφόροις καὶ τὰς σφραγῖδας ἐπέδειξεν. ἐπεὶ δ' 4
ἀνοιξάντων καὶ ἀριθμούντων διεφώνει πρὸς τὰ γράμματα
τὸ πλῆθος τοῦ ἀργυρίου καὶ παρεῖχε τοῖς ἐφόροις ἀπορίαν
τὸ πρᾶγμα, φράζει θεράπων τοῦ Γυλίππου πρὸς αὐτοὺς
αἰνιξάμενος ὑπὸ τῷ κεράμῳ κοιτάζεσθαι πολλὰς
γλαῦκας· ἦν γὰρ ὡς ἔοικε τὸ χάραγμα τοῦ πλείστου τότε
νομίσματος διὰ τοὺς Ἀθηναίους γλαῦκες. c

3 Paus. 9, 32, 8 Diod. 14, 5, 7 || 11 Plut. Per. 22, 4 Nic. 28, 4 mor. 10b Xen. hell. 2, 3, 8 Diod. 13, 106, 8sq. Athen. 6, 234a

[GL] 1 *πειραεῖ* GL[1] || 6 *συναράμενος*: em. Zie. *συναρ⟨πασ⟩άμενος* Latte *ἀράμενος* Cor. || 7 *ἐπετίμησε* (vel *προσεπετίμησε*) Rei., sed intellege: non Autolyco irascentibus, sed Callibium obiurgantibus assensum esse Lysandrum || 8 *αὐτὸν* del. Latte (*τὸν Καλλίβιον* del. Rei., sed obstat hiatus) || 26 *κεραμεικῷ*: em. Sch.

17. *Ὁ μὲν οὖν Γύλιππος αἰσχρὸν οὕτως καὶ ἀγεννὲς
ἔργον ἐπὶ λαμπροῖς τοῖς ἔμπροσθεν καὶ μεγάλοις ἐργα-*
2 *σάμενος, μετέστησεν ἑαυτὸν ἐκ Λακεδαίμονος. οἱ δὲ φρο-
νιμώτατοι τῶν Σπαρτιατῶν οὐχ ἥκιστα καὶ διὰ τοῦτον
τὴν τοῦ νομίσματος ἰσχὺν φοβηθέντες, ὡς οὐχὶ τῶν τυχόν-* 124 Z[1]
*των ἁπτομένην πολιτῶν, τόν τε Λύσανδρον ἐλοιδόρουν,
καὶ διεμαρτύραντο τοῖς ἐφόροις ἀποδιοπομπεῖσθαι πᾶν* 400 S
τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον ὥσπερ κῆρας ἐπαγωγίμους.
3 *οἱ δὲ προὔθεσαν γνώμην. καὶ Θεόπομπος* (FGrH 115
F 332) *μέν φησι Σκιραφίδαν, Ἔφορος* (FGrH 70 F 205)
d *δὲ Φλογίδαν εἶναι τὸν ἀποφηνάμενον, ὡς οὐ χρὴ προσ-
δέχεσθαι νόμισμα χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν εἰς τὴν πόλιν,*
4 *ἀλλὰ χρῆσθαι τῷ πατρίῳ. τοῦτο δ᾽ ἦν σιδηροῦν, πρῶτον
μὲν ὄξει καταβαπτόμενον ἐκ πυρός, ὅπως μὴ καταχαλ-
κεύοιτο, ἀλλὰ διὰ τὴν βαφὴν ἄστομον καὶ ἀδρανὲς
γίνοιτο, ἔπειτα βαρύσταθμον καὶ δυσπαρακόμιστον καὶ
ἀπὸ πολλοῦ τινος πλήθους καὶ ὄγκου μικράν τιν᾽ ἀξίαν*
5 *δυνάμενον. κινδυνεύει δὲ καὶ τὸ πάμπαν ἀρχαῖον οὕτως
ἔχειν, ὀβελίσκοις χρωμένων νομίσμασι σιδηροῖς, ἐνίων δὲ
χαλκοῖς· ἀφ᾽ ὧν παραμένει πλῆθος ἔτι καὶ νῦν τῶν
κερμάτων ὀβολοὺς καλεῖσθαι, δραχμὴν δὲ τοὺς ἓξ ὀβολούς·*
e 6 *τοσούτων γὰρ ἡ χεὶρ περιεδράττετο. τῶν δὲ Λυσάνδρου
φίλων ὑπεναντιουμένων καὶ σπουδασάντων ἐν τῇ πόλει
καταμεῖναι τὰ χρήματα, δημοσίᾳ μὲν ἔδοξεν εἰσάγεσθαι
νόμισμα τοιοῦτον, ἂν δέ τις ἁλῷ κεκτημένος ἰδίᾳ, ζημίαν
ὥρισαν θάνατον, ὥσπερ τοῦ Λυκούργου τὸ νόμισμα φο-
βηθέντος, οὐ τὴν ἐπὶ τῷ νομίσματι φιλαργυρίαν, ἣν οὐχ
⟨οὕτως⟩ ἀφῄρει τὸ μὴ κεκτῆσθαι τὸν ἰδιώτην, ὡς τὸ
κεκτῆσθαι τὴν πόλιν εἰσεποίει[το], τῆς χρείας ἀξίαν*

3 Ael. v. h. 14,29 cf. supra ad c. 2,6 || 13 Plut. Lyc. 9,2–4 Xen. rep. Lac. 7, 5 al. || 18 Poll. 9, 77 Et. M. s. v. *δραχμή* et *ὀβελίσκος*

[GL] 1 *οὕτω* editt. || 4 *τοῦτο*: em. Sint. || 12 *ἀργυροῦν* Ald.: *ἀργύριον* || 16 *γένοιτο*: em. Cor. || 20 *[ἔ]τι* Ma. || 21 *δραγμὴν* L[1] || 22 *τοσούτων* L[2] (cum Eustath. in Il. 3 p. 421, 26): *τοσοῦτον* GL[1] || 25 *ἁλῷ* L[1] || 27. 28 *οὐχ ⟨οὕτως⟩* Xy. Anon. *⟨τοσοῦτον⟩ οὐκ* Rei. || 28 *ἀφῃρεῖτο* Sch. | *τῷ μὴ κεκτ. τὸν ἰδ. ὅς τὸ κεκτ.* Holzapfel || 29 *εἰσ-εποίει* Cor.: *εἰσεποιεῖτο*

125 Z¹ προσλαμβανούσης καὶ ζῆλον. οὐ γὰρ ἦν δημοσίᾳ τιμώ- 7
μενον ὁρῶντας ἰδίᾳ καταφρονεῖν ὡς ἀχρήστου, καὶ πρὸς
τὰ οἰκεῖα νομίζειν ἑκάστῳ μηδενὸς ἄξιον πρᾶγμα τὸ
κοινῇ οὕτως εὐδοκιμοῦν καὶ ἀγαπώμενον· ἀλλὰ καὶ 8 f
πολλῷ τάχιον ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπιρρέουσιν
οἱ ἐθισμοὶ τοῖς ἰδιωτικοῖς βίοις, ἢ τὰ καθ' ἕκαστον
ὀλισθήματα καὶ πάθη τὰς πόλεις ἀναπίμπλησι πραγμάτων
πονηρῶν. τῷ γὰρ ὅλῳ συνδιαστρέφεσθαι τὰ μέρη μᾶλλον 9
ὅταν ἐνδῷ πρὸς τὸ χεῖρον εἰκός, αἱ δ' ἀπὸ μέρους εἰς ὅλον
401 S ἁμαρτίαι πολλὰς ἐνστάσεις καὶ βοηθείας ἀπὸ τῶν
ὑγιαινόντων ἔχουσιν. οἱ δὲ ταῖς μὲν οἰκίαις τῶν πολιτῶν, 10
ὅπως οὐ πάρεισιν εἰς αὐτὰς νόμισμα, τὸν φόβον ἐπέστη- 443
σαν φύλακα καὶ τὸν νόμον, αὐτὰς δὲ τὰς ψυχὰς ἀνεκ-
πλήκτους καὶ ἀπαθεῖς πρὸς ἀργύριον οὐ διετήρησαν,
ἐμβαλόντες εἰς ζῆλον ὡς σεμνοῦ δή τινος καὶ μεγάλου
τοῦ πλουτεῖν ἅπαντας. περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ δι' 11
ἑτέρας που γραφῆς ἡψάμεθα Λακεδαιμονίων.

18. Ὁ δὲ Λύσανδρος ἔστησεν ἀπὸ τῶν λαφύρων ἐν
Δελφοῖς αὑτοῦ χαλκῆν εἰκόνα καὶ τῶν ναυάρχων ἑκά-
στου, καὶ χρυσοῦς ἀστέρας τῶν Διοσκούρων, οἳ πρὸ τῶν
Λευκτρικῶν ἠφανίσθησαν. ἐν δὲ τῷ Βρασίδου καὶ Ἀκαν- 2
θίων θησαυρῷ τριήρης ἔκειτο διὰ χρυσοῦ πεποιημένη
καὶ ἐλέφαντος δυεῖν πηχῶν, ἣν Κῦρος αὐτῷ νικητήριον b
ἔπεμψεν. Ἀναξανδρίδης δ' ὁ Δελφὸς ἱστορεῖ (FGrH 404 F 2) 3
καὶ παρακαταθήκην ἐνταῦθα Λυσάνδρου κεῖσθαι τάλαν-
126 Z¹ τον ἀργυρίου καὶ μνᾶς πεντήκοντα δύο καὶ πρὸς τούτοις
ἕνδεκα στατῆρας, οὐχ ὁμολογούμενα γράφων τοῖς περὶ
τῆς πενίας τοῦ ἀνδρὸς ὁμολογουμένοις.

18 cf. Paus. 10, 9, 7–10 || **21** cf. ad p. 93, 17

[GL] **4** *κοινῶς* Sint. (*τοσοῦτον* pro *οὕτως* vel *τὸ εὐδοκιμοῦν οὕτως κοινῇ* vel *τὸ οὕτως εὐδοκιμοῦν κοινῇ* Zie.) || **6** *ἢ* L²: *ἡ* L¹ *ἦι* G | *τὰ* om. L¹ || **7** *ἀναπίπλησι* L¹ || **10** *ἐντάσεις* L || **17** *ἑτέρας γραφῆς*] quod scriptum spectet (nisi vitas Lyc. 30 vel Ag. Cleom. 3. 5) incertum || **19** *αὐτοῦ* G *αὐτοῦ ⟨τε⟩* Zie. || **26** *τούτων* L¹ || **27** *στατείρας*, sed corr. m. 1, L

4 Τότε δ' οὖν ὁ Λύσανδρος, ὅσον οὐδεὶς τῶν πρόσθεν Ἑλλήνων δυνηθείς, ἐδόκει φρονήματι καὶ ὄγκῳ μείζονι
5 κεχρῆσθαι τῆς δυνάμεως. πρώτῳ μὲν γάρ, ὡς ἱστορεῖ Δοῦρις (FGrH 76 F 71), Ἑλλήνων ἐκείνῳ βωμοὺς αἱ πόλεις ἀνέστησαν ὡς θεῷ καὶ θυσίας ἔθυσαν, εἰς πρῶτον δὲ
c παιᾶνες ᾔσθησαν, ὧν ἑνὸς ἀρχὴν ἀπομνημονεύουσι τοιάνδε (PLG III[4] 673 = II 249 Diehl)·

τὸν Ἑλλάδος ἀγαθέας
στραταγὸν ἀπ' εὐρυχόρου
Σπάρτας ὑμνήσομεν, ὦ
ἰὴ Παιάν·

6 Σάμιοι δὲ τὰ παρ' αὐτοῖς Ἡραῖα Λυσάνδρεια καλεῖν ἐψη-
7 φίσαντο. τῶν δὲ ποιητῶν Χοιρίλον μὲν ἀεὶ περὶ αὑτὸν εἶχεν, ὡς κοσμήσοντα τὰς πράξεις διὰ ποιητικῆς, Ἀντιλόχῳ δὲ ποιήσαντι μετρίους τινὰς εἰς αὐτὸν στίχους
8 ἡσθεὶς ἔδωκε πλήσας ἀργυρίου τὸν πῖλον. Ἀντιμάχου 402 S δὲ τοῦ Κολοφωνίου καὶ Νικηράτου τινὸς Ἡρακλεώτου ποιήμασι Λυσάνδρεια διαγωνισαμένων ἐπ' αὐτοῦ, τὸν Νικήρατον ἐστεφάνωσεν, ὁ δ' Ἀντίμαχος ἀχθεσθεὶς ἠφά-
d 9 νισε τὸ ποίημα. Πλάτων δὲ νέος ὢν τότε καὶ θαυμάζων τὸν Ἀντίμαχον ἐπὶ τῇ ποιητικῇ, βαρέως φέροντα τὴν ἧτταν ἀνελάμβανε καὶ παρεμυθεῖτο, τοῖς ἀγνοοῦσι κακὸν 127 Z[1] εἶναι φάμενος τὴν ἄγνοιαν, ὥσπερ τὴν τυφλότητα τοῖς
10 μὴ βλέπουσιν. ἐπεὶ μέντοι ὁ κιθαρῳδὸς Ἀριστόνους ἑξάκις Πύθια νενικηκὼς ἐπηγγέλλετο τῷ Λυσάνδρῳ φιλοφρονούμενος, ἂν νικήσῃ πάλιν, Λυσάνδρου κηρύξειν ἑαυτόν, „ἢ δοῦλον;“ εἶπεν.

5 Athen. 15, 696e || 12 cf. Paus. 6, 3, 14. 15 FGrH 696 F 33c || 16 cf. Cic. Brut. 191 Procl. in Plat. Tim. 1, 28c (1, 90, 21 Diehl) || 24 cf. Crusius RE II 967

[GL] 3 πρώτῳ Mu.: πρῶτον || 4 αἱ Ald.: καὶ || 9 στραταγὸν L^2: στρατὸν L^1 στρατηγὸν G | εὐρυχώρου: em. Naeke || 10 ὑμνήσομεν Iunt.: ὑμνήσωμεν || 10. 11 ὠιὴ παιάν GL || 11 ἰήιε Bergk || 12 ἡραῖα L^2: ἡραῖα L^1 ἡρέα G | λυσάνδρια: em. Cob. || 13 Χοιρίλον Naeke: χοίριλλον | αὐτὸν GL || 18 ποιήματι: em. Iunt. | λυσάνδρια: em. Cob. || 24 μέντοι ⟨γ'⟩ Sint. || 27 ἢ Cor.: ἢ | εἰπεῖν: em. Auratus

19. *Ἀλλ' ἡ μὲν φιλοτιμία τοῦ Λυσάνδρου τοῖς πρώτοις καὶ ἰσοτίμοις ἦν ἐπαχθὴς μόνον. ὑπεροψίας δὲ πολλῆς* 2 *ἅμα τῇ φιλοτιμίᾳ διὰ τοὺς θεραπεύοντας ἐγγενομένης τῷ ἤθει καὶ βαρύτητος, οὔτε τιμῆς οὔτε τιμωρίας μέτρον* e *ἦν παρ' αὐτῷ δημοτικόν, ἀλλὰ φιλίας μὲν ἆθλα καὶ ξενίας ἀνυπεύθυνοι δυναστεῖαι πόλεων καὶ τυραννίδες ἀνεξέταστοι, θυμοῦ δὲ μία πλήρωσις, ἀπολέσθαι τὸν ἀπεχθόμενον· οὐδὲ γὰρ φυγεῖν ἐξῆν. ἀλλὰ καὶ Μιλησίων ὕστερον* 3 *τοὺς τοῦ δήμου προϊσταμένους δεδιὼς μὴ φύγωσι, καὶ προαγαγεῖν τοὺς κεκρυμμένους βουλόμενος, ὤμοσε μὴ ἀδικήσειν· πιστεύσαντας δὲ καὶ προελθόντας ἀποσφάξαι τοῖς ὀλιγαρχικοῖς παρέδωκεν, οὐκ ἐλάττονας ὀκτακοσίων συναμφοτέρους ὄντας. ἦν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐν ταῖς* 4 *πόλεσι δημοτικῶν φόνος οὐκ ἀριθμητός, ἅτε δὴ μὴ κατ'* f *ἰδίας μόνον αἰτίας αὐτοῦ κτείνοντος, ἀλλὰ πολλαῖς μὲν ἔχθραις, πολλαῖς δὲ πλεονεξίαις τῶν ἑκασταχόθι φίλων χαριζομένου τὰ τοιαῦτα καὶ συνεργοῦντος. ὅθεν εὐδοκί-* 5 *μησεν Ἐτεοκλῆς ὁ Λακεδαιμόνιος, εἰπὼν ὡς οὐκ ἂν ἡ Ἑλλὰς δύο Λυσάνδρους ἤνεγκε. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ περὶ*
408 S *Ἀλκιβιάδου φησὶ Θεόφραστος* (fr. 135 W.) *εἰπεῖν Ἀρχέ-* **444**
στρατον. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ὕβρις ἦν καὶ τρυφὴ σὺν αὐθαδείᾳ τὸ 6
128 Z[1] *μάλιστα δυσχεραινόμενον· τὴν δὲ Λυσάνδρου δύναμιν ἡ τοῦ τρόπου χαλεπότης φοβερὰν ἐποίει καὶ βαρεῖαν.*

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ἄλλοις οὐ πάνυ προσεῖχον 7 *ἐγκαλοῦσιν· ἐπεὶ δὲ Φαρνάβαζος, ἀδικούμενος ὑπ' αὐτοῦ τὴν χώραν ἄγοντος καὶ φέροντος, ἀπέστειλεν εἰς τὴν Σπάρτην κατηγόρους, ἀγανακτήσαντες οἱ ἔφοροι, τῶν μὲν φίλων αὐτοῦ καὶ συστρατήγων ἕνα Θώρακα λαβόντες ἀργύριον ἰδίᾳ κεκτημένον ἀπέκτειναν, ἐκείνῳ δὲ σκυτάλην* b *ἔπεμψαν ἥκειν κελεύοντες. ἔστι δ' ἡ σκυτάλη τοιοῦτον.* 8

2 cf. ad c. 13, 5 || **8** cf. ad c. 8, 1 || **17** Plut. Alc. 16, 8 Ael. v. h. 11, 7 || **30** Athen. 10, 451d schol. Pind. Ol. 6, 154 schol. Aristoph. av. 1283 Lys. 991 schol. Thuc. 1, 131 Diogenian. 3, 25

[GL] **8** *οὐδὲ* Rei.: *οὔτε* || **29** *ἐκείνῳ* Ald.: *ἐκεῖνον* || **30** *ἔπεμψαν* C: *ἀπέπεμψαν*

ἐπὰν ἐκπέμπωσι ναύαρχον ἢ στρατηγὸν οἱ ἔφοροι, ξύλα δύο στρογγύλα μῆκος καὶ πάχος ἀκριβῶς ἀπισώσαντες, ὥστε ταῖς τομαῖς ἐφαρμόζειν πρὸς ἄλληλα, τὸ μὲν αὐτοὶ φυλάττουσι, θάτερον δὲ τῷ πεμπομένῳ διδόασι. ταῦτα δὲ
9 *τὰ ξύλα σκυτάλας καλοῦσιν. ὅταν οὖν ἀπόρρητόν τι καὶ μέγα φράσαι βουληθῶσι, βιβλίον ὥσπερ ἱμάντα μακρὸν καὶ στενὸν ποιοῦντες περιελίττουσι τὴν παρ' αὐτοῖς σκυτάλην, οὐδὲν διάλειμμα ποιοῦντες, ἀλλὰ πανταχόθεν κύκλῳ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς τῷ βιβλίῳ καταλαμβάνοντες.*
c 10 *τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἃ βούλονται καταγράφουσιν εἰς τὸ βιβλίον, ὥσπερ ἐστὶ τῇ σκυτάλῃ περικείμενον· ὅταν δὲ γράψωσιν, ἀφελόντες τὸ βιβλίον ἄνευ τοῦ ξύλου πρὸς τὸν στρα-*
11 *τηγὸν ἀποστέλλουσι. δεξάμενος δ' ἐκεῖνος, ἄλλως μὲν οὐδὲν ἀναλέξασθαι δύναται, τῶν γραμμάτων συναφὴν οὐκ ἐχόντων ἀλλὰ διεσπασμένων, τὴν δὲ παρ' αὐτῷ σκυτάλην λαβών, τὸ τμῆμα τοῦ βιβλίου περὶ αὐτὴν περιέτεινεν,* 129 Z[1]
ὥστε τῆς ἕλικος εἰς τάξιν ὁμοίως ἀποκαθισταμένης, ἐπιβάλλοντα τοῖς πρώτοις τὰ δεύτερα κύκλῳ τὴν ὄψιν
12 *ἐπάγειν τὸ συνεχὲς ἀνευρίσκουσαν. καλεῖται δ' ὁμωνύμως τῷ ξύλῳ σκυτάλη τὸ βιβλίον, ὡς τῷ μετροῦντι τὸ μετρούμενον.*

d **20.** *Ὁ δὲ Λύσανδρος, ἐλθούσης τῆς σκυτάλης πρὸς αὐτὸν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, διεταράχθη, καὶ μάλιστα τὰς τοῦ Φαρναβάζου δεδιὼς κατηγορίας, ἐσπούδασεν εἰς* 404 S
2 *λόγους αὐτῷ συνελθεῖν, ὡς λύσων τὴν διαφοράν. καὶ συνελθὼν ἐδεῖτο γράψαι περὶ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἑτέραν ἐπιστολήν, ὡς οὐδὲν ἠδικημένον οὐδ' ἐγκαλοῦντα. πρὸς Κρῆτα δ' ἄρα, τὸ τοῦ λόγου, κρητίζων* (cf. Paroem.

Phot. Hesych. Et. M. Suda s. v. *σκυτάλη* Gell. 17, 9, 6—15 Auson. epist. 28, 23sqq. Clem. strom. 2, 4, 19 cf. Birt, Buchrolle in d. Kunst 273ff.
28 cf. Goebel, Ethnica (Diss. Wratisl. 1915) p. 79

[**GL**] **1** *ἐκπέμψωσι* **L** || **3** *τὸ*] *τὰ* **L**[1] || **6** *βυβλίον* **G** constanter || **7. 8** *τῇ . . . σκυτάλῃ* Rei., sed obstat hiatus || **15** *αὐτῶι* **GL** || **19** *ἐπάγει . . . ἀνευρίσκουσα* **L**[1] (*περιάγειν* Zie.) || **25** *συνελθεῖν ὡς λύσων* **C**: *ὡς λύσων συνελθεῖν* **GL**

Gr. I 507. II 811) *ἠγνόει τὸν Φαρνάβαζον. ὑποσχόμενος* 3
γὰρ ἅπαντα ποιήσειν, φανερῶς μὲν ἔγραψεν οἵαν ὁ
Λύσανδρος ἠξίωσεν ἐπιστολήν, κρύφα δ' εἶχεν ἑτέραν
αὐτόθι γεγραμμένην· ἐν δὲ τῷ τὰς σφραγῖδας ἐπιβάλλειν e
ἐναλλάξας τὰ βιβλία μηδὲν διαφέροντα τῇ ὄψει, δίδωσιν
ἐκείνην αὐτῷ τὴν κρύφα γεγραμμένην. ἀφικόμενος οὖν ὁ 4
Λύσανδρος εἰς Λακεδαίμονα, καὶ πορευθεὶς ὥσπερ ἔθος
ἐστὶν εἰς τὸ ἀρχεῖον, ἀπέδωκε τοῖς ἐφόροις τὰ γράμματα
τοῦ Φαρναβάζου, πεπεισμένος ἀνῃρῆσθαι τὸ μέγιστον
αὐτοῦ τῶν ἐγκλημάτων· ἠγαπᾶτο γὰρ ὁ Φαρνάβαζος ὑπὸ
τῶν Λακεδαιμονίων, προθυμότατος ἐν τῷ πολέμῳ τῶν
βασιλέως στρατηγῶν γεγενημένος. ἐπεὶ δ' ἀναγνόντες οἱ 5
ἔφοροι τὴν ἐπιστολὴν ἔδειξαν αὐτῷ, καὶ συνῆκεν ὡς
(Eur. Tel. fr. 715, 1 N.²)

„οὐκ ἆρ' Ὀδυσσεύς ἐστιν αἱμύλος μόνος“,

130 Z¹ *τότε μὲν ἰσχυρῶς τεθορυβημένος ἀπῆλθεν· ἡμέραις δ'* 6 f
ὀλίγαις ὕστερον ἐντυχὼν τοῖς ἄρχουσιν, ἔφη δεῖν αὐτὸν
εἰς Ἄμμωνος ἀναβῆναι καὶ τῷ θεῷ θῦσαι θυσίας ἃς
ηὔξατο πρὸ τῶν ἀγώνων. ἔνιοι μὲν οὖν ὡς ἀληθῶς φασιν 7
αὐτῷ πολιορκοῦντι τὴν τῶν Ἀφυταίων πόλιν ἐν Θρᾴκῃ
κατὰ τοὺς ὕπνους παραστῆναι τὸν Ἄμμωνα· διὸ καὶ τὴν
πολιορκίαν ἀφείς, ὡς τοῦ θεοῦ προστάξαντος, ἐκέλευσε
τοὺς Ἀφυταίους Ἄμμωνι θύειν, καὶ τὸν θεὸν ἐσπούδασεν
εἰς τὴν Λιβύην πορευθεὶς ἐξιλάσασθαι. τοῖς δὲ πλείστοις 8
ἐδόκει πρόσχημα ποιεῖσθαι τὸν θεόν, ἄλλως δὲ τοὺς
ἐφόρους δεδοικώς, καὶ τὸν οἴκοι ζυγὸν οὐ φέρων οὐδ' **445**
405 S *ὑπομένων ἄρχεσθαι, πλάνης ὀρέγεσθαι καὶ περιφοιτήσεώς*
τινος, ὥσπερ ἵππος ἐκ νομῆς ἀφέτου καὶ λειμῶνος αὖθις

19 Paus. 3, 18, 3

[GL] **3** *ἑτέραν* om. L^t || **8** *εἰς* G: *πρὸς* L || **15** *οὐκ ἄρα* GL (em. Va.): *οὐ γὰρ* Stob. flor. 29, 55 *οὔ τἄρ'* Porson Nauck | *ὀδυσεὺς* L | *αἱμύλος* G | *μόνος* Stob.: *μόνον* GL || **17** *ἐντυχὼν* an *ἐυτυχὼν* habeat G, incertum || **19** *εὔξατο* L | *ὡς* excidit in Sintenisianis || **20** et **23** *Ἀφυταίων* et *Ἀφυταίους* Xy.: *ἀφυγαίων* (*-γαίους*) L *ἀφυγέων* (*-γέους*) G || **25** *πρόσχημα* Iunt.: *πρόσσχημα*

ἥκων ἐπὶ φάτνην καὶ πρὸς τὸ σύνηθες ἔργον αὖθις
9 *ἀγόμενος. ἣν μὲν γὰρ Ἔφορος τῆς ἀποδημίας ταύτης*
αἰτίαν ἀναγράφει, μετὰ μικρὸν ἀφηγήσομαι (c. 25, 3 sqq.).
21. *μόλις δὲ καὶ χαλεπῶς ἀφεθῆναι διαπραξάμενος*
ὑπὸ τῶν ἐφόρων, ἐξέπλευσεν.
2 *Οἱ δὲ βασιλεῖς ἀποδημήσαντος αὐτοῦ συμφρονήσαντες,*
a. 403 *ὅτι ταῖς ἑταιρείαις τὰς πόλεις κατέχων διὰ παντὸς ἄρχει*
b *καὶ κύριός ἐστι τῆς Ἑλλάδος, ἔπρασσον ὅπως ἀποδώσουσι*
τοῖς δημόταις τὰ πράγματα, τοὺς ἐκείνου φίλους ἐκβα-
3 *λόντες. οὐ μὴν ἀλλὰ πάλιν πρὸς ταῦτα κινήματος γενο-*
μένου, καὶ πρῶτον τῶν ἀπὸ Φυλῆς Ἀθηναίων ἐπι-
θεμένων τοῖς τριάκοντα καὶ κρατούντων, ἐπανελθὼν διὰ 131 Z[1]
ταχέων ὁ Λύσανδρος ἔπεισε τοὺς Λακεδαιμονίους ταῖς
4 *ὀλιγαρχίαις βοηθεῖν καὶ τοὺς δήμους κολάζειν. καὶ πρώ-*
τοις τοῖς τριάκοντα πέμπουσιν ἑκατὸν τάλαντα πρὸς τὸν
πόλεμον καὶ στρατηγὸν αὐτὸν Λύσανδρον. οἱ δὲ βασιλεῖς,
φθονοῦντες καὶ δεδιότες μὴ πάλιν ἕλῃ τὰς Ἀθήνας,
5 *ἔγνωσαν ἐξιέναι τὸν ἕτερον αὐτῶν. ἐξῆλθε δ' ὁ Παυσανίας,*
c *λόγῳ μὲν ὑπὲρ τῶν τυράννων ἐπὶ τὸν δῆμον, ἔργῳ δὲ*
καταλύσων τὸν πόλεμον, ὡς μὴ πάλιν ὁ Λύσανδρος διὰ
6 *τῶν φίλων κύριος γένοιτο τῶν Ἀθηνῶν. τοῦτο μὲν οὖν*
διεπράξατο ῥᾳδίως, καὶ τοὺς Ἀθηναίους διαλλάξας καὶ
καταπαύσας τὴν στάσιν, ἀφείλετο τοῦ Λυσάνδρου τὴν
7 *φιλοτιμίαν. ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἀποστάντων πάλιν τῶν*
Ἀθηναίων, αὐτὸς μὲν αἰτίαν ἔλαβεν ὡς ἐγκεχαλινωμένον
τῇ ὀλιγαρχίᾳ τὸν δῆμον ἀνεὶς αὖθις ἐξυβρίσαι καὶ θρασύ-
νασθαι, τῷ δὲ Λυσάνδρῳ προσεθήκατο δόξαν ἀνδρὸς οὐ
πρὸς ἑτέρων χάριν οὐδὲ θεατρικῶς, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῇ
Σπάρτῃ συμφέρον αὐθεκάστως στρατηγοῦντος.
22. *Ἦν δὲ καὶ τῷ λόγῳ θρασὺς καὶ καταπληκτικὸς*

10 Xen. hell. 2, 4 Arist. *Ἀθ. π.* 37–39 Diod. 14, 32. 33 Iustin. 5, 9, 6–10, 11 Paus. 3, 5, 1–2 || **24** Xen. hell. 3, 5, 25

[GL] **7** *ἑταιρείαις* ut vid., sed ει eras., **G**: *ἑταιρίαις* **L** || **8** *ἀποδώσωσι* **G** || **9** *δήμοις* Sch. *δημοτικοῖς* Latte || **11** *πρώτων* Cor. || **16** *αὐτῶν* **L** || **28** *ἑταίρων* Br. || **30** *καταπληκτικῶς* **G**

406 8 *πρὸς τοὺς ἀντιτείνοντας. Ἀργείοις μὲν γὰρ ἀμφιλογου-* 2 d
μένοις περὶ γῆς ὅρων, καὶ δικαιότερα τῶν Λακεδαιμονίων
οἰομένοις λέγειν, δείξας τὴν μάχαιραν „ὁ ταύτης“ ἔφη
„κρατῶν βέλτιστα περὶ γῆς ὅρων διαλέγεται“. Μεγαρέως 3
δ' ἀνδρὸς ἔν τινι συλλόγῳ παρρησίᾳ χρησαμένου πρὸς
αὐτόν, „οἱ λόγοι σου“ εἶπεν „ὦ ξένε πόλεως δέονται“.
132Z[1] *τοὺς δὲ Βοιωτοὺς ἐπαμφοτερίζοντας ἠρώτα, πότερον* 4
ὀρθοῖς τοῖς δόρασιν ἢ κεκλιμένοις διαπορεύηται τὴν
χώραν αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ τῶν Κορινθίων ἀφεστώτων 5
παρερχόμενος πρὸς τὰ τείχη τοὺς Λακεδαιμονίους ἑώρα
προσβάλλειν ὀκνοῦντας, καὶ λαγώς τις ὤφθη διαπηδῶν
τὴν τάφρον, „οὐκ αἰσχύνεσθε“ ἔφη „τοιούτους φοβού- e
μενοι πολεμίους, ὧν οἱ λαγωοὶ δι' ἀργίαν τοῖς τείχεσιν
ἐγκαθεύδουσιν;“
Ἐπεὶ δ' Ἆγις ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἀδελφὸν μὲν 6 *inter a. 402 et 398*
Ἀγησίλαον καταλιπών, υἱὸν δὲ νομιζόμενον Λεωτυχίδαν,
ἐραστὴς τοῦ Ἀγησιλάου γεγονὼς ὁ Λύσανδρος ἔπεισεν
αὐτὸν ἀντιλαμβάνεσθαι τῆς βασιλείας, ὡς Ἡρακλείδην
ὄντα γνήσιον. ὁ γὰρ Λεωτυχίδας διαβολὴν εἶχεν ἐξ Ἀλ- 7
κιβιάδου γεγονέναι, συνόντος κρύφα τῇ Ἄγιδος γυναικὶ
Τιμαίᾳ, καθ' ὃν χρόνον φεύγων ἐν Σπάρτῃ διέτριβεν.
ὁ δ' Ἆγις ὥς φασι χρόνου μὲν λογισμῷ τὸ πρᾶγμα 8
συνελών, ὡς οὐ κυήσειεν ἐξ αὐτοῦ, παρημέλει τοῦ Λεω-
τυχίδου καὶ φανερὸς ἦν ἀναινόμενος αὐτὸν παρά γε τὸν f
λοιπὸν χρόνον· ἐπεὶ δὲ νοσῶν εἰς Ἡραίαν ἐκομίσθη καὶ 9
τελευτᾶν ἔμελλε, τὰ μὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νεανίσκου, τὰ δ'

1 mor. 190e 229c || **4** mor. 71e 190f 212e 229c || **7** Plut. Ages. 16, 1 mor. 229c || **9** mor. 190e 229d || **15** Plut. Alc. 23, 7 Ages. 2, 1. 3, 1sqq. mor. 399b 467f Xen. hell. 3, 3, 1–3 Paus. 3, 8, 7–10 Athen. 12, 535b Corn. Nep. Ages. 1

[**GL**] **6** *οἱ λόγοι*] *ὀλίγοι* **L**[1] || **9** *ἐφεστώτων* **L** || **10** *παρερχομένους* Rei. (*διερχόμενος παρὰ τὰ τείχη* mor. 229d) || **15** *ἄγις* **GL** et v. **22** || **16** *λεωτυχίδην*: em. Cor., similiter p. 120 **2, 4, 14**; at **19** *λεωτυχίδας* **GL** || **22** *μὲν* del. Sint. || **23** *κυήσειν*, sed corr. m. 1, **L** || **24** *γε* Steph.: *τε* || **25** *ἠραίαν* **L** *ἠρέαν* **G** || **26** *ὑπ' αὐτοῦ* **L**[2] Steph.: *ὑφ' αὐτοῦ* **GL**[1]

ὑπὸ τῶν φίλων ἐκλιπαρηθείς, ἐναντίον πολλῶν ἀπέφηνεν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Λεωτυχίδαν, καὶ δεηθεὶς τῶν παρόντων ἐπιμαρτυρῆσαι ταῦτα πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους,
10 *ἀπέθανεν. οὗτοι μὲν οὖν ἐμαρτύρουν ταῦτα τῷ Λεω-* 133 Z[1]
446 *τυχίδᾳ· τὸν δ' Ἀγησίλαον, λαμπρὸν ὄντα τἆλλα καὶ συναγωνιστῇ τῷ Λυσάνδρῳ χρώμενον, ἔβλαπτε Διοπείθης, ἀνὴρ εὐδόκιμος ἐπὶ χρησμολογίᾳ, τοιόνδε μάντευμα* 407 S
προφέρων εἰς τὴν χωλότητα τοῦ Ἀγησιλάου (Hendess 131)·

11 *Φράζεο δὴ Σπάρτη, καίπερ μεγάλαυχος ἐοῦσα,*
μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάστῃ χωλὴ βασιλεία.
δηρὸν γὰρ μόχθοι σε κατασχήσουσιν ἄελπτοι
φθεισίβροτόν τ' ἐπὶ κῦμα κυλινδόμενον πολέμοιο.

12 *πολλῶν οὖν ὑποκατακλινομένων πρὸς τὸ λόγιον καὶ τρε-*
b *πομένων πρὸς τὸν Λεωτυχίδαν, ὁ Λύσανδρος οὐκ ὀρθῶς ἔφη τὸν Διοπείθη τὴν μαντείαν ὑπολαμβάνειν· οὐ γὰρ ἂν προσπταίσας τις ἄρχῃ Λακεδαιμονίων, δυσχεραίνειν τὸν θεόν, ἀλλὰ χωλὴν εἶναι τὴν βασιλείαν, εἰ νόθοι καὶ κακῶς γεγονότες βασιλεύσουσι ⟨καὶ μὴ⟩ Ἡρακλεῖδαι.*
13 *τοιαῦτα λέγων καὶ δυνάμενος πλεῖστον ἔπεισε, καὶ γίνεται βασιλεὺς Ἀγησίλαος.*

23. *Εὐθὺς οὖν αὐτὸν ἐξώρμα καὶ προὔτρεπεν ὁ Λύσανδρος εἰς τὴν Ἀσίαν στρατεύειν, ὑποτιθεὶς ἐλπίδας ὡς*

21 Plut. Ages. 6 Xen. Ages. 1, 6. 7 hell. 3, 4, 1 sq. Paus. 3, 9, 1

[**GL**] **1** *ὑπὸ τῶν φίλων* corr. m. 1 ras. ex *ὑπ' αὐτῶν* ut videtur **L** || **2** *αὐτοῦ* **GL** || **8** *προσφέρων*: em. Cor. || **10** *βλάστῃ* cod. **S** Ages. 3: *βλάψῃ* **GL** hic et Ages. 3, mor. 399 b Paus. || **11** *μόχθοις*, sed ς eras., **L** | *μόχθοι*] *νοῦσοι* Ages. || **12** *φθισίμβροτον* **GL**[2] et **L** in Ages. *φθισίμβροτο* **L**[1] *φθισίβροτον* mor. *φθερσίμβροτον* **SNG** in Ages. *φθερσίβροτον* Paus. *φθισιβρότου* Rei. | *κυλινδομένου* **SG** in Ages., mor. *κυκωόμενον* vel *κυκωομένου* Paus. — in ipso oraculo *φθεισιβρότου* (sive *φθερσιβρότου*) ... *κυλινδόμενον* fuisse etsi cum Reiskio et Bekkero credo, Plutarchum tamen *φθεισίβροτον* (sive *φθερσίβροτον*) scripsisse e codicum duobus locis consensu satis apparet || **18** *βασιλεύσωσιν* **L** | ⟨*καὶ μὴ*⟩ Zie. cl. Ages. 3, 8: *οὐ γὰρ εἰ προσπταίσας τις τὸν πόδα βασιλεύοι τῷ θεῷ διαφέρειν, ἀλλ' εἰ μὴ γνήσιος ὢν μηδ' Ἡρακλείδης, τοῦτο τὴν χωλὴν εἶναι βασιλείαν;* ⟨*σὺν*⟩ *Ἡρακλείδαις* Sint.

καταλύσοντι Πέρσας καὶ μεγίστῳ γενησομένῳ, πρός τε
134 Z¹ *τοὺς ἐν Ἀσίᾳ φίλους ἔγραψεν, αἰτεῖσθαι κελεύων παρὰ*
Λακεδαιμονίων στρατηγὸν Ἀγησίλαον ἐπὶ τὸν πρὸς τοὺς c
βαρβάρους πόλεμον. οἱ δ' ἐπείθοντο καὶ πρέσβεις ἔπεμπον 2
εἰς Λακεδαίμονα δεομένους· ὃ δοκεῖ τῆς βασιλείας οὐκ
ἔλαττον Ἀγησιλάῳ καλὸν ὑπάρξαι διὰ Λύσανδρον. ἀλλ' 3
αἱ φιλότιμοι φύσεις ἄλλως μὲν οὐ κακαὶ πρὸς τὰς ἡγεμονίας
εἰσί, τὸ δὲ φθονεῖν τοῖς ὁμοίοις διὰ δόξαν οὐ μικρὸν
ἐμπόδιον τῶν καλῶν πράξεων ἔχουσι· ποιοῦνται γὰρ
ἀνταγωνιστὰς τῆς ἀρετῆς οἷς πάρεστι χρῆσθαι συνεργοῖς.
Ἀγησίλαος μὲν οὖν ἐπηγάγετο Λύσανδρον ἐν τοῖς 4
τριάκοντα συμβούλοις, ὡς μάλιστα καὶ πρώτῳ τῶν φίλων
χρησόμενος· ἐπεὶ δ' εἰς τὴν Ἀσίαν παραγενομένων πρὸς 5 *a.396*
ἐκεῖνον μὲν οὐκ ἔχοντες οἱ ἄνθρωποι συνήθως βραχέα καὶ d
σπανίως διελέγοντο, τὸν δὲ Λύσανδρον ἐκ πολλῆς τῆς
408 S *πρόσθεν ὁμιλίας οἵ τε φίλοι θεραπεύοντες οἵ θ' ὕποπτοι*
δεδοικότες ἐφοίτων ἐπὶ θύρας καὶ παρηκολούθουν, οἷον ἐν 6
τραγῳδίαις ἐπιεικῶς συμβαίνει περὶ τοὺς ὑποκριτάς, τὸν
μὲν ἀγγέλου τινὸς ἢ θεράποντος ἐπικείμενον πρόσωπον
εὐδοκιμεῖν καὶ πρωταγωνιστεῖν, τὸν δὲ διάδημα καὶ
σκῆπτρον φοροῦντα μηδ' ἀκούεσθαι φθεγγόμενον, οὕτως
περὶ τὸν σύμβουλον ἦν τὸ πᾶν ἀξίωμα τῆς ἀρχῆς, τῷ δὲ
βασιλεῖ τοὔνομα τῆς δυνάμεως ἔρημον ὑπελείπετο.
γενέσθαι μὲν οὖν ἴσως ἔδει τινὰ τῆς ἐκμελοῦς ταύτης 7 e
φιλοτιμίας ἐπαφὴν καὶ συσταλῆναι τὸν Λύσανδρον ἄχρι
τῶν δευτερείων· τὸ δὲ παντελῶς ἀπορρῖψαι καὶ προπη-
λακίσαι διὰ δόξαν εὐεργέτην ἄνδρα καὶ φίλον οὐκ ἦν ἄξιον
135 Z¹ *Ἀγησιλάῳ προσεῖναι. πρῶτον μὲν οὖν οὐ παρεῖχεν αὐτῷ* 8
πράξεων ἀφορμὰς οὐδ' ἔταττεν ἐφ' ἡγεμονίας· ἔπειθ'
ὑπὲρ ὧν αἴσθοιτό τι πράττοντα καὶ σπουδάζοντα τὸν
Λύσανδρον, ἀεὶ τούτους πάντων ἀπράκτους καὶ τῶν

13 Plut. Ages. 7 Xen. hell. **3, 4, 7–8**

[GL] **3** *πρὸς* supra lin. add. m. 1 **L** || **7** *πρὸς* **L**: *εἰς* **G** || **13** *χρησάμενος,* sed corr. ras., **L** || **19** *περικείμενον* Cor. | *προσωπεῖον* Herw. || **23** *ἀπελείπετο*: em. Cor.

ἐπιτυχόντων ἔλαττον ἔχοντας ἀπέπεμπε, παραλύων ἡσυχῇ
9 *καὶ διαψύχων τὴν ἐκείνου δύναμιν. ἐπεὶ δὲ τῶν πάντων*
διαμαρτάνων ὁ Λύσανδρος ἔγνω τοῖς φίλοις τὴν παρ᾽
f *αὐτοῦ σπουδὴν ἐναντίωμα γινομένην, αὐτός τε τὸ βοηθεῖν*
ἐξέλειπε, κἀκείνων ἐδεῖτο μὴ προσιέναι μηδὲ θεραπεύειν
αὐτόν, ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ διαλέγεσθαι καὶ τοῖς δυναμένοις
ὠφελεῖν τοὺς τιμῶντας αὐτοὺς μᾶλλον ἐν τῷ παρόντι.
10 *ταῦτ᾽ ἀκούοντες οἱ πολλοί, τοῦ μὲν ἐνοχλεῖν αὐτὸν περὶ*
πραγμάτων ἀπείχοντο, τὰς δὲ θεραπείας οὐ κατέλιπον,
ἀλλὰ προσφοιτῶντες ἐν τοῖς περιπάτοις καὶ γυμνασίοις,
447 *ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ἠνίων τὸν Ἀγησίλαον ὑπὸ φθόνου*
11 *τῆς τιμῆς· ὥστε τοῖς πολλοῖς στρατιωτικῶν ἡγεμονίας*
πραγμάτων καὶ διοικήσεις πόλεων ἀποδιδούς, τὸν Λύσαν-
δρον ἀπέδειξε κρεοδαίτην· εἶθ᾽ οἷον ἐφυβρίζων πρὸς τοὺς
Ἴωνας „ἀπιόντες“ ἔφη „νῦν τὸν ἐμὸν κρεοδαίτην θερα-
12 *πευέτωσαν.“ ἔδοξεν οὖν τῷ Λυσάνδρῳ διὰ λόγων πρὸς*
αὐτὸν ἐλθεῖν· καὶ γίνεται βραχὺς καὶ Λακωνικὸς αὐτῶν 409 S
διάλογος. „ἦ καλῶς ᾔδεις ὦ Ἀγησίλαε φίλους ἐλαττοῦν.“
καὶ ὅς· „ἄν γ᾽ ἐμοῦ βούλωνται μείζονες εἶναι· τοὺς δ᾽
αὔξοντας τὴν ἐμὴν δύναμιν καὶ μετέχειν αὐτῆς δίκαιον.“
13 *„ἀλλ᾽ ἴσως μὲν ὦ Ἀγησίλαε σοὶ λέλεκται μᾶλλον ⟨εἰκότα⟩*
ἢ ἐμοὶ πέπρακται· δέομαι δέ σου καὶ διὰ τοὺς ἐκτὸς ἀνθρώ-
b *πους, οἳ πρὸς ἡμᾶς ἀποβλέπουσιν, ἐνταῦθά με τῆς σεαυ-* 136 Z[1]
τοῦ στρατηγίας τάξον, ὅπου τεταγμένον ἥκιστα μὲν
ἐπαχθῆ, μᾶλλον δὲ χρήσιμον ἔσεσθαι σεαυτῷ νομίζεις.“

24. *Ἐκ τούτου πρεσβευτὴς εἰς Ἑλλήσποντον ἐπέμπετο,*
καὶ τὸν μὲν Ἀγησίλαον δι᾽ ὀργῆς εἶχεν, οὐκ ἠμέλει δὲ

4 mor. 533e || **8** Plut. Ages. 8, 1 mor. 644b || **16** Xen. hell. 3, 4, 9 sq. Plut. Ages. 8, 2

[GL] **4** *αὐτοῦ* GL || **5** *ἐξέλιπε* L editt. || **11** *ὑπὸ* Cor.: *ἀπὸ* || **12** *πολλοῖς*] *ἄλλοις* Zie. | *στρατιώταις*: em. Ri. (*Σπαρτιάταις* Emp.) || **13** *ἐπιδιδοὺς* Emp. || **14** *κρεωδαίτην* L || **20** *ἄξοντας* L[1] || **21** *εἰκότα* add. Zie. cl. Xen. l. l.; *κάλλιον* pro *μᾶλλον* Cor. Sint. (*βέλτιον* Ages. 8, 2) || **23** *σεαυτοῦ* L[2]: *ἑαυτοῦ* GL[1], similiter v. 25, ubi ex lege de hiatu iudicium adfertur

τοῦ τὰ δέοντα πράττειν, Σπιθριδάτην δὲ τὸν Πέρσην προσκεκρουκότα Φαρναβάζῳ, γενναῖον ἄνδρα καὶ στρατιὰν ἔχοντα περὶ αὐτόν, ἀποστήσας ἤγαγε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον. ἄλλο δ' οὐδὲν ἐχρήσατ' αὐτῷ πρὸς τὸν πόλεμον, 2
ἀλλὰ τοῦ χρόνου διελθόντος ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Σπάρτην ἀτίμως, ὀργιζόμενος μὲν τῷ Ἀγησιλάῳ, μισῶν δὲ καὶ τὴν ὅλην πολιτείαν ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον, καὶ τὰ c *πάλαι δοκοῦντα συγκεῖσθαι καὶ μεμηχανῆσθαι πρὸς μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν ἐγνωκὼς ἐγχειρεῖν τότε καὶ μὴ διαμέλλειν. ἦν δὲ τοιάδε.*

Τῶν ἀναμειχθέντων Δωριεῦσιν Ἡρακλειδῶν καὶ κατ- 3
ελθόντων εἰς Πελοπόννησον πολὺ μὲν ἐν Σπάρτῃ καὶ λαμπρὸν ἤνθησε γένος, οὐ παντὶ δ' αὐτῶν τῆς βασιλικῆς μετῆν διαδοχῆς, ἀλλ' ἐβασίλευον ἐκ δυεῖν οἴκων μόνον Εὐρυπωντίδαι καὶ Ἀγιάδαι προσαγορευόμενοι, τοῖς δ' ἄλλοις οὐδὲν ἑτέρου πλέον ἔχειν ἐν τῇ πολιτείᾳ διὰ τὴν εὐγένειαν ὑπῆρχεν, αἱ δ' ἀπ' ἀρετῆς τιμαὶ πᾶσι προὔκειντο τοῖς δυναμένοις. τούτων οὖν γεγονὼς ὁ Λύσανδρος, 4 d
ὡς εἰς δόξαν τῶν πράξεων ἤρθη μεγάλην, καὶ φίλους
137 Z[1] *ἐκέκτητο πολλοὺς καὶ δύναμιν, ἤχθετο τὴν πόλιν ὁρῶν ὑφ' αὐτοῦ μὲν αὐξανομένην, ὑφ' ἑτέρων δὲ βασιλευομένην,*
410 S *οὐδὲν βέλτιον αὐτοῦ γεγονότων, καὶ διενοεῖτο τὴν ἀρχὴν ἐκ* 5
τῶν δυεῖν οἴκων μεταστήσας εἰς κοινὸν ἀποδοῦναι πᾶσιν Ἡρακλείδαις, ὡς δ' ἔνιοί φασιν, οὐχ Ἡρακλείδαις ἀλλὰ Σπαρτιάταις, ἵν' ⟨ᾖ⟩ μὴ τῶν ἀφ' Ἡρακλέους ἀλλὰ τῶν οἷος Ἡρακλῆς τὸ γέρας, ἀρετῇ κρινομένων, ἣ κἀκεῖνον εἰς θεῶν τιμὰς ἀνήγαγεν. ἤλπιζε δὲ τῆς βασιλείας οὕτω 6
δικαζομένης οὐδένα πρὸ αὐτοῦ Σπαρτιάτην ἂν αἱρεθήσεσθαι.

1 Plut. Ages. 11, 2 Xen. hell. 3, 4, 10 Hell. Oxy. 21, 3sq. || **18** Arist. Pol. 5, 1 p. 1301b 19 Diod. 14, 13 Plut. Ages. 8, 3 mor. 212c 229f Corn. Nep. Lys. 3

[**GL**] **1** *Σπιθριδάτην* Am.: *μιθριδάτην* || **2** *στρατιὰν* Br.: *στρατείαν* || **3** *αὑτὸν* **GL** || **9** *ἐγχειρεῖν* om. **L**[t] || **15** *εὐρυποντίδαι*: em. Cor. | *ἁγιάδαι* **L** ut vid. || **18** *τοῖς ⟨ἀντιποιεῖσθαι⟩ δυναμένοις* Rei. || **21** *ὑπ' αὐτοῦ*: em. Mu. || **22** *βελτιόνων* Anon. || **25** *ᾖ* add. Rei., sed post *μὴ* || **26** *ἣ*] *ἦν*, sed corr. m. 2, **L** || **28** *αὑτοῦ* **G** | *ἂν* del. Sch.

e **25.** *Πρῶτον μὲν οὖν ἐπεχείρησε καὶ παρεσκευάσατο*
πείθειν δι' ἑαυτοῦ τοὺς πολίτας, καὶ λόγον ἐξεμελέτα
πρὸς τὴν ὑπόθεσιν γεγραμμένον ὑπὸ Κλέωνος τοῦ
2 *Ἁλικαρνασέως. ἔπειτα τὴν ἀτοπίαν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ*
καινοτομουμένου πράγματος ὁρῶν ἰταμωτέρας δεόμενον
βοηθείας, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν αἴρων ἐπὶ τοὺς
πολίτας, λόγια πυθόχρηστα καὶ χρησμοὺς συνετίθει καὶ
κατεσκεύαζεν, ὡς οὐδὲν ὠφελησόμενος ὑπὸ τῆς Κλέωνος
δεινότητος, εἰ μὴ φόβῳ θεοῦ τινι καὶ δεισιδαιμονίᾳ
προεκπλήξας καὶ χειρωσάμενος ὑπαγάγοι πρὸς τὸν λόγον
3 *τοὺς πολίτας. Ἔφορος* (FGrH 70 F 206) *μὲν οὖν φησιν*
αὐτόν, ὡς τήν τε Πυθίαν ἐπιχειρήσας διαφθεῖραι καὶ τὰς
f *Δωδωνίδας αὖθις ἀναπείθων διὰ Φερεκλέους ἀπέτυχεν,*
εἰς Ἄμμωνος ἀναβῆναι καὶ διαλέγεσθαι τοῖς προφήταις
πολὺ χρυσίον διδόντα, τοὺς δὲ δυσχεραίνοντας εἰς Σπάρτην
4 *τινὰς ἀποστεῖλαι τοῦ Λυσάνδρου κατηγορήσοντας· ἐπεὶ δ'*
ἀπελύθη, τοὺς Λίβυας ἀπιόντας εἰπεῖν „ἀλλ' ἡμεῖς γε βέλ- 138 Z[1]
448 *τιον ὦ Σπαρτιᾶται κρινοῦμεν, ὅταν ἥκητε πρὸς ἡμᾶς εἰς*
Λιβύην οἰκήσοντες", ὡς δὴ χρησμοῦ τινος ὄντος παλαιοῦ
Λακεδαιμονίους ἐν Λιβύῃ κατοικήσειν.

5 *Τὴν δ' ὅλην ἐπιβουλὴν καὶ σκευωρίαν τοῦ πλάσματος,*
οὐ φαύλην οὖσαν οὐδ' ἀφ' ὧν ἔτυχεν ἀρξαμένην, ἀλλὰ
πολλὰς καὶ μεγάλας ὑποθέσεις ὥσπερ ἐν διαγράμματι
μαθηματικῷ προσλαβοῦσαν, καὶ διὰ λημμάτων χαλεπῶν 24
καὶ δυσπορίστων ἐπὶ τὸ συμπέρασμα προϊοῦσαν, ἡμεῖς 411 S
ἀναγράψομεν, ἀνδρὸς ἱστορικοῦ καὶ φιλοσόφου λόγῳ
κατακολουθήσαντες.

26. *Ἦν γύναιον ἐν Πόντῳ κύειν ἐξ Ἀπόλλωνος φάμενον,*

1 cf. infra c. 30, 3 Diod. 14, 13 Nep. Lys. 3, 5 || **2** cf. Jacoby comm. ad FGrH 70 F 206

[**GL**] **4** *ἀλικαρνασέως* **GL** *Ἁλικαρνασσέως* cum aliis editt. Sint. || **5** *ἰταμοτέρας* **G** || **9** *τινι θεοῦ* **L** || **10** *ὑπαγάγοιτο* Rei. || **13** *Φερεκράτους* Diod. 14, 13, 4 || **14** *προφήταις*, sed *φη* in ras., **L** || **15** *δυσχεράναντας* Cor. || **20** *κατοικῆσαι*: em. Zie. || **21** *σκευωρίαν* Solani habet **G** ita: *σκαιωρίαν* [γρ σκευ]: *σκαιωρίαν* **L** || **26** *ἀναγράψωμεν*: em. Steph.

ᾧ πολλοὶ μὲν ὡς εἰκὸς ἦν ἠπίστουν, πολλοὶ δὲ καὶ προσ- b
εῖχον, ὥστε καὶ τεκούσης παιδάριον ἄρρεν, ὑπὸ πολλῶν
καὶ γνωρίμων σπουδάζεσθαι τὴν ἐκτροφὴν αὐτοῦ καὶ τὴν
ἐπιμέλειαν. ὄνομα δὲ τῷ παιδὶ Σειληνὸς ἐκ δή τινος αἰτίας
ἐτέθη. ταύτην λαβὼν ὁ Λύσανδρος ἀρχήν, τὰ λοιπὰ παρ' 2
ἑαυτοῦ προσετεκταίνετο καὶ συνύφαινεν, οὐκ ὀλίγοις
χρώμενος οὐδὲ φαύλοις τοῦ μύθου συναγωνισταῖς, οἳ τήν
τε φήμην τῆς γενέσεως τοῦ παιδὸς εἰς πίστιν ἀνυπόπτως
προῆγον, ἄλλον τε λόγον ἐκ Δελφῶν ἀνακομίσαντες εἰς
τὴν Σπάρτην κατέβαλον καὶ διέσπειραν, ὡς ἐν γράμμασιν 3
ἀπορρήτοις ὑπὸ τῶν ἱερέων φυλάττοιντο παμπάλαιοι δή
τινες χρησμοί, καὶ λαβεῖν οὐκ ἔξεστι τούτους οὐδ' ἐν- c
τυχεῖν θεμιτόν, εἰ μή τις ἄρα γεγονὼς ἐξ Ἀπόλλωνος
ἀφίκοιτο τῷ πολλῷ χρόνῳ, καὶ σύνθημα τοῖς φυλάττουσι
τῆς γενέσεως γνώριμον παρασχών, κομίσαιτο τὰς δέλτους
139 Z^1 ἐν αἷς ἦσαν οἱ χρησμοί. τούτων δὲ προκατεσκευασμένων, 4
ἔδει τὸν Σειληνὸν ἐλθόντα τοὺς χρησμοὺς ἀπαιτεῖν ὡς
Ἀπόλλωνος παῖδα, τοὺς δὲ συμπράττοντας τῶν ἱερέων
ἐξακριβοῦν ἕκαστα καὶ διαπυνθάνεσθαι περὶ τῆς γενέσεως,
τέλος δὲ πεπεισμένους δῆθεν ὡς Ἀπόλλωνος υἱῷ δεῖξαι τὰ
γράμματα, τὸν δ' ἀναγνῶναι πολλῶν παρόντων ἄλλας τε 5
μαντείας, καὶ ἧς ἕνεκα †πλάσαι, τὴν περὶ τῆς βασιλείας,
ὡς ἄμεινον εἴη καὶ λῷον Σπαρτιάταις ἐκ τῶν ἀρίστων d
πολιτῶν αἱρουμένοις τοὺς βασιλέας. ἤδη δὲ τοῦ Σειληνοῦ 6
μειρακίου γεγονότος καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν ἥκοντος,
ἐξέπεσε τοῦ δράματος ὁ Λύσανδρος ἀτολμίᾳ τῶν ὑπο-
κριτῶν καὶ συνεργῶν ἑνός, ὡς ἐπ' αὐτὸ τὸ ἔργον ἦλθεν,
412 S ἀποδειλιάσαντος καὶ ἀναδύντος. οὐ μὴν ἐφωράθη γε τοῦ
Λυσάνδρου ζῶντος οὐθέν, ἀλλὰ μετὰ τὴν τελευτήν.

27. Ἐτελεύτησε δὲ πρὶν ἐξ Ἀσίας ἐπανελθεῖν τὸν

[GL] 1 ἦν del. Gärtner || 2 παιδίον L || 4 σιληνός: em. Sint., similiter v. 17, sed 24 σειληνοῦ L σιληνοῦ G || 9 προσῆγον: em. Rei. | ἀντικομίσαντες: em. Br. αὐτοὶ κομίσαντες Kron. || 21 τὸν GL^2: τῶν L^1 || 22 πλάσαι GL ⟨τὰς ἄλλας⟩ ἔπλασαν Anon. ⟨πάσας⟩ ἔπλασαν Ma. ⟨πάντα τἆλλα⟩ πέπλασται Rei. ⟨πάντα τὰ⟩ πλάσματα Gärtner || 24 αἱρομένοις G || 28 ἀναδέντος: em. Ald.

Ἀγησίλαον, ἐμπεσὼν εἰς τὸν Βοιωτικὸν πόλεμον, ἢ μᾶλ-
e 2 *λον ἐμβαλὼν τὴν Ἑλλάδα. λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως· καὶ*
τὴν αἰτίαν οἱ μέν τινες ἐκείνου ποιοῦσιν, οἱ δὲ Θηβαίων,
3 *οἱ δὲ κοινήν· Θηβαίοις μὲν ἐγκαλοῦντες τὴν ἐν Αὐλίδι*
τῶν ἱερῶν διάρριψιν, καὶ ὅτι τῶν περὶ Ἀνδροκλείδην καὶ
Ἀμφίθεον χρήμασι βασιλικοῖς διαφθαρέντων ἐπὶ τῷ Λα-
κεδαιμονίοις Ἑλληνικὸν περιστῆσαι πόλεμον, ἐπέθεντο
4 *Φωκεῦσι καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπόρθησαν· Λύσανδρον*
δέ φασιν ὀργῇ φέρειν, ὅτι τῆς δεκάτης ἀντεποιήσαντο 140 Z[1]
τοῦ πολέμου Θηβαῖοι μόνοι, τῶν ἄλλων συμμάχων ἡσυ-
χαζόντων, καὶ περὶ χρημάτων ἠγανάκτησαν ἃ Λύσανδρος
5 *εἰς Σπάρτην ἀπέστειλε, μάλιστα δ' ἐπὶ τῷ παρασχεῖν*
ἀρχὴν Ἀθηναίοις ἐλευθερώσεως ἀπὸ τῶν τριάκοντα
τυράννων, οὓς Λύσανδρος μὲν κατέστησε, Λακεδαιμόνιοι
f *δὲ δύναμιν καὶ φόβον αὐτοῖς προστιθέντες, ἐψηφίσαντο*
τοὺς φεύγοντας ἐξ Ἀθηνῶν ἀγωγίμους εἶναι πανταχόθεν,
6 *ἐκσπόνδους δὲ τοὺς ἐνισταμένους τοῖς ἄγουσι. πρὸς ταῦτα*
γὰρ ἀντεψηφίσαντο Θηβαῖοι ψηφίσματα πρέποντα καὶ
ἀδελφὰ ταῖς Ἡρακλέους καὶ Διονύσου πράξεσιν, οἰκίαν
μὲν ἀνεῷχθαι πᾶσαν καὶ πόλιν ἐν Βοιωτίᾳ τοῖς δεομένοις
449 *Ἀθηναίων, τὸν δὲ τῷ ἀγομένῳ φυγάδι μὴ βοηθήσαντα*
ζημίαν ὀφείλειν τάλαντον, ἂν δέ τις Ἀθήναζε διὰ τῆς
Βοιωτίας ἐπὶ τοὺς τυράννους ὅπλα κομίζῃ, μήθ' ὁρᾶν
7 *τινα Θηβαῖον μήτ' ἀκούειν. καὶ οὐκ ἐψηφίσαντο μὲν*
οὕτως Ἑλληνικὰ καὶ φιλάνθρωπα, τὰς δὲ πράξεις τοῖς
γράμμασιν ὁμοίας οὐ παρέσχον, ἀλλὰ Θρασύβουλος καὶ
οἱ σὺν αὐτῷ Φυλὴν καταλαβόντες ἐκ Θηβῶν ὡρμήθησαν,
ὅπλα καὶ χρήματα καὶ τὸ λαθεῖν [καὶ] τὸ ἄρξασθαι
8 *Θηβαίων αὐτοῖς συμπαρασκευασάντων. αἰτίας μὲν οὖν* 413 S
ταύτας ἔλαβε κατὰ τῶν Θηβαίων ὁ Λύσανδρος.

4 Plut. Ages. 6, 6sqq. Xen. hell. 3, 4, 3sq. 5, 5 Paus. 3, 9, 10 || 5 Xen. hell. 3, 5, 1. 3. 4 Paus. 3, 9, 8sqq. Diod. 14, 81, 1 Plut. Ages. 15, 9 || 9 Xen. hell. 3, 5, 5 || 12 cf. ad c. 21, 3

[GL] **1** *ἐκπεσὼν* L[1] || **6** *Ἀμφίθεμιν* dicit Paus. || **24** *θηβαίων* L || **26** *ὁμοίως* L || **28** *καὶ* del. Zie. (Klaiber)

28. Ἤδη δὲ παντάπασι χαλεπὸς ὢν ὀργὴν διὰ τὴν
μελαγχολίαν ἐπιτείνουσαν εἰς γῆρας, παρώξυνε τοὺς
ἐφόρους καὶ συνέπεισε φῆναι φρουρὰν ἐπ' αὐτούς, καὶ b
λαβὼν τὴν ἡγεμονίαν ἐξεστράτευσεν. ὕστερον δὲ καὶ a.395
141 Z[1] Παυσανίαν τὸν βασιλέα μετὰ στρατιᾶς ἀπέστειλαν. ἀλλὰ 2
Παυσανίας μὲν κύκλῳ περιελθὼν διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος
ἐμβαλεῖν ἔμελλεν εἰς τὴν Βοιωτίαν, Λύσανδρος δὲ διὰ
Φωκέων ἀπήντα, στρατιώτας ἔχων πολλούς· καὶ τὴν μὲν
Ὀρχομενίων πόλιν ἑκουσίως προσχωρήσασαν ἔλαβε, τὴν
δὲ Λεβάδειαν ἐπελθὼν διεπόρθησεν. ἔπεμψε δὲ τῷ Παυ- 3
σανίᾳ γράμματα, κελεύων εἰς Ἁλίαρτον ἐκ Πλαταιῶν
συνάπτειν, ὡς αὐτὸς ἅμ' ἡμέρᾳ πρὸς τοῖς τείχεσι τῶν
Ἁλιαρτίων γενησόμενος. ταῦτα τὰ γράμματα πρὸς τοὺς 4
Θηβαίους ἀπηνέχθη, τοῦ κομίζοντος εἰς κατασκόπους c
τινὰς ἐμπεσόντος. οἱ δέ, προσβεβοηθηκότων αὐτοῖς Ἀθη- 5
ναίων, τὴν μὲν πόλιν ἐκείνοις διεπίστευσαν, αὐτοὶ δὲ περὶ
πρῶτον ὕπνον ἐξορμήσαντες, ἔφθασαν ὀλίγῳ τὸν Λύσαν-
δρον ἐν Ἁλιάρτῳ γενόμενοι, καὶ μέρει τινὶ παρῆλθον εἰς
τὴν πόλιν. ἐκεῖνος δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἔγνω τὴν στρατιὰν 6
ἱδρύσας ἐπὶ λόφου περιμένειν τὸν Παυσανίαν· ἔπειτα
προϊούσης τῆς ἡμέρας ἀτρεμεῖν οὐ δυνάμενος, λαβὼν τὰ
ὅπλα καὶ τοὺς συμμάχους παρορμήσας, ὀρθίῳ τῇ φάλαγγι
παρὰ τὴν ὁδὸν ἦγε πρὸς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ Θηβαίων οἱ μὲν 7
ἔξω μεμενηκότες ἐν ἀριστερᾷ τὴν πόλιν λαβόντες, ἐβάδιζον d
ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους τῶν πολεμίων ὑπὸ τὴν κρήνην τὴν
Κισσοῦσσαν προσαγορευομένην, ἔνθα μυθολογοῦσι τὰς
τιθήνας νήπιον ἐκ τῆς λοχείας ἀπολοῦσαι τὸν Διόνυσον·
καὶ γὰρ οἰνωπὸν ἐπιστίλβει τὸ χρῶμα, καὶ διαυγὲς καὶ

1 sqq. Xen. hell. 3, 5, 6. 17–24 Diod. 14, 81, 1–3 Paus. 3, 5, 3–5 Corn. Nep. Lys. 3, 4 Iustin. 6, 4, 6 || **2** cf. supra c. 2, 5 || **26** mor. 772 b

[GL] **3** φῆναι Sint.: ἐφεῖναι G πεμφθῆναι L || **5** στρατείας: em. Steph. | ἀπέστειλαν Mu.: ἀπέστειλεν || **7** ἐμβαλεῖν Zie. (ex εἰσβαλεῖν Ald.): ἐμβάλλειν || **10** λεβαδείαν L λεβαδίαν G || **11** ἀλίαρτον L || **19** στρατείαν: em. Steph. || **26** κισσοῦσαν: em. Sch. (Κισσόεσσαν mor.)

8 *πιεῖν ἥδιστον. οἱ δὲ Κρήσιοι στύρακες οὐ πρόσω περι-*
πεφύκασιν, ἃ τεκμήρια τῆς Ῥαδαμάνθυος αὐτόθι κατοι- 414 S
κήσεως Ἁλιάρτιοι ποιοῦνται, καὶ τάφον αὐτοῦ δεικνύουσιν 142 Z[1]
9 *Ἀλέου καλοῦντες. ἔστι δὲ καὶ τὸ τῆς Ἀλκμήνης μνημεῖον*
ἐγγύς· ἐνταῦθα γὰρ ὥς φασιν ἐκηδεύθη, συνοικήσασα
10 *Ῥαδαμάνθυϊ μετὰ τὴν Ἀμφιτρύωνος τελευτήν. οἱ δ' ἐν τῇ*
e *πόλει Θηβαῖοι μετὰ τῶν Ἁλιαρτίων συντεταγμένοι τέως*
μὲν ἡσύχαζον, ἐπεὶ δὲ τὸν Λύσανδρον ἅμα τοῖς πρώτοις
προσπελάζοντα τῷ τείχει κατεῖδον, ἐξαπίνης ἀνοίξαντες
τὰς πύλας καὶ προσπεσόντες, αὐτόν τε μετὰ τοῦ μάντεως
κατέβαλον καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγους τινάς· οἱ γὰρ πλεῖστοι
11 *ταχέως ἀνέφυγον πρὸς τὴν φάλαγγα. τῶν δὲ Θηβαίων οὐκ*
ἀνιέντων, ἀλλὰ προσκειμένων αὐτοῖς, ἐτράποντο πάντες
ἀνὰ τοὺς λόφους φεύγειν, καὶ χίλιοι πίπτουσιν αὐτῶν.
12 *ἀπέθανον δὲ καὶ Θηβαίων τριακόσιοι, πρὸς τὰ τραχέα*
καὶ καρτερὰ τοῖς πολεμίοις συνεκπεσόντες· οὗτοι δ' ἦσαν
ἐν αἰτίᾳ τοῦ λακωνίζειν, ἣν σπουδάζοντες ἀπολύσασθαι
τοῖς πολίταις, καὶ σφῶν αὐτῶν ἀφειδοῦντες, ἐν τῇ διώξει
f *παραναλώθησαν.*

29. *Τῷ δὲ Παυσανίᾳ τὸ πάθος ἀγγέλλεται καθ' ὁδὸν*
ἐκ Πλαταιῶν εἰς Θεσπιὰς πορευομένῳ, καὶ συνταξάμενος
ἧκε πρὸς τὸν Ἁλίαρτον. ἧκε δὲ καὶ Θρασύβουλος ἐκ
2 *Θηβῶν ἄγων τοὺς Ἀθηναίους. βουλευομένου δὲ τοῦ*
Παυσανίου τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπαιτεῖν, δυσ-
φοροῦντες οἱ πρεσβύτεροι τῶν Σπαρτιατῶν αὐτοί τε καθ'
ἑαυτοὺς ἠγανάκτουν, καὶ τῷ βασιλεῖ προσιόντες ἐμαρτύ-
450 *ραντο μὴ διὰ σπονδῶν ἀναιρεῖσθαι Λύσανδρον, ἀλλὰ δι'*
ὅπλων περὶ τοῦ σώματος ἀγωνισαμένους καὶ νικήσαντας,
οὕτω τὸν ἄνδρα θάπτειν, ἡττωμένοις δὲ καλὸν ἐνταῦθα
3 *κεῖσθαι μετὰ τοῦ στρατηγοῦ. ταῦτα τῶν πρεσβυτέρων* 143 Z[1]

3 mor. 578b Aristot. fr. 518 Rose Apollod. bibl. 2, 4, 11, 7. 3, 1, 2, 3

[GL] 3 *ἀλίαρτοι* L ‖ 4 *ἀλεᾶ*: em. Zie. cl. mor. 578b | *σημεῖον* G ‖ 7 *ἀλιαρτέων* G ‖ 9 *κατεῖχον* G ‖ 21 *θεσπειάς* L[2] ‖ 22 *τὸ ἀλίαρτον* L ‖ 29 *ἡττημένοις* L | *καλὸν* ⟨*εἶναι*⟩ Sch. | *ἐν ταὐτῷ* Zie.

*λεγόντων, ὁρῶν ὁ Παυσανίας μέγα μὲν ἔργον ὑπερβαλέσθαι
μάχῃ τοὺς Θηβαίους ἄρτι κεκρατηκότας, ἐγγὺς δὲ τῶν*
415 S *τειχῶν τὸ σῶμα τοῦ Λυσάνδρου παραπεπτωκός, ὥστε
χαλεπὴν ἄνευ σπονδῶν καὶ νικῶσιν εἶναι τὴν ἀναίρεσιν,
ἔπεμψε κήρυκα καὶ σπεισάμενος ἀπήγαγε τὴν δύναμιν
ὀπίσω. τὸν δὲ Λύσανδρον, ᾗ πρῶτον κομίζοντες ὑπὲρ τοὺς* 4
*ὅρους ἐγένοντο τῆς Βοιωτίας ἐν φίλῃ καὶ συμμαχίδι χώρᾳ
τῇ Πανοπέων, κατέθεσαν, οὗ νῦν τὸ μνημεῖόν ἐστι παρὰ* b
*τὴν ὁδὸν εἰς Χαιρώνειαν ἐκ Δελφῶν πορευομένοις.
ἐνταῦθα δὴ τῆς στρατιᾶς καταυλισαμένης, λέγεταί τινα* 5
*τῶν Φωκέων, ἑτέρῳ μὴ παρατυχόντι τὸν ἀγῶνα διηγού-
μενον, εἰπεῖν ὡς οἱ πολέμιοι προσπέσοιεν αὐτοῖς τοῦ
Λυσάνδρου τὸν Ὁπλίτην ἤδη διαβεβηκότος. θαυμάσαντα* 6
*δὲ Σπαρτιάτην ἄνδρα τοῦ Λυσάνδρου φίλον ἐρέσθαι, τίνα
λέγοι τὸν Ὁπλίτην· οὐ γὰρ εἰδέναι τοὔνομα· „καὶ μὴν
ἐκεῖ γε“ φάναι „τοὺς πρώτους ἡμῶν οἱ πολέμιοι κατέβα-
λον· τὸ γὰρ παρὰ τὴν πόλιν ῥεῖθρον Ὁπλίτην καλοῦσιν.“
ἀκούσαντα δὲ τὸν Σπαρτιάτην ἐκδακρῦσαι καὶ εἰπεῖν ὡς* 7
ἄφευκτόν ἐστιν ἀνθρώπῳ τὸ πεπρωμένον. ἦν γὰρ ὡς c
ἔοικε τῷ Λυσάνδρῳ δεδομένος χρησμὸς οὕτως ἔχων
(Hendess 132)·

*Ὁπλίτην κελάδοντα φυλάξασθαί σε κελεύω
γῆς τε δράκονθ' υἱὸν δόλιον, κατόπισθεν ἰόντα.*

τινὲς δὲ τὸν Ὁπλίτην οὐ πρὸς Ἁλιάρτῳ ῥεῖν λέγουσιν, 8
*ἀλλὰ πρὸς Κορωνείᾳ χειμάρρουν εἶναι, τῷ Φαλάρῳ
ποταμῷ συμφερόμενον παρὰ τὴν πόλιν, ὃν πάλαι μὲν*
144 Z[1] *Ὁπλίαν, νῦν δ' Ἰσόμαντον προσαγορεύουσιν. ὁ δ' ἀπο-* 9
*κτείνας τὸν Λύσανδρον Ἁλιάρτιος ἀνὴρ ὄνομα Νεόχωρος
ἐπίσημον εἶχε τῆς ἀσπίδος δράκοντα· καὶ τοῦτο σημαίνειν*

6 Paus. 9, 32, 5. 33, 1 || 19 mor. 408a. b

[GL] 1 *ἔργον* ⟨*ὃν*⟩ Sch. || 5 *ἔπεμψε* Cor.: *ἐπέπεμψε* || 8 *Πανοπέων* Sch.: *πανοπαίων* || 9 *χερώνειαν* G || 13 *θαυμάσαντος*: em. Cor. || 14 *ἔρεσθαι* GL || 19 *τὸ* L: *τῶι* G || 24 *ἁλιάρτων* G || 25 *κορώνειαν*: em. Zie. | *Φαλάρῳ* Latte cl. Paus. 9, 34, 5: *φιλάρῳ* || 27 *ὁπλία* G

10 ὁ χρησμὸς εἰκάζετο. λέγεται δὲ καὶ Θηβαίοις ὑπὸ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐν Ἰσμηνι⟨εί⟩ῳ γενέσθαι
a. 424 d χρησμόν, ἅμα τήν τε πρὸς Δηλίῳ μάχην καὶ τὴν πρὸς
a. 395 Ἁλιάρτῳ ταύτην, ἐκείνης ὕστερον ἔτει τριακοστῷ γενο-
11 μένην, προμηνύοντα. ἦν δὲ τοιοῦτος (Hendess 128)·

Ἐσχατιὰν πεφύλαξο λύκους καμάκεσσι δοκεύων 416 S
καὶ λόφον Ὀρχαλίδην, ὃν ἀλώπηξ οὔποτε λείπει.

12 τὸν μὲν οὖν περὶ Δήλιον τόπον ἐσχατιὰν προσεῖπε, καθ' ὃν ἡ Βοιωτία τῇ Ἀττικῇ σύνορός ἐστιν, Ὀρχαλίδην δὲ λόφον ὃν νῦν Ἀλώπεκον καλοῦσιν, ἐν τοῖς πρὸς τὸν Ἑλικῶνα μέρεσι τοῦ Ἁλιάρτου κείμενον.

30. Τοιαύτης δὲ τῷ Λυσάνδρῳ τῆς τελευτῆς γενομένης,
e παραχρῆμα μὲν οὕτως ἤνεγκαν οἱ Σπαρτιᾶται βαρέως, ὥστε τῷ βασιλεῖ κρίσιν προγράψαι θανατικήν· ἣν οὐχ ὑποστὰς ἐκεῖνος εἰς Τεγέαν ἔφυγε, κἀκεῖ κατεβίωσεν
2 ἱκέτης ἐν τῷ τεμένει τῆς Ἀθηνᾶς. καὶ γὰρ ἡ πενία τοῦ Λυσάνδρου τελευτήσαντος ἐκκαλυφθεῖσα, φανερωτέραν ἐποίησε τὴν ἀρετήν, ἀπὸ χρημάτων πολλῶν καὶ δυνάμεως, θεραπείας τε πόλεων καὶ βασιλέως τοσαύτης, μηδὲ μικρὸν ἐπιλαμπρύναντος τὸν οἶκον εἰς χρημάτων λόγον, ὡς ἱστορεῖ Θεόπομπος (FGrH 115 F 333), ᾧ μᾶλλον ἐπαινοῦντι πιστεύσειεν ἄν τις ἢ ψέγοντι· ψέγει γὰρ ἥδιον 145 Z[1]
3 ἢ ἐπαινεῖ. χρόνῳ δ' ὕστερον Ἔφορός φησιν (FGrH 70 F 207) ἀντιλογίας τινὸς συμμαχικῆς ἐν Σπάρτῃ γενομένης, καὶ τὰ γράμματα διασκέψασθαι δεῆσαν ἃ παρ'
f ἑαυτῷ κατέσχεν ὁ Λύσανδρος, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὸν

12 Xen. hell. 3, 5, 25 Diod. 14, 89 Paus. 3, 5, 5. 6 Iustin. 6, 4, 7 || **16** cf. ad c. 2, 6 Athen. 12, 543b c || **23** Plut. Ages. 20, 3sqq. mor. 212c 229f supra c. 25, 1 et ibi l. l.

[**GL**] **2** Ἰσμηνι⟨εί⟩ῳ Rei., qui et Ἰσμηνίου || **6** λύκους Anon.: λύκου || **7** ἀρχελίδην mor. || **10** ἀλώπηκον mor. || **11** ἑλικῶνα L || **13** βαρέως οἱ σπαρτιᾶται L || **14** προσγράψαι: corr. Rei. || **15** τέγεαν: em. Sch. || **19** βασιλέως τοσαύτης Emp.: βασιλείας τοιαύτης || **22. 23** ψέγειν . . . ἐπαινεῖν **GL**: em. Sol. (del. Cob.) || **26** κατεῖχεν Cor.

Ἀγησίλαον. εὑρόντα δὲ τὸ βιβλίον ἐν ᾧ γεγραμμένος ἦν ὁ 4
περὶ τῆς πολιτείας λόγος, ὡς χρὴ τῶν Εὐρυπωντιδῶν καὶ
Ἀγιαδῶν τὴν βασιλείαν ἀφελομένους εἰς μέσον θεῖναι καὶ
ποιεῖσθαι τὴν αἵρεσιν ἐκ τῶν ἀρίστων, ὁρμῆσαι μὲν εἰς
τοὺς πολίτας τὸν λόγον ἐξενεγκεῖν, καὶ παραδεικνύναι
τὸν Λύσανδρον οἷος ὢν πολίτης διαλάθοι, Λακρατίδαν 5 **451**
δ', ἄνδρα φρόνιμον καὶ τότε προεστῶτα τῶν ἐφόρων,
ἐπιλαβέσθαι τοῦ Ἀγησιλάου καὶ εἰπεῖν, ὡς δεῖ μὴ ἀν-
ορύττειν τὸν Λύσανδρον, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον αὐτῷ συγ-
κατορύττειν, οὕτω συντεταγμένον πιθανῶς καὶ πανούρ-
γως. οὐ μὴν ἀλλὰ τάς τ' ἄλλας τιμὰς ἀπέδοσαν αὐτῷ 6
417 S *τελευτήσαντι, καὶ τοὺς μνηστευσαμένους τὰς θυγατέρας,*
εἶτα μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Λυσάνδρου πένητος εὑρε-
θέντος ἀπειπαμένους ἐζημίωσαν, ὅτι πλούσιον μὲν νο-
μίζοντες ἐθεράπευον, δίκαιον δὲ καὶ χρηστὸν ἐκ τῆς
πενίας ἐπιγνόντες ἐγκατέλιπον. ἦν γὰρ ὡς ἔοικεν ἐν 7
Σπάρτῃ καὶ ἀγαμίου δίκη καὶ ὀψιγαμίου καὶ κακογαμίου· b
ταύτῃ δ' ὑπῆγον μάλιστα τοὺς ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ
οἰκείων τοῖς πλουσίοις κηδεύοντας.
Τὰ μὲν οὖν περὶ Λύσανδρον οὕτως ἱστορήσαμεν ἔχοντα. 8

ΣΥΛΛΑΣ

146 Z[1] **1.** *Λεύκιος δὲ Κορνήλιος Σύλλας γένει μὲν ἦν ἐκ πα-* c
τρικίων, οὓς εὐπατρίδας ἄν τις εἴποι, τῶν δὲ προγόνων
αὐτοῦ λέγουσι Ῥουφῖνον ὑπατεῦσαι, καὶ τούτῳ δὲ τῆς *a.290 ei 277*

11 mor. 230a Ael. v. h. 6, 4. 10, 15 || **16** Plut. Lyc. 15, 1 mor. 227f Clearch. fr. 49 FHG II 319 Aristo Chius fr. 400 (Stoic. vet. fr. I 89) Xen. rep. Lac. 1, 6 Hesych. s. v. *ἀγαμίου ζημία* Poll. 3, 48. 8, 40 || **21** cf. Plutarco, vita di Silla, introduzione e commento a cura di Ernesto Valgiglio, Torino [2]1960. K. Ziegler, Rhein. Mus. 76, 1927, 34–40 || **22** Sall. b. I. 95, 3 Vell. 2, 17 || **24** Dion. Hal. 20, 13 Zon. 8, 6 Liv. per. 14 Val. Max. 2, 9, 4 Flor. 1, 13, 22 Ampel. 18, 9 Plin. n. h. 18, 39. 33, 142. 153 Gell. 4, 8. 17, 21, 39 Tert. apol. 6 August. civ. dei 5, 18 schol. Iuv. 9, 142 Non. p. 465, 21

[GL] **2** *εὐρυτιωντίδων*: em. Sch. || **3** *ἀγιάδων* G *ἀγιάδων* L: em. Sch. || **6** *Λακρατίδαν*] *Κρατίδην* mor. 229f || **24** *καὶ* del. Sch.

τιμῆς ἐπιφανεστέραν γενέσθαι τὴν ἀτιμίαν· εὑρέθη γὰρ
ἀργυρίου κοίλου κεκτημένος ὑπὲρ δέκα λίτρας, τοῦ νόμου
2 *μὴ διδόντος· ἐπὶ τούτῳ δὲ τῆς βουλῆς ἐξέπεσεν. οἱ δὲ μετ'*
ἐκεῖνον ἤδη ταπεινὰ πράττοντες διετέλεσαν, αὐτός τε
d 3 *Σύλλας ἐν οὐκ ἀφθόνοις ἐτράφη τοῖς πατρῴοις. γενόμενος*
δὲ μειράκιον ᾤκει παρ' ἑτέροις, ἐνοίκιον οὐ πολὺ τελῶν,
ὡς ὕστερον ὠνειδίζετο, παρ' ἀξίαν εὐτυχεῖν δοκῶν·
4 *σεμνυνομένῳ μὲν γὰρ αὐτῷ καὶ μεγαληγοροῦντι μετὰ τὴν*
ἐν Λιβύῃ στρατείαν λέγεταί τις εἰπεῖν τῶν καλῶν τε
κἀγαθῶν ἀνδρῶν· ,,καὶ πῶς ἂν εἴης σὺ χρηστός, ὃς τοῦ
5 *πατρός σοι μηδὲν καταλιπόντος τοσαῦτα κέκτησαι;" καὶ*
γὰρ οὐκέτι τῶν βίων ἐν ἤθεσιν ὀρθίοις καὶ καθαροῖς
μενόντων, ἀλλ' ἐγκεκλικότων καὶ παραδεδεγμένων τρυφῆς
καὶ πολυτελείας ζῆλον, εἰς ἴσον ὅμως ὄνειδος ἐτίθεντο
τοὺς ὑπάρχουσαν εὐπορίαν ἀπολέσαντας καὶ τοὺς πενίαν
6 *πατρῴαν μὴ διαφυλάξαντας. ὕστερον δ' ἤδη κρατοῦντος* 418 S
e *αὐτοῦ καὶ πολλοὺς ἀποκτιννύντος, ἀπελευθερικὸς ἄνθρω-*
πος, δοκῶν κρύπτειν ἕνα τῶν προγεγραμμένων καὶ
κατακρημνίζεσθαι διὰ τοῦτο μέλλων, ὠνείδισε τὸν 147 Z[1]
Σύλλαν, ὅτι πολὺν χρόνον ἐν μιᾷ συνοικίᾳ διῃτῶντο,
φέροντες ἐνοίκιον αὐτὸς μὲν τῶν ἄνω δισχιλίους νούμ-
7 *μους, ἐκεῖνος δὲ τῶν ὑποκάτω τρισχιλίους, ὥστε τῆς*
τύχης αὐτῶν τὸ μεταξὺ χιλίους εἶναι νούμμους, οἳ πεντή-
κοντα καὶ διακοσίας δραχμὰς Ἀττικὰς δύνανται. ταῦτα
μὲν οὖν ἱστοροῦσι περὶ τῆς παλαιᾶς τοῦ Σύλλα τύχης.
2. *Τοῦ δὲ σώματος αὐτοῦ τὸ μὲν ἄλλο εἶδος ἐπὶ τῶν*
ἀνδριάντων φαίνεται, τὴν δὲ τῶν ὀμμάτων γλαυκότητα
f *δεινῶς πικρὰν καὶ ἄκρατον οὖσαν ἡ χρόα τοῦ προσώπου*
2 *φοβερωτέραν ἐποίει προσιδεῖν. ἐξήνθει γὰρ τὸ ἐρύθημα*
τραχὺ καὶ σποράδην καταμεμειγμένον τῇ λευκότητι·

26 cf. Bernoulli, Röm. Ikonographie I 87

[**GL**] **2** *ἀργύρου* Cor. || **3** *τούτῳ* **L**[2]: *τοῦτο* **GL**[1] || **8** *μὲν* supra lin. add. **L**[1] ac fortasse delendum || **12** *τὸν βίον* **L**, sed *τὸν* corr. in *τῶν* m. 1 || **14** *ἐτίθεντο* **L**[2]: *ἐτίθετο* **GL**[1] || **24** *δραγμὰς* **L** || **26** *ἐπὶ*] *ἀπὸ* Latte

πρὸς ὃ καὶ τοὔνομα λέγουσιν (Plut. C. Marc. 11, 6 = Varro fr. 367 Funaioli) *αὐτῷ γενέσθαι τῆς χρόας ἐπίθετον, καὶ τῶν Ἀθήνησι γεφυριστῶν ἐπέσκωψέ τις εἰς τοῦτο ποιήσας·*

συκάμινόν ἐσθ' ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον.

τοῖς δὲ τοιούτοις τῶν τεκμηρίων οὐκ ἄτοπόν ἐστι χρῆ- 3
σθαι περὶ ἀνδρός, ὃν οὕτω φιλοσκώμμονα φύσει γεγο- 452
νέναι λέγουσιν, ὥστε νέον μὲν ἔτι καὶ ἄδοξον ὄντα μετὰ
μίμων καὶ γελωτοποιῶν διαιτᾶσθαι καὶ συνακολασταί-
νειν, ἐπεὶ δὲ κύριος ἁπάντων κατέστη, συναγαγόντα τῶν 4
ἀπὸ σκηνῆς καὶ θεάτρου τοὺς ἰταμωτάτους, ὁσημέραι πί-
νειν καὶ διαπληκτίζεσθαι τοῖς σκώμμασι, τοῦ τε γήρως
ἀωρότερα πράττειν δοκοῦντα, καὶ πρὸς τῷ καταισχύνειν
τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρχῆς πολλὰ τῶν δεομένων ἐπιμελείας
προϊέμενον. οὐ γὰρ ἦν τῷ Σύλλᾳ περὶ δεῖπνον ὄντι 5
148Z¹ *χρήσασθαι σπουδαῖον οὐδέν, ἀλλ' ἐνεργὸς ὢν καὶ σκυ-*
θρωπότερος παρὰ τὸν ἄλλον χρόνον, ἀθρόαν ἐλάμβανε
419S *μεταβολὴν ὁπότε πρῶτον ἑαυτὸν εἰς συνουσίαν καταβάλοι* b
καὶ πότον, ὥστε μιμῳδοῖς καὶ ὀρχησταῖς τιθασὸς εἶναι,
καὶ πρὸς πᾶσαν ἔντευξιν ὑποχείριος καὶ κατάντης.
ταύτης δὲ τῆς ἀνέσεως ἔοικε γεγονέναι νόσημα καὶ ἡ πρὸς 6
τοὺς ἔρωτας εὐχέρεια καὶ ῥύσις αὐτοῦ τῆς φιληδονίας,
ἧς οὐδὲ γηράσας ἐπαύσατο· Μητροβίου δὲ τῶν ἀπὸ
σκηνῆς τινος ἐρῶν διετέλεσεν ἔτι νέος ὤν. καὶ συνήντησεν 7

3 infra c. 6, 23. 13, 1 mor. 505b || 7 infra c. 36, 1 Athen. 6, 261c Sall. b. I. 95, 3 Val. Max. 6, 9, 6 Firm. Mat. math. 1, 7, 25. 28 || 23 infra c. 36, 2

[GL] 2 *αὐτῷ* om. L[t] || 8 *νέον μὲν ὄντα καὶ ἄδοξον ἔτι* G Sint. alii || 10 *συνάγοντα* Cor. || 13 *τῷ* BC Anon.: *τὸ* GL || 16 ⟨*πρὸς*⟩ *σπουδαῖον* Rei. || 19 *τίθασος* L[1] *τιθασσὸς* Rei. || 24 *ἔτι νέος ὢν* post *ἀρξάμενος γὰρ* (p. 134, 1) trp. Sint. secutus G. Hermannum, qui et verba *Μητροβίου . . . διετέλεσεν* deleverat ut ex c. 36, 2 margini ascripta; *διετέλεσε* ⟨*μέχρι γήρως*⟩· *ἔτι* ⟨*δὲ*⟩ *νέος ὢν* ⟨*ἄλλων τε ἠράσθη*⟩ *καὶ συνήντησεν* tentavit Emp. *διετέλεσεν, ἔτι νέος ὢν* ⟨*ἀρξάμενος*⟩. *καὶ . . . τοιοῦτον*· [*ἀρξάμενος*] *ἐρῶν γὰρ κοινῆς* Zie. | *συνήντησεν* Steph.: *συνήνθησαν* codd. *συνήνεγκεν* Sol.

αὐτῷ τὸ τοιοῦτον· ἀρξάμενος γὰρ ἐρᾶν κοινῆς μέν,
εὐπόρου δὲ γυναικὸς ὄνομα Νικοπόλεως, καὶ διὰ συν-
ήθειαν καὶ χάριν ἣν ἀφ' ὥρας εἶχεν εἰς ἐρωμένου σχῆμα
c περιελθών, ἀπελείφθη κληρονόμος ὑπὸ τῆς ἀνθρώπου
8 τελευτώσης. ἐκληρονόμησε δὲ καὶ τὴν μητρυιάν, ἀγα-
πηθεὶς ὥσπερ υἱὸς ὑπ' αὐτῆς· καὶ μετρίως μὲν ἀπὸ
τούτων εὐπόρησεν.
a.107 **3.** Ἀποδειχθεὶς δὲ ταμίας, ὑπατεύοντι Μαρίῳ τὴν
πρώτην ὑπατείαν συνεξέπλευσεν εἰς Λιβύην, πολεμήσων
2 Ἰογόρθαν. γενόμενος δ' ἐπὶ στρατοπέδου, τά τ' ἄλλα
παρεῖχεν ἑαυτὸν εὐδόκιμον, καὶ καιρῷ παραπεσόντι χρη-
σάμενος εὖ, φίλον ἐποιήσατο τὸν τῶν Νομάδων βασιλέα
3 Βόκχον. πρεσβευτὰς γὰρ αὐτοῦ ληστήριον Νομαδικὸν
ἐκφυγόντας ὑποδεξάμενος καὶ φιλοφρονηθείς, δῶρα καὶ 149 Z[1]
4 πομπὴν ἀσφαλῆ παρασχὼν ἀπέστειλεν. ὁ δὲ Βόκχος
d ἐτύγχανε μὲν ἔτι γε πάλαι γαμβρὸν ὄντα μισῶν καὶ φο-
βούμενος τὸν Ἰογόρθαν, τότε δ' ἡττημένῳ καὶ πεφευγότι
πρὸς αὐτὸν ἐπιβουλεύων, ἐκάλει τὸν Σύλλαν, δι' ἐκείνου
μᾶλλον βουλόμενος τὴν σύλληψιν καὶ παράδοσιν τοῦ
5 Ἰογόρθα γενέσθαι ἢ δι' αὐτοῦ. κοινωσάμενος δὲ τῷ
Μαρίῳ καὶ λαβὼν στρατιώτας ὀλίγους ὁ Σύλλας τὸν
μέγιστον ὑπέδυ κίνδυνον, ὅτι βαρβάρῳ καὶ πρὸς τοὺς
οἰκειοτάτους ἀπίστῳ πιστεύσας, ὑπὲρ τοῦ παραλαβεῖν
6 ἕτερον ἑαυτὸν ἐνεχείρισεν. οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Βόκχος ἀμ-
φοτέρων κύριος γενόμενος, καὶ καταστήσας ἑαυτὸν εἰς
ἀνάγκην τοῦ παρασπονδῆσαι τὸν ἕτερον, καὶ πολλὰ διενε- 420 S
e χθεὶς τῇ γνώμῃ, τέλος ἐκύρωσε τὴν πρώτην προδοσίαν,
a.105 7 καὶ παρέδωκε τῷ Σύλλᾳ τὸν Ἰογόρθαν. ὁ μὲν οὖν θρι-
αμβεύων ἐπὶ τούτῳ Μάριος ἦν, ἡ δὲ δόξα τοῦ κατορθώ-

8 Plut. Mar. 10, 2sqq. Sall. b. I. 102–113 Liv. per. 66 Vell. 2, 12, 1 Flor. 1, 36, 17 Oros. 5, 15, 18 de vir. ill. 67, 1. 75, 2 Eutrop. 4, 27, 4 App. Numid. 4. 5 Diod. 34, 39

[GL] 1 τὸ] τι Cor. || 5 μητρυὰν GL[1] || 12 τὸν τῶν G: τῶν L[1], corr. in τὸν L[2] || 14 δώροις Cor. || 19 μᾶλλον Ri.: μάλιστα || 20 ἢ δι' αὐτοῦ del. Sint. || 24 ἐνεχείρησεν G | ὑπ' ἀμφοτέρων L || 27 πρώτην om. L[t]

ματος, ἣν ὁ Μαρίου φθόνος Σύλλᾳ προσετίθει, παρελύ-
πει τὸν Μάριον ἡσυχῇ. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Σύλλας, φύσει 8
τε μεγάλαυχος ὤν, καὶ τότε πρῶτον ἐκ βίου ταπεινοῦ
καὶ ἀγνῶτος ἔν τινι λόγῳ γεγονὼς παρὰ τοῖς πολίταις καὶ
τοῦ τιμᾶσθαι γεγευμένος, εἰς τοῦτο φιλοτιμίας προῆλθεν,
ὥστε γλυψάμενος ἐν δακτυλίῳ φορεῖν εἰκόνα τῆς πράξεως,
καὶ ταύτῃ γε χρώμενος ἀεὶ διετέλεσεν. ἦν δ' ἡ γραφὴ 9
Βόκχος μὲν παραδιδούς, Σύλλας δὲ παραλαμβάνων τὸν
Ἰογόρθαν.

4. Ἠνία μὲν οὖν ταῦτα τὸν Μάριον· ἔτι δ' ἡγούμενος f
150 Z¹ ἐλάττονα τοῦ φθονεῖσθαι τὸν Σύλλαν, ἐχρῆτο πρὸς τὰς
στρατείας, τὸ μὲν δεύτερον ὑπατεύων πρεσβευτῇ, τὸ δὲ a.104
τρίτον χιλιάρχῳ, καὶ πολλὰ δι' ἐκείνου τῶν χρησίμων a.103
κατωρθοῦτο. πρεσβεύων τε γὰρ ἡγεμόνα Τεκτοσάγων 2
Κόπιλλον εἷλε, καὶ χιλιαρχῶν μέγα καὶ πολυάνθρωπον
ἔθνος †Μαρσοὺς ἔπεισε φίλους γενέσθαι καὶ συμμάχους
Ῥωμαίων.

Ἐκ δὲ τούτων τὸν Μάριον αἰσθόμενος ἀχθόμενον 3 **458**
αὐτῷ, καὶ μηκέτι προϊέμενον ἡδέως πράξεων ἀφορμάς,
ἀλλ' ἐνιστάμενον τῇ αὐξήσει, Κάτλῳ τῷ συνάρχοντι τοῦ a.102
Μαρίου προσένειμεν ἑαυτόν, ἀνδρὶ χρηστῷ μέν, ἀμβλυ-
τέρῳ δὲ πρὸς τοὺς ἀγῶνας. ὑφ' οὗ τὰ πρῶτα καὶ μέγιστα 4
πιστευόμενος, εἰς δύναμιν ἅμα δόξῃ προῄει. καὶ πολέμῳ 5
μὲν αἱρεῖ πολὺ μέρος τῶν ἐν ταῖς Ἄλπεσι βαρβάρων,
ἐπιλιπούσης δὲ τῆς ἀγορᾶς ἀναδεξάμενος τὴν ἐπιμέλειαν, a.101
τοσαύτην ἐποίησε περιουσίαν, ὥστε τῶν Κάτλου στρατιω-
τῶν ἐν ἀφθόνοις διαγόντων, καὶ τοῖς Μαρίου προσπαρα-
σχεῖν· ἐφ' ᾧ φησιν αὐτὸς (HRR I² 196) ἰσχυρῶς
ἀνιᾶσαι τὸν Μάριον. ἡ μὲν οὖν ἔχθρα βραχεῖαν οὕτω καὶ 6 b

2 Plut. Mar. 10, 8 mor. 806d Val. Max. 8, 14, 4 Plin. 37, 9 Babelon Monn. de la Rép. Rom. I 421 || 14 Vell. 2, 17, 3 de vir. ill. 75, 3 || 18 mor. 806d

[GL] 1 ⟨κατὰ⟩ Μαρίου Zie. || 5 γεγευμένος Zie. cl. mor.: γενόμενος || 10 ἠνία L¹ || 11 ἐλάττονα τοῦ Petavius: ἔλαττον αὐτοῦ || 16 Μαρσοὺς corruptum esse monuit Harrison || 24 αἴρει G αἶρει L: em. Br. || 28 αὐτὸς Sol.: αὐτὸν || 29 ἀνιᾶσθαι Ma.

μειρακιώδη λαβοῦσα τὴν πρώτην ὑπόθεσιν καὶ ἀρχήν, εἶτα 421 S
χωροῦσα δι' αἵματος ἐμφυλίου καὶ στάσεων ἀνηκέστων
ἐπὶ τυραννίδα καὶ σύγχυσιν ἁπάντων πραγμάτων, ἀπέδειξε
τὸν Εὐριπίδην σοφὸν ἄνδρα καὶ πολιτικῶν ἐπιστήμονα
νοσημάτων, διακελευσάμενον (Phoen. 531 sqq.) *φυλάτ-*
τεσθαι τὴν φιλοτιμίαν, ὡς ὀλεθριωτάτην καὶ κακίστην
δαίμονα τοῖς χρωμένοις.

5. *Ὁ δὲ Σύλλας, οἰόμενος αὐτῷ τὴν ἀπὸ τῶν πολεμι-*
κῶν δόξαν ἐπὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις διαρκεῖν, καὶ δοὺς 151 Z
ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς στρατείας εὐθὺς ἐπὶ τὴν τοῦ δήμου πρᾶ-
a.95 *ξιν, ἐπὶ στρατηγίαν πολιτικὴν ἀπεγράψατο, καὶ διεψεύ-*
c 2 *σθη. τὴν δ' αἰτίαν τοῖς ὄχλοις ἀνατίθησι· φησὶ γὰρ*
(HRR I² 197) *αὐτοὺς τὴν πρὸς Βόκχον εἰδότας φιλίαν,*
καὶ προσδεχομένους, εἰ πρὸ τῆς στρατηγίας ἀγορανομοίη,
κυνηγέσια λαμπρὰ καὶ Λιβυκῶν θηρίων ἀγῶνας, ἑτέρους
ἀποδεῖξαι στρατηγούς, ὡς αὐτὸν ἀγορανομεῖν ἀναγκά-
3 *σοντας. ἔοικε δὲ τὴν ἀληθῆ τῆς ἀποτεύξεως αἰτίαν οὐχ*
4 *ὁμολογῶν ὁ Σύλλας ἐλέγχεσθαι τοῖς πράγμασιν. ἐνιαυτῷ*
a.94 *γὰρ κατόπιν ἔτυχε τῆς στρατηγίας, τοῦ δήμου τὸ μέν τι*
5 *θεραπείᾳ, τὸ δὲ καὶ χρήμασι προσαγαγόμενος. διὸ δὴ*
a.93 *καὶ στρατηγοῦντος αὐτοῦ, καὶ πρὸς Καίσαρα μετ' ὀργῆς*
εἰπόντος ὡς χρήσεται τῇ ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν ἐξουσίᾳ, γελάσας
d *ὁ Καῖσαρ „ὀρθῶς" ἔφη „τὴν ἀρχὴν ἰδίαν νομίζεις· ἔχεις*
γὰρ αὐτὴν πριάμενος."

a.92 6 *Μετὰ δὲ τὴν στρατηγίαν εἰς τὴν Καππαδοκίαν ἀπο-*
στέλλεται, τὸν μὲν ἐμφανῆ λόγον ἔχων πρὸς τὴν στρα-
τείαν Ἀριοβαρζάνην καταγαγεῖν, αἰτίαν δ' ἀληθῆ Μιθρι-
δάτην ἐπισχεῖν, πολυπραγμονοῦντα καὶ περιβαλλόμενον
7 *ἀρχὴν καὶ δύναμιν οὐκ ἐλάττονα τῆς ὑπαρχούσης. ἰδίαν*

8 Val. Max. 7, 5, 5 de vir. ill. 75, 3 Firm. Mat. math. 1, 7, 28 || 12 cf. Plin. 8, 53 || 25 Liv. per. 70 App. Mithr. 16, 57 Iustin. 38, 2, 8 de vir. ill. 75, 4. 76, 2

[GL] 4 *εὐριπίδη* L || 5 *διακελευσάμενος*, corr. in *-μενον* m. 1, G || 8 *αὐτῶ* L | *πολεμίων* G || 11 *ἐπὶ* del. Latte || 14 *ἀγορανομόη* G || 16 *ἀναγκάσαντας*, sed corr. ras., G || 21 *καί* ⟨*ποτε*⟩ *πρὸς* Zie. | *καίσαρ* GL

*μὲν οὖν δύναμιν οὐ πολλὴν ἐπήγετο, χρησάμενος δὲ
τοῖς συμμάχοις προθύμοις, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν Καπ-
παδόκων, πλείονας δ' αὖθις Ἀρμενίων προσβοηθοῦντας*
422 S *ἀποκτείνας, Γόρδιον μὲν ἐξήλασεν, Ἀριοβαρζάνην δ'
ἀπέδειξε βασιλέα. διατρίβοντι δ' αὐτῷ παρὰ τὸν Εὐ-* 8 e
φράτην ἐντυγχάνει Πάρθος Ὀρόβαζος, Ἀρσάκου βασι-
152 Z[1] *λέως πρεσβευτής, οὔπω πρότερον ἀλλήλοις ἐπιμεμειγμέ-
νων τῶν γενῶν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῆς μεγάλης δοκεῖ Σύλλα
τύχης γενέσθαι, τὸ πρώτῳ Ῥωμαίων ἐκείνῳ Πάρθους
συμμαχίας καὶ φιλίας δεομένους διὰ λόγων ἐλθεῖν. ὅτε* 9
*καὶ λέγεται τρεῖς δίφρους προθέμενος, τὸν μὲν Ἀριο-
βαρζάνῃ, τὸν δ' Ὀροβάζῳ, τὸν δ' αὐτῷ, μέσος ἀμφοῖν
καθεζόμενος χρηματίζειν. ἐφ' ᾧ τὸν μὲν Ὀρόβαζον ὕστε-* 10
*ρον ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς ἀπέκτεινε, τὸν δὲ Σύλλαν
οἱ μὲν ἐπῄνεσαν ἐντρυφήσαντα τοῖς βαρβάροις, οἱ δ'
ὡς φορτικὸν ᾐτιάσαντο καὶ ἀκαίρως φιλότιμον. ἱστο-* 11 f
*ρεῖται δέ τις ἀνὴρ τῶν μετ' Ὀροβάζου καταβεβηκότων
Χαλδαῖος, εἰς τὸ τοῦ Σύλλα πρόσωπον ἀπιδών, καὶ ταῖς
κινήσεσι τῆς τε διανοίας καὶ τοῦ σώματος οὐ παρέργως
ἐπιστήσας, ἀλλὰ πρὸς τὰς τῆς τέχνης ὑποθέσεις τὴν φύσιν
ἐπισκεψάμενος, εἰπεῖν ὡς ἀναγκαῖον εἴη τοῦτον τὸν
ἄνδρα μέγιστον γενέσθαι, θαυμάζειν δὲ καὶ νῦν πῶς
ἀνέχεται μὴ πρῶτος ὢν ἁπάντων.*
Ἀναχωρήσαντι δ' αὐτῷ δίκην ἔλαχε δώρων Κηνσωρῖ- **454** 12
*νος, ὡς πολλὰ χρήματα συνειλοχότι παρὰ τὸν νόμον ἐκ
φίλης καὶ συμμάχου βασιλείας. οὐ μὴν ἀπήντησεν ἐπὶ
τὴν κρίσιν, ἀλλ' ἀπέστη τῆς κατηγορίας.*

6. *Ἡ μέντοι πρὸς Μάριον αὐτῷ στάσις ἀνερριπίζετο,
καινὴν ὑπόθεσιν λαβοῦσα τὴν Βόκχου φιλοτιμίαν, ὃς*

8 et 16 Vell. 2, 24, 3 || **16** cf. infra c. 37, 2 || **24** Firm. Mat. math. 1, 7, 28 || **28** Plut. Mar. 32, 4 de vir. ill. 75, 6

[**GL**] **2** scribebatur *Καππαδοκῶν*; cf. Lucull. 14, 8. 26, 1 Alex. 18, 4, sed et infra 22, 6. 23, 4 || **9** *τὸ* **L**: *τῷ* **G** || **12** *τὸν*[1]] *τὸ* **L**[1] | *αὐτῶι* **GL**[1] || **18** *Χαλδαῖος* Am.: *χαλκιδεὺς* (*magi* Vell.) || **25** *συνειληχότι*: em. Cor. || **26** *βασιλείας* **L**: *φιλίας* **G** || **27** ⟨*προ*⟩*απέστη* Zie. cl. Gracch. 23, 7

τόν τε δῆμον ἅμα θεραπεύων ἐν Ῥώμῃ καὶ τῷ Σύλλᾳ
χαριζόμενος, ἀνέθηκε Νίκας ἐν Καπιτωλίῳ τροπαιο-
φόρους, καὶ παρ' αὐταῖς χρυσοῦν Ἰογόρθαν ὑφ' ἑαυτοῦ 153Z¹
2 Σύλλᾳ παραδιδόμενον. ἐφ' ᾧ τοῦ Μαρίου βαρυθυμου-
μένου καὶ καθαιρεῖν ἐπιχειροῦντος, ἑτέρων δ' ἀμυνόντων
b τῷ Σύλλᾳ, καὶ τῆς πόλεως ὅσον οὔπω διακεκαυμένης ὑπ'
a.91 ἀμφοῖν, ὁ συμμαχικὸς πόλεμος πάλαι τυφόμενος ἐπὶ τὴν
3 πόλιν ἀναλάμψας τότε τὴν στάσιν ἐπέσχεν. ἐν τούτῳ, 423S
μεγίστῳ καὶ ποικιλωτάτῳ γενομένῳ, καὶ πλεῖστα κακὰ
καὶ βαρυτάτους παρασχόντι κινδύνους Ῥωμαίοις, Μάριος
μὲν οὐδὲν ἀποδεῖξαι μέγα δυνηθείς, ἤλεγχε τὴν πολεμι-
4 κὴν ἀρετὴν ἀκμῆς καὶ ῥώμης δεομένην· Σύλλας δὲ πολλὰ
δράσας ἄξια λόγου, δόξαν ἔσχεν ἡγεμόνος μεγάλου μὲν
παρὰ τοῖς πολίταις, μεγίστου δὲ παρὰ τοῖς φίλοις, εὐ-
5 τυχεστάτου δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς. ἀλλ' οὐκ ἔπαθε
ταὐτὸ Τιμοθέῳ τῷ τοῦ Κόνωνος, ὃς εἰς τὴν Τύχην
c αὐτοῦ τὰ κατορθώματα τῶν ἐχθρῶν τιθεμένων, καὶ
γραφόντων ἐν πίναξι κοιμώμενον ἐκεῖνον, τὴν δὲ Τύχην
δικτύῳ τὰς πόλεις περιβάλλουσαν, ἀγροικιζόμενος καὶ
χαλεπαίνων πρὸς τοὺς ταῦτα ποιοῦντας, ὡς ἀποστερού-
μενος ὑπ' αὐτῶν τῆς ἐπὶ ταῖς πράξεσι δόξης, ἔφη ποτὲ
πρὸς τὸν δῆμον, ἐπανήκων ἐκ στρατείας εὖ κεχωρηκέναι
δοκούσης· „ἀλλὰ ταύτης γε τῆς στρατείας οὐδὲν ἄνδρες
6 Ἀθηναῖοι τῇ Τύχῃ μέτεστι." πρὸς Τιμόθεον μὲν οὖν
φασιν οὕτω φανέντα φιλότιμον ἀντιμειρακιεύεσθαι τὸ
δαιμόνιον, ὥστε μηδὲν ἔτι πρᾶξαι λαμπρόν, ἀλλ' ὅλως
ἀποτυγχάνοντα ταῖς πράξεσι καὶ προσκρούοντα τῷ δήμῳ

8 Plut. Mar. 33 Diod. 37, 2, 8 App. civ. 1, 40, 179. 46, 201. 202. 50sq., 217–226 Cic. Font. 43 de div. 1, 72. 2, 65 Liv. per. 75 Val. Max. 1, 6, 4 Vell. 2, 15, 3. 16, 2. 4. 17, 3 Flor. 2, 6, 13 Oros. 5, 18, 16. 22. 23. 19, 3 Eutrop. 5, 3 de vir. ill. 75, 5 Plin. 3, 70. 22, 12. 14, 62 Frontin. strat. 1, 5, 17 || 16 mor. 187b 856b Ael. v. h. 13, 43 schol. Dem. Ol. 2 p. 30a Suda s. v. Τιμόθεος schol. Ar. Plut. 180

[GL] 1 τε om. L || 2 ἀνέθηκε Νίκας Cob. cl. Mar. 32, 4: ἀνέθηκεν εἰκόνας || 3 αὐτὰς (potius quam αὐτοὺς) G, sed cf. Mar. 32, 4 || 5 ἀμυνόντων Zie.: ἀμύνειν cf. Rh. Mus. 76, 34sq. || 23. 24 ἀθηναῖοι ἄνδρες: trp. Bekker || 27 ἐπιτυγχάνοντα G

154 Z[1] τέλος ἐκπεσεῖν τῆς πόλεως· Σύλλας δ' οὐ μόνον ἡδέως d 7
προσιέμενος τὸν τοιοῦτον εὐδαιμονισμὸν καὶ ζῆλον, ἀλλὰ
καὶ συναύξων καὶ συνεπιθειάζων τὰ πραττόμενα τῆς
Τύχης ἐξῆπτεν, εἴτε κόμπῳ χρώμενος, εἴθ' οὕτως ἔχων τῇ
δόξῃ πρὸς τὸ θεῖον. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι γέ- 8
γραφεν (HRR I² 197), ὅτι τῶν καλῶς αὐτῷ βεβουλεῦσθαι
δοκούντων αἱ μὴ κατὰ γνώμην, ἀλλὰ πρὸς καιρὸν ἀπο-
τολμώμεναι πράξεις ἔπιπτον εἰς ἄμεινον. ἔτι δὲ καὶ δι' 9
ὧν φησι πρὸς Τύχην εὖ πεφυκέναι μᾶλλον ἢ πρὸς πόλεμον,
τῇ Τύχῃ τῆς ἀρετῆς πλέον ἔοικε νέμειν, καὶ ὅλως ἑαυτὸν τοῦ
δαίμονος ποιεῖν, ὅς γε καὶ τῆς πρὸς Μέτελλον ὁμονοίας, e
ἰσότιμον ἄνδρα καὶ κηδεστήν, εὐτυχίαν τινὰ θείαν
424 S αἰτιᾶται· πολλὰ γὰρ αὐτῷ πράγματα παρέξειν ἐπίδοξον a. 80
ὄντα, πρᾳότατον ἐν τῇ κοινωνίᾳ γενέσθαι τῆς ἀρχῆς. ἔτι 10
δὲ Λευκόλλῳ μὲν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν, ὧν ἐκείνῳ τὴν
γραφὴν ἀνατέθεικε, παραινεῖ μηδὲν οὕτως ἡγεῖσθαι
βέβαιον, ὡς ὅ τι ἂν αὐτῷ προστάξῃ νύκτωρ τὸ δαιμόνιον.
ἐκπεμπομένου δ' αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως εἰς τὸν συμμαχικὸν 11 a. 90
πόλεμον, ἱστορεῖ χάσμα τῆς γῆς μέγα γενέσθαι περὶ
Λαβέρνην, ἐκ δὲ τούτου πῦρ ἀναβλύσαι πολύ, καὶ φλόγα
λαμπρὰν στηρίξαι πρὸς τὸν οὐρανόν· εἰπεῖν δὴ καὶ τοὺς 12
μάντεις ὡς ἀνὴρ ἀγαθὸς ὄψει διάφορος καὶ περιττὸς f
ἄρξας ἀπαλλάξει τῇ πόλει ταραχὰς τὰς παρούσας. τοῦτον 13
155 Z[1] δ' αὐτὸν εἶναί φησιν ὁ Σύλλας· τῆς μὲν γὰρ ὄψεως ἴδιον
εἶναι τὸ περὶ τὴν κόμην χρυσωπόν, ἀρετὴν δ' οὐκ αἰσχύνε-
σθαι μαρτυρῶν ἑαυτῷ μετὰ πράξεις καλὰς οὕτω καὶ
μεγάλας. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς θειότητος.

1 cf. ad cap. 34 || **11** mor. 202e || **15** Plut. Luc. 1, 4. 4, 5 || **16** Plut. Luc. 23, 6 || **19** Oros. 5, 18, 5 Iul. Obs. 54

[**GL**] **20** *λαβέρνην*, sed corr. ras. in *λαβέρνιν*, **L**: *λαβέρνιν* **G** *Αἰσερνίαν* H. Peter cl. Iul. Obs. 54, ubi Oudendorpius *Aeserniae* pro tradita lectione *Aenariae* proposuit, ut consensus fiat cum Orosii verbis 5, 18, 5. 16, qui *in Samnitibus* id ipsum prodigium evenisse narrat; cf. W. Schulze, Lat. Eigennamen 480, 9 || **21** *στηρίσαι*: em. Mu. | *καὶ* del. Rei. || **24** *αὐτὸν* **GL**[1] || **26** *πράξας*, sed *α* altera erasa, **G** || **27** *θειότητος*] *ὁσιότητος* Cob. sed cf. mor. 857a

14 *Τὸν δ' ἄλλον τρόπον ἀνώμαλός τις ἔοικε γεγονέναι*
455 *καὶ διάφορος πρὸς ἑαυτόν, ἀφελέσθαι πολλά, χαρίσασθαι*
πλείονα, τιμῆσαι παραλόγως, ἐφυβρίσαι, θεραπεύειν ὧν
δέοιτο, θρύπτεσθαι πρὸς τοὺς δεομένους, ὥστ' ἀγνοεῖσθαι
15 *πότερον ὑπερόπτης φύσει μᾶλλον ἢ κόλαξ γέγονε. τὴν μὲν*
γὰρ ἐν ταῖς τιμωρίαις ἀνωμαλίαν, ἐξ ὧν ἔτυχεν αἰτιῶν
ἀποτυμπανίζοντος αὐτοῦ, καὶ πάλιν τὰ μέγιστα τῶν
ἀδικημάτων πράως φέροντος, καὶ διαλλαττομένου μὲν ἐπὶ
τοῖς ἀνηκέστοις μετ' εὐκολίας, τὰ δὲ μικρὰ καὶ φαῦλα
προσκρούσματα σφαγαῖς καὶ δημεύσεσιν οὐσιῶν μετιόντος,
οὕτως ἄν τις διαιτήσειεν, ὡς φύσει μὲν ὀργὴν χαλεπὸν
b *ὄντα καὶ τιμωρητικόν, ὑφιέμενον δὲ τῆς πικρίας λογισμῷ*
16 *πρὸς τὸ συμφέρον. ἐν αὐτῷ γέ τοι τούτῳ τῷ συμμαχικῷ*
πολέμῳ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ στρατηγικὸν ἄνδρα ⟨καὶ⟩
πρεσβευτήν, Ἀλβῖνον ὄνομα, ξύλοις καὶ λίθοις διαχρησαμέ-
νων, παρεῖδε καὶ οὐκ ἐπεξῆλθεν ἀδίκημα τοσοῦτον, ἀλλὰ
καὶ σεμνυνόμενος διεδίδου λόγον, ὡς προθυμοτέροις διὰ 425 S
τοῦτο χρήσοιτο πρὸς τὸν πόλεμον αὐτοῖς, ἰωμένοις τὸ 156Z¹
17 *ἁμάρτημα δι' ἀνδραγαθίας. τῶν δ' ἐγκαλούντων οὐδὲν*
ἐφρόντιζεν, ἀλλ' ἤδη καταλῦσαι Μάριον διανοούμενος,
καὶ τοῦ πρὸς τοὺς συμμάχους πολέμου τέλος ἔχειν δο-
κοῦντος ἀποδειχθῆναι στρατηγὸς ἐπὶ Μιθριδάτην, ἐθε-
c 18 *ράπευε τὴν ὑφ' ἑαυτῷ στρατιάν· καὶ παρελθὼν εἰς τὴν*
a. 88 *πόλιν, ὕπατος μὲν ἀποδείκνυται μετὰ Κοΐντου Πομπηΐου,*
πεντήκοντ' ἔτη γεγονώς, γαμεῖ δὲ γάμον ἐνδοξότατον

1 Vell. 2, 25, 3 App. civ. 1, 104, 484–487 || **13** Liv. per. 75 Oros. 5, 18, 22 Val. Max. 9, 8, 3 (Polyaen. 8, 9, 1) || **19** cf. ad c. 12, 12 || **23** Vell. 2, 17, 3 Diod. 37, 25

[**GL**] **3** *παραλόγως,* ⟨*παραλόγως*⟩ Am. Anon.; si quid mutandum, inseram pro duplicatione vix Plutarchea voculam *καί* vel *καὶ πάλιν* ut est paulo post v. **7** || **10** *προσκρούματα* **L** || **13 – 19** libere exscripsit Polyaen. 8, 9, 1 || **13** *γε τοι τούτωι τῶι*, sed *τούτωι* supra lin., **G**: *τοι* om. **L** et editt. || **14** *καὶ* add. Polyaen. || **15** *ὄνομα* om., deinde *λίθοις καὶ ξύλοις* Polyaen. || **16** *παρεῖδε* Sintenisii et Polyaeni est in **G** licet pallidum: *παρῆλθε* **L** et editt. || **18** *χρήσοιτο* Sch.: *χρήσαιτο* | *ἰώμενος* **L** || **23** *στρατιὰν* **L²**: *στρατείαν* **GL¹**

Καικιλίαν τὴν Μετέλλου θυγατέρα τοῦ ἀρχιερέως. ἐφ' ᾧ 19
πολλὰ μὲν εἰς αὐτὸν ᾖδον οἱ δημοτικοί, πολλοὶ δὲ τῶν
πρώτων ἐνεμέσων, οὐκ ἄξιον ἡγούμενοι τῆς γυναικὸς ὃν
ἄξιον ὑπατείας ἔκριναν, ὥς φησιν ὁ Τίτος (Liv. lib. 77
fr. 15 H.). *οὐ μόνην δὲ ταύτην ἔγημεν, ἀλλὰ πρώτην μὲν* 20
ἔτι μειράκιον ὢν Ἰλίαν ἔσχε, τὴν καὶ θυγάτριον αὐτῷ
τεκοῦσαν, εἶτα μετ' ἐκείνην Αἰλίαν· τρίτην δὲ Κλοιλίαν, 21
ἣν ἀπεπέμψατο μὲν ὡς στεῖραν ἐντίμως καὶ μετ' εὐφημίας
καὶ δῶρα προσθείς, ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις ἀγαγό- d
μενος τὴν Μετέλλαν, ἔδοξε διὰ τοῦτο τὴν Κλοιλίαν οὐ
καλῶς αἰτιάσασθαι. τὴν μέντοι Μετέλλαν ἐν πᾶσι θερα- 22
πεύων διετέλεσεν, ὥστε καὶ τὸν Ῥωμαίων δῆμον, ὅτε τοὺς
περὶ Μάριον φυγάδας ἐπεθύμει καταγαγεῖν, ἀρνουμένου
τοῦ Σύλλα δεομένων, ἐπιβοήσασθαι τὴν Μετέλλαν.
ἐδόκει δὲ καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἑλὼν τὸ ἄστυ προσενεχθῆναι 23
157 Z[1] *τραχύτερον, ὅτι τὴν Μετέλλαν ἀπὸ τοῦ τείχους γεφυρί-*
ζοντες ἐλοιδόρησαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον (c. 13 sq.).

7. *Τότε δὲ τὴν ὑπατείαν πρὸς τὰ μέλλοντα μικρὸν*
ἡγούμενος, ἐπτόητο τῇ γνώμῃ πρὸς τὸν Μιθριδατικὸν e
πόλεμον. ἀντανίστατο δ' αὐτῷ Μάριος ὑπὸ δοξομανίας 2
καὶ φιλοτιμίας, ἀγηράτων παθῶν, ἀνὴρ τῷ τε σώματι
βαρὺς καὶ ταῖς ἔναγχος ἀπειρηκὼς στρατείαις διὰ γῆρας,
ἐκδήμων καὶ διαποντίων πολέμων ἐφιέμενος. καὶ τοῦ 3
Σύλλα πρὸς τὰς ἐπιλιπεῖς πράξεις ὁρμήσαντος εἰς τὸ
426 S *στρατόπεδον, αὐτὸς οἰκουρῶν ἐτεκταίνετο τὴν ὀλεθριω-*
τάτην ἐκείνην καὶ ὅσα σύμπαντες οἱ πόλεμοι τὴν Ῥώμην
οὐκ ἔβλαψαν ἀπειργασμένην στάσιν, ὡς καὶ τὸ δαιμόνιον
αὐτοῖς προεσήμηνε. πῦρ μὲν γὰρ αὐτόματον ἐκ τῶν 4 f

15 Sen. de matrim. fr. 63 Haase || **20** Plut. Mar. 34

[GL] **1** *καὶ* (per compend.) *κιλίαν* G || **3** *ἐνεμέσσων* L || **4** *τί-τος* L *τίτιος* G || **6** *Ἰουλίαν* Anon. || **7** *κλοιλίαν*, sed *λ*[1] post inser. m. 1, G: *κοιλλίαν* L || **8** *ἐντίμως ⟨δὲ⟩* Rei. || **10** *κοιλλίαν* L || **13** *Μά-ριον* Am.: *οὐάριον* | *ἀρνυμένου* L[1] || **14** *δεόμενον*: em. Zie. (an *δεο-μένοις*? cf. Rh. Mus. 76, 35) | *ἐπιβοήσεσθαι* G || **20** *ἀντανίσταντο* G, *ν* m. 1 *ἀντανίστατο* L || **26** *πολέμιοι*: em. Cor. || **27** *ἀπειργασμένην* Sint.: *ἀπειργασαμένην* G *ἀπεργασαμένην* L

τὰ σημεῖα δοράτων ὑποφερόντων ἀνέλαμψε καὶ κατ-
εσβέσθη μόλις· κόρακες δὲ τρεῖς τοὺς νεοσσοὺς εἰς τὴν
ὁδὸν προαγαγόντες κατέφαγον, τὰ δὲ λείψανα πάλιν εἰς
5 τὴν νεοσσιὰν ἀνήνεγκαν. καὶ μυῶν δ᾿ ἐν ἱερῷ χρυσὸν
ἀνακείμενον διαφαγόντων, μίαν οἱ ζάκοροι πάγῃ θήλειαν
λαμβάνουσιν, ἡ δ᾿ ἐν αὐτῇ τῇ πάγῃ τεκοῦσα πέντε, κατ-
6 ανάλωσε τὰ τρία. τὸ δὲ πάντων μέγιστον, ἐξ ἀνεφέλου
καὶ διαίθρου τοῦ περιέχοντος ἤχησε φωνὴ σάλπιγγος,
ὀξὺν ἀποτείνουσα καὶ θρηνώδη φθόγγον, ὥστε πάντας
456 7 ἔκφρονας γενέσθαι καὶ καταπτῆξαι διὰ τὸ μέγεθος. Τυρ-
ρηνῶν δ᾿ οἱ λόγιοι μεταβολὴν ἑτέρου γένους ἀπεφήναντο 158 Z[1]
8 καὶ μετακόσμησιν ἀποσημαίνειν τὸ τέρας· εἶναι μὲν γὰρ
⟨ἀνθρώπων⟩ ὀκτὼ τὰ σύμπαντα γένη, διαφέροντα τοῖς
βίοις καὶ τοῖς ἤθεσιν ἀλλήλων, ἑκάστῳ δ᾿ ἀφωρίσθαι
χρόνων ἀριθμὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, συμπεραινόμενον ἐνιαυτοῦ
9 μεγάλου περιόδῳ. καὶ ὅταν αὕτη σχῇ τέλος, ἑτέρας
ἐνισταμένης κινεῖσθαί τι σημεῖον ἐκ γῆς ἢ οὐρανοῦ
θαυμάσιον, ᾧ δῆλον εἶναι τοῖς πεφροντικόσι τὰ τοιαῦτα
καὶ μεμαθηκόσιν εὐθύς, ὅτι καὶ τρόποις ἄλλοις καὶ βίοις
ἄνθρωποι χρώμενοι γεγόνασι, καὶ θεοῖς ἧττον ἢ μᾶλλον
10 τῶν προτέρων μέλοντες. τά τε γὰρ ἄλλα φασὶν ἐν τῇ τῶν
b γενῶν ἀμείψει λαμβάνειν μεγάλας καινοτομίας, καὶ τὴν
μαντικήν ποτε μὲν αὔξεσθαι τῇ τιμῇ καὶ κατατυγχάνειν

10 cf. Thulin, Göteb. Högsk. Årskr. XIV (1909), 63sq.

[**GL**] **3** *προσαγαγόντες*: em. Rei. || **4** *νοσσιὰν* L || **7** *μεγίστων* L[1] || **7–21** *ἐξ ἀνεφέλου – μέλοντες* exscripta sunt libere (sed Livio et Diodoro auctoribus laudatis) et in Suda s. v. *Σύλλας* et in excerptis Planudeis vulgo Cassio Dioni attributis, cf. Boissevainii editio Cassii Dionis I p. CXI et CXXI || **9** *τὸν φθόγγον* exc. Plan. | *τοὺς μὲν ἀκούσαντας ἅπαντας* Suda exc. Plan. || **10** *διὰ* om. L | *διὰ τὸ μέγεθος* del. Herw. || **11** *ἀπεφήναντο* scripsi: *ἀπεφαίνοντο* **GL** *ἀποφήνασθαι* Suda exc. Plan. || **12** *σημαίνειν* Suda exc. Plan. || **13** *ἀνθρώπων* add. Suda exc. Plan. || **14** *ἤθεσιν* Cor. Suda exc. Plan.: *ἤθεσι δι᾿* || **15** *χρόνον* [*ἀριθμὸν*] Suda exc. Plan. || **16** *αὕτη* Rei.: *αὐτὴ* || **17** *κινεῖσθαι*] *γενέσθαι* Emp. (sed *κινεῖσθαι* et Suda et exc. Plan.) | *ἢ* ⟨*ἐξ*⟩ Zie. || **18** *ᾧ* Bernhardy: *ὡς* **GL** *ὃ* Suda *ἢ* exc. Plan. (*ᾗ* Bekker) || **20** *ἢ μᾶλλον* om. Suda || **21** *μέλοντες* Steph.: *μέλλοντες* **GL** exc. Plan. *μέλονται* Suda

ταῖς προαγορεύσεσι, καθαρὰ καὶ φανερὰ σημεῖα τοῦ
δαιμονίου προπέμποντος, αὖθις δ' ἐν ἑτέρῳ γένει ταπεινὰ
πράττειν, αὐτοσχέδιον οὖσαν τὰ πολλὰ καὶ δι' ἀμυδρῶν
καὶ σκοτεινῶν ὀργάνων τοῦ μέλλοντος ἁπτομένην. ταῦτα 11
μὲν οὖν οἱ λογιώτατοι Τυρρηνῶν καὶ πλέον τι τῶν ἄλλων
427 S εἰδέναι δοκοῦντες ἐμυθολόγουν. τῆς δὲ συγκλήτου τοῖς 12
μάντεσι περὶ τούτων σχολαζούσης καὶ καθημένης ἐν τῷ
ναῷ τῆς Ἐνυοῦς, στρουθὸς εἰσέπτη πάντων ὁρώντων, c
τέττιγα φέρων τῷ στόματι, καὶ τὸ μὲν ἐκβαλὼν μέρος
αὐτοῦ κατέλιπε, τὸ δ' ἔχων ἀπῆλθεν. ὑφεωρῶντο δὴ 13
159 Z[1] στάσιν οἱ τερατοσκόποι καὶ διαφορὰν τῶν κτηματικῶν
πρὸς τὸν ἀστικὸν ὄχλον καὶ ἀγοραῖον· φωνάεντα γὰρ
τοῦτον εἶναι καθάπερ τέττιγα, τοὺς δὲ χωρίτας ⟨καὶ⟩
ἀρουραίους.

8. Μάριος δὴ προσλαμβάνει δημαρχοῦντα Σουλπίκιον, a.88
ἄνθρωπον οὐδενὸς δεύτερον ἐν ταῖς ἄκραις κακίαις, ὥστε
μὴ ζητεῖν τίνος ἐστὶν ἑτέρου μοχθηρότερος, ἀλλὰ πρὸς
τί μοχθηρότατος ἑαυτοῦ. καὶ γὰρ ὠμότης καὶ τόλμα καὶ 2
πλεονεξία περὶ αὐτὸν ἦν ἀπερίσκεπτος αἰσχροῦ παντὸς
καὶ κακοῦ, ὅς γε τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν ἐξελευθε-
ρικοῖς καὶ μετοίκοις πωλῶν, ἀναφανδὸν ἠρίθμει τιμὴν d
διὰ τραπέζης ἐν ἀγορᾷ κειμένης. ἔτρεφε δὲ τρισχιλίους 3
μαχαιροφόρους, καὶ πλῆθος ἱππικῶν νεανίσκων πρὸς
ἅπαν ἑτοίμων περὶ αὐτὸν εἶχεν, οὓς ἀντισύγκλητον ὠνό-
μαζε· νόμον δὲ κυρώσας μηδένα συγκλητικὸν ὑπὲρ δισ- 4
χιλίας δραχμὰς ὀφείλειν, αὐτὸς ἀπέλιπε μετὰ τὴν τελευ-

15 cap. 8 Plut. Mar. 35, 1–5 App. civ. 1, 55, 241–56, 249 Liv. per. 77 Vell. 2, 18, 4–6 Val. Max. 9, 7 mil. Rom. 1 al.

[GL] **2** *προσπέμποντος* Rei. ‖ **10** *ἀνῆλθεν* L[1] ‖ **12** *φωνήεντα* Sch., sed cf. Lobeck, Phryn. 639 ‖ **13** *καὶ* add. Emp. | *καθάπερ στρουθόν, τοὺς δὲ χωρίτας ἀρουραίους καθάπερ τέττιγας* Anon. *καθάπερ τέττιγα, τοὺς δὲ χωρίτας* (sive *ἀρουραίους*) *καθάπερ στρουθόν* Sch. *καθάπερ τέττιγα, στρουθοὺς δὲ χωρίτας* (sive *ἀρουραίους*) Sint., qui et *καθάπερ τέττιγα, τοὺς δὲ χωρίτας* ‖ **17** *τίνος*] *τίς* L[1] | *ἑταίρου*, sed corr. m. 1, G ‖ **18** *μοχθηρότερος*, sed corr. m. 1, L ‖ **19. 20** *παντὸς καὶ* Zie.: *καὶ παντὸς* ‖ **21** *πωλῶν*] *πολλῶν* G ‖ **24** *αὐτὸν* GL ‖ **25** *δισχιλίους* G ‖ **26** *δραγμὰς* L[1] | *ἀπέλειπε* G

5 τὴν ὀφλήματος μυριάδας τριακοσίας. οὗτος εἰς τὸν δῆ-
a. 88 μον ἀφεθεὶς ὑπὸ τοῦ Μαρίου, καὶ συντ⟨αρ⟩άξας πάντα
τὰ πράγματα βίᾳ καὶ σιδήρῳ, νόμους ἔγραφεν ἄλλους τε
μοχθηροὺς καὶ τὸν διδόντα Μαρίῳ τοῦ Μιθριδατικοῦ
e 6 πολέμου τὴν ἡγεμονίαν. ἀπραξίας δὲ διὰ ταῦτα τῶν
ὑπάτων ψηφισαμένων, ἐπαγαγὼν αὐτοῖς ἐκκλησιάζουσι
περὶ τὸν νεὼν τῶν Διοσκούρων ὄχλον, ἄλλους τε πολ-
λοὺς καὶ τὸ Πομπηίου τοῦ ὑπάτου μειράκιον ἐπὶ τῆς
ἀγορᾶς ἀνεῖλεν· αὐτὸς δὲ Πομπήιος λαθὼν ἐξέφυγε. 160 Z¹
7 Σύλλας δ' εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μαρίου συνδιωχθείς, ἠναγ-
8 κάσθη προελθὼν τὰς ἀπραξίας λῦσαι. καὶ διὰ τοῦτο τὸν
Πομπήιον ἀποχειροτονήσας ὁ Σουλπίκιος οὐκ ἀφείλετο 428 S
τοῦ Σύλλα τὴν ὑπατείαν, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ Μιθριδάτην
στρατείαν μόνον εἰς Μάριον μετήνεγκε· καὶ πέμπει χι-
λιάρχους εὐθὺς εἰς Νῶλαν, παραληψομένους τὸ στρά-
τευμα καὶ πρὸς τὸν Μάριον ἄξοντας.

f **9.** Φθάσαντος δὲ τοῦ Σύλλα διαφυγεῖν εἰς τὸ στρατό-
πεδον, καὶ τῶν στρατιωτῶν ὡς ἐπύθοντο ταῦτα καταλευ-
σάντων τοὺς χιλιάρχους, οἱ περὶ τὸν Μάριον αὖθις ἐν τῇ
πόλει τοὺς Σύλλα φίλους ἀνῄρουν καὶ ⟨τὰ⟩ χρήματα
2 διήρπαζον αὐτῶν. ἦσαν δὲ μεταστάσεις καὶ φυγαί, τῶν
μὲν εἰς πόλιν ἀπὸ στρατοπέδου, τῶν δ' ἐκεῖσε διαφοιτών-
3 των ἐκ τῆς πόλεως. ἡ δὲ σύγκλητος ἦν μὲν οὐχ αὑτῆς,
ἀλλὰ τοῖς Μαρίου καὶ Σουλπικίου διῳκεῖτο προστάγμασι,
457 7 πυθομένη δὲ τὸν Σύλλαν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλαύνειν, ἔπεμψε
δύο τῶν στρατηγῶν, Βροῦτον καὶ Σερουίλιον, ἀπαγο-
4 ρεύσοντας αὐτῷ βαδίζειν. τούτους θρασύτερον Σύλλᾳ
διαλεχθέντας ὥρμησαν μὲν ἀνελεῖν οἱ στρατιῶται, τὰς δὲ

17 cap. 9 Plut. Mar. 35, 6–8 App. civ. 1, 57, 250–59, 264 Liv. per. 77 Vell. 2, 19, 1 Flor. 2, 9, 6–7 Oros. 5, 19, 3–5

[GL] 2 συντάξας: em. Am. ‖ 4 μαρίου, sed corr. m. 1, L ‖ 12 ἀποχειροτονήσας Zie. cl. Nic. 8, 2 Alc. 43, 8 mor. 301c: ἐπάρχοντα ποιήσας GL ἄπαρχον ποιήσας Rei. ἄρχοντα παύσας Anon. (Sch. Sint.) τῆς ἀρχῆς παύσας Gärtner; cf. B. Wosnik, Unters. z. Gesch. Sullas, Diss. Würzburg 1963, 63 ‖ 15 νώλαν GL ‖ 19 αὖθις] εὐθὺς Herw. ‖ 20 τὰ add. Zie. ‖ 22 εἰς ⟨τὴν⟩ Rei. ‖ 26 ἀπαγορεύσαντας L et ante corr. G

ῥάβδους κατέκλασαν καὶ τὰς περιπορφύρους ἀφείλον- a. 88
το, καὶ πολλὰ περιυβρισμένους ἀπέπεμψαν, αὐτόθεν τε
δεινὴν κατήφειαν, ὁρωμένους τῶν στρατηγικῶν παρα-
σήμων ἐρήμους, καὶ τὴν στάσιν οὐκέτι καθεκτήν, ἀλλ'
ἀνήκεστον ἀπαγγέλλοντας. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Μάριον 5
ἐν πασασκευαῖς ἦσαν· ὁ δὲ Σύλλας ἄγων ἓξ τάγματα
161 Z¹ τέλεια μετὰ τοῦ συνάρχοντος ἀπὸ Νώλης ἐκίνει, τὸν μὲν
στρατὸν ὁρῶν πρόθυμον ὄντα χωρεῖν εὐθὺς ἐπὶ τὴν πόλιν, b
ἐνδοιάζων δὲ τῇ γνώμῃ παρ' ἑαυτῷ καὶ δεδοικὼς τὸν
κίνδυνον. ὁ δὲ μάντις Ποστούμιος θύσαντος αὐτοῦ 6
καταμαθὼν τὰ σημεῖα, καὶ τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας τῷ
Σύλλᾳ προτείνας, ἠξίου δεθῆναι καὶ φυλάττεσθαι μέχρι
τῆς μάχης, ὡς εἰ μὴ πάντα ταχὺ καὶ καλῶς αὐτῷ συν-
τελεσθείη, τὴν ἐσχάτην δίκην ὑποσχεῖν βουλόμενος.
λέγεται δὲ καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ Σύλλᾳ φανῆναι 7
429 S θεὸν ἣν τιμῶσι Ῥωμαῖοι παρὰ Καππαδόκων μαθόντες
εἴτε δὴ Σεμέλην οὖσαν εἴτ' Ἀθηνᾶν εἴτ' Ἐνυώ. ταύτην 8
ὁ Σύλλας ἔδοξεν ἐπιστᾶσαν ἐγχειρίσαι κεραυνὸν αὐτῷ,
καὶ τῶν ἐχθρῶν ἕκαστον ὀνομάζουσαν τῶν ἐκείνου βάλ-
λειν κελεῦσαι, τοὺς δὲ πίπτειν βαλλομένους καὶ ἀφανί- c
ζεσθαι. θαρσήσας δὲ τῇ ὄψει καὶ φράσας τῷ συνάρχοντι,
μεθ' ἡμέραν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἡγεῖτο. καὶ περὶ Πικτὰς 9
αὐτῷ πρεσβείας ἐντυχούσης, καὶ δεομένης μὴ βαδίζειν
εὐθὺς ἐξ ἐφόδου, πάντα γὰρ ἔσεσθαι τὰ δίκαια τῆς βου-
λῆς ψηφισαμένης, ὡμολόγησε μὲν αὐτοῦ καταστρατο-
πεδεύσειν, καὶ διαμετρεῖν ἐκέλευε χώρας ὥσπερ εἰώθει
τῷ στρατοπέδῳ τοὺς ἡγεμόνας, ὥστε τοὺς πρέσβεις
ἀπελθεῖν πιστεύσαντας· ἐκείνων δ' ἀπελθόντων, εὐθὺς 10
ἐκπέμψας Λεύκιον Βάσιλλον καὶ Γάιον Μόμμιον, κατα-
λαμβάνει τὴν πύλην δι' αὐτῶν καὶ τὰ τείχη τὰ περὶ τὸν

10 August. civ. dei 2, 24; cf. Cic. de div. 1, 72. 2, 65 Val. Max. 1, 6, 4

[GL] **16** *καππαδοκῶν* GL, cf. ad p. 137, 2 || **17** *σελήνην* L² || **19** *ὀνομάζουσα* L¹ || **21** *φήσας* G || **22** *Πικτὰς* Lubinus, cf. Strab. 5, 237 It. Ant. p. 304, 8: *πικήνας* G *πικίνας* L || **29** *μάμμιον* G || **30** *πόλιν*, sed corr. in *πύλην* m. 1, G

a. 88 *λόφον τὸν Αἰσκυλῖνον· εἶτ' αὐτὸς ἁπάσῃ σπουδῇ συνῆπτε.* 162 Z¹
d 11 *τῶν δὲ περὶ τὸν Βάσιλλον εἰς τὴν πόλιν ἐμπεσόντων καὶ*
κρατούντων, ὁ πολὺς καὶ ἄνοπλος δῆμος ἀπὸ τῶν τεγῶν
κεράμῳ καὶ λίθῳ βάλλοντες ἐπέσχον αὐτοὺς τοῦ πρόσω
12 *χωρεῖν καὶ συνέστειλαν εἰς τὸ τεῖχος. ἐν τούτῳ δ' ὁ*
Σύλλας παρῆν ἤδη, καὶ συνιδὼν τὸ γινόμενον ἐβόα τὰς
οἰκίας ὑφάπτειν, καὶ λαβὼν δᾷδα καιομένην ἐχώρει
πρῶτος αὐτός, καὶ τοὺς τοξότας ἐκέλευε χρῆσθαι τοῖς
πυροβόλοις τῶν ἄνω στεγασμάτων ἐφιεμένους, κατ'
οὐδένα λογισμόν, ἀλλ' ἐμπαθὴς ὢν καὶ τῷ θυμῷ παρα-
e 13 *δεδωκὼς τὴν τῶν πρασσομένων ἡγεμονίαν, ὅς γε τοὺς*
ἐχθροὺς μόνον ἑώρα, φίλους δὲ καὶ συγγενεῖς καὶ οἰκείους
εἰς οὐδένα λόγον θέμενος οὐδ' οἶκτον, κατῄει διὰ πυρός, ᾧ
14 *τῶν αἰτίων καὶ μὴ διάγνωσις οὐκ ἦν. τούτων δὲ γινομένων*
Μάριος ἐξωσθεὶς πρὸς τὸ τῆς Γῆς ἱερόν, ἐκάλει διὰ
κηρύγματος ἐπ' ἐλευθερίᾳ τὸ οἰκετικόν· ἐπελθόντων δὲ
τῶν πολεμίων, κρατηθεὶς ἐξέπεσε τῆς πόλεως.

10. *Σύλλας δὲ τὴν βουλὴν συναγαγών, καταψηφίζεται* 430 S
θάνατον αὐτοῦ τε Μαρίου καὶ ὀλίγων ἄλλων, ἐν οἷς
2 *Σουλπίκιος ἦν ὁ δήμαρχος. ἀλλὰ Σουλπίκιος μὲν ἀπ-*
εσφάγη, προδοθεὶς ὑπὸ θεράποντος (ὃν ὁ Σύλλας ἠλευ-
θέρωσεν, εἶτα κατεκρήμνισε), Μαρίῳ δ' ἐπεκήρυξεν ἀρ-
f *γύριον, οὐκ εὐγνωμόνως οὐδὲ πολιτικῶς, ᾧ γε μικρὸν*
ἔμπροσθεν ὑποχείριον εἰς τὴν οἰκίαν δοὺς ἑαυτὸν ἀσφα-
3 *λῶς ἀφείθη. καίτοι Μαρίῳ, τότε μὴ διέντι Σύλλαν, ἀλλ'*
ἀποθανεῖν ὑπὸ Σουλπικίου προεμένῳ, πάντων κρατεῖν
ὑπῆρχεν, ἀλλ' ὅμως ἐφείσατο· καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας 163 Z¹
4 *τὴν αὐτὴν λαβὴν παρασχών, οὐκ ἔτυχε τῶν ὁμοίων. ἐφ'*
οἷς ὁ Σύλλας τὴν μὲν σύγκλητον ἀδήλως ἠνίασεν· ἡ δὲ
παρὰ τοῦ δήμου δυσμένεια καὶ νέμεσις αὐτῷ φανερὰ

18 Plut. Mar. 38, 3 App. civ. 1, 60, 271 sq. Cic. Brut. 168 Liv. per. 77 Vell. 2, 19, 1 Val. Max. 3, 8, 5. 6, 5, 7 Flor. 2, 9, 8 Oros. 5, 19, 6 Firm. Mat. math. 1, 7, 30

[**GL**] **1** *σπουδῇ*] *δυνάμει* C ‖ **3** *τεγῶν* Rei. (post Mu. *στεγῶν*): *τειχῶν* ‖ **9** *ἄνω τῶν*: trp. Rei. ‖ **27–28** *μεθ' ἡμέρας – ὁμοίων* om. L¹

δι' ἔργων ἀπήντα. Νώνιον μὲν γὰρ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ 5 458
καὶ Σερουίλιον ἀρχὰς μετιόντας ἀποψηφισάμενοι καὶ
καθυβρίσαντες, ἑτέρους κατέστησαν ἄρχοντας, οὓς μά-
λιστα τιμῶντες ᾤοντο λυπεῖν ἐκεῖνον. ὁ δὲ τούτοις τε 6
προσεποιεῖτο χαίρειν, ὡς τοῦ δήμου τῷ ποιεῖν ἃ βούλοιτο
δι' αὐτὸν ἀπολαύοντος τῆς ἐλευθερίας, καὶ θεραπεύων
τὸ τῶν πολλῶν μῖσος, ὕπατον κατέστησεν ἀπὸ τῆς
ἐναντίας στάσεως Λεύκιον Κίνναν, ἀραῖς καὶ ὅρκοις
καταλαβὼν εὐνοήσειν τοῖς ἑαυτοῦ πράγμασιν. ὁ δ' ἀνα- 7
βὰς εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἔχων ἐν τῇ χειρὶ λίθον ὤμνυεν,
εἶτ' ἐπαρασάμενος ἑαυτῷ μὴ φυλάττοντι τὴν πρὸς ἐκεῖ-
νον εὔνοιαν ἐκπεσεῖν τῆς πόλεως ὥσπερ ὁ λίθος [διὰ] b
τῆς χειρός, κατέβαλε χαμᾶζε τὸν λίθον, οὐκ ὀλίγων
παρόντων. παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχήν, εὐθὺς ἐπεχείρει 8 a. 87
τὰ καθεστῶτα κινεῖν, καὶ δίκην ἐπὶ τὸν Σύλλαν παρ-
εσκεύασε καὶ κατηγορεῖν ἐπέστησε Οὐεργίνιον ἕνα τῶν
δημάρχων, ὃν ἐκεῖνος ἅμα τῷ δικαστηρίῳ χαίρειν ἐάσας,
ἐπὶ Μιθριδάτην ἀπῆρε.

11. Λέγεται δ' ὑπὸ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἐν αἷς ὁ Σύλλας
431 S ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐκίνει τὸν στόλον, ἄλλα τε πολλὰ
Μιθριδάτῃ διατρίβοντι περὶ τὸ Πέργαμον ἐπισκῆψαι
164 Z[1] δαιμόνια, καὶ Νίκην στεφανηφόρον, καθιεμένην ὑπὸ τῶν
Περγαμηνῶν ἐπ' αὐτὸν ἔκ τινων ὀργάνων ἄνωθεν, ὅσον c
οὔπω τῆς κεφαλῆς ψαύουσαν συντριβῆναι, καὶ τὸν 2
στέφανον ἐκπεσόντα κατὰ τοῦ θεάτρου φέρεσθαι χαμᾶζε
διαθρυπτόμενον, ὥστε φρίκην μὲν τῷ δήμῳ, ἀθυμίαν δὲ
πολλὴν Μιθριδάτῃ παρασχεῖν, καίπερ αὐτῷ τότε τῶν
πραγμάτων ἐλπίδος πέρα προχωρούντων. αὐτὸς μὲν 3
γὰρ Ἀσίαν τε Ῥωμαίων καὶ Βιθυνίαν καὶ Καππαδοκίαν

8 Cass. Dio. fr. 102, 3 Cic. Brut. 179 schol. Gronov. p. 410 Or. (= Sall. hist. 1, fr. 25 Maurenbr.) || **19** cf. Iul. Obs. 56

[GL] **1** γὰρ Br.: γε | ἀδελφιδοῦν δι' αὐτοῦ L || **2** Σερουίλιον Mommsen, Röm. Münzw. 536: σερουήιον (σερουήλιον C) || **6** αὐτοῦ G || **12** διὰ del. Herw. || **16** *M. Vergilium* dicit Cic. Brut. 179 || **21** τὸ] τὸν G || **26** θρυπτόμενον L[1] | δήμῳ ἀθυμίαν hiant || **28** χωρούντων, sed προ supra scr. m. 1, G

τῶν βασιλέων ἀφῃρημένος, ἐν Περγάμῳ καθῆστο, πλού-
τους καὶ δυναστείας καὶ τυραννίδας διανέμων τοῖς φίλοις,
4 *τῶν δὲ παίδων ὁ μὲν ἐν Πόντῳ καὶ Βοσπόρῳ τὴν παλαιὰν*
ἄχρι τῶν ὑπὲρ τὴν Μαιῶτιν ἀοικήτων ἀρχὴν κατεῖχεν
d *οὐδενὸς παρενοχλοῦντος, Ἀριαράθης δὲ Θρᾴκην καὶ*
Μακεδονίαν ἐπῄει στρατῷ μεγάλῳ προσαγόμενος, ἄλλους
5 *δ' οἱ στρατηγοὶ τόπους ἐχειροῦντο δυνάμεις ἔχοντες, ὧν*
ὁ μέγιστος Ἀρχέλαος ταῖς μὲν ναυσὶν ὁμοῦ τι συμπάσης
ἐπικρατῶν τῆς θαλάττης, τάς τε Κυκλάδας νήσους
ἐδουλοῦτο καὶ τῶν ἄλλων ὅσαι Μαλέας ἐντὸς ἵδρυνται,
καὶ τὴν Εὔβοιαν αὐτὴν εἶχεν, ἐκ δ' Ἀθηνῶν ὁρμώμενος τὰ
μέχρι Θετταλίας ἔθνη τῆς Ἑλλάδος ἀφίστη, μικρὰ
6 *προσκρούσας περὶ Χαιρώνειαν. ἐνταῦθα γὰρ αὐτῷ*
Βρέττιος Σούρρας ἀπήντησε, πρεσβευτὴς μὲν ὢν Σεντίου
τοῦ στρατηγοῦ τῆς Μακεδονίας, ἀνὴρ δὲ τόλμῃ καὶ
e 7 *φρονήσει διαφέρων. οὗτος Ἀρχελάῳ δίκην ῥεύματος*
φερομένῳ διὰ τῆς Βοιωτίας ἐπὶ πλεῖστον ἀντιστάς, καὶ
a.88/87 *τρισὶ μάχαις διαγωνισάμενος περὶ Χαιρώνειαν, ἐξέωσε*
8 *καὶ συνέστειλε πάλιν ἐπὶ τὴν θάλατταν. Λευκίου δὲ* 165Z[1]
Λευκόλλου κελεύσαντος αὐτὸν ὑποχωρεῖν ἐπιόντι Σύλλᾳ,
καὶ τὸν ἐψηφισμένον ἐκείνῳ πόλεμον ἐᾶν, εὐθὺς ἐκλιπὼν
τὴν Βοιωτίαν ὀπίσω πρὸς Σέντιον ἀπήλαυνε, καίπερ
αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐλπίδος πέρα προχωρούντων καὶ 432S
τῆς Ἑλλάδος οἰκείως ἐχούσης πρὸς μεταβολὴν διὰ τὴν
ἐκείνου καλοκἀγαθίαν. ἀλλὰ γὰρ Βρεττίῳ μὲν ταῦτα
f *λαμπρότατα τῶν πεπραγμένων·*

12. *Σύλλας δὲ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις εὐθὺς εἶχεν,*

8 App. Mithr. 28, 108–29, 115 Liv. per. 78 Flor. 1, 40, 8 Oros. 6, 2, 4 || 27 cap. 12–14, 9 App. Mithr. 30, 116–38, 150 Paus. 1, 20, 5. 6 Liv. per. 81 Vell. 2, 23, 3 Flor. 1, 40, 10 Oros. 6, 2, 5 de vir. ill. 75, 7 cf. Ath. 5, 211d–215b Wilamowitz, S. B. Berl. Akad. 1923, 39 sqq.

[GL] 4 *ἀοίκητον*: em. Mu. || 6 *ἐπῄει* Rei.: *ἐπὶ* || 8 *σὺν πάσης* G || 10 *μαλέας* L[2]: *μαλεᾶς* L[1] *μαλαιᾶς* G || 14 *Βρύττιος* libri Appiani Mithr. 29, 113 sq., cf. Wosnik l. c. 68, 3 | *σούρας* G || 21 *ἐᾶν πόλεμον*: trp. Benseler || 23 *αὐτῷ – προχωρούντων* del. Stegmann cl. p. 147, 27–28 | *προσχωρούντων*, sed *σ* erasa, L

ἐπιπρεσβευομένας καὶ καλούσας, ταῖς δ' Ἀθήναις διὰ a. 87
τὸν τύραννον Ἀριστίωνα βασιλίζειν ἠναγκασμέναις ἄθρους
ἐπέστη, καὶ τὸν Πειραιᾶ περιλαβὼν ἐπολιόρκει, μηχανήν
τε πᾶσαν ἐφιστὰς καὶ μάχας παντοδαπὰς ποιούμενος.
καίτοι χρόνον οὐ πολὺν ἀνασχομένῳ παρῆν ἀκινδύνως 2
ἑλεῖν τὴν ἄνω πόλιν, ὑπὸ λιμοῦ συνηγμένην ἤδη τῇ χρείᾳ
τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸν ἔσχατον καιρόν· ἀλλ' ἐπειγόμενος 3
εἰς Ῥώμην καὶ δεδιὼς τὸν ἐκεῖ νεωτερισμόν, πολλοῖς μὲν
κινδύνοις, πολλαῖς δὲ μάχαις, μεγάλαις δὲ δαπάναις **459**
κατέσπευδε τὸν πόλεμον, ᾧ γε δίχα τῆς ἄλλης παρασκευῆς
ἡ περὶ τὰ μηχανήματα πραγματεία ζεύγεσι μυρίοις
ὀρικοῖς ἐχορηγεῖτο, καθ' ἡμέραν ἐνεργοῖς οὖσι πρὸς τὴν
ὑπηρεσίαν. ἐπιλειπούσης δὲ τῆς ὕλης τῷ διακόπτεσθαι 4
⟨τὰ⟩ πολλὰ τῶν ἔργων περικλώμενα τοῖς αὐτῶν βρίθεσι
166 Z¹ *καὶ πυρπολεῖσθαι βαλλόμενα συνεχῶς ὑπὸ τῶν πολεμίων,*
ἐπεχείρησε τοῖς ἱεροῖς ἄλσεσι, καὶ τήν τ' Ἀκαδήμειαν
ἔκειρε, δενδροφορωτάτην ⟨τῶν⟩ προαστείων οὖσαν, καὶ τὸ
Λύκειον.
Ἐπεὶ δὲ καὶ χρημάτων ἔδει πολλῶν πρὸς τὸν πόλεμον, 5
ἐκίνει τὰ τῆς Ἑλλάδος ἄσυλα, τοῦτο μὲν ἐξ Ἐπιδαύρου, b
τοῦτο δ' ἐκ ⟨τῆς⟩ Ὀλυμπίας τὰ κάλλιστα καὶ πολυτελέ-
στατα τῶν ἀναθημάτων μεταπεμπόμενος. ἔγραψε δὲ καὶ 6
τοῖς Ἀμφικτύοσιν εἰς Δελφούς, ὅτι τὰ χρήματα τοῦ θεοῦ
βέλτιον εἴη κομισθῆναι πρὸς αὐτόν· ἢ γὰρ φυλάξειν
ἀσφαλέστερον, ἢ καὶ ἀποχρησάμενος ἀποδώσειν οὐκ

19 infra c. 19, 12 Plut. Luc. 2, 2 Paus. 9, 7, 5. 6 App. Mithr. 54, 217 Diod. 38, 7

[**GL**] **2** *βασιλίζειν* Latte: *βασιλεύεσθαι* ‖ **13** – p. 150, **1** *ἐπιλειπούσης – ἐλάττω* exstant inter fragmenta Dionea in collectaneis Constantinianis, v. Boissevainii editio Cassii Dionis I p. CIX ‖ **13** *ἐπιλειποῦς* exc. Const. *ἐπιλιπούσης* Cor. | *τῷ διακόπτεσθαι* Cor.: *διὰ τὸ κόπτεσθαι* exc. *διὰ τὸ διακόπτεσθαι* **GL** ‖ **14** *τὰ* add. exc. | *ἔργων*] *δένδρων* exc. | *αὐτῶν* **GL** exc. ‖ **16** *τ'* om. exc. | *ἀκαδημίαν* **GL** exc. ‖ **17** *τῶν* add. exc. ‖ **19** *ἐδεῖτο* exc. | *πρὸς τὸν πόλεμον* om. exc. ‖ **21** *ἐκ τῆς* exc.: *ἐξ* **GL** ‖ **23** *ἐς* exc. ‖ **24** *εἴη* exc.: *εἶναι* **GL** ‖ **25** *καὶ* om. exc. | *χρησάμενος* exc.

a. 87 ἐλάττω· καὶ τῶν φίλων ἀπέστειλε Κᾶφιν τὸν Φωκέα,
7 κελεύσας σταθμῷ παραλαβεῖν ἕκαστον. ὁ δὲ Κᾶφις ἧκε
μὲν εἰς Δελφούς, ὤκνει δὲ τῶν ἱερῶν θιγεῖν, καὶ πολλὰ 433 S
τῶν Ἀμφικτυόνων ⟨λι⟩παρούντων, ἀπεδάκρυσε τὴν ἀνάγ-
κην. ἐνίων δὲ φασκόντων ἀκοῦσαι φθεγγομένης τῆς ἐν τοῖς
c ἀνακτόροις κιθάρας, εἴτε πιστεύσας, εἴτε τὸν Σύλλαν
βουλόμενος ἐμβαλεῖν εἰς δεισιδαιμονίαν, ἐπέστειλε πρὸς
8 αὐτόν. ὁ δὲ σκώπτων ἀντέγραψε θαυμάζειν τὸν Κᾶφιν,
εἰ μὴ συνίησιν ὅτι χαίροντος, οὐ χαλεπαίνοντος εἴη τὸ
ᾄδειν· ὥστε θαρροῦντα λαμβάνειν ἐκέλευσεν, ὡς ἡδομένου
9 τοῦ θεοῦ καὶ διδόντος. τὰ μὲν οὖν ἄλλα διέλαθε τούς γε
πολλοὺς Ἕλληνας ἐκπεμπόμενα, τὸν δ' ἀργυροῦν πίθον,
ὃς ἦν ὑπόλοιπος ἔτι τῶν βασιλικῶν, διὰ βάρος καὶ μέγεθος 167 Z¹
οὐ δυναμένων ἀναλαβεῖν τῶν ὑποζυγίων, ἀναγκαζόμενοι
κατακόπτειν οἱ Ἀμφικτύονες, εἰς μνήμην ἐβάλοντο τοῦτο
μὲν Τίτον Φλαμινῖνον καὶ Μάνιον Ἀκύλιον, τοῦτο δ'
d 10 Αἰμίλιον Παῦλον, ὧν ὁ μὲν Ἀντίοχον ἐξελάσας τῆς
Ἑλλάδος, οἱ δὲ τοὺς Μακεδόνων βασιλεῖς καταπολε-
μήσαντες, οὐ μόνον ἀπέσχοντο τῶν ἱερῶν τῶν Ἑλληνικῶν,
ἀλλὰ καὶ δῶρα καὶ τιμὴν αὐτοῖς καὶ σεμνότητα πολλὴν
11 προσέθεσαν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μέν, ἀνδρῶν τε σωφρόνων καὶ
μεμαθηκότων σιωπῇ τοῖς ἄρχουσι παρέχειν τὰς χρείας
ἡγούμενοι κατὰ νόμον, αὐτοί τε ταῖς ψυχαῖς βασιλικοὶ καὶ
ταῖς διαίταις εὐσταλεῖς ὄντες, μετρίοις ἐχρῶντο καὶ
τεταγμένοις ἀναλώμασι, τὸ κολακεύειν τοὺς στρατιώτας
12 αἴσχιον ἡγούμενοι τοῦ δεδιέναι τοὺς πολεμίους· οἱ δὲ
τότε στρατηγοὶ βίᾳ τὸ πρωτεῖον, οὐκ ἀρετῇ κτώμενοι, καὶ

27 supra c. 6, 17 Sall. Cat. 11, 5–7

[GL exc. Const.] 1 et postea *Κᾶφιν* Latte: scribebatur *Κάφιν* ‖ 3 *θίγειν*: em. Sch. ‖ 4 *λιπαρούντων* Rei.: *παρόντων* ‖ 8 *ἀντέγραφε*: em. Sch. ‖ 11 *γε* Br.: *τε* ‖ 12 *τὸν ἀργυροῦν πίθον* – p. 151, 14 *πολιορκίαν τοῦ Πειραιέως* sunt in excerptis Constantinianis, I p. CIX Boissevain ‖ 13 *ἔτι τῶν βασιλικῶν* om. exc. ‖ 15 *κατακόπτειν* ⟨*τοῦτον*⟩ exc. ‖ 16 *μέν τι τὸν* GL: em. Anon. exc. | *φλαμίνιον* GL exc.: em. Rei. ‖ 17 *αἱμίλιον* GL ‖ 21 *τε* om. exc. ‖ 22 *χρείας* exc.: *χεῖρας* GL ‖ 23 *ἡγούμενα* exc. ‖ 24 *διαίταις εὐσταλεῖς* exc.: *δαπάναις εὐτελεῖς* GL | *ὄντες* om. exc. ‖ 24–25 *καὶ τεταγμένοις ἀναλώμασι τὸ* om. exc.

μᾶλλον ἐπ' ἀλλήλους δεόμενοι τῶν ὅπλων ἢ ⟨ἐπὶ⟩ τοὺς e
πολεμίους, ἠναγκάζοντο δημαγωγεῖν ἐν τῷ στρατηγεῖν,
εἶθ' ὧν εἰς τὰς ἡδυπαθείας τοῖς στρατευομένοις ἀνήλισκον,
ὠνούμενοι τοὺς πόνους αὐτῶν, ἔλαθον ὤνιον τὴν πατρίδα
ποιήσαντες ὅλην, ἑαυτούς τε δούλους τῶν κακίστων ἐπὶ
168 Z¹ *τῷ τῶν βελτιόνων ἄρχειν. ταῦτ' ἐξήλαυνε Μάριον, εἶτ'* 13
αὖθις ἐπὶ Σύλλαν κατῆγε, ταῦτ' Ὀκταουίου τοὺς περὶ
434 S *Κίνναν, ταῦτα Φλάκκου τοὺς περὶ Φιμβρίαν αὐτόχειρας*
ἐποίησεν. ὧν οὐχ ἥκιστα Σύλλας ἐνέδωκεν ἀρχάς, ἐπὶ τῷ 14
διαφθείρειν καὶ μετακαλεῖν τοὺς ὑπ' ἄλλοις ταττομένους
⟨αὐτὸς⟩ καταχορηγῶν εἰς τοὺς ὑφ' αὑτῷ καὶ δαπανώμενος,
ὥσθ' ἅμα τοὺς ἄλλους μὲν εἰς προδοσίαν, τοὺς δ' ὑφ' f
αὑτῷ διαφθείρων εἰς ἀσωτίαν, χρημάτων δεῖσθαι πολλῶν,
καὶ μάλιστα πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐκείνην.

13. *Δεινὸς γάρ τις ἄρα καὶ ἀπαραίτητος εἶχεν αὐτὸν*
ἔρως ἑλεῖν τὰς Ἀθήνας, εἴτε ζήλῳ τινὶ πρὸς τὴν πάλαι
σκιαμαχοῦντα τῆς πόλεως δόξαν, εἴτε θυμῷ τὰ σκώμματα
φέροντα καὶ τὰς βωμολοχίας, αἷς αὐτόν τε καὶ τὴν **460**
Μετέλλαν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἑκάστοτε γεφυρίζων καὶ κατ-
ορχούμενος ἐξηρέθιζεν ὁ τύραννος Ἀριστίων, ἄνθρωπος 2

18 supra c. 2, 2. 6, 23 mor. 505b Suda s. v. *γεφυρίζων*

[**GL** exc. Const.] **1** *ἢ* **G** exc.: *καὶ* **L** | *ἐπὶ* add. exc. ‖ **2** hanc sententiam perspectu paulo difficiliorem ita dissolvit excerptor: *δημαγωγεῖν. καὶ ἐν τῷ στρατηγεῖν τοῖς στρατευομένοις ἐς τὰς ἡδυπαθείας ἀνήλισκον, ὠνούμενοι τοὺς πόνους αὐτῶν. καὶ ἔλαθον ὤνιον τὴν πατρίδα ποιήσαντες ὅλην, ἑαυτοὺς δὲ δούλους* etc. (*ἐν τῷ στρατηγεῖν* malim post *εἶθ' ὧν*) ‖ **5** *ὅλην* hoc loco exc.: ante *τὴν πατρίδα* **GL** ‖ **7** *αὖθις τοὺς περὶ Σύλλαν κατήγαγεν* exc. ‖ **8** *φαβρίαν* exc. ‖ **9** *ἔδωκεν* exc. | *τῷ* exc. **C**: *τὸ* **GL** ‖ **10** *τοὺς*] *τοῖς* **L¹** | *ἄλλους* exc. ‖ **11** *αὐτὸς* add. exc., sed ex correctura Valesii, *αὐτῶι* codd. | *ἐς* exc. et 12 ‖ **12** *ὥσθ'* om. exc. ‖ **12–13** *ὑφ' αὑτῷ διαφθείρων εἰς ἀσωτίαν* Zie.: *ὑφ' αὑτῷ εἰς ἀσωτ. διαφθ.* **GL** (*ὑφ' αὑτὸν εἰς ἀ. δ.* Sint.) *ὑφ' αὑτῷ διαφθείρων καὶ παρασκευάζων* (om. *εἰς ἀσωτίαν*) exc.; apparet in archetypo *εἰς ἀσωτίαν* supra lineam vel in margine adscripta fuisse, unde factum est, ut in excerptis omitterentur, nostris in libris falso loco insererentur ‖ **14** *πρὸς* **GL**: *καὶ ἐς* exc. | *ἐκείνην*] *τοῦ Πειραιέως* exc. ‖ **15** *ἄρα* supra lin. add. **L¹** ‖ **16** *εἶτα* **L¹** ‖ **20** *ἄνθρωπος* – p. 152, 16 *διεσκέδασεν* habet excerptor Constantiniensis I p. CX Boissevain

ἐξ ἀσελγείας ὁμοῦ καὶ ὠμότητος ἔχων συγκειμένην τὴν
ψυχήν, καὶ τὰ χείριστα τῶν Μιθριδατικῶν συνερρυηκότα
νοσημάτων καὶ παθῶν εἰς ἑαυτὸν ἀνειληφώς, καὶ τῇ πόλει,
μυρίους μὲν πολέμους, πολλὰς δὲ τυραννίδας καὶ στάσεις 169Z[1]
διαπεφευγυίᾳ πρότερον, ὥσπερ νόσημα θανατηφόρον εἰς
3 *τοὺς ἐσχάτους καιροὺς ἐπιγενόμενος· ⟨ὃς⟩ χιλίων δραχμῶν*
ὠνίου τοῦ μεδίμνου τῶν πυρῶν ὄντος ἐν ἄστει τότε, τῶν
ἀνθρώπων σιτουμένων τὸ περὶ τὴν ἀκρόπολιν φυόμενον
b *παρθένιον, ὑποδήματα δὲ καὶ ληκύθους ἑφθὰς ἐσθιόντων,*
αὐτὸς ἐνδελεχῶς πότοις μεθημερινοῖς καὶ κώμοις χρώμε-
νος, καὶ πυρριχίζων καὶ γελωτοποιῶν πρὸς τοὺς πολεμίους,
τὸν μὲν ἱερὸν τῆς θεοῦ λύχνον ἀπεσβηκότα διὰ σπάνιν
4 *ἐλαίου περιεῖδε, τῇ δ' ἱεροφάντιδι πυρῶν ἡμίεκτον*
προσαιτούσῃ πεπέρεως ἔπεμψε, τοὺς δὲ βουλευτὰς καὶ
ἱερεῖς ἱκετεύοντας οἰκτῖραι τὴν πόλιν καὶ διαλύσασθαι
5 *πρὸς ⟨τὸν⟩ Σύλλαν τοξεύμασι βάλλων διεσκέδασεν. ὀψὲ*
δ' ἤδη που μόλις ἐξέπεμψεν ὑπὲρ εἰρήνης δύο ἢ τρεῖς τῶν
συμποτῶν· πρὸς οὓς οὐδὲν ἀξιοῦντας σωτήριον, ἀλλὰ τὸν
c *Θησέα καὶ τὸν Εὔμολπον καὶ τὰ Μηδικὰ σεμνολογου-* 435S
μένους, ὁ Σύλλας „ἄπιτε" εἶπεν „ὦ μακάριοι, τοὺς
λόγους τούτους ἀναλαβόντες· ἐγὼ γὰρ οὐ φιλομαθήσων εἰς
Ἀθήνας ὑπὸ Ῥωμαίων ἐπέμφθην, ἀλλὰ τοὺς ἀφισταμένους
καταστρεψόμενος."

14. *Ἐν δὲ τούτῳ λέγεταί τινας ἐν Κεραμεικῷ πρεσβυτῶν ἀκούσαντας διαλεγομένων πρὸς ἀλλήλους, καὶ κακιζόντων τὸν τύραννον ὡς μὴ φυλάττοντα τοῦ τείχους τὴν περὶ τὸ Ἑπτάχαλκον ἔφοδον καὶ προσβολήν, ᾗ μόνη δυνατὸν εἶναι καὶ ῥᾴδιον ὑπερβῆναι τοὺς πολεμίους,*

12 Plut. Num. 9, 12 || **24** mor. 505b

[**GL** exc. Const.] **1** *συνεγκειμένην* **G** || **3** *ἐς* exc. || **3–5** *τῇ πόλει . . . διαπεφευγυίᾳ* Sol.: *πόλει . . . διαπεφευγυίῃ* exc. *τὴν πόλιν . . . διαπεφευγυῖαν* **GL** || **5–6** *ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς* exc. || **6** *ἐπιγενόμενος* exc.: *ἐπιτιθέμενος* **GL** | *ὃς* add. exc. | *δραγμῶν* **L**[1] || **7. 8** *τῶν δὲ ἀνθρώπων* exc. || **8** *φυόμενον* om. exc. || **9** *δὲ*] *τε* exc. | *λικύθους* **G** || **13** *πυρὸν* **L** || **16** *τὸν* add. exc. || **21** *φιλομαθὴς ὤν*: em. Rei. || **28** *τοῖς πολεμίοις* Rei.

170 Z¹ ἀπαγγεῖλαι ταῦτα πρὸς τὸν Σύλλαν. ὁ δ' οὐ κατεφρόνησεν, 2
ἀλλ' ἐπελθὼν νυκτὸς καὶ θεασάμενος τὸν τόπον ἁλώσιμον,
εἴχετο τοῦ ἔργου. λέγει δ' αὐτὸς ὁ Σύλλας ἐν τοῖς ὑπομνή- 3 d
μασι (HRR I² 200) τὸν πρῶτον ἐπιβάντα τοῦ τείχους
Μᾶρκον ⟨Ἀ⟩τήιον ἀντιστάντος αὐτῷ πολεμίου δόντα
πληγὴν ἐκ καταφορᾶς τῷ κράνει περικλάσαι τὸ ξίφος,
οὐ μὴν ὑφέσθαι τῆς χώρας, ἀλλὰ μεῖναι καὶ κατασχεῖν.
κατελήφθη μὲν οὖν ἡ πόλις ἐκεῖθεν, ὡς Ἀθηναίων οἱ 4
πρεσβύτατοι διεμνημόνευον. αὐτὸς δὲ Σύλλας τὸ μεταξὺ 5
τῆς Πειραϊκῆς πύλης καὶ τῆς Ἱερᾶς κατασκάψας καὶ
συνομαλύνας, περὶ μέσας νύκτας εἰσήλαυνε φρικώδης ὑπό
τε σάλπιγξι καὶ κέρασι πολλοῖς, ἀλαλαγμῷ καὶ κραυγῇ
τῆς δυνάμεως ἐφ' ἁρπαγὴν καὶ φόνον ἀφιεμένης ὑπ' e
αὐτοῦ, καὶ φερομένης διὰ ⟨τῶν⟩ στενωπῶν ἐσπασμένοις τοῖς
ξίφεσιν, ὥστ' ἀριθμὸν μηδένα γενέσθαι τῶν ἀποσφαγέν-
των, ἀλλὰ τῷ τόπῳ τοῦ ῥυέντος αἵματος ἔτι ⟨καὶ⟩ νῦν με-
τρεῖσθαι τὸ πλῆθος. ἄνευ γὰρ τῶν κατὰ τὴν ἄλλην πόλιν 6
ἀναιρεθέντων ὁ περὶ τὴν ἀγορὰν φόνος ἐπέσχε πάντα τὸν
ἐντὸς τοῦ Διπύλου Κεραμεικόν, πολὺς δὲ λέγεται καὶ διὰ
πυλῶν κατακλύσαι τὸ προάστειον. ἀλλὰ τῶν οὕτως 7
ἀποθανόντων, τοσούτων γενομένων, οὐκ ἐλάσσονες ἦσαν
οἱ σφᾶς αὐτοὺς διαφθείραντες οἴκτῳ καὶ πόθῳ τῆς
436 S πατρίδος ὡς ἀναιρεθησομένης. τοῦτο γὰρ φοβηθῆναι καὶ 8
ἀπογνῶναι τὴν σωτηρίαν ἐποίησε τοὺς βελτίστους, οὐδὲν f
ἐν τῷ Σύλλᾳ φιλάνθρωπον οὐδὲ μέτριον ἐλπίσαντας. ἀλλὰ 9
171 Z¹ γὰρ τοῦτο μὲν Μειδίου καὶ Καλλιφῶντος τῶν φυγάδων
δεομένων καὶ προκυλινδουμένων αὐτοῦ, τοῦτο δὲ τῶν

25 cf. Plut. Luc. 19, 5 mor. 202e Strab. 9, 398 Liv. per. 81 Flor. 1, 40, 10 Memnon 32, 1 (FGrH 434 F 22, 11)

[GL] 2 ⟨εὑρὼν⟩ ἁλώσιμον Rei. ἁλώσιμον ⟨ὄντα⟩ Sch. || 5 Ἀτήιον Br.: τήϊον | πολεμίων, sed corr. m. 1, G || 9 πρεσβῦται Kurtz male || 13 ἀφειμένης: em. Zie. || 14 τῶν add. Zie. || 16 καὶ add. Cor. || 19 πολὺς Sint.: πολλοῖς || 22 διαφθείροντες: em. Cor. || 23. 24 ἀπογνῶναι καὶ φοβηθῆναι: trp. Rei. || 26—p. 154, 4 libere excripsit inter excerpta historica Maximus Planudes, I p. CXXI Boissevain || 26 μηδίου G Μηδείου Wil. || 27 προκυλινδομένων G

συγκλητικῶν ὅσοι συνεστράτευον ἐξαιτουμένων τὴν πόλιν, αὐτός τε μεστὸς ὢν ἤδη τῆς τιμωρίας, ἐγκώμιόν τι τῶν πα-
461 *λαιῶν Ἀθηναίων ὑπειπών, ⟨ἐκείνοις⟩ ἔφη χαρίζεσθαι*
10 *πολλοὺς μὲν ὀλίγοις, ζῶντας δὲ τεθνηκόσιν. ἑλεῖν δὲ τὰς Ἀθήνας αὐτός φησιν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι* (HRR I² 200)
a.86 *Μαρτίαις καλάνδαις, ἥτις ἡμέρα μάλιστα συμπίπτει τῇ νουμηνίᾳ τοῦ Ἀνθεστηριῶνος μηνός, ἐν ᾗ κατὰ τύχην ὑπομνήματα πολλὰ τοῦ διὰ τὴν ἐπομβρίαν ὀλέθρου καὶ τῆς φθορᾶς ἐκείνης δρῶσιν, ὡς τότε καὶ περὶ τὸν χρόνον ἐκεῖνον μάλιστα τοῦ κατακλυσμοῦ συμπεσόντος.*

11 *Ἑαλωκότος δὲ τοῦ ἄστεος, ὁ μὲν τύραννος εἰς τὴν ἀκρόπολιν καταφυγὼν ἐπολιορκεῖτο, Κουρίωνος ἐπὶ τούτῳ τεταγμένου· καὶ χρόνον ἐγκαρτερήσας συχνόν, αὐτὸς*
12 *ἑαυτὸν ἐνεχείρισε δίψει πιεσθείς. καὶ τὸ δαιμόνιον εὐθὺς ἐπεσήμηνε· τῆς γὰρ αὐτῆς ἡμέρας τε καὶ ὥρας ἐκεῖνόν*
b *τε Κουρίων κατῆγε, καὶ νεφῶν ἐξ αἰθρίας συνδραμόντων πλῆθος ὄμβρου καταρραγὲν ἐπλήρωσεν ὕδατος τὴν*
13 *ἀκρόπολιν. εἷλε δὲ καὶ τὸν Πειραιᾶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ὁ Σύλλας καὶ τὰ πλεῖστα κατέκαυσεν, ὧν ἦν καὶ ἡ Φίλωνος ὁπλοθήκη, θαυμαζόμενον ἔργον.*

15. *Ἐν δὲ τούτῳ Ταξίλης ὁ Μιθριδάτου στρατηγὸς ἐκ Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας καταβεβηκὼς δέκα μυριάσι* 172 Z¹
πεζῶν καὶ μυρίοις ἱππεῦσι καὶ τεθρίπποις ἐνενήκοντα δρεπανηφόροις, ἐκάλει τὸν Ἀρχέλαον, ἔτι ναυλοχοῦντα περὶ τὴν Μουνυχίαν καὶ μήτε τῆς θαλάττης βουλόμενον
c *ἀποστῆναι, μήτε πρόθυμον ὄντα συμπλέκεσθαι τοῖς*

11 App. Mithr. 39, 151 || 18 App. Mithr. 40, 153–155. 41, 157 Strab. 14, 654 Vell. 2, 23, 3 Flor. 1, 40, 10 || 21 App. Mithr. 41, 158 Paus. 1, 20, 6

[GL] 3 *ἐκείνοις* add. exc. Plan. || 4 *πολλοῖς μὲν ὀλίγους* cum exc. Plan. Sint. sine sale || 6 *συμπίπτει μάλιστα* L || 7 *ᾗ* Emp.: *ᾧ*[ει] || 13 *ἐγκαρτερήσαντος* G || 14 *ἐνεχείρησε* G | *δίψῃ* L || 16 *ἦγεν*, sed *κατ* supra add. m. 1, G || 18 *εἷλε* supra scr. C Emp.: *εἶχε* GL || 21 *Ταξίλης* C: *ταξίλλης* GL et p. 161, 20 (sed. cf. Luc. 26, 3. 4. 27, 6. 7) *Ταξίλος* Paus. 1, 20, 6. 9. 40, 7. 10, 34, 2. 4. 6

Ῥωμαίοις, ἀλλὰ χρόνῳ τρίβειν τὸν πόλεμον καὶ τὰς εὐ- a. 86
437 S πορίας αὐτῶν ἀφαιρεῖν. ἃ δὴ πολὺ μᾶλλον ἐκεῖνον συνορῶν 2
ὁ Σύλλας, ἀνέζευξεν εἰς Βοιωτίαν ἐκ χωρίων γλίσχρων
καὶ μηδ' ἐν εἰρήνῃ τρέφειν ἱκανῶν ὄντων. καίτοι πολλοῖς 3
ἐδόκει σφάλλεσθαι τὸν λογισμόν, ὅτι τὴν Ἀττικὴν τραχεῖαν
οὖσαν καὶ δύσιππον ἀπολιπών, ἐνέβαλεν ἑαυτὸν πεδιάσι
καὶ ἀναπεπταμέναις ταῖς περὶ τὴν Βοιωτίαν χώραις,
ὁρῶν ἐν ἅρμασι καὶ ἵπποις τὴν βαρβαρικὴν οὖσαν ἀλκήν.
ἀλλὰ φεύγων ὥσπερ εἴρηται λιμὸν καὶ σπάνιν, ἠναγκάζετο 4
διώκειν τὸν ἐκ τῆς μάχης κίνδυνον. ἔτι δ' Ὁρτήσιος αὐτὸν
ἐφόβει, στρατηγικὸς ἀνὴρ καὶ φιλόνικος, ὃν ἐκ Θετταλίας d
ἄγοντα τῷ Σύλλᾳ δύναμιν ἐν τοῖς στενοῖς οἱ βάρβαροι
παρεφύλαττον. διὰ ταῦτα μὲν ⟨οὖν⟩ εἰς τὴν Βοιωτίαν 5
ἀνέζευξεν ὁ Σύλλας· Ὁρτήσιον δὲ Κᾶφις, ἡμέτερος ὤν,
ἑτέραις ὁδοῖς ψευσάμενος τοὺς βαρβάρους, διὰ τοῦ
Παρνασσοῦ κατῆγεν ὑπ' αὐτὴν τὴν Τιθόραν, οὔπω
τοσαύτην πόλιν οὖσαν ὅση νῦν ἐστιν, ἀλλὰ φρούριον
ἀπορρῶγι κρημνῷ περικοπτόμενον, εἰς ὃ καὶ πάλαι ποτὲ
173 Z[1] Φωκέων οἱ Ξέρξην ἐπιόντα φεύγοντες ἀνεσκευάσαντο καὶ
διεσώθησαν. ἐνταῦθα καταστρατοπεδεύσας Ὁρτήσιος, 6
ἡμέρας μὲν ἀπεκρούσατο ταῖς δυσχωρίαις τοὺς πολεμίους,
νύκτωρ δ' ἐπὶ Πατρωνίδα καταβάς, ἀπαντήσαντι τῷ e
Σύλλᾳ μετὰ τῆς δυνάμεως συνέμειξε.

16. Γενόμενοι δὲ κοινῇ, καταλαμβάνονται βουνὸν ἐκ
μέσων ἑστῶτα τῶν Ἐλατικῶν πεδίων, εὔγεων καὶ ἀμ-
φιλαφῆ καὶ παρὰ τὴν ῥίζαν ὕδωρ ἔχοντα· Φιλοβοιωτὸς
καλεῖται, καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ τὴν θέσιν ἐπαινεῖ
θαυμασίως ὁ Σύλλας (HRR I^2 200). στρατοπεδεύσαντες 2
δὲ παντάπασιν ὀλίγοι τοῖς πολεμίοις κατεφάνησαν· ἱππεῖς

10 Memnon 32, 3 (FGrH 434 F 22, 13)

[**GL**] **1** *τρίβειν χρόνῳ* **L** *χρονοτριβεῖν* Bekker Sint., at cf. p. 163, **15** || **3–4** *ἐκ χωρίων – ὄντων* habet Suda s. v. *γλίσχρος* (*κατέβη ἐκ κτλ.*) || **4** *καίτοι* Rei.: *καὶ τοῖς* || **10** *ὀρτήσιος* **GL**, item **14** et **20 G** || **13** *οὖν* add. Rei. || **16** *παρνασοῦ* **GL** || **18** *ἀπορρωγει* sine acc. **G** || **21** *ταῖς δυσχωρίαις* ante *καταβάς* (**22**) hab. **GL**: trp. Rei. (an praestat ante *ἀπεκρούσατο*?) *διὰ τῆς δυσχωρίας* Emp. || **25** *ἐλατικῶν* **L**

a. 86 *μὲν γὰρ οὐ πλείους πεντακοσίων καὶ χιλίων ἐγένοντο,*
3 *πεζοὶ δὲ πεντακισχιλίων καὶ μυρίων ἐλάττους. ὅθεν ἐκβιασάμενοι τὸν Ἀρχέλαον οἱ λοιποὶ στρατηγοὶ καὶ παρατάξαντες τὴν δύναμιν, ἐνέπλησαν ἵππων ἁρμάτων* 4
f *ἀσπίδων θυρεῶν τὸ πεδίον. τὴν δὲ κραυγὴν καὶ ⟨τὸν⟩ ἀλα-* 438 S
λαγμὸν οὐκ ἔστεγεν ὁ ἀὴρ ἐθνῶν τοσούτων ἅμα καθιστα-
4 *μένων εἰς τάξιν. ἦν δ' ἅμα καὶ τὸ κομπῶδες καὶ σοβαρὸν αὐτῶν τῆς πολυτελείας οὐκ ἀργὸν οὐδ' ἄχρηστον εἰς ἔκπληξιν, ἀλλ' αἵ τε μαρμαρυγαὶ τῶν ὅπλων ἠσκημένων χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ διαπρεπῶς, αἵ τε βαφαὶ τῶν Μηδικῶν καὶ Σκυ-*
462 *θικῶν χιτώνων, ἀναμεμειγμέναι χαλκῷ καὶ σιδήρῳ λάμποντι, πυροειδῆ καὶ φοβερὰν ἐν τῷ σαλεύεσθαι καὶ διαφέρε-*
5 *σθαι προσέβαλλον ὄψιν, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ τὸν χάρα-* 174 Z¹
κα συστέλλειν ἑαυτούς, καὶ τὸν Σύλλαν μηδενὶ λόγῳ τὸ θάμβος αὐτῶν ἀφελεῖν δυνάμενον, βιάζεσθαι τ' ἀποδιδράσκοντας οὐ βουλόμενον, ἡσυχίαν ἄγειν καὶ φέρειν βαρέως ἐφυβρίζοντας ὁρῶντα κομπασμῷ καὶ γέλωτι τοὺς βαρβά-
6 *ρους. ὤνησε μέντοι τοῦτο μάλιστα πάντων αὐτόν. οἱ γὰρ ἐναντίοι καταφρονήσαντες ἐτράποντο πρὸς ἀταξίαν πολλήν, οὐδ' ἄλλως ὑπήκοοι τῶν στρατηγῶν διὰ πολυαρχίαν*
7 *ὄντες· ὀλίγοι μὲν ⟨οὖν⟩ ἐν τῷ χάρακι διεκαρτέρουν, ὁ δὲ*
b *πλεῖστος ὄχλος ἁρπαγαῖς καὶ πορθήμασι δελεαζόμενος, ὁδὸν ἡμερῶν πολλῶν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου διεσπείρετο.*
8 *καὶ τήν τε τῶν Πανοπέων πόλιν ἐκκόψαι λέγονται, καὶ τὴν Λεβαδέων διαρπάσαι καὶ συλῆσαι τὸ μαντεῖον,*
9 *οὐδενὸς στρατηγοῦ πρόσταγμα δόντος. ὁ δὲ Σύλλας, ἐν ὄμμασιν αὐτοῦ πόλεων ἀπολλυμένων δυσανασχετῶν καὶ λυπούμενος, οὐκ εἴα τοὺς στρατιώτας σχολάζειν, ἀλλὰ*

cap. 16–19 App. Mithr. 42, 160–45, 176 Paus. 1, 20, 6 Strab. 9, 414 Frontin. strat. 2, 3, 17 Liv. per. 82 Flor. 1, 40, 11 Oros. 6, 2, 5 Eutrop. 5, 6 de vir. ill. 75, 7 Kromayer, Antike Schlachtfelder II 349sqq. || **18** Memnon 32, 3 (FGrH 434 F 22, 13) || **26** Frontin. strat. 1, 11, 20

[GL] **5** *τὸν* add. Zie. || **13** *προσέβαλον* **L¹** || **20** *διὰ τὸ πολυαρχίαν* **G** || **21** *οὖν* add. Zie. *γὰρ* Rei. (⟨*καὶ*⟩ *ὀλίγοι* Sch. ⟨*ἀλλ'*⟩ *ὀλίγοι* Sint.) || **24** *τήν τε τὴν πανοπαίων* **G** || **25** *συλλῆσαι* **G**

προσάγων αὐτοὺς ἠνάγκαζε τόν τε Κηφισὸν ἐκ τοῦ a. 86
ῥείθρου παρατρέπειν καὶ τάφρους ὀρύσσειν, ἀνάπαυλαν
οὐδενὶ διδοὺς καὶ τῶν ἐνδιδόντων ἀπαραίτητος ἐφεστὼς
κολαστής, ὅπως ἀπαγορεύσαντες πρὸς τὰ ἔργα διὰ τὸν c
πόνον ἀσπάσωνται τὸν κίνδυνον. ὃ καὶ συνέβη. τρίτην γὰρ 10
ἡμέραν ἐργαζόμενοι, τοῦ Σύλλα παρεξιόντος ἐδέοντο
μετὰ κραυγῆς ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ὁ δ' οὐ μάχεσθαι 11
439 S βουλομένων, ἀλλὰ μὴ βουλομένων πονεῖν ἔφησεν εἶναι
175 Z¹ τὸν λόγον· εἰ δ' ὄντως ἔχουσιν ἀγωνιστικῶς, ἐκέλευσεν
11 ἤδη μετὰ τῶν ὅπλων ἐλθεῖν ἐκεῖσε, δείξας αὐτοῖς τὴν
πρότερον μὲν γενομένην ἀκρόπολιν τῶν Παραποταμίων·
τότε δ' ἀνῃρημένης τῆς πόλεως λόφος ἐλείπετο πετρώδης 12
καὶ περίκρημνος, τοῦ Ἡδυλίου διωρισμένος ὄρους †ὅσον ὁ
Ἄσσος ἐπέχει ῥέων, εἶτα συμπίπτων ὑπὸ τὴν ῥίζαν αὐτὴν
τῷ Κηφισῷ καὶ συνεκτραχυνόμενος, ὀχυρὰν ἐνστρατο- d
πεδεῦσαι τὴν ἄκραν ποιεῖ. διὸ καὶ τοὺς χαλκάσπιδας 13
ὁρῶν τῶν πολεμίων ὠθουμένους ἐπ' αὐτήν, ὁ Σύλλας
ἐβούλετο φθῆναι καταλαβὼν τὸν τόπον· καὶ κατέλαβε,
χρησάμενος τοῖς στρατιώταις προθύμοις. ἐπεὶ δ' ἀπο- 14
κρουσθεὶς ἐκεῖθεν ὁ Ἀρχέλαος ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Χαιρώ-
νειαν, οἱ δὲ συστρατευσάμενοι τῶν Χαιρωνέων ἐδέοντο τοῦ
Σύλλα μὴ προέσθαι τὴν πόλιν, ἐκπέμπει τῶν χιλιάρχων
ἕνα Γαβίνιον μετὰ τάγματος ἑνός, καὶ τοὺς Χαιρωνεῖς
ἀφίησι, βουληθέντας μέν, οὐ μὴν δυνηθέντας φθῆναι τὸν
Γαβίνιον· οὕτως ἦν ἀγαθὸς καὶ προθυμότερος εἰς τὸ
σῶσαι τῶν σωθῆναι δεομένων. ὁ δ' Ἰόβας (FGrH 275 F 27) 15 e
οὐ Γαβίνιόν φησι πεμφθῆναι, ἀλλ' Ἐρύκιον. ἡ μὲν οὖν πόλις
ἡμῶν παρὰ τοσοῦτον ἐξέφυγε τὸν κίνδυνον.

17. Ἐκ δὲ Λεβαδείας καὶ τοῦ Τροφωνίου φῆμαί τε

11 Strab. 9, 424 || **29** August. civ. dei 2, 24

[**GL**] **1** *προάγων* Rei. | *τόν*] *τήν* ut vid. **L¹** || **9** *λόγον* Mu.: *πόλεμον* || **13** crucem appinxi; cf. Schwartz apud Kromayer l. c. p. 360, adn. 6. 365, adn. 1 || **20** *χαιρωνείαν* **G** *χερρωνίαν* **L¹** (ε, ι suprascr.) || **21** *χερρωνέων*, similiter 23, **G** || **27** *Ἐρύκιον* (scil. *Erucium*) cl. p. 160, 1 Zie.: *ἔρκιον* **G** *ἔρκιον* **L** *Ἐρίκιον* cum Steph. editt. || **29** *λεβαδίας* **G**

a.86 *χρησταὶ καὶ νικηφόρα μαντεύματα τοῖς Ῥωμαίοις ἐξε-*
πέμποντο. περὶ ὧν οἱ μὲν ἐπιχώριοι πλείονα λέγουσιν·
2 *ὡς δὲ Σύλλας αὐτὸς ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν ὑπομνημάτων*
γέγραφε (HRR I² 201), *Κόιντος Τίτιος, οὐκ ἀφανὴς ἀνὴρ*
τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι πραγματευομένων, ἧκε πρὸς αὐτὸν
ἤδη τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ νενικηκότα μάχην, ἀπαγγέλλων 176 Z¹
ὅτι καὶ δευτέραν ὁ Τροφώνιος αὐτόθι μάχην καὶ νίκην
f 3 *προσημήνειεν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου. μετὰ δὲ τοῦτον ἀνὴρ*
τῶν ἐν τάξει στρατευομένων ὄνομα Σαλουιηνὸς ἀνήνεγκε
παρὰ τοῦ θεοῦ, τέλος οἷον αἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν πράξεις
4 *ἔμελλον ἕξειν. ἀμφότεροι δὲ ταὐτὰ περὶ τῆς τοῦ θεοῦ* 440 S
μορφῆς ἔφραζον· τῷ γὰρ Ὀλυμπίῳ Διὶ καὶ τὸ κάλλος
καὶ τὸ μέγεθος παραπλήσιον ἰδεῖν ἔφασαν.

5 *Ἐπειδὴ δὲ διέβη τὸν Ἄσσον ὁ Σύλλας, παρελθὼν ὑπὸ*
463 *τὸ Ἡδύλιον τῷ Ἀρχελάῳ παρεστρατοπέδευσε, βεβλη-*
μένῳ χάρακα καρτερὸν ἐν μέσῳ τοῦ Ἀκοντίου καὶ τοῦ
Ἡδυλίου πρὸς τοῖς λεγομένοις Ἀσσίοις· ὁ μέντοι τόπος
ἐν ᾧ κατεσκήνωσεν ἄχρι νῦν Ἀρχέλαος ἀπ' ἐκείνου κα-
6 *λεῖται. διαλιπὼν δὲ μίαν ἡμέραν ὁ Σύλλας, Μουρήναν*
μὲν ἔχοντα τάγμα καὶ σπείρας δύο πρὸς τὸ τοῖς πολε-
μίοις ἐνοχλῆσαι παρατασσομένοις ἀπέλιπεν, αὐτὸς δὲ
παρὰ τὸν Κηφισὸν ἐσφαγιάζετο, καὶ τῶν ἱερῶν γενομέ-
νων, ἐχώρει πρὸς τὴν Χαιρώνειαν, ἀναληψόμενός τε τὴν
αὐτόθι στρατιὰν καὶ κατοψόμενος τὸ καλούμενον Θού-
7 *ριον, ὑπὸ τῶν πολεμίων προκατειλημμένον. ἔστι δὲ κο-*
ρυφὴ τραχεῖα καὶ στροβιλώδης ὄρους ὃ καλοῦμεν Ὀρθό-

[GL] **3** *τῷ* excidit in Sintenisianis ‖ **4** *Κόιντος* Iunt.: *κοίν-τιος* **GL** (*Lucium Titium* Aug.) ‖ **6** *χερρωνίαι*, corr. in *χερρωνείαι* m. 2, **G** ‖ **8** *προσημαίνει*: em. Sint. ‖ **9** *ἐν τάξει*] *militem quendam legionis sextae* Aug. | *Σαλουήνιος*: em. Münzer RE I A 2021 cl. CIL I² 709 ‖ **11** *ταὐτὰ* Steph.: *ταῦτα* | *τοῦ θεοῦ* om. cum Iunt. editt. omnes praeter Sint. ed. mai ‖ **12** *μορφῆς* Zie.: *ὀμφῆς* **GL** *quae forma militi visa fuerit* Aug. ‖ **14** *προελθὼν* Zie. ‖ **17** *Ἀσσίοις* Iunt.: *ἀσίοις* **L** *ἀσήοις* **G** ‖ **20** *τάγματα* **G** ‖ **21** *παρατασσομένοις* Rei.: *ταρασσομένοις* ‖ **23** *χερρωνίαν*, similiter p. 159, 3 **G** ‖ **24** *στρατείαν*: em. Cor. ‖ **25** *δὲ* Iunt.: *δὴ* **L** *δ' ἡ* **G** ‖ **26** *στροβιλῶ-δες ὄρος*: em. Rei. cf. Rh. Mus. 76, 36

παγον, ὑπὸ δ' αὐτὸ τὸ ῥεῦμα τοῦ Μωρίου καὶ Θουρίου a. 86
νεὼς Ἀπόλλωνος. ⟨ἐπ⟩ωνόμασται δ' ὁ θεὸς ἀπὸ Θουροῦς 8 b
177 Z^1 τῆς Χαίρωνος μητρός, ὃν οἰκιστὴν γεγονέναι τῆς Χαι-
ρωνείας ἱστοροῦσιν. οἱ δέ φασι τὴν Κάδμῳ δοθεῖσαν
ὑπὸ τοῦ Πυθίου καθηγεμόνα βοῦν ἐκεῖ φανῆναι, καὶ
τὸν τόπον ἀπ' αὐτῆς οὕτω προσαγορευθῆναι· θὼρ γὰρ
οἱ Φοίνικες τὴν βοῦν καλοῦσι. προσιόντος δὲ τοῦ Σύλλα 9
πρὸς τὴν Χαιρώνειαν, ὁ τεταγμένος ἐν τῇ πόλει χιλίαρ-
χος, ἐξωπλισμένους ἄγων τοὺς στρατιώτας, ἀπήντησε
στέφανον δάφνης κομίζων. ὡς δὲ δεξάμενος ἠσπάσατο 10
τοὺς στρατιώτας καὶ παρώρμησε πρὸς τὸν κίνδυνον,
ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ δύο τῶν Χαιρωνέων ἄνδρες, Ὁμο-
λώϊχος καὶ Ἀναξίδαμος, ὑφιστάμενοι τοὺς τὸ Θούριον
κατασχόντας ἐκκόψειν, ὀλίγους στρατιώτας παρ' ἐκείνου c
λαβόντες· ἀτραπὸν γὰρ εἶναι τοῖς βαρβάροις ἄδηλον, ἀπὸ 11
τοῦ καλουμένου Πετράχου παρὰ τὸ Μουσεῖον ἐπὶ τὸ
Θούριον ὑπὲρ κεφαλῆς ἄγουσαν, ᾗ πορευθέντες οὐ χαλεπῶς
441 S ἐπιπεσεῖσθαι καὶ καταλεύσειν ἄνωθεν αὐτοὺς ἢ συνώσειν
εἰς τὸ πεδίον. τοῦ δὲ Γαβινίου τοῖς ἀνδράσι μαρτυρήσαντος 12
ἀνδρίαν καὶ πίστιν, ἐκέλευεν ἐπιχειρεῖν ὁ Σύλλας· αὐτὸς
δὲ συνέταττε τὴν φάλαγγα, καὶ διένειμε τοὺς ἱππότας
ἐπὶ κέρως ἑκατέρου, τὸ δεξιὸν αὐτὸς ἔχων, τὸ δ' εὐώνυμον
ἀποδοὺς Μουρήνᾳ. Γάλβας δὲ καὶ Ὁρτήσιος οἱ πρεσβευταὶ 13
σπείρας ἐπιτάκτους ἔχοντες ἔσχατοι παρενέβαλον ἐπὶ τῶν
ἄκρων, φύλακες πρὸς τὰς κυκλώσεις· ἑωρῶντο γὰρ οἱ 14 d
πολέμιοι κατασκευάζοντες ἱππεῦσι πολλοῖς καὶ ψιλοῖς
ποδώκεσιν εἰς ἐπιστροφὴν τὸ κέρας εὐκαμπὲς καὶ κοῦφον,
ὡς μακρὰν ἀνάξοντες καὶ κυκλωσόμενοι τοὺς Ῥωμαίους.

2 mor. 515 c Hesiod. (fr. 252 M.—W.) apud Paus. 9, 40, 5. **6** Hecat. et Hellan. et Aristoph. Boeot. apud Steph. Byz. s. v. *Χαιρώνεια*

[**GL**] **1** *Μωρίου*] *Μόλου* Sint. ex p. 162, **13**, sed cf. Kromayer l. c. p. 372, 1 ‖ **2** *ὠνόμασται*: em. Zie. | *Θουροῦς*] *Θηρώ* vocant Paus. et St. B. ‖ **3** *χέρρωνος* **G** ‖ **12** *χερρωνέων* **G** | *ὁμολώιχος* **G**: *ὁμολόϊχος* **L** et editt. (item p. 162, **15**) ‖ **16** *μουσίον* **G** ‖ **20** *ἀν-δρείαν* **L** | *ἐκέλευσεν* **C** Sint. ‖ **22** *τὸ ⟨μὲν⟩* Anon. ‖ **23** *ὀρτήσιος* **GL** ‖ **24** *παρενέβαλλον* **L** ‖ **27** *εὐκαμπὲς* Am.: *ἀκαμπὲς* ‖ **28** *καὶ κυκλωσόμενοι* – p. 160, **1** *τῶν* om. L^1

a.86 **18.** Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Χαιρωνέων Ἐρύκιον ἄρχοντα 178 Z
παρὰ τοῦ Σύλλα λαβόντων καὶ περιελθόντων ἀδήλως τὸ
Θούριον, εἶτ' ἐπιφανέντων, θόρυβος ἦν πολὺς καὶ φυγὴ
2 τῶν βαρβάρων καὶ φόνος ὑπ' ἀλλήλων ὁ πλεῖστος. οὐ γὰρ
ὑπέμειναν, ἀλλὰ κατὰ πρανοῦς φερόμενοι τοῖς τε δόρασι
περιέπιπτον αὐτοὶ τοῖς ἑαυτῶν, καὶ κατεκρήμνιζον
e ὠθοῦντες ἀλλήλους, ἄνωθεν ἐπικειμένων τῶν πολεμίων
καὶ τὰ γυμνὰ παιόντων, ὥστε τρισχιλίους πεσεῖν περὶ τὸ
3 Θούριον. τῶν δὲ φευγόντων τοὺς μὲν εἰς τάξιν ἤδη καθ-
εστὼς ὁ Μουρήνας ἀπετέμνετο καὶ διέφθειρεν ὑπαντιά-
ζων, οἱ δ' ὠσάμενοι πρὸς τὸ φίλιον στρατόπεδον καὶ τῇ
φάλαγγι φύρδην ἐμπεσόντες, ἀνέπλησαν δέους καὶ
ταραχῆς τὸ πλεῖστον μέρος, καὶ διατριβὴν τοῖς στρα-
4 τηγοῖς ἐνεποίησαν, οὐχ ἥκιστα βλάψασαν αὐτούς. ὀξέως
γὰρ ὁ Σύλλας ταρασσομένοις ἐπαγαγὼν καὶ τὸ μέσον
διάστημα τῷ τάχει συνελών, ἀφείλετο τὴν τῶν δρεπα-
5 νηφόρων ἐνέργειαν· ἔρρωται γὰρ μάλιστα μήκει δρόμου,
f σφοδρότητα καὶ ῥύμην τῇ διεξελάσει διδόντος, αἱ δ' ἐκ
βραχέος ἀφέσεις ἄπρακτοι καὶ ἀμβλεῖαι, καθάπερ βελῶν
6 τάσιν οὐ λαβόντων. ὃ δὴ καὶ τότε τοῖς βαρβάροις ἀπήντα,
καὶ τὰ πρῶτα τῶν ἁρμάτων [οὐκ] ἀργῶς ἐξελαυνόμενα 442 S
καὶ προσπίπτοντα νωθρῶς ἐκκρούσαντες οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ
κρότου καὶ γέλωτος ἄλλα ᾔτουν, ὥσπερ εἰώθασιν ἐν ταῖς
7 θεατρικαῖς ἱπποδρομίαις. τοὐντεῦθεν αἱ πεζαὶ δυνάμεις
464 συνερράγησαν, τῶν μὲν βαρβάρων προβαλλομένων τὰς
σαρίσας μακρὰς καὶ πειρωμένων τῷ συνασπισμῷ τὴν
φάλαγγα διατηρεῖν ἐν τάξει, τῶν δὲ Ῥωμαίων τοὺς μὲν
ὑσσοὺς αὐτοῦ καταβαλόντων, σπασαμένων δὲ τὰς μαχαίρας
καὶ παρακρουομένων τὰς σαρίσας, ὡς τάχιστα προσμεί- 179 Z[1]
8 ξειαν αὐτοῖς δι' ὀργήν. προτεταγμένους γὰρ ἑώρων τῶν
πολεμίων μυρίους καὶ πεντακισχιλίους θεράποντας, οὓς ἐκ

31 App. Mithr. 48, 189

[GL] **1** *Ἐρίκιον* editt. cf. p. 157, 27 || **20** *τάσιν* Mu.: *τάξιν* || **21** *οὐκ ἀργῶς* G et ante ras. L || **26** et **29** *σαρίσσας* L

τῶν πόλεων κηρύγμασιν ἐλευθεροῦντες οἱ βασιλέως a. 86
στρατηγοὶ κατελόχιζον εἰς τοὺς ὁπλίτας. καί τις ἑκα- 9
τοντάρχης λέγεται Ῥωμαῖος εἰπεῖν, ὡς ἐν Κρονίοις μόνον
εἰδείη τῆς παρρησίας δούλους μετέχοντας. τούτους μὲν 10 b
οὖν διὰ βάθος καὶ πυκνότητα βραδέως ἐξωθουμένους ὑπὸ
τῶν ὁπλιτῶν καὶ παρὰ φύσιν μένειν τολμῶντας αἵ τε
βελοσφενδόναι καὶ οἱ γρόσφοι, χρωμένων ἀφειδῶς τῶν
κατόπιν Ῥωμαίων, ἀπέστρεφον καὶ συνετάραττον.

19. *Ἀρχελάου δὲ τὸ δεξιὸν κέρας εἰς κύκλωσιν ἀν-*
άγοντος, Ὁρτήσιος ἐφῆκε τὰς σπείρας δρόμῳ προσφερο-
μένοις, ὡς ἐμβαλῶν πλαγίοις. ἐπιστρέψαντος δὲ ταχέως 2
ἐκείνου τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππεῖς δισχιλίους, ἐκθλιβόμενος
ὑπὸ πλήθους προσεστέλλετο τοῖς ὀρεινοῖς, κατὰ μικρὸν
ἀπορρηγνύμενος τῆς φάλαγγος καὶ περιλαμβανόμενος ὑπὸ
τῶν πολεμίων. πυθόμενος δ' ὁ Σύλλας ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ 3 c
μήπω συμπεπτωκότος εἰς μάχην ἐδίωκε βοηθῶν. Ἀρχέ-
λαος δὲ τῷ κονιορτῷ τῆς ἐλάσεως ὅπερ ἦν τεκμηράμενος,
Ὁρτήσιον μὲν εἴα χαίρειν, αὐτὸς δ' ἐπιστρέψας ⟨ἦγεν⟩
ὅθεν ὥρμησεν ὁ Σύλλας πρὸς τὸ δεξιόν, ὡς ἔρημον
ἄρχοντος αἱρήσων. ἅμα δὲ καὶ Μουρήνᾳ Ταξίλης ἐπῆγε 4
[ἐπὶ] τοὺς χαλκάσπιδας, ὥστε τῆς κραυγῆς διχόθεν φερο-
443 S *μένης καὶ τῶν ὀρῶν ἀνταποδιδόντων τὴν περιήχησιν,*
180 Z[1] *ἐπιστήσαντα τὸν Σύλλαν διαπορεῖν, ὁποτέρωσε χρὴ*
προσγενέσθαι. δόξαν δὲ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἀναλαμβάνειν, 5
Μουρήνᾳ μὲν ἀρωγὸν ἔπεμψεν Ὁρτήσιον ἔχοντα τέσσαρας
σπείρας, αὐτὸς δὲ τὴν πέμπτην ἕπεσθαι κελεύσας ἐπὶ τὸ d
δεξιὸν ἠπείγετο, καὶ καθ' ἑαυτὸ μὲν ἀξιομάχως ἤδη τῷ
Ἀρχελάῳ συνεστηκός, ἐκείνου δ' ἐπιφανέντος παντάπασιν
ἐξεβιάσαντο καὶ κρατήσαντες ἐδίωκον πρός τε τὸν
ποταμὸν καὶ τὸ Ἀκόντιον ὄρος προτροπάδην φεύγοντας.

[GL] **1** *πολεμίων*: em. Mu. || **10. 18. 25** *ὀρτήσιος* (*-ον*) **GL** || **10** *προσφερομένας*: em. Rei. || **11** *ἐμβαλὼν*: em. Cor. || **12** *αὐτὸν* **GL**: em. Steph. || **18. 19** ⟨*ἦγεν*⟩ *ὅθεν ὥρμησεν* Sint. (post ⟨*ἐπῄει*⟩ Rei.) *ὥρμησεν ὅθεν* Cor. || **20** *ταξίλης* **C**: *ταξίλλης* **GL**, cf. ad p. 154, 21 || **21** *ἐπὶ* del. **C** Mu. || **27** *ἤδη ἀξιομάχως ἤδη* ante ras. **L** || **28** *συνεστηκὸς* **L**[2]: *συνεστηκώς* **GL**[1]

6 *οὐ μὴν ὅ γε Σύλλας ἠμέλησε Μουρήνα κινδυνεύοντος, ἀλλ'*
a. 86 *ὥρμησε τοῖς ἐκεῖ βοηθεῖν· ἰδὼν δὲ νικῶντας, τότε τῆς*
7 *διώξεως μετεῖχε. πολλοὶ μὲν οὖν ἐν τῷ πεδίῳ τῶν βαρ-*
βάρων ἀνῃροῦντο, πλεῖστοι δὲ τῷ χάρακι προσφερόμενοι
κατεκόπησαν, ὥστε μυρίους διεκπεσεῖν εἰς Χαλκίδα μόνους
e 8 *ἀπὸ τοσούτων μυριάδων. ὁ δὲ Σύλλας λέγει* (HRR I² 201)
τέσσαρας καὶ δέκα ἐπιζητῆσαι τῶν αὑτοῦ στρατιωτῶν,
9 *εἶτα καὶ τούτων δύο πρὸς τὴν ἑσπέραν παραγενέσθαι. διὸ*
καὶ τοῖς τροπαίοις ἐπέγραψεν Ἄρη καὶ Νίκην καὶ Ἀφρο-
δίτην, ὡς οὐχ ἧττον εὐτυχίᾳ κατορθώσας ἢ δεινότητι καὶ
10 *δυνάμει τὸν πόλεμον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ τρόπαιον ἕστηκε*
τῆς πεδιάδος μάχης ᾗ πρῶτον ἐνέκλιναν οἱ περὶ Ἀρχέ-
λαον [μέχρι] παρὰ τὸ Μόλου ῥεῖθρον, ἕτερον δ' ἐστὶ τοῦ
Θουρίου κατὰ κορυφὴν βεβηκὸς ἐπὶ τῇ κυκλώσει τῶν
βαρβάρων, γράμμασιν Ἑλληνικοῖς ἐπισημαῖνον Ὁμολώιχον
11 *καὶ Ἀναξίδαμον ἀριστεῖς. ταύτης τὰ ἐπινίκια τῆς μάχης*
f *ἦγεν ἐν Θήβαις, περὶ τὴν Οἰδιπόδειον κρήνην κατασκευά-* 181 Z¹
12 *σας θυμέλην. οἱ δὲ κρίνοντες ἦσαν Ἕλληνες ἐκ τῶν*
ἄλλων ἀνακεκλημένοι πόλεων, ἐπεὶ πρός γε Θηβαίους
ἀδιαλλάκτως εἶχε, καὶ τῆς χώρας αὐτῶν ἀποτεμόμενος
τὴν ἡμίσειαν τῷ Πυθίῳ καὶ τῷ Ὀλυμπίῳ καθιέρωσεν, ἐκ
τῶν προσόδων κελεύσας ἀποδίδοσθαι τὰ χρήματα τοῖς
θεοῖς ἅπερ αὐτὸς εἰλήφει.

465 **20.** *Μετὰ ταῦτα πυνθανόμενος Φλάκκον ἀπὸ τῆς* 444 S
a. 86 *ἐναντίας στάσεως ὕπατον ᾑρημένον διαπερᾶν τὸν Ἰόνιον*
μετὰ δυνάμεως, λόγῳ μὲν ἐπὶ Μιθριδάτην, ἔργῳ δ' ἐπ'
ἐκεῖνον αὐτόν, ὥρμησεν ἐπὶ Θετταλίας ὡς ἀπαντήσων.
2 *γενομένῳ δ' αὐτῷ περὶ πόλιν Μελίτειαν ἀφικνοῦντο*

5 App. Mithr. 45, 174 Oros. 6, 2, 5 Eutrop. 5, 6 || **11** Paus. 9, 40, 7 || **19** supra c. 12, 5sqq. Paus. 9, 7, 5. 6 App. Mithr. 54, 217 Diod. 38, 7 || **24** c. 20–21App. Mithr. 49, 194–50, 202 Liv. per. 82 Flor. 1, 40, 11 Eutrop. 5, 6 Oros. 6, 2, 6. 7 de vir. ill. 75, 7 Gran. Lic. p. 24

[**GL**] **2** *τότε ⟨δὴ⟩* vel *⟨ἤδη⟩* Zie. || **5** *διαπεσεῖν*: em. Gärtner || **7** *αὐτοῦ* **L** || **13** *μέχρι* del. Emp. || **14** *βεβηκὼς* ante ras. **L** || **15** *ὁμολόϊχον* **L** et editt. cf. p. 159, 12 || **19** *γε* Ald.: *τε* || **20** *ἀπο-τεμνόμενος* **G** || **28** *αὐτῷ* supra add. **L¹** | *μελιτίαν* **GL¹** | *ἀφικνοῦνται* **L**

πολλαχόθεν ἀγγελίαι, πορθεῖσθαι τὰ κατόπιν αὖθις οὐκ a.86
ἐλάττονι στρατιᾷ βασιλικῇ τῆς πρότερον. Δορύλαος γὰρ 3
εἰς Χαλκίδα καταχθεὶς παρασκευῇ πολλῇ νεῶν, ἐν αἷς
ἦγεν ὀκτὼ μυριάδας ἠσκημένας καὶ συντεταγμένας ἄρι-
στα δὴ τῆς Μιθριδατικῆς στρατιᾶς, εὐθὺς εἰς Βοιωτίαν
ἐνέβαλε καὶ κατεῖχε τὴν χώραν, προθυμούμενος εἰς μά-
χην ἐπισπάσασθαι τὸν Σύλλαν, οὐ προσέχων Ἀρχελάῳ b
διακωλύοντι καὶ λόγον περὶ τῆς προτέρας μάχης διαδι-
δούς, ὡς οὐκ ἄνευ προδοσίας μυριάδες τοσαῦται διαφθα-
ρεῖεν. οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Σύλλας ταχέως ὑποστρέψας, ἀπ- 4
έδειξε τῷ Δορυλάῳ τὸν Ἀρχέλαον ἄνδρα φρόνιμον καὶ
τῆς Ῥωμαίων ἐμπειρότατον ἀρετῆς, ὥστε μικρὰ αὐτὸν
τῷ Σύλλᾳ περὶ τὸ Τιλφώσσιον ἐμπταίσαντα πρῶτον
182 Z¹ εἶναι τῶν οὐκ ἀξιούντων κρίνεσθαι διὰ μάχης, ἀλλὰ
δαπάναις καὶ χρόνῳ τρίβειν τὸν πόλεμον. ὅμως δὲ θάρ- 5
σος τι τῷ Ἀρχελάῳ παρεῖχεν ὁ πρὸς Ὀρχομενῷ τόπος,
ἐν ᾧ κατεστρατοπέδευσαν, εὐφυέστατος ὢν ἱπποκρα-
τοῦσιν ἐναγωνίσασθαι. τῶν γὰρ Βοιωτίων πεδίων ὅτι- 6 c
πέρ ἐστι κάλλιστον καὶ μέγιστον, τοῦτο τῆς Ὀρχομενίων
ἐξηρτημένον πόλεως ὁμαλὸν ἀναπέπταται καὶ ἄδενδρον
ἄχρι τῶν ἑλῶν, ἐν οἷς ὁ Μέλας καταναλίσκεται ποταμός,
ἀνατέλλων μὲν ὑπὸ τὴν πόλιν τῶν Ὀρχομενίων πολὺς
καὶ πλώιμος ἐν πηγαῖς μόνος τῶν Ἑλληνικῶν ποταμῶν,
αὐξόμενος δ' ὑπὸ τροπὰς θερινὰς ὥσπερ ὁ Νεῖλος, καὶ
φέρων ὅμοια τοῖς ἐκεῖ τὰ φυόμενα, πλὴν ἄκαρπα καὶ
ἀναυξῆ. πόρρω δ' οὐ πρόεισιν, ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖστον 7
εὐθὺς εἰς λίμνας τυφλὰς καὶ ἰλυώδεις ἀφανίζεται, μέρος
445 S δ' οὐ πολὺ τῷ Κηφισῷ συμμείγνυται, περὶ ὃν μάλιστα
τόπον ἡ λίμνη δοκεῖ τὸν αὐλητικὸν ἐκφέρειν κάλαμον. d

18 Strab. 9, 407

[GL] 2 στρατείαι: em. Rei., similiter 5 ‖ 3 νεῶν πολλῇ: trp. Zie. ‖ 8 διαδιδοὺς C: διαδοὺς GL ‖ 12 αὐτὸν post πρῶτον (13) trp. Zie. ‖ 13 ἐμπταίσαντα Wytt.: ἐμπεσόντα (συμπεσόντα Rei.) ‖ 20 ὁμαλὸν Rei.: μόνον | ἀναπέπανται G ‖ 23 πλόϊμος: em. Steph. | ἐκ πηγῆς Sint. ‖ 26 ἀναύξη G ‖ 27 ἰλυώδεις Latte: ὑλώδεις (ἑλώδεις Br.)

a.86 21. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς κατεστρατοπέδευσαν, ὁ μὲν Ἀρχέλαος
ἡσύχαζεν, ὁ δὲ Σύλλας ὤρυττε τάφρους ἑκατέρωθεν,
ὅπως εἰ δύναιτο τῶν στερεῶν καὶ ἱππασίμων ἀποτεμό-
2 μενος τοὺς πολεμίους ὤσειεν εἰς τὰ ἕλη. τῶν δ' οὐκ
ἀνασχομένων, ἀλλ' ὡς ἀφείθησαν ὑπὸ τῶν στρατηγῶν,
ἐντόνως καὶ ῥύδην ἐλαυνόντων, οὐ μόνον οἱ περὶ τὰ
ἔργα τοῦ Σύλλα διεσκεδάσθησαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρα-
3 τεταγμένου συνεχύθη τὸ πλεῖστον †φυγόντες. ἔνθα δὴ
Σύλλας αὐτὸς ἀποπηδήσας τοῦ ἵππου καὶ σημεῖον ἀναρ- 183Z 1
πάσας, ὠθεῖτο διὰ τῶν φευγόντων εἰς τοὺς πολεμίους,
βοῶν· „ἐμοὶ μὲν ἐνταῦθά που καλὸν ὦ Ῥωμαῖοι τελευτᾶν,
e ὑμεῖς δὲ τοῖς πυνθανομένοις, ποῦ προδεδώκατε τὸν
αὐτοκράτορα, μεμνημένοι φράζειν ὡς ἐν Ὀρχομενῷ."
4 τούτους τε δὴ τὸ ῥηθὲν ἀνέστρεψε, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ
δεξιοῦ κέρως σπειρῶν δύο [αἱ] προσεβοήθησαν, ἃς
5 ἐπαγαγὼν τρέπεται τοὺς πολεμίους. ἀναγαγὼν δὲ μικρὸν
ὀπίσω καὶ δοὺς ἄριστον αὐτοῖς, αὖθις ἀπετάφρευε τὸν
6 χάρακα τῶν πολεμίων. οἱ δ' αὖθις ἐν τάξει μᾶλλον ἢ
πρότερον προσεφέροντο. καὶ Διογένης μὲν ὁ τῆς Ἀρχελάου

8 App. Mithr. 49, 195–197 Polyaen. 8, 9, 2 (ex Plut.) Frontin. strat. 2, 8, 12 Amm. Marc. 16, 12, 41

[GL] 1 *κατεστρατοπέδευσεν*: em. Ald. || 8 *φυγόντες* deleam, nisi forte aliquid excidit; *φυγόντος* cum Iunt. editt. *ἔφυγέν τε* Ma. || 8–13 libere exscripta in exc. Plan., v. Cass. Dio ed. Boissevain I p. CXXII || 9 *ἁρπάσας* App. Polyaen. exc. cf. et Sert. c. 15, 3 || 10 *φευγόντων* Br. Polyaen. exc.: *φονευόντων* || 11 *που* om. Polyaen. || 12 *προδεδώκατε* GL et Polyaen.: *προυδώκατε* App. *ἀπολελοίπατε* exc. *reliquissent* Frontin. et sim. Amm. || 12.13 *τὸν αὐτοκράτορα*] *imperatorem* Frontin. Amm. (*τὸν*) *Σύλλαν* Polyaen. exc. *Σύλλαν τὸν στρατηγὸν ὑμῶν αὐτῶν* App. || 13 *μεμνημένοι φράζειν*] *μέμνησθε φράζειν* Polyaen. Mu. Anon. *φράζειν μεμνημένους* exc. *λέγειν* App. *respondete nihil fallentes* Amm. | *ὡς* om. Polyaen. exc. App. (qui addit *μαχόμενον* cum Frontin. et Amm.) || 14 *ἀνέστρεψε* Zie. cl. Polyaen. (*τοῦτον τὸν λόγον Ῥωμαῖοι καταιδεσθέντες ἀνέστρεψαν*) et exc. (*τούτου ῥηθέντος ἀνέστρεψαν μετ' αἰδοῦς*): *ἐπέστρεψε* | *ἀνέστρεψεν* ⟨*αἰδεσθέντας*⟩ Zie. cl. Polyaen. App. exc. et Frontin. (*cuius rei pudore universi eum secuti sunt*) | *τῶν*] *τὸν* ante corr. L || 15 *αἱ* eras. in L || 17 *ἀριστᾶν* Sint.

γυναικὸς υἱὸς ἀριστεύων ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ περιόπτως ἔπεσεν,
οἱ δὲ τοξόται, τῶν Ῥωμαίων ἐκβιαζομένων οὐκ ἔχοντες
ἀναστροφήν, ἀθρόοις τοῖς οἰστοῖς ἐκ χειρὸς ὥσπερ
ξίφεσι παίοντες ἀνέκοπτον αὐτούς, τέλος δὲ κατακλει- f
σθέντες εἰς τὸν χάρακα, μοχθηρῶς ὑπὸ τραυμάτων καὶ
φόβου διενυκτέρευσαν. ἡμέρας δὲ πάλιν τῷ χάρακι τοὺς 7
στρατιώτας προσαγαγὼν ὁ Σύλλας ἀπετάφρευεν, ἐξελθόν-
τας δὲ τοὺς πολλοὺς ὡς ἐπὶ μάχην συμβαλὼν τρέπεται,
184 Z¹ καὶ πρὸς τὸν ἐκείνων φόβον οὐδενὸς μένοντος, αἱρεῖ κατὰ 466
κράτος τὸ στρατόπεδον. καὶ κατέπλησαν ἀποθνήσκοντες 8
αἵματος τὰ ἕλη καὶ νεκρῶν τὴν λίμνην, ὥστε μέχρι νῦν
446 S πολλὰ βαρβαρικὰ τόξα καὶ κράνη καὶ θωράκων σπάσματα
σιδηρῶν καὶ μαχαίρας ἐμβεβαπτισμένας τοῖς τέλμασιν
εὑρίσκεσθαι, σχεδὸν ἐτῶν διακοσίων ἀπὸ τῆς μάχης a. 86
ἐκείνης διαγεγονότων. τὰ μὲν οὖν περὶ Χαιρώνειαν καὶ 9
πρὸς Ὀρχομενῷ τοιαῦτα λέγεται γενέσθαι.

22. Κίννα δὲ καὶ Κάρβωνος ἐν Ῥώμῃ τοῖς ἐπιφανε- a. 85
στάτοις ἀνδράσι χρωμένων παρανόμως καὶ βιαίως, πολλοὶ
τὴν τυραννίδα φεύγοντες ὥσπερ εἰς λιμένα τοῦ Σύλλα
τὸ στρατόπεδον κατεφέροντο, καὶ περὶ αὐτὸν ὀλίγου
χρόνου σχῆμα βουλῆς ἐγεγόνει. καὶ Μετέλλα μόλις δια- 2 b
κλέψασα ἑαυτὴν καὶ τοὺς παῖδας, ἧκεν ἀγγέλλουσα τὴν
οἰκίαν αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπαύλεις ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐμπε-
πρῆσθαι, καὶ δεομένη τοῖς οἴκοι βοηθεῖν. ἀπορουμένῳ 3
δ' αὐτῷ, καὶ μήτε τῆς πατρίδος ἀμελεῖν ὑπομένοντι κα-
κουμένης, μήθ' ὅπως ἄπεισιν ἀτελὲς λιπὼν τοσοῦτον
ἔργον τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον ἐπινοοῦντι, παραγίνε-
ται Δηλιακὸς ἔμπορος Ἀρχέλαος, ἐλπίδας τινὰς καὶ λό-

17 App. civ. 1, 77, 350 Vell. 2, 23, 3 Oros. 5, 20, 1 Eutrop. 5, 7 || **21** App. Mithr. 51, 204 civ. 1, 73, 340. 77, 351. 81, 371 Eutrop. 5, 7 || **24** App. Mithr. 54, 215–55, 223 Gran. Licin. p. 26 Memnon 35, 1 (FGrH 434 F 25, 1)

[GL] **6** φόνου: em. Rei. || **9** αἶρει: em. Leopold || **15** χερρωνίαν G || **17–21** sunt in excerptis Constantinianis I p. CX Boissevain || **19** ὥσπερ om. exc. || **19. 20** ἐπὶ λιμένα τὸ τοῦ Σύλλου exc. || **20. 21** ὀλίγῳ χρόνῳ Br. || **21** ἐγεγόνει] ἐγένετο exc. || **27** τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον del. Herw.

4 γους κρύφα παρὰ τοῦ βασιλικοῦ κομίζων Ἀρχελάου. καὶ τὸ πρᾶγμα Σύλλας οὕτως ἠγάπησεν, ὥστ᾽ αὐτὸς εἰς λόγους σπεῦσαι τῷ Ἀρχελάῳ συνελθεῖν, καὶ συνῆλθον ἐπὶ
c θαλάττῃ περὶ Δήλιον, οὗ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστιν.
5 ἀρξαμένου δὲ τοῦ Ἀρχελάου διαλέγεσθαι, καὶ τὸν Σύλ- 185 Z¹
λαν ἀξιοῦντος ἀφέντα τὴν Ἀσίαν καὶ τὸν Πόντον ἐπὶ τὸν ἐν Ῥώμῃ πόλεμον πλεῖν, χρήματα λαβόντα καὶ τριήρεις καὶ δύναμιν ὅσην βούλοιτο παρὰ τοῦ βασιλέως, ὑπολαβὼν ὁ Σύλλας Μιθριδάτου μὲν ἀμελεῖν ἐκέλευεν, αὐτὸν δὲ βασιλεύειν ἀντ᾽ ἐκείνου, σύμμαχον Ῥωμαίων
6 γενόμενον καὶ παραδόντα τὰς ναῦς. ἀφοσιουμένου δὲ τοῦ Ἀρχελάου τὴν προδοσίαν, „εἶτ᾽" ἔφη „σὺ μὲν ὦ Ἀρχέλαε, Καππαδόκης ὢν καὶ βαρβάρου βασιλέως δοῦλος, εἰ δὲ βούλει φίλος, οὐχ ὑπομένεις ἐπὶ τηλικούτοις
d ἀγαθοῖς τὸ αἰσχρόν, ἐμοὶ δ᾽ ἡγεμόνι Ῥωμαίων ὄντι καὶ
7 Σύλλᾳ τολμᾷς διαλέγεσθαι περὶ προδοσίας, ὥσπερ οὐκ 447 S
ἐκεῖνος ὢν Ἀρχέλαος, ὁ φυγὼν μὲν ἐκ Χαιρωνείας ὀλιγοστὸς ἀπὸ μυριάδων δυοκαίδεκα, κρυφθεὶς δὲ δύο ἡμέρας ἐν τοῖς Ὀρχομενίων ἕλεσιν, ἄβατον δὲ τὴν Βοιωτίαν
8 ὑπὸ νεκρῶν πλήθους ἀπολελοιπώς;" ἐκ τούτου μεταβαλὼν ὁ Ἀρχέλαος καὶ προσκυνήσας, ἐδεῖτο παύσασθαι τοῦ
9 πολέμου καὶ διαλλαγῆναι πρὸς τὸν Μιθριδάτην. δεξαμένου δὲ τοῦ Σύλλα τὴν πρόκλησιν, ἐγένοντο συνθῆκαι, Μιθριδάτην μὲν Ἀσίαν ἀφεῖναι καὶ Παφλαγονίαν, ἐκ-
e στῆναι δὲ Βιθυνίας Νικομήδει καὶ Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνῃ, καταβαλεῖν δὲ Ῥωμαίοις δισχίλια τάλαντα, καὶ δοῦναι ναῦς ἑβδομήκοντα χαλκήρεις μετὰ τῆς οἰκείας

18 Eutrop. 5, 6 || **22** Liv. per. 83 Vell. 2, 23, 6 Flor. 1, 40, 12 Eutrop. 5, 7

[**GL**] **17** *χ ρ νίας* spatiis vacuis relictis **G** || **20** *μεταβαλὼν* **G²**: *μεταλαβὼν* **G¹L** || **22** *διαλλαγῆναι* – p. 167, **14** *ἀπογραφῆναι* habent exc. Constant. I p. CVIII Boiss. || **24** *τὴν ἀσίαν* exc. || **24.25** *Μιθριδάτην ἐκστῆναι Βιθυνίας Νικομήδει* Suda s. v. *ἐκστῆναι* || **25** *βηθυνίας* **G** | *Νικομήδει καὶ Καππαδοκίας* Cor.: *νικομηδείας καππαδοκίας* **GL** *νικομήδει καὶ νικομηδείας* exc. *Νικομήδει, Καππαδοκίας* Sint. (*Καππαδοκίας δ'* Rei.) | *ἀριοβαρζάνει* exc. || **26** *ῥωμαίοις* exc. **L²**: *ῥωμαίων* **GL¹**

186 Z¹ παρασκευῆς· Σύλλαν δ' ἐκείνῳ τήν τ' ἄλλην ἀρχὴν βε- 10
βαιοῦν καὶ σύμμαχον Ῥωμαίων ψηφίζεσθαι.
23. Τούτων ὁμολογηθέντων, ἀναστρέψας ἐβάδιζε διὰ
Θετταλίας καὶ Μακεδονίας ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἔχων
μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Ἀρχέλαον ἐν τιμῇ· καὶ νοσήσαντος 2
ἐπισφαλῶς περὶ Λάρισσαν, ἐπιστήσας τὴν πορείαν ὡς
ἑνὸς τῶν ὑφ' αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ στρατηγῶν ἐπεμελήθη.
ταῦτά τε δὴ διέβαλλε τὸ περὶ Χαιρώνειαν ἔργον, ὡς οὐχὶ 3
καθαρῶς ἀγωνισθέν, καὶ ὅτι τοὺς ἄλλους Μιθριδάτου
φίλους οὓς εἶχεν αἰχμαλώτους ἀποδοὺς ὁ Σύλλας Ἀρι- f
στίωνα μόνον τὸν τύραννον ἀνεῖλε διὰ φαρμάκων, Ἀρχελάῳ
διάφορον ὄντα· μάλιστα δ' ἡ δοθεῖσα γῆ τῷ Καππαδόκῃ 4
μυρίων πλέθρων ἐν Εὐβοίᾳ, καὶ τὸ Ῥωμαίων φίλον αὐτὸν
ὑπὸ Σύλλα καὶ σύμμαχον ἀναγραφῆναι. περὶ μὲν οὖν 5
τούτων αὐτὸς ὁ Σύλλας ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἀπολογεῖται
(HRR I² 201). τότε δὲ πρεσβευτῶν παρὰ τοῦ Μιθρι- 6
δάτου παραγενομένων, καὶ τὰ μὲν ἄλλα φασκόντων **467**
δέχεσθαι, Παφλαγονίαν δ' ἀξιούντων μὴ ἀφαιρεθῆναι,
τὰς δὲ ναῦς οὐδ' ὅλως ὁμολογηθῆναι, χαλεπήνας ὁ Σύλλας 7
„τί φατε;" εἶπε „Μιθριδάτης Παφλαγονίας ἀντιποιεῖται
448 S καὶ περὶ τῶν νεῶν ἔξαρνός ἐστιν; ὃν ἐγὼ προσκυνήσειν
187 Z¹ ἐνόμιζον, εἰ τὴν δεξιὰν αὐτῷ καταλείποιμι χεῖρα, δι' ἧς
τοσούτους Ῥωμαίων ἀνεῖλεν; ἑτέρας μέντοι τάχα φωνὰς

8 App. Mithr. 64, 268 Sall. hist. 4 fr. 69, 12 M. ‖ **16** App. Mithr. 56, 225–58, 240

[**GL** exc. Const.] **2** *ψηφίσασθαι* exc. ‖ **3.4** *ταῦτα οὕτως ὡμολογήθη. καὶ ἐβάδιζε διὰ θεσσαλίας* exc. ‖ **4** *ἔχων*] *ἔλαβε* exc. ‖ **5** *μεθ' ἑαυτοῦ* exc.: *μετ' αὐτοῦ* **GL** | *τὸν* om. **L¹** ‖ **6** *λάροσον* exc. ‖ **7** *ὑφ' αὐτὸν* exc.: *ὑπ' αὐτὸν* **GL** | *στρατηγῶν* exc.: *συστρατήγων* **GL** ‖ **8** *τε δὴ*] *δὲ* exc. | *χερρωνίαν* **G** ‖ **9** *μιθριδάτου* exc.: *μιθριδάτη* **GL** ‖ **10** *ἀποδοὺς* exc.: *ἀποδιδοὺς* **GL** ‖ **11** *τὸν τύραννον* et *διὰ φαρμάκων* om. exc. ‖ **12** *δοθεῖσα*] *θεῖσα* exc. | *καππάδοκι* exc. (sed *τῶν καππαδόκων* unus cod.) ‖ **13** *ἐν* om. exc. | *τὸ*] *τῆι* exc. ‖ **14** *καὶ σύμμαχον ὑπὸ σύλλα* **GL**: trp. Latte (*ὑπὸ σύλλα* om. exc.) | *ἀπογραφῆναι* exc. ‖ **16** *ὅτι πρεσβευτῶν παραγενομένων παρὰ τοῦ μιθριδάτου πρὸς σύλλαν καὶ τὰ μὲν* – p. 168, **8** *ἐπὶ τούτοις* habent exc. Const. I p. CVIII Boiss. ‖ **21** *νηῶν* exc. ‖ **22** *καταλίποιμι* **G** ‖ **23** *τάχα* om. exc.

ἀφήσει, διαβάντος εἰς ⟨τὴν⟩ Ἀσίαν ἐμοῦ· νῦν δ' ἐν Περ-
γάμῳ καθήμενος ὃν οὐχ ἑώρακε διαστρατηγεῖ ⟨λό⟩γῳ
8 πόλεμον.“ οἱ μὲν οὖν πρέσβεις φοβηθέντες ἡσύχαζον,
ὁ δ' Ἀρχέλαος ἐδεῖτο τοῦ Σύλλα καὶ κατεπράϋνε τὴν ὀρ-
9 γήν, ἁπτόμενος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ καὶ δακρύων· τέλος δ'
b ἔπεισεν αὐτὸς ἀποσταλῆναι πρὸς τὸν Μιθριδάτην· δια-
πράξεσθαι γὰρ ἐφ' οἷς βούλεται τὴν εἰρήνην, εἰ δὲ μὴ
10 πείσοι, κτενεῖν αὐτὸς ἑαυτόν. ἐπὶ τούτοις ἐκπέμψας
ἐκεῖνον, αὐτὸς εἰς τὴν Μαιδικὴν ἐνέβαλε, καὶ τὰ πολλὰ
διαπορθήσας, πάλιν ἀνέστρεψεν εἰς Μακεδονίαν, καὶ τὸν
Ἀρχέλαον ἐδέξατο περὶ Φιλίππους, ἀγγέλλοντα καλῶς
ἔχειν πάντα· δεῖσθαι δὲ πάντως αὐτῷ τὸν Μιθριδάτην
11 εἰς λόγους ἐλθεῖν. αἴτιος δ' ἦν μάλιστα Φιμβρίας, ὃς τὸν
ἀπὸ τῆς ἑτέρας στάσεως ἄρχοντα Φλάκκον ἀνελών, καὶ
c τῶν Μιθριδατικῶν στρατηγῶν κρατήσας, ἐπ' αὐτὸν
ἐκεῖνον ἐβάδιζε. ταῦτα γὰρ δείσας ὁ Μιθριδάτης μᾶλλον
εἵλετο τῷ Σύλλᾳ φίλος γενέσθαι.

a. 85 **24.** Συνῆλθον οὖν τῆς Τρῳάδος ἐν Δαρδάνῳ, Μιθρι-
δάτης μὲν ἔχων ναῦς αὐτόθι διακοσίας ἐνήρεις καὶ τῆς 19
πεζῆς δυνάμεως ὁπλίτας μὲν δισμυρίους, ἱππεῖς δ' ἑξα- 188 Z[1]
κισχιλίους καὶ συχνὰ τῶν δρεπανηφόρων, Σύλλας δὲ
2 τέσσαρας σπείρας καὶ διακοσίους ἱππεῖς. ἀπαντήσαντος
δὲ τοῦ Μιθριδάτου καὶ τὴν δεξιὰν προτείνοντος, ἠρώ-

9 Eutrop. 5, 7 de vir. ill. 75, 7 Gran. Lic. p. 27 || **18** App. Mithr. 56, 227–58, 240 Strab. 13, 595 Memn. 35, 2 (FGrH 434 F 25, 2) Eutrop. 5, 7 Gran. Lic. p. 27

[GL] **1** *ἀφίησι διαβάντος μου εἰς τὴν ἀσίαν* exc. | *τὴν* om. GL editt. || **2** *διαστρατηγεῖ ⟨λό⟩γῳ* Zie. (post Rei., qui *τῷ λ.*) cl. Pyrrh. 16, 2: *διαστρατηγείτω* GL *διαστρατηγεῖ* exc. || **3** *πρέσβεις* om. exc. || **4** *σύλλου* exc. || **5** *τέλος δ'*] *καὶ* exc. || **6** *αὐτὸς ἀποσταλῆναι* Zie.: *ἀποσταλῆναι αὐτοὺς* GL *ἀποσταλῆναι* exc. Sint. (*ἀποσταλ. αὐτὸν* Ald. *ἀποσταλ. αὐτὸς* Emp.) | *τὸν* om. exc. | *διαπράξασθαι* GL exc.: em. Steph. || **8** *πείσοι*] *πείσαι* exc., sed *πῖσαιοι* i. e. *πεῖσαι* (οι supra) unus cod. *πείθοι* GL editt. | *αὐτόν* Leunclavius Sint. cf. Rh. Mus. 76, 37 || **9** *μηδικὴν*: em. Leopold || **16** *ταῦτα*] *τοῦτον* Zie. || **18**–p. 169, **2** *Ἀρχέλαος* libere exscripta inter exc. Const. I p. CVIII Boiss., cf. et Suda s. v. *ἐνήρης ναῦς* || **23** *προτείνοντος* exc. et C: *προτείναντος* GL

τησεν αὐτόν, εἰ καταλύσεται τὸν πόλεμον ἐφ' οἷς ὡμο- a. 85
λόγησεν Ἀρχέλαος· σιωπῶντος δὲ τοῦ βασιλέως, ὁ Σύλ-
λας „ἀλλὰ μὴν“ ἔφη „τῶν δεομένων ἐστὶ τὸ προτέρους
λέγειν, τοῖς δὲ νικῶσιν ἐξαρκεῖ τὸ σιωπᾶν.“ ἐπεὶ δ' ἀρ- 3
ξάμενος τῆς ἀπολογίας ὁ Μιθριδάτης ἐπειρᾶτο τοῦ πολέ- d
μου τὰ μὲν εἰς δαίμονας τρέπειν, τὰ δ' αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι
449 S *τοὺς Ῥωμαίους, ὑπολαβὼν ὁ Σύλλας ἔφη πάλαι μὲν ἑτέ-*
ρων ἀκούειν, νῦν δ' αὐτὸς ἐγνωκέναι τὸν Μιθριδάτην
δεινότατον ὄντα ῥητορεύειν, ὃς ἐπὶ πράξεσιν οὕτω πο-
νηραῖς καὶ παρανόμοις λόγων ἐχόντων εὐπρέπειαν οὐκ
ἠπόρηκεν. ἐξελέγξας δὲ τὰ πεπραγμένα πικρῶς ὑπ' αὐτοῦ 4
καὶ κατηγορήσας, πάλιν ἠρώτησεν εἰ ποιεῖ τὰ συγ-
κείμενα δι' Ἀρχελάου. φήσαντος δὲ ποιεῖν, οὕτως ἠσπά- 5
σατο καὶ περιβαλὼν ἐφίλησεν αὐτόν, Ἀριοβαρζάνην δ'
αὖθις καὶ Νικομήδην τοὺς βασιλεῖς προσαγαγὼν διήλ-
λαξεν. ὁ μὲν οὖν Μιθριδάτης ἑβδομήκοντα ναῦς παραδοὺς 6 e
καὶ τοξότας πεντακοσίους, εἰς ⟨τὸν⟩ Πόντον ἀπέπλευσεν·
ὁ δὲ Σύλλας αἰσθόμενος ἀχθομένους τοὺς στρατιώτας 7
τῇ διαλύσει (τὸν γὰρ ἔχθιστον τῶν βασιλέων καὶ
189 Z¹ *δεκαπέντε μυριάδας ἡμέρᾳ μιᾷ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαίων*
κατασφαγῆναι παρασκευάσαντα δεινὸν ἡγοῦντο μετὰ
πλούτου καὶ λαφύρων ὁρᾶν ἐκπλέοντα τῆς Ἀσίας, ἣν
ἔτη τέσσαρα λεηλατῶν καὶ φορολογῶν διετέλεσεν), ἀπ-
ελογεῖτο πρὸς αὐτούς, ὡς οὐκ ἂν ἅμα Φιμβρίᾳ καὶ
Μιθριδάτῃ πολεμεῖν εἰ συνέστησαν ἀμφότεροι κατ' αὐτοῦ
δυνηθείς.

[GL] 1 *καταλύσει* exc. || 11 *ἠπόρηκας*: em. Steph. || 14 *περιβαλὼν* C: *περιλαβὼν* GL (cf. Bern., symb. crit. p. 22) | *ὅτι τὰς συνθήκας ποιήσαντες Σύλλας καὶ Μιθριδάτης Ἀριοβαρζάνην καὶ Νικομήδην τοὺς βασιλεῖς διήλλαξαν. καὶ ὁ μὲν Μιθριδάτης* u. ad 26 *δυνηθείς* habent exc. Const. I p. CIX Boiss. || 17 *πεντακοσίους*] *ὡς πλείστους ἐν αὐταῖς* exc. | *τὸν* exc.: om. GL editt. | *ἀποπλεῖν ἔμελλεν* (-*λλον* codd.) exc. || 18 *αἰσθόμενος ἀχθομένους*] *ἀχθομένους ἰδὼν* exc. || 20 *πεντεκαίδεκα* exc. | *ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ* exc. || 21 *ἀποσφαγῆναι* exc. || 23–26 *ὁ δὲ ἀπελογεῖτο, ὡς οὐκ ἦν φλάκκῳ καὶ μιθριδάτῃ πολεμεῖν, εἰ συσταίησαν, δυνηθείς* exc.

25. Ὁρμήσας δ' ἐκεῖθεν ἐπὶ Φιμβρίαν πρὸς Θυατείροις
στρατοπεδεύοντα καὶ πλησίον καταζεύξας, τάφρον τῷ
f 2 στρατοπέδῳ περιέβαλεν. οἱ δὲ τοῦ Φιμβρίου στρατιῶται
μονοχίτωνες ἐκ τοῦ στρατοπέδου προϊόντες, ἠσπάζοντο
τοὺς ἐκείνου καὶ συνελάμβανον αὐτοῖς τῶν ἔργων προ-
3 θύμως. ὁρῶν δ' ὁ Φιμβρίας τὴν μεταβολήν, καὶ τὸν
Σύλλαν ὡς ἀδιάλλακτον δεδοικώς, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν τῷ
στρατοπέδῳ διέφθειρε.
a.85/84 4 Σύλλας δὲ κοινῇ μὲν ἐζημίωσε τὴν Ἀσίαν δισμυρίοις
468 ταλάντοις, ἰδίᾳ δὲ τοὺς οἴκους ἐξέτριψεν ὕβρει καὶ πλεο-
5 νεξίᾳ τῶν ἐπισταθμευόντων. ἐτέτακτο γὰρ ἑκάστης ἡμέ-
ρας τῷ καταλύτῃ τὸν ξένον διδόναι τέσσαρα τετράδραχμα
καὶ παρέχειν δεῖπνον αὐτῷ καὶ φίλοις ὅσους ἂν ἐθέλῃ
καλεῖν, ταξίαρχον δὲ πεντήκοντα δραχμὰς λαμβάνειν τῆς 450 S
ἡμέρας, ἐσθῆτα δ' ἄλλην μὲν οἰκουρῶν, ἄλλην δ' εἰς
ἀγορὰν προερχόμενος.

a.84 **26.** Ἀναχθεὶς δὲ πάσαις ταῖς ναυσὶν ἐξ Ἐφέσου, τρι-
ταῖος ἐν Πειραιεῖ καθωρμίσθη, καὶ †μυηθεὶς ἐξεῖλεν
ἑαυτῷ τὴν Ἀπελλικῶνος τοῦ Τηΐου βιβλιοθήκην, ἐν ᾗ 190 Z[1]
τὰ πλεῖστα τῶν Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου βιβλίων
b 2 ἦν, οὔπω τότε σαφῶς γνωριζόμενα τοῖς πολλοῖς. λέγεται
δὲ κομισθείσης αὐτῆς εἰς Ῥώμην, Τυραννίωνα τὸν γραμ-
ματικὸν ἐνσκευάσασθαι τὰ πολλά, καὶ παρ' αὐτοῦ τὸν
Ῥόδιον Ἀνδρόνικον εὐπορήσαντα τῶν ἀντιγράφων, εἰς
μέσον θεῖναι καὶ ἀναγράψαι τοὺς νῦν φερομένους πίνα-
3 κας. οἱ δὲ πρεσβύτεροι Περιπατητικοὶ φαίνονται μὲν καθ'
ἑαυτοὺς γενόμενοι χαρίεντες καὶ φιλόλογοι, τῶν δ' Ἀριστο-
τέλους καὶ Θεοφράστου ⟨συγ⟩γραμμάτων οὔτε πολλοῖς

1 App. Mithr. 59, 241—60, 249 Strab. 13, 594 Liv. per. 83 Vell. 2, 24, 1 Oros. 6, 2, 11 || **9** Gran. Licin. p. 28 || **18** Strab. 13, 608 sq. Diog. Laert. 5, 52 Athen. 5, 214 d sqq.

[GL] **1** *θυατήροις* G || **10** *ἐπέτριψεν* Rei. | *πλεονεξία* mg. A: *πολιορκία* || **12** *τετράδραγμα* L[1], item **14** *δραγμὰς* || **15.16** *οἰκουροῦντα . . . προερχόμενον* Steph., qui et aliquid excidisse suspicatur || **18** *μυηθεὶς*] ⟨*ἐκπλεῖν*⟩ *ὁρμηθεὶς* vel sim. I. Düring, Arist. in the Anc. Biogr. Trad., 1957, test. 66 c || **19** *ἀπελικῶνος* G *ἀπελλίκωνος* L[2] et sic Bechtel, Hist. Pers. 61.272 || **28** *γραμμάτων*: em. Robbe ap. Düring

*οὔτ' ἀκριβῶς ἐντετυχηκότες, διὰ ⟨τὸ⟩ τὸν Νηλέως
τοῦ Σκηψίου κλῆρον (ᾧ τὰ βιβλία κατέλιπε Θεόφρα-
στος) εἰς ἀφιλοτίμους καὶ ἰδιώτας ἀνθρώπους περι-
γενέσθαι.*
Σύλλᾳ δὲ διατρίβοντι περὶ τὰς Ἀθήνας ἄλγημα ναρ- 4 c
*κῶδες μετὰ βάρους εἰς τοὺς πόδας ἐνέπεσεν, ὅ φησιν ὁ
Στράβων* (FGrH 91 F 8) *ποδάγρας ψελλισμὸν εἶναι. δια-* 5
*πλεύσας οὖν εἰς Αἰδηψὸν ἐχρῆτο τοῖς θερμοῖς ὕδασι,
ῥαθυμῶν ἅμα καὶ συνδιημερεύων τοῖς περὶ τὸν Διόνυ-
σον τεχνίταις. περιπατοῦντος δὲ πρὸς τὴν θάλατταν,* 6
ἁλιεῖς τινες ἰχθῦς αὐτῷ παγκάλους προσήνεγκαν. ἡσθεὶς 7
*δὲ τοῖς δώροις καὶ πυθόμενος ὡς ἐξ Ἁλῶν εἶεν, „ἔτι γὰρ
ζῇ τις Ἁλαίων;" ἔφη· ἐτύγχανε γὰρ ὅτε τὴν πρὸς Ὀρχο-*
191 Z¹ *μενῷ μάχην νενικηκὼς ἐδίωκε τοὺς πολεμίους, ἅμα
τρεῖς πόλεις τῆς Βοιωτίας Ἀνθηδόνα Λάρυμναν Ἁλὰς
ἀνῃρηκώς. τῶν δ' ἀνθρώπων ὑπὸ δέους ἀφώνων γενο-* 8 d
*μένων, διαμειδιάσας ἐκέλευσεν ἀπιέναι χαίροντας, ὡς οὐ
μετὰ φαύλων οὐδ' ἀξίων ὀλιγωρίας ἥκοντας παραιτητῶν.*
451 S *Ἁλαῖοι μὲν ἐκ τούτου λέγουσι θαρρήσαντες αὖθις εἰς τὴν* 9
πόλιν συνελθεῖν.
27. *Σύλλας δὲ διὰ Θετταλίας καὶ Μακεδονίας καταβὰς* a. 83
*ἐπὶ θάλατταν, παρεσκευάζετο χιλίαις ναυσὶ καὶ διακο-
σίαις ἀπὸ Δυρραχίου διαβάλλειν εἰς Βρεντέσιον. ἡ δ'* 2
*Ἀπολλωνία πλησίον ἐστὶ καὶ πρὸς αὐτῇ τὸ Νύμφαιον,
ἱερὸς τόπος ἐκ χλοερᾶς νάπης καὶ λειμώνων ἀναδιδοὺς
πυρὸς πηγὰς σποράδας, ἐνδελεχῶς ῥέοντος. ἐνταῦθά φασι* 3

7 cf. Strab. 10, 447 ‖ **21** App. civ. 1, 79, 363 ‖ **24** Strab. 7, 316 Cass. Dio 41, 45 Ael. v. h. 13, 16

[GL] **1** *ἀκριβέσιν* Cor. *ἀκριβῶς ⟨γεγραμμένοις⟩* Rei. | *τὸ* add. Mu. ‖ **2** *κλῆρον* Rei.: *κληρονόμον* GL *κληρονομίαν* Mu. Anon. ‖ **3** *παραγενέσθαι*: em. Rei. ‖ **8** *ἄδιψον*: em. Xy., acc. trp. Latte cl. Steph. Byz. p. 197, 14 M. ‖ **10** *πρὸς τῇ θαλάττῃ* Rei. ‖ **12** *Ἁλῶν* et **15** *Ἁλὰς* Palmerius (cf. Strab. 9, 405. 425 Paus. 9, 24, 5 Steph. Byz. s. v. *Ἁλαί*): *ἁλίων* et *ἁλαίας* GL (sed *ἁλαιῶν* L²) ‖ **13** *Ἁλαίων* Cor.: *ἁλαιῶν* ‖ **17** *ἀπεῖναι*: em. Steph. ‖ **18** *ἀπαραιτήτων*: em. Am. ‖ **19** *Ἁλαῖοι* Cor.: *ἁλαιοὶ* G *ἀλαιοὶ* L ‖ **20** *συνεισελθεῖν* G

e *κοιμώμενον ἁλῶναι σάτυρον, οἷον οἱ πλάσται καὶ γραφεῖς*
εἰκάζουσιν, ἀχθέντα δ' ὡς Σύλλαν ἐρωτᾶσθαι δι' ἑρμη-
4 *νέων πολλῶν ὅστις εἴη· φθεγξαμένου δὲ μόλις οὐδὲν*
συνετῶς, ἀλλὰ τραχεῖάν τινα καὶ μάλιστα μεμειγμένην
ἵππου τε χρεμετισμῷ καὶ τράγου μηκασμῷ φωνὴν
ἀφέντος, ἐκπλαγέντα τὸν Σύλλαν ἀποδιοπομπήσασθαι.
5 *Μέλλοντος δὲ τοὺς στρατιώτας διαπεραιοῦν, καὶ δε-*
διότος μὴ τῆς Ἰταλίας ἐπιλαβόμενοι κατὰ πόλεις ἕκαστοι
διαρρυῶσι, πρῶτον μὲν ὤμοσαν ἀφ' αὐτῶν παραμενεῖν
καὶ μηδὲν ἑκουσίως κακουργήσειν τὴν Ἰταλίαν, ἔπειτα
χρημάτων δεόμενον πολλῶν ὁρῶντες, ἀπήρχοντο καὶ συν-
6 *εισέφερον, ὡς ἕκαστος εἶχεν εὐπορίας. οὐ μὴν ἐδέξατο*
f *τὴν ἀπαρχὴν ὁ Σύλλας, ἀλλ' ἐπαινέσας καὶ παρορμήσας*
διέβαινεν, ὥς φησιν αὐτός (HRR I[2] 202), *ἐπὶ πεντεκαίδεκα*
στρατηγοὺς πολεμίους, πεντήκοντα καὶ τετρακοσίας σπεί- 192 Z[1]
ρας ἔχοντας, ἐκδηλότατα τοῦ θεοῦ τὰς εὐτυχίας προση-
7 *μαίνοντος αὐτῷ. θύσαντος μὲν γὰρ εὐθέως ᾗ διέβη περὶ*
Τάραντα, δάφνης στεφάνου τύπον ἔχων ὁ λοβὸς ὤφθη,
469 8 *καὶ λημνίσκων δύο κατηρτημένων. μικρὸν δὲ πρὸ τῆς*
διαβάσεως ἐν Καμπανίᾳ περὶ τὸ Τίφατον ὄρος . . . ἡμέρας
ὤφθησαν δύο στρατοὶ μεγάλοι συμφερόμενοι καὶ πάντα
δρῶντες καὶ πάσχοντες ἃ συμβαίνει μαχομένοις ἀνθρώ-
9 *ποις. ἦν δ' ἄρα φάσμα· καὶ κατὰ μικρὸν αἰρόμενον ἀπὸ*
γῆς διεσπείρετο πολλαχοῦ τοῦ ἀέρος, εἰδώλοις ἀμαυροῖς
10 *ὅμοιον, εἶθ' οὕτως ἠφανίσθη. καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον* 452 S
a.83 *ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ Μαρίου τοῦ νέου καὶ Νορβανοῦ τοῦ*

14 App. civ. 1, 82, 373 Vell. 2, 24, 3 Exup. 7 Flor. 2, 9, 18 || **16** August. civ. dei 2, 24 || **19** August. civ. dei 2, 25 Iul. Obs. 57 || **25** App. civ. 1, 84, 382 Liv. per. 85 Vell. 2, 25, 2 Flor. 2, 9, 19 Eutrop. 5, 7 Oros. 5, 20, 2

[GL] **9** *παραμένειν*: em. Steph. || **16** *θεοῦ*] *θείου* Latte || **20** *Τίφατον* Bochart: *ἤφατον* L *ἠφαιον* (sine acc.) G | ⟨*πλείονας*⟩ *ἡμέρας* Zie. cl. Iul. Obs. (*per plures dies*) et Aug. (*per aliquot dies*) || **21** *στρατοὶ* Kuhlmann cl. Iul. Obs. (*ut viderentur duae acies concurrere*) et Aug. (*maligni spiritus . . . ipsi inter se . . . pugnare visi sunt . . . duas acies proeliari*): *τράγοι* | *συμφερόμενοι*] inter *μ* et *φ* nonnullae litterae erasae in L

ὑπάτου μεγάλας δυνάμεις ἐπαγαγόντων, ὁ Σύλλας οὔτε
τάξιν ἀποδοὺς οὔτε λοχίσας τὸ οἰκεῖον στράτευμα, ῥώμῃ
δὲ προθυμίας κοινῆς καὶ φορᾷ τόλμης ἀποχρησάμενος,
ἐτρέψατο τοὺς πολεμίους, καὶ κατέκλεισεν εἰς Καπύην b
πόλιν τὸν Νορβανόν, ἑπτακισχιλίους ἀποκτείνας. τοῦτ' 11
αἴτιον αὐτῷ γενέσθαι φησὶ (HRR I^2 203) τοῦ μὴ διαλυθῆναι
τοὺς στρατιώτας κατὰ πόλεις, ἀλλὰ συμμεῖναι καὶ κατα-
φρονῆσαι τῶν ἐναντίων, πολλαπλασίων ὄντων. ἐν δὲ Σιλ- 12
βίῳ φησὶν οἰκέτην Ποντίου θεοφόρητον ἐντυχεῖν αὐτῷ,
λέγοντα παρὰ τῆς Ἐνυοῦς κράτος πολέμου καὶ νίκην
ἀπαγγέλλειν· εἰ δὲ μὴ σπεύσειεν, ἐμπεπρήσεσθαι τὸ Κα-
198 Z^1 πιτώλιον· ὃ καὶ συμβῆναι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἧς ὁ ἄνθρω- 13
πος προηγόρευσεν· ἦν δ' αὕτη πρὸ μιᾶς νωνῶν Κυντιλίων, *6. Iul. 83*
ἃς νῦν Ἰουλίας καλοῦμεν.
Ἔτι δὲ Μᾶρκος Λεύκολλος, εἷς τῶν ὑπὸ Σύλλᾳ στρα- 14 c
τηγούντων, περὶ Φιδεντίαν ἑκκαίδεκα σπείραις πρὸς
πεντήκοντα τὰς τῶν πολεμίων ἀντιταχθείς, τῇ μὲν προ-
θυμίᾳ τῶν στρατιωτῶν ἐπίστευεν, ἀνόπλους δὲ τοὺς
πολλοὺς ἔχων ὤκνει. βουλευομένου δ' αὐτοῦ καὶ δια- 15
μέλλοντος, ἀπὸ τοῦ πλησίον πεδίου λειμῶνα ἔχοντος
αὔρα φέρουσα μαλακὴ πολλὰ τῶν ἀνθέων ἐπέβαλε τῇ
στρατιᾷ καὶ κατέσπειρεν αὐτομάτως, ἐπιμένοντα καὶ
περιπίπτοντα τοῖς θυρεοῖς καὶ τοῖς κράνεσιν αὐτῶν,
ὥστε φαίνεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐστεφανωμένους. γενό- 16
μενοι δ' ὑπὸ τούτου προθυμότεροι συνέβαλον, καὶ
νικήσαντες ὀκτακισχιλίους ἐπὶ μυρίοις ἀπέκτειναν καὶ
τὸ στρατόπεδον εἷλον. οὗτος ὁ Λεύκολλος ἀδελφὸς ἦν 17 d
⟨Λευκίου⟩ Λευκόλλου τοῦ Μιθριδάτην ὕστερον καὶ Τιγρά-
νην καταπολεμήσαντος.

8 August. civ. dei 2, 24 || **11** Plut. Popl. 15, 1 App. civ. 1, 83, 378. 86, 391 Dion. Hal. 4, 62, 6 Plin. n. h. 13, 88 Cic. Cat. 3, 9 Sall. Cat. 47, 2 Tac. hist. 3, 72 Iul. Obs. 57 Hieron. ad a. 1933 Cassiod. chron. p. 132 Momms. || **15** Liv. per. 88 Vell. 2, 28, 1

[**GL**] **6** *φασὶ* Steph. || **11** *ἐμπεπρῆσθαι*: em. Rei. || **13** *νώννων* **GL** | *Κυιντιλίων* Cor. cl. Cam. 30, 1 || **17** *τὰς* om. **G** || **22** *στρατεῖαι* **GL^1** || **22.23** *περιπίπτοντα καὶ ἐπιμένοντα* Zie. || **25** *συνέβαλον* **BC**: *συνέβαλλον* **GL** || **28** *Λευκίου* add. Rei.

28. Ὁ δὲ Σύλλας ἔτι πολλοῖς στρατοπέδοις καὶ μεγά-
λαις δυνάμεσι περικεχυμένους αὐτῷ τοὺς πολεμίους
ὁρῶν πανταχόθεν, ἥπτετο ⟨τοῦ⟩ ἀμύνειν καὶ δι' ἀπάτης,
προκαλούμενος εἰς διαλύσεις τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων Σκη- 194Z[1] 453S
2 πίωνα. δεξαμένου δ' ἐκείνου, σύλλογοι μὲν ἐγίνοντο καὶ
κοινολογίαι πλείονες, ἀεὶ δέ τινα παραγωγὴν καὶ πρόφα-
σιν ἐμβάλλων ὁ Σύλλας, διέφθειρε τοὺς περὶ Σκηπίωνα
e τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις, ἠσκημένοις πρὸς ἀπάτην καὶ
3 γοητείαν ἅπασαν ὥσπερ αὐτὸς ὁ ἡγεμών. εἰσιόντες γὰρ
εἰς τὸν χάρακα τῶν πολεμίων καὶ ἀναμειγνύμενοι, τοὺς
μὲν εὐθὺς ἀργυρίῳ, τοὺς δ' ὑποσχέσεσι, τοὺς δὲ κολα-
4 κεύοντες καὶ ἀναπείθοντες προσήγοντο. τέλος δὲ τοῦ
Σύλλα μετὰ σπειρῶν εἴκοσι προσελθόντος ἐγγύς, οἱ μὲν
ἠσπάσαντο τοὺς τοῦ Σκηπίωνος, οἱ δ' ἀντασπασάμενοι
5 προσεχώρησαν· ὁ δὲ Σκηπίων ἔρημος ἐν τῇ σκηνῇ λη-
φθεὶς ἠφείθη, Σύλλας δὲ ταῖς εἴκοσι σπείραις ὥσπερ
ἠθάσιν ὄρνισι τεσσαράκοντα τὰς τῶν πολεμίων παλεύσας,
6 ἀπήγαγεν εἰς τὸ στρατόπεδον ἅπαντας. ὅτε καὶ Κάρ-
f βωνά φασιν εἰπεῖν, ὡς ἀλώπεκι καὶ λέοντι πολεμῶν ἐν
τῇ Σύλλα ψυχῇ κατοικοῦσιν, ὑπὸ τῆς ἀλώπεκος ἀνιῷτο
μᾶλλον.

a.82 7 Ἐκ τούτου περὶ Σίγνιον Μάριος ὀγδοήκοντα καὶ πέντε
σπείρας ἔχων προὐκαλεῖτο Σύλλαν. ὁ δὲ καὶ πάνυ πρόθυμος
ἦν διαγωνίσασθαι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν· ἐτύγχανε γὰρ

1 Plut. Sert. 6, 3 App. civ. 1, 85, 383–387 Diod. 38, 16 Liv. per. 85 Flor. 2, 9, 19 Eutrop. 5, 7, 4 Exup. 7 Vell. 2, 25, 2 schol. Bob. Cic. p. Sest. 7 || **22** App. civ. 1, 87, 396–400 Diod. 38, 15 Liv. per. 87 Vell. 2, 26, 1 Flor. 2, 9, 23 Eutrop. 5, 8 Oros. 5, 20, 6 de vir. ill. 75, 8

[**GL**] **3** ἥπτετο ⟨τοῦ⟩ ἀμύνειν Zie. cl. Ages. 9, 3 cf. Rh. Mus. 76, 38: ἥπτετο δυνάμει L εἵπετο δυνάμει G lac. stat. Br. ἥττητο pro ἥπτετο Salvinius ἥπτετο ⟨πρὸς τῇ⟩ δυνάμει καὶ δὴ ἀπάτης Rei. ἐνῆπτε δυνάμει καὶ δὴ ἀπάτην Sch. ἠπίστει τῇ δυνάμει deleto δ' post (5) δεξαμένου Sint. ἥπτετο [δυνάμει καὶ] cl. Ar. Eccl. 581 Herw. ⟨ἀπαντᾶν δεῖν⟩ ἡγεῖτο δυνάμει καὶ δι' ἀπάτης vel καὶ δὴ ἀπάτῃ Bern. ἐπέθετο ⟨τῇ⟩ δυνάμει Latte || **4** σκηπίωνα (ι supra η) G || **7** σκηπίωνα, ras. corr. in σκιπίωνα, G || **16** ἀφείθη C Herw. || **17** τὰς Steph.: ταῖς

ὄψιν ἑωρακὼς τοιάνδε κατὰ τοὺς ὕπνους. ἐδόκει τὸν 8
γέροντα Μάριον τεθνηκότα πάλαι τῷ παιδὶ Μαρίῳ
παραινεῖν φυλάξασθαι τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, ὡς μεγάλην
αὐτῷ δυστυχίαν φέρουσαν. διὰ τοῦτο μὲν δὴ πρόθυμος
ὁ Σύλλας ἦν μάχεσθαι, καὶ μετεπέμπετο τὸν Δολοβέλλαν **470**
195 Z[1] *ἄπωθεν στρατοπεδεύοντα. τῶν δὲ πολεμίων ἐφισταμένων* 9
ταῖς ὁδοῖς καὶ ἀποφραττόντων, οἱ τοῦ Σύλλα προσμαχό-
μενοι καὶ ὁδοποιοῦντες ἔκαμνον· καὶ πολὺς ὄμβρος ἅμα
τοῖς ἔργοις ἐπιγενόμενος μᾶλλον ἐκάκωσεν αὐτούς. ὅθεν 10
οἱ ταξίαρχοι τῷ Σύλλᾳ προσιόντες ἐδέοντο τὴν μάχην
ἀναβαλέσθαι, δεικνύντες ἅμα τοὺς στρατιώτας ἐρριμμέ-
454 S *νους ὑπὸ κόπου καὶ προσαναπαυομένους χαμᾶζε τοῖς*
θυρεοῖς κεκλιμένοις. ἐπεὶ δὲ συνεχώρησεν ἄκων καὶ 11
πρόσταγμα καταζεύξεως ἔδωκεν, ἀρχομένων αὐτῶν τὸν
χάρακα βάλλειν καὶ τάφρον ὀρύσσειν πρὸ τῆς στρατο- b
πεδείας, ἐπήλαυνε σοβαρῶς ὁ Μάριος προϊππεύων, ὡς
ἀτάκτους καὶ τεθορυβημένους διασκεδάσων. ἐνταῦθα τῷ 12
Σύλλᾳ τὴν κατὰ τοὺς ὕπνους φωνὴν ὁ δαίμων συνετέλει·
ὀργὴ γὰρ αὐτοῦ τοῖς στρατιώταις παρέστη, καὶ παυσά-
μενοι τῶν ἔργων τοὺς μὲν ὑσσοὺς κατέπηξαν ἐπὶ τῇ
τάφρῳ, σπασάμενοι δὲ τὰ ξίφη καὶ συναλαλάξαντες ἐν
χερσὶν ἦσαν τῶν πολεμίων. οἱ δ' οὐ πολὺν ὑπέστησαν 13
χρόνον, ἀλλὰ γίνεται πολὺς φόνος αὐτῶν τραπέντων.
Μάριος δὲ φεύγων εἰς Πραινεστόν, ἤδη τὰς πύλας εὗρε
κεκλειμένας· καλῳδίου δ' ἄνωθεν ἀφεθέντος, ἐνζώσας
ἑαυτὸν ἀνελήφθη πρὸς τὸ τεῖχος. ἔνιοι δέ φασιν, ὧν καὶ 14
Φαινεστέλλας (HRR II 84) *ἐστίν, οὐδ' αἰσθέσθαι τῆς* c
μάχης τὸν Μάριον, ἀλλ' ἐξ ἀγρυπνιῶν καὶ κόπων ὑπὸ
σκιᾷ τινι χαμαὶ κατακλινέντα, τοῦ συνθήματος δοθέντος
ἐνδοῦναι πρὸς ὕπνον, εἶτα μόλις ἐξεγείρεσθαι τῆς φυγῆς
γενομένης. ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ Σύλλας φησὶν (HRR I[2] 203) 15

26 de vir. ill. 68, 3

[GL] **2** *παιδίω* **L** ‖ **5** *δολαβέλλαν* h. l. **G** ‖ **6** *ἄποθεν* **GL**[1] ‖ **10** *προσιόντες τῶ σύλλα ἐδέοντο*: trp. Sint. ‖ **11** *δεικνύντας* **G** ‖ **13** *κεκλιμένους* Steph. ‖ **27** *φενεστέλλας* **L**

εἰκοσιτρεῖς μόνους ἀποβαλεῖν, ἀποκτεῖναι δὲ τῶν πολεμίων
δισμυρίους καὶ λαβεῖν ζῶντας ὀκτακισχιλίους.
16 Καὶ τἆλλα δ' ὁμοίως εὐτυχεῖτο διὰ τῶν στρατηγῶν, 196 Z[1]
17 Πομπηίου Κράσσου Μετέλλου Σερουιλίου. οὐδὲν γὰρ
ἢ μικρὰ προσκρούσαντες οὗτοι μεγάλας συνέτριψαν
δυνάμεις τῶν πολεμίων, ὥστε τὸν μάλιστα τὴν ἐναντίαν
d στάσιν συνέχοντα Κάρβωνα νύκτωρ ἀποδράντα τὴν ἑαυ-
τοῦ στρατιὰν εἰς Λιβύην ἐκπλεῦσαι.
1. Nov. 82 **29.** Τὸν μέντοι τελευταῖον ἀγῶνα καθάπερ ἔφεδρος
ἀθλητῇ καταπόνῳ προσενεχθεὶς ὁ Σαυνίτης Τελεσῖνος
ἐγγὺς ἦλθε τοῦ σφῆλαι καὶ καταβαλεῖν ἐπὶ θύραις τῆς
2 Ῥώμης. ἔσπευδε μὲν γὰρ ἅμα Λαμπωνίῳ τῷ Λευκανῷ
χεῖρα πολλὴν ἀθροίσας ἐπὶ Πραινεστόν, ὡς ἐξαρπασό-
3 μενος τῆς πολιορκίας τὸν Μάριον· ἐπεὶ δ' ᾔσθετο Σύλλαν 455 S
μὲν κατὰ στόμα, Πομπήιον δὲ κατ' οὐρὰν βοηδρομοῦντας
e ἐπ' αὐτόν, εἰργόμενος τοῦ πρόσω καὶ ὀπίσω, πολεμιστὴς
ἀνὴρ καὶ μεγάλων ἀγώνων ἔμπειρος, ἄρας νυκτὸς ἐπ'
4 αὐτὴν ἐχώρει παντὶ τῷ στρατοπέδῳ τὴν Ῥώμην. καὶ
μικροῦ μὲν ἐδέησεν ἐμπεσεῖν εἰς ἀφύλακτον· ἀποσχὼν δὲ
τῆς Κολλίνης πύλης δέκα σταδίους, ἐπηυλίσατο τῇ πόλει,
μεγαλοφρονῶν καὶ ταῖς ἐλπίσιν ἐπηρμένος, ὡς τοσούτους
5 ἡγεμόνας καὶ τηλικούτους κατεστρατηγηκώς. ἅμα δ'
ἡμέρᾳ τῶν λαμπροτάτων νέων ἐξιππασαμένων ἐπ'
αὐτόν, ἄλλους τε πολλοὺς καὶ Κλαύδιον Ἄππιον εὐγενῆ
6 καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα κατέβαλε. θορύβου δ' οἷον εἰκὸς ὄντος
ἐν τῇ πόλει, καὶ βοῆς γυναικείας καὶ διαδρομῆς, ὡς
ἁλισκομένων κατὰ κράτος, πρῶτος ὤφθη Βάλβος ἀπὸ
Σύλλα προσελαύνων ἀνὰ κράτος ἱππεῦσιν ἑπτακοσίοις. 197 Z[1]
7 διαλιπὼν δ' ὅσον ἀναψῦξαι τὸν ἱδρῶτα τῶν ἵππων, εἶτ'

6 Sall. hist. 1 fr. 38 M. App. civ. 1, 92, 425 ‖ **9** Plut. Crass. 6, 7 Strab. 5, 249 App. civ. 1, 92, 427–93, 431 Liv. per. 88 Vell. 2, 27, 1–3 Flor. 2, 9, 22sq. Oros. 5, 20, 9 de vir. ill. 75, 8 Eutrop. 5, 8

[GL] **5** *προσκρούσαν* **G** ‖ **10** *ἀθλητής*: em. Rei. | *καταπόνῳ* ⟨*τῷ Σύλλᾳ*⟩ Zie. ‖ **12** *γὰρ* om. **L** ‖ **20** *κολλινῆς*: em. Br. ‖ **25** *οἷον ἦν εἰκὸς* **G** ‖ **26** *διαδρομῶν* cum Iunt. editt. ‖ **27** *φάλβος* **L**[1]

αὖθις ἐγχαλινώσας, διὰ ταχέων ἐξήπτετο τῶν πολεμίων· f
ἐν τούτῳ δὲ καὶ Σύλλας ἐφαίνετο, καὶ τοὺς πρώτους εὐθὺς
ἀριστᾶν κελεύων εἰς τάξιν καθίστη. πολλὰ δὲ Δολοβέλλα 8
καὶ Τορκουάτου δεομένων ἐπισχεῖν καὶ μὴ κατακόπους
ἔχοντα τοὺς ἄνδρας ἀποκινδυνεῦσαι περὶ τῶν ἐσχάτων,
(οὐ γὰρ Κάρβωνα καὶ Μάριον, ἀλλὰ Σαυνίτας καὶ Λευκα- 471
νούς, τὰ ἔχθιστα τῇ Ῥώμῃ καὶ [τὰ] πολεμικώτατα φῦλα
συμφέρεσθαι), παρωσάμενος αὐτοὺς ἐκέλευσε σημαίνειν
τὰς σάλπιγγας ἀρχὴν ἐφόδου, σχεδὸν εἰς ὥραν δεκάτην
ἤδη τῆς ἡμέρας καταστρεφούσης. γενομένου δ' ἀγῶνος 9
οἷος οὐχ ἕτερος, τὸ μὲν δεξιὸν ἐν ᾧ Κράσσος ἐτέτακτο
λαμπρῶς ἐνίκα. τῷ δ' εὐωνύμῳ πονοῦντι καὶ κακῶς
ἔχοντι Σύλλας παρεβοήθει, λευκὸν ἵππον ἔχων θυμοειδῆ
καὶ ποδωκέστατον. ἀφ' οὗ γνωρίσαντες αὐτὸν δύο τῶν 10
πολεμίων διετείνοντο τὰς λόγχας ὡς ἀφήσοντες· αὐτὸς
456 S μὲν οὖν οὐ προενόησε, τοῦ δ' ἱπποκόμου μαστίξαντος τὸν
ἵππον, ἔφθη παρενεχθεὶς τοσοῦτον, ὅσον παρὰ τὴν οὐρὰν b
τοῦ ἵππου τὰς αἰχμὰς συμπεσούσας εἰς τὴν γῆν παγῆναι.
λέγεται δ' ἔχων τι χρυσοῦν Ἀπόλλωνος ἀγαλμάτιον ἐκ 11
Δελφῶν, ἀεὶ μὲν αὐτὸ κατὰ τὰς μάχας περιφέρειν ἐν τῷ
κόλπῳ, ἀλλὰ καὶ τότε τοῦτο καταφιλεῖν, οὕτω δὴ λέγων·
„ὦ Πύθι' Ἄπολλον, τὸν Εὐτυχῆ Σύλλαν Κορνήλιον ἐν 12
τοσούτοις ἀγῶσιν ἄρας λαμπρὸν καὶ μέγαν, ἐνταῦθα
ῥίψεις ἐπὶ θύρας τῆς πατρίδος ἀγαγών, αἴσχιστα τοῖς
ἑαυτοῦ συναπολούμενον πολίταις;" τοιαῦτά φασι τὸν 13
198 Z[1] Σύλλαν θεοκλυτοῦντα τοὺς μὲν ἀντιβολεῖν, τοῖς δ' ἀπειλεῖν,
τῶν δ' ἐπιλαμβάνεσθαι· τέλος δὲ τοῦ εὐωνύμου συντρι- 14
βέντος, ἀναμειχθέντα τοῖς φεύγουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον c
καταφυγεῖν, πολλοὺς ἀποβαλόντα τῶν ἑταίρων καὶ
γνωρίμων. οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ θέαν 15
προελθόντες ἀπώλοντο καὶ κατεπατήθησαν, ὥστε τὴν

19 Val. Max. 1, 2, 3 Frontin. strat. 1, 11, 11

[GL] 4 τουρκουάτου L || 7 τὰ del. Cor. | πολεμιώτατα: em. Am. || 17 παρὰ Sint.: περὶ || 24 θύραις: em. Ma. || 25 φησι L || 31 προσελθόντες: corr. Steph.

*μὲν πόλιν οἴεσθαι διαπεπρᾶχθαι, παρ' ὀλίγον δὲ καὶ τὴν
Μαρίου πολιορκίαν λυθῆναι, πολλῶν ἐκ τῆς τροπῆς
ὠσαμένων ἐκεῖ καὶ τὸν ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ τεταγμένον
Ὀφέλλαν Λουκρήτιον ἀναζευγνύναι κατὰ τάχος κελευόν-
των, ὡς ἀπολωλότος τοῦ Σύλλα καὶ τῆς Ῥώμης ἐχομένης
ὑπὸ τῶν πολεμίων.*

d **30.** *Ἤδη δὲ νυκτὸς οὔσης βαθείας, ἧκον εἰς τὸ τοῦ
Σύλλα στρατόπεδον παρὰ τοῦ Κράσσου, δεῖπνον αὐτῷ
καὶ τοῖς στρατιώταις μετιόντες· ὡς γὰρ ἐνίκησαν τοὺς
πολεμίους, εἰς Ἄντεμναν καταδιώξαντες ἐκεῖ κατεστρα-*
2 *τοπέδευσαν. ταῦτ' οὖν πυθόμενος ὁ Σύλλας καὶ ὅτι τῶν
πολεμίων οἱ πλεῖστοι διολώλασιν, ἧκεν εἰς Ἄντε-
μναν ἅμ' ἡμέρᾳ· καὶ τρισχιλίων ἐπικηρυκευσαμένων πρὸς
αὐτόν, ὑπέσχετο δώσειν τὴν ἀσφάλειαν, εἰ κακόν τι
τοὺς ἄλλους ἐργασάμενοι πολεμίους ἔλθοιεν πρὸς αὐτόν.*
3 *οἱ δὲ πιστεύσαντες ἐπέθεντο τοῖς λοιποῖς, καὶ πολλοὶ
κατεκόπησαν ὑπ' ἀλλήλων· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτους* 457 S
καὶ τῶν ἄλλων τοὺς περιγενομένους εἰς ἑξακισχιλίους
e *ἀθροίσας παρὰ τὸν ἱππόδρομον, ἐκάλει τὴν σύγκλητον*
4 *εἰς τὸ τῆς Ἐνυοῦς ἱερόν. ἅμα δ' αὐτός τε λέγειν ἐνήρ-
χετο, καὶ κατέκοπτον οἱ τεταγμένοι τοὺς ἑξακισχιλίους·* 199 Z[1]
*κραυγῆς δ' ὡς εἰκὸς ἐν χωρίῳ μικρῷ τοσούτων σφαττο-
μένων φερομένης, καὶ τῶν συγκλητικῶν ἐκπλαγέντων,
ὥσπερ ἐτύγχανε λέγων ἀτρέπτῳ καὶ καθεστηκότι τῷ
προσώπῳ προσέχειν ἐκέλευσεν αὐτοὺς τῷ λόγῳ, τὰ δ'
ἔξω γινόμενα μὴ πολυπραγμονεῖν· νουθετεῖσθαι γὰρ
αὐτοῦ κελεύσαντος ἐνίους τῶν πονηρῶν.*
5 *Τοῦτο καὶ τῷ βραδυτάτῳ Ῥωμαίων νοῆσαι παρέστη-*

4 App. civ. 1, 88, 402 Liv. per. 88 Vell. 2, 27, 6 de vir. ill. 68, 4 || **13** App. civ. 1, 93, 432 Cass. Dio fr. 109, 4—7 Dion. Hal. 5, 77, 4. 5 Strab. 5, 249 Liv. per. 88 Flor. 2, 9, 24 Val. Max. 9, 2, 1 de vir. ill. 75, 10 Oros. 5, 21, 1 Sen. de clem. 1, 12, 2 de ben. 5, 16, 3 August. civ. dei 3, 28 Firm. Mat. math. 1, 7, 27 || **28** cf. Cass. Dio fr. 109, 1—3

[**GL**] **7** *ἧκόν* ⟨*τινες*⟩ Zie. || **9** *ἐνίκησαν* **C**: *ἐνίκησε* **GL** editt.

*σεν, ὡς ἀλλαγὴ τὸ χρῆμα τυραννίδος, οὐκ ἀπαλλαγὴ
γέγονε. Μάριος μὲν οὖν ἀπ' ἀρχῆς χαλεπὸς ὤν, ἐπέτεινεν,* 6
οὐ μετέβαλε τῇ ἐξουσίᾳ τὴν φύσιν· Σύλλας δὲ μετρίως f
*τὰ πρῶτα καὶ πολιτικῶς ὁμιλήσας τῇ τύχῃ, καὶ δόξαν
ἀριστοκρατικοῦ καὶ δημωφελοῦς ἡγεμόνος παρασχών, ἔτι
δὲ καὶ φιλόγελως ἐκ νέου γενόμενος καὶ πρὸς οἶκτον
ὑγρὸς ὥστε ῥᾳδίως ἐπιδακρύειν, εἰκότως προσετρίψατο
ταῖς μεγάλαις ἐξουσίαις διαβολήν, ὡς τὰ ἤθη μένειν οὐκ
ἐώσαις ἐπὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς τρόπων, ἀλλ' ἔμπληκτα καὶ
χαῦνα καὶ ἀπάνθρωπα ποιούσαις. τοῦτο μὲν οὖν εἴτε
κίνησίς ἐστι καὶ μεταβολὴ φύσεως ὑπὸ τύχης, εἴτε μᾶλλον* 472
*ὑποκειμένης ἀποκάλυψις ἐν ἐξουσίᾳ κακίας, ἑτέρα τις
ἂν διορίσειε πραγματεία.*

31. *Τοῦ δὲ Σύλλα πρὸς τὸ σφάττειν τραπομένου, καὶ* a.82/81
*φόνων οὔτ' ἀριθμὸν οὔθ' ὅρον ἐχόντων ἐμπιπλάντος
τὴν πόλιν, ἀναιρουμένων πολλῶν καὶ κατ' ἰδίας ἔχθρας,
οἷς οὐδὲν ἦν πρᾶγμα πρὸς Σύλλαν, ἐφιέντος αὐτοῦ καὶ
χαριζομένου τοῖς περὶ αὐτόν, ἐτόλμησε τῶν νέων εἷς* 2
Γάιος Μέτελλος ἐν τῇ συγκλήτῳ τοῦ Σύλλα πυθέσθαι,
200 Z¹ *τί πέρας ἔσται τῶν κακῶν, καὶ ποῖ προελθόντος αὐτοῦ*
458 S *δεῖ πεπαῦσθαι τὰ γινόμενα προσδοκᾶν· „παραιτούμεθα
γάρ" εἶπεν „οὐχ οὓς [σὺ] ἔγνωκας ἀναιρεῖν τῆς τιμωρίας,
ἀλλὰ τῆς ἀμφιβολίας οὓς ἔγνωκας σῴζειν." ἀποκρινα-* 3 b
*μένου δὲ τοῦ Σύλλα μηδέπω γινώσκειν οὓς ἀφίησιν,
ὑπολαβὼν ὁ Μέτελλος „οὐκοῦν" ἔφη „δήλωσον οὓς μέλ-
λεις κολάζειν." καὶ ὁ Σύλλας ἔφη τοῦτο ποιήσειν. ἔνιοι* 4
*δ' οὐ τὸν Μέτελλον, ἀλλὰ Φουφίδιόν τινα τῶν πρὸς χάριν
ὁμιλούντων τῷ Σύλλᾳ τὸ τελευταῖον εἰπεῖν λέγουσιν.
ὁ δ' οὖν Σύλλας εὐθὺς ὀγδοήκοντα προέγραψεν, οὐδενὶ* 5

14 cf. Flor. 2, 9, 25 Oros. 5, 21, 2sq. August. civ. dei 3, 28 || **29** App. civ. 1, 95, 441–96, 446 Cass. Dio fr. 109, 9–21 Diod. 38, 17. 19 Sall. hist. 1 fr. 55, 6 M. Cic. de domo 43 p. Rosc. Am. 125

[**GL**] **1** cf. exc. Plan. I p. CXXII Boiss. || **12. 13** potest et *ἑτέρᾳ . . . πραγματείᾳ* scribi || **15** *ἐμπιμπλάντος* **G** || **21** *πεπαύσεσθαι* Rei. || **22** *σὺ* del. Latte || **27** *Φουφίδιον* Ruhnken: *αὐφίδιον* || **29** et p. 180, **2** *προσέγραψεν*: em. Steph.

a.82/81 τῶν ἐν τέλει κοινωσάμενος· ἀγανακτούντων δὲ πάντων,
μίαν ἡμέραν διαλιπὼν ἄλλους προέγραψεν εἴκοσι καὶ
6 διακοσίους, εἶτα τρίτῃ πάλιν οὐκ ἐλάττους. ἐπὶ δὲ τούτοις
c δημηγορῶν εἶπεν, ὅσους μεμνημένος τυγχάνει προγρά-
7 φειν, τοὺς δὲ νῦν διαλανθάνοντας αὖθις προγράψειν. προ-
έγραφε δέ, τῷ μὲν ὑποδεξαμένῳ καὶ διασώσαντι τὸν προ-
γεγραμμένον ζημίαν τῆς φιλανθρωπίας ὁρίζων θάνα-
τον, οὐκ ἀδελφόν, οὐχ υἱόν, οὐ γονεῖς ὑπεξελόμενος, τῷ
δ' ἀποκτείναντι γέρας δύο τάλαντα τῆς ἀνδροφονίας, κἂν
8 δοῦλος δεσπότην κἂν πατέρα υἱὸς ἀνέλῃ. ὃ δὲ πάντων
ἀδικώτατον ἔδοξε, τῶν γὰρ προγεγραμμένων ἠτίμωσε καὶ
υἱοὺς καὶ υἱωνούς, καὶ τὰ χρήματα πάντων ἐδήμευσε.
9 προεγράφοντο δ' οὐκ ἐν Ῥώμῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ
πόλει τῆς Ἰταλίας· καὶ φονευομένων οὔτε ⟨θεοῦ⟩ ναὸς ἦν 201 Z'
καθαρὸς [θεοῦ], οὔθ' ἑστία ξένιος, οὔτ' οἶκος πατρῷος,
d ἀλλὰ καὶ παρὰ γυναιξὶ γαμεταῖς ἄνδρες ἐσφάττοντο καὶ
10 παρὰ μητράσι παῖδες. ἦσαν δ' οἱ δι' ὀργὴν ἀπολλύμενοι
καὶ δι' ἔχθραν οὐδὲν μέρος τῶν διὰ χρήματα σφαττομένων,
ἀλλὰ καὶ λέγειν ἐπῄει τοῖς κολάζουσιν, ὡς τόνδε μὲν
ἀνῄρηκεν οἰκία μεγάλη, τόνδε δὲ κῆπος, ἄλλον ⟨δ'⟩ ὕδατα
11 θερμά. Κόιντος δ' Αὐρήλιος, ἀνὴρ ἀπράγμων καὶ τοσοῦτον
αὐτῷ μετεῖναι τῶν κακῶν νομίζων ὅσον ἄλλοις συναλγεῖν
ἀτυχοῦσιν, εἰς ἀγορὰν ἐλθὼν ἀνεγίνωσκε τοὺς προγεγραμ-
e 12 μένους· εὑρὼν δ' ἑαυτόν, „οἴμοι τάλας," εἶπε, „διώκει 459 S
με τὸ ἐν Ἀλβανῷ χωρίον." καὶ βραχὺ προελθὼν ὑπό τινος
ἀπεσφάγη καταδιώξαντος.

32. Ἐν τούτῳ δὲ Μάριος μὲν ἁλισκόμενος ἑαυτὸν

Liv. per. 88 Vell. 2, 28, 3. 4 Val. Max. 9, 2, 1 Flor. 2, 9, 25 Oros. 5, 21, 3–5 Firm. Mat. math. 1, 7, 26. 32. 34 August. civ. dei 3, 28 al. **9** Plut. Cat. min. 17, 5 Sen. de prov. 3, 8 de ben. 5, 16, 3 || **17** Vell. 2, 22, 5 Val. Max. 9, 2, 1 || **21** Oros. 5, 21, 4 || **27** Plut. Mar. 46, 9 App. civ. 1, 94, 434 Diod. 38, 15 Liv. per. 88 Val. Max. 6, 8, 2 Oros. 5, 21, 8. 9 Eutrop. 5, 8 de vir. ill. 68, 4. 75, 9

[GL] **4** τυγχάνοι C Sint. || **5** προέγραψε cum Steph. editt. plerique || **14** θεοῦ post καθαρὸς GL: trp. Cast. (θεῶν Sint.) || **17–25** cf. exc. Plan. I p. CXXII Boiss. || **25** ἀλβανοῖς exc. Plan.

διέφθειρε· Σύλλας δ' εἰς Πραινεστὸν ἐλθών, πρῶτον μὲν
ἰδίᾳ κατ' ἄνδρα κρίνων ἐκόλαζεν, εἶθ' ὡς οὐ σχολῆς
οὔσης πάντας ἀθρόως εἰς ταὐτὸ συναγαγών, μυρίους καὶ
δισχιλίους ὄντας, ἐκέλευσεν ἀποσφάττειν, μόνῳ τῷ ξένῳ
διδοὺς ἄδειαν. ὁ δ' εὐγενῶς πάνυ φήσας πρὸς αὐτόν, ὡς 2
οὐδέποτε σωτηρίας χάριν εἴσεται τῷ φονεῖ τῆς πατρίδος,
ἀναμειχθεὶς ἑκὼν συγκατεκόπη τοῖς πολίταις. ἔδοξε δὲ 3
καινότατον γενέσθαι τὸ περὶ Λεύκιον Κατιλίναν. οὗτος f
γὰρ οὔπω τῶν πραγμάτων κεκριμένων ἀνῃρηκὼς ἀδελφόν,
ἐδεήθη τοῦ Σύλλα τότε προγράψαι τὸν ἄνθρωπον ὡς
202 Z¹ *ζῶντα· καὶ προεγράφη. τούτου δὲ τῷ Σύλλᾳ χάριν ἐκτίνων,* 4
Μᾶρκον τινὰ Μάριον τῶν ἐκ τῆς ἐναντίας στάσεως
ἀποκτείνας, τὴν μὲν κεφαλὴν ἐν ἀγορᾷ καθεζομένῳ τῷ
Σύλλᾳ προσήνεγκε, τῷ δὲ περιρραντηρίῳ τοῦ Ἀπόλλωνος
ἐγγὺς ὄντι προσελθών, ἀπενίψατο τὰς χεῖρας.

33. *Ἔξω δὲ τῶν φονικῶν καὶ τὰ λοιπὰ τοὺς ἀνθρώ-* **473**
πους ἐλύπει. δικτάτορα μὲν γὰρ ἑαυτὸν ἀνηγόρευσε, δι' *a. 82*
ἐτῶν ἑκατὸν εἴκοσι τοῦτο τὸ γένος τῆς ἀρχῆς ἀναλαβών.
ἐψηφίσθη δ' αὐτῷ πάντων ἄδεια τῶν γεγονότων, πρὸς 2
δὲ τὸ μέλλον ἐξουσία θανάτου, δημεύσεως, κληρουχιῶν
κτίσεως, πορθήσεως, ἀφελέσθαι βασιλείαν, ᾧ βούλοιτο
χαρίσασθαι.

Τὰς δὲ διαπράσεις τῶν δεδημευμένων οἴκων οὕτως 3
ὑπερηφάνως ἐποιεῖτο καὶ δεσποτικῶς ἐπὶ βήματος καθ-
εζόμενος, ὥστε τῶν ἀφαιρέσεων ἐπαχθεστέρας αὐτοῦ τὰς
δωρεὰς εἶναι, [καὶ] γυναιξὶν εὐμόρφοις καὶ λυσιῳδοῖς b
καὶ μίμοις καὶ καθάρμασιν ἐξελευθερικοῖς ἐθνῶν χώρας

1 App. civ. 1, 94, 436–438 Liv. per. 88 Val. Max. 9, 2, 1 Oros. 5, 21, 10 || **7** Plut. Cic. 15, 3 Cass. Dio fr. 109, 13 Oros. 5, 21, 5 || **17** App. civ. 1, 98, 456–99, 463 Cic. de leg. agr. 3, 5 ad Att. 9, 15, 2 Liv. per. 89 Vell. 2, 28, 2 de vir. ill. 75, 11 Oros. 5, 21, 12 Firm. Mat. math. 1, 7, 36 || **19** App. civ. 1, 97, 451 Cic. p. Rosc. Am. 125 || **23** infra c. 41, 4–6 Plut. Crass. 2, 4 Liv. per. 89 Cic. p. Rosc. Am. 6

[**GL**] **1** *πρῶτα* cum Iunt. editt. || **10** *προσγράψαι*: em. Iunt. || **11** *καὶ οὐ* **G** | *προσεγράφη*: em. Hutten || **12** *τῶν*] *τὸν* **G** || **17** *δικτάτωρα* **L** || **21** ⟨*καὶ*⟩ *ᾧ* Rei. || **26** *καὶ* del. Cor. (Am.) | *λυρῳδοῖς*: em. Latte

καὶ πόλεων χαριζομένου προσόδους, ἐνίοις δὲ γάμους 460 S
4 *ἀκουσίως ζευγνυμένων γυναικῶν. Πομπήιόν γέ τοι*
βουλόμενος οἰκειώσασθαι τὸν Μᾶγνον, ἣν μὲν εἶχε
γαμετὴν ἀφεῖναι προσέταξεν, Αἰμιλίαν δέ, Σκαύρου θυ-
γατέρα καὶ Μετέλλης τῆς ἑαυτοῦ γυναικός, ἀποσπάσας
Μανίου Γλαβρίωνος ἐγκύμονα, συνῴκισεν αὐτῷ· ἀπέθανε
δ' ἡ κόρη παρὰ τῷ Πομπηίῳ τίκτουσα.
5 *Λουκρητίου δ' Ὀφέλλα τοῦ Μάριον ἐκπολιορκήσαντος* 203 Z¹
αἰτουμένου καὶ μετιόντος ὑπατείαν, πρῶτον μὲν ἐκώλυεν·
c *ὡς δ' ἐκεῖνος ὑπὸ πολλῶν σπουδαζόμενος εἰς τὴν ἀγορὰν*
ἐνέβαλε, πέμψας τινὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἑκατονταρχῶν
ἀπέσφαξε τὸν ἄνδρα, καθεζόμενος αὐτὸς ἐπὶ βήματος ἐν
6 *τῷ Διοσκουρείῳ καὶ τὸν φόνον ἐφορῶν ἄνωθεν. τῶν δ'*
ἀνθρώπων τὸν ἑκατοντάρχην συλλαβόντων καὶ προσαγα-
γόντων τῷ βήματι, σιωπῆσαι κελεύσας τοὺς θορυβοῦν-
τας, αὐτὸς ἔφη κελεῦσαι τοῦτο, καὶ τὸν ἑκατοντάρχην
ἀφεῖναι προσέταξεν.
a.81 **34.** *Ὁ μέντοι θρίαμβος αὐτοῦ τῇ πολυτελείᾳ καὶ και-*
νότητι τῶν βασιλικῶν λαφύρων σοβαρὸς γενόμενος,
2 *μείζονα κόσμον ἔσχε καὶ κάλλιον θέαμα τοὺς φυγάδας. οἱ*
γὰρ ἐνδοξότατοι καὶ δυνατώτατοι τῶν πολιτῶν ἐστεφα-
d *νωμένοι παρείποντο, σωτῆρα καὶ πατέρα τὸν Σύλλαν*
ἀποκαλοῦντες, ἅτε δὴ δι' ἐκεῖνον εἰς τὴν πατρίδα κατ-
ιόντες, καὶ κομιζόμενοι παῖδας καὶ γυναῖκας.
a.79 3 *Ἤδη δὲ συνῃρημένων ἁπάντων, ἀπολογισμὸν ἐν ἐκ-*
κλησίᾳ τῶν πράξεων ποιούμενος, οὐκ ἐλάσσονι σπουδῇ
τὰς εὐτυχίας ἢ τὰς ἀνδραγαθίας κατηριθμεῖτο, καὶ πέρας

2 Plut. Pomp. 9, 2sqq. || 8 cf. infra c. 40, 7 App. civ. 1, 101, 471sq. Liv. per. 89 Ascon. p. 81, 20 K.-S. Firm. Mat. math. 1, 7, 33 || 18 infra c. 35, 1 Plin. n. h. 33, 16 App. civ. 1, 99, 464 Val. Max. 2, 8, 7 || 25 cf. supra c. 6, 7 App. civ. 1, 97, 451–455 Vell. 2, 27, 5 de vir. ill. 75, 9 Plin. 7, 137. 22, 12 Val. Max. 6, 4, 4. 9, 6. 9, 2, 1 Firm. Mat. math. 1, 7, 25 al.

[GL] 4 *αἰμιλίαν* GL || 6 *Μανίου* Mu.: *μάγνου* | *συνώικισεν* L²: *συνώικησεν* GL¹ || 8 *λουκριτίου* G || 11 *ἑκατοντάρχων*: em. Sch. || 13 *διοσκουρίωι* G || 20 *κάλλιον* Ha.: *καλὸν*

ἐκέλευσεν ἑαυτὸν ἐπὶ τούτοις Εὐτυχῆ προσαγορεύεσθαι·
τοῦτο γὰρ ὁ Φῆλιξ μάλιστα βούλεται δηλοῦν· αὐτὸς δὲ 4
τοῖς Ἕλλησι γράφων καὶ χρηματίζων, ἑαυτὸν Ἐπαφρό-
204 Z[1] διτον ἀνηγόρευε, καὶ παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς τροπαίοις οὕτως e
ἀναγέγραπται· „Λεύκιος Κορνήλιος Σύλλας Ἐπαφρόδι-
τος.“ ἔτι δὲ τῆς Μετέλλης παιδία τεκούσης δίδυμα, τὸ 5
461 S μὲν ἄρρεν Φαῦστον, τὸ δὲ θῆλυ Φαῦσταν ὠνόμασε· τὸ
γὰρ εὐτυχὲς καὶ ἱλαρὸν Ῥωμαῖοι φαῦστον καλοῦσιν.

Οὕτω δ' ἄρ' οὐ ταῖς πράξεσιν ὡς τοῖς εὐτυχήμασιν 6
ἐπίστευεν, ὥστε παμπόλλων μὲν ἀνῃρημένων ὑπ' αὐτοῦ,
καινοτομίας δὲ γενομένης καὶ μεταβολῆς ἐν τῇ πόλει
τοσαύτης, ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν δῆμον ἀρχαι- a.79
ρεσιῶν ὑπατικῶν ποιῆσαι κύριον, αὐτὸς δὲ μὴ προσελ-
θεῖν, ἀλλ' ἐν ἀγορᾷ τὸ σῶμα παρέχων τοῖς βουλομένοις f
ὑπεύθυνον ὥσπερ ἰδιώτης ἀναστρέφεσθαι. καί⟨τοι⟩ τις 7
παρὰ γνώμην αὐτοῦ θρασὺς ἀνὴρ καὶ πολέμιος ἐπίδοξος
ἦν ὕπατος αἱρεθήσεσθαι, Μᾶρκος Λέπιδος, οὐ δι' ἑαυτόν,
ἀλλὰ Πομπηίῳ σπουδάζοντι καὶ δεομένῳ τοῦ δήμου
χαριζομένου. διὸ καὶ χαίροντα τῇ νίκῃ τὸν Πομπήιον ὁ 8
Σύλλας ἰδὼν ἀπιόντα, καλέσας πρὸς ἑαυτὸν „ὡς καλὸν“
ἔφη „σοῦ τὸ πολίτευμ' ὦ νεανία, τὸ Κάτλου πρότερον
ἀναγορεῦσαι Λέπιδον, τοῦ πάντων ἀρίστου τὸν ἐμπλη-
κτότατον. ὥρα μέντοι σοι μὴ καθεύδειν, ὡς ἰσχυρότερον
πεποιηκότι κατὰ σαυτοῦ τὸν ἀνταγωνιστήν.“ τοῦτο μὲν 9 **474**
οὖν ὁ Σύλλας ὥσπερ ἀπεθέσπισε· ταχὺ γὰρ ἐξυβρίσας
ὁ Λέπιδος εἰς πόλεμον κατέστη τοῖς περὶ τὸν Πομπήιον.

2 Diod. 38, 15 IG VII 264. 372. 413 (Dittenberger Syll.[3] 747, 52) ‖ 9 App. civ. 1, 103, 483 sq. Suet. Caes. 77 de vir. ill. 75, 11 Firm. Mat. math. 1, 7, 33. 36 ‖ 15 Plut. Pomp. 15. 16

[GL] 1 ὅτι Σύλλας ἑαυτὸν Εὐτυχῆ προσαγορεύειν διεκελεύσατο exc. Plan. I p. CXXII Boiss. | ἑαυτὸν] ἐνιαυτὸν L ‖ 2 βούλεται μάλιστα L ‖ 9 ὡς] οὐ L[1] ‖ 15 καί⟨τοι⟩ Zie. ‖ 19–26 cf. exc. Plan. I p. CXXIII Boiss. ‖ 22 ἀνηγορεῦσθαι vel ἀναγορευθῆναι Zie. cl. Pomp. 15, 2, ubi ἀναδειχθῆναι (ἀνηγόρευσας exc.) | ἐμπληκτότατον C, Ioann. Antioch. fr. 68 (FHG IV 562): ἐμπληκτικώτατον GL ‖ 24 πεποιηκότα: em. Iunt. ‖ 25. 26 ἐξυβρίσας εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Λέπιδος πολέμιος κατέστη τοῖς π. τ. Π. exc.

35. Ἀποθύων δὲ τῆς οὐσίας ἁπάσης ὁ Σύλλας τῷ
Ἡρακλεῖ δεκάτην, ἑστιάσεις ἐποιεῖτο τῷ δήμῳ πολυτε-
λεῖς· καὶ περιττὴ τοσοῦτον ἦν ἡ παρασκευὴ τῆς χρείας,
ὥστε παμπληθῆ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὸν ποταμὸν 205 Z[1]
ὄψα ῥιπτεῖσθαι, πίνεσθαι δ᾽ οἶνον ἐτῶν τεσσαράκοντα καὶ
2 παλαιότερον. διὰ μέσου δὲ τῆς θοίνης πολυημέρου
γενομένης ἀπέθνῃσκεν ἡ Μετέλλα νόσῳ· καὶ τῶν ἱερέων
τὸν Σύλλαν οὐκ ἐώντων αὐτῇ προσελθεῖν, οὐδὲ τὴν οἰ-
κίαν τῷ κήδει μιανθῆναι, γραψάμενος διάλυσιν τοῦ γά-
b μου πρὸς αὐτὴν ὁ Σύλλας ἔτι ζῶσαν ἐκέλευσεν εἰς ἑτέραν
3 οἰκίαν μετακομισθῆναι. καὶ τοῦτο μὲν ἀκριβῶς τὸ νό-
μιμον ὑπὸ δεισιδαιμονίας ἐτήρησε· τὸν δὲ τῆς ταφῆς
ὁρίζοντα τὴν δαπάνην νόμον αὐτὸς προεισενηνοχὼς 462 S
4 παρέβη, μηδενὸς ἀναλώματος φεισάμενος. παρέβαινε δὲ
καὶ τὰ περὶ τῆς εὐτελείας τῶν δείπνων ὑπ᾽ αὐτοῦ τε-
ταγμένα, πότοις καὶ συνδείπνοις τρυφὰς καὶ βωμολοχίας
5 ἔχουσι παρηγορῶν τὸ πένθος. ὀλίγων δὲ μηνῶν διαγενο-
a. 79 μένων, ἦν μὲν θέα μονομάχων, οὔπω δὲ τῶν τόπων
διακεκριμένων, ἀλλ᾽ ἔτι τοῦ θεάτρου συμμιγοῦς ἀνδράσι
c καὶ γυναιξὶν ὄντος, ἔτυχε πλησίον τοῦ Σύλλα καθεζομένη
6 γυνὴ τὴν ὄψιν εὐπρεπὴς καὶ γένους λαμπροῦ· Μεσσάλα
γὰρ ἦν θυγάτηρ, Ὀρτησίου δὲ τοῦ ῥήτορος ἀδελφή,
Οὐαλερία δὲ τοὔνομα· συνεβεβήκει δ᾽ αὐτῇ νεωστὶ πρὸς
7 ἄνδρα διάστασις. αὕτη παρὰ τὸν Σύλλαν ἐξόπισθεν παρα-
πορευομένη, τήν τε χεῖρα πρὸς αὐτὸν ἀπηρείσατο, καὶ
κροκύδα τοῦ ἱματίου σπάσασα, παρῆλθεν ἐπὶ τὴν ἑαυτῆς
8 χώραν. ἐμβλέψαντος δὲ τοῦ Σύλλα καὶ θαυμάσαντος,

1 cf. ad. c. 34, 1 || 12 Gell. 2, 24, 11 Macrob. sat. 3, 17, 11 sq. Amm. Marc. 16, 5, 1

[GL] 1 οὐσίας] λείας Ha. || 3 τοσοῦτον περιττή: trp. Zie. (περιττή ⟨γ᾽⟩ Sint.) || 7 ἱερῶν: em. Ald. || 13 παρεισενηνοχὼς: em. Cor. || 17 – p. 185, 11 exhibent multis omissis exc. Plan. I p. CXXII Boiss. || 22 ὀρτησίου: em. Steph. | ἀδελφή] immo ἀδελφιδῆ, cf. Münzer RE VIII A 243 nr. 389 (qui ἀδελφῆς perperam) || 23 οὐαλλερία: em. Steph. || 24 παρὰ hab. GL (ἐξόπισθεν τοῦ σύλλα πορευομένην exc.) || 25 αὐτὴν L[1] || 26 κροκίδος exc.

„οὐδέν“ ἔφη „δεινὸν αὐτόκρατορ, ἀλλὰ βούλομαι τῆς
σῆς κἀγὼ μικρὸν εὐτυχίας μεταλαβεῖν.“ τοῦτ’ ἤκουσεν 9
206 Z¹ οὐκ ἀηδῶς ὁ Σύλλας, ἀλλὰ καὶ δῆλος εὐθὺς ἦν ὑπο-
κεκνισμένος· ἠρώτα γὰρ ὑποπέμπων αὐτῆς ὄνομα, καὶ d
γένος καὶ βίον ἐμάνθανεν. ἐκ δὲ τούτων ῥίψεις ὀμμάτων 10
ἐπ’ ἀλλήλους ἐγίνοντο καὶ παρεπιστροφαὶ συνεχεῖς προσ-
ώπων καὶ μειδιαμάτων διαδόσεις, τέλος δ’ ὁμολογίαι
καὶ συνθέσεις περὶ γάμων, ἐκείνῃ μὲν ἴσως ἄμεμπτοι·
Σύλλας δ’ εἰ καὶ τὰ μάλιστα σώφρονα καὶ γενναίαν, ἀλλ’ 11
οὐκ ἐκ σώφρονος καὶ καλῆς ἔγημεν ἀρχῆς, ὄψει καὶ λαμυ-
ρίᾳ μειρακίου δίκην περιβληθείς, ὑφ’ ὧν τὰ αἴσχιστα
καὶ ἀναιδέστατα πάθη κινεῖσθαι πέφυκεν.

36. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔχων ἐπὶ τῆς οἰκίας,
συνῆν μίμοις γυναιξὶ καὶ κιθαριστρίαις καὶ θυμελικοῖς e
ἀνθρώποις, ἐπὶ στιβάδων ἀφ’ ἡμέρας συμπίνων. οὗτοι γὰρ 2
οἱ τότε παρ’ αὐτῷ δυνάμενοι μέγιστον ἦσαν, Ῥώσκιος ὁ
κωμῳδὸς καὶ Σῶριξ ὁ ἀρχιμῖμος καὶ Μητρόβιος ὁ
463 S λυσιῳδός, οὗ καίπερ ἐξώρου γενομένου διετέλει μέχρι
παντὸς ἐρᾶν οὐκ ἀρνούμενος.

Ὅθεν καὶ τὴν νόσον ἀπ’ αἰτίας ἐλαφρᾶς ἀρξαμένην 3
ἐξέθρεψε, καὶ πολὺν χρόνον ἠγνόει περὶ τὰ σπλάγχνα
γεγονὼς ἔμπυος, ὑφ’ ἧς καὶ τὴν σάρκα διαφθαρεῖσαν
εἰς φθεῖρας μετέβαλε πᾶσαν, ὥστε πολλῶν δι’ ἡμέρας
ἅμα καὶ νυκτὸς ἀφαιρούντων, μηδὲν εἶναι μέρος τοῦ
ἐπιγινομένου τὸ ἀποκρινόμενον, ἀλλὰ πᾶσαν ἐσθῆτα καὶ f
λουτρὸν καὶ ἀπόνιμμα καὶ σιτίον ἀναπίμπλασθαι τοῦ
ῥεύματος ἐκείνου καὶ τῆς φθορᾶς· τοσοῦτον ἐξήνθει.
διὸ πολλάκις τῆς ἡμέρας εἰς ὕδωρ ἐνέβαινεν, ἐκκλύζων 4

13 supra c. 2, 4 || **18** supra c. 2, 6 || **20** Plin. n. h. 7, 138. 11, 114. 26, 138 de vir. ill. 75, 11 Paus. 1, 20, 7 Ael. fr. 53

[GL] **1** αὐτοκράτορ: em. Sch. || **1. 2** τῆς σῆς om. exc. || **6** ἐγένοντο G || **7** ὁμολογίαις G || **9** σώφρονα ⟨γυναῖκα⟩? Zie. || **11** περιβληθεὶς Rei. (Am.?): παραβληθεὶς GL (παρακληθεὶς C παλευθεὶς Ma. παρακινηθεὶς Bern.) || **14** κιθαρισταῖς L || **16** Ῥώσκιός ⟨θ’⟩ Zie. || **18** λυσίῳδος: em. Steph. || **23** μετέβαλλε G || **26** ἀναπίπλασθαι L

τὸ σῶμα καὶ ἀπορρυπτόμενος. ἦν δ' οὐδὲν ὄφελος· ἐκρά- 207 Z[1]
τει γὰρ ἡ μεταβολὴ τῷ τάχει, καὶ περιεγίνετο παντὸς
καθαρμοῦ τὸ πλῆθος.
5 *Λέγεται δὲ τῶν μὲν πάνυ παλαιῶν Ἄκαστον φθειριά-*
σαντα τὸν Πελίου τελευτῆσαι, τῶν δ' ὑστέρων Ἀλκμᾶνα
τὸν μελοποιὸν καὶ Φερεκύδην τὸν θεολόγον καὶ Καλ-
475 *λισθένη τὸν Ὀλύνθιον ἐν εἱρκτῇ φρουρούμενον, ἔτι δὲ*
6 *Μούκιον τὸν νομικόν. εἰ δὲ δεῖ καὶ τῶν ἀπ' οὐδενὸς*
μὲν χρηστοῦ, γνωρίμων δ' ἄλλως ἐπιμνησθῆναι, λέγεται
τὸν ἄρξαντα τοῦ δουλικοῦ πολέμου περὶ Σικελίαν δρα-
πέτην, Εὔνουν ὄνομα, μετὰ τὴν ἅλωσιν εἰς Ῥώμην ἀγό-
μενον, ὑπὸ φθειριάσεως ἀποθανεῖν.

37. *Ὁ δὲ Σύλλας οὐ μόνον προέγνω τὴν ἑαυτοῦ τε-*
λευτήν, ἀλλὰ τρόπον τινὰ καὶ γέγραφε περὶ αὐτῆς. τὸ
γὰρ εἰκοστὸν καὶ δεύτερον τῶν ὑπομνημάτων πρὸ δυεῖν
2 *ἡμερῶν ἢ ἐτελεύτα γράφων ἐπαύσατο· καί φησι* (HRR I²
204) *τοὺς* [*τε*] *Χαλδαίους αὐτῷ προειπεῖν, ὡς δέοι βε-*
βιωκότα καλῶς αὐτὸν ἐν ἀκμῇ τῶν εὐτυχημάτων κατα-
b 3 *στρέψαι· λέγει δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τεθνηκότα μικρὸν*
ἔμπροσθεν τῆς Μετέλλης, φανῆναι κατὰ τοὺς ὕπνους,
ἐν ἐσθῆτι φαύλῃ παρεστῶτα καὶ δεόμενον τοῦ πατρὸς
παύσασθαι τῶν φροντίδων, ἰόντα δὲ σὺν αὐτῷ παρὰ τὴν
μητέρα Μετέλλαν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀπραγμόνως ζῆν μετ' 464 S
αὐτῆς.
4 *Οὐ μὴν ἐπαύσατό γε τοῦ πράττειν τὰ δημόσια· δέκα*
a.78 *μὲν γὰρ ἡμέραις ἔμπροσθεν τῆς τελευτῆς τοὺς ἐν Δι-* 208 Z[1]
καιαρχείᾳ στασιάζοντας διαλλάξας, νόμον ἔγραψεν αὐτοῖς

4 Plut. Alex. 55, 9 Aristot. an. hist. 5, 31 fr. 611, 32 Rose Diog. Laert. 1, 118 Diod. 34, 2, 23 Suda s. v. *Φερεκύδης* Plin. 7, 138. 11, 114 || 19 App. civ. 1, 105, 492 Plin. 7, 138 Sen. cons. ad Marc. 12, 6

[GL] 1 *ἀπορρυπτόμενος* L²: *ἀπορυπτούμενος* L¹ *ἀπορυπτόμενος* G || 3 *πλῆθος*] *πάθος* Rei. || 4 *ἄκαστα* G || 6 cf. Diog. Laert. 4, 4 de Speusippo: *Πλούταρχος δέ φησιν ἐν τῷ Λυσάνδρου βίῳ καὶ Σύλλα φθειρσὶν ἐκζέσαι αὐτόν*, quem locum respicit et Suda s. v. *ἔκζεσις* et *λείβει*; unde fortasse post *θεολόγον* inserendum: ⟨*καὶ Σπεύσιππον τὸν Πλατωνικὸν*⟩ vel sim. || 17 *τε* del. Sint. || 21 *φαύλῃ*] *φαιᾷ* Ma. || 26 *δικαιαρχία*: em. Cor.

καθ' ὃν πολιτεύσονται· πρὸ μιᾶς δ' ἡμέρας πυθόμενος 5
τὸν ἄρχοντα Γράνιον ὡς ὀφείλων δημόσιον χρέος οὐκ
ἀποδίδωσιν, ἀλλ' ἀναμένει τὴν αὐτοῦ τελευτήν, μετ-
επέμψατο τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ περιστήσας c
τοὺς ὑπηρέτας ἐκέλευσε πνίγειν, τῇ δὲ κραυγῇ καὶ τῷ
σπαραγμῷ τὸ ἀπόστημα ῥήξας, πλῆθος αἵματος ἐξέβαλεν.
ἐκ δὲ τούτου τῆς δυνάμεως ἐπιλιπούσης, διαγαγὼν τὴν 6
νύκτα μοχθηρῶς ἀπέθανε, δύο παῖδας ἐκ τῆς Μετέλλης a.78
νηπίους καταλιπών. ἡ γὰρ Οὐαλερία μετὰ τὴν τελευτὴν 7
αὐτοῦ θυγάτριον ἀπεκύησεν, ὃ Πόστουμαν ἐκάλουν·
τοὺς γὰρ ὕστερον τῆς τῶν πατέρων τελευτῆς γενομένους
οὕτω Ῥωμαῖοι προσαγορεύουσιν.

38. *Ὥρμησαν μὲν οὖν πολλοὶ καὶ συνέστησαν πρὸς*
Λέπιδον, ὡς εἴρξοντες τὸ σῶμα κηδείας τῆς νενομισμένης·
Πομπήιος δέ, καίπερ ἐγκαλῶν τῷ Σύλλᾳ (μόνον γὰρ 2 d
αὐτὸν ἐν ταῖς διαθήκαις τῶν φίλων παρέλιπε), τοὺς μὲν
χάριτι καὶ δεήσει, τοὺς δ' ἀπειλῇ διακρουσάμενος, εἰς
Ῥώμην παρέπεμψε τὸ σῶμα καὶ ταῖς ταφαῖς ἀσφάλειαν
ἅμα καὶ τιμὴν παρέσχε. λέγεται δὲ τοσοῦτο πλῆθος 3
ἀρωμάτων ἐπενεγκεῖν αὐτῷ τὰς γυναῖκας, ὥστ' ἄνευ τῶν
ἐν φορήμασι δέκα καὶ διακοσίοις διακομιζομένων,
πλασθῆναι μὲν εἴδωλον εὐμέγεθες αὐτοῦ Σύλλα, πλα-
σθῆναι δὲ καὶ ῥαβδοῦχον ἔκ τε λιβανωτοῦ πολυτελοῦς
καὶ κινναμώμου. τῆς δ' ἡμέρας συννεφοῦς ἕωθεν οὔσης 4 e
ὕδωρ ἐξ οὐρανοῦ προσδοκῶντες, ἐνάτης ἦραν μόλις ὥρας
209 Z^1 *τὸν νεκρόν. ἀνέμου δὲ λαμπροῦ καταιγίσαντος εἰς τὴν* 5
πυρὰν καὶ φλόγα πολλὴν ἐγείραντος, ἔφθη τὸ σῶμα
συγκομισθέν, ὅσον [δ'] ἤδη τῆς πυρᾶς μαραινομένης καὶ
465 S *τοῦ πυρὸς ἀπιόντος ἐκχυθῆναι πολὺν ὄμβρον καὶ κατα-*
σχεῖν ἄχρι νυκτός, ὥστε τὴν Τύχην αὐτοῦ δοκεῖν τὸ σῶμα

1 Val. Max. 9, 3, 8 || **11** Varro fr. 361 Funaioli || **13** Plut. Pomp. 15, 3. 4 App. civ. 1, 105, 493–106, 500 Cic. de leg. 2, 56. 57 Gran. Licin. p. 32sq. Plin. n. h. 7, 187

[**GL**] **9** *οὐαλλερία*: em. Steph. || **10** *ποστοῦμαν*: em. Sint. || **20** *τὰς γυναῖκας αὐτῷ*: trp. Zie. || **24** *κιναμώμου* L || **28** *δ'* del. Cor.

6 συνθάπτειν παραμένουσαν. τὸ μὲν οὖν μνημεῖον ἐν τῷ
πεδίῳ τοῦ Ἄρεώς ἐστι· τὸ δ' ἐπίγραμμά φασιν αὐτὸν
ὑπογραψάμενον καταλιπεῖν, οὗ κεφάλαιόν ἐστιν, ὡς οὔτε
τῶν φίλων τις αὐτὸν εὖ ποιῶν οὔτε τῶν ἐχθρῶν κακῶς
ὑπερεβάλετο.

(Σύγκρισις) 39 (1). Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν τούτου διεληλύθαμεν βίον,
ἴωμεν ἤδη πρὸς τὴν σύγκρισιν.

2 Τὸ μὲν οὖν ἀφ' ἑαυτῶν αὐξήσεως ἀρχὴν λαβοῦσι με-
f γάλοις γενέσθαι κοινὸν ἀμφοτέροις ὑπῆρξεν, ἴδιον δὲ
Λυσάνδρου τὸ βουλομένων τῶν πολιτῶν καὶ ὑγιαινόντων
ὅσας ἔσχεν ἀρχὰς λαβεῖν, βιάσασθαι δὲ μηδὲν ἀκόντων
μηδ' ἰσχῦσαι παρὰ τοὺς νόμους.

3 ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔλλαχε τιμῆς,

ὥσπερ ἐν Ῥώμῃ τότε, διεφθαρμένου τοῦ δήμου καὶ
476 νοσοῦντος αὐτοῖς τοῦ πολιτεύματος, ἄλλος ἀλλαχόθεν
4 ἀνίστατο δυνάστης. καὶ οὐδὲν ἦν θαυμαστὸν εἰ Σύλλας
ἦρχεν, ὅτε Γλαυκίαι καὶ Σατορνῖνοι Μετέλλους ἤλαυνον
ἐκ τῆς πόλεως, ὑπάτων δ' ἀπεσφάττοντο παῖδες ἐν ἐκ-
κλησίαις, ἀργυρίῳ δὲ καὶ χρυσίῳ τὰ ὅπλα παρελάμβανον,
ὠνούμενοι τοὺς στρατευομένους, πυρὶ δὲ καὶ σιδήρῳ
5 τοὺς νόμους ἐτίθεσαν, βιαζόμενοι τοὺς ἀντιλέγοντας. οὐκ
αἰτιῶμαι δὲ τὸν ἐν τοιούτοις πράγμασι μέγιστον ἰσχῦσαι
διαπραξάμενον, ἀλλὰ σημεῖον οὐ τίθεμαι τοῦ βέλτιστον
εἶναι τὸ γενέσθαι πρῶτον οὕτω πονηρὰ πραττούσης τῆς
6 πόλεως. ὁ δ' ἀπὸ τῆς Σπάρτης εὐνομουμένης τότε 210 Z[1] 466 S
b μάλιστα καὶ σωφρονούσης ἐπὶ τὰς μεγίστας ἐκπεμπόμενος
ἡγεμονίας καὶ πράξεις σχεδὸν ἀρίστων ἄριστος ἐκρίνετο
7 καὶ πρώτων πρῶτος. ὅθεν ὁ μὲν πολλάκις τὴν ἀρχὴν
ἀποδοὺς τοῖς πολίταις, ἀνέλαβε πολλάκις· διέμενε γὰρ
ἡ τιμὴ τῆς ἀρετῆς ἔχουσα τὸ πρωτεῖον· ὁ δ' ἅπαξ αἱρεθεὶς

13 Plut. Nic. 11, 3 Alex. 53, 5 mor. 479a Zenob. 3, 77 Suda s. v. ἐν δὲ διχ.

[GL] 3 ἐπιγραψάμενον Cor. || 8 ἐφ' ἑαυτὸν L || 13 ἔλαχε G || 17 σατουρῖνοι L || 19 ἀργύρῳ, sed ι suprascr. m. 1, L || 22 τὸν] τῶν G

στρατεύματος ἡγεμών, ἔτη συνεχῶς δέκα, νῦν μὲν ὕπατον,
νῦν δ' ἀνθύπατον, νῦν δὲ δικτάτορα ποιῶν ἑαυτόν, ἀεὶ δ'
ὢν τύραννος, ἐν τοῖς ὅπλοις ἔμενεν.

40 (2). *Ἐπεχείρησε μὲν οὖν ὁ Λύσανδρος ὡς εἴρηται*
(c. 24-26) *μεταστῆσαι τὰ περὶ τὴν πολιτείαν, πρᾳότερον*
⟨δὲ⟩ καὶ νομιμώτερον ἢ Σύλλας· πειθοῖ γάρ, οὐ δι'
ὅπλων, οὐδὲ πάντα συλλήβδην ἀναιρῶν ὥσπερ ἐκεῖνος, c
ἀλλ' αὐτὴν ἐπανορθούμενος τὴν κατάστασιν τῶν βασι-
λέων· ὃ καὶ φύσει που δίκαιον ἐδόκει, τὸν ἐξ ἀρίστων 2
ἄριστον ἄρχειν ἐν πόλει τῆς Ἑλλάδος ἡγουμένῃ δι' ἀρε-
τήν, οὐ δι' εὐγένειαν. ὥσπερ γὰρ κυνηγὸς οὐ ζητεῖ τὸ ἐκ 3
κυνός, ἀλλὰ κύνα, καὶ ἱππικὸς ἵππον, οὐ τὸ ἐξ ἵππου (τί
γάρ, ἂν ἐξ ἵππου ἡμίονος γένηται;), οὕτω καὶ ὁ πολιτικὸς
ἁμαρτήσεται τοῦ παντός, ἐὰν μὴ ζητῇ τὸν ἄρχοντα τίς
ἐστιν, ἀλλ' ἐκ τίνος. αὐτοί γέ τοι Σπαρτιᾶται βασιλεύον- 4
τας ἐνίους ἀφείλοντο τὴν ἀρχήν, ὡς οὐ βασιλικούς, ἀλλὰ
φαύλους καὶ τὸ μηδὲν ὄντας· εἰ δὲ κακία καὶ μετὰ γένους
ἄτιμον, οὐδ' ἀρετὴ δι' εὐγένειαν, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτῆς ἔντιμον. d
Αἱ τοίνυν ἀδικίαι τῷ μὲν ὑπὲρ φίλων, τῷ δ' ἄχρι φίλων 5
ἐπράχθησαν. Λύσανδρος μὲν γὰρ ὁμολογεῖται τὰ πλεῖστα 6
διὰ τοὺς ἑταίρους ἐξαμαρτεῖν, καὶ τὰς πλείστας σφαγὰς
ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἀπεργάσασθαι δυναστείας καὶ τυραννί-
211 Z¹ *δος· Σύλλας δὲ καὶ Πομπηίου περιέκοψε τὸ στρατιωτικὸν* 7
φθονήσας, καὶ Δολοβέλλα τὴν ναυαρχίαν ἐπεχείρησε δοὺς
ἀφελέσθαι, καὶ Λουκρήτιον Ὀφέλλαν ἀντὶ πολλῶν καὶ
467 S *μεγάλων ὑπατείαν μνώμενον ἐν ὀφθαλμοῖς ἀποσφάξαι*
προσέταξε, φρίκην καὶ δέος ἐμποιῶν πρὸς αὐτὸν ἀνθρώ-
ποις ἅπασι διὰ τῆς τῶν φιλτάτων ἀναιρέσεως.

41 (3). *Ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰ χρή-*

23 Plut. Pomp. 13 || 25 cap. 33, 5

[GL] 2 *νῦν δ' ἀνθύπατον* excidit ex editt. Sint. || 4 *οὖν ⟨καὶ⟩* Zie. || 6 *δὲ* add. Cor. (*μέντοι* Rei.) || 12–13 *τί γὰρ . . . γένηται* del. Stegmann || 13 *ἡμίονος ἐξ ἵππου* Zie. | *οὕτω καὶ ὁ* Sol.: *οὕτω τε ὁ* GL *οὕτως ὁ* Sint. || 21 *ἑτέρους* G || 24 *δολαβέλλα*, sed corr. m. 1, G *δολοβέλλαι* L || 27 *αὐτὸν*: em. Sint.

e μᾶτα σπουδῇ δείκνυσι τοῦ μὲν ἡγεμονικήν, τοῦ δὲ τυ-
2 ραννικὴν τὴν προαίρεσιν οὖσαν. ὁ μὲν γὰρ οὐδὲν ἀκό-
λαστον οὐδὲ μειρακιῶδες ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει τηλι-
καύτῃ φαίνεται διαπεπραγμένος, ἀλλ' εἰ δή τις ἄλλος
ἐκπεφευγὼς τουτὶ τὸ περίακτον· „οἴκοι λέοντες, ἐν
ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες“ (Aristoph. pac. 1189 c. schol.)·
οὕτω σώφρονα καὶ Λακωνικὴν καὶ κεκολασμένην ἐπ-
3 εδείκνυτο πανταχοῦ τὴν δίαιταν. ὁ δ' οὔτε νέος ὢν περὶ
τὰς ἐπιθυμίας ἐμετρίαζε διὰ τὴν πενίαν, οὔτε γηράσας διὰ
τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ τοὺς περὶ γάμων καὶ σωφροσύνης
εἰσηγεῖτο νόμους τοῖς πολίταις, αὐτὸς ἐρῶν καὶ μοιχεύων,
f 4 ὥς φησι Σαλούστιος (hist. lib. 1, fr. 61 M.). ὅθεν οὕτω
τὴν πόλιν πτωχὴν καὶ κενὴν ἐποίησε χρημάτων, ὥστε
ταῖς συμμαχίσι καὶ φίλαις πόλεσιν ἀργυρίου πωλεῖν τὴν
ἐλευθερίαν καὶ τὴν αὐτονομίαν, καίτοι τοὺς πολυαργυρω-
τάτους οἴκους καὶ μεγίστους ὁσημέραι δημεύοντος αὐτοῦ
καὶ ἀποκηρύττοντος. ἀλλὰ μέτρον οὐδὲν ἦν τῶν ῥιπτου-
5 μένων καὶ καταχορηγουμένων εἰς τοὺς κόλακας. τίνα γὰρ
477 εἰκὸς εἶναι λογισμὸν ἢ φειδὼ πρὸς τὰς παρ' οἶνον συνουσίας
αὐτοῦ καὶ χάριτας, ὃς ἐν φανερῷ ποτε τοῦ δήμου περι-
εστῶτος οὐσίαν μεγάλην διαπιπράσκων, τιμῆς τῆς τυχού-
σης εἰς ἕνα τῶν φίλων ἐκέλευσε κατακηρύσσειν, ἑτέρου δὲ 212 Z¹
τὴν τιμὴν ὑπερβαλομένου, καὶ τοῦ κήρυκος τὸ προστεθὲν
⟨ἀν⟩αγορεύσαντος, διηγανάκτησε, „δεινά γ' ὦ φίλοι
πολῖται καὶ τυραννικὰ πάσχω“ φάμενος, „εἰ τὰ ἐμά μοι
6 λάφυρα διαθέσθαι μὴ ἔξεστιν ὡς βούλομαι.“ Λύσανδρος
δὲ καὶ τὰς αὐτῷ δοθείσας δωρεὰς μετὰ τῶν ἄλλων
7 ἀπέπεμψε τοῖς πολίταις. καὶ οὐκ ἐπαινῶ τὸ ἔργον· ἴσως
γὰρ ἔβλαψε τῇ κτήσει τῶν χρημάτων τὴν Σπάρτην οὗτος,
b ὅσον οὐκ ἔβλαψε τῇ ἀφαιρέσει τὴν Ῥώμην ἐκεῖνος. ἀλλὰ 468 S
τεκμήριον τοῦτο ποιοῦμαι τῆς ἀφιλοπλουτίας τοῦ ἀνδρός.

17 cap. 33, 3

[**GL**] **7** οὕτως **GL** ‖ **20** αὐτῷ Ri. ‖ **22** ἐκέλευσε **C**: ἐκέλευε **GL** ‖ **23** ὑπερβαλλομένου: em. Sch. | προτεθὲν **GL**¹ ‖ **24** ἀγορεύσαντος: em. Zie.

ἴδιον δέ τι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἑκάτερος ἔπαθε. Σύλλας 8
*μὲν γὰρ ἀκόλαστος ⟨αὐτὸς⟩ ὢν καὶ πολυτελής, ἐσωφρόνιζε
τοὺς πολίτας, Λύσανδρος δ' ὢν αὐτὸς ἀπείχετο παθῶν,
ἐνέπλησε τὴν πόλιν, ὥσθ' ἁμαρτάνειν τὸν μὲν αὐτὸν ὄντα
χείρονα τῶν ἰδίων νόμων, τὸν δ' αὑτοῦ χείρονας ἀπεργαζό-
μενον τοὺς πολίτας· δεῖσθαι γὰρ ἐδίδαξε τὴν Σπάρτην,
ὧν αὐτὸς ἔμαθε μὴ προσδεῖσθαι. καὶ τὰ μὲν πολιτικὰ
ταῦτα.*

42 (4). *Πολέμων δ' ἀγῶσι καὶ στρατηγικαῖς πράξεσι
καὶ πλήθει τροπαίων καὶ μεγέθει κινδύνων ἀσύγκριτος ὁ
Σύλλας. ὁ μέντοι γε δύο νίκας ἐξηνέγκατο ναυμαχίαις* 2 c
*δυσί· προσθήσω δ' αὐτῷ τὴν Ἀθηνῶν πολιορκίαν, ἔργῳ
μὲν οὐ μεγάλην, τῇ δὲ δόξῃ λαμπροτάτην γενομένην.
τὰ δ' ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Ἁλιάρτῳ δυστυχίᾳ μὲν ἴσως ἐπρά-* 3
*χθη τινί, κακοβουλίᾳ δὲ προσέοικεν, οὐκ ἀναμείναντος
ὅσον οὔπω παροῦσαν ἐκ Πλαταιῶν τὴν μεγάλην τοῦ
βασιλέως δύναμιν, ἀλλὰ θυμῷ καὶ φιλοτιμίᾳ παρὰ και-
ρὸν ὠσαμένου πρὸς τὸ τεῖχος, ὥστε τοὺς τυχόντας ἀν-
θρώπους ἐκπηδήσαντας ἐν οὐδενὶ λόγῳ καταβαλεῖν αὐτόν.
οὐ γὰρ ὡς Κλεόμβροτος ἐν Λεύκτροις ἀντερείδων ἐπι-* 4 d
κειμένοις τοῖς πολεμίοις, οὐδ' ὡς Κῦρος οὐδ' ὡς Ἐπ-
213 Z[1] *αμεινώνδας κατέχων ἐγκεκλικότας ἢ τὸ νίκημα βεβαιού-
μενος, πληγῇ καιρίᾳ περιέπεσεν· ἀλλ' οὗτοι μὲν βασι-* 5
*λέων καὶ στρατηγῶν θάνατον ἀπέθνῃσκον, Λύσανδρος
δὲ πελταστοῦ καὶ προδρόμου δίκην ἀκλεῶς παραναλώσας
ἑαυτόν, ἐμαρτύρησε τοῖς παλαιοῖς Σπαρτιάταις, ὅτι καλῶς
ἐφυλάττοντο τὰς τειχομαχίας, ἐν αἷς οὐχ ὑπ' ἀνδρὸς μόνον
τοῦ τυχόντος, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ παιδὸς καὶ γυναικὸς ἀποθανεῖν
ἂν συντύχοι πληγέντα τὸν κράτιστον, ὥσπερ τὸν Ἀχιλλέα
φασὶν ὑπὸ τοῦ Πάριδος ἐν ταῖς πύλαις ἀναιρεθῆναι.*

23 Plut. Sert. 13, 6 Pelop. 2 Marc. 33

[GL] 2 *αὐτὸς* add. Zie. || 5 *αὐτοῦ*: em. Steph. || 11 *μέν* [*τοι*] Ri. | *γε* aut del. aut post *δύο* trp. Zie. || 12 *αὐτῷ* ⟨*καὶ*⟩ Rei. || 14 *ἀλιάρτωι*: em. Cor. || 16 *τοῦ* om. L || 21 *ἐπαμινῶνδας* G (-*νῶν-δας* et L[1]) || 22 *ἢ* Zie.: *καὶ* || 29 *ἀχιλέα* L

e 6 *Σύλλας μὲν οὖν ὅσας ἐκ παρατάξεως ἐνίκησε νίκας καὶ* 469 S
κατέβαλε μυριάδας πολεμίων, οὐδ' ἀριθμῆσαι ῥᾴδιόν
7 *ἐστιν· αὐτὴν δὲ τὴν Ῥώμην δὶς εἷλε, καὶ τὸν Πειραιᾶ*
τῶν Ἀθηνῶν οὐ λιμῷ καθάπερ Λύσανδρος, ἀλλὰ πολλοῖς
ἀγῶσι καὶ μεγάλοις ἐκβαλὼν Ἀρχέλαον ἐκ τῆς γῆς ἐπὶ
8 *τὴν θάλατταν, κατέσχεν. ἔστι δὲ μέγα καὶ τὸ τῶν ἀντι-*
στρατήγων. τρυφὴν γὰρ οἶμαι καὶ παιδιὰν πρὸς Ἀντίοχον
διαναυμαχεῖν τὸν Ἀλκιβιάδου κυβερνήτην, καὶ Φιλοκλέα τὸν
Ἀθηναίων ἐξαπατᾶν δημαγωγὸν (trag. fr. adesp. 423 N.[2])

ἄδοξον, ἄκραν γλῶσσαν ἠκονημένον·

f *οὓς οὐκ ἂν ἱπποκόμῳ Μιθριδάτης οὐδὲ ῥαβδούχῳ Μά-*
9 *ριος ἠξίωσε παραβαλεῖν τῶν ἑαυτοῦ. τῶν δὲ πρὸς Σύλ-*
λαν ἀνταραμένων δυναστῶν, ὑπάτων, στρατηγῶν, δημ-
αγωγῶν, ἵνα τοὺς ἄλλους ἐάσω, τίς ἦν Ῥωμαίων Μαρίου
φοβερώτερος, ἢ Μιθριδάτου βασιλέων δυνατώτερος, ἢ
Λαμπωνίου καὶ Τελεσίνου τῶν Ἰταλικῶν μαχιμώτερος;
ὧν ἐκεῖνος τὸν μὲν ἐξέβαλε, τὸν δ' ὑπέταξε, τοὺς δ'
ἀπέκτεινε.

43 (5). *Τὸ δὲ πάντων μέγιστον ὡς ἐγὼ νομίζω τῶν*
478 *εἰρημένων ἐκεῖν' ἐστιν, ὅτι Λύσανδρος μὲν κατώρθου*
2 *πάντα τῶν οἴκοι συναγωνιζομένων, Σύλλας δὲ φυγὰς ὢν*
καὶ κατεστασιασμένος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καθ' ὃν χρόνον 214 Z[1]
ἠλαύνετο μὲν αὐτοῦ γυνή, κατεσκάπτετο δ' οἰκία, φίλοι
δ' ἀπέθνῃσκον, αὐτὸς ἐν Βοιωτίᾳ ταῖς ἀναριθμήτοις
μυριάσι παρατασσόμενος καὶ κινδυνεύων ὑπὲρ τῆς
3 *πατρίδος ἵστη τρόπαιον· καὶ Μιθριδάτῃ συμμαχίαν*
διδόντι καὶ δύναμιν ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς οὐδὲν οὐδαμῇ
μαλακὸν ἐνέδωκεν οὐδὲ φιλάνθρωπον, ἀλλ' οὐδὲ προσεῖπεν
οὐδὲ τὴν δεξιὰν ἐνέβαλε πρότερον ἢ πυθέσθαι παρόντος,
b *ὅτι καὶ τὴν Ἀσίαν ἀφίησι, καὶ τὰς ναῦς παραδίδωσι, καὶ*
τοῖς βασιλεῦσιν ἐξίσταται καὶ Βιθυνίας καὶ Καππαδοκίας.
4 *ὧν οὐδὲν ὅλως δοκεῖ Σύλλας κάλλιον ἔργον οὐδ' ἀπὸ* 470 S
μείζονος εἰργάσθαι φρονήματος, ὅτι τὸ κοινὸν τοῦ οἰκείου

[**GL**] **7** *παιδιὰν εἶναι* **C** || **31** *καὶ*[1] del. Cor.

*πρόσθεν θέμενος, καὶ καθάπερ οἱ γενναῖοι κύνες οὐκ ἀνεὶς
τὸ δῆγμα καὶ τὴν λαβὴν πρότερον ἢ τὸν ἀνταγωνιστὴν
ἀπειπεῖν, τότε πρὸς τὴν τῶν ἰδίων ἄμυναν ὥρμησεν.*

Ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ τὸ περὶ τὰς Ἀθήνας ἔχει τινὰ 5
*ῥοπὴν εἰς ἤθους σύγκρισιν, εἴ γε Σύλλας μὲν ὑπὲρ
τῆς Μιθριδάτου δυνάμεως καὶ ἡγεμονίας πολεμήσασαν
αὐτῷ τὴν πόλιν ἑλών, ἐλευθέραν ἀφῆκε καὶ αὐτόνομον,
Λύσανδρος δὲ τοσαύτης ἡγεμονίας καὶ ἀρχῆς ἐκπεσοῦσαν* c
*οὐκ ᾤκτιρεν, ἀλλὰ καὶ τὴν δημοκρατίαν ἀφελόμενος,
ὠμοτάτους αὐτῇ καὶ παρανομ⟨ωτάτ⟩ους ἀπέδειξε [τοὺς]
τυράννους.*

Ὥρα δὴ σκοπεῖν, μὴ ⟨οὐ⟩ πολὺ τἀληθοῦς διαμαρτά- 6
*νωμεν ἀποφαινόμενοι, πλέονα μὲν κατωρθωκέναι Σύλ-
λαν, ἐλάττονα δ' ἐξημαρτηκέναι Λύσανδρον, καὶ τῷ μὲν
ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης, τῷ δὲ στρατηγίας καὶ ἀνδρίας
ἀποδιδόντες τὸ πρωτεῖον.*

142 S 215 Z[1] ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ ΚΑΙ ΠΟΜΠΗΙΟΣ 596

1. *Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου βασιλεύσας ἐπιφανῶς
Λακεδαιμονίων, κατέλιπεν υἱὸν ἐκ γυναικὸς εὐδοκίμου
Λαμπιδοῦς Ἆγιν, καὶ πολὺ νεώτερον ἐξ Εὐπωλίας τῆς* c
Μελησιππίδα θυγατρὸς Ἀγησίλαον. ἐπεὶ δὲ τῆς βασιλείας 2
*Ἄγιδι προσηκούσης κατὰ τὸν νόμον ἰδιώτης ἐδόκει
βιοτεύσειν ὁ Ἀγησίλαος, ἤχθη τὴν λεγομένην ἀγωγὴν ἐν
Λακεδαίμονι, σκληρὰν μὲν οὖσαν τῇ διαίτῃ καὶ πολύπονον,*

17 cf. G. F. Hertzberg, Leben des Königs Agesilaos II. von Sparta, Halle 1856. P. Poralla, Prosopographie der Lakedaimonier bis auf die Zeit Alexanders des Großen, Breslau 1913 (Diss.), p. 6. 158. K. Ziegler, Rhein. Mus. 76, 1927, 40sqq. || **18** Herod. 6, 71 Xen. Ag. 9, 6 Plat. Alc. I p. 123e Paus. 3, 7, 10. 9, 3. 15, 1

[**SY** (= **NGL**)] **1** *οὐκ ἂν εἰς*: em. Anon. (Xy.) || **8** *δὲ* om. **G** || **10** *παρανόμους*: em. Hutten | *τοὺς* del. Sint. || **12** *οὐ* add. Cor. cl. Flamin. 24, 5 || **15** *ἀνδρείας* editt. || **20** *λαμπριδοῦς* **Y**; *Λαμπιτὼ* dat Herod. (et Aristoph. Lysistr.), sed *Λαμπιδὼ* etiam Plat. | *ἄγιν* libri constanter | *εὐπωλίας*] *ἱππωνίας* S[m] || **21** *μελισιππίδα* **GL**: *μελισσιπαῖδα* **N** *μελητίδα* S[m] || **23** *βιοτεύειν*: em. Sch.

3 *παιδεύουσαν δὲ τοὺς νέους ἄρχεσθαι. διὸ καί φασιν ὑπὸ*
τοῦ Σιμωνίδου (fr. 218 Bgk. = 111 Page) *τὴν Σπάρτην*
προσηγορεῦσθαι δαμασίμβροτον, ὡς μάλιστα διὰ τῶν 143 S
ἐθῶν τοὺς πολίτας τοῖς νόμοις πειθηνίους καὶ χειροήθεις
ποιοῦσαν, ὥσπερ ἵππους εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δαμαζομένους.
4 *ταύτης ἀφίησιν ὁ νόμος τῆς ἀνάγκης τοὺς ἐπὶ βασιλείᾳ*
d *τρεφομένους παῖδας. Ἀγησιλάῳ δὲ καὶ τοῦθ' ὑπῆρξεν*
ἴδιον, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν μὴ ἀπαίδευτον τοῦ ἄρχεσθαι.
5 *διὸ καὶ πολὺ τῶν βασιλέων εὐαρμοστότατον ἑαυτὸν τοῖς*
ὑπηκόοις παρέσχε, τῷ φύσει βασιλικῷ καὶ ἡγεμονικῷ
προσκτησάμενος ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς τὸ δημοτικὸν καὶ
φιλάνθρωπον.

2. *Ἐν δὲ ταῖς καλουμέναις ἀγέλαις τῶν συντρεφο-*
μένων παίδων Λύσανδρον ἔσχεν ἐραστήν, ἐκπλαγέντα 216 Z¹
2 *μάλιστα τῷ κοσμίῳ τῆς φύσεως αὐτοῦ. φιλονικότατος*
γὰρ ὢν καὶ θυμοειδέστατος ἐν τοῖς νέοις, καὶ πάντα
πρωτεύειν βουλόμενος, καὶ τὸ σφοδρὸν ἔχων καὶ ῥαγ-
δαῖον ἄμαχον καὶ δυσεκβίαστον, εὐπειθείᾳ πάλιν αὖ καὶ
e *πραότητι τοιοῦτος ἦν, οἷος φόβῳ μηδέν, αἰσχύνῃ δὲ πάντα*
ποιεῖν τὰ προσταττόμενα, καὶ τοῖς ψόγοις ἀλγύνεσθαι
3 *μᾶλλον ἢ τοὺς πόνους βαρύνεσθαι. τὴν δὲ τοῦ σκέλους*
πήρωσιν ἥ θ' ὥρα τοῦ σώματος ἀνθοῦντος ἐπέκρυπτε,
καὶ τὸ ῥᾳδίως φέρειν καὶ ἱλαρῶς τὸ τοιοῦτο, παίζοντα καὶ
σκώπτοντα πρῶτον ἑαυτόν, οὐ μικρὸν ἦν ἐπανόρθωμα τοῦ
πάθους, ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἐκδηλοτέραν ἐποίει,
πρὸς μηδένα πόνον μηδὲ πρᾶξιν ἀπαγορεύοντος αὐτοῦ διὰ
4 *τὴν χωλότητα. τῆς δὲ μορφῆς εἰκόνα μὲν οὐκ ἔχομεν*
(αὐτὸς γὰρ οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ θνήσκων ἀπεῖπε μήτε

14 Plut. Lys. 22, 6 || **15** Xen. Ag. 10, 4 || **21** cf. ad c. **3** || **28** mor. 191d 198f 210d 215a Xen. Ag. 11, 7 Favorin. Corinth. 43 Cic. ad fam. 5, 12, 7 Suda s. v. *Μήτε πλαστάν*

[SY (= NGL)] **3** *προσειρῆσθαι* S^t || **8** *τοῦ* excidit ex editt. Sint. || **9** *αὐτὸν* Y || **10** *ἡγεμονικῷ καὶ βασιλικῷ* Y || **13** *συστρεφο-μένων* Y et s. s. S || **15** *φιλονεικότατος* Y || **17** *ῥαγδαῖον* om. L^1 || **21** *ἢ τῷ τοὺς* SL^2 | *δὲ* SL^2: *τε* Y || **28** *ἀποθνήσκων* Y mor. 191d 215a

πλαστὰν μήτε μιμηλάν τινα ποιήσασθαι τοῦ σώματος f
εἰκόνα), λέγεται δὲ μικρός τε γενέσθαι καὶ τὴν ὄψιν
εὐκαταφρόνητος· ἡ δ' ἱλαρότης καὶ τὸ εὔθυμον ἐν ἅπαντι 5
καιρῷ καὶ παιγνιῶδες, ἀχθεινὸν δὲ καὶ τραχὺ μηδέποτε μήτε
φωνῇ μήτ' ὄψει, τῶν καλῶν καὶ ὡραίων ἐρασμιώτερον
1448 *αὐτὸν ἄχρι γήρως παρεῖχεν. ὡς δὲ Θεόφραστος* (fr. 141 6
217Z[1] Wimmer) *ἱστορεῖ, τὸν Ἀρχίδαμον ἐζημίωσαν οἱ ἔφοροι*
γήμαντα γυναῖκα μικράν· „οὐ γὰρ βασιλεῖς" ἔφασαν 597
„ἁμῖν, ἀλλὰ βασιλείδια γεννασεῖ."

3. *Βασιλεύοντος δ' οὖν Ἄγιδος ἧκεν Ἀλκιβιάδης ἐκ* a. 415
Σικελίας φυγὰς εἰς Λακεδαίμονα· καὶ χρόνον οὔπω πολὺν ἐν τῇ πόλει διάγων, αἰτίαν ἔσχε τῇ γυναικὶ τοῦ βασιλέως Τιμαίᾳ συνεῖναι. καὶ τὸ γεννηθὲν παιδάριον ἐξ αὐτῆς οὐκ ἔφη γιγνώσκειν ὁ Ἆγις, ἀλλ' ἐξ Ἀλκιβιάδου γεγονέναι.
τοῦτο δ' οὐ πάνυ δυσκόλως τὴν Τιμαίαν ἐνεγκεῖν φησι 2
Δοῦρις (FGrH 76 F 69), *ἀλλὰ καὶ ψιθυρίζουσαν οἴκοι πρὸς τὰς εἱλωτίδας Ἀλκιβιάδην τὸ παιδίον, οὐ Λεωτυχίδην καλεῖν· καὶ μέντοι καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην αὐτὸν οὐ πρὸς*
ὕβριν φάναι τῇ Τιμαίᾳ πλησιάζειν, ἀλλὰ φιλοτιμούμενον b
βασιλεύεσθαι Σπαρτιάτας ὑπὸ τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων.
διὰ ταῦτα μὲν δὴ τῆς Λακεδαίμονος ὁ Ἀλκιβιάδης 3
ὑπεξῆλθε, φοβηθεὶς τὸν Ἆγιν· ὁ δὲ παῖς τὸν μὲν ἄλλον

2 c. 36, 9 Athen. 14, 616d Nep. Ag. 8, 1 || **6** mor. 1d Athen. 13, 566a || **10** c. 3 Plut. Alc. 23, 7 Lys. 22, 6 Pomp. 81, 2. 82, 1sq. mor. 399b 467f Xen. Hell. 3, 3, 1–4 Athen. 12, 535b Nep. Ag. 1 Paus. 3, 8, 4. 7–10 Iustin. 5, 2, 5. 6, 2, 5

[**SY** (= **NGL**)] **1** *πλαστὰν μήτε μιμηλάν* **NL**[2]: *πλαστῶν μήτε μιμητῶν* **SGL**[1] (*μηδεμίαν πλαστὰν μηδὲ μιμηλὰν . . . τὰς εἰκόνας οὕτω προσαγορεύων* mor. 191d *μήτε πλαστὰν μήτε γραπτὰν μήτε μιμηλὰν τοῦ σώματος εἰκόνα ποιήσασθαι* mor. 215a *neque pictam neque fictam imaginem suam* Cic.) | *τινα* s. s. **L**[1], om. mor. | *ποιήσασθαι* **Y** mor.: *μιμήσασθαι* **S** || **9** *ἁμῖν* Cob.: *ἄμιν* **S** *ἄμμιν* **Y** | *βασιλείδια*] *βασιλείδας* mor. *βασιλίσκους* Ath. | *γεννασεῖ* Cob.: *γεννάσει* **Y** *γεννάσειν* **S** || **10** *δ' οὖν* Li.: *δὲ* **Y** *οὖν* **S** || **10–11** *ἐκ σικελίας ἀλκιβιάδης* **L** || **12** *διαγαγὼν* Cob. || **13** *ἐξ αὐτῆς παιδάριον* **Y** | *παιδίον ἄρρεν* Alc. 23, 7 cod. **N**, ubi *παιδάριον* **Y** || **14** *γινώσκειν* **Y** || **15** *καὶ τοῦτο δὲ* **S** || **17** *τὰς* om. **S** (hab. et Alc. 23, 7 mor. 467f) || **19** *τῇ τιμαίᾳ φάναι* **Y** || **20** *ἑαυτοῦ* **Y** | *γεγονότων* **Y** et Alc. 23, 8: *γενομένων* **S** || **21** *δὴ* om. **Y** | *ὁ* om. **Y** || **22** *τὸν*[1] om. **G**

χρόνον ὕποπτος ἦν τῷ Ἄγιδι, καὶ γνησίου τιμὴν οὐκ εἶχε
παρ' αὐτῷ, νοσοῦντι δὲ προσπεσὼν καὶ δακρύων ἔπεισεν
inter 402 et 398 4 *υἱὸν ἀποφῆναι πολλῶν ἐναντίον. οὐ μὴν ἀλλὰ τελευτήσαντος*
τοῦ Ἄγιδος ὁ Λύσανδρος, ἤδη καταναυμαχηκὼς Ἀθη-
ναίους καὶ μέγιστον ἐν Σπάρτῃ δυνάμενος, τὸν Ἀγησίλαον
ἐπὶ τὴν βασιλείαν προῆγεν, ὡς οὐ προσήκουσαν ὄντι νόθῳ 218 Z¹
5 *τῷ Λεωτυχίδῃ. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν διὰ τὴν*
c *ἀρετὴν τοῦ Ἀγησιλάου καὶ τὸ συντεθράφθαι καὶ μετε-*
σχηκέναι τῆς ἀγωγῆς ⟨συν⟩εφιλοτιμοῦντο καὶ συνέπραττον
6 *αὐτῷ προθύμως. ἦν δὲ Διοπείθης ἀνὴρ χρησμολόγος ἐν*
Σπάρτῃ, μαντειῶν τε παλαιῶν ὑπόπλεως καὶ δοκῶν περὶ
7 *τὰ θεῖα σοφὸς εἶναι καὶ περιττός. οὗτος οὐκ ἔφη θεμιτὸν*
εἶναι χωλὸν γενέσθαι βασιλέα τῆς Λακεδαίμονος, καὶ
χρησμὸν ἐν τῇ δίκῃ τοιοῦτον ἀνεγίγνωσκε (Hendess 131)·

Φράζεο δὴ Σπάρτη, καίπερ μεγάλαυχος ἐοῦσα, 145 S
μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάστῃ χωλὴ βασιλεία.
δηρὸν γὰρ νοῦσοί σε κατασχήσουσιν ἄελπτοι
φθερσίβροτόν τ' ἐπὶ κῦμα κυλινδόμενον πολέμοιο.

d 8 *πρὸς ταῦτα Λύσανδρος ἔλεγεν, ὡς εἰ πάνυ φοβοῖντο τὸν*
χρησμὸν οἱ Σπαρτιᾶται, φυλακτέον αὐτοῖς εἴη τὸν Λεω-
τυχίδην· οὐ γὰρ εἰ προσπταίσας τις τὸν πόδα βασιλεύοι
τῷ θεῷ διαφέρειν, ἀλλ' εἰ μὴ γνήσιος ὢν μηδ' Ἡρακλεί-
9 *δης, τοῦτο τὴν χωλὴν εἶναι βασιλείαν. ὁ δ' Ἀγησίλαος*
ἔφη καὶ τὸν Ποσειδῶνα καταμαρτυρεῖν τοῦ Λεωτυχίδου
τὴν νοθείαν, ἐκβαλόντα σεισμῷ τοῦ θαλάμου τὸν Ἆγιν·

15–18 Plut. Lys. 22, 11 mor. 399b Paus. 3, 8, 9

[**SY** (= **NGL**)] **6** *προσῆγεν* **SL²** ‖ **7** *πολιτῶν* om. **G¹** | *διὰ τὴν* **V**: *διὰ* **N** *τὴν* cet. ‖ **8** *τὸ* om. **S** *τῷ* **V** | *συντετράφθαι*: em. Cob. ‖ **9** *ἐφιλοτιμοῦντο*: em. Rei. ‖ **13** *τῆς λακεδαίμονος βασιλέα* **Y** ‖ **14** *ἀνεγίνωσκε* **Y** ‖ **16** *βλάστῃ* **S**: *βλάψῃ* **Y** Lys. mor. Paus. ‖ **17** *νοῦσοι*] *μόχθοι* Lys. mor. Paus. ‖ **18** *φθερσίμβροτον* **SNG²** *φθειρσίμβροτον* **G¹**(?) *φθισίμβροτον* **L** et **GL** in Lys. *φθισίβροτον* mor. *φθερσίβροτον* Paus. *φθισιβρότου* Rei. *φθερσιβρότου* Bekker | *κυλινδομένου* **S²G** mor. *χυχινδομένου* **S¹** *κυκωόμενον* vel *-μένου* Paus. cf. ad p. 120, 12 ‖ **22** *διαφέρει* **N** ‖ **23** *τοῦτον* **S** ‖ **24** *ποσειδῶ* **NG**

ἀπ' ἐκείνου δὲ πλέον ἢ δέκα μηνῶν διελθόντων γενέσθαι
τὸν Λεωτυχίδην.
219 Z¹ **4.** *Οὕτω δὲ καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς ἀποδειχθεὶς ὁ* *inter 402 et 398*
Ἀγησίλαος, εὐθὺς εἶχε καὶ τὰ χρήματα τοῦ Ἄγιδος, ὡς
νόθον ἀπελάσας τὸν Λεωτυχίδην· ὁρῶν δὲ τοὺς ἀπὸ e
μητρὸς οἰκείους ἐπιεικεῖς μὲν ὄντας, ἰσχυρῶς δὲ πενο-
μένους, ἀπένειμεν αὐτοῖς τὰ ἡμίσεα τῶν χρημάτων,
εὔνοιαν ἑαυτῷ καὶ δόξαν ἀντὶ φθόνου καὶ δυσμενείας ἐπὶ
τῇ κληρονομίᾳ κατασκευαζόμενος.
Ὃ δέ φησιν ὁ Ξενοφῶν (Ag. 6, 4), *ὅτι πάντα τῇ πα-* 2
τρίδι πειθόμενος ἴσχυε πλεῖστον, ὥστε ποιεῖν ὃ βούλοιτο,
τοιοῦτόν ἐστι. τῶν ἐφόρων ἦν τότε καὶ τῶν γερόντων τὸ 3
μέγιστον ἐν τῇ πολιτείᾳ κράτος, ὧν οἱ μὲν ἐνιαυτὸν
ἄρχουσι μόνον, οἱ δὲ γέροντες διὰ βίου ταύτην ἔχουσι τὴν
τιμήν, ἐπὶ τῷ μὴ πάντα τοῖς βασιλεύουσιν ἐξεῖναι συντα-
χθέντες, ὡς ἐν τοῖς περὶ Λυκούργου γέγραπται (c. 5, 10 sq.).
διὸ καὶ πατρικήν τινα πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ 4 f
διετέλουν εὐθὺς οἱ βασιλεῖς φιλονικίαν καὶ διαφορὰν
παραλαμβάνοντες. ὁ δ' Ἀγησίλαος ἐπὶ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν 5
ἦλθε, καὶ τὸ πολεμεῖν καὶ τὸ προσκρούειν αὐτοῖς ἐάσας
ἐθεράπευε, πάσης μὲν ἀπ' ἐκείνων πράξεως ἀρχόμενος,
146 S *εἰ δὲ κληθείη, θᾶττον ἢ βάδην ἐπειγόμενος· ὁσάκις δὲ*
τύχοι καθήμενος ἐν τῷ βασιλικῷ θώκῳ καὶ χρηματίζων,
ἐπιοῦσι τοῖς ἐφόροις ὑπεξανίστατο, τῶν δ' εἰς τὴν **598**
γερουσίαν ἀεὶ καταταττομένων ἑκάστῳ χλαῖναν ἔπεμπε
καὶ βοῦν ἀριστεῖον. ἐκ δὲ τούτων τιμᾶν δοκῶν καὶ μεγα- 6
220 Z¹ *λύνειν τὸ ἀξίωμα τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, ἐλάνθανεν αὔξων*

3 Xen. Ag. 4, 5 || 24 mor. 482 d

[SY (= NGL)] 2 *λεωτυχίδην* S (a s.s.) *λεωτυχίδην* Y, item l. 5 || 4 *ἔσχε* Ri. || 9 *τῇ* s. s. S | *τὴν κληρονομίαν* Y || 10 *ὃ δέ* Sol.: *ὡς δέ* SGL *ὡς* N || 12 *τοιοῦτόν ἐστι* Rei.: *τοιοῦτο τὸ ἐκ* SGL *τοιοῦτο τῶν ἐκ* N || 15 *βασιλεύουσιν* SN: *βασιλεῦσιν* GL || 16 *ὡς – γέγραπται* del. Michaelis | *τοῖς* SN: *τῷ* GL || 18 *φιλονεικίαν* libri || 19 *ἐπὶ* del. Rei. || 23 *τύχῃ* Y (corr. L²) || 25 *καταττομένων* SN | *ἔπεμψε* Y (corr. L² *πέμποντος* mor.) || 26 *τούτον* N | *δοκέων* S

τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν καὶ τῇ βασιλείᾳ προστιθεὶς μέγεθος ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας συγχωρούμενον.

5. *Ἐν δὲ ταῖς πρὸς τοὺς ἄλλους πολίτας ὁμιλίαις ἐχθρὸς ἦν ἀμεμπτότερος ἢ φίλος. τοὺς μὲν γὰρ ἐχθροὺς ἀδίκως οὐκ ἔβλαπτε, τοῖς δὲ φίλοις καὶ τὰ μὴ δίκαια*
2 *συνέπραττε. καὶ τοὺς μὲν ἐχθροὺς ᾐσχύνετο μὴ τιμᾶν κατορθοῦντας, τοὺς δὲ φίλους οὐκ ἠδύνατο ψέγειν ἁμαρτάνοντας, ἀλλὰ καὶ βοηθῶν ἠγάλλετο καὶ συνεξαμαρ-*
b *τάνων αὐτοῖς· οὐδὲν γὰρ ᾤετο τῶν φιλικῶν ὑπουργημάτων*
3 *αἰσχρὸν εἶναι. τοῖς δ' αὖ διαφόροις καὶ πταίσασι πρῶτος συναχθόμενος, καὶ δεηθεῖσι συμπράττων προθύμως,*
4 *ἐδημαγώγει καὶ προσήγετο πάντας. ὁρῶντες οὖν οἱ ἔφοροι ταῦτα καὶ φοβούμενοι τὴν δύναμιν, ἐζημίωσαν αὐτόν, αἰτίαν ὑπειπόντες ὅτι τοὺς κοινοὺς πολίτας ἰδίους κτᾶται.*
5 *καθάπερ γὰρ οἱ φυσικοὶ τὸ νεῖκος οἴονται καὶ τὴν ἔριν, εἰ τῶν ὅλων ἐξαιρεθείη, στῆναι μὲν ἂν τὰ οὐράνια, παύσασθαι δὲ πάντως τὴν γένεσιν καὶ κίνησιν ὑπὸ τῆς πρὸς πάντα πάντων ἁρμονίας, οὕτως ἔοικεν ὁ Λακωνικὸς*
c *νομοθέτης ὑπέκκαυμα τῆς ἀρετῆς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πολιτείαν τὸ φιλόνικον καὶ φιλότιμον, ἀεί τινα γίνεσθαι τοῖς ἀγαθοῖς διαφορὰν καὶ ἅμιλλαν εἶναι πρὸς ἀλλήλους βουλόμενος· τὴν γὰρ ἀνθυπείκουσαν τῷ ἀνελέγκτῳ χάριν, ἀργὴν καὶ ἀνανταγώνιστον οὖσαν, οὐκ ὀρθῶς ὁμόνοιαν* 221 Z^{1}
6 *λέγεσθαι. τοῦτο δ' ἀμέλει συνεωρακέναι καὶ τὸν Ὅμηρον οἴονταί τινες· οὐ γὰρ ἂν τὸν Ἀγαμέμνονα χαίροντα ποιῆσαι τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Ἀχιλλέως εἰς λοιδορίαν* 147 S
προαχθέντων 'ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν' (Od. 8, 77), *εἰ μὴ*

3 c. 5, 1–4 Xen. Ag. 6, 4sq. 7, 2sq. 8, 1sq. || **12** mor. 482d

[**SY** (= **NGL**)] **1** *προστιθέμενος* **S**^{m}**Y** || **2** *ἑαυτὸν* **S** || **4** *γὰρ* om. **L**^{1} || **7** *ἐδύνατο* **Y** || **10** *καὶ* temere excidit ex Sintenisianis || **11** *δεηθεῖσι* Steph.: *δεηθεὶς εἰ* **S** *δεηθεὶς* **Y** || **15** *γὰρ* om. **S** || **16** *μέν τ' ἂν* **S** || **17** *παύσεσθαι* **G** | *πάντως* Anon. (cf. Zie. l. c. 40): *πάντων* || **18** *πάντα* Rei.: *ταῦτα* **SY** *ἑαυτὰ* Sint. | *ἁρμονίας ἢ προνοίας ἢ ποιότητος* **SL**^{2} || **19** *ἐμβαλεῖν* Iunt.: *ἐμβαλὼν* **Y** *ἐμβάλλων* **S** || **20** *φιλότιμον καὶ φιλόνεικον* **Y** (*-νεικον* et **S**) | *γίνεσθαι* om. **Y** || **22** *γὰρ* **N**: *δὲ* | *ἀνεξελέγκτῳ* Rei. || **23** *ἀναγώνιστον* **Y** || **25. 26** *ποιῆσαι χαίροντα* **Y**

μέγα τοῖς κοινοῖς ἀγαθὸν ἐνόμιζεν εἶναι τὸν πρὸς ἀλλήλους
ζῆλον καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ἀρίστων. ταῦτα μὲν οὖν οὐκ 7
ἂν οὕτως τις ἁπλῶς συγχωρήσειεν· αἱ γὰρ ὑπερβολαὶ τῶν d
φιλονικιῶν χαλεπαὶ ταῖς πόλεσι καὶ μεγάλους κινδύνους
ἔχουσαι.

6. *Τοῦ δ' Ἀγησιλάου τὴν βασιλείαν νεωστὶ παρειλη-*
φότος, ἀπήγγελλόν τινες ἐξ Ἀσίας ἥκοντες, ὡς ὁ Περ- *a.397*
σῶν βασιλεὺς παρασκευάζοιτο μεγάλῳ στόλῳ Λακεδαι-
μονίους ἐκβαλεῖν τῆς θαλάττης. ὁ δὲ Λύσανδρος ἐπι- 2
θυμῶν αὖθις εἰς Ἀσίαν ἀποσταλῆναι καὶ βοηθῆσαι τοῖς
φίλοις, οὓς αὐτὸς μὲν ἄρχοντας καὶ κυρίους τῶν πόλεων
ἀπέλιπε, κακῶς δὲ χρώμενοι καὶ βιαίως τοῖς πράγμασιν
ἐξέπιπτον ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ ἀπέθνῃσκον, ἀνέπεισε τὸν
Ἀγησίλαον ἐπιθέσθαι τῇ στρατείᾳ καὶ προπολεμῆσαι τῆς
Ἑλλάδος ἀπωτάτω, διαβάντα καὶ φθάσαντα τὴν τοῦ e
βαρβάρου παρασκευήν. ἅμα δὲ τοῖς ἐν Ἀσίᾳ φίλοις 3
ἐπέστελλε πέμπειν εἰς Λακεδαίμονα καὶ στρατηγὸν Ἀγη-
σίλαον αἰτεῖσθαι. παρελθὼν οὖν εἰς τὸ πλῆθος Ἀγησίλαος 4
ἀνεδέξατο τὸν πόλεμον, εἰ δοῖεν αὐτῷ τριάκοντα μὲν
ἡγεμόνας καὶ συμβούλους Σπαρτιάτας, νεοδαμώδεις δὲ
λογάδας δισχιλίους, τὴν δὲ συμμαχικὴν εἰς ἑξακισχιλίους
222 Z[1] *δύναμιν. συμπράττοντος δὲ τοῦ Λυσάνδρου πάντα προ-* 5
θύμως ἐψηφίσαντο καὶ τὸν Ἀγησίλαον ἐξέπεμπον εὐθύς,
ἔχοντα τοὺς τριάκοντα Σπαρτιάτας, ὧν ὁ Λύσανδρος ἦν
πρῶτος, οὐ διὰ τὴν ἑαυτοῦ μόνον δόξαν καὶ δύναμιν, ἀλλὰ f
καὶ διὰ τὴν Ἀγησιλάου φιλίαν, ᾧ μεῖζον ἐδόκει τῆς
βασιλείας ἀγαθὸν διαπεπρᾶχθαι τὴν στρατηγίαν ἐκείνην.
ἀθροιζομένης δὲ τῆς δυνάμεως εἰς Γεραιστόν, αὐτὸς εἰς *a.396* 6

6 c. 6 Plut. Lys. 23, 1–2. 27, 3 Xen. Ag. 1, 6–8 Hell. 3, 4, 1–4 Diod. 14, 79, 1 Paus. 3, 9, 1–4 Nep. Ag. 2, 1 Iust. 6, 2, 1–6 || **28** Plut. Pelop. 21, 4sq.

[SY (= NGL)] **5** *ἔχουσι* GL[1] || **7** *ἀπήγγειλαν* Y || **9** *θαλάσσης* Y || **14** *στρατιᾷ* S || **15** de distinctione v. Zie. l. c. 40 || **21** *δισχιλίους*] *τρισχιλίους* Xen. Ag. 1, 7 || **22** *πάντα τοῦ λυσάνδρου* S || **24. 25** *ἦν εὐθὺς πρῶτος* Y || **25** *αὐτοῦ* S | *μόνον* post *δύναμιν* pon. Y || **27** *διαπεπρᾶχθαι ἀγαθὸν* Y *ἀγαθὸν ἅμα πεπρᾶχθαι* S: em. Emp. || **28** *γεραστὸν* S

Αὐλίδα κατελθὼν μετὰ τῶν φίλων καὶ νυκτερεύσας, ἔδοξε
7 *κατὰ τοὺς ὕπνους εἰπεῖν τινα πρὸς αὐτόν· „ὦ βασιλεῦ*
599 *Λακεδαιμονίων, ὅτι μὲν οὐδεὶς τῆς Ἑλλάδος ὁμοῦ συμπά-* 148 S
σης ἀπεδείχθη στρατηγὸς ἢ πρότερον Ἀγαμέμνων καὶ σὺ
νῦν μετ' ἐκεῖνον, ἐννοεῖς δήπουθεν· ἐπεὶ δὲ τῶν μὲν αὐτῶν
ἄρχεις ἐκείνῳ, τοῖς δ' αὐτοῖς πολεμεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν αὐτῶν
τόπων ὁρμᾷς ἐπὶ τὸν πόλεμον, εἰκός ἐστι καὶ θῦσαί σε τῇ
θεῷ θυσίαν ⟨τὴν αὐτὴν⟩ ἣν ἐκεῖνος ἐνταῦθα θύσας
8 *ἐξέπλευσεν.“ ἅμα δέ πως ὑπῆλθε τὸν Ἀγησίλαον ὁ τῆς*
κόρης σφαγιασμός, ἣν ὁ πατὴρ ἐσφαγίασε πεισθεὶς τοῖς
μάντεσιν. οὐ μὴν διετάραξεν αὐτόν, ἀλλ' ἀναστὰς καὶ
διηγησάμενος τοῖς φίλοις τὰ φανέντα, τὴν μὲν θεὸν ἔφη
τιμήσειν οἷς εἰκός ἐστι χαίρειν θεὸν οὖσαν, οὐ μιμήσεσθαι
9 *δὲ τὴν ἀπάθειαν τοῦ τότε στρατηγοῦ. καὶ καταστέψας*
b *ἔλαφον ἐκέλευσεν ἀπάρξασθαι τὸν ἑαυτοῦ μάντιν, οὐχ*
ὥσπερ εἰώθει τοῦτο ποιεῖν ὁ ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν τεταγμένος.
10 *ἀκούσαντες οὖν οἱ βοιωτάρχαι πρὸς ὀργὴν ἔπεμψαν* 223 Z
ὑπηρέτας, ἀπαγορεύοντες τῷ Ἀγησιλάῳ μὴ θύειν παρὰ
τοὺς νόμους καὶ τὰ πάτρια Βοιωτῶν· οἱ δὲ καὶ ταῦτ'
ἀπήγγειλαν, καὶ τὰ μηρία διέρριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ.
11 *χαλεπῶς οὖν ἔχων ὁ Ἀγησίλαος ἀπέπλει, τοῖς τε Θηβαίοις*
διωργισμένος, καὶ γεγονὼς δύσελπις πρὸς τὸν οἰωνόν, ὡς
ἀτελῶν αὐτῷ τῶν πράξεων γενησομένων, καὶ τῆς στρα-
τείας ἐπὶ τὸ προσῆκον οὐκ ἀφιξομένης.
a. 396 7. *Ἐπειδὴ δ' ἧκεν εἰς τὴν Ἔφεσον, εὐθὺς ἀξίωμα μέγα*
καὶ δύναμις ἦν ἐπαχθὴς καὶ βαρεῖα περὶ τὸν Λύσανδρον,

25 c. 7–8 Plut. Lys. 23, 5–24, 2 Pomp. 81, 3 mor. 805e sq. Xen. Hell. 3, 4, 7–10 Max. Tyr. 35, 8

[**SY** (= **NGL**)] **2** *τὸν θεὸν εἰπεῖν* S[m] (*τινα* pro *τὸν* legit Fuhr) || **5** *ἐπεὶ δὲ*] *ἔπειτα* et deinde v. **7** *εἰκὸς οὖν* **N** | *μὲν* om. **Y** || **7** *σε* om. **GL** || **8** *τὴν αὐτὴν* add. Zie. (ante *θυσίαν* Rei.); *κἀκεῖνος* vel (7) *θῦσαι ⟨καὶ⟩ σὲ* Gärtner || **10** *ἐσφαγίασε* **S**: *ἔσφαξε* **Y** || **11** *μὴν δὲ ἐτάραξεν* **NL** || **13** *χαίρειν καὶ θεὸν* **S** | *μιμήσασθαι* **Y** || **14** *ἀμαθίαν* **Y** || **15** *κατάρξασθαι* **Y** || **16** *ὅσπερ* Rei. deleto *ὁ* || **17** *πρὸς ὀργὴν κινηθέντες* **Y** || **18** *ἀπαγορεύοντας* **S** || **19** *τὰ πάτρια τὰ βοιωτῶν* **S** | *ταῦτα μὲν* **S** || **22** *πρὸς* **S**: *διὰ* **Y** || **23** *ἐσομένων* **S** | *στρατηγίας* **S** || **25** *ἐπειδὴ* **S**: *ἐπεὶ* **Y** | *τὴν* om. **Y**

ὄχλου φοιτῶντος ἐπὶ τὰς θύρας ἑκάστοτε, καὶ πάντων c
παρακολουθούντων καὶ θεραπευόντων ἐκεῖνον, ὡς ὄνομα
μὲν καὶ σχῆμα τῆς στρατηγίας ⟨περὶ⟩ τὸν Ἀγησίλαον ὄντα
διὰ τὸν νόμον, ἔργῳ δὲ κύριον ἁπάντων καὶ δυνάμενον καὶ
πράττοντα πάντα τὸν Λύσανδρον. οὐδεὶς γὰρ ἐνδοξότερος 2
οὐδὲ φοβερώτερος ἐκείνου τῶν εἰς τὴν Ἀσίαν ἀποσταλέν-
των ἐγένετο στρατηγῶν, οὐδὲ μείζονα τοὺς φίλους ἀνὴρ
149 S *ἄλλος εὐεργέτησεν, οὐδὲ κακὰ τηλικαῦτα τοὺς ἐχ-*
θροὺς ἐποίησεν. ὧν ἔτι προσφάτων ὄντων οἱ ἄνθρωποι 3
μνημονεύοντες, ἄλλως δὲ τὸν μὲν Ἀγησίλαον ἀφελῆ καὶ
λιτὸν ἐν ταῖς ὁμιλίαις καὶ δημοτικὸν ὁρῶντες, ἐκείνῳ δὲ d
224 Z[1] *τὴν αὐτὴν ὁμοίως σφοδρότητα καὶ τραχύτητα καὶ βραχυλο-*
γίαν παροῦσαν, ὑπέπιπτον αὐτῷ παντάπασι καὶ μόνῳ
προσεῖχον. ἐκ δὲ τούτου πρῶτον μὲν οἱ λοιποὶ Σπαρτιᾶται 4
χαλεπῶς ἔφερον, ὑπηρέται Λυσάνδρου μᾶλλον ἢ σύμβουλοι
βασιλέως ὄντες· ἔπειτα δ' αὐτὸς ὁ Ἀγησίλαος, εἰ καὶ μὴ
φθονερὸς ἦν μηδ' ἤχθετο τοῖς τιμωμένοις, ἀλλὰ φιλότιμος
ὢν σφόδρα καὶ φιλόνικος, ἐφοβεῖτο μὴ κἂν ἐνέγκωσί τι
λαμπρὸν αἱ πράξεις, τοῦτο τοῦ Λυσάνδρου γένηται διὰ τὴν
δόξαν. οὕτως οὖν ἐποίει· πρῶτον ἀντέκρουε ταῖς συμβου- 5
λίαις αὐτοῦ, καὶ πρὸς ἃς ἐκεῖνος ἐσπουδάκει μάλιστα
πράξεις ἐῶν χαίρειν καὶ παραμελῶν, ἕτερα πρὸ ἐκείνων e
ἔπραττεν· ἔπειτα τῶν ἐντυγχανόντων καὶ δεομένων οὓς 6
αἴσθοιτο Λυσάνδρῳ μάλιστα πεποιθότας, ἀπράκτους ἀπ-
έπεμπε· καὶ περὶ τὰς κρίσεις ὁμοίως οἷς ἐκεῖνος ἐπηρεά- 7
ζοι, τούτους ἔδει πλέον ἔχοντας ἀπελθεῖν, καὶ τοὐναν-
τίον οὓς φανερὸς γένοιτο προθυμούμενος ὠφελεῖν, χα-
λεπὸν ἦν μὴ καὶ ζημιωθῆναι. γινομένων δὲ τούτων οὐ 8

27 mor. 533e

[SY (= NGL)] **1** *ἐπὶ* S: *περὶ* Y (cf. Lys. 23, 5) || **2** *αὐτῶν ἐκεῖνον* S || **3** *μὲν*] *μόνον* Zie. cl. Lys. 23, 6 (*ὄνομα τῆς δυνάμεως ἔρημον*) | *καὶ σχῆμα* om. S (cf. Lys. 23, 6; *πρόσχημα* Rei.) | *περὶ* add. Rei. recepi cl. Lys. 23, 6; ante *τὸν ἀγ.* eras. siglum alqd. in G, *τὸν* s. s. S[1] | *ὄντα*] *ὃν* Rei. (qui et *ἔχοντα*) || **4** *ἁπάντων* ⟨*ὄντα*⟩ Rei. || **5** *πάντα τὸν* om. S | *ἐνδοξότερος* S: *δεινότερος* Y || **7** *φίλους τις ἀνὴρ* S || **10** *μνημονεύουσι* s. s. S[2]L[2] | *ἄλλως τε* Sint. || **15** *μᾶλλον λυσάνδρου* Y || **16** *ὁ* om. S || **18** *ὢν*] *ἦν* N || **19** *τοῦ* om. Y || **26** *πνέον* S[1]

a.396 *κατὰ τύχην, ἀλλ' οἷον ἐκ παρασκευῆς καὶ ὁμαλῶς, αἰ-
σθανόμενος τὴν αἰτίαν ὁ Λύσανδρος οὐκ ἀπεκρύπτετο πρὸς
τοὺς φίλους, ἀλλ' ἔλεγεν ὡς δι' αὐτὸν ἀτιμάζοιντο, καὶ
παρεκάλει θεραπεύειν ἰόντας τὸν βασιλέα καὶ τοὺς μᾶλλον
αὐτοῦ δυναμένους.*

f **8.** *Ὡς οὖν καὶ ταῦτα πράττειν καὶ λέγειν ἐδόκει
φθόνον ἐκείνῳ μηχανώμενος, ἔτι μᾶλλον αὐτοῦ καθάψα-
σθαι βουλόμενος Ἀγησίλαος ἀπέδειξε κρεοδαίτην, καὶ
προσεῖπεν ὡς λέγεται πολλῶν ἀκουόντων· „νῦν μὲν δὴ
θεραπευέτωσαν οὗτοι ἀπιόντες τὸν ἐμὸν κρεοδαίτην.“* 225 Z'
2 *ἀχθόμενος οὖν ὁ Λύσανδρος λέγει πρὸς αὐτόν· „ᾔδεις*
600 *ἄρα σαφῶς ὦ Ἀγησίλαε φίλους ἐλαττοῦν.“ „νὴ Δί'“ ἔφη
„τούς ⟨γ'⟩ ἐμοῦ μεῖζον δύνασθαι βουλομένους.“ καὶ ὁ* 150 S
*Λύσανδρος „ἀλλ' ἴσως“ ἔφη „ταῦτα σοὶ λέλεκται βέλτιον
ἢ ἐμοὶ πέπρακται. δός δέ μοί τινα τάξιν καὶ χώραν, ἔνθα*
3 *μὴ λυπῶν ἔσομαί σοι χρήσιμος.“ ἐκ τούτου πέμπεται μὲν
ἐφ' Ἑλλήσποντον, καὶ Σπιθριδάτην ἄνδρα Πέρσην ἀπὸ
τῆς Φαρναβάζου χώρας μετὰ χρημάτων συχνῶν καὶ
διακοσίων ἱππέων ἤγαγε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, οὐκ ἔληγε
δὲ τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ βαρέως φέρων ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον,
ἐπεβούλευεν ὅπως τῶν δυεῖν οἴκων τὴν βασιλείαν ἀφελό-*
4 *μενος εἰς μέσον ἅπασιν ἀποδοίη Σπαρτιάταις. καὶ ἐδόκει*
b *μεγάλην ἂν ἀπεργάσασθαι κίνησιν ἐκ ταύτης τῆς διαφορᾶς,
εἰ μὴ πρότερον ἐτελεύτησεν εἰς Βοιωτίαν στρατεύσας.*
5 *οὕτως αἱ φιλότιμοι φύσεις ἐν ταῖς πολιτείαις τὸ ἄγαν μὴ*
6 *φυλαξάμεναι, τοῦ ἀγαθοῦ μεῖζον τὸ κακὸν ἔχουσι. καὶ γὰρ*

6 mor. 644b ‖ **16** Xen. Ag. 3, 3 ‖ **25** Plut. Lys. 23, 3

[**SY** (= **NGL**)] **1** *αἰσθόμενος* **Y** ‖ **6** *καὶ ταῦτα* **N**: *ταῦτα καὶ* **S** *ταῦτα* **GL** | post *λέγειν* add. *ἐπειρᾶτο* **SL**^{2}; cf. Li. ad locum ‖ **8** *ἀποδείκνυσι* **S**^{t} | *κρεοδάτην* **S** *κρεωδαίτην* **NL**^{2} et l. **10** ‖ **9** *προεῖπεν* **S** | *μὲν δὴ* **S**: *οὖν* **Y** ‖ **10** *οὗτοι* (*αὐτοὶ* ante corr. **S**) aut del. aut post *ἀπιόντες* trp. Zie. ‖ **12** *σαφῶς*] *καλῶς* Lys. | *ὦ* **S** Lys. Xen.: om. **Y** | *νὴ Δί'* Cob. cl. Xen.: *ᾔδειν* **SY** ‖ **13** *γ'* add. Cob. cl. Lys. et Xen. ‖ **14** *καὶ βέλτιον* **S** ‖ **15** *τάξιν*] *πρᾶξιν* **SL**^{2} (sed cf. Lys. 23, 13) | *καὶ*] *ἢ* **N** | *χώραν* corr. ex *χάριν* **N**, cf. Xen. Hell. 3, 4, 9 ‖ **17** *Ἑλλησπόντου* Li. | *μιθριδάτην* **N** ‖ **21** *ἐβούλευεν* **Y** | *ἀφελώμενος* ante corr. **S** ‖ **22** *δοκεῖ* Sint. ‖ **25** *αἱ* om. **S** (cf. Lys.) | *πολιτικαῖς* **S** (*τοῖς πολιτικοῖς* **V**)

εἰ Λύσανδρος ἦν φορτικός, ὥσπερ ἦν, ὑπερβάλλων τῇ a. 396
φιλοτιμίᾳ τὸν καιρόν, οὐκ ἠγνόει δήπουθεν Ἀγησίλαος
ἑτέραν ἀμεμπτοτέραν ἐπανόρθωσιν οὖσαν ἀνδρὸς ἐνδόξου
καὶ φιλοτίμου πλημμελοῦντος. ἀλλ' ἔοικε ταὐτῷ πάθει 7
μήτ' ἐκεῖνος ἄρχοντος ἐξουσίαν γνῶναι, μήθ' οὗτος
ἄγνοιαν ἐνεγκεῖν συνήθους.

9. *Ἐπεὶ δὲ Τισσαφέρνης ἐν ἀρχῇ μὲν φοβηθεὶς τὸν*
226Z[1] *Ἀγησίλαον ἐποιήσατο σπονδάς, ὡς τὰς πόλεις αὐτῷ τὰς* c
Ἑλληνίδας ἀφήσοντος αὐτονόμους βασιλέως, ὕστερον δὲ
πεισθεὶς ἔχειν δύναμιν ἱκανὴν ἐξήνεγκε τὸν πόλεμον,
ἄσμενος ὁ Ἀγησίλαος ἐδέξατο. προσδοκία γὰρ ἦν μεγάλη 2
τῆς στρατείας, καὶ δεινὸν ἡγεῖτο, τοὺς μὲν σὺν Ξενοφῶντι
μυρίους ἥκειν ἐπὶ θάλατταν, ὁσάκις ἠβουλήθησαν αὐτοί,
τοσαυτάκις βασιλέα νενικηκότας, αὐτοῦ δὲ Λακεδαιμονίων
ἄρχοντος ἡγουμένων γῆς καὶ θαλάττης μηδὲν ἔργον ἄξιον
μνήμης φανῆναι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. εὐθὺς οὖν ἀμυνόμενος 3
151S *ἀπάτῃ δικαίᾳ τὴν Τισσαφέρνους ἐπιορκίαν, ἐπέδειξεν ὡς*
ἐπὶ Καρίαν προάξων. ἐκεῖ δὲ τὴν δύναμιν τοῦ βαρβάρου d
συναθροίσαντος, ἄρας εἰς Φρυγίαν ἐνέβαλε, καὶ πόλεις μὲν 4
εἷλε συχνάς, καὶ χρημάτων ἀφθόνων ἐκυρίευσεν, ἐπι-
δεικνύμενος τοῖς φίλοις, ὅτι τὸ μὲν σπεισάμενον ἀδικεῖν
τῶν θεῶν ἐστι καταφρονεῖν, ἐν δὲ τῷ παραλογίζεσθαι τοὺς
πολεμίους οὐ μόνον τὸ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ δόξα πολλὴ καὶ τὸ
μεθ' ἡδονῆς κερδαίνειν ἔνεστι. τοῖς δ' ἱππεῦσιν ἐλαττω- 5
θεὶς καὶ τῶν ἱερῶν ἀλόβων φανέντων, ἀναχωρήσας εἰς
Ἔφεσον ἱππικὸν συνῆγε, τοῖς εὐπόροις προειπών, εἰ μὴ
βούλονται στρατεύεσθαι, παρέχειν ἕκαστον ἵππον ἀνθ'

7 c. 9 mor. 209a–c Xen. Ag. 1, 10–17. 23. 24. 28 Hell. 3, 4, 5–6. 11–15. 19 Diod. 14, 79, 3 Polyaen. 2, 1, 6 Athen. 12, 550e Nep. Ag. 2, 2–4. 3, 1. 2 Frontin. strat. 1, 11, 17

[**SY** (= **NGL**)] **1** *εἰ ὁ λύσ.* **Y** | *φορτικὸς ἦν* **L** || **4** *φίλου* **N** || **7** *τισαφέρνης* **GL** et sic semper || **8** *ὡς* om. mor. || **9** *ἑλληνικὰς* **Y** mor. | *ἀφήσειν αὐτ. βασιλέα* mor. | *ὕστερον* – **10** *πόλεμον* del. **N**[2] || **12** *στρατιᾶς* **S** || **13** *θάλασσαν* **S** | *ἐβουλήθησαν* **Y** || **14** *νενικηκότες* **SL** || **15** *θαλάσσης* **Y** || **17** *ὑπείδειξεν* **N** || **18** *τοῦ βαρβάρου τὴν δύναμιν* **L** || **21** *ἐπισπεισάμενον* mor. || **26** *προσειπὼν* **L** || **27** *παρασχεῖν* **Y** (sed corr. **L**[2]; cf. mor. et Xen. Ag. 1, 24 Hell. 3, 4, 15)

6 ἑαυτοῦ καὶ ἄνδρα. πολλοὶ δ' ἦσαν οὗτοι, καὶ συνέβαινε
e τῷ Ἀγησιλάῳ ταχὺ πολλοὺς καὶ πολεμικοὺς ἔχειν ἱππεῖς
ἀντὶ δειλῶν ὁπλιτῶν. [ἐμισθοῦντο γὰρ οἱ μὴ βουλόμενοι
στρατεύεσθαι τοὺς βουλομένους στρατεύεσθαι, οἱ δὲ μὴ 227 Z[1]
7 βουλόμενοι ἱππεύειν τοὺς βουλομένους ἱππεύειν.] καὶ γὰρ
τὸν Ἀγαμέμνονα ποιῆσαι καλῶς, ὅτι θήλειαν ἵππον
ἀγαθὴν λαβών, κακὸν ἄνδρα καὶ πλούσιον ἀπήλλαξε τῆς
8 στρατείας. ἐπεὶ δὲ κελεύσαντος αὐτοῦ τοὺς αἰχμαλώτους
ἀποδύοντες ἐπίπρασκον οἱ λαφυροπῶλαι, καὶ τῆς μὲν
ἐσθῆτος ἦσαν ὠνηταὶ πολλοί, τῶν δὲ σωμάτων λευκῶν καὶ
ἁπαλῶν παντάπασι διὰ τὰς σκιατροφίας γυμνουμένων
κατεγέλων ὡς ἀχρήστων καὶ μηδενὸς ἀξίων, ἐπιστὰς ὁ
Ἀγησίλαος „οὗτοι μὲν" εἶπεν „οἷς μάχεσθε, ταῦτα δ'
f ὑπὲρ ὧν μάχεσθε."

a.395 **10.** Καιροῦ δ' ὄντος αὖθις ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πολεμίαν,
προεῖπεν εἰς Λυδίαν ἀνάξειν, οὐκέτι ψευδόμενος ἐνταῦθα
τὸν Τισσαφέρνην· ἀλλ' ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἐξηπάτησε, διὰ τὴν
601 ἔμπροσθεν ἀπάτην ἀπιστῶν τῷ Ἀγησιλάῳ, καὶ νῦν γοῦν
αὐτὸν ἅψεσθαι τῆς Καρίας νομίζων, οὔσης δυσίππου,
2 πολὺ τῷ ἱππικῷ λειπόμενον. ἐπεὶ δ' ὥσπερ προεῖπεν ὁ
Ἀγησίλαος ἧκεν εἰς τὸ περὶ Σάρδεις πεδίον, ἠναγκάζετο 152 S
κατὰ σπουδὴν ἐκεῖθεν αὖ βοηθεῖν ὁ Τισσαφέρνης· καὶ τῇ
ἵππῳ διεξελαύνων διέφθειρε πολλοὺς τῶν ἀτάκτως τὸ
3 πεδίον πορθούντων. ἐννοήσας οὖν ὁ Ἀγησίλαος ὅτι τοῖς
πολεμίοις οὔπω πάρεστι τὸ πεζόν, αὐτῷ δὲ τῆς δυνάμεως

6 Hom. Il. 23, 295sq. || 15 c. 10 Xen. Ag. 1, 28–35 Hell. 3, 4, 20–29 Hell. Oxy. 11–13. 21 Diod. 14, 80 Paus. 3, 9, 6. 7 Nep. Ag. 3, 4–6 Polyaen. 2, 1, 9 Frontin. strat. 1, 8, 12 Dio Chrys. 56, 7

[**SY** (= **NGL**)] **3** *δειλῶν* **S**: *ψιλῶν* **Y** | *δειλῶν καὶ πλουσίων* mor. || **3–5** *ἐμισθοῦντο – ἱππεύειν* del. Sint. cl. mor., solum *οἱ δὲ μὴ* u. ad *ἱππεύειν*[2] Benseler *τοὺς βουλ. στρατ. – βουλόμενοι ἱππ.* Cob. || **8** *στρατιᾶς* **S** || **9** *ἀποδύεσθαι* **N** || **11** *σκιοτροφίας* **G** *σκιατραφίας* **Z** mor. cf. ad Lyc. c. 14, 4 | ⟨*οὐ*⟩ *γυμνουμένων* Rei. || **13.14** *μαχεῖσθε* bis **S** (sed *μάχεσθε* et mor. et *τὸν ἀγῶνα ἔχομεν* Polyaen.) || **15** *ἐμβάλλειν* **S** || **16** *ἀνάξειν* **N**: *ἀπάξειν* || **19** *ἅψασθαι*: em. Br. || **20** *ὥσπερ* **S** (ut Xen. Ag. 29 Hell. 3, 4, 21): *ὡς* **Y** || **22** *ὁ* om. **S**

228 Z¹ οὐδὲν ἄπεστιν, ἔσπευσε διαγωνίσασθαι, καὶ τοῖς μὲν a.395
ἱππεῦσιν ἀναμείξας τὸ πελταστικόν, ἐλαύνειν ἐκέλευσεν
ὡς τάχιστα καὶ προσβάλλειν τοῖς ἐναντίοις, αὐτὸς δ᾽ εὐθὺς
τοὺς ὁπλίτας ἐπῆγε. γενομένης δὲ τροπῆς τῶν βαρβάρων, 4
ἐπακολουθήσαντες οἱ Ἕλληνες ἔλαβον τὸ στρατόπεδον καὶ b
πολλοὺς ἀνεῖλον. ἐκ ταύτης τῆς μάχης οὐ μόνον ὑπῆρξεν 5
αὐτοῖς ἄγειν καὶ φέρειν ἀδεῶς τὴν βασιλέως χώραν, ἀλλὰ
καὶ δίκην ἐπιδεῖν Τισσαφέρνην διδόντα, μοχθηρὸν ἄνδρα
καὶ τῷ γένει τῶν Ἑλλήνων ἀπεχθέστατον. ἔπεμψε γὰρ 6
εὐθέως ὁ βασιλεὺς Τιθραύστην ἐπ᾽ αὐτόν, ὃς ἐκείνου μὲν
τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμε, τὸν δ᾽ Ἀγησίλαον ἠξίου διαλυσάμενον
ἀποπλεῖν οἴκαδε, καὶ χρήματα διδοὺς αὐτῷ προσέπεμψεν.
ὁ δὲ τῆς μὲν εἰρήνης ἔφη τὴν πόλιν εἶναι κυρίαν, αὐτὸς 7
δὲ πλουτίζων τοὺς στρατιώτας ἥδεσθαι μᾶλλον ἢ πλου-
τῶν αὐτός· καὶ ἄλλως γε μέντοι νομίζειν Ἕλληνας κα- c
λὸν οὐ δῶρα λαμβάνειν, ἀλλὰ λάφυρα παρὰ τῶν πολε-
μίων. ὅμως δὲ τῷ Τιθραύστῃ χαρίζεσθαι βουλόμενος, 8
ὅτι τὸν κοινὸν ἐχθρὸν Ἑλλήνων ἐτετιμώρητο Τισσαφέρ-
νην, μετήγαγεν εἰς Φρυγίαν τὸ στράτευμα, λαβὼν ἐφ-
όδιον παρ᾽ αὐτοῦ τριάκοντα τάλαντα. καὶ καθ᾽ ὁδὸν ὢν 9
σκυτάλην δέχεται παρὰ τῶν οἴκοι τελῶν, κελεύουσαν
ἄρχειν αὐτὸν ἅμα καὶ τοῦ ναυτικοῦ· τοῦτο μόνῳ πάντων
ὑπῆρξεν Ἀγησιλάῳ. καὶ μέγιστος μὲν ἦν ὁμολογουμένως 10
καὶ τῶν τότε ζώντων ἐπιφανέστατος, ὡς εἴρηκέ που καὶ
229 Z¹ Θεόπομπος (FGrH 115 F 321)· ἑαυτῷ γε μὴν ἐδίδου
δι᾽ ἀρετὴν φρονεῖν μεῖζον ἢ διὰ τὴν ἡγεμονίαν. τότε 11 d
δὲ τοῦ ναυτικοῦ καταστήσας ἄρχοντα Πείσανδρον,
153 S ἁμαρτεῖν ἔδοξεν, ὅτι πρεσβυτέρων καὶ φρονιμωτέρων
παρόντων, οὐ σκεψάμενος τὸ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ τὴν

8 Plut. Artox. 23, 1 Nep. Con. 4, 1 || **11** mor. 209c Xen. Ag. 4, 6 || **20** Iust. 6, 3, 1

[**SY** (= **NGL**)] **1** *ἐσπούδασε* **S** || **3** *εὐθὺς* om. **S** || **4** *ἐπῆγε* **NL**: *ἐπήγαγεν* **S** *εἰσῆγε* **G** || **6** *ὑπῆρχεν* **Y** || **9** *ἔπεμπε* **S** || **15** *καὶ* om. **S** || **15.16** *οὐ καλὸν* **N** || **18** *ἐτετιμώρητο* **Y** (*τετιμώρημαι* Xen. Hell. 3, 4, 26): *ἐτιμωρήσατο* **S** | *Τισσαφέρνην* del. Herw. || **19** *μετήγαγεν* **S** (*μεταχώρησον* Xen. l. l.): *ἀπήγαγεν* **Y** et *ἀπ* s. s. **S** || **22** *αὐτὸν ἄρχειν* **Y**

a. 395 οἰκειότητα τιμῶν καὶ τῇ γυναικὶ χαριζόμενος, ἧς ἀδελφὸς ἦν ὁ Πείσανδρος, ἐκείνῳ παρέδωκε τὴν ναυαρχίαν.

11. Αὐτὸς δὲ τὸν στρατὸν καταστήσας εἰς τὴν ὑπὸ Φαρναβάζῳ τεταγμένην χώραν, οὐ μόνον ἐν ἀφθόνοις διῆγε πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ χρήματα συνῆγε πολλά, καὶ προελθὼν ἄχρι Παφλαγονίας, προσηγάγετο τὸν βασιλέα τῶν Παφλαγόνων Κότυν, ἐπιθυμήσαντα τῆς φιλίας αὐ-
2 τοῦ δι' ἀρετὴν καὶ πίστιν. ὁ δὲ Σπιθριδάτης ὡς ἀποστὰς
e τοῦ Φαρναβάζου τὸ πρῶτον ἦλθε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ἀεὶ συναπεδήμει καὶ συνεστράτευεν αὐτῷ, κάλλιστον μὲν υἱὸν ἔχων Μεγαβάτην, οὗ παιδὸς ὄντος ἤρα σφοδρῶς ὁ Ἀγησίλαος, καλὴν δὲ καὶ θυγατέρα παρθένον ἐν ἡλικίᾳ
3 γάμου. ταύτην ἔπεισε γῆμαι τὸν Κότυν ὁ Ἀγησίλαος, καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ χιλίους ἱππεῖς καὶ δισχιλίους πελτάστας, αὖθις ἀνεχώρησεν εἰς Φρυγίαν καὶ κακῶς ἐποίει τὴν Φαρναβάζου χώραν, οὐχ ὑπομένοντος οὐδὲ πιστεύοντος τοῖς ἐρύμασιν, ἀλλ' ἔχων ἀεὶ τὰ πλεῖστα σὺν ἑαυτῷ τῶν τιμίων καὶ ἀγαπητῶν ἐξεχώρει καὶ ὑπέφευγεν, ἄλλοτ'
f ἀλλαχόσε τῆς χώρας μεθιδρυόμενος, ἄχρις οὗ παραφυλάξας αὐτὸν ὁ Σπιθριδάτης, καὶ παραλαβὼν Ἡριππίδαν 230 Z[1]
τὸν Σπαρτιάτην, ἔλαβε τὸ στρατόπεδον καὶ τῶν χρημάτων
4 ἁπάντων ἐκράτησεν. ἔνθα δὴ πικρὸς ὢν ὁ Ἡριππίδας ἐξεταστὴς τῶν κλαπέντων, καὶ τοὺς βαρβάρους ἀναγκάζων ἀποτίθεσθαι, καὶ πάντ' ἐφορῶν καὶ διερευνώμενος, παρώξυνε τὸν Σπιθριδάτην, ὥστ' ἀπελθεῖν εὐθὺς εἰς
602 5 Σάρδεις μετὰ τῶν Παφλαγόνων. τοῦτο λέγεται τῷ Ἀγησιλάῳ γενέσθαι πάντων ἀνιαρότατον. ἤχθετο μὲν γὰρ ἄνδρα γενναῖον ἀποβεβληκὼς τὸν Σπιθριδάτην καὶ σὺν

3 Xen. Hell. 4, 1, 1–28 Ag. 3, 3. 4 Hell. Oxy. 21, 4. 22

[SY (= NGL)] 4 φαρναβάζου Y ‖ 5 συνῆγε Y: συνήθροισε S ‖ 7 Κότυν] Ὄτυν Cob. cl. Xen. Hell., sed Xen. Ag. habet Κότυς; Athen. 4, 144f 10, 415d: Θῦς; Hell. Oxy. 22, 1. 2: Γύης ‖ 10.11 υἱὸν μὲν GL ‖ 11 ὁ om. Y ‖ 13 ταύτην μὲν GL[1] | ὁ om. S ‖ 18 ἄλλοθεν Rei. ‖ 19 μεθιδρυμένος Y | μέχρι οὗ GL μέχρις οὖν N ‖ 20 ἡριππίδαν SL et 22 ‖ 24 ἐφορῶν] φέρων N φωρῶν Rei. ‖ 27 ἀνιαρώτατον NGZ

αὐτῷ δύναμιν οὐκ ὀλίγην, ᾐσχύνετο δὲ τῇ διαβολῇ τῆς a. 395
154 S *μικρολογίας καὶ ἀνελευθερίας, ἧς οὐ μόνον ἑαυτόν, ἀλλὰ*
καὶ τὴν πατρίδα καθαρεύουσαν ἀεὶ παρέχειν ἐφιλοτιμεῖτο.
χωρὶς δὲ τῶν ἐμφανῶν τούτων ἔκνιζεν αὐτὸν οὐ μετρίως ὁ 6
τοῦ παιδὸς ἔρως ἐνεσταγμένος, εἰ καὶ πάνυ παρόντος
αὐτοῦ τῷ φιλονίκῳ χρώμενος ἐπειρᾶτο νεανικῶς ἀπο-
μάχεσθαι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. καί ποτε τοῦ Μεγαβάτου 7
προσιόντος ὡς ἀσπασομένου καὶ φιλήσοντος, ἐξέκλινεν.
ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος αἰσχυνθεὶς ἐπαύσατο καὶ τὸ λοιπὸν ἄπωθεν b
ἤδη προσηγόρευεν, ἀχθόμενος αὖ πάλιν καὶ μεταμελό-
μενος τῇ φυγῇ τοῦ φιλήματος ὁ Ἀγησίλαος προσεποιεῖτο
θαυμάζειν, ὅ τι δὴ παθὼν αὐτὸν ὁ Μεγαβάτης ἀπὸ
στόματος οὐ φιλοφρονοῖτο. „σὺ γὰρ αἴτιος“ οἱ συνήθεις 8
ἔφασαν, „οὐχ ὑποστὰς ἀλλὰ τρέσας τὸ φίλημα τοῦ καλοῦ
καὶ φοβηθείς· ἐπεὶ καὶ νῦν ἂν ἔλθοι σοι πεισθεὶς ἐκεῖνος
ἐντὸς φιλήματος· ἀλλ' ὅπως αὖθις οὐκ ἀποδειλιάσεις.“
231 Z¹ *χρόνον οὖν τινα πρὸς ἑαυτῷ γενόμενος ὁ Ἀγησίλαος καὶ* 9
διασιωπήσας, „οὐδὲν“ ἔφη „†δεῖν πείθειν ὑμᾶς ἐκεῖνον·
ἐγὼ γάρ μοι δοκῶ τήναν τὰν μάχαν τὰν περὶ τοῦ φιλήματος c
ἅδιον ἂν μάχεσθαι πάλιν, ἢ πάνθ' ὅσα τεθέαμαι χρυσία
μοι γενέσθαι.“ τοιοῦτος μὲν ἦν τοῦ Μεγαβάτου παρόντος, 10
ἀπελθόντος γε μὴν οὕτω περικαῶς ἔσχεν, ὡς χαλεπὸν
εἰπεῖν εἰ πάλιν αὖ μεταβαλομένου καὶ φανέντος ἐνεκαρ-
τέρησε μὴ φιληθῆναι.

12. *Μετὰ ταῦτα Φαρνάβαζος εἰς λόγους αὐτῷ συν-*
ελθεῖν ἠθέλησε, καὶ συνήγαγεν ἀμφοτέροις ὢν ξένος ὁ

4 Xen. Ag. 5, 4. 5 mor. 209d (31c 81a) Max. Tyr. 19, 5 || 25 c. 12 Xen. Hell. 4, 1, 29–38 Ag. 3, 5

[**SY** (= **NGL**)] **1** *δὲ* om. **GL**¹ || **2** *αὐτὸν* vel *αὑτὸν* **Y** || **4** *ἐπιφανῶν* **GL**¹ || **8** *καὶ καταφιλήσοντος* **S** (*φιλήσ.* et mor. et Xen.) || **10** *προσηγόρευσεν* **L**¹ || **14** *τὸ τοῦ καλοῦ φίλημα* mor. || **16** *ἀποδειλιάσῃς* **S** || **18** *δεῖν* **SY** et mor.: *δεῖ* Steph. *δεινὸν* Rei. *δεινόν·* ⟨*ἀλλὰ δεῖ*⟩ Li. | *πένθειν* **G** *παθεῖν* **N** | *ἐκεῖνον ἡμᾶς* mor. || **19** *τήναν* om. **S** || **20** *χρυσίαν* **S** (*χρυσᾶ* Xen.) || **23** *αὖ*] *παραγενομένου καὶ* **S** *ἂν* Cob. | *μεταβαλλομένου* **Y** | *ἂν ἐκαρτέρησε* Sch. || **26** *ἐθέλησε* **G** | *συνῆγεν* **Y** | *ἀμφοτέρους*: em. Sol.

a.395 2 *Κυζικηνὸς Ἀπολλοφάνης. πρότερος δὲ μετὰ τῶν φίλων*
ὁ Ἀγησίλαος ἐλθὼν εἰς τὸ χωρίον, ὑπὸ σκιᾷ τινι πόας
οὔσης βαθείας καταβαλὼν ἑαυτόν, ἐνταῦθα περιέμενε
3 *τὸν Φαρνάβαζον. ὁ δ' ὡς ἐπῆλθεν, ὑποβεβλημένων αὐτῷ*
d *κωδίων τε μαλακῶν καὶ ποικίλων δαπίδων, αἰδεσθεὶς τὸν*
Ἀγησίλαον οὕτω κατακείμενον, κατεκλίνη καὶ αὐτὸς ὡς 155 S
ἔτυχεν ἐπὶ τῆς πόας χαμᾶζε, καίπερ ἐσθῆτα θαυμαστὴν
4 *λεπτότητι καὶ βαφαῖς ἐνδεδυκώς. ἀσπασάμενοι δ' ἀλλή-*
λους, ὁ μὲν Φαρνάβαζος οὐκ ἠπόρει λόγων δικαίων, ἅτε δὴ
πολλὰ καὶ μεγάλα Λακεδαιμονίοις χρήσιμος γεγονὼς ἐν
τῷ πρὸς Ἀθηναίους πολέμῳ, νῦν δὲ πορθούμενος ὑπ'
5 *αὐτῶν· ὁ δ' Ἀγησίλαος, ὁρῶν τοὺς σὺν αὐτῷ Σπαρτιάτας*
ὑπ' αἰσχύνης κύπτοντας εἰς τὴν γῆν καὶ διαποροῦντας
6 *(ἀδικούμενον γὰρ ἑώρων τὸν Φαρνάβαζον), „ἡμεῖς" εἶπεν* 232 Z[1]
e *„ὦ Φαρνάβαζε, καὶ φίλοι πρότερον ὄντες βασιλέως,*
ἐχρώμεθα τοῖς ἐκείνου πράγμασι φιλικῶς, καὶ νῦν
πολέμιοι γεγονότες πολεμικῶς· ἓν οὖν καὶ σὲ τῶν βασιλέως
κτημάτων ὁρῶντες εἶναι βουλόμενον, εἰκότως διὰ σοῦ
7 *βλάπτομεν ἐκεῖνον. ἀφ' ἧς δ' ἂν ἡμέρας σεαυτὸν ἀξιώσῃς*
Ἑλλήνων φίλον καὶ σύμμαχον μᾶλλον ἢ δοῦλον λέγεσθαι
βασιλέως, ταύτην νόμιζε τὴν φάλαγγα καὶ τὰ ὅπλα καὶ
τὰς ναῦς καὶ πάντας ἡμᾶς τῶν σῶν κτημάτων φύλακας
εἶναι καὶ τῆς ⟨σῆς⟩ ἐλευθερίας, ἧς ἄνευ καλὸν ἀνθρώποις
8 *οὐδὲν οὐδὲ ζηλωτόν ἐστιν." ἐκ τούτου λέγει πρὸς αὐτὸν*
ὁ Φαρνάβαζος ἣν εἶχε διάνοιαν· „ἐγὼ γὰρ" εἶπεν „ἐὰν
f *μὲν ἄλλον ἐκπέμψῃ βασιλεὺς στρατηγόν, ἔσομαι μεθ'*
ὑμῶν· ἐὰν δ' ἐμοὶ παραδῷ τὴν ἡγεμονίαν, οὐδὲν ἐλλείψω
προθυμίας ἀμυνόμενος ὑμᾶς καὶ κακῶς ποιῶν ὑπὲρ
9 *ἐκείνου." ταῦτ' ἀκούσας ὁ Ἀγησίλαος ἥσθη, καὶ λαβό-*
μενος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ καὶ συνεξαναστάς, „εἴθ'" εἶπεν

[SY (= NGL)] **3** *καταλαβὼν* **G** || **4.5** *τε αὐτῷ κωδίων μαλακῶν* **Y** || **6.7** *ὡς ἔτυχεν* om. **N** || **7** *ἐπὶ* om. **S** || **15** *ὄντες πρότερον* **Y** || **19** *καὶ ἀφ'* **L[1]** | *γ' ἑαυτὸν* **S** | *εἶναι* post *ἀξιώσῃς* add. **S**, post *μᾶλλον* **L[2]** || **20** *φίλων* **L** | *φίλος . . . σύμμαχος . . . δοῦλος* **S** | *γενέσθαι* **L[1]** || **23** *σῆς* add. Zie. (cf. Xen. Hell. 4, 1, 35. 36) || **27** *παραδιδῷ* **Y** | *ἐκλείψω* **S** || **29** *ταῦτα δ'* **Y** || **29.30** *τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος* **Y** || **30** *εἴθε μὲν* **S**

„ὦ Φαρνάβαζε τοιοῦτος ὢν φίλος ἡμῖν γένοιο μᾶλλον ἢ a. 395
πολέμιος.“

13. Ἀπιόντος δὲ τοῦ Φαρναβάζου μετὰ τῶν φίλων,
ὁ υἱὸς ὑπολειφθεὶς προσέδραμε τῷ Ἀγησιλάῳ καὶ μει-
διῶν εἶπεν „ἐγώ σε ξένον ὦ Ἀγησίλαε ποιοῦμαι“· καὶ 603
παλτὸν ἔχων ἐν τῇ χειρὶ δίδωσιν αὐτῷ. δεξάμενος οὖν 2
156 S ὁ Ἀγησίλαος καὶ ἡσθεὶς τῇ τ' ὄψει καὶ τῇ φιλοφροσύνῃ
τοῦ παιδός, ἐπεσκόπει τοὺς παρόντας εἴ τις ἔχοι τι τοι-
233 Z[1] οῦτον οἷον ἀντιδοῦναι καλῷ καὶ γενναίῳ δῶρον· ἰδὼν
δ' ἵππον Ἰδαίου τοῦ γραφέως κεκοσμημένον φαλάροις,
ταχὺ ταῦτα περισπάσας τῷ μειρακίῳ δίδωσι. καὶ τὸ λοι- 3
πὸν οὐκ ἐπαύετο μεμνημένος, ἀλλὰ καὶ χρόνῳ περιόντι
τὸν οἶκον ἀποστερηθέντος αὐτοῦ καὶ φυγόντος ὑπὸ τῶν
ἀδελφῶν εἰς Πελοπόννησον, ἰσχυρῶς ἐπεμελεῖτο· καί τι
καὶ τῶν ἐρωτικῶν αὐτῷ συνέπραξεν. ἠράσθη γὰρ ἀθλη- 4
τοῦ παιδὸς ἐξ Ἀθηνῶν· ἐπεὶ δὲ μέγας ὢν καὶ σκληρὸς
Ὀλυμπίασιν ἐκινδύνευεν ἐκκριθῆναι, καταφεύγει πρὸς τὸν b
Ἀγησίλαον ὁ Πέρσης, δεόμενος ὑπὲρ τοῦ παιδός· ὁ δὲ
καὶ τοῦτο βουλόμενος αὐτῷ χαρίζεσθαι, μάλα μόλις
διεπράξατο σὺν πολλῇ πραγματείᾳ. τἆλλα μὲν γὰρ ἦν 5
ἀκριβὴς καὶ νόμιμος, ἐν δὲ τοῖς φιλικοῖς πρόφασιν ἐνό-
μιζεν εἶναι τὸ λίαν δίκαιον. [ἀνα]φέρεται γοῦν ἐπιστόλιον
αὐτοῦ πρὸς Ἱδριέα τὸν Κᾶρα τοιοῦτο· „Νικίας εἰ μὲν μὴ
ἀδικεῖ, ἄφες· εἰ δὲ ἀδικεῖ, ἀμὶν ἄφες· πάντως δ' ἄφες.“
ἐν μὲν οὖν τοῖς πλείστοις τοιοῦτος ὑπὲρ τῶν φίλων ὁ 6
Ἀγησίλαος· ἔστι δ' ὅπου πρὸς τὸ συμφέρον ἐχρῆτο τῷ

3 Xen. Hell. 4, 1, 39. 40 || 20 mor. 191b 209e 807f || 25 mor. 191a 209f

[SY (= NGL)] 4 ἀπολειφθεὶς S || 10 ἰδαίου S Xen.: ἀδαίου Y || 12 περιόντι L² Cor. Sint. (cf. p. 210, 7. 21) || 14 καί τι] καίτοι NF || 17 ἐκινδύνευσεν Y || 21 φιλικοῖς πράγμασιν ἐνόμιζε πρόφασιν εἶναι τὸ λίαν δίκαιον πρὸς αὐτούς mor. 209e || 22 φέρεται Sint. ex mor. 209e 807f: ἀναφέρεται SY || 23 αὐτοῦ παραιτουμένου τινὰ τῶν φίλων πρὸς Ἱδρ. mor. 209e et similiter mor. 191b | τοιοῦτον S et mor. 808a οὕτω mor. 209e | νικίας SY mor. 191b 209e: νικίαν mor. 808a | μὴ SY: οὐκ mor. ter || 24 ἀμὶν scripsi: ἄμιν S ἡμῖν Y ἐμοὶ mor. ter

c *καιρῷ μᾶλλον, ὡς ἐδήλωσεν, ἀναζυγῆς αὐτῷ θορυβω-
δεστέρας γενομένης, ἀσθενοῦντα καταλιπὼν τὸν ἐρώμενον.*
7 *ἐκείνου γὰρ δεομένου καὶ καλοῦντος αὐτὸν ἀπιόντα,* 234 Z¹
*μεταστραφεὶς εἶπεν ὡς χαλεπὸν ἐλεεῖν ἅμα καὶ φρονεῖν.
τουτὶ μὲν οὖν Ἱερώνυμος ὁ φιλόσοφος ἱστόρηκεν* (fr. 31
Hiller = 37 Wehrli).

14. *Ἤδη δὲ περιιόντος ἐνιαυτοῦ δευτέρου τῇ στρατη-
γίᾳ, πολὺς ἄνω λόγος ἐχώρει τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ δόξα
θαυμαστὴ κατεῖχε τῆς τε σωφροσύνης αὐτοῦ καὶ εὐτε-*
2 *λείας καὶ μετριότητος. ἐσκήνου μὲν γὰρ ἀποδημῶν καθ'
αὑτὸν ἐν τοῖς ἁγιωτάτοις ἱεροῖς, ἃ μὴ πολλοὶ καθορῶ-
σιν ἄνθρωποι πράττοντας ἡμᾶς, τούτων τοὺς θεοὺς
ποιούμενος ἐπόπτας καὶ μάρτυρας· ἐν δὲ χιλιάσι στρα-*
d *τιωτῶν τοσαύταις οὐ ῥᾳδίως ἄν τις εἶδε φαυλοτέραν* 157 S
3 *στιβάδα τῆς Ἀγησιλάου. πρὸς δὲ θάλπος οὕτω καὶ ψῦχος
εἶχεν, ὥσπερ μόνος ἀεὶ χρῆσθαι ταῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ*
4 *κεκραμέναις ὥραις πεφυκώς. ἥδιστον δὲ θέαμα τοῖς
κατοικοῦσι τὴν Ἀσίαν Ἕλλησιν ἦσαν οἱ πάλαι βαρεῖς καὶ
ἀφόρητοι καὶ διαρρέοντες ὑπὸ πλούτου καὶ τρυφῆς
ὕπαρχοι καὶ στρατηγοί, δεδιότες καὶ θεραπεύοντες ἄν-
θρωπον ἐν τρίβωνι περιιόντα λιτῷ, καὶ πρὸς ἓν ῥῆμα βραχὺ
καὶ Λακωνικὸν ἁρμόζοντες ἑαυτοὺς καὶ μετασχηματί-
ζοντες, ὥστε πολλοῖς ἐπῄει τὰ τοῦ Τιμοθέου λέγειν·
„Ἄρης τύραννος· χρυσὸν δ' Ἑλλὰς οὐ δέδοικε“* (fr. 6c
Diehl = 14 Page).

e **15.** *Κινουμένης δὲ τῆς Ἀσίας καὶ πολλαχοῦ πρὸς*

10 Xen. Ag. 5, 7 || **13** Xen. Ag. 5, 2 mor. 210a || **24** cf. Plut. Demetr. c. 42, 8 || **26** c. 15 Xen. Hell. 4, 2, 1–8 Diod. 14, 83, 1 Paus. 3, 9, 12 Nep. Ag. 4, 1 Iustin. 6, 2, 17. 4, 9

[**SY** (= **NGL**)] **1** *μᾶλλον* **SL²** mor. 209f: *καὶ μᾶλλον* **Y** || **1.2** *γοῦν ποτε γενομένης θορυβωδεστέρας* mor. 209f || **3** *ἀνακαλοῦντος μετὰ δακρύων αὐτὸν* mor. 209f || **4** *ἀποστραφεὶς* **YS**ᵐ *ἐπιστραφεὶς* mor. 209f | *χαλεπόν ἐστιν* mor. 209f | *ἅμα ἐλεεῖν* mor. 191a | *φρονεῖν*] *φιλεῖν* **SL²** (*φιλεῖν* pro *ἐλεεῖν* Sint. cf. Zie. l. c. 41) || **5** *οὖν* om. **Y** || **7** *περιόντος*: em. Sol. | *τῆς στρατηγίας* **S** || **9** *τῆς εὐγενείας* **S** *ἀφελείας* Steph. || **14** *φαυλοτέραν καὶ εὐτελεστέραν* **S** || **15** *δὲ* **SN** mor.: *τε* **GL** || **16** *ὥσπερ*] *ὥστε*, deinde *ὑπὸ τ. θ. κεκρ.* et *πεφυκώς* om. mor. || **17** *δὲ* om. **Y** || **21** *περιόντα* **SN** || **24** *τύραννον* **Y**

ἀπόστασιν ὑπεικούσης, ἁρμοσάμενος τὰς αὐτόθι πόλεις,
235 Z¹ καὶ ταῖς πολιτείαις δίχα φόνου καὶ φυγῆς ἀνθρώπων
ἀποδοὺς τὸν προσήκοντα κόσμον, ἐγνώκει πρόσω χωρεῖν
καὶ τὸν πόλεμον ἄρας ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς θαλάττης περὶ
τοῦ σώματος βασιλεῖ καὶ τῆς ἐν Ἐκβατάνοις καὶ Σούσοις
εὐδαιμονίας διαμάχεσθαι, καὶ περισπάσαι πρῶτον αὐτοῦ
τὴν σχολήν, ὡς μὴ καθέζοιτο τοὺς πολέμους βραβεύων
τοῖς Ἕλλησι καὶ διαφθείρων τοὺς δημαγωγούς. ἐν τούτῳ 2
δ' ἀφικνεῖται πρὸς αὐτὸν Ἐπικυδίδας ὁ Σπαρτιάτης, a. 394
ἀπαγγέλλων ὅτι πολὺς περιέστηκε τὴν Σπάρτην πόλεμος
Ἑλληνικός, καὶ καλοῦσιν ἐκεῖνον οἱ ἔφοροι καὶ κελεύουσι f
τοῖς οἴκοι βοηθεῖν.
ὦ βάρβαρ' ἐξευρόντες Ἕλληνες κακά· (Eurip. Troad. 764) 3
τί γὰρ ἄν τις ἄλλο τὸν φθόνον ἐκεῖνον προσείποι καὶ τὴν
τότε σύστασιν καὶ σύνταξιν ἐφ' ἑαυτοὺς τῶν Ἑλλήνων;
οἳ τῆς τύχης ἄνω φερομένης ἐπελάβοντο, καὶ τὰ ὅπλα
πρὸς τοὺς βαρβάρους βλέποντα καὶ τὸν πόλεμον ἤδη τῆς
Ἑλλάδος ἐξῳκισμένον αὖθις εἰς ἑαυτοὺς ἔτρεψαν. οὐ γὰρ 4
158 S ἔγωγε συμφέρομαι τῷ Κορινθίῳ Δημαράτῳ, μεγάλης 604
ἡδονῆς ἀπολελεῖφθαι φήσαντι τοὺς μὴ θεασαμένους
Ἕλληνας Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Δαρείου θρόνῳ καθήμενον,
ἀλλ' εἰκότως ἂν οἶμαι δακρῦσαι συννοήσαντας, ὅτι ταῦτ'
Ἀλεξάνδρῳ καὶ Μακεδόσιν ἀπέλιπον οἱ τότε τοὺς τῶν
Ἑλλήνων στρατηγοὺς περὶ Λεῦκτρα καὶ Κορώνειαν καὶ
Κόρινθον καὶ Ἀρκαδίαν καταναλώσαν⟨τες⟩. Ἀγησιλάῳ 5
236 Z¹ μέντοι κρεῖττον οὐδὲν ἢ μεῖζόν ἐστι τῆς ἀναχωρήσεως
ἐκείνης διαπεπραγμένον, οὐδὲ γέγονε παράδειγμα πειθ-
αρχίας καὶ δικαιοσύνης ἕτερον κάλλιον. ὅπου γὰρ 6

3 mor. 211a || 19 Plut. Alex. 37, 7. 56, 1 mor. 329d || 26 Plut. Pomp. 82, 5. 6 Xen. Ag. 1, 36 Dio Chrys. 56, 7 Nep. Ag. 4, 2

[SY (= NGL)] 2 πολιτείας corr. in πολιτίαις L | δίχα Y: διὰ S | φόνου S: πόνου Y || 3 διέγνω mor. || 4 ἄρας N: διάρας SGL || 6 πρῶτος Latte || 9 ὁ om. S || 11 ἐκεῖνον Y: αὐτὸν S || 15 καὶ σύνταξιν om. S || 17. 18 τῆς ἑλλάδος ἤδη Y || 18 ἐξοικισαμένης S || 22 ταῦτα Iunt.: τὰ αὐτὰ || 24 στρατοὺς Emp. | λεύκτραν G | κορωνίαν SN || 25 καταναλώσαντες Sol.: κατανήλωσαν || 26 οὐδὲν κρεῖττον (κρεῖσσον Y): trp. Sint.

b Ἀννίβας ἤδη κακῶς πράττων καὶ περιωθούμενος ἐκ τῆς
Ἰταλίας μάλα μόλις ὑπήκουσε τοῖς ἐπὶ τὸν οἴκοι πόλεμον
καλοῦσιν, Ἀλέξανδρος δὲ καὶ προσεπέσκωψε πυθόμενος
τὴν πρὸς Ἆγιν Ἀντιπάτρου μάχην, εἰπὼν „ἔοικεν ὦ ἄνδρες,
ὅτε Δαρεῖον ἡμεῖς ἐνικῶμεν ἐνταῦθ', ἐκεῖ τις ἐν Ἀρκαδίᾳ
γεγονέναι μυομαχία", πῶς οὐκ ἦν ἄξιον τὴν Σπάρτην
μακαρίσαι τῆς Ἀγησιλάου τιμῆς πρός τ' αὐτὴν καὶ πρὸς
7 τοὺς νόμους τῆς εὐλαβείας; ὃς ἅμα τῷ τὴν σκυτάλην
ἐλθεῖν εὐτυχίαν τοσαύτην καὶ δύναμιν παροῦσαν καὶ
τηλικαύτας ἐλπίδας ὑφηγουμένας ἀφεὶς καὶ προέμενος,
εὐθὺς ἀπέπλευσεν 'ἀτελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ' (Il. 4, 175),
c πολὺν ἑαυτοῦ πόθον τοῖς συμμάχοις ἀπολιπών, καὶ
μάλιστα δὴ τὸν Ἐρασιστράτου τοῦ Φαίακος ἐλέγξας λόγον,
εἰπόντος ὥς εἰσι δημοσίᾳ μὲν Λακεδαιμόνιοι βελτίονες,
8 ἰδίᾳ δ' Ἀθηναῖοι. βασιλέα γὰρ αὑτὸν καὶ στρατηγὸν
ἄριστον ἐπιδειξάμενος, ἔτι βελτίονα καὶ ἡδίονα τοῖς
χρωμένοις ἰδίᾳ φίλον καὶ συνήθη παρέσχε. τοῦ δὲ Περσι-
κοῦ νομίσματος χάραγμα τοξότην ἔχοντος, ἀναζευγνύων
ἔφη ⟨τρισ⟩μυρίοις τοξόταις ὑπὸ βασιλέως ἐξελαύνεσθαι
τῆς Ἀσίας· τοσούτων γὰρ εἰς Ἀθήνας καὶ Θήβας κο-
μισθέντων καὶ διαδοθέντων τοῖς δημαγωγοῖς, ἐξεπο-
λεμώθησαν οἱ δῆμοι πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας.
a. 394 **16.** Ὡς δὲ διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐβάδιζε διὰ τῆς 237 Z[1] 159 S
d Θρᾴκης, ἐδεήθη μὲν οὐδενὸς τῶν βαρβάρων, πέμπων δὲ
πρὸς ἑκάστους ἐπυνθάνετο, πότερον ὡς φιλίαν ἢ ὡς
2 πολεμίαν διαπορεύηται τὴν χώραν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι
πάντες φιλικῶς ἐδέχοντο καὶ παρέπεμπον, ὡς ἕκαστος
δυνάμεως εἶχεν· οἱ δὲ καλούμενοι Τρωχαλεῖς, οἷς καὶ

12 mor. 211b || **17** Plut. Artox. 20, 6 mor. 211b || **23** c. 16 mor. 211c–f Xen. Ag. 2, 1–5 Hell. 4, 3, 1–9 Diod. 14, 83, 3

[SY (= NGL)] **3** προσαπέσκωψε S || **7** τ' αὐτὴν Rei. (qui τῆς Ἀγ. πρός τ' αὐτ. τιμ. κ. πρ. τ. ν. [τῆς] εὐλ.): ταύτην (τὴν αὐτὴν N) || **12** καταλιπὼν mor. || **13** δὴ τὸν om. Y | δημοστράτου S[m] Y || **14** ὥς εἰσι] ὡσεὶ L || **15** ἑαυτὸν Y || **19** τρισμυρίοις Artox. mor.: μυρίοις | τοῦ βασιλέως mor. || **20** ἀθηναίους S | κομισθέντων διὰ Τιμοκράτους χρυσῶν δαρεικῶν καὶ διαδ. mor. || **27** πάντες om. mor. || **27.28** ὡς ἕκ. δυν. εἶχεν om. Y et mor. || **28** τράλλεις Y τρωαδεῖς mor.

Ξέρξης ἔδωκεν ὡς λέγεται δῶρα, τῆς διόδου μισθὸν a.394
ᾔτουν τὸν Ἀγησίλαον ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα καὶ το-
σαύτας γυναῖκας. ὁ δὲ κατειρωνευσάμενος αὐτοὺς καὶ 3
φήσας ,,τί οὖν οὐκ εὐθὺς ἦλθον ληψόμενοι;" προῆγε, καὶ
συμβαλὼν αὐτοῖς παρατεταγμένοις, ἐτρέψατο καὶ διέ-
φθειρε πολλούς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Μακε- 4
δόνων ἐρώτημα προσέπεμψε· φήσαντος δὲ βουλεύσεσθαι, e
,,βουλευέσθω τοίνυν ἐκεῖνος" εἶπεν, ,,ἡμεῖς δ' ἤδη πο-
ρευώμεθα." θαυμάσας οὖν τὴν τόλμαν αὐτοῦ καὶ δεί-
σας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν ὡς φίλον προάγειν. τῶν δὲ 5
Θετταλῶν τοῖς πολεμίοις συμμαχούντων, ἐπόρθει τὴν
χώραν. εἰς δὲ Λάρισσαν ἔπεμψε Ξενοκλέα καὶ Σκύθην
περὶ φιλίας· συλληφθέντων δὲ τούτων καὶ παραφυλατ-
τομένων, οἱ μὲν ἄλλοι βαρέως φέροντες ᾤοντο δεῖν τὸν
Ἀγησίλαον περιστρατοπεδεύσαντα πολιορκεῖν τὴν Λά-
ρισσαν, ὁ δὲ φήσας οὐκ ἂν ἐθελῆσαι Θεσσαλίαν ὅλην
λαβεῖν ἀπολέσας τῶν ἀνδρῶν τὸν ἕτερον, ὑποσπόνδους
238 Z[1] αὐτοὺς ἀπέλαβε. καὶ τοῦτ' ἴσως ἐπ' Ἀγησιλάῳ θαυμα- 6 f
στὸν οὐκ ἦν, ὃς πυθόμενος μάχην μεγάλην γεγονέναι περὶ
Κόρινθον [καὶ ἄνδρας τῶν πάνυ ἐνδόξων ὡς ἔνι μάλιστα
αἰφνίδιον ἀπολωλέναι] καὶ Σπαρτιατῶν μὲν ὀλίγους
παντάπασι τεθνηκέναι, παμπόλλους δὲ τῶν πολεμίων,
οὐκ ὤφθη περιχαρὴς οὐδ' ἐπηρμένος, ἀλλὰ καὶ πάνυ βαρὺ

10 Paus. 3, 9, 12 ‖ **19** mor. 191a Xen. Ag. 7, 5 Nep. Ag. 5

[SY (= NGL)] **1** *Ξέρξης ὡς λέγεται ἔδωκε* mor. ‖ **4** *προοῆγε* (i. e. *προσῆγε*?) **S** ‖ **5.6** *τρεψάμενος καὶ διαφθείρας πολλοὺς διῆλθε* mor. ‖ **7** *φήσαντος δ' ἐκείνου* mor. | *βουλεύεσθαι* **N** mor. ‖ **8** *ἐκεῖνος* om. mor. | *δ' ἤδη* **S**: *δὲ δὴ* **Y** | *πορευσώμεθα* **N** *πορευσόμεθα* **GL** mor. ‖ **9** *αὐτοῦ* om. mor. ‖ **10** *ὁ βασιλεὺς* om. mor. | *προσάγειν* **SGL** *προαίρειν* mor. ‖ **13** *παραφυλασσομένων* **Y** ‖ **15** *παραστρατοπεδεύσαντα* **G** ‖ **20.21** *καὶ – ἀπολωλέναι* om. mor., del. Sch., 'suo loco erunt transposita post *Κόνωνος*' (p. 215, 2) Sint. ‖ **21.22** *παντάπασιν ὀλίγους τεθνάναι* mor. ‖ **22** *δὲ πολεμίους* **N** ‖ **23** *ἐπηρμένος τῇ νίκῃ* mor. | *πάνυ* **Y** mor.: *μάλα* **S** | *βαρὺ*] *βαθὺ* **N**

στενάξας „φεῦ τῆς Ἑλλάδος“ ἔφη „τοσούτους ἄνδρας
ἀπολωλεκυίας ὑφ᾽ αὐτῆς, ὅσοι ζῶντες ἐδύναντο νικᾶν
7 ὁμοῦ σύμπαντας τοὺς βαρβάρους μαχόμενοι.“ τῶν δὲ 160 S
605 Φαρσαλίων προσκειμένων αὐτῷ, καὶ κακουργούντων τὸ
στράτευμα πεντακοσίοις ἱππεῦσιν, ἐμβαλεῖν κελεύσας τοὺς
σὺν αὐτῷ καὶ τρεψάμενος, ἔστησε τρόπαιον ὑπὸ τῷ
8 Ναρθακίῳ. καὶ τὴν νίκην ἐκείνην ὑπερηγάπησεν, ὅτι
συστησάμενος ἱππικὸν αὐτὸς δι᾽ αὑτοῦ, τούτῳ μόνῳ τοὺς
μέγιστον ἐφ᾽ ἱππικῇ φρονοῦντας ἐκράτησεν.

17. Ἐνταῦθα Διφρίδας οἴκοθεν ἔφορος ὢν ἀπήντησεν
2 αὐτῷ, κελεύων εὐθὺς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Βοιωτίαν. ὁ δὲ
καίπερ ἀπὸ μείζονος παρασκευῆς ὕστερον τοῦτο ποιῆσαι
διανοούμενος, οὐδὲν ᾤετο δεῖν ἀπειθεῖν τοῖς ἄρχουσιν,
b ἀλλὰ τοῖς τε μεθ᾽ ἑαυτοῦ προεῖπεν ἐγγὺς εἶναι τὴν 239 Z'
ἡμέραν ἐφ᾽ ἣν ἐξ Ἀσίας ἥκουσι, καὶ δύο μόρας μετ-
3 επέμψατο τῶν περὶ Κόρινθον στρατευομένων. οἱ δ᾽ ἐν τῇ
πόλει Λακεδαιμόνιοι τιμῶντες αὐτὸν ἐκήρυξαν τῶν νέων
τὸν βουλόμενον ἀπογράφεσθαι τῷ βασιλεῖ βοηθεῖν·
ἀπογραψαμένων δὲ πάντων προθύμως, οἱ ἄρχοντες
πεντήκοντα τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ ῥωμαλεωτάτους
4 ἐκλέξαντες ἀπέστειλαν. ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος εἴσω Πυλῶν
παρελθών, καὶ διοδεύσας τὴν Φωκίδα φίλην οὖσαν, ἐπεὶ
τῆς Βοιωτίας πρῶτον ἐπέβη καὶ περὶ τὴν Χαιρώνειαν
14. Aug. 394 κατεστρατοπέδευσεν, ἅμα μὲν τὸν ἥλιον ἐκλείποντα καὶ
γινόμενον μηνοειδῆ κατεῖδεν, ἅμα δ᾽ ἤκουσε τεθνάναι

10 mor. 212a ‖ **24** Xen. Hell. 4, 3, 10–14 Diod. 14, 83, 4–7 Polyaen. 2, 1, 3 Iustin. 6, 3

[**SY** (= **NGL**)] **1** *τῆς] τᾶς*, deinde *ἃ τοσούτους ὑφ᾽ αὐτᾶς ἀπολώλεκεν ὅσοις ἀρκεῖ* (*ἄρκει* Zie.) *τοὺς βαρβάρους νικᾶν ἅπαντας* mor. utroque loco ‖ **4** *αὐτῷ* om. mor. | *κακουργούντων* mor. Xen. Hell. 4, 3, 3: *κακούντων* **Y** *καλούντων* **S** ‖ **4. 5** *αὐτοῦ τὸ στράτευμα* mor. ‖ **5** distinguebant ante *πεντακοσίοις* | *τοὺς* Kurtzii hab. **N**: om. **SGL** (*ἐμβαλεῖν – καὶ* om. mor.) ‖ **6** *καὶ* del. Stegmann | *αὐτοὺς τρόπ. ἔστ.* mor. ‖ **7** *ναρθακίῳ* **NL**[2] mor.: *καρθακίῳ* **SGL**[1] | *ἐκείνην ὑπερηγάπησεν* **S**: *ὑπ. ἐκ.* **Y** *ἐκ. πάντων ὑπ.* mor. ‖ **8** *τὸ ἱππικὸν* mor. | *ἑαυτοῦ* **Y** mor. ‖ **12** *καίτοι ἐκ μείζ.* mor. ‖ **15** *μόρας* Mu.: *μοίρας* ‖ **18** *ἀπογράφεσθαι τὸν βουλόμενον* **Y** ‖ **21** *ἐκλεξάμενοι* **Y** ‖ **25** *γενόμενον* **S**

Πείσανδρον, ἡττημένον ναυμαχίᾳ περὶ Κνίδον ὑπὸ c
Φαρναβάζου καὶ Κόνωνος. ἠχθέσθη μὲν οὖν ὡς εἰκὸς 5
ἐπὶ τούτοις, καὶ διὰ τὸν ἄνδρα καὶ διὰ τὴν πόλιν, ὅπως
δὲ μὴ τοῖς στρατιώταις ἐπὶ μάχην βαδίζουσιν ἀθυμία καὶ
φόβος ἐμπέσῃ, τἀναντία λέγειν ἐκέλευσε τοὺς ἀπὸ θα-
λάσσης ἥκοντας, ὅτι νικῶσι τῇ ναυμαχίᾳ, καὶ προελθὼν
αὐτὸς ἐστεφανωμένος, ἔθυσεν εὐαγγέλια καὶ διέπεμψε
μερίδας τοῖς φίλοις ἀπὸ τῶν τεθυμένων.

161 S **18.** *Ἐπεὶ δὲ προϊὼν καὶ γενόμενος ἐν Κορωνείᾳ κατ-*
εῖδε τοὺς πολεμίους καὶ κατώφθη, παρετάξατο, δοὺς
Ὀρχομενίοις τὸ εὐώνυμον κέρας, αὐτὸς δὲ τὸ δεξιὸν
ἐπῆγεν· οἱ δὲ Θηβαῖοι τὸ μὲν δεξιὸν εἶχον αὐτοί, τὸ δ'
εὐώνυμον Ἀργεῖοι. λέγει δὲ τὴν μάχην ὁ Ξενοφῶν (Ag. 2 d
240 Z[1] 2, 9 = Hell. 4, 3, 16) *ἐκείνην οἵαν οὐκ ἄλλην τῶν τότε γε-*
νέσθαι· καὶ ⟨γὰρ⟩ παρῆν αὐτὸς τῷ Ἀγησιλάῳ συναγω-
νιζόμενος ἐξ Ἀσίας διαβεβηκώς. ἡ μὲν οὖν πρώτη σύρ- 3
ραξις οὐκ ἔσχεν ὠθισμὸν οὐδ' ἀγῶνα πολύν, ἀλλ' οἵ τε
Θηβαῖοι ταχὺ τοὺς Ὀρχομενίους ἐτρέψαντο, καὶ τοὺς
Ἀργείους ὁ Ἀγησίλαος· ἐπεὶ δ' ἀκούσαντες ἀμφότεροι τὰ 4
εὐώνυμα πιεζεῖσθαι καὶ φεύγειν ἀνέστρεψαν, ἐνταῦθα τῆς
νίκης ἀκινδύνου παρούσης, εἰ τῆς κατὰ στόμα μάχης
ὑφέσθαι τοῖς Θηβαίοις ἠθέλησε καὶ παίειν ἑπόμενος
παραλλάξαντας, ὑπὸ θυμοῦ καὶ φιλονικίας ἐναντίος
ἐχώρει τοῖς ἀνδράσιν, ὤσασθαι κατὰ κράτος βουλόμενος. e
οἱ δ' οὐχ ἧττον ἐρρωμένως ἐδέξαντο, καὶ μάχη γίνεται δι' 5
ὅλου μὲν ἰσχυρὰ τοῦ στρατεύματος, ἰσχυροτάτη δὲ κατ'
ἐκεῖνον αὐτὸν ἐν τοῖς πεντήκοντα τεταγμένον, ὧν εἰς
καιρὸν ἔοικεν ἡ φιλοτιμία τῷ βασιλεῖ γενέσθαι καὶ

9 c. 18 Xen. Ag. 2, 9–12 Hell. 4, 3, 15–19 Diod. 14, 84, 1. 2 Paus. 3, 9, 13. 9, 6, 4 Polyaen. 2, 1, 4. 19 Nep. Ag. 4, 5 Iustin. 6, 4, 13 Frontin. 2, 6, 6 || **13** mor. 212a

[**SY** (= **NGL**)] **2** *οὖν* om. **Y** || **4** *μὴ*] *μηδὲ* **S** || **5** *θαλάττης* **Y** || **6** *νικῶσι* **SN** Polyaen.: *νικῶεν* **GL** | *τὴν ναυμαχίαν* **S** ante corr. || **7** *διέπεμψε* Polyaen.: *διέπεμπε* || **14** *τότε* Sol.: *πώποτε* **SY** (*τῶν γ' ἐφ' ἡμῶν* Xen. *τὴν μεγίστην μάχην . . . τῶν καθ' ἑαυτὸν γενομένων* mor.) || **15** *γὰρ* add. Rei. || **20** *πιέζεσθαι* **Y** | *ἀνέζευξαν* S^t || **23** *φιλονεικίας* **Y**

6 σωτήριος. ἀγωνιζόμενοι γὰρ ἐκθύμως καὶ προκινδυ-
a. 394 νεύοντες, ἄτρωτον μὲν αὐτὸν οὐκ ἠδυνήθησαν φυλάξαι,
πολλὰς δὲ διὰ τῶν ὅπλων εἰς τὸ σῶμα δεξάμενον πληγὰς
δόρασι καὶ ξίφεσι μόλις ἀνήρπασαν ζῶντα, καὶ συμφρά-
ξαντες πρὸ αὐτοῦ πολλοὺς μὲν ἀνῄρουν, πολλοὶ δ' ἔπιπτον.
7 ὡς δὲ μέγ' ἔργον ἦν ὤσασθαι προτροπάδην τοὺς Θη-
f βαίους, ἠναγκάσθησαν ὅπερ ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἐβούλοντο
8 ποιῆσαι· διέστησαν γὰρ αὐτοῖς τὴν φάλαγγα καὶ διέσχον,
εἶτ' ἀτακτότερον ἤδη πορευομένους ὡς διεξέπεσον
9 ἀκολουθοῦντες καὶ παραθέοντες, ἐκ πλαγίων ἔπαιον. οὐ
μὴν ἐτρέψαντό γ', ἀλλ' ἀπεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι πρὸς τὸν
Ἑλικῶνα, μέγα τῇ μάχῃ φρονοῦντες, ὡς ἀήττητοι καθ' 241 Z[1]
αὐτοὺς γεγονότες.

606 **19.** Ἀγησίλαος δὲ καίπερ ὑπὸ τραυμάτων πολλῶν 162 S
κακῶς τὸ σῶμα διακείμενος, οὐ πρότερον ἐπὶ σκηνὴν
ἀπῆλθεν, ἢ φοράδην ἐνεχθῆναι πρὸς τὴν φάλαγγα καὶ τοὺς
2 νεκροὺς ἰδεῖν ἐντὸς τῶν ὅπλων συγκεκομισμένους. ὅσοι
μέντοι τῶν πολεμίων εἰς τὸ ἱερὸν κατέφυγον, πάντας
ἐκέλευσεν ἀφεθῆναι· πλησίον γάρ ὁ νεώς ἐστι τῆς
Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς, καὶ πρὸ αὐτοῦ τρόπαιον ἕστηκεν, ὃ
a. 447 πάλαι Βοιωτοὶ Σπάρτωνος στρατηγοῦντος ἐνταῦθα νική-
σαντες Ἀθηναίους καὶ Τολμίδην ἀποκτείναντες ἔστησαν.
3 ἅμα δ' ἡμέρᾳ βουλόμενος ἐξελέγξαι τοὺς Θηβαίους ὁ
Ἀγησίλαος εἰ διαμαχοῦνται, στεφανοῦσθαι μὲν ἐκέλευσε
b τοὺς στρατιώτας, αὐλεῖν δὲ τοὺς αὐλητάς, ἱστάναι δὲ καὶ
4 κοσμεῖν τρόπαιον ὡς νενικηκότας. ὡς δ' ἔπεμψαν οἱ
πολέμιοι νεκρῶν ἀναίρεσιν αἰτοῦντες, ἐσπείσατο, καὶ τὴν
νίκην οὕτως ἐκβεβαιωσάμενος εἰς Δελφοὺς ἀπεκομίσθη,
Πυθίων ἀγομένων, καὶ τήν τε πομπὴν ἐπετέλει τῷ θεῷ

14 c. 19 Xen. Ag. 2, 13–16 Hell. 4, 3, 20. 21 Diod. 14, 84, 2 Paus. 3, 9, 13 Polyaen. 2, 1, 5. 23 Nep. Ag. 4, 6 ‖ **14** mor. 212a

[**SY** (= **NGL**)] **2** *μὲν οὐκ ἐδυνήθησαν αὐτὸν* **Y** ‖ **3** *δεξάμενον εἰς τὸ σῶμα* **Y** ‖ **8** *ἑαυτοῖς* **S** ‖ **11** *ἔτρεψαν ἀλλ'* **Y** ‖ **12** *μέγα τῇ μάχῃ*] *μετὰ τὴν μάχην* **S** ‖ **14** *καίτοι ὑπὸ πολλῶν τραυμάτων* mor. ‖ **17** *ἐντὸς*] *ἐν τοῖς*, sed corr. m. 1, **S** | *συγκεκομισμένους* **L**[2]: *συγκεκομμένους* **L**[1]**G** *συγκεκοσμημένους* **N** *συγκειμένους* **S** ‖ **19** *ἐστιν ὁ τῆς* **Y** ‖ **26** *ὡς δ'*] *ἐπεὶ δὲ* **S**[t]

καὶ τὴν δεκάτην ἀπέθυσε τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας λαφύρων,
ἑκατὸν ταλάντων γενομένην.
Ἐπεὶ δ᾽ ἀπενόστησεν οἴκαδε, προσφιλὴς μὲν ἦν εὐθὺς 5
τοῖς πολίταις καὶ περίβλεπτος ἀπὸ τοῦ βίου καὶ τῆς δι-
αίτης· οὐ γὰρ ὥσπερ οἱ πλεῖστοι τῶν στρατηγῶν καινὸς 6
ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ξένης, κατακεκηλημένος ὑπ᾽ ἀλλο-
τρίων ἐθῶν καὶ δυσκολαίνων πρὸς τὰ οἴκοι καὶ ζυγο- c
242 Z¹ *μαχῶν, ἀλλ᾽ ὁμοίως τοῖς μηδεπώποτε τὸν Εὐρώταν δια-*
βεβηκόσι τὰ παρόντα τιμῶν καὶ στέργων, οὐ δεῖπνον
ἤλλαξεν, οὐ λουτρόν, οὐ θεραπείαν γυναικός, οὐχ ὅπλων
κόσμον, οὐκ οἰκίας κατασκευήν, ἀλλὰ καὶ τὰς θύρας
ἀφῆκεν οὕτως οὔσας σφόδρα παλαιάς, ὡς δοκεῖν εἶναι
ταύτας ἐκείνας ἃς ἐπέθηκεν Ἀριστόδημος. καὶ τὸ κάννα- 7
θρόν φησιν ὁ Ξενοφῶν (Ag. 8, 7) *οὐδέν τι σεμνότερον*
εἶναι τῆς ἐκείνου θυγατρὸς ἢ τῶν ἄλλων. κάνναθρα δὲ 8
καλοῦσιν εἴδωλα γρυπῶν ξύλινα καὶ τραγελάφων, ἐν οἷς
163 S *κομίζουσι τὰς παῖδας ἐν ταῖς πομπαῖς. ὁ μὲν οὖν Ξενοφῶν* 9
ὄνομα τῆς Ἀγησιλάου θυγατρὸς οὐ γέγραφε, καὶ ὁ
Δικαίαρχος (fr. 65 Wehrli) *ἐπηγανάκτησεν, ὡς μήτε τὴν* d
Ἀγησιλάου θυγατέρα μήτε τὴν Ἐπαμεινώνδου μητέρα γι-
νωσκόντων ἡμῶν· ἡμεῖς δ᾽ εὕρομεν ἐν ταῖς Λακωνικαῖς 10
ἀναγραφαῖς (FGrH 596 F 5) *ὀνομαζομένην γυναῖκα μὲν*
Ἀγησιλάου Κλεόραν, θυγατέρας δ᾽ Εὐπωλίαν καὶ Ἱππολύ-
ταν. ἔστι δὲ καὶ λόγχην ἰδεῖν αὐτοῦ κειμένην ἄχρι νῦν ἐν 11
Λακεδαίμονι, μηδὲν τῶν ἄλλων διαφέρουσαν.

20. *Οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὁρῶν ἐνίους τῶν πολιτῶν ἀφ᾽ ἱππο-*
τροφίας δοκοῦντας εἶναί τινας καὶ μέγα φρονοῦντας,

9 Xen. Ag. 8, 7 Nep. Ag. 7, 4 ‖ **26** c. 20 mor. 212b–d ‖ **26** – p. 218, **3** Xen. Ag. 9, 6 Paus. 3, 8, 1. 2. 15, 1. 5, 12, 5. 6, 1, 6. 7 Anth. Pal. 13, 16 IG V 1, 235. 1564a

[**SY** (= **NGL**)] **1** *ἀπέθυσε* **S** Xen. Hell. 4, 3, 21: *ἀπέθυε* **Y** ‖ **5** *κενὸς* **SN** ‖ **6** *κατακεκηλημένος* Rei.: *καὶ κεκινημένος* (cf. Numa 20, 4 Ant. 36, 1 Mar. 44, 7 Ag. Cleom. 23, 1) ‖ **7** *καὶ*² om. **GL** ‖ **13** *τὸ*] *τὸν* **S** | *κάναθρον* **Y** ‖ **15** *ἄλλων καννάθρων. κάνναθρα* **S** | *κάναθρα* **Y** ‖ **19** *δικαιάρχιος* **S** ‖ **20** *ἐπαμινώνδου* codd. | *ἐπιγινωσκόντων* **Y** ‖ **23** *κλεώραν* **NC** *Κλεόλαν* Dindorf | *εὐπώλειαν* **S** | *Ἱππολύταν* H. Keil, Anal. epigr. 161: *προλύταν* **Y** *προαύγαν* **S** ‖ **27** *μεγάλα* **GL** (*μεγαλοφρονοῦντας* mor.)

ἔπεισε τὴν ἀδελφὴν Κυνίσκαν ἅρμα καθεῖσαν Ὀλυμπίασιν
e *ἀγωνίσασθαι, βουλόμενος ἐνδείξασθαι τοῖς Ἕλλησιν ὡς*
οὐδεμιᾶς ἐστιν ἀρετῆς, ἀλλὰ πλούτου καὶ δαπάνης ἡ νίκη.
2 *Ξενοφῶντα δὲ τὸν σοφὸν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ σπουδαζόμενον* 243Z[1]
ἐκέλευε τοὺς παῖδας ἐν Λακεδαίμονι τρέφειν μεταπεμψάμε-
νον, ὡς μαθησομένους τῶν μαθημάτων τὸ κάλλιστον,
ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν.
3 *Τοῦ δὲ Λυσάνδρου τετελευτηκότος εὑρὼν ἑταιρίαν*
πολλὴν συνεστῶσαν, ἣν ἐκεῖνος εὐθὺς ἐπανελθὼν ἀπὸ
τῆς Ἀσίας συνέστησεν ἐπὶ τὸν Ἀγησίλαον, ὥρμησεν αὐ-
4 *τὸν ἐξελέγχειν οἷος ἦν ζῶν πολίτης· καὶ λόγον ἀναγνοὺς*
ἐν βιβλίῳ καταλελειμμένον, ὃν ἔγραψε μὲν Κλέων ὁ Ἁλι-
καρνασσεύς (FGrH 583 T 1), *ἔμελλε δὲ λέγειν ἀναλαβὼν ὁ*
f *Λύσανδρος ἐν τῷ δήμῳ περὶ πραγμάτων καινῶν καὶ μετα-*
5 *στάσεως τοῦ πολιτεύματος, ἠθέλησεν εἰς μέσον ἐξενεγκεῖν.*
ἐπεὶ δέ τις τῶν γερόντων τὸν λόγον ἀναγνοὺς καὶ φοβηθεὶς
τὴν δεινότητα, συνεβούλευσε μὴ τὸν Λύσανδρον ἀνορύττειν,
ἀλλὰ τὸν λόγον μᾶλλον αὐτῷ συγκατορύττειν, ἐπείσθη
6 *καὶ καθησύχασε. τοὺς δ' ὑπεναντιουμένους αὐτῷ φανερῶς*
μὲν οὐκ ἔβλαπτε, διαπραττόμενος δὲ πέμπεσθαί τινας ἀεὶ
607 *στρατηγοὺς καὶ ἄρχοντας ἐξ αὐτῶν, ἐπεδείκνυε γινομένους* 164 S
ἐν ταῖς ἐξουσίαις πονηροὺς καὶ πλεονέκτας, εἶτα κρινο-
μένοις πάλιν αὖ βοηθῶν καὶ συναγωνιζόμενος, οἰκείους
ἐκ διαφόρων ἐποιεῖτο καὶ μεθίστη πρὸς ἑαυτόν, ὥστε
7 *μηδέν' ἀντίπαλον εἶναι. καὶ γὰρ ⟨ὁ⟩ ἕτερος βασιλεὺς*
Ἀγησίπολις, ἅτε δὴ πατρὸς μὲν ὢν φυγάδος, ἡλικίᾳ δὲ
παντάπασι μειράκιον, φύσει δὲ πρᾶος καὶ κόσμιος, οὐ

8–19 Plut. Lys. 25, 1. 30, 3 mor. 229f Diod. 14, 13, 8 Nep. Lys. 3, 5 ‖ **25** Diod. 15, 19, 4

[SY (= NGL)] **1** *καθίσασαν* **Y** mor. ‖ **3** *ἀρετῆς, πλούτου δὲ καὶ δαπ. τὰ τοιαῦτα* mor. ‖ **4** *μετ' αὐτοῦ* **S** ‖ **8** *τεθνηκότος* **S**^{t} | *ἑταιρείαν* **G** mor. ‖ **9** *ἀπὸ*] *ἐκ* **S**^{m} ‖ **11** *ἦν* s. s. **L**^{1} ‖ **12** *ἀπολελειμμένον*: em. Emp. | *μὲν* om. **S** | *ἁλικαρνασεὺς* **Y** ‖ **16** *ἀναγνοὺς*] *ἐπελθὼν* mor. 212c ‖ **18** *ἀλλὰ καὶ* mor. 229f ‖ **19** *ἡσύχασε* mor. ‖ **20** *ἔβλαπτε*] *ἐτάραττε* mor. ‖ **21** *γενομένους* **G** ‖ **24** *ἐκ διαφόρων* om. mor. | *αὑτὸν* **Y** ‖ **25** *μηθένα* **Y** | *καὶ γὰρ ⟨ὁ⟩* Zie.: *ὁ γὰρ* **SGL** *καὶ γὰρ* **N** ‖ **26** *δὴ* om. **S**

244 Z¹ πολλὰ τῶν πολιτικῶν ἔπραττεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτον 8
ἐποιεῖτο χειροήθη. συσσιτοῦσι γὰρ οἱ βασιλεῖς εἰς ταὐτὸ
φοιτῶντες φιδίτιον ὅταν ἐπιδημῶσιν. εἰδὼς οὖν ἔνοχον 9
ὄντα τοῖς ἐρωτικοῖς τὸν Ἀγησίπολιν, ὥσπερ ἦν αὐτός,
ἀεί τινος ὑπῆρχε λόγου περὶ τῶν ἐν ὥρᾳ, καὶ προῆγε τὸν
νεανίσκον εἰς ταὐτὸ καὶ συνήρα καὶ συνέπραττε, τῶν b
Λακωνικῶν ἐρώτων οὐδὲν αἰσχρόν, αἰδῶ δὲ πολλὴν καὶ
φιλοτιμίαν καὶ ζῆλον ἀρετῆς ἐχόντων, ὡς ἐν τοῖς περὶ
Λυκούργου γέγραπται (c. 17.18).

21. Μέγιστον οὖν δυνάμενος ἐν τῇ πόλει, διαπράτ-
τεται Τελευτίαν τὸν ὁμομήτριον ἀδελφὸν ἐπὶ τοῦ ναυ-
τικοῦ γενέσθαι. καὶ στρατευσάμενος εἰς Κόρινθον, αὐτὸς a. 391 2 (?)
μὲν ᾕρει κατὰ γῆν τὰ μακρὰ τείχη, ταῖς δὲ ναυσὶν ὁ
Τελευτίας .... Ἀργείων δὲ τὴν Κόρινθον ἐχόντων τότε a. 390 3 (?)
καὶ τὰ Ἴσθμια συντελούντων, ἐπιφανεὶς ἐκείνους μὲν
ἐξήλασεν ἄρτι τῷ θεῷ τεθυκότας, τὴν παρασκευὴν
ἅπασαν ἀπολιπόντας· ἐπεὶ δὲ τῶν Κορινθίων ὅσοι φυ- 4
γάδες ἔτυχον παρόντες ἐδεήθησαν αὐτοῦ τὸν ἀγῶνα c
διαθεῖναι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, αὐτῶν δ' ἐκείνων
διατιθέντων καὶ συντελούντων, παρέμεινε καὶ παρέσχεν
ἀσφάλειαν. ὕστερον δ' ἀπελθόντος αὐτοῦ, πάλιν ὑπ' 5
Ἀργείων ἤχθη τὰ Ἴσθμια, καί τινες μὲν ἐνίκησαν πάλιν,
εἰσὶ δ' οἳ νενικηκότες πρότερον, ἡττημένοι δ' ὕστερον
ἀνεγράφησαν. ἐπὶ τούτῳ δὲ πολλὴν ἀπέφηνε δειλίαν 6
165 S κατηγορεῖν ἑαυτῶν τοὺς Ἀργείους ὁ Ἀγησίλαος, εἰ σεμ-
245 Z¹ νὸν οὕτω καὶ μέγα τὴν ἀγωνοθεσίαν ἡγούμενοι, μάχε-
σθαι περὶ αὐτῆς οὐκ ἐτόλμησαν. αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα 7
πάντα μετρίως ᾤετο δεῖν ἔχειν· καὶ τοὺς μὲν οἴκοι χο-

1 Xen. Hell. 5, 3, 20 || **10** Xen. Hell. 4, 4, 19 Ag. 2, 17 || **14** Xen. Hell. 4, 5, 1. 2 Diod. 14, 86, 5 Paus. 3, 10, 1

[**SY** (= **NGL**)] **2** τὸ αὐτὸ **Y** || **3** φειδήτιον **NG** | ἔνοχλον **L** || **6** ταῦτα **S** || **8—9** ὡς – γέγραπται del. Michaëlis || **11** τελευτίδαν **NL**² et v. **14** || **12** στρατευσάμενον **S** || **13** τὰς δὲ ναῦς Leonclavius || **14** lac. stat. Sint. || **17** ἀπολείποντας **S** || **23** ὕστερον δὲ ἡττημένοι **Y** || **24** ἀπεφήνατο Rei. || **25** αὐτῶν **S** || **28** πάντα om. **N**

d *ρούς καὶ ἀγῶνας ἐπεκόσμει, καὶ συμπαρῆν ἀεὶ φιλοτιμίας*
καὶ σπουδῆς μεστὸς ὤν, καὶ οὔτε παίδων οὔτε παρθένων
ἁμίλλης ἀπολειπόμενος, ἃ δὲ τοὺς ἄλλους ἑώρα θαυμάζον-
8 *τας, ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν. καί ποτε Καλλιππίδης ὁ τῶν*
τραγῳδιῶν ὑποκριτής, ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς
Ἕλλησι καὶ σπουδαζόμενος ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν
ἀπήντησεν αὐτῷ καὶ προσεῖπεν, ἔπειτα σοβαρῶς εἰς τοὺς
⟨συμ⟩περιπατοῦντας ἐμβαλὼν ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο, νομίζων
ἐκεῖνον ἄρξειν τινὸς φιλοφροσύνης, τέλος δ' εἶπεν „οὐκ
ἐπιγινώσκεις μ' ὦ βασιλεῦ;" κἀκεῖνος ἀποβλέψας πρὸς
αὐτὸν εἶπεν· „ἀλλ' οὐ τύγ' ἐσσὶ Καλλιππίδας ὁ δεικη-
λίκτας;" οὕτω δὲ Λακεδαιμόνιοι τοὺς μίμους καλοῦσι.
e 9 *παρακαλούμενος δὲ πάλιν ἀκοῦσαι τοῦ τὴν ἀηδόνα*
10 *μιμουμένου, παρῃτήσατο φήσας· „αὐτᾶς ἄκουκα." τοῦ δ'*
ἰατροῦ Μενεκράτους, ἐπεὶ κατατυχὼν ἔν τισιν ἀπεγνω-
σμέναις θεραπείαις Ζεὺς ἐπεκλήθη, φορτικῶς ταύτῃ
χρωμένου τῇ προσωνυμίᾳ, καὶ δὴ καὶ πρὸς ἐκεῖνον
ἐπιστεῖλαι τολμήσαντος οὕτως· „Μενεκράτης Ζεὺς βασιλεῖ 246 Z[1]
Ἀγησιλάῳ χαίρειν", ἀντέγραψε· „βασιλεὺς Ἀγησίλαος
Μενεκράτει ὑγιαίνειν."

a. 390 (?) **22.** *Διατρίβοντος δὲ περὶ τὴν Κορινθίαν αὐτοῦ, καὶ*
τὸ Ἡραῖον εἰληφότος, καὶ τὰ αἰχμάλωτα τοὺς στρατιώ-
τας ἄγοντας καὶ φέροντας ἐπιβλέποντος, ἀφίκοντο πρέσ-
f 2 *βεις ἐκ Θηβῶν περὶ φιλίας. ὁ δὲ μισῶν μὲν ἀεὶ τὴν πόλιν,*

4–12 mor. 212e–f ‖ **12** Hesych. s. v. *δεικηλισταί* ‖ **13** Plut. Lyc. 20, 12 mor. 191b 212f 231c ‖ **14** mor. 191a 213a Athen. 7, 289d Ael. v. h. 12, 51 ‖ **21** c. 22 Xen. Hell. 4, 5, 5–10. 18 Ag. 2, 18. 19 Diod. 14, 91, 2 Paus. 3, 10, 1 Nep. Iphicr. 2, 3

[SY (= NGL)] **1** *ἐπεσκόπτει* **N** ‖ **5** *τραγωδῶν* **NG** ‖ **8** *συμπεριπατοῦντας* mor.: *περιπατοῦντας* | *ἐμβάλλων* **S** ‖ **9** *ἄρξαι* mor. | *φιλοφρονήσεως* mor. ‖ **10** *ὦ* om. **Y** | *ὦ βασιλεῦ, οὐδ' ἤκουσας ὅστις εἰμί; ὁ δ' Ἀγησίλαος ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν* mor. ‖ **11** *εἶπεν* om. **N** mor. (fortasse recte) | *τύγ' ἐσσὶ* **scripsi**: *τύ ἐσσι* mor. *συγεντι* **S** *σύγ' ἐσσὶ* **Y** | *δεικηλίκτας* mor.: *δικηδιάκτας* S^{t} *δικηνλίκτας* S^{m} *δικηλίκτας* **Y** ‖ **12** *οἱ λακεδαιμόνιοι* **N** ‖ **14** *αὐτὸς* **G** ‖ **15. 16** *ἀπεγνωσμένοις θεραπεύμασι* S^{t} ‖ **17** *καὶ δὴ καὶ* **S**: *καὶ δὴ τὰ* **N** *καὶ δῆτα* **GL** *καὶ δὴ* mor. 213a ‖ **19** *χαίρειν, οὐκ ἀναγνοὺς τὰ λοιπὰ ἀντέγραψε* mor. 213a ‖ **21** *κορινθίων* **G**

οἰόμενος δὲ τότε καὶ συμφέρειν ἐνυβρίσαι, προσεποιεῖτο
μήθ' ὁρᾶν αὐτοὺς μήτ' ἀκούειν ἐντυγχανόντων. ἔπαθε δὲ 3
πρᾶγμα νεμεσητόν· οὔπω γὰρ ἀπηλλαγμένων τῶν
Θηβαίων, ἧκόν τινες ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ τὴν μόραν ὑπ'
166S *Ἰφικράτους κατακεκόφθαι. καὶ πάθος τοῦτο μέγα διὰ* 4
πολλοῦ χρόνου συνέπεσεν αὐτοῖς· πολλοὺς γὰρ ἄνδρας
ἀγαθοὺς ἀπέβαλον, κρατηθέντας ὑπό τε πελταστῶν
ὁπλίτας, καὶ μισθοφόρων Λακεδαιμονίους. ἀνεπήδησε μὲν 5 608
οὖν εὐθὺς ὁ Ἀγησίλαος ὡς βοηθήσων· ἐπειδὴ δ' ἔγνω
διαπεπραγμένους, αὖθις εἰς τὸ Ἡραῖον ἧκε, καὶ τοὺς
Βοιωτοὺς τότε προσελθεῖν κελεύσας ἐχρημάτιζεν. ὡς δ' 6
ἀνθυβρίζοντες ἐκεῖνοι τῆς μὲν εἰρήνης οὐκ⟨έτ'⟩ ἐμέμνηντο,
παρεθῆναι δ' ἠξίουν εἰς Κόρινθον, ὀργισθεὶς ὁ Ἀγησίλαος
εἶπεν· „εἴ γε βούλεσθε τοὺς φίλους ὑμῶν ἰδεῖν μέγα
φρονοῦντας ἐφ' οἷς εὐτυχοῦσιν, αὔριον ἀσφαλῶς ὑμῖν
τοῦθ' ὑπάρξει." καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς τῇ ὑστεραίᾳ τήν 7
τε χώραν τῶν Κορινθίων ἔκοπτε, καὶ πρὸς τὴν πόλιν
αὐτὴν προσῆλθεν. οὕτω δὲ τοὺς Κορινθίους ἐξελέγξας
247Z[1] *ἀμύνεσθαι μὴ τολμῶντας, ἀφῆκε τὴν πρεσβείαν. αὐτὸς* 8 b
δὲ τοὺς περιλελειμμένους ἄνδρας ἐκ τῆς μόρας ἀναλαβών,
ἀπῆγεν εἰς Λακεδαίμονα, πρὸ ἡμέρας ποιούμενος τὰς
ἀναζεύξεις καὶ πάλιν σκοταίους τὰς καταλύσεις, ὅπως οἱ
μισοῦντες καὶ βασκαίνοντες τῶν Ἀρκάδων μὴ ἐπιχαίρωσιν.

Ἐκ τούτου χαριζόμενος τοῖς Ἀχαιοῖς διέβαινεν εἰς a.389 9
Ἀκαρνανίαν στρατιᾷ μετ' αὐτῶν, καὶ πολλὴν μὲν ἠλά-
σατο λείαν, μάχῃ δὲ τοὺς Ἀκαρνᾶνας ἐνίκησε. δεομένων 10
δὲ τῶν Ἀχαιῶν ὅπως τὸν χειμῶνα παραμείνας ἀφέληται
τὸν σπόρον τῶν πολεμίων, τοὐναντίον ἔφη ποιήσειν·

24 Xen. Hell. 4, 6, 1–14. 7, 1 Ag. 2, 20 Paus. 3, 10, 2 Polyaen. 2, 1, 1. 10

[SY (= NGL)] **4** *ἀγγέλλοντες* Y | *μοῖραν* SGL[1] Paus. ‖ **7** *τε* om. S ‖ **9** *ἐπεὶ δὲ* Y ‖ **10** *ἧκε*] *ἦλθε* S ‖ **12** *οὐκέτ'* Sint. cl. Xen. Hell. 4, 5, 9: *οὐκ* ‖ **14** *εἴ γε*] *εἰ* S | *ἀφίλους* S ‖ **15** *αὔριον οὖν* S ‖ **20** *μοίρας* SY, cf. 4 ‖ **21** *ποιουμένους* GL ‖ **22** *διαζεύξεις* S ‖ **25** *στρατείᾳ* Y

μᾶλλον γὰρ φοβήσεσθαι τὸν πόλεμον αὐτούς, ἐὰν ἐσπαρ-
c 11 *μένην τὴν γῆν εἰς ὥρας ἔχωσιν· ὃ καὶ συνέβη· παραγ-*
a. 388 *γελλομένης γὰρ αὖθις ἐπ᾽ αὐτοὺς στρατείας, διηλλάγησαν*
τοῖς Ἀχαιοῖς.

23. *Ἐπεὶ δὲ Κόνων καὶ Φαρνάβαζος τῷ βασιλέως*
ναυτικῷ θαλαττοκρατοῦντες ἐπόρθουν τὰ παράλια τῆς
Λακωνικῆς, ἐτειχίσθη δὲ καὶ τὸ ἄστυ τῶν Ἀθηναίων
Φαρναβάζου χρήματα δόντος, ἔδοξε τοῖς Λακεδαιμονίοις 167 S
a. 387/6 2 *εἰρήνην ποιεῖσθαι πρὸς βασιλέα· καὶ πέμπουσιν Ἀνταλ-*
κίδαν πρὸς Τιρίβαζον, αἴσχιστα καὶ παρανομώτατα τοὺς
τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἕλληνας, ὑπὲρ ὧν ἐπολέμησεν
3 *Ἀγησίλαος, βασιλεῖ παραδιδόντες. ὅθεν ἥκιστα συνέβη*
d *τῆς κακοδοξίας ταύτης Ἀγησιλάῳ μετασχεῖν. ὁ γὰρ Ἀντ-* 248 Z[1]
αλκίδας ἐχθρὸς ἦν αὐτῷ, καὶ τὴν εἰρήνην ἐξ ἅπαντος
ἔπραττεν, ὡς τοῦ πολέμου τὸν Ἀγησίλαον αὔξοντος καὶ
4 *ποιοῦντος ἐνδοξότατον καὶ μέγιστον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ*
πρὸς τὸν εἰπόντα μηδίζειν τοὺς Λακεδαιμονίους ὁ Ἀγη-
5 *σίλαος ἀπεκρίνατο μᾶλλον τοὺς Μήδους λακωνίζειν. τοῖς*
δὲ μὴ βουλομένοις δέχεσθαι τὴν εἰρήνην ἀπειλῶν καὶ
καταγγέλλων πόλεμον, ἠνάγκασεν ἐμμένειν ἅπαντας οἷς ὁ
Πέρσης ἐδικαίωσε, μάλιστα διὰ τοὺς Θηβαίους, ὅπως
αὐτόνομον τὴν Βοιωτίαν ἀφέντες ἀσθενέστεροι γένωνται.
a. 382 6 *δῆλον δὲ τοῦτο τοῖς ὕστερον ἐποίησεν. ἐπεὶ γὰρ Φοιβίδας*

5 Plut. Artox. 21, 6 sqq. mor. 213 a. b Xen. Hell. 4, 8, 12–16. 5, 1, 31 Diod. 14, 110, 3. 4 Iustin. 6, 6, 1 sq. Isocr. 4, 179 sq. Theopomp. FGrH 115 F 103 Demosth. 20, 54 Polyb. 1, 6, 2 al. || **16** Plut. Artox. 22, 4 mor. 213 b || **18** Xen. Hell. 5, 1, 32–34. 36. 2, 16 || **23** Plut. Pelop. 5 mor. 575 f sq. Xen. Hell. 5, 2, 25–31 Diod. 15, 20 Isocr. 4, 126. 14, 19 Polyb. 4, 27, 4 Aristid. or. 34 p. 642 D. Nep. Pelop. 1, 2 sqq.

[SY (= NGL)] **1** *φοβηθήσεσθαι* **Y** (*φοβήσοιντο* Polyaen. 2, 1, 1) || **2** *παραγενομένης* **Y** || **3** *στρατιᾶς* **S** || **6** *ἐπολιόρκουν* **Y** mor. || **7** *καὶ* om. mor. || **9** *πολίτην ἀνταλκίδαν* mor. || **10** *τηρίβαζον* **NLS²** || **12** *διδόντες* **S** | ⟨*οὐχ*⟩ *ἥκιστα* Ma. (*δὴ κάκιστα* mor.) || **17** *μηδ. τοὺς λακ.* **S** mor.: *τοὺς λακ. μηδ.* **Y** (*μηδίζουσιν ἡμῖν οἱ Λάκωνες* Artox. 22, 4) | *ὁ* om. **S** || **18** *ἀπεκρίθη* mor. | *τοῖς*] *τοὺς* **Y** || **19** *βουλομένους* **GL** || **20** *ἐμμεῖναι πάντας* (*πάντων* **N**) **Y**

ἔργον εἰργάσατο δεινόν, ἐν σπονδαῖς καὶ εἰρήνῃ τὴν e
Καδμείαν καταλαβών, καὶ πάντες μὲν ἠγανάκτουν οἱ
Ἕλληνες, χαλεπῶς δ' ἔφερον οἱ Σπαρτιᾶται, καὶ μάλισθ'
οἱ διαφερόμενοι τῷ Ἀγησιλάῳ μετ' ὀργῆς ἐπυνθάνοντο τοῦ
Φοιβίδου, τίνος ταῦτα κελεύσαντος ἔπραξεν, εἰς ἐκεῖνον
τὴν ὑπόνοιαν τρέποντες, οὐκ ὤκνησε τῷ Φοιβίδᾳ βοηθῶν 7
λέγειν ἀναφανδόν, ὅτι δεῖ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν εἴ τι χρήσιμον
ἔχει σκοπεῖν· τὰ γὰρ συμφέροντα τῇ Λακεδαίμονι καλῶς
ἔχειν αὐτοματίζεσθαι, κἂν μηδεὶς κελεύσῃ. καίτοι τῷ 8
λόγῳ πανταχοῦ τὴν δικαιοσύνην ἀπέφαινε πρωτεύειν τῶν
249 Z[1] *ἀρετῶν· ἀνδρίας μὲν γὰρ οὐδὲν ὄφελος εἶναι μὴ παρούσης* f
δικαιοσύνης, εἰ δὲ δίκαιοι πάντες γένοιντο, μηδὲν ἀνδρίας
δεήσεσθαι. πρὸς δὲ τοὺς λέγοντας, ὅτι ταῦτα δοκεῖ τῷ 9
μεγάλῳ βασιλεῖ, „τί δ' ἐκεῖνος ἐμοῦ μείζων" εἶπεν, „εἰ μὴ
καὶ δικαιότερος;" ὀρθῶς καὶ καλῶς οἰόμενος δεῖν τῷ
168 S *δικαίῳ καθάπερ μέτρῳ βασιλικῷ μετρεῖσθαι τὴν ὑπεροχὴν*
τοῦ μείζονος. ἣν δὲ τῆς εἰρήνης γενομένης ἔπεμψεν αὐτῷ 10
περὶ ξενίας καὶ φιλίας ἐπιστολὴν ὁ βασιλεύς, οὐκ ἔλαβεν, 609
εἰπὼν ἐξαρκεῖν τὴν κοινὴν φιλίαν, καὶ μηδὲν ἰδίας δεή-
σεσθαι μενούσης ἐκείνης. ἐν δὲ τοῖς ἔργοις οὐκέτι ταύ- 11
την διαφυλάττων τὴν δόξαν, ἀλλὰ τῇ φιλοτιμίᾳ καὶ τῇ
φιλονικίᾳ πολλαχοῦ συνεκφερόμενος, καὶ μάλιστα τῇ
πρὸς Θηβαίους, οὐ μόνον ἔσωσε τὸν Φοιβίδαν, ἀλλὰ καὶ
τὴν πόλιν ἔπεισεν εἰς ἑαυτὴν ἀναδέξασθαι τὸ ἀδίκημα καὶ
κατέχειν τὴν Καδμείαν δι' αὐτῆς, τῶν δὲ πραγμάτων καὶ

7 mor. 807f Xen. Hell. 5, 2, 32 ‖ **9** Plut. Phoc. 3, 6 mor. 190f 213c Stob. 3, 9, 25 ‖ **13** mor. 78d 190f 213c 545a Xen. Ag. 8, 4 ‖ **17** mor. 213d Xen. Ag. 8, 3 Ael. v. h. 10, 20

[SY (= NGL)] **2** *καδμίαν* **Y** (corr. **L**[2]) ‖ **9** *αὐτοσχεδιάζειν* Xen., sed *αὐτοματίζειν* mor. ‖ **11** *ἀνδρείας* **G** mor., item **12** ‖ **13** *δεηθήσεσθαι* mor. 213c ‖ **14** *τί δὲ* **S** mor. 190f 545a: *τί δαὶ* **Y** mor. 213c *τί γὰρ* mor. 78d | *ἐμοῦ γε μείζων ἐκεῖνος* mor. 545a *ἐμοῦ μ. ἐκ.* 78d | *εἶπεν* post *ἐμοῦ* **GL**, post *ἐκεῖνος* **N** mor. 190f ‖ **15** *καὶ*[1] **S** mor. 78d 545a: om. **Y** (*δικαιότερος καὶ σωφρονέστερος* mor. 190f 213c) ‖ **21** *φιλοτιμίᾳ*] *φιλονεικίᾳ* **G** ‖ **22** *φιλονεικίᾳ* **Y** ‖ **24** *αὐτὴν* **Y** ‖ **25** *καδμίαν* **Y** | *ἑαυτῆς* **Y**

τῆς πολιτείας Ἀρχίαν καὶ Λεοντιάδαν ἀποδεῖξαι κυρίους,
δι' ὧν ὁ Φοιβίδας εἰσῆλθε καὶ κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν.
24. *Ἦν μὲν οὖν εὐθὺς ἐκ τούτων ὑπόνοια Φοιβίδου μὲν*
b *ἔργον εἶναι, βούλευμα δ' Ἀγησιλάου τὸ πεπραγμένον·*
αἱ δ' ὕστερον πράξεις ὁμολογουμένην ἐποίησαν τὴν
a.379 2 *αἰτίαν. ὡς γὰρ ἐξέβαλον οἱ Θηβαῖοι τὴν φρουρὰν καὶ τὴν* 250 Z¹
πόλιν ἠλευθέρωσαν, ἐγκαλῶν αὐτοῖς ὅτι τὸν Ἀρχίαν καὶ
τὸν Λεοντιάδαν ἀπεκτόνεσαν, ἔργῳ μὲν τυράννους, λόγῳ
δὲ πολεμάρχους ὄντας, ἐξήνεγκε πρὸς αὐτοὺς πόλεμον,
3 *καὶ Κλεόμβροτος ἤδη βασιλεύων Ἀγησιπόλιδος τεθνη-*
κότος εἰς Βοιωτίαν ἐπέμφθη μετὰ δυνάμεως· ὁ γὰρ
Ἀγησίλαος ὡς ἔτη τεσσαράκοντα γεγονὼς ἀφ' ἥβης καὶ
στρατείας ἔχων ἄφεσιν ὑπὸ τῶν νόμων, ἔφυγε τὴν στρα-
a.380/79 *τηγίαν ἐκείνην, αἰσχυνόμενος εἰ Φλειασίοις ὀλίγον ἔμ-*
c *προσθεν ὑπὲρ φυγάδων πεπολεμηκώς, αὖθις ὀφθήσεται*
4 *Θηβαίους κακῶς ποιῶν διὰ τοὺς τυράννους. ἦν δέ τις*
Λάκων Σφοδρίας ἐκ τῆς ὑπεναντίας στάσεως τῷ Ἀγησι-
λάῳ τεταγμένος ἐν Θεσπιαῖς ἁρμοστής, οὐκ ἄτολμος μὲν
οὐδ' ἀφιλότιμος ἀνήρ, ἀεὶ δ' ἐλπίδων μᾶλλον ἢ φρενῶν
a.378 5 *ἀγαθῶν μεστός. οὗτος ἐπιθυμῶν ὀνόματος μεγάλου, καὶ*
τὸν Φοιβίδαν νομίζων ἔνδοξον γεγονέναι καὶ περιβόητ 9 S
ἀπὸ τοῦ περὶ Θήβας τολμήματος, ἐπείσθη πολὺ κάλλιον
εἶναι καὶ λαμπρότερον, εἰ τὸν Πειραιᾶ καταλάβοι δι'
αὑτοῦ, καὶ τῶν Ἀθηναίων ἀφέλοιτο τὴν θάλατταν, ἐκ
d 6 *γῆς ἀπροσδοκήτως ἐπελθών. λέγουσι δὲ τοῦτο μηχά-*

6 Plut. Pelop. 7–14 et ibi l. l. || **10** Xen. Hell. 5, 4, 13. 14 Plut. Ag. Cleom. 3, 5 Diod. 15, 23, 2 Paus. 3, 6, 1 || **14** Xen. Hell. 5, 3, 10–25 || **16** Plut. Pelop. 14 Xen. Hell. 5, 4, 20–24 Diod. 15, 29, 5. 6 Harpocr. s. v. *Σφοδρίας*

[**SY** (= **NGL**)] **1** *ἀρχίδαν* **SGL** | *Λεοντιάδαν* Li.: *λεοντιάδην* **N** *λεοντίδαν* **SGL**, item **8** || **3** *ἦν*] *ἡ* **S** || **4** *βούλημα* **Y** || **5** *ὕστεραι* **Y** || **6** *θηβαῖοι* **S**ᵐ**N**: *ἀθηναῖοι* **S**ᵗ**GL** || **7** *ἠλευθέρουν* (-*ρου* **N**) **Y** | *ἀρχίδαν* **SY** || **8** *Λεοντιάδαν*] cf. ad **1** || **9** *πόλεμον πρὸς αὐτοὺς* **Y** || **12** *ὡς* om. **S** || **13** *τω νόμων* **S** | *ἔφευγε* Emp. | *στρατείαν* **Y** || **18** *Θεσπιαῖς*] *θεραπείαις* **S** || **21** *γεγονότα* **N** *εἶναι* **S**ᵐ || **24** *ἑαυτοῦ* **Y** | *θάλασσαν* **Y**

νημα γενέσθαι τῶν περὶ Πελοπίδαν καὶ Μέλωνα βοιωτ-
αρχῶν· ὑπέπεμψαν γὰρ ἀνθρώπους λακωνίζειν προσ-
ποιουμένους, οἳ τὸν Σφοδρίαν ἐπαινοῦντες καὶ μεγαλύ-
νοντες ὡς ἔργου τηλικούτου μόνον ἄξιον, ἐπῆραν καὶ
251 Z^1 παρώρμησαν ἀνελέσθαι πρᾶξιν ἄδικον μὲν ὁμοίως ἐκείνῃ
καὶ παράνομον, τόλμης δὲ καὶ τύχης ἐνδεᾶ γενομένην.
ἡμέρα γὰρ αὐτὸν ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ κατέλαβεν [καὶ 7
κατέλαμψεν] ἐλπίσαντα νυκτὸς προσμείξειν τῷ Πειραιεῖ·
καὶ φῶς ἀφ' ἱερῶν τινων Ἐλευσινόθεν ἰδόντας λέγουσι φρῖ-
ξαι καὶ περιφόβους γενέσθαι τοὺς στρατιώτας, αὐτός τε τοῦ 8
θράσους ἐξέπεσεν, ὡς οὐκέτι λαθεῖν ἦν, καί τινα βραχεῖαν e
ἁρπαγὴν θέμενος, αἰσχρῶς ἀνεχώρησε καὶ ἀδόξως εἰς
τὰς Θεσπιάς. ἐκ δὲ τούτου κατήγοροι μὲν ἐπέμφθησαν 9
εἰς τὴν Σπάρτην ἐξ Ἀθηνῶν, εὗρον δὲ κατηγόρων μηδὲν
ἐπὶ τὸν Σφοδρίαν δεομένους τοὺς ἄρχοντας, ἀλλὰ θανάτου
κρίσιν αὐτῷ προειρηκότας, ἣν ἐκεῖνος ὑπομένειν ἀπέγνω,
φοβούμενος τὴν ὀργὴν τῶν πολιτῶν, αἰσχυνομένων τοὺς
Ἀθηναίους καὶ βουλομένων συναδικεῖσθαι δοκεῖν, ἵνα μὴ
συναδικεῖν δοκῶσιν.

25. Εἶχεν οὖν υἱὸν ὁ Σφοδρίας Κλεώνυμον, οὗ παιδὸς
ὄντος ἔτι καὶ καλοῦ τὴν ὄψιν Ἀρχίδαμος ὁ Ἀγησιλάου τοῦ
βασιλέως υἱὸς ἤρα. καὶ τότε συνηγωνία μὲν ὡς εἰκὸς αὐτῷ 2 f
κινδυνεύοντι περὶ τοῦ πατρός, συμπράττειν δὲ φανερῶς
καὶ βοηθεῖν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ ὁ Σφοδρίας ἐκ τῶν διαφό-
ρων τοῦ Ἀγησιλάου. τοῦ δὲ Κλεωνύμου προσελθόντος 3
αὐτῷ καὶ μετὰ δεήσεως καὶ δακρύων ἐντυχόντος, ὅπως
170 S τὸν Ἀγησίλαον εὔνουν παράσχῃ, μάλιστα γὰρ ἐκεῖνον 610
αὐτοῖς φοβερὸν εἶναι, τρεῖς μὲν ἢ τέτταρας ἡμέρας
252 Z^1 αἰδούμενος τὸν πατέρα καὶ δεδιὼς σιωπῇ παρηκολούθει·

20 c. 25 Xen. Hell. 5, 4, 25–33

[SY (= NGL)] **1** *μέλωνα* N: *γέλωνα* || **4** *ὡς*] ς add. S^2 ut vid. || **5** *ἑλέσθαι* S || **7. 8** *καὶ κατέλαμψεν* del. Cob. (*κατέπαυσεν* pro *κατέλαμψεν* N et s. s. G^1) || **8** *Πειραιεῖ*] *πελοπίδα* Y || **10** *τε* S: *δὲ* Y || **14** *τὴν* om. Y | *κατηγορίας* S^t || **20** *ὁ σφοδρίας υἱὸν* Y || **22. 23** *ὡς εἰκὸς ἦν κινδυνεύοντι αὐτῷ* Y || **28** *τέσσαρας* Y

4 *τέλος δὲ τῆς κρίσεως ἐγγὺς οὔσης ἐτόλμησεν εἰπεῖν πρὸς*
τὸν Ἀγησίλαον, ὅτι Κλεώνυμος αὐτοῦ δεηθείη περὶ τοῦ
5 *πατρός. ὁ δ' Ἀγησίλαος εἰδὼς ἐρῶντα τὸν Ἀρχίδαμον οὐκ*
ἔπαυσεν· ἦν γὰρ ὁ Κλεώνυμος εὐθὺς ἐκ παίδων ἐπίδοξος
6 *εἴ τις καὶ ἄλλος ἀνὴρ ἔσεσθαι σπουδαῖος. οὐ μὴν ἐνέδωκέ*
τι τότε χρηστὸν ἢ φιλάνθρωπον ἐλπίσαι δεομένῳ τῷ
παιδί, σκέψεσθαι δὲ φήσας ὅ τι καλῶς ἔχοι καὶ πρεπόντως,
7 *ἀπῆλθεν. αἰδούμενος οὖν ὁ Ἀρχίδαμος ἐξέλειπε τὸ*
b *προσιέναι τῷ Κλεωνύμῳ, καίπερ εἰωθὼς τοῦτο πολλάκις*
8 *τῆς ἡμέρας ποιεῖν πρότερον. ἐκ δὲ τούτου κἀκεῖνοι τὰ κατὰ*
τὸν Σφοδρίαν μᾶλλον ἀπέγνωσαν, ἄχρι οὗ τῶν Ἀγησιλάου
φίλων Ἐτυμοκλῆς ἔν τινι κοινολογίᾳ πρὸς αὐτοὺς ἀπ-
9 *εγύμνωσε τὴν γνώμην τοῦ Ἀγησιλάου· τὸ μὲν γὰρ ἔργον*
ὡς ἔνι μάλιστα ψέγειν αὐτόν, ἄλλως γε μὴν ἄνδρα τὸν
Σφοδρίαν ἀγαθὸν ἡγεῖσθαι, καὶ τὴν πόλιν ὁρᾶν τοιούτων
10 *στρατιωτῶν δεομένην. τούτους γὰρ ὁ Ἀγησίλαος ἑκάστοτε*
τοὺς λόγους ἐποιεῖτο περὶ τῆς δίκης, τῷ παιδὶ χαρίζεσθαι
βουλόμενος, ὥστε καὶ τὸν Κλεώνυμον εὐθὺς αἰσθάνεσθαι
τὴν σπουδὴν τοῦ Ἀρχιδάμου, καὶ τοὺς φίλους τοῦ Σφο-
c *δρίου θαρροῦντας ἤδη βοηθεῖν.*

11 *Ἦν δὲ καὶ φιλότεκνος διαφερόντως ὁ Ἀγησίλαος, καὶ*
περὶ ἐκείνου τὸ τῆς παιδιᾶς λέγουσιν, ὅτι μικροῖς τοῖς
παιδίοις οὖσι κάλαμον περιβεβηκὼς ὥσπερ ἵππον οἴκοι
συνέπαιζεν, ὀφθεὶς δ' ὑπό τινος τῶν φίλων παρεκάλει 253 Z^1
μηδενὶ φράσαι, πρὶν ἂν καὶ αὐτὸς πατὴρ παίδων γένηται.

26. *Ἀπολυθέντος δὲ τοῦ Σφοδρίου, καὶ τῶν Ἀθηναίων ὡς ἐπύθοντο πρὸς πόλεμον τραπομένων, σφόδρα κακῶς ὁ Ἀγησίλαος ἤκουσε, δι' ἐπιθυμίαν ἄτοπον καὶ παιδαριώδη* 171 S

21 mor. 213e Ael. v. h. 12, 15 (Val. Max. 8, 4 ext. 1 Sen. de tranqu. 17, 4) || **26** Xen. Hell. 5, 4, 24. 34

[SY (= NGL)] **4** *ἔπαυεν* Y || **6** *τότε* om. L^1 || **7** *σκέψασθαι*: em. Steph. || **8** *ἐξέλιπε* SL | *τὸ*] *τῷ* NG || **9** *προσεῖναι* Y | *πολλάκις τοῦτο* Y || **10** *καὶ ἐκεῖνοι* S || **12** *ἑτοιμοκλῆς* S || **17** *περὶ*] *πρὸ* Br. | *παιδὶ*] *πατρὶ* L^1 || **19** *τοῦ*^{2}] *τοὺς τοῦ* Y || **21** *ὁ ἀγησίλαος διαφερόντως* Y || **22** *παιδιᾶς*] *παροιμίας* Rei. || **23** *οὖσι* om. mor. || **25** *φράζειν* mor. | *ἂν* om. mor.

δοκῶν ἐμποδὼν γεγονέναι κρίσει δικαίᾳ, καὶ τὴν πόλιν
παραίτιον ἀπειργάσθαι παρανομημάτων τηλικούτων εἰς
τοὺς Ἕλληνας. ἐπεὶ δὲ τὸν Κλεόμβροτον οὐχ ἑώρα πρόθυ- 2 d
μον ὄντα πολεμεῖν τοῖς Θηβαίοις, οὕτω δὴ χαίρειν τὸν
νόμον ἐάσας, ᾧ πρόσθεν ἐχρῆτο περὶ τῆς στρατείας,
αὐτὸς εἰς Βοιωτίαν ἐνέβαλλεν ἤδη, καὶ κακῶς ἐποίει τοὺς a.378
Θηβαίους καὶ πάλιν ἀντέπασχεν· ὥστε καὶ τρωθέντος 3
αὐτοῦ τότε τὸν Ἀνταλκίδαν εἰπεῖν· „ἦ καλὰ τὰ διδασκάλια
παρὰ Θηβαίων ἀπολαμβάνεις, μὴ βουλομένους αὐτοὺς
μηδ' ἐπισταμένους μάχεσθαι διδάξας.“ τῷ γὰρ ὄντι 4
Θηβαίους αὐτοὺς ἑαυτῶν πολεμικωτάτους τότε γενέσθαι
φασί, ταῖς πολλαῖς στρατείαις τῶν Λακεδαιμονίων ἐπ'
αὐτοὺς ὥσπερ ἐγγυμνασαμένους. διὸ καὶ Λυκοῦργος ὁ 5
παλαιὸς ἐν ταῖς καλουμέναις τρισὶ ῥήτραις ἀπεῖπε μὴ e
πολλάκις ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς στρατεύειν, ὅπως μὴ πολεμεῖν
μανθάνωσιν. ἦν δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις τῶν Λακεδαιμονίων 6
254 Z[1] ἐπαχθὴς ὁ Ἀγησίλαος, ὡς δι' οὐδὲν ἔγκλημα δημόσιον,
ἀλλὰ θυμῷ τινι καὶ φιλονικίᾳ τοὺς Θηβαίους ἀπολέσαι
ζητῶν. οὐδὲν οὖν ἔλεγον δεόμενοι φθείρεσθαι, δεῦρο
κἀκεῖσε καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὀλίγοις τοσοῦτοι συνακο-
λουθοῦντες. ἔνθα δὴ λέγεται τὸν Ἀγησίλαον ἐξελέγξαι 7
βουλόμενον αὐτῶν τὸ πλῆθος τόδε μηχανήσασθαι. πάντας
ἐκέλευσε καθίσαι τοὺς συμμάχους μετ' ἀλλήλων ἀναμε-
μειγμένους, ἰδίᾳ δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐφ' ἑαυτῶν. f
εἶτ' ἐκήρυττε τοὺς κεραμεῖς ἀνίστασθαι πρῶτον· ὡς δ' 8

7 Plut. Lyc. 13, 8–10 Pelop. 15, 3 mor. 189f 213f 217d 227d Polyaen. 1, 16, 2 || 21 mor. 214a Polyaen. 2, 1, 7 Stob. 3, 23, 8

[SY (= NGL)] **1** καὶ om. S || **3** τὸν υἱὸν κλεόμβρ. Y || **4** ἀθηναίοις S[1] || **6** ἐνέβαλεν Y || **8** τότε S: ποτὲ Y | ἦ om. Lyc. et mor. quater | τὰ S Lyc. mor. 213f 217d: om. Y Pelop. mor. 189f 227d | διδασκάλια] τροφεῖα mor. 227d || **9** παρ' ἀθηναίων N | ἀπολαμβάνεις] λαμβάνειν mor. 189f ἀπέχεις mor. 217d 227d || **10** μηδ' εἰδότας Lyc. mor. 227d, om. Pelop., ubi πολεμεῖν καὶ μάχεσθαι || **11. 12** φασὶ γενέσθαι mor. 213f || **13** ὥσπερ ἐγγυμνασαμένους om. mor. 213f || **14** τρισὶ om. mor. 213f | μὴ om. mor. 213f || **15** πολεμεῖν μὴ mor. 213f || **18** φιλονεικία Y || **21** δὴ L: δὲ δὴ SNG | ἐλέγξαι mor. || **22** τάδε Y | ἅπαντας mor. (verbis aliter positis) || **25** πρώτους ... p. 228, 1 δευτέρους mor.

*ἀνέστησαν οὗτοι, δεύτερον ἐκήρυττε τοὺς χαλκεῖς, εἶτα
τέκτονας ἐφεξῆς καὶ οἰκοδόμους καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν
9 ἑκάστην. πάντες οὖν ὀλίγου δεῖν ἀνέστησαν οἱ σύμμαχοι,
611 τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐδείς· ἀπείρητο γὰρ αὐτοῖς
τέχνην ἐργάζεσθαι καὶ μανθάνειν βάναυσον. οὕτω δὴ
γελάσας ὁ Ἀγησίλαος „ὁρᾶτ'" εἶπεν „ὦ ἄνδρες, ὅσῳ 172 S
πλείονας ὑμῶν στρατιώτας ἐκπέμπομεν ἡμεῖς."*

a. 37 **27.** *Ἐν δὲ Μεγάροις, ὅτε τὴν στρατιὰν ἀπῆγεν ἐκ
Θηβῶν, ἀναβαίνοντος αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀρχεῖον εἰς τὴν
ἀκρόπολιν, σπάσμα καὶ πόνος ἰσχυρὸς ἔλαβε τὸ ὑγιὲς
σκέλος· ἐκ δὲ τούτου διογκωθέν, αἵματος ἔδοξε μεστὸν
γεγονέναι, καὶ φλεγμονὴν ὑπερβάλλουσαν παρεῖχεν.
2 ἰατροῦ δέ τινος Συρακοσίου τὴν ὑπὸ τῷ σφυρῷ φλέβα
σχάσαντος, αἱ μὲν ἀλγηδόνες ἔληξαν, αἵματος δὲ πολλοῦ
b φερομένου καὶ ῥέοντος ἀνεπισχέτως, λιποψυχία πολλὴ
καὶ κίνδυνος ὀξὺς ἀπ' αὐτῆς περιέστη τὸν Ἀγησίλαον.* 255 Z[1]
3 *οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτό γε τὴν φορὰν τοῦ αἵματος ἔπαυσε, καὶ
κομισθεὶς εἰς Λακεδαίμονα, πολὺν χρόνον ἔσχεν ἀρρώστως
καὶ πρὸς τὰς στρατείας ἀδυνάτως.*

4 *Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ πολλὰ συνέβη πταίσματα τοῖς
Σπαρτιάταις καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· ὧν ἦν
a. 375 τὸ περὶ Τεγύρας μέγιστον, ὅπου πρῶτον ἐκ παρατάξεως
5 κρατηθέντες ὑπὸ Θηβαίων ἡττήθησαν. ἔδοξεν οὖν πᾶσι
a. 371 θέσθαι πρὸς πάντας εἰρήνην· καὶ συνῆλθον ἀπὸ τῆς
Ἑλλάδος πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα, ποιησόμενοι τὰς
6 διαλύσεις. ὧν εἷς ἦν Ἐπαμεινώνδας, ἀνὴρ ἔνδοξος ἐπὶ*

4 Plut. Lyc. 24, 2 || **8** Xen. Hell. 5, 4, 58 || **20** Plut. Pelop. 16. 17 Diod. 15, 37. 81, 2 || **23** – p. 229, **23** Xen. Hell. 6, 3, 2–20 Diod. 15, 50, 4–51, 4 Paus. 9, 13, 2 Nep. Epam. 6, 4

[**SY** (= **NGL**)] **2** *ἐφεξῆς* **SN** mor. Polyaen.: *ἑξῆς* **GL** || **3** *ἑκάστης* Zie. || **8** *στρατιὰν* **V**: *στρατείαν* **SY** || **10** *πόνον ἰσχυρὸν*: em. Ald. (*τόνον -ὸν* Ma.) || **11** *μεστὸν αἵματος ἔδοξε* **Y** || **12** *γενέσθαι* **S** || **13** *συρακουσίου* **NL** *συῤῥακουσίου* **G** || **14** *ἔληξαν*] *ἐπαύσαντο* **S**[t] || **15** *λιποψυχία* **G**: *λειποψυχία* **S**[m] **NL** *λειποθυμία* **S**[t] || **16** *ἀπ'*] *ὑπ'* **N** || **17** *τοῦτό γε* **N**: *τότε γε* **SGL** || **21** *θάλασσαν* **L** || **22** *τεγύρας* **S**: *λεύκτραν* **NG** et *ν* erasa **L** || **24** ⟨*πάσης*⟩ *τῆς* Zie. || **26** *ἐπαμινώνδας* libri et postea

παιδείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ, στρατηγίας δὲ πεῖραν οὔπω δε- c
δωκώς. οὗτος ὁρῶν τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὑποκατακλινο- 7
μένους τῷ Ἀγησιλάῳ, μόνος ἐχρήσατο φρονήματι παρ-
ρησίαν ἔχοντι, καὶ διεξῆλθε λόγον οὐχ ὑπὲρ Θηβαίων,
ἀλλ' ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὁμοῦ κοινόν, τὸν μὲν πόλεμον
ἀποδεικνύων αὔξοντα τὴν Σπάρτην, ἐξ ὧν ἅπαντες οἱ
λοιποὶ κακῶς πάσχουσι, τὴν δ' εἰρήνην ἰσότητι καὶ τῷ
δικαίῳ κτᾶσθαι κελεύων· οὕτω γὰρ αὐτὴν διαμενεῖν,
ἴσων ἁπάντων γενομένων.

28. *Ὁρῶν οὖν ὁ Ἀγησίλαος ὑπερφυῶς ἀγαμένους καὶ*
173 S *προσέχοντας αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας, ἠρώτησεν εἰ νομίζει*
δίκαιον εἶναι καὶ ἴσον αὐτονομεῖσθαι τὴν Βοιωτίαν.
ἀντερωτήσαντος δὲ τοῦ Ἐπαμεινώνδου ταχὺ καὶ τεθαρ- 2 d
256 Z^1 *ρηκότως, εἰ κἀκεῖνος οἴεται δίκαιον αὐτονομεῖσθαι τὴν*
Λακωνικήν, ἀναπηδήσας ὁ Ἀγησίλαος μετ' ὀργῆς ἐκέλευσε
λέγειν σαφῶς αὐτόν, εἰ τὴν Βοιωτίαν ἀφίησιν αὐτόνομον.
τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο πάλιν τοῦ Ἐπαμεινώνδου φήσαντος, εἰ 3
τὴν Λακωνικὴν ἀφίησιν αὐτόνομον, οὕτω τραχέως ἔσχεν
ὁ Ἀγησίλαος καὶ τὴν πρόφασιν ἠγάπησεν, ὡς εὐθὺς
ἐξαλεῖψαι τὸ τῶν Θηβαίων ὄνομα τῆς εἰρήνης, καὶ
προειπεῖν πόλεμον αὐτοῖς· τοὺς δ' ἄλλους Ἕλληνας 4
διαλλαγέντας ἐκέλευσεν ἀπιέναι, τὰ μὲν ἀκεστὰ τῆς e
εἰρήνης, τὰ δ' ἀνήκεστα τοῦ πολέμου ποιοῦντας ἔργον·
⟨οὐ⟩ γὰρ ἦν ἁπάσας ἐκκαθῆραι καὶ διαλῦσαι τὰς ἀντι-
λογίας.

Ἔτυχε δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐν Φωκεῦσιν ὢν ὁ 5
Κλεόμβροτος μετὰ δυνάμεως. εὐθὺς οὖν ἔπεμπον οἱ

26 – p. 230, **20** Plut. Pelop. 20–23 Xen. Hell. 6, 4, 2–15 Diod. 15, 51–56 Paus. 9, 13, 3–12 Nep. Pel. 4, 2

[**SY (= NGL)**] **3** *παρρησία* L^1 ‖ **5** *ἀλλὰ κοινὸν ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος ὁμοῦ καὶ πρὸς τὴν ἑλλάδα* S ‖ **8** *γὰρ ἂν αὐτὴν* Y ‖ **11** *νομίζοι* Y ‖ **12** *τὴν Βοιωτίαν*] *τοὺς ἕλληνας* S^t ‖ **14** post *δίκαιον* add. *εἶναι* Y ‖ **18** *ἀφιασιν* (sic) S ‖ **21** *προσειπεῖν* S *προεῖπε* N | *ἄλλους* om. S ‖ **23.24** *ποιοῦντας· ἔργον γὰρ*: rectius distinxit et *οὐ* add. Br. ‖ **24** *ἦν*] *εἶναι* Br. | *πάσας ἐκκαθᾶραι* Y | *ἀντιλογίας* S^m (cum Xen. Hell. 6, 3, 20): *ἀμφιβολίας* S^t *ἀμφιλογίας* Y

ἔφοροι κελεύοντες ἐπὶ Θηβαίους ἄγειν τὸ στράτευμα, καὶ τοὺς συμμάχους περιπέμποντες ἤθροιζον, ἀπροθύμους μὲν ὄντας καὶ βαρυνομένους τὸν πόλεμον, οὔπω δὲ θαρροῦντας ἀντιλέγειν οὐδ' ἀπειθεῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις.
6 *πολλῶν δὲ σημείων μοχθηρῶν γενομένων, ὡς ἐν τῷ περὶ Ἐπαμεινώνδου γέγραπται, καὶ Προθόου τοῦ Λάκωνος*
f *ἐναντιουμένου πρὸς τὴν στρατείαν, οὐκ ἀνῆκεν ὁ Ἀγησίλαος, ἀλλ' ἐξέπραξε τὸν πόλεμον, ἐλπίζων, αὐτοῖς μὲν ὁμοῦ τι τῆς Ἑλλάδος ὅλης ὑπαρχούσης, ἐκσπόνδων δὲ τῶν Θηβαίων γεγονότων, καιρὸν εἶναι δίκην λαβεῖν παρ' αὐτῶν.*
7 *δηλοῖ δὲ τὸ σὺν ὀργῇ μᾶλλον ἢ λογισμῷ γενέσθαι τὴν*
Iun. 371 *στρατείαν ἐκείνην ὁ καιρός· τῇ γὰρ τετράδι ἐπὶ δέκα* 257 Z[1]
τοῦ Σκιροφοριῶνος ἐποιήσαντο τὰς σπονδὰς ἐν Λακεδαί-
612 *μονι, τῇ δὲ πέμπτῃ τοῦ Ἑκατομβαιῶνος ἡττήθησαν ἐν*
Iul. 371 8 *Λεύκτροις, ἡμερῶν εἴκοσι διαγενομένων. ἀπέθανον δὲ χίλιοι Λακεδαιμονίων, καὶ Κλεόμβροτος ὁ βασιλεύς, καὶ περὶ αὐτὸν οἱ κράτιστοι τῶν Σπαρτιατῶν. ἐν οἷς καὶ* 174 S
Κλεώνυμόν φασι τὸν Σφοδρίου τὸν καλὸν τρὶς πεσόντα πρὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοσαυτάκις ἐξαναστάντα καὶ μαχόμενον τοῖς Θηβαίοις ἀποθανεῖν.

29. *Συμβάντος δὲ τοῖς τε Λακεδαιμονίοις πταίσματος ἀπροσδοκήτου, καὶ τοῖς Θηβαίοις παρὰ δόξαν εὐτυχήματος, οἷον οὐ γέγονεν ἄλλοις Ἕλλησι πρὸς Ἕλληνας ἀγωνισαμένοις, οὐδὲν ἧττον ἄν τις ἐζήλωσε τῆς ἀρετῆς*
b 2 *καὶ ἠγάσθη τὴν ἡττημένην πόλιν ἢ τὴν νικῶσαν. ὁ μὲν γὰρ Ξενοφῶν φησι* (conviv. 1, 1) *τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔχειν τι καὶ τὰς ἐν οἴνῳ καὶ παιδιᾷ φωνὰς καὶ διατριβὰς*

5 Cic. de div. 1, 74–76 || **12** Plut. Cam. 19, 4 Paus. 8, 27, 8 Marm. Par. FGrH 239 A 72 || **15** Dion. Hal. 2, 17, 2 Xen. Ag. 2, 24 || **21** Paus. 9, 13, 11 (cf. Plut. Nic. 27, 9)

[SY (= NGL)] **1** *κελεύοντες αὐτὸν* Y || **4** *οὐδ'*] *καὶ* S || **5–6** *ὡς* u. ad *γέγραπται* del. Michaëlis || **9** *ὁμοῦ τι* N: *αὐτονόμου* SGL || **10** *γεγονότων* S: *γενομένων* Y || **13** *σκιροφοριῶνος μηνὸς* Y || **16** *λακεδαιμόνιοι* N || **18** *τρὶς περιπεσόντα* G || **22** *παρὰ δόξαν* C: *πρὸς δόξαν* SY del. Li. || **23** *ἄλλως* Schenkl *ἄλλο* Cob. (quod probem ante *γέγονεν* pos.) || **24** *ἄν τις ἧττον* Y

ἀξιομνημόνευτον, ὀρθῶς λέγων· ἔστι δ' οὐχ ἧττον, ἀλλὰ
καὶ μᾶλλον ἄξιον κατανοεῖν καὶ θεᾶσθαι τῶν ἀγαθῶν, ἃ
παρὰ τὰς τύχας πράττουσι καὶ λέγουσι διευσχημονοῦντες.
ἔτυχε μὲν γὰρ ἡ πόλις ἑορτὴν ἄγουσα καὶ ξένων οὖσα 3
μεστή (γυμνοπαιδίαι γὰρ ἦσαν) ἀγωνιζομένων χορῶν ἐν
τῷ θεάτρῳ· παρῆσαν δ' ἀπὸ Λεύκτρων οἱ τὴν συμφορὰν
ἀναγγέλλοντες. οἱ δ' ἔφοροι, καίπερ εὐθὺς ὄντος κατα- 4
258 Z¹ φανοῦς ὅτι διέφθαρται τὰ πράγματα καὶ τὴν ἀρχὴν
ἀπολωλέκασιν, οὔτε χορὸν ἐξελθεῖν εἴασαν οὔτε τὸ σχῆμα c
τῆς ἑορτῆς μεταβαλεῖν τὴν πόλιν, ἀλλὰ κατ' οἰκίαν τῶν
τεθνεώτων τοῖς προσήκουσι τὰ ὀνόματα πέμψαντες,
αὐτοὶ τὰ περὶ τὴν θέαν καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν χορῶν ἔπραττον.
ἅμα δ' ἡμέρᾳ φανερῶν ἤδη γεγονότων πᾶσι τῶν τε 5
σῳζομένων καὶ τῶν τεθνεώτων, οἱ μὲν τῶν τεθνεώτων
πατέρες καὶ κηδεσταὶ καὶ οἰκεῖοι καταβαίνοντες εἰς
ἀγορὰν ἀλλήλους ἐδεξιοῦντο λιπαροὶ τὰ πρόσωπα,
φρονήματος μεστοὶ καὶ ἤθους· οἱ δὲ τῶν σῳζομένων 6
ὥσπερ ἐπὶ πένθει μετὰ τῶν γυναικῶν οἴκοι διέτριβον· εἰ
δέ τις ὑπ' ἀνάγκης προέλθοι, καὶ σχήματι καὶ φωνῇ καὶ
βλέμματι ταπεινὸς ἐφαίνετο καὶ συνεσταλμένος. ἔτι δὲ 7 d
175 S μᾶλλον τῶν γυναικῶν ἰδεῖν ἦν καὶ πυθέσθαι τὴν μὲν
ζῶντα προσδεχομένην υἱὸν ἀπὸ τῆς μάχης κατηφῆ καὶ
σιωπηλήν, τὰς δὲ τῶν πεπτωκέναι λεγομένων ἔν τε τοῖς
ἱεροῖς εὐθὺς ἀναστρεφομένας καὶ πρὸς ἀλλήλας ἱλαρῶς
καὶ φιλοτίμως βαδιζούσας.

30. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς, ὡς ἀφίσταντο μὲν οἱ σύμμαχοι, προσεδοκᾶτο δὲ νενικηκὼς Ἐπαμεινώνδας καὶ μέγα φρονῶν ἐμβαλεῖν εἰς Πελοπόννησον, ἔννοια τῶν χρησμῶν ἐνέπεσε τότε πρὸς τὴν χωλότητα τοῦ Ἀγησι-

4 Xen. Hell. 6, 4, 16

[SY (= NGL)] 2 κατανοῆσαι N | θεάσασθαι SN || 3 λέγουσι καὶ πράττουσι N | λέγουσιν εὐσχημον. Herw. || 5 μεστὴ ⟨καὶ⟩ (γυμν. γ. ἦσ.) ἀγων. Rei. || 7 ἀπαγγέλλοντες Y || 10 μεταβάλλειν N μεταλαβεῖν S || 16 τὰ σώματα καὶ τὰ πρόσωπα S || 17 γήθους GL || 27 ἐπαμινώνδας libri || 28 μεγαλοφρονῶν L μεγαλοφρονεῖν G | ἐμβάλλειν S

λάου, καὶ δυσθυμία πολλὴ καὶ πτοία πρὸς τὸ θεῖον, ὡς
διὰ τοῦτο πραττούσης κακῶς τῆς πόλεως, ὅτι τὸν ἀρτί-
e *ποδα τῆς βασιλείας ἐκβαλόντες, εἵλοντο χωλὸν καὶ πε-*
πηρωμένον· ὃ παντὸς μᾶλλον αὐτοὺς ἐδίδασκε φράζεσθαι
2 *καὶ φυλάσσεσθαι τὸ δαιμόνιον. διὰ δὲ τὴν ἄλλην δύναμιν*
αὐτοῦ καὶ ἀρετὴν καὶ δόξαν οὐ μόνον ἐχρῶντο βασιλεῖ καὶ
στρατηγῷ τῶν κατὰ πόλεμον, ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτικῶν 259 Z[1]
ἀποριῶν ἰατρῷ καὶ διαιτητῇ, τοῖς ἐν τῇ μάχῃ καταδει-
λιάσασιν, οὓς αὐτοὶ τρέσαντας ὀνομάζουσιν, ὀκνοῦντες
τὰς ἐκ τῶν νόμων ἀτιμίας προσάγειν, πολλοῖς οὖσι καὶ
3 *δυνατοῖς, φοβούμενοι νεωτερισμὸν ἀπ' αὐτῶν. οὐ γὰρ*
μόνον ἀρχῆς ἀπείργονται πάσης, ἀλλὰ καὶ δοῦναί τινι
f *τούτων γυναῖκα καὶ λαβεῖν ἄδοξόν ἐστι· παίει δ' ὁ βουλό-*
4 *μενος αὐτοὺς τῶν ἐντυγχανόντων. οἱ δὲ καρτεροῦσι*
περιιόντες αὐχμηροὶ καὶ ταπεινοί, τρίβωνάς τε προσερ-
ραμμένους χρώματος βαπτοῦ φοροῦσι, καὶ ξυρῶνται
5 *μέρος τῆς ὑπήνης, μέρος δὲ τρέφουσι. δεινὸν οὖν ἦν*
τοιούτους ἐν τῇ πόλει περιορᾶν πολλούς, οὐκ ὀλίγων
δεομένῃ στρατιωτῶν. καὶ νομοθέτην αἱροῦνται τὸν
6 *Ἀγησίλαον. ὁ δὲ μήτε προσθείς τι μήτ' ἀφελὼν μήτε*
μεταγράψας, εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλῆθος τῶν Λακεδαιμονίων·
613 *καὶ φήσας ὅτι τοὺς νόμους δεῖ σήμερον ἐᾶν καθεύδειν, ἐκ*
δὲ τῆς αὔριον ἡμέρας κυρίους εἶναι πρὸς τὸ λοιπόν, ἅμα
τούς τε νόμους τῇ πόλει καὶ τοὺς ἄνδρας ἐπιτίμους 176 S
ἐφύλαξε.
a. 370 7 *Βουλόμενος δὲ τὴν παροῦσαν ἀθυμίαν καὶ κατήφειαν*
ἀφελεῖν τῶν νέων, ἐνέβαλεν εἰς Ἀρκαδίαν, καὶ μάχην μὲν
ἰσχυρῶς ἐφυλάξατο συνάψαι τοῖς ἐναντίοις, ἑλὼν δὲ

11 Xen. Lac. rep. 9, 4. 5 Herod. 7, 231 Thuc. 5, 34, 2 || **17** Plut. Pomp. 82 (comp. 2), 3 mor. 191 c 214 b Polyaen. 2, 1, 13 || **26** Xen. Hell. 6, 5, 10–21 Ag. 2, 23 Diod. 15, 59, 3. 4

[**SY** (= **NGL**)] **1** *ὡς*] *καὶ ὡς* **S** || **5** *φυλάττεσθαι* **Y** || **9** *τρέσαντες* **G** | *ὀκνοῦντες*] *ὤκνουν γὰρ* **S**[t] || **10** *ἀτιμίας* **Y**: *αἰτίας* **S** (mor. 214 b) *αἰκίας* Sol. || **13** *καὶ* om. **L**[1] || **15** *περιόντες* **N** || **18** *ἐν τῇ πόλει τοιούτους* **N** || **19** *δεομένους* **Y** || **20** *μήτε ... μηδὲ ... μηδὲ* **S** || **23** *αὔριον* mor. bis: *σήμερον* **SY** || **26** *δὲ*] *οὖν* **Y** || **28** *ἐναντίοις*] *πολεμίοις* **S**

πολίχνην τινὰ τῶν Μαντινέων, καὶ τὴν χώραν ἐπιδραμών,
ἐλαφροτέραν ἐποίησε ταῖς ἐλπίσι καὶ ἥδιω τὴν πόλιν, ὡς
οὐ παντάπασιν ἀπεγνωσμένην.
260Z[1] **31.** *Ἐκ δὲ τούτου παρῆν εἰς τὴν Λακωνικὴν ὁ Ἐπα-* a. 369
μεινώνδας μετὰ τῶν συμμάχων, οὐκ ἐλάττονας ἔχων
τετρακισμυρίων ὁπλιτῶν. πολλοὶ δὲ καὶ ψιλοὶ καὶ ἄν- 2 b
οπλοι πρὸς ἁρπαγὴν συνηκολούθουν, ὥστε μυριάδας ἑπτὰ
τοῦ σύμπαντος ὄχλου συνεισβάλλειν καὶ καταβαίνειν εἰς
τὴν Λακωνικήν. ἦν μὲν δὴ χρόνος οὐκ ἐλάττων ἑξακοσίων 3
ἐτῶν, ἀφ' οὗ κατῴκουν τὴν Λακεδαίμονα Δωριεῖς· ἐν
δὲ τούτῳ παντὶ τότε πρῶτον ὤφθησαν ἐν τῇ χώρᾳ πολέ-
μιοι, πρότερον δ' οὐδεὶς ἐτόλμησεν· ἀλλ' ἀδῄωτον καὶ
ἄθικτον οὖσαν ἐμβαλόντες ἐπυρπόλουν καὶ διήρπαζον
ἄχρι τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς πόλεως, μηδενὸς ἐπεξιόντος.
ὁ γὰρ Ἀγησίλαος οὐκ εἴα πρὸς τοσοῦτον, ὥς φησι Θεό- 4
πομπος (FGrH 115 F 322), *ῥεῦμα καὶ κλύδωνα*
πολέμου μάχεσθαι τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλὰ τῆς πό- c
λεως τὰ μέσα καὶ κυριώτατα τοῖς ὁπλίταις περιεσπειρα-
μένος, ἐκαρτέρει τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς μεγαλαυχίας τῶν
Θηβαίων, προκαλουμένων ἐκεῖνον ὀνομαστὶ καὶ διαμά-
χεσθαι περὶ τῆς χώρας κελευόντων, ὃς τῶν κακῶν αἴτιός
ἐστιν, ἐκκαύσας τὸν πόλεμον. οὐχ ἧττον δὲ τούτων 5
ἐλύπουν τὸν Ἀγησίλαον οἱ κατὰ τὴν πόλιν θόρυβοι καὶ
κραυγαὶ καὶ διαδρομαί, τῶν τε πρεσβυτέρων δυσανασχε-
τούντων τὰ γιγνόμενα, καὶ τῶν γυναικῶν οὐ δυναμένων

4 Plut. Pomp. 83 (comp. 3), 5 Pelop. 24, 1–4 mor. 346b Xen. Hell. 6, 5, 22–27 Ag. 2, 24 Diod. 15, 62, 4. 5. 63, 4–64, 6. 81, 2 Ael. v. h. 4, 8 || **15** Plut. Pomp. 84 (comp. 4), 1. 7 mor. 214c Xen. Ag. 2, 24 Diod. 15, 65, 1. 4. 5. 83 Polyaen. 2, 1, 29 Nep. Epam. 8, 4 Ag. 6 || **21** Plut. Pomp. 81, 7 || **22** Xen. Hell. 6, 5, 28 Aristot. pol. 2, 6 p. 1269b 37

[**SY** (= **NGL**)] **6** *φίλοι* **S** | *ἄοπλοι* **L** || **7** *ἠκολούθουν* **S** | *μυριάδες* **S** || **8** *συνεισβαλεῖν* **Y** | *καὶ καταβαίνειν* om. **Y** || **9** *ἔλαττον* **NL** || **9. 10** *ἐτῶν ἑξακοσίων* **Y** || **11** *ἅπαντι* **Y** || **13** *ἥρπαζον* **S** || **14** *καὶ* del. Rei., *τῆς πόλεως* cum sequentibus iungens || **17—18** *τὰ μέσα τῆς πόλεως* **L** || **18** *καὶ τὰ κυρ.* **N** | *κυριώτατα*] *ὀχυρώτατα* Zie. cl. p. 234, 19 Diod. 15, 65, 4 || **24** *τε* om. **GL** || **25** *γινόμενα* **Y**

a.369 ἡσυχάζειν, ἀλλὰ παντάπασιν ἐκφρόνων οὐσῶν πρός τε τὴν 261 Z^1
6 κραυγὴν καὶ τὸ πῦρ τῶν πολεμίων. ἠνία δὲ καὶ τὸ τῆς
d δόξης αὐτόν, ὅτι τὴν πόλιν μεγίστην παραλαβὼν καὶ
δυνατωτάτην, ἑώρα συνεσταλμένον αὐτῆς τὸ ἀξίωμα, καὶ 177 S
τὸ αὔχημα κεκολουμένον, ᾧ καὶ αὐτὸς ἐχρήσατο πολλάκις
εἰπών, ὅτι γυνὴ Λάκαινα καπνὸν οὐχ ἑώρακε πολέμιον.
7 λέγεται δὲ καὶ Ἀνταλκίδας, Ἀθηναίου τινὸς ἀμφισβη-
τοῦντος ὑπὲρ ἀνδρίας πρὸς αὐτόν, καὶ εἰπόντος „ἡμεῖς
μέντοι πολλάκις ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ ἐδιώξαμεν“,
ὑποτυχεῖν· „ἀλλ᾽ ἡμεῖς γ᾽ οὐδέποθ᾽ ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ
8 Εὐρώτα.“ παραπλησίως δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀργεῖον ἀπ-
εκρίνατο τῶν ἀσημοτέρων τις Σπαρτιατῶν· ὁ μὲν γὰρ
εἶπε· „πολλοὶ ὑμῶν ἐν τῇ Ἀργολίδι κεῖνται“, ὁ δ᾽ ἀπήν-
e τησεν· „ὑμῶν δέ γ᾽ οὐδεὶς ἐν τῇ Λακωνικῇ.“

32. Τότε μέντοι τὸν Ἀνταλκίδαν φασὶν ἔφορον ὄντα
τοὺς παῖδας εἰς Κύθηρ᾽ ὑπεκπέμψαι περίφοβον γενόμενον·
2 ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος, ἐπιχειρούντων διαβαίνειν τὸν ποταμὸν
τῶν πολεμίων καὶ βιάζεσθαι πρὸς τὴν πόλιν, ἐκλιπὼν τὰ
3 λοιπὰ παρετάξατο πρὸ τῶν μέσων καὶ ὑψηλῶν. ἐρρύη δὲ
πλεῖστος ἑαυτοῦ καὶ μέγιστος τόθ᾽ ὁ Εὐρώτας, χιόνων
γενομένων, καὶ τὸ ῥεῦμα μᾶλλον ὑπὸ ψυχρότητος ἢ
τραχύτητος ἐγένετο σκληρὸν καὶ χαλεπὸν τοῖς Θηβαίοις.
4 πορευόμενον δὲ πρῶτον τῆς φάλαγγος τὸν Ἐπαμεινώνδαν
ἐδείκνυσάν τινες τῷ Ἀγησιλάῳ· κἀκεῖνος ὡς λέγεται 262 Z^1
f πολὺν χρόνον ἐμβλέψας αὐτῷ καὶ συμπαραπέμψας τὴν
ὄψιν, οὐδὲν ἢ τοσοῦτον μόνον εἶπεν· „ὢ τοῦ μεγαλοπράγ-
5 μονος ἀνθρώπου.“ ἐπεὶ δὲ φιλοτιμούμενος ὁ Ἐπαμεινώνδας

7 mor. 192c 217d 810f || **11** mor. 233c || **17** Plut. Pelop. 24, 3 Xen. Hell. 6, 5, 30 Diod. 15, 65, 2. 3. 81, 2 Polyaen. 2, 1, 27 Frontin. 1, 10, 3 Nep. Pelop. 4, 3 Ael. v. h. 4, 8 || **27** Plut. Pomp. 84 (comp. 4), 1. 7 Xen. Ag. 2, 24 Diod. 15, 65, 1. 4. 5

[SY (= NGL)] **6** ἑωράκει **S** || **7** ἀνταλκιάδας **NG** || **10** ὑποτύχην **S** | ἐμεῖς **S** ὑμεῖς **G** | οὐδέποτε **Y** mor. (ter): οὐδεπώποτε **S** | ἡμᾶς **G** || **15** τότε **Y**: ἔνιοι **S** | ἀντιαλκιάδαν **N** || **16** εἰς σκύθηρα **** **S** | ὑπεκθέσθαι **Y** || **20** τόθ᾽ om. **S** || **22** ἐγίνετο **SG** | καὶ] ἢ **S** || **23** πρῶτον om. L^1 | post ἐπαμινώνδαν (sic **SY**) add. διὰ τοῦ εὐρώτα **S** || **26** οὐδὲν ἢ del. Cob.

ἐν τῇ πόλει μάχην συνάψαι καὶ στῆσαι τρόπαιον, οὐκ a.369
ἴσχυσεν ἐξαγαγεῖν οὐδὲ προκαλέσασθαι τὸν Ἀγησίλαον,
ἐκεῖνος μὲν ἀναζεύξας πάλιν ἐπόρθει τὴν χώραν· ἐν δὲ 6
Λακεδαίμονι τῶν πάλαι τινὲς ὑπούλων καὶ πονηρῶν ὡς
διακόσιοι συστραφέντες κατέλαβον τὸ Ἰσσώριον, οὗ τὸ τῆς 614
Ἀρτέμιδος ἱερόν ἐστιν, εὐερκῆ καὶ δυσεκβίαστον τόπον.
178 S ἐφ' οὓς βουλομένων εὐθὺς ὠθεῖσθαι τῶν Λακεδαιμονίων, 7
φοβηθεὶς τὸν νεωτερισμὸν ὁ Ἀγησίλαος ἐκέλευσε τοὺς
μὲν ἄλλους ἡσυχίαν ἄγειν, αὐτὸς δ' ἐν ἱματίῳ καὶ
μεθ' ἑνὸς οἰκέτου προσῄει, βοῶν ἄλλως ἀκηκοέναι
τοῦ προστάγματος αὐτούς· οὐ γὰρ ἐνταῦθα κελεῦσαι
συνελθεῖν οὐδὲ πάντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐκεῖ (δείξας ἕτερον
τόπον), τοὺς δ' ἀλλαχόσε τῆς πόλεως. οἱ δ' ἀκούσαντες 8
ἥσθησαν οἰόμενοι λανθάνειν, καὶ διαστάντες ἐπὶ τοὺς
τόπους οὓς ἐκεῖνος ἐκέλευσεν ἀπεχώρουν. ὁ δὲ τὸ μὲν 9
Ἰσσώριον εὐθὺς ἑτέρους μεταπεμψάμενος κατέσχε, τῶν δὲ b
συστάντων ἐκείνων περὶ πεντεκαίδεκά τινας συλλαβὼν
νυκτὸς ἀπέκτεινεν. ἄλλη δὲ μείζων ἐμηνύθη συνωμοσία 10
καὶ σύνοδος ἀνδρῶν Σπαρτιατῶν, ἐπὶ πράγμασι νεωτέροις
εἰς οἰκίαν κρύφα συνερχομένων, οὓς καὶ κρίνειν ἄπορον
ἦν ἐν ταραχῇ τοσαύτῃ καὶ περιορᾶν ἐπιβουλεύοντας.
ἀπέκτεινεν οὖν καὶ τούτους μετὰ τῶν ἐφόρων βουλευ- 11
263 Z[1] σάμενος ὁ Ἀγησίλαος ἀκρίτους, οὐδενὸς δίχα δίκης
τεθανατωμένου πρότερον Σπαρτιατῶν. ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τῶν 12
συντεταγμένων εἰς τὰ ὅπλα περιοίκων καὶ εἱλώτων ἀπ-
εδίδρασκον ἐκ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ τοῦτο c
πλείστην ἀθυμίαν παρεῖχεν, ἐδίδαξε τοὺς ὑπηρέτας περὶ
ὄρθρον ἐπιφοιτᾶν ταῖς στιβάσι, καὶ τὰ ὅπλα τῶν ἀπο-
κεχωρηκότων λαμβάνειν καὶ ἀποκρύπτειν, ὅπως ἀγνοῆται
τὸ πλῆθος.

3 Polyaen. 2, 1, 14 Nep. Ag. 6, 2. 3 || 18 Val. Max. 7, 2 ext. 15 Ael. v. h. 14, 27 || 24 Xen. Hell. 6, 5, 28. 29. 32 Ag. 2, 24 Polyaen. 2, 1, 15 (2, 3, 10)

[SY (= NGL)] 5 κατελάβοντο τὸ NL[2] (Polyaen.) | εἰσσώριον S ἰσώριον N, item 16 || 11 αὐτοὺς S: αὐτοῦ Y || 16 μεταπεμψάμενος ἑτέρους Y || 19 τάγμασι L[1] || 23 δίχα] ἄνευ S || 25 τεταγμένων Y, sed cf. Xen. Hel. 6, 5, 29

13 *Ἀναχωρῆσαι δὲ τοὺς Θηβαίους ἐκ τῆς Λακωνικῆς οἱ
μὲν ἄλλοι λέγουσι χειμώνων γενομένων καὶ τῶν Ἀρ-
κάδων ἀρξαμένων ἀπιέναι καὶ διαρρεῖν ἀτάκτως, [οἱ
δὲ] τρεῖς μῆνας ἐμμεμενηκότας ὅλους καὶ τὰ πλεῖστα*
14 *τῆς χώρας διαπεπορθηκότας· Θεόπομπος δέ φησιν*
(FGrH 115 F 323), *ἤδη τῶν βοιωταρχῶν ἐγνωκότων
ἀπαίρειν, ἀφικέσθαι πρὸς αὐτοὺς Φρίξον ἄνδρα Σπαρ-*
d *τιάτην παρ' Ἀγησιλάου, δέκα τάλαντα κομίζοντα τῆς ἀνα-
χωρήσεως μισθόν, ὥστε τὰ πάλαι δεδογμένα πράττου-* 179 S
σιν αὐτοῖς ἐφόδιον παρὰ τῶν πολεμίων προσπεριγενέσθαι.

33. *Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ οἶδ' ὅπως ἠγνόησαν οἱ ἄλλοι,*
2 *μόνος δ' ὁ Θεόπομπος ᾔσθετο. τοῦ δὲ σωθῆναι τὴν
Σπάρτην τότε πάντες αἴτιον ὁμολογοῦσι γενέσθαι τὸν
Ἀγησίλαον, ὅτι τῶν ἐμφύτων αὐτῷ παθῶν φιλοτιμίας
καὶ φιλονικίας ἀποστάς, ἐχρήσατο τοῖς πράγμασιν ἀσφα-*
3 *λῶς. οὐ μέντοι τήν γε δύναμιν καὶ τὴν δόξαν ἐδυνήθη
τῆς πόλεως ἀναλαβεῖν ἐκ τοῦ πταίσματος, ἀλλ' ὥσπερ
σώματος ὑγιεινοῦ, λίαν δ' ἀκριβεῖ καὶ κατησκημένῃ* 264 Z^1
e *κεχρημένου διαίτῃ παρὰ πάντα τὸν χρόνον, ἁμαρτία μία
καὶ ῥοπὴ τὴν πᾶσαν ἔκλινεν εὐτυχίαν τῆς πόλεως· οὐκ*
4 *ἀλόγως. πρὸς γὰρ ἀρετὴν καὶ εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν
ἄριστα συντεταγμένῳ πολιτεύματι προσαγαγόντες ἀρχὰς
καὶ δυναστείας βιαίους, ὧν οὐδενὸς ἡγεῖτο δεῖσθαι πόλιν
εὐδαιμόνως βιωσομένην ὁ Λυκοῦργος, ἐσφάλησαν.*

5 *Αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Ἀγησίλαος ἤδη πρὸς τὰς στρατείας*
a. 368 *ἀπειρήκει διὰ γῆρας, Ἀρχίδαμος δ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν ἐκ
Σικελίας ἥκουσαν παρὰ τοῦ τυράννου βοήθειαν ἔχων
ἐνίκησεν Ἀρκάδας τὴν λεγομένην ἄδακρυν μάχην· οὐδεὶς*

1 Xen. Hell. 6, 5, 50–52 Diod. 15, 67, 1 Paus. 9, 14, 6 Polyaen. 2, 3, 5 Ael. v. h. 4, 8 || **12** Plut. Pomp. 83 (comp. 3), 5. 84, 7 Xen. Ag. 2, 24 Nep. Ag. 6, 1 || **25** Xen. Ag. 2, 25 || **26** Xen. Hell. 7, 1, 28–32 Diod. 15, 72, 3

[**SY** (= **NGL**)] **3.4** *οἱ δὲ* del. Ma. || **8** *παρ'*] *περὶ* L^1 ut vid. || **10** *προσγενέσθαι* **S** || **12** *ὁ* om. **Y** || **13** *γεγενῆσθαι* **S** || **14.15** *φιλονεικίας καὶ φιλοτιμίας* **Y** || **18.19** *κατησκημένου κεχρημένη* L^1 || **21** *εἰρήνην καὶ ἀρετὴν* **Y** || **22** *προσάγοντες* **Y** || **26** *διὰ τὸ γῆρας* **Y**

γὰρ ἔπεσε τῶν μετ' αὐτοῦ, συχνοὺς δὲ τῶν ἐναντίων ἀνεῖλεν. αὕτη μάλιστα τὴν ἀσθένειαν ἤλεγξεν ἡ νίκη τῆς 6 f
πόλεως. πρότερον μὲν γὰρ οὕτω σύνηθες ἡγοῦντο καὶ προσῆκον ἔργον αὐτοῖς εἶναι τὸ νικᾶν τοὺς πολεμίους, ὥστε μήτε θύειν τοῖς θεοῖς πλὴν ἀλεκτρυόνα νικητήριον ἐν τῇ πόλει, μήτε μεγαληγορεῖν τοὺς ἀγωνισαμένους, μήθ' ὑπερχαίρειν τοὺς πυνθανομένους, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν 7
Μαντινείᾳ μάχης γενομένης, ἣν ὁ Θουκυδίδης γέγραφε a. 418
(5, 64–74), *τῷ πρώτῳ φράσαντι τὴν νίκην οἱ ἄρχοντες ἐκ φιδιτίου κρέας ἔπεμψαν εὐαγγέλιον, ἄλλο δ' οὐδέν· τότε δὲ* 8
τῆς μάχης ἀπαγγελείσης καὶ τοῦ Ἀρχιδάμου προσιόντος, **615**
180 S *οὐδεὶς ἐκαρτέρησεν, ἀλλὰ πρῶτός θ' ὁ πατὴρ ἀπήντα δακρύων ὑπὸ χαρᾶς, καὶ μετ' ἐκεῖνον τὰ ἀρχεῖα, τῶν δὲ*
265 Z[1] *πρεσβυτέρων καὶ τῶν γυναικῶν τὸ πλῆθος ἐπὶ τὸν ποταμὸν κατῄει, τάς τε χεῖρας ὀρεγόντων καὶ θεοκλυτούντων, ὥσπερ ἀπεωσμένης τὰ παρ' ἀξίαν ὀνείδη τῆς Σπάρτης, καὶ λαμπρὸν αὖθις ἐξ ἀρχῆς τὸ φῶς ὁρώσης· ἐπεὶ πρότερόν γέ φασιν οὐδὲ ταῖς γυναιξὶν ἀντιβλέπειν τοὺς ἄνδρας, αἰσχυνομένους ἐφ' οἷς ἔπταισαν.*

34. *Οἰκιζομένης δὲ Μεσσήνης ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἐπα-* a. 370 sqq.
μεινώνδαν, καὶ τῶν ἀρχαίων πολιτῶν πανταχόθεν εἰς αὐτὴν συμπορευομένων, διαμάχεσθαι μὲν οὐκ ἐτόλμων, b
οὐδὲ κωλύειν ἐδύναντο, χαλεπῶς δὲ καὶ βαρέως πρὸς τὸν Ἀγησίλαον εἶχον, ὅτι χώραν οὔτε πλήθει τῆς Λακωνικῆς ἐλάττονα καὶ πρωτεύουσαν ἀρετῇ τῆς Ἑλληνικῆς ἔχοντες καὶ καρπούμενοι χρόνον τοσοῦτον, ἐπὶ τῆς ἐκείνου βασιλείας ἀπολωλέκασι. διὸ καὶ προτεινομένην ὑπὸ τῶν 2

10 Xen. Hell. 7, 1, 32 ‖ **20** Plut. Pelop. 24, 8 Diod. 15, 66, 1. 6. 67, 1 Paus. 4, 26, 3–28, 1. 9, 14, 5 Ael. v. h. 13, 42 Nep. Epam. 8, 5 ‖ **27** Plut. Pomp. 83 (comp. 3), 2 Xen. Hell. 7, 1, 27. 4, 9 Diod. 15, 70, 2 Isocr. 6, 8. 11–14. 26–28. 87

[**SY** (= **NGL**)] **6–7** *ἀγωνιζομένους . . . πυθομένους* **Y** ‖ **8** *μαντινίᾳ* **NG** | *ὁ* om. **Y** ‖ **11** *ἐπαγγελθείσης* **N** *ἀγγελθείσης* **GL** ‖ **12** *θ'* om. **Y** | *ὑπήντα* **L** ‖ **16** *ἀπωσμένης* **Y** | *τὰ* om. **S** ‖ **18** *ἀντιβλέπειν* ⟨*καρτερῆσαι*⟩ vel tale quid Rei. ‖ **22** *συμπορευομένων*] *συνοικιζομένων* **S** ‖ **25** *ἐλάσσονα ἀλλὰ καὶ* **Y**

*Θηβαίων τὴν εἰρήνην ὁ Ἀγησίλαος οὐκ ἐδέξατο. μὴ
βουλόμενος δὲ τῷ λόγῳ προέσθαι τοῖς ἔργῳ κρατοῦσι τὴν
χώραν, ἀλλὰ φιλονικῶν, ἐκείνην μὲν οὐκ ἀπέλαβε, μικροῦ*
c 3 *δὲ τὴν Σπάρτην προσαπέβαλε καταστρατηγηθείς. ἐπεὶ γὰρ*
a. 362 *οἱ Μαντινεῖς αὖθις ἀπέστησαν τῶν Θηβαίων καὶ μετεπέμ-
ποντο τοὺς Λακεδαιμονίους, αἰσθόμενος ὁ Ἐπαμεινώνδας
τὸν Ἀγησίλαον ἐξεστρατευμένον μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ
προσιόντα, λαθὼν τοὺς Μαντινεῖς ἀνέζευξε νυκτὸς ἐκ* 266 Z[1]
*Τεγέας ἄγων ἐπ' αὐτὴν τὴν Λακεδαίμονα τὸ στράτευμα,
καὶ μικρὸν ἐδέησε παραλλάξας τὸν Ἀγησίλαον ἔρημον*
4 *ἐξαίφνης καταλαβεῖν τὴν πόλιν. Εὐθύνου δὲ Θεσπιέως ὡς
Καλλισθένης* (FGrH 124 F 26) *φησίν, ὡς δὲ Ξενοφῶν*
(Hell. 7, 5, 10) *Κρητός τινος, ἐξαγγείλαντος τῷ Ἀγησι-
λάῳ, ταχὺ προπέμψας ἱππέα τοῖς ἐν τῇ πόλει φράσοντα,*
d 5 *μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτὸς παρῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην. ὀλίγῳ
δ' ὕστερον οἱ Θηβαῖοι διέβαινον τὸν Εὐρώταν καὶ προσ-* 181 S
έβαλλον τῇ πόλει, μάλ' ἐρρωμένως τοῦ Ἀγησιλάου καὶ
6 *παρ' ἡλικίαν ἐπαμύνοντος. οὐ γὰρ ὡς πρότερον ἀσφαλείας
ἑώρα τὸν καιρὸν ὄντα καὶ φυλακῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπονοίας
καὶ τόλμης, οἷς τὸν ἄλλον χρόνον οὐδέποτε πιστεύσας οὐδὲ
χρησάμενος, τότε μόνοις ἀπεώσατο τὸν κίνδυνον, ἐκ τῶν
χειρῶν τοῦ Ἐπαμεινώνδου τὴν πόλιν ἐξαρπάσας καὶ στήσας*
7 *τρόπαιον, καὶ τοῖς παισὶ καὶ ταῖς γυναιξὶν ἐπιδείξας τὰ
κάλλιστα τροφεῖα τῇ πατρίδι τοὺς Λακεδαιμονίους*
e *ἀποδιδόντας, ἐν δὲ πρώτοις τὸν Ἀρχίδαμον ἀγωνιζόμενον
ὑπερηφάνως τῇ τε ῥώμῃ τῆς ψυχῆς καὶ τῇ κουφότητι τοῦ
σώματος, ὀξέως ἐπὶ τὰ θλιβόμενα τῆς μάχης διαθέοντα
διὰ τῶν στενωπῶν, καὶ πανταχοῦ μετ' ὀλίγων ἀντερεί-*

4 mor. 346c Xen. Hell. 7, 4, 33–5, 8 et maxime 9–14 Isocr. 5, 48 Polyb. 9, 8, 2–8 Diod. 15, 82, 5–83, 5 Aeneas de obsid. 2, 2 Ael. v. h. 4, 8, 1 Polyaen. 2, 3, 10 Frontin. 3, 11, 5 Iustin. 6, 7, 1–9 || **25** Isocr. epist. 9, 4

[SY (= NGL)] **1** *ὁ* s. s. **L[1]** || **2** *ἔργοις* **G** || **3** *φιλονεικῶν* **GL** || **4** *προσαπέβαλε] ἀπέβαλε* **G** || **5** *αὖθις οἱ μαντινεῖς* **N** || **6** *ὁ* om. **GL** || **11** *εὐθύνου* **S** || **16–17** *καὶ – πόλει* om. **S** || **16** *προσέβαλον* **N** || **18** *ἀμύνοντος* et mox *ἐπ' ἀσφαλείας* **N**

δοντα τοῖς ἐναντίοις. Ἰσάδαν δὲ δοκῶ τὸν Φοιβίδου υἱὸν a. 362 8
οὐ τοῖς πολίταις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολεμίοις θέαμα
φανῆναι καλὸν καὶ ἀγαστόν. ἦν μὲν γὰρ ἐκπρεπὴς τὸ εἶδος 9
καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, ὥραν δ' ἐν ᾗ τὸ ἥδιστον ἀν-
267 Z[1] θοῦσιν ἄνθρωποι παριόντες εἰς ἄνδρας ἐκ παίδων εἶχε,
γυμνὸς δὲ καὶ ὅπλων τῶν σκεπόντων καὶ ἱματίων, λίπα
χρισάμενος τὸ σῶμα καὶ τῇ μὲν ἔχων χειρὶ λόγχην, τῇ
δὲ ξίφος, ἐξήλατο τῆς οἰκίας, καὶ διὰ μέσων τῶν μαχο- f
μένων ὠσάμενος ἐν τοῖς πολεμίοις ἀνεστρέφετο, παίων
τὸν προστυχόντα καὶ καταβάλλων. ἐτρώθη δ' ὑπ' οὐ- 10
δενός, εἴτε θεοῦ δι' ἀρετὴν φυλάττοντος αὐτόν, εἴτε μεῖζόν
τι καὶ κρεῖττον ἀνθρώπου φανεὶς τοῖς ἐναντίοις. ἐπὶ 11
τούτῳ δὲ λέγεται τοὺς ἐφόρους στεφανώσαντας αὐτόν,
εἶτα χιλίων δραχμῶν ἐπιβαλεῖν ζημίαν, ὅτι χωρὶς ὅπλων
διακινδυνεύειν ἐτόλμησεν.

35. Ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις περὶ Μαντίνειαν a. 362
ἐμαχέσαντο, καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἤδη κρατοῦντα τῶν 616
182 S πρώτων, ἔτι δ' ἐγκείμενον καὶ κατασπεύδοντα τὴν
δίωξιν, Ἀντικράτης Λάκων ὑποστὰς ἔπαισε, δόρατι μὲν
ὡς Διοσκουρίδης ἱστόρηκε (FGrH 594 F 4), Λακεδαιμόνιοι
δε Μαχαιρίωνας ἔτι νῦν τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀντικράτους
καλοῦσιν, ὡς μαχαίρᾳ πατάξαντος. οὕτω γὰρ ἐθαύμασαν 2
καὶ ὑπερηγάπησαν αὐτὸν φόβῳ τοῦ Ἐπαμεινώνδου
ζῶντος, ὥστε τιμὰς μὲν ἐκείνῳ καὶ δωρεὰς ψηφίσασθαι,
τῷ γένει δ' ἀτέλειαν, ἣν ἔτι καὶ καθ' ἡμᾶς ἔχει Καλλι-

1 Polyaen. 2, 9 Ael. v. h. 6, 3 ‖ 16 Paus. 8, 11, 5–8 (cf. mor. 214c Nep. Epam. 9 Xen. Hell. 7, 5, 20–25 Diod. 15, 84–87 Polyb. 12, 25f, 3. 4 Polyaen. 2, 3, 14 Frontin. 2, 2, 12 Iustin. 6, 7, 10–12 al.)

[SY (=NGL)] 1 ἐναντίοις] πολεμίοις Y | ἰσάδαν S Ael.: ἰσίδαν Y Polyaen. | δὲ δοκῶ Sint. ex C: δὲ S δοκῶ GL δοκῶν N ‖ 3 φανῆναι καλὸν] καινὸν φανῆναι S | εὐπρεπὲς, sed s. s. ἐκ, N ‖ 3–4 τὸ μέγεθος καὶ τὸ εἶδος L, sed corr. m. 1 ‖ 5 εἰς om. Y (sed corr. L[2]) ‖ 7 χρησάμενος NG ‖ 10 καταβαλὼν S ‖ 14 δραγμῶν SL | ἐπιβάλλειν S ‖ 16 περὶ τὴν μαντινίαν ὕστερον ἡμέραις Y ‖ 21 ἀπὸ γένους N ‖ 22–23 ἠγάπησαν καὶ ὑπερεθαύμασαν S ‖ 25 τῷ om. Y

3 *κράτης, εἷς τῶν Ἀντικράτους ἀπογόνων. μετὰ δὲ τὴν*
μάχην καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου γινομένης
b *τοῖς Ἕλλησιν εἰρήνης πρὸς αὐτούς, ἀπήλαυνον οἱ περὶ τὸν* 268 Z[1]
Ἀγησίλαον τοῦ ὅρκου τοὺς Μεσσηνίους, ὡς πόλιν οὐκ
4 *ἔχοντας. ἐπεὶ δ' οἱ λοιποὶ πάντες ἐδέχοντο, καὶ τοὺς*
ὅρκους ἐλάμβανον παρ' αὐτῶν, ἀπέστησαν οἱ Λακεδαι-
μόνιοι, καὶ μόνοις αὐτοῖς πόλεμος ἦν, ἐλπίζουσιν ἀναλή-
5 *ψεσθαι τὴν Μεσσηνίαν. βίαιος οὖν ἐδόκει καὶ ἀπηνὴς καὶ*
πολέμων ἄπληστος ὁ Ἀγησίλαος εἶναι, τὰς μὲν κοινὰς
διαλύσεις ἅπαντα τρόπον ὑπορύττων καὶ διαβάλλων,
6 *πάλιν δ' ὑπὸ χρημάτων ἀπορίας ἀναγκαζόμενος ἐνοχλεῖν*
τοῖς κατὰ πόλιν φίλοις, καὶ δανείζεσθαι καὶ συνερανί-
ζεσθαι, δέον ἀπηλλάχθαι κακῶν εἰς τοῦτο περιήκοντι
c *τῶν καιρῶν, καὶ μὴ τὴν ἅπασαν ἀρχὴν τοσαύτην γενομένην*
ἀφεικότα καὶ πόλεις καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, ὑπὲρ τῶν ἐν
Μεσσήνῃ κτημάτων καὶ προσόδων σφαδάζειν.

36. *Ἔτι δὲ μᾶλλον ἠδόξησε Ταχῷ τῷ Αἰγυπτίῳ στρα-*
2 *τηγὸν ἐπιδοὺς ἑαυτόν. οὐ γὰρ ἠξίουν ἄνδρα τῆς Ἑλλάδος*
ἄριστον κεκριμένον, καὶ δόξης ἐμπεπληκότα τὴν οἰκου-
μένην, ἀποστάτῃ βασιλέως ἀνθρώπῳ βαρβάρῳ χρῆσαι
τὸ σῶμα, καὶ τοὔνομα καὶ τὴν δόξαν ἀποδόσθαι χρημάτων,
3 *ἔργα μισθοφόρου καὶ ξεναγοῦ διαπραττόμενον. κεὶ γὰρ*
d *ὑπὲρ ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἔτη, καὶ πᾶν ὑπὸ τραυμάτων*
τὸ σῶμα κατακεκομμένος, ἐκείνην αὖθις ἀνεδέξατο τὴν 183 S 269 Z[1]

1 Diod. 15, 89, 1. 2 Polyb. 4, 33, 8. 9 Isocr. 5, 49. 50 Demosth. 16, 9. 10. 17. 18. 20. 25 || **17** mor. 214d Xen. Ag. 2, 28 Diod. 15, 90, 2. 92, 2 Nep. Ag. 8, 2 || capp. 36–40 excerpsit Gemistus Pletho *ἐκ τῶν Διοδώρου καὶ Πλουτάρχου*

[**SY** (= **NGL**)] **2** *τὸν* om. **GL** || **2.3** *γενομένης εἰρήνης τοῖς ἕλλησι* **Y** || **4** *ὅρκου*] *οἴκου* **Y** || **6** *ἀπεστάλησαν* **N** || **8** *ἀτενὴς* **Y** || **10** *πάντα* **Y** | *ἀναβάλλων* **Y** *καταβάλλων* Rei. || **12** *τοὺς . . . φίλους* Sol. || **14** *τῷ καιρῷ*: em. Rei. | *τοιαύτην* **Y** || **15** *ἀφηκότα* **GN** || **17** *τάχω* **GL** *τάχα* **N** (*Ταχὼς* etiam Xen. Diod. Ael. v. h. 5, 1 Athen. *Θαμώς* Polyaen. 3, 11, 5 *Ταώς* Aristot. oecon. 2, 1350b 33. 1353a 20 *Τεώς* Euseb. chron. p. 150 Sch.) | *στρατηγῷ* **Y** || **19** *οἰκουμένην*] *πόλιν* **S** (*οἰκουμένην ὅλην* Zie.) || **20** *βαρβάρῳ* om. **S** || **22** *ξεναγωγοῦ* **L** | *κεὶ* Emp.: *εἰς* **S** *καὶ* **Y** || **23** *ὑπὲρ* om. **S**

καλὴν καὶ περίβλεπτον ἡγεμονίαν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων
ἐλευθερίας, οὐ πάμπαν ἄμεμπτον εἶναι τὴν φιλοτιμίαν·
τοῦ γὰρ καλοῦ καιρὸν οἰκεῖον εἶναι καὶ ὥραν, μᾶλλον δ' 4
ὅλως τὰ καλὰ τῶν αἰσχρῶν τῷ μετρίῳ διαφέρειν. οὐ μὴν 5
ἐφρόντιζε τούτων ὁ Ἀγησίλαος, οὐδ' ᾤετο παρ' ἀξίαν
εἶναι λειτούργημα δημόσιον οὐδέν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνάξιον
ἑαυτοῦ τὸ ζῆν ἄπρακτον ἐν τῇ πόλει καὶ καθῆσθαι
περιμένοντα τὸν θάνατον. ὅθεν ἀθροίσας μισθοφόρους 6
ἀφ' ὧν ὁ Ταχὼς αὐτῷ χρημάτων ἔπεμψε, καὶ πλοῖα e
πληρώσας ἀνήχθη, τριάκοντα συμβούλους ἔχων μεθ'
ἑαυτοῦ Σπαρτιάτας ὡς πρότερον.

Ἐπεὶ δὲ κατέπλευσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, εὐθὺς οἱ a.361 7
πρῶτοι τῶν βασιλικῶν ἡγεμόνων καὶ διοικητῶν ἐβάδιζον
ἐπὶ ναῦν θεραπεύοντες αὐτόν. ἦν δὲ καὶ τῶν ἄλλων 8
Αἰγυπτίων σπουδή τε μεγάλη καὶ προσδοκία διὰ τοὔνομα
καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ συνετρόχαζον ἅπαντες
ἐπὶ τὴν θέαν. ὡς δ' ἑώρων λαμπρότητα μὲν καὶ κατα- 9
σκευὴν οὐδεμίαν, ἄνθρωπον δὲ πρεσβύτην κατακείμενον
ἔν τινι πόᾳ παρὰ τὴν θάλασσαν, εὐτελῆ καὶ μικρὸν τὸ
σῶμα, τραχὺ καὶ φαῦλον ἱμάτιον ἀμπεχόμενον, σκώπτειν f
αὐτοῖς καὶ γελωτοποιεῖν ἐπῄει, καὶ λέγειν ὅτι τοῦτ' ἦν τὸ
μυθολογούμενον (Paroem. Gr. 1, 520. 2, 834) *ὠδίνειν ὄρος,*
εἶτα μῦν ἀποτεκεῖν. ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτοῦ τὴν ἀτοπίαν 10
ἐθαύμασαν, ὅτε ξενίων προσκομισθέντων καὶ προσαχθέν-
270 Z¹ *των, ἄλευρα μὲν καὶ μόσχους καὶ χῆνας ἔλαβε, τραγήματα*
δὲ καὶ πέμματα καὶ μύρα διωθεῖτο, καὶ βιαζομένων λαβεῖν
καὶ λιπαρούντων, ἐκέλευσε τοῖς εἵλωσι δοῦναι κομίζοντας.

8 – p. 242, 4 Theopomp. FGrH 115 F 106–108 (mor. 210b. c Athen. 9, 384a 14, 616d 657b. c 15, 676c. d Nep. Ag. 8, 2–5) || 23 Eustath. 1642, 47

[SY (= NGL)] 1 *ὑπὸ* S || 2 *πάμπαν ⟨ἂν⟩* Sauppe | *εἶναι καὶ τὴν φιλ.* L¹ *εἶναι τὴν ὥραν καὶ τὴν φιλ.* L²N || 3 *καλοῦ καὶ καιρὸν* Y | *δεῖ οἰκεῖον εἶναι* GL (*δεῖν ο. ε.* Rei.) || 7 *ἄπρακτος* N || 8 *περιμένων* Y | *ἤθροισε* Y (*ξενολογήσας* Pletho) || 14 *θεραπεύσοντες* Mu. || 15 *τε* om. S || 19 *ἐν τῇ πόᾳ* Cor. || 26 *προσβιαζομένων* S || 27 *διδόναι* Y (*διαδοῦναι* mor.) | *τοὺς κομίζοντας* mor.

617 τῇ μέντοι στεφανωτρίδι βύβλῳ φησὶν αὐτὸν ἡσθέντα
11 Θεόφραστος (fr. 142 W.) διὰ τὴν λειότητα καὶ καθα-
ριότητα τῶν στεφάνων, αἰτήσασθαι καὶ λαβεῖν ὅτ'
ἀπέπλει παρὰ τοῦ βασιλέως.
a. 361 **37.** Τότε δὲ συμμείξας τῷ Ταχῷ παρασκευαζομένῳ
πρὸς τὴν στρατείαν, οὐχ ὥσπερ ἤλπιζεν ἁπάσης στρατηγὸς 184 S
ἀπεδείχθη τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ τῶν μισθοφόρων μόνων,
τοῦ δὲ ναυτικοῦ Χαβρίας ὁ Ἀθηναῖος· ἡγεμὼν δὲ συμπάν-
2 των αὐτὸς ἦν ὁ Ταχώς. καὶ τοῦτο πρῶτον ἠνίασε τὸν
Ἀγησίλαον· ἔπειτα τὴν ἄλλην ἀλαζονείαν καὶ κενο-
φροσύνην τοῦ Αἰγυπτίου βαρυνόμενος ἠναγκάζετο φέρειν·
b καὶ συνεξέπλευσεν ἐπὶ τοὺς Φοίνικας αὐτῷ, παρὰ τὴν
ἀξίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν φύσιν ὑπείκων καὶ καρτερῶν,
3 ἄχρι οὗ καιρὸν ἔλαβε. Νεκτάνεβις γὰρ ἀνεψιὸς ὢν τοῦ
Ταχῶ, καὶ μέρος ἔχων ὑφ' ἑαυτῷ τῆς δυνάμεως, ἀπέστη·
καὶ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀναγορευθείς, διεπέμ-
πετο πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ἀξιῶν βοηθεῖν αὐτῷ· τὰ δ'
αὐτὰ καὶ τὸν Χαβρίαν παρεκάλει, μεγάλας ὑπισχνούμενος
4 ἀμφοτέροις δωρεάς. αἰσθομένου δὲ τοῦ Ταχῶ ταῦτα, καὶ
τραπομένου πρὸς δέησιν αὐτῶν, ὁ μὲν Χαβρίας ἐπειρᾶτο
καὶ τὸν Ἀγησίλαον ἐν τῇ φιλίᾳ τοῦ Ταχῶ πείθων καὶ 271 Z[1]
5 παραμυθούμενος κατέχειν· ὁ δ' Ἀγησίλαος εἶπεν ὅτι
c „σοὶ μὲν ὦ Χαβρία καθ' αὑτὸν ἀφιγμένῳ χρῆσθαι τοῖς
αὑτοῦ λογισμοῖς ἔξεστιν, ἐγὼ δ' ὑπὸ τῆς πατρίδος ἐδόθην
6 Αἰγυπτίοις στρατηγός. οὔκουν ἂν ἔχοι μοι καλῶς οἷς
ἐπέμφθην σύμμαχος πολεμεῖν, ἂν μὴ πάλιν ἡ πατρὶς

5 c. 37. 38 Xen. Ag. 2, 30. 31 Diod. 15, 92 Nep. Chabr. 2, 3

[SY (= NGL)] **1** στεφαντώριδι (-τόριδι N) Y | βίβλῳ SN || **2** Θεόφραστος] immo Θεόπομπος | λιτότητα Y | καὶ καθαριότητα om. Y || **6** στρατιὰν S | ὡς ἤλπιζε πάσης S || **9** ὁ om. N Pletho | τάχος NG || **14** νυκτένιβις h. l., νυκτένεβις p. 244, **3**, νεκτάνεβις p. 243, **3, 11, 21**, νεκτένεβις p. 245, **8, 11** S; νεκτάναβις semper Y; νεκταβίου (gen.) mor. 214f; Νεκτανεβώς Diod. Polyaen. 2, 1, 22; *Nectanabis* Nep. Ag. 6; *Nectenebis* Chabr. 2, 1; *Necthebis* Plin. n. h. 36, 67. 89 || **17** αὐτῶ βοηθεῖν Y || **19** ταῦτα τοῦ τάχω Y || **23** κατὰ σεαυτὸν Y (in G σ m. 1 in ras.) || **24** ἑαυτοῦ NGL[1] σεαυτοῦ L[2] || **25** ἔχοι μοι] ἔχοιμι G || **26** ἐὰν Y

κελεύσῃ.“ ταῦτα δ’ εἰπὼν ἔπεμψεν εἰς Σπάρτην ἄνδρας, a. 361/0 7
οἳ τοῦ μὲν Ταχῶ κατηγορήσειν, ἐπαινέσεσθαι δὲ τὸν
Νεκτάνεβιν ἔμελλον. ἔπεμψαν δὲ κἀκεῖνοι δεόμενοι τῶν 8
Λακεδαιμονίων, ὁ μὲν ὡς πάλαι σύμμαχος γεγονὼς καὶ
φίλος, ὁ δ’ ὡς εὐνούσ⟨τερος⟩ καὶ προθυμότερος περὶ τὴν
πόλιν ἐσόμενος. ἀκούσαντες οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι, τοῖς 9
μὲν Αἰγυπτίοις ἀπεκρίναντο φανερῶς Ἀγησιλάῳ περὶ
τούτων μελήσειν, ἐκείνῳ δ’ ἐπέστειλαν ὁρᾶν κελεύοντες d
ὅπως πράξει τὸ τῇ Σπάρτῃ συμφέρον. οὕτω δὴ λαβὼν 10
τοὺς μισθοφόρους ὁ Ἀγησίλαος ἀπὸ τοῦ Ταχῶ μετέστη
185 S πρὸς τὸν Νεκτάνεβιν, ἀτόπου καὶ ἀλλοκότου πράγματος
παρακαλύμματι τῷ συμφέροντι τῆς πατρίδος χρησάμενος.
ἐπεὶ ταύτης γε τῆς προφάσεως ἀφαιρεθείσης, τὸ δικαιότα-
τον ὄνομα τῆς πράξεως ἦν προδοσία. Λακεδαιμόνιοι δὲ 11
τὴν πρώτην τοῦ καλοῦ μερίδα τῷ τῆς πατρίδος συμφέ-
ροντι διδόντες, οὔτε μανθάνουσιν οὔτ’ ἐπίστανται δίκαιον
ἄλλο, πλὴν ὃ τὴν Σπάρτην αὔξειν νομίζουσιν.

38. Ὁ μὲν οὖν Ταχὼς ἐρημωθεὶς τῶν μισθοφόρων e
ἔφυγεν, ἐκ δὲ Μένδητος ἕτερος ἐπανίσταται τῷ Νεκτα-
νέβιδι βασιλεὺς ἀναγορευθείς, καὶ συναγαγὼν δέκα μυ-
272 Z[1] ριάδας ἀνθρώπων ἐπῄει. θαρρύνοντος δὲ τοῦ Νεκτανέ- 2
βιδος τὸν Ἀγησίλαον, καὶ λέγοντος ὅτι πολλοὶ μέν εἰσιν
οἱ πολέμιοι, μιγάδες δὲ καὶ βάναυσοι καὶ δι’ ἀπειρίαν
εὐκαταφρόνητοι, „καὶ μὴν οὐ τὸ πλῆθος αὐτῶν“ ὁ Ἀγη- 3
σίλαος εἶπεν, „ἀλλὰ τὴν ἀπειρίαν φοβοῦμαι καὶ τὴν
ἀμαθίαν ὡς δυσεξαπάτητον. αἱ γὰρ ἀπάται τὸ παράδοξον 4
ἐπάγουσι τοῖς πρὸς ἄμυναν ⟨ὧν⟩ ὑπονοοῦσι καὶ προσ-
δοκῶσι τρεπομένοις, ὁ δὲ μὴ προσδοκῶν μηδ’ ὑπονοῶν
μηδὲν οὐ δίδωσι τῷ παραλογιζομένῳ λαβήν, ὥσπερ οὐδὲ f

[SY (= NGL)] 2 κατηγορεῖν L ‖ 5 εὐνούσ⟨τερος⟩ Rei. (qui et πρόθυμος) ‖ 9 πράξῃ Y ‖ 17 ὃ] ᾧ NL ‖ 19 νεκτανέβει, s. s. βιδι m. 1, S νεκτάναβι Y ‖ 20 ἀναγορευθεὶς S Pletho: ἀγορευθεὶς Y ‖ 21 ἀνθρώπων om. SL | θαρσύνοντος NL θρασύναντος G ‖ 27 πρὸς ἄμυναν L: πρὸς ἄνοιαν GN om. S | ὧν add. Rei. | ὑπονοοῦσι S: ἀνιοῦσι Y | ⟨πρὸς ἃ⟩ προσδοκῶσι Li. (τοῖς πρὸς ἄμυναν ἰοῦσι καὶ πρὸς ἃ προσδ. τρεπ. Drachmann)

a.361/0 5 *τῷ παλαίοντι ῥοπὴν ὁ μὴ κινούμενος.“ ἐκ τούτου καὶ
ὁ Μενδήσιος ἔπεμπε πειρῶν τὸν Ἀγησίλαον. ἔδεισεν οὖν
ὁ Νεκτάνεβις, καὶ κελεύοντος αὐτοῦ διαμάχεσθαι τὴν
ταχίστην, καὶ μὴ χρόνῳ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώπους
ἀπείρους ἀγῶνος, πολυχειρίᾳ δὲ περιελθεῖν καὶ περιτα-
φρεῦσαι καὶ φθάσαι πολλὰ καὶ προλαβεῖν δυναμένους,
ἔτι μᾶλλον ἐν ὑποψίᾳ καὶ φόβῳ γενόμενος πρὸς αὐτόν,
ἀπεχώρησεν εἰς πόλιν εὐερκῆ καὶ μέγαν ἔχουσαν περί-*
618 6 *βολον. ὁ δ' Ἀγησίλαος ἠγανάκτει μὲν ἀπιστούμενος
καὶ βαρέως ἔφερεν, αἰσχυνόμενος δὲ καὶ πάλιν μεταστῆ-
ναι πρὸς τὸν ἕτερον καὶ τελέως ἀπελθεῖν ἄπρακτος,
ἠκολούθησε καὶ συνεισῆλθεν εἰς τὸ τεῖχος.*

39. *Ἐπελθόντων δὲ τῶν πολεμίων καὶ περιταφρευόντων* 186 S
*τὴν πόλιν, αὖθις αὖ δείσας τὴν πολιορκίαν ὁ Αἰγύπτιος
ἐβούλετο μάχεσθαι, καὶ τοὺς Ἕλληνας μάλα συμπροθυμου-*
2 *μένους εἶχεν· οὐ γὰρ ἦν ἐν τῷ χωρίῳ σῖτος. ὁ δ' Ἀγησίλαος* 273 Z¹
*οὐκ ἐῶν, ἀλλὰ κωλύων, ἤκουε μὲν ἔτι μᾶλλον κακῶς ἢ
πρότερον ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ προδότης ἀπεκαλεῖτο
τοῦ βασιλέως, ἔφερε δὲ πρᾳότερον ἤδη τὰς διαβολὰς καὶ*
3 *προσεῖχε τῷ καιρῷ τοῦ στρατηγήματος. ἦν δὲ τοιόνδε.*
b *τάφρον ἔξωθεν ἀνῆγον οἱ πολέμιοι περὶ τὸ τεῖχος βαθεῖαν,*
4 *ὡς παντάπασιν ἀποκλείσοντες αὐτούς. ὡς οὖν ἐγγὺς ἦσαν
αἱ τελευταὶ τοῦ ὀρύγματος, ἀπαντῶντος αὐτῷ καὶ
περιιόντος ἐν κύκλῳ τὴν πόλιν, ἑσπέραν ἀναμείνας
γενέσθαι, καὶ κελεύσας ἐξοπλίζεσθαι τοὺς Ἕλληνας, ἔλεγεν
ἐλθὼν πρὸς τὸν Αἰγύπτιον· „ὁ μὲν τῆς σωτηρίας ὦ
νεανία καιρὸς οὗτός ἐστιν, ὃν ἐγὼ διαφθεῖραι φοβούμενος*
5 *οὐκ ἔφραζον πρὶν ἐλθεῖν. ἐπεὶ δ' ἡμῖν οἱ πολέμιοι τὴν
ἀσφάλειαν αὐτοὶ διὰ τῶν χειρῶν παρεσκευάκασι, τοσαύτην*

13 c. 39 mor. 191 c 214 f Diod. 15, 93 Polyaen. 2, 1, 22

[**SY** (= **NGL**)] **10** *καὶ*² om. **Y** | *μεταστῆναι πάλιν* **S** || **12** *συνῆλθεν* **L** || **14** *αὖ* om. **S** || **15** *διαμάχεσθαι* mor. bis || **16** *οὐ γὰρ οὐδ' ἦν* Pletho || **17** *μὲν ἔτι* om. **L**¹ | *μᾶλλον* om. **S** || **21** *ἦγον* **G** (in init. folii) || **25** *καὶ* om. **Y** || **27** *φοβούμενος*] *μὴ βουλόμενος* Pletho || **28** *ὑμῖν* **Y**

ὀρυξάμενοι τάφρον, ἧς τὸ μὲν ἐξειργασμένον ἐκείνοις a. 361/0 c
ἐμποδών ἐστι τοῦ πλήθους, τὸ δὲ διαλεῖπον ἡμῖν δίδωσιν
ἴσῳ καὶ δικαίῳ μέτρῳ διαμάχεσθαι πρὸς αὐτούς, φέρε νῦν
προθυμηθεὶς ἀνὴρ ἀγαθὸς γενέσθαι, καὶ μεθ' ἡμῶν
ἐπισπόμενος δρόμῳ, σῷζε σεαυτὸν ἅμα καὶ τὴν στρατιάν.
ἡμᾶς γὰρ οἱ μὲν κατὰ στόμα τῶν πολεμίων οὐχ ὑπομενοῦ- 6
σιν, οἱ δ' ἄλλοι διὰ τὴν τάφρον οὐ βλάψουσιν.“ ἐθαύμασεν 7
οὖν ὁ Νεκτάνεβις τοῦ Ἀγησιλάου τὴν δεινότητα, καὶ δοὺς
ἑαυτὸν εἰς μέσα τὰ τῶν Ἑλλήνων ὅπλα καὶ προσπεσών,
ἐτρέψατο ῥᾳδίως τοὺς ἀντιστάντας. ὡς δ' ἅπαξ ἔλαβε 8
πειθόμενον αὐτῷ τὸν Νεκτάνεβιν ὁ Ἀγησίλαος, αὖθις d
ἐπῆγε τὸ αὐτὸ στρατήγημα καθάπερ πάλαισμα τοῖς
πολεμίοις. τὰ μὲν γὰρ ὑποφεύγων καὶ ὑπάγων, τὰ δ' 9
274 Z¹ 187 S ἀντιπεριχωρῶν, ἐμβάλλει τὸ πλῆθος αὐτῶν εἰς τόπον
ἔχοντα διώρυχα βαθεῖαν ἐξ ἑκατέρας πλευρᾶς παραρρέου-
σαν, ὧν τὸ μέσον ἐμφράξας καὶ καταλαβὼν τῷ μετώπῳ
τῆς φάλαγγος, ἐξίσωσε πρὸς τοὺς μαχομένους τῶν
πολεμίων τὸ πλῆθος, οὐκ ἔχοντας περιδρομὴν καὶ κύκλω-
σιν. ὅθεν οὐ πολὺν χρόνον ἀντιστάντες ἐτράποντο· καὶ 10
πολλοὶ μὲν ἀνῃρέθησαν, οἱ δὲ φεύγοντες ἐσκεδάσθησαν καὶ
διερρύησαν.

40. Ἐκ δὲ τούτου καλῶς μὲν εἶχε τὰ πράγματα καὶ
βεβαίως τῷ Αἰγυπτίῳ πρὸς ἀσφάλειαν· ἀγαπῶν δὲ καὶ e
φιλοφρονούμενος ἐδεῖτο μεῖναι καὶ συνδιαχειμάσαι μετ'
αὐτοῦ τὸν Ἀγησίλαον. ὁ δ' ὥρμητο πρὸς τὸν οἴκοι πό- 2
λεμον, εἰδὼς χρημάτων δεομένην τὴν πόλιν καὶ ξενο-
τροφοῦσαν. προὔπεμψεν οὖν αὐτὸν ἐντίμως καὶ μεγαλο-
πρεπῶς, ἄλλας τε λαβόντα τιμὰς καὶ δωρεάς, καὶ πρὸς
τὸν πόλεμον ἀργυρίου διακόσια καὶ τριάκοντα τάλαντα.

22 c. 40 mor. 215a Xen. Ag. 2, 31 Diod. 15, 93, 6 Paus. 3, 10, 2 Nep. Ag. 8, 6. 7

[SY (= NGL)] 1.2 ἐκείνων ἐμπ. ἔσται τῷ πλήθει Pletho || 5 ἐπισπώμενος GL | στρατείαν Y || 6 κατὰ τὸ στόμα S || 10 ἀντιστάτας, sed ν s. s. m. 1, G ἄνδρασντας (!) S || 12 ἐπήγαγε S || 14 ἀντιπροσχωρῶν Rei. || 15 παραφέρουσαν S || 26 καὶ del. Zie. ἅτε Stegmann

aut 361/60 3 χειμῶνος δ' ὄντος ἤδη, τῆς γῆς ἐχόμενος ταῖς ναυσὶ καὶ
aut 360/59 παρὰ τὴν Λιβύην εἰς χωρίον ἔρημον κομισθείς, ὃ καλοῦσι
aut 359/58 Μενελάου λιμένα, θνήσκει, βιώσας μὲν ὀγδοήκοντα καὶ
f τέσσαρ' ἔτη, βασιλεύσας δὲ τῆς Σπάρτης ἑνὶ τῶν τεσσαράκοντα πλέον, καὶ τούτων ὑπὲρ τριάκοντα πάντων μέγιστος καὶ δυνατώτατος γενόμενος, καὶ σχεδὸν ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἡγεμὼν καὶ βασιλεὺς νομισθείς, ἄχρι τῆς ἐν Λεύκτροις
4 μάχης. ἔθους δ' ὄντος Λακωνικοῦ, τῶν μὲν ἄλλων ἐπὶ ξένης ἀποθανόντων αὐτοῦ τὰ σώματα κηδεύειν καὶ ἀπολείπειν, τὰ δὲ τῶν βασιλέων οἴκαδε κομίζειν, οἱ παρόντες Σπαρτιᾶται κηρὸν ἐπιτήξαντες τῷ νεκρῷ, μέλιτος οὐ παρόντος, ἀπήγαγον εἰς Λακεδαίμονα.
619 5 Τὴν δὲ βασιλείαν Ἀρχίδαμος ὁ υἱὸς αὐτοῦ παρέλαβε, 275 Z¹
καὶ διέμεινε τῷ γένει μέχρις Ἄγιδος, ὃν ἐπιχειροῦντα τὴν πάτριον ἀναλαβεῖν πολιτείαν ἀπέκτεινε Λεωνίδας, πέμπτον ἀπ' Ἀγησιλάου γεγονότα.

ΠΟΜΠΗΙΟΣ 188 S

b **1.** Πρὸς δὲ Πομπήιον ἔοικε τοῦτο παθεῖν ὁ Ῥωμαίων δῆμος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅπερ ὁ Αἰσχύλου Προμηθεὺς πρὸς τὸν Ἡρακλέα, σωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ λέγων (fr. 201 N.²)·

ἐχθροῦ πατρός μοι τοῦτο φίλτατον τέκνον.

2 οὔτε γὰρ μῖσος ἰσχυρὸν οὕτω καὶ ἄγριον ἐπεδείξαντο Ῥωμαῖοι πρὸς ἕτερον στρατηγὸν ὡς τὸν Πομπηίου πατέρα Στράβωνα, ζῶντος μὲν αὐτοῦ φοβούμενοι τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις δύναμιν (ἦν γὰρ ἀνὴρ πολεμικώτατος), ἐπεὶ

10 Xen. Hell. 5, 3, 19 || 13 Plut. Ag. Cleom. 3, 2–4 et ibi l. l. || 18 c. 1 Zon. 10, 1 || 22 Plut. mor. 203b Crass. 6, 5 || 24 Vell. 2, 21, 1 Flor. 2, 6, 14 Oros. 5, 18, 26

[SY(= NGL)] 2 κομισθείς om. GL¹ || 3 ἀποθνήσκει Y || 4.5 σπάρτης ἐνιαυτοὺς τεσσαράκοντα πλείω S || 12 ἀπῆγον Y || 16 πέμπτον] ἕκτον appellat Plut. Ag. Cleom. 3, 2 (scil. regem) || 18 δὲ om. Y || 21 τοῦτο] κλῦθι Heimsoeth || 22 οὕτως ἰσχυρὸν Y || 23 ὡς ⟨πρὸς⟩ τὸν Cob. || 24–25 ζῶντος — δύναμιν om. L¹

δ' ἀπέθανε κεραυνωθείς, ἐκκομιζόμενον τὸ σῶμα κατα- a.87
σπάσαντες ἀπὸ τοῦ λέχους καὶ καθυβρίσαντες, οὔτε μὴν 3
εὔνοιαν αὖ πάλιν σφοδροτέραν, ἢ θᾶσσον ἀρξαμένην, c
ἢ μᾶλλον εὐτυχοῦντι συνακμάσασαν, ἢ πταίσαντι παρα-
μείνασαν βεβαιότερον ἄλλος ἔσχε Ῥωμαίων ἢ Πομπήιος.
αἰτία δὲ τοῦ μὲν μίσους ἐκείνῳ μία χρημάτων 4
ἄπληστος ἐπιθυμία, τούτῳ δὲ πολλαὶ τοῦ ἀγαπᾶσθαι,
σωφροσύνη περὶ δίαιταν, ἄσκησις ἐν ὅπλοις, πιθανότης
λόγου, πίστις ἤθους, εὐαρμοστία πρὸς ἔντευξιν, ὡς μη-
276 Z[1] *δενὸς ἀλυπότερον δεηθῆναι μηδ' ἥδιον ὑπουργῆσαι*
δεομένῳ· προσῆν γὰρ αὐτοῦ ταῖς χάρισι καὶ τὸ ἀνεπ-
αχθὲς διδόντος, καὶ τὸ σεμνὸν λαμβάνοντος.
2. *Ἐν ἀρχῇ δὲ καὶ τὴν ὄψιν ἔσχεν οὐ μετρίως συνδημ-* d
αγωγοῦσαν καὶ προεντυγχάνουσαν αὐτοῦ τῆς φωνῆς. τὸ
γὰρ ἐράσμιον ἀξιωματικὸν ἦν φιλανθρώπως, καὶ ⟨ἐν⟩ τῷ
νεαρῷ καὶ ἀνθοῦντι διέφαινεν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τὸ γεραρὸν
καὶ τὸ βασιλικὸν τοῦ ἤθους. ἦν δέ τις καὶ ἀναστολὴ τῆς 2
κόμης ἀτρέμα, καὶ τῶν περὶ τὰ ὄμματα ῥυθμῶν ὑγρότης,
189 S *τοῦ προσώπου ποιοῦσα μᾶλλον λεγομένην ἢ φαινομένην*
ὁμοιότητα πρὸς τὰς Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως εἰκόνας.
ᾗ καὶ τοὔνομα πολλῶν ἐν ἀρχῇ συνεπιφερόντων οὐκ 3
ἔφευγεν ὁ Πομπήιος, ὥστε καὶ χλευάζοντας αὐτὸν ἐνίους
ἤδη καλεῖν Ἀλέξανδρον. διὸ καὶ Λεύκιος Φίλιππος ἀνὴρ 4 e
ὑπατικὸς συνηγορῶν αὐτῷ μηδὲν ἔφη ποιεῖν παράλογον,
εἰ Φίλιππος ὢν φιλαλέξανδρός ἐστι. Φλώραν δὲ τὴν 5

1 mor. 553c App. b. c. 1, 68, 312. 80, 366 Vell. 2, 21, 4 Gran. Lic. 35, p. 22 Fl. Obsequ. 56a Oros. 5, 19, 18 || **8** c. 2, 11. 18, 3. Cic. Phil. 2, 69. 13, 10 Diod. 38/39, 9. 20 || **13** c. 46, 1 Sall. hist. 3, 88 Maur. Vell. 2, 29, 2 Plin. n. h. 7, 53. 37, 14 Lucan. 8, 679 Sil. It. 13, 861 || **16** cf. Physiogn. I 144, 23. 328, 10 II 50, 13 Foerster || **25** c. 53, 2

[SY (= NGL)] **1** *δ'*] *γὰρ* L[1] || **3** *αὖ* om. N || **6** *δὲ τοῦ* om. GL[1] || **9** ⟨*μηδένα*⟩ *μηδενὸς* Rei. || **10** *ἀλυπηρότερον* S || **15** *ἐν* (post Reiskii *ἅμα* vel *ὁμοῦ* vel *σὺν*) add. Sint., qui et *καὶ* add. ante *διέφαινεν* || **16** *ἐν ἀρχῇ* Zie.: *ἡ ἀκμὴ* codd. *ἐν ἀκμῇ* Mu. || **17** *τὸ* om. NL[1] || **19** distinguebatur post *τοῦ προσώπου*, em. Latte || **21** *ἣν* [*καὶ τοὔνομα*] Li. || **22** *ἔφυγεν* GL[1]

ἑταίραν ἔφασαν ἤδη πρεσβυτέραν οὖσαν ἐπιεικῶς ἀεὶ
μνημονεύειν τῆς γενομένης αὐτῇ πρὸς Πομπήιον ὁμι-
λίας, λέγουσαν ὡς οὐκ ἦν ἐκείνῳ συναναπαυσαμένην
6 ἀδήκτως ἀπελθεῖν. πρὸς δὲ τούτοις διηγεῖσθαι τὴν
Φλώραν ἐπιθυμῆσαί τινα τῶν Πομπηίου συνήθων αὐτῆς
Γεμίνιον, καὶ πράγματα πολλὰ πειρῶντα παρέχειν· αὐτῆς
δὲ φαμένης οὐκ ἂν ἐθελῆσαι διὰ Πομπήιον, ἐκείνῳ τὸν
7 Γεμίνιον διαλέγεσθαι· τὸν οὖν Πομπήιον ἐπιτρέψαι μὲν
f τῷ Γεμινίῳ, μηκέτι δ' αὐτὸν ἅψασθαι τὸ παράπαν μηδ' 277 Z¹
ἐντυχεῖν αὐτῇ, καίπερ ἐρᾶν δοκοῦντα· τοῦτο δ' αὐτὴν οὐχ
ἑταιρικῶς ἐνεγκεῖν, ἀλλὰ πολὺν ὑπὸ λύπης καὶ πόθου
8 χρόνον νοσῆσαι. καίτοι τὴν Φλώραν οὕτω λέγουσιν
ἀνθῆσαι καὶ γενέσθαι περιβόητον, ὥστε Καικίλιον Μέ-
τελλον ἀνδριᾶσι καὶ γραφαῖς κοσμοῦντα τὸν νεὼν τῶν
Διοσκούρων κἀκείνης εἰκόνα γραψάμενον ἀναθεῖναι διὰ τὸ
620 9 κάλλος. Πομπήιος δὲ καὶ τῇ Δημητρίου τοῦ ἀπελευθέρου
γυναικί, πλεῖστον ἰσχύσαντος παρ' αὐτῷ καὶ τετρα-
κισχιλίων ταλάντων ἀπολιπόντος οὐσίαν, ἐχρῆτο παρὰ τὸν
ἑαυτοῦ τρόπον οὐκ ἐπιεικῶς οὐδ' ἐλευθερίως, φοβηθεὶς
τὴν εὐμορφίαν αὐτῆς ἄμαχόν τινα καὶ περιβόητον οὖσαν,
10 ὡς μὴ φανείη κεκρατημένος. οὕτω δὲ πάνυ πόρρωθεν
εὐλαβὴς ὢν πρὸς τὰ τοιαῦτα καὶ πεφυλαγμένος, ὅμως οὐ
διέφυγε τῶν ἐχθρῶν τὸν ἐπὶ τούτῳ ψόγον, ἀλλ' ἐπὶ ταῖς
γαμεταῖς ἐσυκοφαντεῖτο πολλὰ τῶν κοινῶν παριδεῖν καὶ
11 προέσθαι, χαριζόμενος ἐκείναις. τῆς δὲ περὶ τὴν δίαιταν 190 S
εὐκολίας καὶ λιτότητος ἓν ἀπομνημόνευμα λέγεται
b τοιοῦτον. ἰατρὸς αὐτῷ νοσοῦντι καὶ κακῶς ἔχοντι πρὸς
12 τὰ σιτία κίχλην προσέταξε λαβεῖν. ὡς δὲ ζητοῦντες οὐχ
εὗρον ὤνιον (ἦν γὰρ παρ' ὥραν), ἔφη δέ τις εὑρεθήσεσθαι

25 cf. ad p. 247, 8 || 27 Lucull. 40, 2 mor. 204b 786a

[SY (= NGL)] 2 μνημωνεύειν S¹ || 6 παρέχειν πειρῶντα Y || 12 καίτοι καὶ S || 13 κεκίλιον NL || 14 νεὼ GL¹ || 15 διοσκόρων N || 18 ἀπολείποντος S ante corr. || 19 αὐτοῦ Y || 23 διέφευγε Y || 24 γαμεαῖς S || 26 εὐκολίας] εὐτελείας N | ἓν S: καὶ Y (utrumque del. Rei.) || 27 τοιοῦτο Y | κακῶς ἔχοντι καὶ νοσοῦντι S || 28 ὡς δὲ] οἱ δὲ mor. 204b

παρὰ Λευκόλλῳ δι' ἔτους τρεφομένας, „εἶτ“ εἶπεν „εἰ μὴ Λεύκολλος ἐτρύφα, Πομπήιος οὐκ ἂν ἔζησε;“ καὶ χαίρειν ἐάσας τὸν ἰατρὸν ἔλαβέ τι τῶν εὐπορίστων. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

278 Z[1] **3.** *Ἔτι δὲ μειράκιον ὢν παντάπασι καὶ τῷ πατρὶ συστρατευόμενος ἀντιτεταγμένῳ πρὸς Κίνναν, Λεύκιόν τινα* a. 87 *Τερέντιον εἶχεν ἑταῖρον καὶ σύσκηνον. οὗτος ὑπὸ Κίννα πεισθεὶς χρήμασιν, αὐτὸς μὲν ἔμελλε τὸν Πομπήιον ἀποκτενεῖν, ἕτεροι δὲ τὴν σκηνὴν ἐμπρήσειν τοῦ στρατηγοῦ.* c *μηνύσεως δὲ τῷ Πομπηίῳ περὶ δεῖπνον ὄντι προσπεσούσης,* 2 *οὐδὲν διαταραχθείς, ἀλλὰ καὶ πιὼν προθυμότερον καὶ φιλοφρονησάμενος τὸν Τερέντιον, ἅμα τῷ τραπέσθαι πρὸς ἀνάπαυσιν ὑπεκρυεὶς τῆς σκηνῆς ἔλαθε, καὶ τῷ πατρὶ φρουρὰν περιστήσας ἡσύχαζεν. ὁ δὲ Τερέντιος ὡς ἐνόμιζε* 3 *καιρὸν εἶναι, σπασάμενος τὸ ξίφος ἀνέστη, καὶ τῇ στιβάδι τοῦ Πομπηίου προσελθών, ὡς κατακειμένου πολλὰς ἐνεφόρει πληγὰς τοῖς στρώμασιν. ἐκ δὲ τούτου μέγα* 4 *κίνημα γίνεται μίσει τοῦ στρατηγοῦ καὶ πρὸς ἀπόστασιν ὁρμὴ τῶν στρατιωτῶν, τάς τε σκηνὰς ἀνασπώντων καὶ τὰ ὅπλα λαμβανόντων. ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς οὐ προῄει* 5 d *δεδιὼς τὸν θόρυβον, ὁ δὲ Πομπήιος ἐν μέσοις ἀναστρεφόμενος καὶ δακρύων ἱκέτευε, τέλος δὲ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ στόμα πρὸ τῆς πύλης τοῦ χάρακος, ἐμποδὼν ἔκειτο κλαίων καὶ πατεῖν κελεύων τοὺς ἐξιόντας, ὥσθ' ἕκαστον ἀναχωρεῖν ὑπ' αἰδοῦς, καὶ πάντας οὕτω πλὴν ὀκτακοσίων μεταβαλέσθαι καὶ διαλλαγῆναι πρὸς τὸν στρατηγόν.*

191 S **4.** *Ἅμα δὲ τῷ τελευτῆσαι τὸν Στράβωνα δίκην κλοπῆς ἔσχεν ὑπὲρ αὐτοῦ δημοσίων χρημάτων ὁ Πομπήιος. καὶ τὰ μὲν πλεῖστα φωράσας ἕνα τῶν ἀπελευθέρων ὁ* 2

5 Cic. de imp. 28 Vell. 2, 29, 5 Tac. ann. 13, 6 || **27** Cic. Brut. 230 Val. Max. 5, 3, 5. 6, 2, 8

[SY (= NGL)] **8** *τὸν* om. GL || **9** *ἀποκτείνειν* Y (sed corr. L[2]) || **10** *τῷ* om. S || **12** *τρέπεσθαι* S || **17. 18** *γίνεται μέγα κίνημα* Y || **19–20** *τάς – λαμβανόντων* om. L[1] || **19** *ἀποσπώντων* S || **20** *προσήει* Y (sed corr. L[2])

e Πομπήιος νενοσφισμένον Ἀλέξανδρον ἀπέδειξε τοῖς ἄρ- 279 Z^1
χουσιν, αὐτὸς δὲ λίνα θηρατικὰ καὶ βιβλία τῶν ἐν Ἄσκλῳ
3 ληφθέντων ἔχειν κατηγορεῖτο. ταῦτα δ' ἔλαβε μὲν παρὰ
τοῦ πατρὸς ἑλόντος τὸ Ἄσκλον, ἀπώλεσε δὲ τῶν Κίννα
δορυφόρων ὅτε κατῆλθεν ὠσαμένων εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
4 καὶ διαρπασάντων. ἐγίνοντο δὲ τῆς δίκης αὐτῷ προάγωνες
οὐκ ὀλίγοι πρὸς τὸν κατήγορον. ἐν οἷς ὀξὺς ἅμα καὶ παρ'
ἡλικίαν εὐσταθὴς φαινόμενος, δόξαν ἔσχε μεγάλην καὶ
χάριν, ὥστ' Ἀντίστιον στρατηγοῦντα καὶ βραβεύοντα τὴν
δίκην ἐκείνην ἐρασθῆναι τοῦ Πομπηίου, καὶ γυναῖκα
διδόναι τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, καὶ περὶ τούτου τοῖς φίλοις
f 5 διαλέγεσθαι. δεξαμένου δὲ τοῦ Πομπηίου, καὶ γενομένων
ἐν αὐτοῖς ἀπορρήτων ὁμολογιῶν, ὅμως οὐκ ἔλαθε τοὺς
6 πολλοὺς τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν τοῦ Ἀντιστίου σπουδήν. τέλος
δὲ τὴν γνώμην ἀναγορεύσαντος αὐτοῦ τῶν δικαστῶν
ἀπολύουσαν, ὥσπερ ἐκ παραγγέλματος ὁ δῆμος ἐπεφώνησε
τοῦτο δὴ τὸ τοῖς γαμοῦσιν ἐπιφωνούμενον ἐξ ἔθους πα-
7 λαιοῦ, Ταλασίῳ. τὸ δ' ἔθος ἀρχήν φασι λαβεῖν τοιαύτην.
ὅτε τὰς θυγατέρας τῶν Σαβίνων ἐπὶ θέαν ἀγῶνος εἰς
621 Ῥώμην παραγενομένας οἱ πρωτεύοντες ἀρετῇ Ῥωμαίων
ἥρπαζον ἑαυτοῖς γυναῖκας, ἄδοξοί τινες πελάται καὶ
βοτῆρες ἀράμενοι κόρην καλὴν καὶ μεγάλην ἐκόμιζον.
8 ὅπως οὖν μή προστυχών τις ἀφέληται τῶν κρειττόνων, 280 Z^1
ἐβόων θέοντες ἅμα Ταλασίῳ (τῶν δὲ χαριέντων καὶ
γνωρίμων τις ἦν ὁ Ταλάσιος), ὥστε τοὺς ἀκούσαντας
τοὔνομα κροτεῖν καὶ βοᾶν, οἷον συνηδομένους καὶ συνεπαι-
9 νοῦντας. ἐκ τούτου φασὶ (καὶ γὰρ εὐτυχὴς ὁ γάμος ἀπέβη

4 Liv. per. 76. 85 Vell. 2, 21, 1 Flor. 2, 6, 14 Val. Max. 6, 9, 9 Gell. 15, 4, 3 Oros. 5, 18, 26 || 18 Plut. Rom. 15, 1sqq. mor. 271f Liv. 1, 9, 13 Dion. Hal. 2, 18 Fest. p. 351 M.

[**SY** (= **NGL**)] **1** *νενοσφισμένον ὁ πομπ.* **L** || **3** *δ'* om. **GL**^{1} || **4** *τὸ* om. **S** || **6** scribebatur *προαγῶνες* || **8** *εὐπαθὴς* **S** || **11** *διδόναι* Sch.: *δοῦναι* || **12** *τοῦ* om. **GL** || **14** *τοῦ* om. **S** || **18** *φασὶ λαβεῖν* **S**: *λαβεῖν φασὶ* **NL**^{2} *φασὶ* **GL**^{1} || **21** *πελάται* **L**^{1} ut vid. et mor.: *ἀπελάται* **SG** *αἰγελάται* **NL**^{2} || **22** *καλὴν* om. **L**^{1} || **25** *ἀκούσαντας* **GL** et Rom.: *ἀκούοντας* **SN** || **27** *ὁ γάμος* om. **L**^{1}

τῷ Ταλασίῳ) ταύτην τὴν ἐπιφώνησιν μετὰ παιδιᾶς
192 S γίνεσθαι τοῖς γαμοῦσιν. οὗτος ὁ λόγος πιθανώτατός ἐστι 10
τῶν περὶ τοῦ Ταλασίου λεγομένων. ὀλίγαις δ' οὖν ὕστερον b
ἡμέραις ὁ Πομπήιος ἠγάγετο τὴν Ἀντιστίαν.

5. Ἐπεὶ δὲ πρὸς Κίνναν εἰς τὸ στρατόπεδον πορευθεὶς ἐξ αἰτίας τινὸς καὶ διαβολῆς ἔδεισε, καὶ ταχὺ λαθὼν ἐκποδὼν ἐποίησεν ἑαυτόν, οὐκ ὄντος ἐμφανοῦς αὐτοῦ, θροῦς διῆλθεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ λόγος, ὡς ἀνῃρήκοι τὸν νεανίσκον ὁ Κίννας. ἐκ τούτου δ' οἱ πάλαι βαρυ- 2 a. 84
νόμενοι καὶ μισοῦντες ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν· ὁ δὲ φεύγων καὶ καταλαμβανόμενος ὑπό τινος τῶν λοχαγῶν γυμνῷ τῷ ξίφει διώκοντος, προσέπεσε τοῖς γόνασι καὶ τὴν σφραγῖδα προὔτεινε πολύτιμον οὖσαν. ὁ δὲ καὶ μάλ' ὑβριστικῶς 3
εἰπὼν „ἀλλ' οὐκ ἐγγύην ἔρχομαι σφραγιούμενος, ἀλλ' c
ἀνόσιον καὶ παράνομον τιμωρησόμενος τύραννον", ἀπέκτεινεν αὐτόν. οὕτω δὲ τοῦ Κίννα τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο 4
μὲν τὰ πράγματα καὶ συνεῖχε Κάρβων, ἐμπληκτότερος ἐκείνου τύραννος, ἐπῄει δ' ὁ Σύλλας τοῖς πλείστοις
281 Z¹ ποθεινός, ὑπὸ τῶν παρόντων κακῶν οὐδὲ δεσπότου μεταβολὴν μικρὸν ἡγουμένοις ἀγαθόν. εἰς τοῦτο προήγα- 5
γον αἱ συμφοραὶ τὴν πόλιν, ὡς δουλείαν ἐπιεικεστέραν ζητεῖν ἀπογνώσει τῆς ἐλευθερίας.

6. Τότ' οὖν ὁ Πομπήιος ἐν τῇ Πικηνίδι τῆς Ἰταλίας διέτριβεν, ἔχων μὲν αὐτόθι καὶ χωρία, τὸ δὲ πλέον ταῖς πόλεσιν ἡδόμενος, οἰκείως καὶ φιλικῶς πατρόθεν ἐχούσαις
πρὸς αὐτόν. ὁρῶν δὲ τοὺς ἐπιφανεστάτους καὶ βελτίστους 2 d

c. 5–10 Zon. 10, 1 || **23** mor. 203b App. b. c. 1, 80, 366. 367 Cass. Dio fr. 107, 1. 36, 25, 2 Cic. de imp. 28. 61 p. Balb. 9 Liv. per. 85 Vell. 2, 29, 1 b. Afr. 22, 2 Val. Max. 5, 2, 9 CIL I 615. IX 5837 = 877 Dessau

[**SY** (= **NGL**)] **1** *μετὰ παιδιᾶς* om. **S** || **2** *γενέσθαι*: em. Cor. || **3** *δ'* om. **Y** || **4** *ὁ* om. **Y** || **7** *ὄντος δ'* **NGL**^{1} || **8** *[ἐν] τοῦ στρατοπέδου* Zie. | *καὶ λόγος ἐν τῷ στρατοπέδῳ* **S** | *ἀνῃρήκει* **N** || **9** *τούτου δ'* Sint. (qui et *καὶ* pro *οἱ*): *δὲ τούτου* || **12** *γούνασι* **GL**^{1} || **13** *καὶ* om. **S** || **16** *ἐδέξατο* **GL** *διεδέξατο* Zon. || **17** *ἐκπληκτικώτερος* **N** || **18** *ὁ* om. **GL** || **23** *πικηνίδι* **L**^{2}: *πικινίδι* **NGL**^{1} *πικηνία* **S** || **24** *πλεῖστον* **S** || **25** *ἡδόμενος*] *ἐρειδόμενος* Zie.

*τῶν πολιτῶν ἀπολείποντας τὰ οἰκεῖα καὶ πανταχόθεν εἰς
τὸ Σύλλα στρατόπεδον ὥσπερ εἰς λιμένα καταθέοντας,
αὐτὸς οὐκ ἠξίωσεν ἀποδρὰς οὐδ' ἀσύμβολος οὐδὲ χρῄζων
βοηθείας, ἀλλ' ὑπάρξας τινὸς χάριτος ἐνδόξως καὶ μετὰ*
3 *δυνάμεως ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν. ὅθεν ἐκίνει τοὺς Πικηνοὺς*
a.83 *ἀποπειρώμενος· οἱ δ' ὑπήκουον αὐτῷ προθύμως καὶ τοῖς* 193 S
4 *παρὰ Κάρβωνος ἥκουσιν οὐ προσεῖχον. Οὐηδίου δέ τινος
εἰπόντος ὅτι δημαγωγὸς αὐτοῖς ἐκ παιδαγωγείου παρα-
πεπήδηκεν ὁ Πομπήιος, οὕτως ἠγανάκτησαν, ὥστ'*
e 5 *εὐθὺς ἀνελεῖν προσπεσόντες τὸν Οὐήδιον. ἐκ τούτου
Πομπήιος, ἔτη μὲν εἴκοσι καὶ τρία γεγονώς, ὑπ' οὐδενὸς
δ' ἀνθρώπων ἀποδεδειγμένος στρατηγός, αὐτὸς ἑαυτῷ
δοὺς τὸ ἄρχειν, ἐν Αὐξίμῳ πόλει μεγάλῃ βῆμα θεὶς ἐν
ἀγορᾷ, καὶ τοὺς πρωτεύοντας αὐτῶν ἀδελφοὺς δύο Οὐετ-
τιδίους ὑπὲρ Κάρβωνος ἀντιπράττοντας διατάγματι μετα-
στῆναι τῆς πόλεως κελεύσας, στρατιώτας κατέλεγε,
καὶ λοχαγοὺς καὶ ταξιάρχους κατὰ κόσμον ἀποδείξας* 282 Z¹
6 *ἑκάστοις, τὰς κύκλῳ πόλεις ἐπῄει τὸ αὐτὸ ποιῶν. ἐξιστα-
μένων δὲ καὶ ὑποχωρούντων ὅσοι τὰ Κάρβωνος ἐφρόνουν,
τῶν δ' ἄλλων ἀσμένως ἐπιδιδόντων αὐτούς, οὕτω κατα-*
f *νείμας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τρία τάγματα τέλεια, καὶ τροφὴν
πορίσας καὶ σκευαγωγὰ καὶ ἁμάξας καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν
παρασκευήν, ἦγε πρὸς Σύλλαν, οὐκ ἐπειγόμενος οὐδὲ τὸ
λαθεῖν ἀγαπῶν, ἀλλὰ διατρίβων καθ' ὁδὸν ἐν τῷ κακῶς
ποιεῖν τοὺς πολεμίους, καὶ πᾶν ὅσον ἐπῄει τῆς Ἰταλίας
πειρώμενος ἀφιστάναι τοῦ Κάρβωνος.*

7. *Ἀνέστησαν οὖν ἐπ' αὐτὸν ἅμα τρεῖς στρατηγοὶ*
622 *πολέμιοι, Καρρίνας καὶ Κοίλιος καὶ Βροῦτος, οὐκ ἐναντίοι*

27 Diod. 38/39, 9

[SY (= NGL)] 1 *ἀπολιπόντας* Y ‖ 2 cf. p. 165, 19 ‖ 4 *ὑπάρξας*] *κατήρξατο* Zon. ‖ 5 *πικινοὺς* G ‖ 7 *οὐιδίου* L et 10 ‖ 8 *παιδαγωγίου* GL ‖ 11 *ὁ πομπήιος* S | *εἴκοσι καὶ τρία* S Zon.: *τρία καὶ εἴκοσι* Y ‖ 12 *ἑαυτὸν* G ‖ 14 *οὐετιδίους* Y *Οὐεντιδίους* cum Iunt. editt. ‖ 16 *καταλέγει* GL¹ ‖ 18 *ἐξανισταμένων* NGL¹ ‖ 20 *ἑαυτοὺς* NL | *κατανείμας* om. S ‖ 22 *πᾶσαν* Y ‖ 27 *τρεῖς ἅμα* Y ‖ 28 *καρρίνας* S: *καρίννας* GL *καρῥΰνας* (sic) N | *κλοίλιος* G *κοίλλιος* L

πάντες οὐδ᾽ ὁμόθεν, ἀλλὰ κύκλῳ τρισὶ στρατοπέδοις
περιχωροῦντες ὡς ἀναρπασόμενοι. ὁ δ᾽ οὐκ ἔδεισεν, ἀλλὰ 2
πᾶσαν εἰς ταὐτὸ τὴν δύναμιν συναγαγών, ὥρμησεν ἐφ᾽
ἓν τὸ τοῦ Βρούτου στράτευμα, τοὺς ἱππεῖς ἐν οἷς ἦν αὐτὸς
προτάξας. ἐπεὶ δὲ καὶ παρὰ τῶν πολεμίων ἀντεξίππευσαν 3
οἱ Κελτοί, τὸν πρῶτον καὶ ῥωμαλεώτατον φθάνει παίσας
ἐκ χειρὸς δόρατι καὶ καταβαλών· οἱ δ᾽ ἄλλοι τραπόμενοι
καὶ τὸ πεζὸν συνετάραξαν, ὥστε φυγὴν γενέσθαι πάντων.
194 S ἐκ δὲ τούτου στασιάσαντες οἱ στρατηγοὶ πρὸς ἀλλήλους 4
ἀνεχώρησαν ὡς ἕκαστος ἔτυχε, Πομπηίῳ δὲ προσεχώρουν
αἱ πόλεις, ὡς διὰ φόβον ἐσκεδασμένων τῶν πολεμίων. b
αὖθις δὲ Σκιπίωνος ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ ὑπάτου, πρὶν ἐν 5
[ἐμ]βολαῖς ὑσσῶν γενέσθαι τὰς φάλαγγας, οἱ Σκιπίωνος
283 Z^1 ἀσπασάμενοι τοὺς Πομπηίου μετεβάλοντο, Σκιπίων δ᾽
ἔφυγε. τέλος δὲ Κάρβωνος αὐτῷ περὶ τὸν Αἶσιν ποταμὸν 6 a. 82
ἱππέων συχνὰς ἴλας ἐφέντος, εὐρώστως ὑποστὰς καὶ
τρεψάμενος, εἰς χαλεπὰ καὶ ἄφιππα χωρία πάντας ἐμ-
βάλλει διώκων· οἱ δὲ τὴν σωτηρίαν ἀνέλπιστον ὁρῶντες,
ἐνεχείρισαν ἑαυτοὺς μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἵππων.

8. Οὔπω δὲ ταῦτα Σύλλας ἐπέπυστο, πρὸς δὲ τὰς
πρώτας ἀγγελίας καὶ φήμας ὑπὲρ αὐτοῦ δεδοικώς, ἐν c
τοσούτοις καὶ τηλικούτοις ἀναστρεφομένου στρατηγοῖς
πολεμίοις, ἐδίωκε βοηθήσων. γνοὺς δ᾽ ὁ Πομπήιος ἐγ- 2 a. 83
γὺς ὄντα, προσέταξε τοῖς ἡγεμόσιν ἐξοπλίζειν καὶ δια-
κοσμεῖν τὴν δύναμιν, ὡς καλλίστη τῷ αὐτοκράτορι καὶ
λαμπροτάτη φανείη· μεγάλας γὰρ ἤλπιζε παρ᾽ αὐτοῦ
τιμάς· ἔτυχε δὲ μειζόνων. ὡς γὰρ εἶδεν αὐτὸν ὁ Σύλλας 3
προσιόντα καὶ τὴν στρατιὰν παρεστῶσαν, εὐανδρίᾳ τε

12 cf. Sulla 28 || **15** App. 1, 87, 396 Oros. 5, 20, 5 || **20** Crass. 6, 5 Diod. 38/39, 10 Val. Max. 5, 2, 9

[**SY** (= **NGL**)] **5** *ἀντεξίππασαν* **L** || **9** *στρατηγοὶ*] *στρατιῶται* Latte || **12** *σκιπίωνος* **SN** *σκηπίωνος* **GL** et sic constanter || **13** *ἐμ-βολαῖς*: em. Cob. || **14** *μετεβάλλοντο* **NGL**^{1} || **15** *αὐτοῦ*: em. Zie. (*πέμψαντος κατ᾽ αὐτοῦ* Zon.) | *αἴσιν* **A** Cob.: *ἄρσιν* || **16** *ἐφέντος* Rei.: *ἀφέντος* || **19** *ἐνεχείρησαν* **NG** (*ἐγχειρίσαι* et Zon.) | *αὐτοὺς* **GL**^{1} || **28** *στρατιὰν* **L**^{2}: *στρατείαν* **NGL**^{1} *δύναμιν* **S** | *εὐανδρίαν* **G** *εὐανδρείας* **N**

θαυμαστὴν καὶ διὰ τὰς κατορθώσεις ἐπηρμένην καὶ
ἱλαράν, ἀποπηδήσας τοῦ ἵππου καὶ προσαγορευθεὶς ὡς
εἰκὸς αὐτοκράτωρ, ἀντιπροσηγόρευσεν αὐτοκράτορα τὸν
d Πομπήιον, οὐδενὸς ἂν προσδοκήσαντος ἀνδρὶ νέῳ καὶ
βουλῆς μηδέπω μετέχοντι κοινώσεσθαι τοὔνομα τοῦτο
4 Σύλλαν, περὶ οὗ Σκιπίωσι καὶ Μαρίοις ἐπολέμει. καὶ
τἆλλα δ' ἦν ὁμολογοῦντα ταῖς πρώταις φιλοφροσύναις,
ὑπεξανισταμένου τε προσιόντι τῷ Πομπηίῳ, καὶ τῆς κε-
φαλῆς ἀπάγοντος τὸ ἱμάτιον, ἃ πρὸς ἄλλον οὐ ῥᾳδίως
ἑωρᾶτο ποιῶν, καίπερ πολλῶν ὄντων καὶ ἀγαθῶν περὶ 284 Z[1]
5 αὐτόν. οὐ μὴν ἐκουφίσθη γε τούτοις ὁ Πομπήιος, ἀλλ'
a.82 εὐθὺς εἰς τὴν Κελτικὴν ὑπ' αὐτοῦ πεμπόμενος, ἣν ἔχων 195 S
Μέτελλος ἐδόκει μηδὲν ἄξιον πράττειν τῆς παρασκευῆς,
οὐ καλῶς ἔχειν ἔφη πρεσβύτερον καὶ προὔχοντα δόξῃ
e στρατηγίας ἀφαιρεῖσθαι, βουλομένῳ μέντοι τῷ Μετέλλῳ
καὶ κελεύοντι συμπολεμεῖν καὶ βοηθεῖν ἕτοιμος εἶναι.
6 δεξαμένου δὲ τοῦ Μετέλλου καὶ γράψαντος ἥκειν, ἐμβαλὼν
εἰς τὴν Κελτικήν, αὐτός τε καθ' ἑαυτὸν ἔργα θαυμαστὰ
διεπράττετο, καὶ τοῦ Μετέλλου τὸ μάχιμον καὶ θαρραλέον
ἤδη σβεννύμενον ὑπὸ γήρως αὖθις ἐξερρίπιζε καὶ συνεξε-
θέρμαινεν, ὥσπερ ὁ ῥέων καὶ πεπυρωμένος χαλκὸς τῷ
πεπηγότι καὶ ψυχρῷ περιχυθεὶς λέγεται τοῦ πυρὸς
7 μᾶλλον ἀνυγραίνειν καὶ συνανατήκειν. ἀλλὰ γάρ, ὥσπερ
f ἀθλητοῦ πρωτεύσαντος ἐν ἀνδράσι καὶ τοὺς πανταχοῦ
καθελόντος ἐνδόξως ἀγῶνας εἰς οὐδένα λόγον τὰς παιδικὰς
τίθενται νίκας οὐδ' ἀναγράφουσιν, οὕτως ἃς ἔπραξε τότε
πράξεις ὁ Πομπήιος, αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς ὑπερφυεῖς οὔσας,
πλήθει δὲ καὶ μεγέθει τῶν ὕστερον ἀγώνων καὶ πολέμων

11 App. b. c. 1, 87, 395 sq. 88, 401. 90, 413–415

[SY (= NGL)] **1** καὶ[2]] τε καὶ N ‖ **2** ἱλαράν] γαύραν Cob. | τοῦ Y Zon.: ἀπὸ τοῦ S ‖ **3** καὶ τὸν N (καὶ αὐτὸς ἀντιπροσερεῖν Zon.) ‖ **5** μηδέπω βουλῆς Y | κοινώσασθαι Y ‖ **8** τε] δὲ GL[1] ‖ **9** ἃ Y Zon.: ὃ S ‖ **10** ὄντων πολλῶν Y ‖ **13** ὁ μέτελλος Y ‖ **14** ἔφη ἔχειν GL[1] ‖ **16** καὶ βοηθεῖν om. S ‖ **19** θαρσαλέον Y ‖ **20** συνεθέρμαινεν S ‖ **27** ὁ om. S ‖ **28** δὲ S: τε Y | καὶ πολέμων om. GL[1]

κατακεχωσμένας, ἐδεδίειν κινεῖν, μὴ περὶ τὰ πρῶτα πολλῆς διατριβῆς γενομένης, τῶν μεγίστων καὶ μάλιστα δηλούντων τὸ ἦθος ἔργων καὶ παθημάτων τοῦ ἀνδρὸς ἀπολειφθῶμεν.

9. *Ἐπεὶ τοίνυν ἐκράτησε τῆς Ἰταλίας ὁ Σύλλας καὶ* 623
δικτάτωρ ἀνηγορεύθη, τοὺς μὲν ἄλλους ἡγεμόνας καὶ a. 82
στρατηγοὺς ἠμείβετο, πλουσίους ποιῶν καὶ προάγων
285 Z[1] *ἐπ᾽ ἀρχὰς καὶ χαριζόμενος ἀφθόνως καὶ προθύμως ὧν*
ἕκαστος ἐδεῖτο, Πομπήιον δὲ θαυμάζων δι᾽ ἀρετὴν καὶ
μέγα νομίζων ὄφελος εἶναι τοῖς ἑαυτοῦ πράγμασιν,
ἐσπούδαζεν ἁμῶς γέ πως οἰκειότητι προσθέσθαι. συμ- 2
βουλομένης δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τῆς Μετέλλης, πεί-
θουσι τὸν Πομπήιον ἀπαλλαγέντα τῆς Ἀντιστίας λαβεῖν
γυναῖκα τὴν Σύλλα πρόγονον Αἰμιλίαν, ἐκ Μετέλλης καὶ
196 S[1] *Σκαύρου γεγενημένην, ἀνδρὶ δὲ συνοικοῦσαν ἤδη τότε καὶ* b
κύουσαν. ἦν οὖν τυραννικὰ τὰ τοῦ γάμου καὶ τοῖς Σύλλα 3
καιροῖς μᾶλλον ἢ τοῖς Πομπηίου τρόποις πρέποντα, τῆς
μὲν Αἰμιλίας ἀγομένης ἐγκύμονος παρ᾽ ἑτέρου πρὸς
αὐτόν, ἐξελαυνομένης δὲ τῆς Ἀντιστίας ἀτίμως καὶ
οἰκτρῶς, ἅτε δὴ καὶ τοῦ πατρὸς ἔναγχος ἐστερημένης διὰ
τὸν ἄνδρα· κατεσφάγη γὰρ ὁ Ἀντίστιος ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, 4
δοκῶν τὰ Σύλλα φρονεῖν διὰ Πομπήιον· ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς
ἐπιδοῦσα ταῦτα προήκατο τὸν βίον ἑκουσίως, ὥστε καὶ
τοῦτο τὸ πάθος τῇ περὶ τὸν γάμον ἐκεῖνον τραγῳδίᾳ
προσγενέσθαι, καὶ νὴ Δία τὸ τὴν Αἰμιλίαν εὐθὺς δια-
φθαρῆναι παρὰ τῷ Πομπηίῳ τίκτουσαν. c

10. *Ἐκ τούτου Σικελίαν ἠγγέλλετο Περπέννας ἑαυτῷ*

9 Plut. Sulla 33, 4 || **20** App. b. c. 1, 88, 403 Cic. Brut. 311 Vell. 2, 26, 2. 3 || **27** Diod. 38/39, 14 App. b. c. 1, 96, 449 Cic. de imp. 30 Att. 9, 14, 2 fam. 9, 21, 3 Sall. hist. 1, 52 b. Afr. 22, 2 Liv. per. 89 Val. Max. 5, 3, 5. 6, 2, 8. 9, 13, 2 Lucan. 2, 548

[SY (= NGL)] **1** *δέδια* **S** | *κινεῖν* om. **G** || **11** *ἐσπούδασεν* **Y** (*ἔσπευσεν* Zon.) || **14** *Σύλλα*] *ἄλλα* **G** | *πρωτόγονον* **G** et ut videtur **L**[1] | *αἱμιλίαν* **N** et postea || **15.16** *καὶ κύουσαν τότε* **L** || **17** *τοῖς* **S**: *τοῖς τοῦ* **N** *τῷ* **GL** | *τρόποις* **SN**: *βίῳ* **GL** || **22** *φρονεῖν* **SN**: *τηρεῖν* **GL** || **27** *αὐτῷ* vel *αὑτῷ* **Y**

κρατύνεσθαι καὶ τοῖς περιοῦσιν ἔτι τῆς ἐναντίας στά-
σεως ὁρμητήριον παρέχειν τὴν νῆσον, αἰωρουμένου καὶ 286 Z[1]
Κάρβωνος αὐτόθι ναυτικῷ, καὶ Δομιτίου Λιβύῃ προσ-
πεπτωκότος, ἄλλων τε πολλῶν ἐπ' ἐκεῖνα ⟨καὶ⟩ μεγάλων
ὠθουμένων φυγάδων, ὅσοι τὰς προγραφὰς ἔφθησαν
a.82 2 *ἀποδράντες. ἐπὶ τούτους Πομπήιος ἀπεστάλη μετὰ πολ-*
λῆς δυνάμεως. καὶ Περπέννας μὲν εὐθὺς αὐτῷ Σικελίας
ἐξέστη, τὰς δὲ πόλεις ἀνελάμβανε τετρυχωμένας, καὶ
φιλανθρώπως πάσαις ἐχρῆτο πλὴν Μαμερτίνων τῶν ἐν
d 3 *Μεσσήνῃ. παραιτουμένων γὰρ αὐτοῦ τὸ βῆμα καὶ τὴν*
δικαιοδοσίαν, ὡς νόμῳ παλαιῷ Ῥωμαίων ἀπειρημένα,
„οὐ παύσεσθ'" εἶπεν „ἡμῖν ὑπεζωσμένοις ξίφη νόμους
4 *ἀναγινώσκοντες;" ἔδοξε δὲ καὶ ταῖς Κάρβωνος οὐκ ἀν-*
θρωπίνως ἐνυβρίσαι συμφοραῖς· εἰ γὰρ ἦν ἀναγκαῖον
αὐτὸν (ὥσπερ ἦν ἴσως) ἀνελεῖν, εὐθὺς ἔδει λαβόντα, καὶ
5 *τοῦ κελεύσαντος ἂν ἦν τὸ ἔργον. ὁ δὲ δέσμιον προαγαγὼν*
ἄνδρα Ῥωμαῖον τρὶς ὑπατεύσαντα, καὶ πρὸ τοῦ βήματος
στήσας καθεζόμενος αὐτὸς ἀνέκρινεν, ἀχθομένων καὶ
βαρυνομένων τῶν παρόντων· εἶτ' ἐκέλευσεν ἀπαγαγόντας 197 S
6 *ἀνελεῖν. ἀπαχθέντα μέντοι φασὶν αὐτόν, ὡς εἶδεν ἑλκό-*
e *μενον ἤδη τὸ ξίφος, δεῖσθαι τόπον αὐτῷ καὶ χρόνον βραχὺν*
7 *ὡς ὑπὸ κοιλίας ἐνοχλουμένῳ παρασχεῖν. Γάιος δ' Ὄππιος*
(HRR II 48) *ὁ Καίσαρος ἑταῖρος ἀπανθρώπως φησὶ καὶ*
8 *Κοΐντῳ Οὐαλερίῳ χρήσασθαι τὸν Πομπήιον. ἐπιστάμενον*
γὰρ ὡς ἔστι φιλόλογος ἀνὴρ καὶ φιλομαθὴς ἐν ὀλίγοις 287 Z[1]
ὁ Οὐαλέριος, ὡς ἤχθη πρὸς αὐτόν, ἀσπασάμενον καὶ
συμπεριπατήσαντα καὶ πυθόμενον ὧν ἔχρῃζε καὶ μα-

Flor. 2, 9, 26 Plin. n. h. 7, 96 de vir. ill. 77, 1 Eutrop. 5, 8, 2 Oros. 5, 24, 16
17 CIL I[2] 154 || 22 cf. Cichorius, Herm. 41, 59

[SY (= NGL)] **2** *καὶ* om. S || **4** *ἐπ' ἐκεῖνα* (scil. *τὰ μέρη*) Rei.: *ἐπέκεινα* libri, sed *ἐπεκεῖνα* e corr. S | *καὶ* add. Zie. || **6** *ἀποδράσαντες* NGL[1] | *πολλῆς*] *βαρείας* Zon. || **11** *νομίμῳ* GL || **13** *ἔδοξε δὲ* om. et deinde *ἐνύβρισε* S || **16** *προσαγαγὼν* S || **17** *ῥωμαίων*: em. Steph. || **19** *ἀγαγόντας* S || **22** *ὄππιος* N *ὄπιος* L || **23** *ἀπαθῶς* S || **24** *οὐαλλερίῳ* GL et postea | *χρῆσθαι* S | *ἐπιστάμενος* SN || **26** *ἐπισπασάμενον*: em. Rei.

θόντα, προστάξαι τοῖς ὑπηρέταις εὐθὺς ἀνελεῖν ἀπαγα- a.82
γόντας. ἀλλ' Ὀππίῳ μὲν ὅταν περὶ τῶν Καίσαρος πολεμίων 9
ἢ φίλων διαλέγηται, σφόδρα δεῖ πιστεύειν μετ' εὐλαβείας.
Πομπήιος δὲ τοὺς μὲν ἐν δόξῃ μάλιστα τῶν Σύλλα 10
πολεμίων καὶ φανερῶς ἁλισκομένους ἀναγκαίως ἐκόλαζε, f
τῶν δ' ἄλλων ὅσους ἐξῆν περιεώρα λανθάνοντας, ἐνίους
δὲ καὶ συνεξέπεμπε. τὴν δ' Ἱμεραίων πόλιν ἐγνωκότος 11
αὐτοῦ κολάζειν, γενομένην μετὰ τῶν πολεμίων, Σθέννις
ὁ δημαγωγὸς αἰτησάμενος λόγον οὐκ ἔφη δίκαια ποιήσειν
τὸν Πομπήιον, ἂν τὸν αἴτιον ἀφεὶς ἀπολέσῃ τοὺς μηδὲν
ἀδικοῦντας. ἐρομένου δ' ἐκείνου τίνα λέγει τὸν αἴτιον, 12
ἑαυτὸν ὁ Σθέννις ἔφη, τοὺς μὲν φίλους πείσαντα τῶν **624**
πολιτῶν, τοὺς δ' ἐχθροὺς βιασάμενον. ἀγασθεὶς οὖν τὴν 13
παρρησίαν καὶ τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς ὁ Πομπήιος ἀφῆκε
τῆς αἰτίας πρῶτον ἐκεῖνον, εἶτα τοὺς ἄλλους ἅπαντας.
ἀκούων δὲ τοὺς στρατιώτας ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις ἀτακτεῖν, 14
σφραγῖδα ταῖς μαχαίραις αὐτῶν ἐπέβαλεν, ἣν ὁ μὴ φυ-
λάξας ἐκολάζετο.

11. Ταῦτα πράττων ἐν Σικελίᾳ καὶ πολιτευόμενος,
288 Z¹ ἐδέξατο δόγμα συγκλήτου καὶ γράμματα Σύλλα, κελεύ-
21 οντα πλεῖν εἰς Λιβύην καὶ πολεμεῖν Δομιτίῳ κατὰ κρά-
τος, ἠθροικότι πολλαπλασίαν δύναμιν ἧς ἔχων Μάριος
οὐ πάλαι διεπέρασεν ἐκ Λιβύης εἰς Ἰταλίαν καὶ συνέχει b
198 S τὰ Ῥωμαίων πράγματα, τύραννος ἐκ φυγάδος καταστάς.

7 mor. 203d 815e Cic. Verr. 2, 110–113 || **19** c. 11–22 Zon. 10, 2 | c. 11–12 App. b. c 1, 80, 368. 95, 440 Cic. de imp. 28. 61 Sall. hist. 1, 53 b. Afr. 22, 2 Liv. per. 89 Val. Max. 6, 2, 8 Plin. 7, 96 Eutrop. 5, 9, 1 Oros. 5, 21, 13. 14 de vir. ill. 77, 2

[SY (= NGL)] **2** ὀππίω N ὀπίω L ὄππιος S || **7** συνεξέπεμψε N || **7** ἱμερέων N; Mamertinos memorant mor. 203d 815e || **8** σθέννις S: σθένιος N σθένις GL, item v. **12**; Σθέν⟨ν⟩ιος mor. 203d Σθέν⟨ν⟩ων mor. 815e (cf. Paus. 6, 16, 8. 17, 5 v. l.); *Sthenium* vocat Cic. || **10** ἐὰν Y || **11** λέγοι S || **14** ὁ om. S || **15** εἶτα ⟨καὶ⟩ Rei. || **17** σφραγῖδας Zon. || **19** ταῦτα δὲ Zon. || **21** πλεῖν εἰς Λιβύην S Zon.: εἰς λιβ. πλ. Y || **22** ἣν S || **23** εἰς σικελίαν S | συνέχεε Br.

a.81 2 ὀξέως οὖν ἅπαντα παρασκευασάμενος ὁ Πομπήιος, Σι-
κελίας μὲν ἄρχοντα Μέμμιον κατέλιπε τὸν ἄνδρα τῆς
ἀδελφῆς, αὐτὸς δ' ἀνήγετο ναυσὶ μὲν μακραῖς ἑκατὸν
εἴκοσι, φορτηγοῖς δὲ σῖτον καὶ βέλη καὶ χρήματα καὶ
3 μηχανὰς κομιζούσαις ὀκτακοσίαις. κατασχόντι δ' αὐτῷ
ταῖς μὲν εἰς Ἰτύκην ναυσί, ταῖς δ' εἰς Καρχηδόνα, τῶν
πολεμίων ἀποστάντες ἑπτακισχίλιοι προσεχώρησαν, αὐτὸς
4 δ' ἦγεν ἓξ ἐντελῆ τάγματα. συμβῆναι δ' αὐτῷ πρᾶγμα
γελοῖον ἱστοροῦσι. στρατιῶται γάρ τινες ὡς ἔοικε θησαυρῷ
c περιπεσόντες, ἔλαβον συχνὰ χρήματα. τοῦ δὲ πράγματος
γενομένου φανεροῦ, δόξα τοῖς ἄλλοις παρέστη πᾶσι
χρημάτων μεστὸν εἶναι τὸν τόπον, ἐν ταῖς ποτε τύχαις
5 τῶν Καρχηδονίων ἀποτιθεμένων. οὐδὲν οὖν ὁ Πομπήιος
εἶχε χρῆσθαι τοῖς στρατιώταις, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας
θησαυροὺς ζητοῦσιν, ἀλλὰ περιῄει γελῶν καὶ θεώμενος
ὁμοῦ μυριάδας τοσαύτας ὀρυττούσας καὶ στρεφούσας τὸ
πεδίον, ἕως ἀπειπόντες ἐκέλευον αὐτοὺς ἄγειν ὅπου
βούλεται τὸν Πομπήιον, ὡς δίκην ἱκανὴν τῆς ἀβελτερίας
δεδωκότας.

12. Ἀντιτεταγμένου δὲ τοῦ Δομιτίου καὶ χαράδραν τινὰ 289 Z[1]
προβεβλημένου χαλεπὴν περᾶσαι καὶ τραχεῖαν, ὄμβρος
d ἅμα πνεύματι πολὺς ἕωθεν ἀρξάμενος κατεῖχεν, ὥστ'
ἀπογνόντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης μαχέσασθαι τὸν Δομίτιον
2 ἀναζυγὴν παραγγεῖλαι. Πομπήιος δὲ τοῦτον ἑαυτοῦ
ποιούμενος τὸν καιρόν, ὀξέως ἐπῄει καὶ διέβαινε τὴν
χαράδραν. οἱ δ' ἀτάκτως καὶ θορυβούμενοι καὶ οὐ πάντες
οὐδ' ὁμαλῶς ὑφίσταντο, καὶ τὸ πνεῦμα περιῆει τὴν ζάλην
3 αὐτοῖς προσβάλλον ἐναντίαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς

2 Oros. 5, 23, 12

[SY (= NGL)] 2 *Μέμμιον* Xy.: *μόμμιον* Y *μόμιον* S || 4.5 *καὶ μηχανὰς* om. S et supra lin. add. N[1] || 6 *ἰτυίκην* S *ἰτυικὴν* N || 7 *ὀκτακισχίλιοι* S (*ἑπτακ.* et Zon.) || 9 *θησαυρίῳ* S || 11 *δόξα ... πᾶσι* SN: *ἔδοξε τοῖς ἄλλοις πᾶσι* GL || 13 *ἀποτεθειμένων* Cor. || 14 *χρήσασθαι* N || 15 *θησαυρὸν* S || 16 *ὀρυσσούσας* GL | *ὀρυττόντων καὶ στρεφόντων* Gärtner || 17 *ἕως οὗ* S | *ὅπῃ* Y || 18 *ἀβελτηρίας* Y || 23 *μάχεσθαι* N *τὴν μάχην* S || 24 *αὐτοῦ* vel *αὑτοῦ* Y

Ῥωμαίους ὁ χειμὼν ἐτάραξεν, οὐ καθορῶντας ἀλλήλους a.81
ἀκριβῶς, αὐτός τε Πομπήιος ἐκινδύνευσεν ἀγνοηθεὶς
199 S *ἀποθανεῖν, ἐρωτῶντι στρατιώτῃ τὸ σύνθημα βράδιον*
ἀποκρινάμενος. ὠσάμενοι δὲ πολλῷ φόνῳ τοὺς πολεμίους 4 e
(λέγονται γὰρ ἀπὸ δισμυρίων τρισχίλιοι διαφυγεῖν),
αὐτοκράτορα τὸν Πομπήιον ἠσπάσαντο. φήσαντος δ' 5
ἐκείνου μὴ δέχεσθαι τὴν τιμήν, ἕως ὀρθὸν ἕστηκε τὸ
στρατόπεδον τῶν πολεμίων, εἰ δ' αὐτὸν ἀξιοῦσι ταύτης τῆς
προσηγορίας, ἐκεῖνο χρῆναι πρότερον καταβαλεῖν, ὥρμη-
σαν εὐθὺς ἐπὶ τὸν χάρακα· καὶ Πομπήιος ἄνευ κράνους
ἠγωνίζετο, δεδοικὼς τὸ πρότερον πάθος. ἁλίσκεται δὴ τὸ
στρατόπεδον, καὶ ἀποθνήσκει Δομίτιος. τῶν δὲ πόλεων 6
αἱ μὲν εὐθὺς ὑπήκουον, αἱ δὲ κατὰ κράτος ἐλήφθησαν.
εἷλε δὲ καὶ τῶν βασιλέων Ἰάρφθαν τὸν συμμαχήσαντα τῷ f
Δομιτίῳ, τὴν δὲ βασιλείαν Ἱεμψάλᾳ παρέδωκε. χρώμενος 7
290 Z[1] *δὲ τῇ τύχῃ καὶ τῇ ῥώμῃ τοῦ στρατεύματος, εἰς τὴν*
Νομαδικὴν ἐνέβαλε· καὶ πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἐλάσας, καὶ
πάντων κατακρατήσας οἷς ἐνέτυχε, καὶ τὸ πρὸς Ῥωμαίους
δέος ἤδη τῶν βαρβάρων ἐξερρυηκὸς αὖθις ἰσχυρὸν καὶ
φοβερὸν ἐγκαταστήσας, οὐδὲ τὰ θηρία δεῖν ἔφη τὰ τὴν Λι-
βύην κατοικοῦντα τῆς Ῥωμαίων ἄπειρα ῥώμης καὶ
τόλμης ἀπολείπειν. ὅθεν ἐν θήραις λεόντων καὶ ἐλεφάντων 8 625
ἡμέρας διέτριψεν οὐ πολλάς· ταῖς δὲ πάσαις ὥς φασι
τεσσαράκοντα τοὺς πολέμους συνεῖλε, καὶ Λιβύην ἐχει-
ρώσατο, καὶ διῄτησε τὰ τῶν βασιλέων, ἔτος ἄγων ἐκεῖνο
τέταρτον καὶ εἰκοστόν.

6 mor. 203d

[**SY** (= **NGL**)] **3** *βραδύτερον* **S** || **4** *δὲ* om. **GL**[1] || **11** *καὶ δεδοικὼς* **G** | *δὴ* **S**: *δὲ* **Y** || **13** *εὐθὺς αἱ μὲν* **N** || **14** *ἰάρφθαν* **SG**: *ἰαρφθὰν* **N** *ἰάρφαν* **L** *Ἰάρβαν* Anon. *Hiarbam* vocant testes Latini | *τῷ* om. **Y** || **15** *Ἱεμψάλᾳ* scripsi cl. App. b. c. 1, 62, 280. 80, 368: *ἱεμψὰλ* **S** *ἰαμψᾶ* **N** *ἰάμψα* **GL**; cf. Boissevain ad Cass. Dionem 41, 41, 3 || **16** *ῥύμῃ* Br. || **17** *ὁδὸν ἡμερῶν* **Y** || **18** *κρατήσας* **Y** Zon. || **20** *καταστήσας* **Y** || **21** *τῆς τῶν ῥωμαίων* **GL** || **21.22** *ῥώμης καὶ τόλμης* **G**: *τόλμης καὶ τύχης* **S** *ῥώμης καὶ τύχης* **NL** || **22** *ἀπολιπεῖν* **Y** | *ἐν* om. **S** || **24** *πολεμίους* **Y**

a. 81 **13.** *Ἐπανελθόντι δ' εἰς Ἰτύκην αὐτῷ γράμματα κο-*
μίζεται Σύλλα, προστάττοντος ἀφιέναι μὲν τὴν ἄλλην
στρατιάν, αὐτὸν δὲ μεθ' ἑνὸς τάγματος περιμένειν αὐτόθι
2 *τὸν διαδεξόμενον στρατηγόν. ἐπὶ τούτοις αὐτὸς μὲν*
ἀδήλως ἤχθετο καὶ βαρέως ἔφερεν, ἐμφανῶς δ' ὁ στρατὸς
ἠγανάκτει, καὶ δεηθέντος τοῦ Πομπηίου προελθεῖν, τόν τε
b *Σύλλαν κακῶς ἔλεγον, κἀκεῖνον οὐκ ἔφασαν προήσεσθαι*
3 *χωρὶς αὐτῶν, οὐδ' εἴων πιστεύειν τῷ τυράννῳ. τὸ μὲν οὖν* 200 S
πρῶτον ὁ Πομπήιος ἐπειρᾶτο πραΰνειν καὶ παρηγορεῖν
αὐτούς· ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, καταβὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐπὶ
τὴν σκηνὴν ἀπῄει δεδακρυμένος, οἱ δὲ συλλαβόντες αὐτὸν
4 *αὖθις ἐπὶ τοῦ βήματος κατέστησαν· καὶ πολὺ μέρος τῆς*
ἡμέρας ἀνηλώθη, τῶν μὲν μένειν καὶ ἄρχειν κελευόντων,
τοῦ δὲ πείθεσθαι δεομένου καὶ μὴ στασιάζειν, ἄχρις οὗ 291 Z[1]
προσλιπαρούντων καὶ καταβοώντων ὤμοσεν ἀναιρήσειν
5 *ἑαυτὸν εἰ βιάζοιντο, καὶ μόλις οὕτως ἐπαύσαντο. τῷ δὲ*
Σύλλᾳ πρώτη μὲν ἦλθεν ἀγγελία τὸν Πομπήιον ἀφεστά-
c *ναι, καὶ πρὸς τοὺς φίλους εἶπεν, ὡς ἄρα πεπρωμένον*
ἦν αὐτῷ γενομένῳ γέροντι παίδων ἀγῶνας ἀγωνίζεσθαι,
διὰ τὸ καὶ Μάριον αὐτῷ νέον ὄντα κομιδῇ πλεῖστα πράγ-
ματα παρασχεῖν καὶ εἰς τοὺς ἐσχάτους περιστῆσαι
6 *κινδύνους· πυθόμενος δὲ τἀληθῆ, καὶ πάντας ἀνθρώπους*
αἰσθανόμενος δέχεσθαι καὶ παραπέμπειν τὸν Πομπήιον
7 *ὡρμημένους μετ' εὐνοίας, ἔσπευδεν ὑπερβαλέσθαι· καὶ*
προελθὼν ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ δεξιωσάμενος ὡς ἐνῆν
προθυμότατα μεγάλῃ φωνῇ Μᾶγνον ἠσπάσατο, καὶ τοὺς

1 Sall. hist. 2, 21 || **25** infra c. 23, 2 Crass. 7, 1 Sertor. 18, 3 mor. 203e App. Mithr. 97, 448. 115, 561. 118, 582. 121, 599 b. c. 2, 86, 363. 91, 384 Cass. Dio 37, 21, 3 Cic. Att. 2, 13, 2. 19, 3 Liv. 30,45, 6 per. 103 Plin. 7, 96 Cassiod. var 4, 51, 12

[SY (= NGL)] **1** *ἐπανελθόντα* **L** *ἐπανελθὼν* **N** | *ἰτυικὴν* **N** || **2** *ἀφεῖναι* Zon. || **3** *στρατείαν* **Y** || **4.5** *ἀδήλως μὲν αὐτὸς* **Y** (*αὐτ. μὲν καθ' ἑαυτὸν* Zon.) || **6** *δεηθέντος*] *θέλοντος* Zon. *δεηθέντες* Sint. || **13** *μένειν καὶ ἄρχειν* **Y** et Zon.: *ἄρχειν καὶ μένειν* **S** [*μένειν καὶ*] *ἄρχειν* Li. || **14** *ἄχρις* Zon.: *ἄχρι* || **16** *ἐπαύσαντο οὕτως* **Y** || **18** *εἶπεν* **L**[2]: *εἰπεῖν* **S** *εἰπὼν* **NGL**[1] || **26** scribebatur *Μάγνον* et postea

παρόντας οὕτως ἐκέλευσε προσαγορεῦσαι· σημαίνει δὲ a. 81
μέγαν ὁ Μᾶγνος. ἕτεροι δέ φασιν ἐν Λιβύῃ πρότερον 8
ἀναφώνημα τοῦτο τοῦ στρατοῦ παντὸς γενέσθαι, κράτος d
δὲ λαβεῖν καὶ δύναμιν ὑπὸ Σύλλα βεβαιωθέν. αὐτὸς 9
μέντοι πάντων ὕστατος καὶ μετὰ πολὺν χρόνον, εἰς
Ἰβηρίαν ἀνθύπατος ἐκπεμφθεὶς ἐπὶ Σερτώριον, ἤρξατο
γράφειν ἑαυτὸν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς καὶ τοῖς διατάγμασι
Μᾶγνον Πομπήιον· οὐκέτι γὰρ ἦν ἐπίφθονον τοὔνομα,
σύνηθες γενόμενον. ὅθεν εἰκότως ἀγασθείη καὶ θαυμά- 10
σειεν ἄν τις τοὺς πάλαι Ῥωμαίους, οἳ ταῖς τοιαύταις
292 Z¹ ἐπικλήσεσι καὶ προσωνυμίαις οὐ τὰς πολεμικὰς ἠμείβοντο
καὶ στρατιωτικὰς κατορθώσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς e
201 S πολιτικὰς πράξεις καὶ ἀρετὰς ἐκόσμουν. δύο γοῦν Μαξί- 11
μους, ὅπερ ἐστὶ μεγίστους, ἀνηγόρευσεν ὁ δῆμος· Οὐαλέ-
ριον μὲν ἐπὶ τῷ διαλλάξαι στασιάζουσαν αὐτῷ τὴν
σύγκλητον, Φάβιον δὲ Ῥοῦλλον, ὅτι πλουσίους τινὰς ἐξ
ἀπελευθέρων γεγονότας καὶ καταλελεγμένους εἰς τὴν
σύγκλητον ἐξέβαλεν.

14. Ἐκ τούτου θρίαμβον ᾔτει Πομπήιος, ἀντέλεγε
δὲ Σύλλας· ὑπάτῳ γὰρ ἢ στρατηγῷ μόνον, ἄλλῳ δ' οὐ-
δενὶ δίδωσιν ὁ νόμος· διὸ καὶ Σκιπίων ὁ πρῶτος ἀπὸ
μειζόνων καὶ κρειττόνων ἀγώνων, ἐν Ἰβηρίᾳ Καρχηδο-
νίων κρατήσας, οὐκ ᾔτησε θρίαμβον· ὕπατος γὰρ οὐκ
ἦν οὐδὲ στρατηγός· εἰ δὲ Πομπήιος οὔπω πάνυ γενειῶν 2 f
εἰσελᾷ θριαμβεύων εἰς τὴν πόλιν, ᾧ βουλῆς διὰ τὴν
ἡλικίαν οὐ μέτεστι, παντάπασιν ἐπίφθονον ἔσεσθαι καὶ

19 c. 14 infra c. 23, 2 Crass. 7, 1. 12, 5 Sert. 18, 3 mor. 203e. f. 804e App. b. c. 1, 80, 368 Cic. de imp. 61 Sall. hist. 2, 21 b. Afr. 22, 3 Liv. 28, 38, 4 per. 89 Vell. 2, 40, 4. 53, 3 Val. Max. 2, 8, 5. 8, 15, 8 Lucan. 1, 316. 6, 817. 7, 685. 8, 25 Plin. 7, 96. 8, 4 Frontin. strat. 4, 5, 1 Gran. Lic. 36, p. 31 Fl. Eutrop. 5, 9, 1 de vir. ill. 77, 2

[SY (= NGL)] **2** τὸν μέγαν **Z** | πρῶτον **Y** || **9** ἂν etiam ante ἀγασθείη **Y** || **11** κλήσεσι **Y** || **19** ᾐτεῖτο **S** (αἰτοῦντος Zon.) || **20** μόνον (corr. ex μόνῳ) **S**: μόνῳ **Y** || **21** σκηπίων **SGL** || **22** καὶ καρχηδονίων **S** || **24** πάνυ **Y**: σφόδρα **S** ἀκριβῶς Zon.

3 *τὴν ἀρχὴν ἑαυτῷ καὶ τὴν τιμὴν ἐκείνῳ. ταῦτα πρὸς
Πομπήιον ὁ Σύλλας ἔλεγεν, ὡς οὐκ ἐάσων, ἀλλ' ἐνστη-
σόμενος αὐτῷ καὶ κολούσων τὸ φιλόνικον ἀπειθοῦντος.*
4 *ὁ δὲ Πομπήιος οὐχ ὑπέπτηξεν, ἀλλ' ἐννοεῖν ἐκέλευσε
τὸν Σύλλαν ὅτι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα πλείονες ἢ*
626 *δυόμενον προσκυνοῦσιν, ὡς αὐτῷ μὲν αὐξομένης, μειου-*
5 *μένης δὲ καὶ μαραινομένης ἐκείνῳ τῆς δυνάμεως. ταῦθ'
ὁ Σύλλας οὐκ ἀκριβῶς ἐξακούσας, ὁρῶν δὲ τοὺς ἀκού-* 293 Z[1]
*σαντας ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σχήματος ἐν θαύματι
ποιουμένους, ἤρετο τί τὸ λεχθὲν εἴη· πυθόμενος δὲ καὶ
καταπλαγεὶς τοῦ Πομπηίου τὴν τόλμαν, ἀνεβόησε δὶς*
12. Mart. 81 6 *ἐφεξῆς „θριαμβευσάτω". πολλῶν δὲ δυσχεραινόντων καὶ
ἀγανακτούντων, ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς ὥς φασι βουλόμενος
ἀνιᾶν ὁ Πομπήιος, ἐπεχείρησεν ἐλεφάντων ἅρματι τετ-
τάρων ἐπιβὰς εἰσελαύνειν· ἤγαγε γὰρ ἐκ Λιβύης τῶν
βασιλικῶν συχνοὺς αἰχμαλώτους· ἀλλὰ τῆς πύλης στε-*
b *νοτέρας οὔσης, ἀπέστη καὶ μετῆλθεν ἐπὶ τοὺς ἵππους.*
7 *ἐπεὶ δ' οἱ στρατιῶται μὴ τυχόντες ἡλίκων προσεδόκη-* 202 S
*σαν, ἐνοχλεῖν ἐβούλοντο καὶ θορυβεῖν, οὐδὲν ἔφη φρον-
τίζειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀφήσειν τὸν θρίαμβον ἢ κολακεύσειν*
8 *ἐκείνους. ὅτε δὴ καὶ Σερουίλιος, ἀνὴρ ἐπιφανὴς καὶ
μάλιστα πρὸς τὸν θρίαμβον ἐνστὰς τοῦ Πομπηίου, νῦν
ἔφη τὸν Πομπήιον ὁρᾶν καὶ μέγαν ἀληθῶς καὶ ἄξιον τοῦ*
9 *θριάμβου. δῆλον δ' ἐστὶν ὅτι καὶ βουλῆς ἂν ἐθελήσας τότε
ῥᾳδίως ἔτυχεν. ἀλλ' οὐκ ἐσπούδασεν ὡς λέγουσι, τὸ ἔν-*
10 *δοξον ἐκ τοῦ παραδόξου θηρώμενος. οὐ γὰρ ἦν θαυμα-*
c *στόν, εἰ πρὸ ἡλικίας ἐβούλευε Πομπήιος, ἀλλ' ὑπέρλαμ-*
11 *προν, ὅτι μηδέπω βουλεύων ἐθριάμβευε. τοῦτο δ' αὐτῷ
καὶ πρὸς εὔνοιαν ὑπῆρχε τῶν πολλῶν οὐ μικρόν· ἔχαιρε
γὰρ ὁ δῆμος αὐτῷ μετὰ θρίαμβον ἐν τοῖς ἱππικοῖς ἐξ-
εταζομένῳ.*

[**SY** (= **NGL**)] **3** *κολούσων* Sol.: *κωλύσων* | *φιλόνεικον* libri || **4** *ἐκέλευε* **GL** || **6** scribebatur *αὐτῷ* | *αὐξανομένης* **Y** (*αὔξεται* Zon.) || **14** *ἅρματι ἐλεφάντων* **SL** || **15** *ἐκ*] *ἀπὸ* **S** || **20** *ἀφήσειν μᾶλλον* **N** *ἀφήσειν μᾶλλον φησὶ* **GL** | *κολακεύειν* **S** | **22** *τῷ Πομπηίῳ* Li. || **23** *ὁρᾶν* om. **S** Zon. (hab. mor.) || **26** *γὰρ* ⟨*ἂν*⟩ Zie.

15. *Σύλλας δ' ἠνιᾶτο μὲν ὁρῶν εἰς ὅσον πρόεισι δόξης
καὶ δυνάμεως, αἰσχυνόμενος δὲ κωλύειν ἡσυχίαν ἦγε·
πλὴν ὅτε βίᾳ καὶ ἄκοντος αὐτοῦ Λέπιδον εἰς ὑπατείαν*
294 Z¹ *κατέστησε, συναρχαιρεσιάσας καὶ τὸν δῆμον εὐνοίᾳ τῇ* a.79
*πρὸς ἑαυτὸν ἐκείνῳ σπουδάζοντα παρασχών, θεασάμενος
αὐτὸν ἀπιόντα μετὰ πλήθους δι' ἀγορᾶς ὁ Σύλλας·
„ὁρῶ σ'" εἶπεν „ὦ νεανία χαίροντα τῇ νίκῃ· πῶς γὰρ* 2
οὐχὶ γενναῖα ταῦτα καὶ καλά, Κάτλον τοῦ πάντων ἀρί- d
*στου Λέπιδον τὸν πάντων κάκιστον ἀναδειχθῆναι πρότε-
ρον ὕπατον, σοῦ τὸν δῆμον οὕτω παρασκευάσαντος; ὥρα
μέντοι σοι μὴ καθεύδειν, ἀλλὰ προσέχειν τοῖς πράγμασιν·
ἰσχυρότερον γὰρ τὸν ἀνταγωνιστὴν σεαυτῷ κατεσκεύα-
κας." ἐδήλωσε δὲ μάλισθ' ὁ Σύλλας, ὅτι πρὸς Πομπήιον* 3
*οὐκ εὐμενῶς εἶχε, ταῖς διαθήκαις αἷς ἔγραψεν. ἑτέροις
γὰρ φίλοις δωρεὰς ἀπολιπών, καὶ τοῦ παιδὸς ἀποδείξας
ἐπιτρόπους, τὸν Πομπήιον ὅλως παρῆλθεν. ἤνεγκε μέντοι* 4
*τοῦτο μετρίως πάνυ καὶ πολιτικῶς ἐκεῖνος, ὥστε Λεπίδου
καί τινων ἄλλων ἐνισταμένων μὴ ταφῆναι τὸν νεκρὸν ἐν*
203 S *τῷ πεδίῳ, μηδὲ δημοσίᾳ τὴν ἐκφορὰν γενέσθαι, βοηθῆσαι* e
καὶ παρασχεῖν δόξαν ἅμα ταῖς ταφαῖς καὶ ἀσφάλειαν.

16. *Ἐπεὶ δὲ ταχὺ τοῦ Σύλλα τελευτήσαντος εἰς φῶς* a.78
*προήει τὰ μαντεύματα, καὶ Λέπιδος εἰσποιῶν ἑαυτὸν
εἰς τὴν ἐκείνου δύναμιν, οὐ κύκλῳ περιιὼν οὐδὲ μετὰ
σχήματος, ἀλλ' εὐθὺς ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν, τὰ πάλαι νο-*
295 Z¹ *σοῦντα καὶ διαφυγόντα τὸν Σύλλαν ὑπολείμματα τῶν*

3 Sulla 34, 7 || **13** Sulla 38, 2 Lucull. 4, 5 || **17** Sulla 38, 1sq. || **21** c. 16 infra c. 64, 5 Brut. 4, 1 App. b. c. 1, 105, 491. 107, 501–504. 2, 111, 464 Cic. Catil. 3, 24 Cael. 70 Sall. hist. 1, 55. 66. 77. 79. 82. 84 Liv. per. 90 Flor. 2, 11 Oros. 5, 22, 16–18 Gran. Lic. p. 33–35 Fl. Iul. Exup. 6 Suet. Caes. 3. 5 Tac. ann. 3, 27 Eutrop. 6, 5, 1 de vir. ill. 77, 3 Val. Max. 6, 2, 8 Plin. 7, 122. 186 Ampel. 19, 7. 40, 2 Ps.-Asc. ad Cic. Verr. 2, 8

[SY (= NGL)] **1** *δόξης πρόεισι* Y (*πρ. δ.* et Zon.) || **3** *ὅτι* Y | *ὑπατίαν* voluisse vid. S || **4–5** *τῇ πρὸς ἑαυτὸν εὐνοίᾳ* Y || **7** *νεανίσκε* N || **9** *ἀποδειχθῆναι* Y || **12** *παρεσκεύακας* Y || **13** *ὁ* om. Y || **14** *αἷς*] *ἃς* Y || **17** *λέπιδος* G || **22** *παρήει* Y || **23** *περιὼν* scribit Li. || **24** *ἀλλ'* om. S Li.

2 *στάσεων αὖθις ἀνακινῶν καὶ περιβαλλόμενος, ὁ δὲ συν-*
άρχων αὐτοῦ Κάτλος, ᾧ τὸ καθαρὸν καὶ ὑγιαῖνον μάλιστα
τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου προσεῖχεν, ἦν μὲν ἀξιώματι
σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης μέγιστος τῶν τότε Ῥωμαίων,
f *ἐδόκει δὲ πολιτικῆς ἡγεμονίας μᾶλλον ἢ στρατιωτικῆς*
3 *οἰκεῖος εἶναι, τῶν πραγμάτων αὐτῶν ποθούντων τὸν*
Πομπήιον, οὐ διεμέλλησεν ὅπῃ τράπηται, προσθεὶς δὲ
α.77 *τοῖς ἀρίστοις ἑαυτόν, ἀπεδείχθη στρατεύματος ἡγεμὼν ἐπὶ*
τὸν Λέπιδον, ἤδη πολλὰ τῆς Ἰταλίας κεκινηκότα καὶ τὴν
ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίαν κατέχοντα διὰ Βρούτου στρατεύ-
4 *ματι. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἐκράτησε ῥᾳδίως ἐπελθὼν ὁ*
627 *Πομπήιος, ἐν δὲ Μουτίνῃ τῆς Γαλατίας ἀντεκάθητο τῷ*
Βρούτῳ συχνὸν χρόνον, ἐν ᾧ Λέπιδος ἐπὶ τὴν Ῥώμην
ῥυεὶς καὶ προσκαθήμενος, ἔξωθεν ὑπατείαν ᾔτει δευτέραν,
5 *ὄχλῳ πολλῷ δειδιττόμενος τοὺς ἔνδον. ἔλυσε δὲ τὸν φόβον*
ἐπιστολὴ παρὰ Πομπηίου κομισθεῖσα, κατωρθωκότος
6 *ἄνευ μάχης τὸν πόλεμον. ὁ γὰρ Βροῦτος, εἴτε παραδοὺς*
τὴν δύναμιν αὐτός, εἴτε προδοθεὶς μεταβαλομένης ἐκείνης,
ἐνεχείρισε τῷ Πομπηίῳ τὸ σῶμα, καὶ λαβὼν ἱππεῖς
προπομπούς, ἀπεχώρησεν εἰς πολίχνιόν τι τῶν περὶ τὸν
Πάδον, ὅπου μεθ' ἡμέραν μίαν ἐπιπέμψαντος αὐτῷ τοῦ
b 7 *Πομπηίου Γεμίνιον ἀνῃρέθη. καὶ πολλὴν ἔσχεν ἀπὸ τούτου*
Πομπήιος αἰτίαν· γεγραφὼς γὰρ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς μετα-
βολῆς πρὸς τὴν σύγκλητον, ὡς ἑκὼν αὐτῷ πρόσθοιτο
Βροῦτος, ἑτέρας αὖθις ἔπεμπεν ἐπιστολάς, ἀνῃρημένου 204 S
8 *τοῦ ἀνθρώπου κατηγορούσας. τούτου Βροῦτος ἦν υἱὸς* 296 Z^1
ὁ Καίσαρα σὺν Κασσίῳ κτείνας, ἀνὴρ ὁμοίως τῷ πατρὶ
μήτε πολεμήσας μήτ' ἀποθανών, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου
9 *γέγραπται. Λέπιδος μὲν οὖν εὐθὺς ἐκπεσὼν τῆς Ἰταλίας*

[**SY** (= **NGL**)] **2** *ὑγιεινὸν* **S** || **3** *μὲν ἐν* **Y** || **4** *μεγίστω* **N** || **7** *δὲ*] *γὰρ* **N** || **9** *κεκινηκότα* **S** Zon.: *νενικηκότα* **Y** || **12** *Μουτίνῃ* Ald.: *μουτινῆ* **S** *μουτίνη* **Y** (*Μυτίνη* Anton. 17, 2) || **15** *δεδιττόμενος* **Y** || **18** *μεταβαλομένης* **C**: *μεταβαλλομένης* | *ἐκείνης* om. **S** Li. (*αὐτῆς ἐκείνης* **Z**) || **25** *ἔπεμψεν* **GL** || **26** *κατηγορήσας* **N** || **27** *κασίω* **Y** | *ἀνὴρ ὁμοίως* in *ἀνῃρέθη δ' ὁμοίως* corr. S^1 *ἀνὴρ ὅμοιος* **Y**

ἀπεπέρασεν εἰς Σαρδώ, κἀκεῖ νοσήσας ἐτελεύτησε δι' a. 77
ἀθυμίαν, οὐ τῶν πραγμάτων ὥς φασιν, ἀλλὰ γραμματιδίῳ
περιπεσὼν ἐξ οὗ μοιχείαν τινὰ τῆς γυναικὸς ἐφώρασε.
17. *Λεπίδῳ δ' οὐδὲν ὅμοιος στρατηγὸς Ἰβηρίαν κατ-* c
έχων Σερτώριος ἐπῃωρεῖτο Ῥωμαίοις φοβερός, ὥσπερ
ἐπ' ἔσχατον νόσημα τῶν ἐμφυλίων πολέμων εἰς τοῦτον
τὸν ἄνδρα συνερρυηκότων, πολλοὺς μὲν ἤδη τῶν ἐλατ-
τόνων στρατηγῶν ἀνῃρηκότα, Μετέλλῳ δὲ Πίῳ τότε
συμπεπλεγμένον, ἀνδρὶ λαμπρῷ μὲν καὶ πολεμικῷ, δο- 2
κοῦντι δ' ἀργότερον ὑπὸ γήρως τοῖς καιροῖς ἕπεσθαι
τοῦ πολέμου καὶ ἀπολείπεσθαι τῶν πραγμάτων, ἁρπα-
ζομένων ὀξύτητι καὶ τάχει τοῦ Σερτωρίου, παραβόλως
καὶ λῃστρικώτερον αὐτῷ προσφερομένου, καὶ ταράττον-
τος ἐνέδραις καὶ περιδρομαῖς ἄνδρα νομίμων ἀθλητὴν
ἀγώνων καὶ δυνάμεως στασίμου καὶ βαρείας ἡγεμόνα. d
πρὸς ταῦτα Πομπήιος ἔχων τὴν στρατιὰν ὑφ' ἑαυτῷ, 3
διεπράττετο Μετέλλῳ πεμφθῆναι βοηθός· καὶ Κάτλου
297 Z¹ *κελεύοντος οὐ διέλυεν, ἀλλ' ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν περὶ τὴν*
πόλιν, ἀεί τινας ποιούμενος προφάσεις, ἕως ἔδωκαν αὐτῷ
τὴν ἀρχήν, Λευκίου Φιλίππου γνώμην εἰπόντος. ὅτε καί 4
φασιν ἐν συγκλήτῳ πυθομένου τινὸς καὶ θαυμάσαντος,
εἰ Πομπήιον ἀνθύπατον οἴεται δεῖν ἐκπεμφθῆναι Φίλιπ-
πος, „οὐκ ἔγωγε" φάναι τὸν Φίλιππον „ἀλλ' ἀνθ'
ὑπάτων", ὡς ἀμφοτέρους τοὺς τόθ' ὑπατεύοντας οὐδενὸς
ἀξίους ὄντας.
205 S **18.** *Ἐπεὶ δὲ τῆς Ἰβηρίας ἁψάμενος ὁ Πομπήιος, οἷα*
φιλεῖ πρὸς νέου δόξαν ἡγεμόνος, ἑτέρους ταῖς ἐλπίσιν e

8 Sert. 12, 4. 5. 13, 1 Sall. hist. 2, 70 Val. Max. 9, 1, 5 || **16** App. Iber. 101, 438–440 b. c. 1, 108, 508 Cass. Dio 36, 25, 3. 27, 4 Cic. de imp. 30. 62 Phil. 11, 18 Liv. per. 91 Vell. 2, 29, 5. 30, 2 Flor. 2, 10, 5 Val. Max. 8, 15, 8 Plin. 7, 96 Oros. 5, 23, 8 Eutrop. 6, 1, 3 de vir. ill. 77, 4 Iul. Exup. 8 || **26** Sert. 18, 4

[SY (= NGL)] **1** *ἀπεπέρασεν* **N**: *ἀπέδρασεν* **SGL** | *σάρδω* **S** *σαρδόνα* **Y** || **2** *γραμματίω* **Y** || **3** *κατεφώρασε* **L** || **6** *ἐπ'* om. **Y** | *πολεμίων* **Y** || **8** *Πίῳ* Xy.: *ὀππίω* **S** Zon. *ἀππίω* **Y** || **10** *ἕπεσθαι τοῖς καιροῖς* **Y** || **11** *ἀπολιπέσθαι* **N** || **14** *νόμιμον* **Y** *μονίμων* Anon. || **16** *τὴν* om. **L** | *στρατεῖαν* **Y** || **21** *θαυμάζοντος* **Y**

a.76 *ἐποίησε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ μὴ πάνυ βεβαίως τῷ
Σερτωρίῳ συνεστῶτα τῶν ἐθνῶν ἐκινεῖτο καὶ μετεβάλ-
λετο, λόγους ὑπερηφάνους ὁ Σερτώριος κατὰ τοῦ Πομ-
πηίου διέσπειρε, καὶ σκώπτων ἔλεγε νάρθηκος ἂν αὐτῷ
δεῆσαι καὶ σκύτους ἐπὶ τὸν παῖδα τοῦτον, εἰ μὴ τὴν γραῦν*
2 *ἐκείνην ἐφοβεῖτο, λέγων τὸν Μέτελλον. ἔργῳ μέντοι
φυλαττόμενος σφόδρα καὶ δεδοικὼς τὸν Πομπήιον,
ἀσφαλέστερον ἐστρατήγει. καὶ γὰρ ὁ Μέτελλος, ὅπερ οὐκ
ἄν τις ᾠήθη, διετέθρυπτο τῷ βίῳ, κομιδῇ πρὸς τὰς
ἡδονὰς ἐνδεδωκώς, καὶ μεγάλη τις εἰς ὄγκον καὶ πολυ-*
3 *τέλειαν ἐξαίφνης ἐγεγόνει μεταβολὴ περὶ αὐτόν· ὥστε τῷ*
f *Πομπηίῳ καὶ τοῦτο θαυμαστὴν εὔνοιαν ἅμα δόξῃ φέρειν,
ἐπιτείνοντι τὴν εὐτέλειαν τῆς διαίτης, οὐ πολλῆς ἐπιτη-
δεύσεως δεομένην· φύσει γὰρ ἦν σώφρων καὶ τεταγμένος*
4 *ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις. τοῦ δὲ πολέμου πολλὰς ἰδέας ἔχοντος,*
628 *ἠνίασε μάλιστα τὸν Πομπήιον ἡ Λαύρωνος ἅλωσις ὑπὸ* 298 Z'
*Σερτωρίου. κυκλοῦσθαι γὰρ αὐτὸν οἰηθεὶς καί τι μεγαλη-
γορήσας, αὐτὸς ἐξαίφνης ἀνεφάνη περιεχόμενος κύκλῳ·
καὶ διὰ τοῦτο κινεῖσθαι δεδιώς, ἐπεῖδε καταπιμπραμένην*
5 *τὴν πόλιν αὐτοῦ παρόντος. Ἑρέννιον δὲ καὶ Περπένναν,
ἄνδρας ἡγεμονικοὺς τῶν πρὸς Σερτώριον καταπεφευγότων*
a.75 *καὶ στρατηγούντων ἐκείνῳ, νικήσας περὶ Οὐαλεντίαν,
ὑπὲρ μυρίους ἀπέκτεινεν.*

19. *Ἐπαρθεὶς δὲ τῇ πράξει καὶ μέγα φρονῶν, ἐπ' αὐτὸν
ἔσπευδε Σερτώριον, ὡς μὴ μετάσχοι τῆς νίκης Μέτελλος.*
2 *περὶ δὲ Σούκρωνι ποταμῷ τῆς ἡμέρας ἤδη τελευτώσης
συνέβαλον τὰς δυνάμεις, δεδιότες ἐπελθεῖν τὸν Μέτελλον,*
b 3 *ὁ μὲν ὡς μόνος, ὁ δ' ὡς μόνῳ διαγωνίσαιτο. τὸ μὲν οὖν*

3 Sert. 19, 10 || **8** cf. ad p. 265, 8 || **13** cf. ad p. 247, 8 || **15** Sert. 18, 4sqq. App. b. c. 1, 109, 510 Sall. hist. 2, 29 Flor. 2, 10, 7 Frontin. strat. 2, 5, 31 Oros. 5, 23, 6–9 || **20** Sall. hist. 2, 54. 98, 6 || **24** c. 19 Sert. 19 App. b. c. 1, 110, 512sq. Sall. hist. 2, 98, 6 Liv. per. 92 Flor. 2, 10, 7 Oros. 5, 23, 11

[**SY** (= **NGL**)] **4** *ἂν* om. **N** || **17** *αὐτὸν* om. **S** | *καί τι* ⟨*καὶ*⟩ Zie. || **19** *καταπιπραμένην* **L** || **20** *ἐρρένιον* **G** || **24** *πράξει*] *δόξῃ* **G** || **27** *συνέβαλον* **C**: *συνέβαλλον* | *μετελθεῖν* **Y** (*ἐπελθεῖν* et Sert. 19, 3)

τέλος ἀμφίδοξον ἔσχεν ὁ ἀγών. ἑκατέρου γὰρ θάτερον a.75
206 S κέρας ἐνίκησε· τῶν δὲ στρατηγῶν πλέον ἠνέγκατο
Σερτώριος· ἐτρέψατο γὰρ τὸ καθ' αὑτὸν ἐκεῖνος ἀντι-
ταχθέν. Πομπηίῳ δ' ἀνὴρ μέγας ἱππότῃ πεζὸς ἐφώρμησε· 4
συμπεσόντων δ' εἰς τὸ αὐτὸ καὶ γενομένων ἐν λαβαῖς,
ἀπέσκηψαν αἱ πληγαὶ τῶν ξιφῶν εἰς τὰς χεῖρας ἀμφοῖν,
οὐχ ὁμοίως· ἐτρώθη μὲν γὰρ ὁ Πομπήιος μόνον, ἐκείνου
δ' ἀπέκοψε τὴν χεῖρα. πλειόνων δὲ συνδραμόντων ἐπ' 5
αὐτόν, ἤδη τῆς τροπῆς γεγενημένης, ἀνελπίστως
διέφυγε προέμενος τὸν ἵππον τοῖς πολεμίοις, φάλαρα c
χρυσᾶ καὶ κόσμον ἄξιον πολλοῦ περικείμενον· ταῦτα γὰρ
299 Z¹ διανεμόμενοι, καὶ περὶ τούτων μαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους,
ἀπελείφθησαν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ παρετάξαντο μὲν ἀμφότεροι 6
πάλιν, ἐκβεβαιούμενοι τὸ νίκημα, Μετέλλου δὲ προσιόντος
ἀνεχώρησεν ὁ Σερτώριος σκεδασθέντι τῷ στρατῷ.
τοιαῦται γὰρ ἦσαν αἱ διαλύσεις καὶ πάλιν συνδρομαὶ τῶν 7
ἀνθρώπων, ὥστε πολλάκις μόνον πλανᾶσθαι τὸν Σερτώ-
ριον, πολλάκις δ' αὖθις ἐπιέναι μυριάσι πεντεκαίδεκα
στρατιᾶς, ὥσπερ χειμάρρουν ἐξαίφνης πιμπλάμενον. ὁ δ' 8
οὖν Πομπήιος ἐπεὶ μετὰ τὴν μάχην ἀπήντα τῷ Μετέλλῳ, d
καὶ πλησίον ἀλλήλων ἦσαν, ἐκέλευσεν ὑφεῖναι τὰς
ῥάβδους, θεραπεύων ὡς προὔχοντα τιμῇ τὸν Μέτελλον. ὁ 9
δὲ καὶ τοῦτο διεκώλυσε, καὶ τἆλλα χρηστὸς ἦν ἀνὴρ περὶ
αὐτόν, οὐδὲν ὡς ὑπατικῷ καὶ πρεσβυτέρῳ νέμων ἑαυτῷ
πλέον, ἀλλ' ἢ τὸ σύνθημα κοινῇ στρατοπεδευόντων εἰς
ἅπαντας ἐξεπέμπετο παρὰ Μετέλλου· τὰ πολλὰ δὲ χωρὶς
ἐστρατοπεδεύοντο. διέκοπτε γὰρ αὐτοὺς καὶ διΐστη ποι- 10
κίλος ὢν ὁ πολέμιος καὶ δεινὸς ἐν βραχεῖ πολλαχοῦ περι-
φανῆναι καὶ μεταγαγεῖν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλους ἀγῶνας.
τέλος δὲ περικόπτων μὲν ἀγοράς, ληϊζόμενος δὲ τὴν 11

[NZGL] **1** *ἔσχεν*] explicit S¹ || **3** *ἀντιταχθείς*: em. Emp. || **4** *ἱππότῃ* Mu. (*ὄντι ἱππότῃ* Zon.): *ἱππότης* || **5** *αὐτῶν εἰς τὸ αὐτὸ* **Z** || **6.7** *οὐχ ὁμοίως ἀμφοῖν* **Z** || **7** *μὲν* om. **NZ** || **18** *μυριάσι* mg. **C**: *μυρίας* || **19** *στρατείας*: em. Steph. | *χειμάρρου* **GL** | *πιπλάμενον* **L** || **25** *ἀλλ' ἢ* **GL**: *ἀλλὰ* **NZ** || **27** *ἐστρατεύοντο* **GL**¹

e *χώραν, ἐπικρατῶν δὲ τῆς θαλάσσης, ἐξέβαλεν ἀμφοτέ-
ρους τῆς ὑφ' ἑαυτὸν Ἰβηρίας, ἀναγκασθέντας εἰς ἀλλο-
τρίας καταφυγεῖν ἐπαρχίας ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων.*
20. *Πομπήιος δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἰδίων ἐξανηλωκὼς* 207 S
*καὶ κατακεχρημένος εἰς τὸν πόλεμον, ᾔτει χρήματα τὴν
σύγκλητον, ὡς ἀφιξόμενος εἰς Ἰταλίαν μετὰ τῆς δυνά-*
a.74 2 *μεως, εἰ μὴ πέμποιεν. ὑπατεύων δὲ Λεύκολλος τότε, καὶ
Πομπηίῳ μὲν ὢν διάφορος, μνώμενος δ' ἑαυτῷ τὸν Μι-* 300 Z¹
*θριδατικὸν πόλεμον, ἔσπευσεν ἀποσταλῆναι τὰ χρήματα,
φοβούμενος αἰτίαν Πομπηίῳ παρασχεῖν δεομένῳ Σερ-
τώριον ἀφεῖναι καὶ πρὸς Μιθριδάτην τραπέσθαι, λαμ-*
f *πρὸν μὲν εἰς δόξαν, εὐμεταχείριστον δὲ φαινόμενον ἀντ-*
a.72 3 *αγωνιστήν. ἐν τούτῳ δὲ θνήσκει Σερτώριος, ὑπὸ τῶν φί-
λων δολοφονηθείς· ὧν Περπέννας ὁ κορυφαιότατος ἐπεχεί-
ρησε μὲν ἐκείνῳ τὰ αὐτὰ ποιεῖν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὁρμώμε-
νος δυνάμεων καὶ παρασκευῶν, τὸν δὲ χρώμενον αὐταῖς*
4 *ὁμοίως οὐκ ἔχων λογισμόν. εὐθὺς οὖν ὁ Πομπήιος
ἐπεξελθών, καὶ ῥεμβόμενον ἐν τοῖς πράγμασι τὸν Περ-*
629 *πένναν καταμαθών, δέλεαρ αὐτῷ δέκα σπείρας ὑφῆκεν,*
5 *εἰς τὸ πεδίον διασπαρῆναι κελεύσας. τραπομένου δὲ πρὸς
ταύτας ἐκείνου καὶ διώκοντος, ἄθρους ἐπιφανεὶς καὶ
συνάψας μάχην, ἐκράτησε πάντων· καὶ διεφθάρησαν οἱ*
6 *πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων ἐν τῇ μάχῃ. τὸν δὲ Περπένναν
ἀχθέντα πρὸς αὐτὸν ἀπέκτεινεν, οὐκ ἀχάριστος οὐδ'
ἀμνήμων γενόμενος τῶν περὶ Σικελίαν, ὡς ἐγκαλοῦσιν
ἔνιοι, μεγάλῃ δὲ διανοίᾳ καὶ σωτηρίῳ τῶν ὅλων γνώμῃ*
7 *χρησάμενος. ὁ γὰρ Περπέννας τῶν Σερτωρίου γραμμάτων*

4 Sert. 21, 8 Lucull. 5, 2. **3** App. b. c. 1, 111, 519 Sall. hist. 2, 47, 6. 97. 98 || **13** Sert. 25–27 App. Iber. 101, 441 b. c. 1, 113, 527–115, 538 Strab. 3, 161 Sall. hist. 3, 83 Liv. per. 96 Vell. 2, 30, 1 Flor. 2, 10, 9 Eutrop. 6, 1, 3 Oros. 5, 23, 13 Frontin. strat. 2, 5, 32 Amm. Marc. 26, 9, 9 Iul. Exup. 8 || **27** mor. 204a

[**NZGL**] **2** *τῆς*] *τοὺς* **NZ** || **6** *τῆς* om. **NL**¹ || **7** *λεύκουλλος* **Z** || **15** *μὲν* h. l. hab. **N**, ante *ὁρμώμενος* pon. **GL**, utroque loco om. **Z** || **21** *ἐκείνου* om. **GL**¹

γεγονὼς κύριος, ἐδείκνυεν ἐπιστολὰς τῶν ἐν Ῥώμῃ
δυνατωτάτων ἀνδρῶν, οἳ τὰ παρόντα κινῆσαι βουλόμενοι b
πράγματα καὶ μεταστῆσαι τὴν πολιτείαν, ἐκάλουν τὸν
Σερτώριον εἰς τὴν Ἰταλίαν. φοβηθεὶς οὖν ὁ Πομπήιος 8
ταῦτα, μὴ μείζονας ἀναστήσῃ τῶν πεπαυμένων πολέμων,
τόν τε Περπένναν ἀνεῖλε, καὶ τὰς ἐπιστολὰς οὐδ' ἀναγνοὺς
κατέκαυσεν.

301 Z¹ 208 S **21.** *Ἐκ δὲ τούτου παραμείνας χρόνον ὅσον τὰς μεγίστας*
κατασβέσαι ταραχὰς καὶ τὰ φλεγμαίνοντα μάλιστα
καταστῆσαι καὶ διαλῦσαι τῶν πραγμάτων, ἀπῆγεν εἰς a. 71
Ἰταλίαν τὸν στρατόν, ἀκμάζοντι τῷ δουλικῷ πολέμῳ
κατὰ τύχην ⟨ἐπι⟩φερόμενος. διὸ καὶ Κράσσος ὁ στρατηγὸς 2
ἤπειξε παραβόλως τὴν μάχην, καὶ κατευτύχησε δισχι-
λίους τριακοσίους ἐπὶ μυρίοις κτείνας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ 3 c
τούτῳ τὸν Πομπήιον εἰσποιούσης ἁμῶς γέ πως τῷ κατορ-
θώματι τῆς τύχης, πεντακισχίλιοι φεύγοντες ἐκ τῆς
μάχης ἐξέπεσον πρὸς αὐτόν, οὓς ἅπαντας διαφθείρας,
ἔγραψε πρὸς τὴν σύγκλητον ὑποφθάσας, ὡς Κράσσος μὲν
ἐκ παρατάξεως νενίκηκε τοὺς μονομάχους, αὐτὸς δὲ τὸν
πόλεμον ἐκ ῥιζῶν παντάπασιν ἀνῄρηκε. καὶ ταῦτα βου- 4
λομένοις ἦν δι' εὔνοιαν ἀκροᾶσθαι καὶ λέγειν τοῖς Ῥω-
μαίοις· Ἰβηρίαν δὲ καὶ Σερτώριον οὐδὲ παίζων ἄν τις
εἶπεν ἑτέρου καὶ μὴ Πομπηίου τὸ πᾶν ἔργον εἶναι. ἐν 5
τοσαύτῃ δὲ τιμῇ καὶ προσδοκίᾳ τοῦ ἀνδρὸς ὅμως ἐνῆν
τις ὑποψία καὶ δέος, ὡς οὐ προησομένου τὸ στράτευμα, d
βαδιουμένου δὲ δι' ὅπλων καὶ μοναρχίας ἄντικρυς ἐπὶ
τὴν Σύλλα πολιτείαν. ὅθεν οὐκ ἐλάττονες ἦσαν τῶν δι' 6
εὔνοιαν τρεχόντων καὶ φιλοφρονουμένων καθ' ὁδὸν οἱ

12 Crass. 11, 8. 10. 11. 36 (comp. 3), 2 App. b. c. 1, 120, 555 || **20** Cic. Verr. 5, 5 de imp. 28. 30 Sest. 67

[NZGL] **10** *ἀπήγαγεν* Zon. || **12** *φερόμενος*: em. Zie. || **13** *κατήπειξε* **L** (*ἐπειγόμενος* Crass. 11, 8. 36, 2 App. *κατεπειγ.* Sert. 19, 3) | *κατηυτύχησε* **Z** || **17** *ἐνέπεσον* **GL** | *πρὸς*] *εἰς* Iunt. et editt. || **18** *ὡς* **GL**: *ὅτι* **Z** *ὁ* **N** || **19—20** *τὸν πόλεμον* **GL**: *πολεμῶν* **NZ** || **23** *τὸ πᾶν* **GL**: *παράπαν* **NZ** || **24** *ἐνῆν* **GL**: *ἔτι ἦν* **NZ** || **25** *καί τις ὑποψία καὶ* **N** *καὶ ὑποψία τις καὶ* **Z** | *τοῦ στρατεύματος* **NZ**

7 *φόβῳ ταῦτα ποιοῦντες. ἐπεὶ δὲ καὶ ταύτην ἀνεῖλε τὴν*
ὑπόνοιαν ὁ Πομπήιος, προειπὼν ἀφήσειν τὸ στράτευμα
μετὰ τὸν θρίαμβον, ἓν αἰτιᾶσθαι τοῖς βασκαίνουσι περιῆν
ὑπόλοιπον, ὅτι τῷ δήμῳ προσνεμεῖ μᾶλλον ἑαυτὸν 302 Z¹
ἢ τῇ βουλῇ, καὶ τὸ τῆς δημαρχίας ἀξίωμα, Σύλλα κατα-
βαλόντος, ἔγνωκεν ἀνιστάναι καὶ χαρίζεσθαι τοῖς πολ-
8 *λοῖς· ὅπερ ἦν ἀληθές. οὐ γάρ ἐστιν οὗτινος ἐμμανέστερον*
e *ὁ Ῥωμαίων δῆμος ἠράσθη καὶ μᾶλλον ἐπόθησεν, ⟨ἢ⟩*
τὴν ἀρχὴν αὖθις ἐπιδεῖν ἐκείνην, ὥστε καὶ Πομπήιον
εὐτύχημα ποιεῖσθαι μέγα τὸν τοῦ πολιτεύματος καιρόν,
ὡς οὐκ ἂν εὑρόντα χάριν ἄλλην, ᾗ τὴν εὔνοιαν ἀμείψεται 209 S
τῶν πολιτῶν, εἰ ταύτην ἕτερος προέλαβε.
α.71 **22.** *Ψηφισθέντος οὖν αὐτῷ δευτέρου θριάμβου καὶ*
ὑπατείας, οὐ διὰ ταῦτα θαυμαστὸς ἐδόκει καὶ μέγας, ἀλλ᾽
ἐκεῖνο τεκμήριον ἐποιοῦντο τῆς λαμπρότητος, ὅτι Κράσ-
σος, ἀνὴρ τῶν τότε πολιτευομένων πλουσιώτατος καὶ
δεινότατος εἰπεῖν καὶ μέγιστος, αὐτόν τε Πομπήιον
ὑπερφρονῶν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, οὐκ ἐθάρρησεν
f 2 *ὑπατείαν μετιέναι πρότερον ἢ Πομπηίου δεηθῆναι. καὶ*
μέντοι Πομπήιος ἠγάπησε, πάλαι δεόμενος χρείας τινὸς
ὑπάρξαι καὶ φιλανθρωπίας πρὸς αὐτόν· ὥστε καὶ δε-
ξιοῦσθαι προθύμως καὶ παρακαλεῖν τὸν δῆμον, ἐπαγ-
γελλόμενος χάριν ἕξειν οὐκ ἐλάττονα τοῦ συνάρχοντος
α.70 3 *ἢ τῆς ἀρχῆς. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἀποδειχθέντες ὕπατοι, διεφέ-*
ροντο πάντα καὶ προσέκρουον ἀλλήλοις· καὶ ἐν μὲν τῇ

2 App. b. c. 1, 121, 561 ‖ **5** App. b. c. 1, 121, 560 Cic. Verr. act. 1, 45 ‖ **13** c. 23, 2. 45, 6. 7 Crass. 11, 11. 12, 5 Cic. de imp. 62 de div. 2, 22 Val. Max. 8, 15, 8 Plin. 7, 96 Vell. 2, 30, 2 Lucan. 8, 809 Eutrop. 6, 5, 2 ‖ **15** Crass. 12 App. b. c. 1, 121, 561 Cic. Verr. act. 1, 45 de imp. 62 de div. 2, 22 Liv. per. 97 Vell. 2, 30, 2. 4. 31, 1 Val. Max. 8, 15, 8 Gell. 14, 7, 1

[**NZGL**] **4** *τὸ ὑπόλοιπον* **NZ** | edebatur *προσνέμει* cf. Zie. l. c. 46 (*προσένεμεν* Zon.) ‖ **5** *τῆς δημαρχίας* Rei. (*tribunat* Am.): *τοῦ δήμου* mg. **C** Ald. *τῆς βουλῆς* cet. ‖ **8** *ἠράσθη δῆμος* **L** Zon. | *ἢ* add. mg. **C** Ald. ‖ **16** *ποτὲ* **N** | *πολιτευομένων* om. **G** ‖ **23** *ἐλάττονα τοῦ* Rei.: *ἔλαττον αὐτοῦ* (*ἐλ. περὶ τοῦ σ. . . . ἢ περὶ τῆς ἀ.* Crass. 12, 2)

303 Z[1] *βουλῇ μᾶλλον ἴσχυεν ὁ Κράσσος, ἐν δὲ τῷ δήμῳ μέγα τὸ* **630**
τοῦ Πομπηίου κράτος ἦν. καὶ γὰρ ἀπέδωκε τὴν δημαρχίαν 4
αὐτῷ, καὶ τὰς δίκας περιεῖδεν αὖθις εἰς τοὺς ἱππέας νόμῳ
μεταφερομένας. ἥδιστον δὲ θέαμα τῷ δήμῳ παρέσχεν
αὐτὸς ἑαυτὸν τὴν στρατείαν παραιτούμενος. ἔθος γάρ 5
ἐστι Ῥωμαίων τοῖς ἱππεῦσιν, ὅταν στρατεύσωνται τὸν
νόμιμον χρόνον, ἄγειν εἰς ἀγορὰν τὸν ἵππον ἐπὶ τοὺς δύο
ἄνδρας οὓς τιμητὰς καλοῦσι, καὶ καταριθμησαμένους τῶν
στρατηγῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἕκαστον ὑφ' οἷς ἐστρατεύ-
σαντο, καὶ [δι]δόντας εὐθύνας τῆς στρατείας, ἀφίεσθαι·
νέμεται δὲ καὶ τιμὴ καὶ ἀτιμία προσήκουσα τοῖς βίοις
ἑκάστων. τότε δὴ προεκάθηντο μὲν οἱ τιμηταὶ Γέλλιος 6
καὶ Λέντλος ἐν κόσμῳ, καὶ πάροδος ἦν τῶν ἱππέων
ἐξεταζομένων, ὤφθη δὲ ⟨καὶ⟩ Πομπήιος ἄνωθεν ἐπ'
ἀγορὰν κατερχόμενος, τὰ μὲν ἄλλα παράσημα τῆς ἀρχῆς b
ἔχων, αὐτὸς δὲ διὰ χειρὸς ἄγων τὸν ἵππον. ὡς δ' ἐγγὺς ἦν 7
210 S *καὶ καταφανὴς ἐγεγόνει, κελεύσας διασχεῖν τοὺς ῥαβδο-*
φόρους, τῷ βήματι προσήγαγε τὸν ἵππον. ἦν δὲ τῷ δήμῳ
θαῦμα καὶ σιωπὴ πᾶσα, τούς τ' ἄρχοντας αἰδὼς ἅμα καὶ
χαρὰ πρὸς τὴν ὄψιν ἔσχεν. εἶθ' ὁ μὲν πρεσβύτερος 8
304 Z[1] *ἠρώτησε· „πυνθάνομαί σου ὦ Πομπήιε Μᾶγνε, εἰ πάσας*
ἐστράτευσαι τὰς κατὰ νόμον στρατείας.“ Πομπήιος δὲ
μεγάλῃ φωνῇ „πάσας“ εἶπεν „ἐστράτευμαι, καὶ πάσας c
ὑπ' ἐμαυτῷ αὐτοκράτορι.“ τοῦτ' ἀκούσας ὁ δῆμος 9

2 App. b. c. 2, 29, 113 Cass. Dio 36, 38, 2. 38, 30, 3 Cic. Verr. act. 1, 44—46 c. schol. Gronov. act. 2, 5, 163. 175 leg. 3, 22. 26 leg. agr. 2, 36 Ps.-Asc. div. in Caec. 8 Sall. Cat. 38, 1 Caes. b. c. 1, 7, 4 Liv. per. 97 Vell. 2, 30, 4 Tac. ann. 3, 27 Suet. Caes. 5 || **3** Cic. Phil. 1, 20 Att. 1, 16, 3 Asc. in Pison. 94 in Scaur. 46 in Milon. 95 in Cornel. p. 59 et 70 K.-S. in toga cand. p. 80 Ps.-Asc. et schol. Gron. div. in Caec. 8 Schol. Bob. Flacc. 4. 13 in Clod. et Cur. fr. 30 || **4** c. 84 (comp. 4), 4 mor. 203f

[**NZGL**] **1.2** *τὸ τοῦ* scripsi: *τὸ* **GL** *τοῦ* **NZ** || **4** *δὲ* om. **NZ** || **5** *στρατηγίαν* **NZ** Zon. || **7** *τὸν ἵππον εἰς ἀγορὰν* Zon. mor. || **8** *καταριθμησαμένων* **NZ** || **10** *διδόντας*: em. Sint. || **11** *καί*[2]] *ἢ* Zon. (mor.) || **12** *προσεκάθηντο* **NZ** || **14** *καὶ* add. Zon. || **16** *ἄγων τὸν ἵππον διὰ χειρός* Zon. | *ἄγων*] *ἔχων* **NZ** || **18** *τοῦ δήμου* Zon. || **19** *πᾶσι* Br. (om. Zon.)

a. 70 *ἐξέκραγε, καὶ κατασχεῖν οὐκέτι τὴν βοὴν ὑπὸ χαρᾶς ἦν,*
ἀλλ' ἀναστάντες οἱ τιμηταὶ προέπεμπον αὐτὸν οἴκαδε,
χαριζόμενοι τοῖς πολίταις ἑπομένοις καὶ κροτοῦσιν.
23. *Ἤδη δὲ τῆς ἀρχῆς περαινομένης τῷ Πομπηίῳ,*
τῆς δὲ πρὸς Κράσσον αὐξομένης διαφορᾶς, Γάιός τις
Αὐρήλιος, ἀξίωμα μὲν ἱππικὸν ἔχων, βίῳ δ' ἀπράγμονι
κεχρημένος, ἐκκλησίας οὔσης ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ
προελθών, ἔφη κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ τὸν Δία φανῆ-
ναι, κελεύοντα τοῖς ὑπάτοις φράσαι, μὴ πρότερον ἀπο-
d 2 *θέσθαι τὴν ἀρχὴν ἢ φίλους ἀλλήλοις γενέσθαι. ῥηθέντων*
δὲ τούτων, ὁ μὲν Πομπήιος ἡσυχίαν ἦγεν ἑστώς, ὁ δὲ
Κράσσος ἀρξάμενος δεξιοῦσθαι καὶ προσαγορεύειν αὐτὸν
„οὐδέν" εἶπεν „οἶμαι ποιεῖν ἀγεννὲς οὐδὲ ταπεινὸν ὦ
πολῖται, Πομπηίῳ πρότερος ἐνδιδούς, ὃν ὑμεῖς μήπω μὲν
γενειῶντα Μέγαν ἠξιώσατε καλεῖν, μήπω δὲ μετέχοντι
3 *βουλῆς ἐψηφίσασθε δύο θριάμβους." ἐκ τούτου διαλλα-*
γέντες ἀπέθεντο τὴν ἀρχήν. καὶ Κράσσος μὲν ὅνπερ ἐξ
ἀρχῆς εἵλετο τρόπον τοῦ βίου διεφύλαττε, Πομπήιος δὲ
τάς τε πολλὰς ἀνεδύετο συνηγορίας, καὶ τὴν ἀγορὰν κατὰ
μικρὸν ἀπέλειπε, καὶ προῄει σπανίως εἰς τὸ δημόσιον,
e 4 *ἀεὶ δὲ μετὰ πλήθους. οὐ γὰρ ἦν ἔτι ῥᾴδιον ὄχλου χωρὶς* 305 Z[1]
ἐντυχεῖν οὐδ' ἰδεῖν αὐτόν, ἀλλ' ἥδισθ' ὁμοῦ πολλοῖς καὶ
ἀθρόοις ἐφαίνετο, σεμνότητα περιβαλλόμενος ἐκ τούτου
τῇ ὄψει καὶ ὄγκον, ταῖς δὲ τῶν πολλῶν ἐντεύξεσι καὶ 211 S
συνηθείαις ἄθικτον οἰόμενος δεῖν τὸ ἀξίωμα διατηρεῖν.
5 *ὁ γὰρ ἐν ἱματίῳ βίος ἐπισφαλής ἐστι πρὸς ἀδοξίαν τοῖς*
ἐκ τῶν ὅπλων μεγάλοις καὶ πρὸς ἰσότητα δημοτικὴν
ἀσυμμέτροις· αὐτοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐνταῦθα πρωτεύειν ὡς

4 c. 23–28 Zon. 10, 3 ‖ **4–16** Crass. 12, 4 sq.

[**NZGL**] **1** *ἐξέκραγε* **GL** Zon.: *ἐκέκραγε* **NZ** ‖ **4** *συμπεραινομένης* **NZ** ‖ **8** *προσελθών*: em. Li. | *φανῆναι* ex corr. **V** (cf. Crass.): *φάναι* ‖ **13** *εἶπεν* om. **NL** ‖ **14** *πρότερον* **GL**[1] | *μὲν* om. **NZ** ‖ **17** *μὲν οὖν ὅνπερ* **NZ** ‖ **19** *δημηγορίας* **NZ** ‖ **20** *ἀπέλειπε* Steph.: *ἀπέλιπε* **ZGL** et **N**, ubi *ι* in corr., sed vid. potius *υ* fuisse quam *ει* | *προσήει* **NZ** ‖ **22** *ἥδιστος*: em. Rei. | *πολλοῖς ἀνθρώποις* **NZ** ‖ **28** *ἀσύμμετρος*: em. Ald. | *καὶ* om. **NZ**

ἐκεῖ δικαιοῦσι, τοῖς δ' ἐκεῖ φερομένοις ἔλαττον ἐνταῦθα
γοῦν μὴ πλέον ἔχειν οὐκ ἀνεκτόν ἐστι. διὸ τὸν ἐν στρατο- 6
πέδοις καὶ θριάμβοις λαμπρὸν ὅταν ἐν ἀγορᾷ λάβωσιν, f
ὑπὸ χεῖρα ποιοῦνται καὶ καταβάλλουσι, τῷ δ' ἀπολεγο-
μένῳ καὶ ὑποχωροῦντι τὴν ἐκεῖ τιμὴν καὶ δύναμιν ἀνεπί-
φθονον φυλάττουσιν. ἐδήλωσε δ' αὐτὰ τὰ πράγματα μετ'
ὀλίγον χρόνον.

24. *Ἡ γὰρ πειρατικὴ δύναμις ὥρμητο μὲν ἐκ Κιλι-*
κίας τὸ πρῶτον, ἀρχὴν παράβολον λαβοῦσα καὶ λανθά-
νουσαν, φρόνημα δὲ καὶ τόλμαν ἔσχεν ἐν τῷ Μιθριδατικῷ
πολέμῳ, χρήσασα ταῖς βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις ἑαυτήν. **631**
εἶτα Ῥωμαίων ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις περὶ θύρας τῆς 2
Ῥώμης συμπεσόντων ⟨ἀλλήλοις⟩, ἔρημος οὖσα φρουρᾶς
ἡ θάλασσα κατὰ μικρὸν αὐτοὺς ἐφείλκετο καὶ προῆγεν,
οὐκέτι τοῖς πλέουσι μόνον ἐπιτιθεμένους, ἀλλὰ καὶ νήσους
καὶ πόλεις παραλίους ἐκκόπτοντας. ἤδη δὲ καὶ χρήμασι 3
δυνατοὶ καὶ γένεσι λαμπροὶ καὶ τῷ φρονεῖν ἀξιούμενοι
306 Z[1] *διαφέρειν ἄνδρες ἐνέβαινον εἰς τὰ ληστρικὰ καὶ μετεῖχον,*
ὡς καὶ δόξαν τινὰ καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἔργου φέροντος.
ἦν δὲ καὶ ναύσταθμα πολλαχόθι πειρατικὰ καὶ φρυκτώρια 4
τετειχισμένα, καὶ στόλοι προσέπιπτον οὐ πληρωμάτων
μόνον εὐανδρίαις οὐδὲ τέχναις κυβερνητῶν οὐδὲ τάχεσι
νεῶν καὶ κουφότησιν ἐξησκημένοι πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον, b
ἀλλὰ τοῦ φοβεροῦ μᾶλλον αὐτῶν τὸ ἐπίφθονον ἐλύπει καὶ
ὑπερήφανον, στυλίσι χρυσαῖς καὶ παραπετάσμασιν ἁλουρ-
γοῖς καὶ πλάταις ἐπαργύροις ὥσπερ ἐντρυφώντων τῷ
212 S *κακουργεῖν καὶ καλλωπιζομένων. αὐλοὶ δὲ καὶ ψαλμοὶ καὶ* 5
μέθαι παρὰ πᾶσαν ἀκτήν, καὶ σωμάτων ἡγεμονικῶν

8 c. 24–25, 2 App. Mithr. 92, 416–93, 427 Cass. Dio 36, 20–23, 3 Strab. 10, 477 Cic. de imp. 32–34. 53–55 Liv. per. 99 Vell. 2, 31, 2 Flor. 1, 41, 1–2. 6 Eutrop. 6, 12, 1

[**NZGL**] **4** *ἀπολογουμένω* **Z** || **8** *ὥρμητο* Zon.: *ὡρμήθη* libri || **12** *ἐν* **GL** Zon.: om. **NZ** || **12–13** *περὶ – Ῥώμης* om. **Z** Zon. || **13** *ἀλλήλοις* addidi ex Zon. || **17** *τῷ* **V** Steph.: *τὸ* || **18** *ἄνδρες διαφέρειν* **NZ** || **19** *καὶ* (post *ὡς*) om. **NZ** || **25** *στυλίσι*] *πυέλοισι* **N** *πιέλοισι* **Z** || **26** *ἐπαργύροις* Sch.: *ὑπαργύροις* || **28** *ἀκτῖνα* **NZ**

ἁρπαγαί, καὶ πόλεων αἰχμαλώτων ἀπολυτρώσεις ὄνειδος
6 *ἦσαν τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας. ἐγένοντο δ' οὖν αἱ μὲν*
λῃστρίδες νῆες ὑπὲρ χιλίας, αἱ δ' ἁλοῦσαι πόλεις ὑπ'
αὐτῶν τετρακόσιαι. τῶν δ' ἀσύλων καὶ ἀβάτων πρότερον
c *ἱερῶν ἐξέκοψαν ἐπιόντες τὸ Κλάριον, τὸ Διδυμαῖον, τὸ*
Σαμοθρᾴκιον, τὸν ἐν Ἑρμιόνῃ τῆς Χθονίας νεών, καὶ τὸν ἐν
Ἐπιδαύρῳ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ τὸν Ἰσθμοῖ καὶ Ταινάρῳ
καὶ Καλαυρίᾳ τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ δ' Ἀπόλλωνος τὸν
ἐν Ἀκτίῳ καὶ Λευκάδι, τῆς δ' Ἥρας τὸν ἐν Σάμῳ, τὸν ἐν
7 *Ἄργει, τὸν ἐπὶ Λακινίῳ. ξένας δὲ θυσίας ἔθυον αὐτοὶ*
τὰς ἐν Ὀλύμπῳ, καὶ τελετάς τινας ἀπορρήτους ἐτέλουν,
ὧν ἡ τοῦ Μίθρου καὶ μέχρι δεῦρο διασῴζεται, καταδει-
8 *χθεῖσα πρῶτον ὑπ' ἐκείνων. πλεῖστα δὲ Ῥωμαίοις ἐνυβρί-*
d *σαντες, ἔτι καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν ἀναβαίνοντες ἀπὸ θαλάσ-*
σης ἐλῄζοντο, καὶ τὰς ἐγγὺς ἐπαύλεις ἐξέκοπτον.
9 *ἥρπασαν δέ ποτε καὶ στρατηγοὺς δύο Σεξτίλιον καὶ* 307 Z[1]
Βελλιῆνον ἐν ταῖς περιπορφύροις, καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἅμα
καὶ ῥαβδοφόρους ᾤχοντο σὺν αὐτοῖς ἐκείνοις ἔχοντες.
10 *ἥλω δὲ καὶ θυγάτηρ Ἀντωνίου θριαμβικοῦ ἀνδρὸς εἰς*
ἀγρὸν βαδίζουσα, καὶ πολλῶν χρημάτων ἀπελυτρώθη.
11 *ἐκεῖνο δ' ἦν ὑβριστικώτατον· ὁπότε γάρ τις ἑαλωκὼς*
ἀναβοήσειε Ῥωμαῖος εἶναι καὶ τοὔνομα φράσειεν, ἐκπε-
πλῆχθαι προσποιούμενοι καὶ δεδιέναι, τούς τε μηροὺς ἐπαί-
οντο καὶ προσέπιπτον αὐτῷ, συγγνώμην ἔχειν ἀντιβολοῦν-
12 *τες· ὁ δ' ἐπείθετο, ταπεινοὺς ὁρῶν καὶ δεομένους. ἐκ*
e *τούτου δ' οἱ μὲν ὑπέδουν τοῖς καλκίοις αὐτόν, οἱ δὲ τήβεν-*
13 *νον περιέβαλλον, ὡς δὴ μὴ πάλιν ἀγνοηθείη. πολὺν δὲ χρό-*
νον οὕτω κατειρωνευσάμενοι καὶ ἀπολαύσαντες τοῦ ἀν-
θρώπου, τέλος ἐν μέσῳ πελάγει κλίμακα προβαλόντες,

[**NZGL**] **1** *πόλεων καὶ* **N** || **5** *ἔκοψαν* **NZ** || **7** *τὸν*] *τὸ* **GL** | ne desideres ⟨*ἐν*⟩ *Ταινάρῳ* cf. Kühner-Gerth II 1, 442 Meisterhans[3] 208 || **10** *λευκανίω*: em. Xy. || **11** *Ὀλύμπῳ*] cf. Strab. 14, 671 || **13** *πρῶτον* (post Rei. *πρώτων*) Emp.: *πρότερον* || **16** *σεξτίλλιον* **G** *σερξτίλλεον* **N** || **17** *Βελλιῆνον* scripsi cl. RE II 252 sqq.: *βελλῆνον* **NZG** *βελλῖνον* **L** || **26** *καλικίοις* **L** (*κάλτια* Zon.) || **29** *προβαλόντες* **G** Zon.: *προσβαλόντες* **NZL**

213 S ἐκέλευον ἐκβαίνειν καὶ ἀπιέναι χαίροντα, τὸν δὲ μὴ βου-
λόμενον ὠθοῦντες αὐτοὶ κατέδυον.

25. Ἐπενείματο δ' ἡ δύναμις αὕτη πᾶσαν ὁμοῦ τι τὴν
καθ' ἡμᾶς θάλασσαν, ὥστ' ἄπλουν καὶ ἄβατον ἐμπορίᾳ
πάσῃ γενέσθαι. τοῦτο δὴ μάλιστα Ῥωμαίους ἐπέστρεψε, 2
θλιβομένους τῇ ἀγορᾷ καὶ σπάνιν μεγάλην προσδοκῶντας,
ἐκπέμψαι Πομπήιον, ἀφαιρησόμενον τῶν πειρατῶν τὴν
θάλασσαν. ἔγραψε δὲ Γαβίνιος εἷς τῶν Πομπηίου a. 67 3 f
συνήθων νόμον, οὐ ναυαρχίαν, ἄντικρυς δὲ μοναρχίαν αὐτῷ
διδόντα καὶ δύναμιν ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους ἀνυπεύθυνον.
ἐδίδου γὰρ ἄρχειν ὁ νόμος αὐτῷ τῆς ἐντὸς Ἡρακλείων 4
στηλῶν θαλάσσης, ἠπείρου δὲ πάσης ἐπὶ σταδίους
308 Z¹ τετρακοσίους ἀπὸ θαλάσσης· τοῦτο δ' οὐ πάνυ πολλὰ 5
χωρία τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων οἰκουμένης τὸ μέτρον ἐξέφυγεν,
ἀλλὰ τὰ μέγιστα τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν βασιλέων οἱ δυνατώ-
τατοι περιελαμβάνοντο· πρὸς δὲ τούτοις ἑλέσθαι πεντεκαί- 6
δεκα πρεσβευτὰς αὐτὸν ἐκ βουλῆς ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος **632**
ἡγεμονίας, χρήματα δὲ λαμβάνειν ἐκ τῶν ταμιείων καὶ
παρὰ τῶν τελωνῶν ὅσα βούλοιτο καὶ ναῦς διακοσίας,
κύριον ὄντα πλήθους καὶ καταλόγου στρατιᾶς καὶ πληρω-
μάτων ἐρετικῶν. ἀναγνωσθέντων δὲ τούτων, ὁ μὲν δῆμος 7
ὑπερφυῶς ἐδέξατο, τῆς δὲ συγκλήτου τοῖς μεγίστοις καὶ
δυνατωτάτοις ἔδοξε μεῖζον μὲν φθόνου, φόβου δ' ἄξιον
εἶναι τὸ τῆς ἐξουσίας ἀπερίληπτον καὶ ἀόριστον. ὅθεν 8
ἐνίσταντο τῷ νόμῳ πλὴν Καίσαρος· οὗτος δὲ συνηγόρει
τῷ νόμῳ, Πομπηίου μὲν ἐλάχιστα φροντίζων, ὑποδυό-
μενος δὲ τὸν δῆμον ἐξ ἀρχῆς ἑαυτῷ καὶ κτώμενος. οἱ 9 b

5 App. Mithr. 94, 428–433 Cass. Dio 36, 17a. 23, 4. 5. 35–37, 1 Cic. de imp. 52 leg. agr. 2, 46 Vell. 2, 31, 2. 3 || **21** Cic. de imp. 44 Cass. Dio 36, 24, 1

[**NZGL**] **1** ἐκβαίνειν **V** Zon.: ἐμβαίνειν | ἀπιέναι **VL**² Zon.: ἀπεῖναι || **3** τι τὴν] τιμὴν **G** τὴν **Z** || **7** ἐκπέμψειν **NZ** || **11** ἄρχειν] ἀρχὴν Zon. || **18** ταμείων: em. Cor. || **20** στρατείας: em. Rei. || **23** μεί-ζονα **NZ** || **24** καὶ ἀόριστον om. **NZ** (hab. Zon.) || **25** τῷ νόμῳ del. Li. cl. Zon., alterum (v. **26**) Cob. || **27** καὶ ἑαυτῷ Rei. (τὸν δῆμον δὲ θεραπεύων καὶ οἰκειούμενος ἑαυτῷ Zon.)

a.67 δ' ἄλλοι τοῦ Πομπηίου σφοδρῶς καθήπτοντο· καὶ τῶν
μὲν ὑπάτων ἅτερος εἰπὼν πρὸς αὐτόν, ὅτι Ῥωμύλον
ζηλῶν οὐ φεύξεται ταὐτὸν ἐκείνῳ τέλος, ἐκινδύνευσεν
10 ὑπὸ τοῦ πλήθους διαφθαρῆναι· Κάτλου δὲ κατὰ τοῦ
νόμου προελθόντος, πολλὴν μὲν αἰδούμενος ὁ δῆμος 214 S
ἡσυχίαν παρεῖχεν, ἐπεὶ δὲ πολλὰ μετὰ τιμῆς ἀνεπιφθό- 6
νως ὑπὲρ τοῦ Πομπηίου διελθών, συνεβούλευε φείδε-
σθαι, καὶ μὴ προβάλλειν τοιοῦτον ἄνδρα κινδύνοις
ἐπαλλήλοις καὶ πολέμοις, καὶ „τίν'“ εἶπεν „ἕξετ' ἄλλον, 309 Z[1]
ἂν ἀπολέσητε τοῦτον;“, ἐκ μιᾶς γνώμης ὑπεφώνησαν
c 11 ἅπαντες „σὲ αὐτόν“. ὁ μὲν οὖν Κάτλος ὡς οὐκ ἔπειθεν
ἀπέστη. Ῥωσκίου δὲ προελθόντος οὐδεὶς ἤκουσεν· ὁ δὲ
τοῖς δακτύλοις διεσήμαινε μὴ μόνον, ἀλλὰ δεύτερον
12 αἱρεῖσθαι Πομπήιον. ἐπὶ τούτῳ λέγεται δυσχεράναντα τὸν
δῆμον τηλικοῦτον ἀνακραγεῖν, ὥσθ' ὑπερπετόμενον κό-
ρακα τῆς ἀγορᾶς τυφωθῆναι καὶ καταπεσεῖν εἰς τὸν
13 ὄχλον. ὅθεν οὐ δοκεῖ ῥήξει τοῦ ἀέρος καὶ διασπασμῷ
κενὸν πολὺ λαμβάνοντος ἐνολισθαίνειν τὰ πίπτοντα τῶν
ὀρνέων, ἀλλὰ τυπτόμενα τῇ πληγῇ τῆς φωνῆς, ὅταν ἐν τῷ
ἀέρι σάλον καὶ κῦμα ποιήσῃ, πολλὴ καὶ ἰσχυρὰ φερομένη.
26. Τότε μὲν οὖν διελύθησαν· ᾗ δ' ἡμέρᾳ τὴν ψῆφον
d ἐποίσειν ἔμελλον, ὑπεξῆλθεν ὁ Πομπήιος εἰς ἀγρόν.
ἀκούσας δὲ κεκυρῶσθαι τὸν νόμον, εἰσῆλθε νύκτωρ εἰς
τὴν πόλιν, ὡς ἐπιφθόνου τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπαντήσεως καὶ
2 συνδρομῆς ἐσομένης. ἅμα δ' ἡμέρᾳ προελθὼν ἔθυσε· καὶ

4 Cass. Dio 36, 30, 4–36a Cic. de imp. 59 Sall. hist. 5, 24 Vell. 2, 32, 1 Val. Max. 8, 15, 9 || **12** Cass. Dio 36, 30, 3 || **14** Tit. Flam. 10, 8sq. Liv. 29, 25, 4 Val. Max. 4, 8, 5 || **21** Cic. de imp. 44. 56. 57. 63 Ascon. in Cornel. p. 63 K.-S. || **25** App. Mithr. 94, 428–433

[**NZGL**] **2** *μὲν* Rei.: *τε* libri *γε* Sch. || **5** *προσελθόντος*: em. Sol. (*παρελθόντος* Cob.), item **12** || **8** *προσβάλλειν* **NZ** | *τὸν τοιοῦτον* **L** || **9** *καὶ „τίνα“* Sch.: *ἢ τίνα* (*εἰπὼν* Sint.) || **11** *ἅπαντες* om. **NZ** || **12** cf. ad **5** || **14** *λέγεται* om. **NZ** || **15** *κεκραγεῖν* **NZ** || **16** *τυφλωθῆναι*: em. Am. || **18** *κενὸν πολὺ* v. l. ap. Am.: *κλόνον πολὺν* **NZ** *ἴσως κλόνον κενὸν πολὺν* **GL** || **25** *προσελθὼν* **NZ**

γενομένης ἐκκλησίας αὐτῷ, διεπράξατο προσλαβεῖν ἕτερα a.67
πολλὰ τοῖς ἐψηφισμένοις ἤδη, μικροῦ διπλασιάσας τὴν
παρασκευήν. πεντακόσιαι μὲν γὰρ αὐτῷ νῆες ἐπλη- 3
ρώθησαν, ὁπλιτῶν δὲ μυριάδες δώδεκα καὶ πεντακισχίλιοι
ἱππεῖς ἠθροίσθησαν· ἡγεμονικοὶ δὲ καὶ στρατηγικοὶ
κατελέγησαν ἀπὸ βουλῆς ἄνδρες εἰκοσιτέσσαρες ὑπ' αὐ-
310 Z¹ *τοῦ, δύο δὲ ταμίαι παρῆσαν. αἱ δὲ τιμαὶ τῶν ὠνίων* 4 e
εὐθὺς πεσοῦσαι λόγον ἡδομένῳ τῷ δήμῳ παρεῖχον, ὡς
αὐτὸ τοὔνομα τοῦ Πομπηίου λέλυκε τὸν πόλεμον. οὐ μὴν 5
215 S *ἀλλὰ διελὼν τὰ πελάγη καὶ τὸ διάστημα τῆς ἐντὸς*
θαλάσσης εἰς μέρη τρισκαίδεκα, καὶ νεῶν ἀριθμὸν ἐφ'
ἑκάστῳ καὶ ἄρχοντα τάξας, ἅμα πανταχοῦ τῇ δυνάμει
σκεδασθείσῃ τὰ μὲν ἐμπίπτοντα τῶν πειρατικῶν ἀθρόα
περιλαμβάνων, εὐθὺς ἐξεθηρᾶτο καὶ κατῆγεν· οἱ δὲ 6
φθάσαντες διαλυθῆναι καὶ διεκπεσόντες, ὥσπερ εἰς
σμῆνος ἐδύοντο πανταχόθεν καταφερόμενοι τὴν Κιλι-
κίαν, ἐφ' οὓς αὐτὸς ἐστέλλετο ναῦς ἔχων ἑξήκοντα τὰς
ἀρίστας. οὐ μὴν πρότερον ἐπ' ἐκείνους ἐξέπλευσεν, ἢ 7 f
παντάπασι καθῆραι τῶν αὐτόθι ληστηρίων τὸ Τυρρηνι-
κὸν πέλαγος, τὸ Λιβυκόν, τὸ περὶ Σαρδόνα καὶ Κύρνον
καὶ Σικελίαν ἡμέραις τεσσαράκοντα ταῖς πάσαις, αὐτῷ
τε χρώμενος ἀτρύτῳ καὶ τοῖς στρατηγοῖς προθύμοις.

27. *Ἐν δὲ Ῥώμῃ τοῦ ὑπάτου Πείσωνος ὀργῇ καὶ*
φθόνῳ λυμαινομένου τὴν παρασκευὴν καὶ διαλύοντος τὰ
πληρώματα, τὸ μὲν ναυτικὸν εἰς Βρεντέσιον περιέπεμψεν,
αὐτὸς δὲ διὰ Τυρρηνίας εἰς Ῥώμην ἀνέβαινεν. αἰσθόμενοι 2 **633**
δὲ πάντες ἐξεχύθησαν εἰς τὴν ὁδόν, ὥσπερ οὐ πρὸ ἡμερῶν
ὀλίγων ἐκπέμψαντες αὐτόν· ἐποίει δὲ τὴν χαρὰν τὸ παρ'
ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς τάχος, ὑπερβάλλουσαν ἀφθονίαν τῆς

7 Cic. de imp. 44 ‖ **10** App. Mithr. 95, 434 sqq. Cass. Dio 36, 37, 3 Vell. 2, 32, 4 Flor. 1, 41, 7 sqq. Varro r. r. 2 prooem. 6 ‖ **18** App. Mithr. 95, 438 sqq. Liv. per. 99 Flor. 1, 41, 15 de vir. ill. 77, 5 Ampel. 18, 19 ‖ **23** Cass. Dio 36, 37, 2

[**NZGL**] **22** *στρατηγοῖς*] an *στρατιώταις*? cf. p. 253, 9 | *προθύμως* **NZ**

3 ἀγορᾶς ἐχούσης. ὅθεν ὁ Πείσων ἐκινδύνευσε τὴν ὑπατείαν
a. 67 ἀφαιρεθῆναι, Γαβινίου νόμον ἔχοντος ἤδη συγγεγραμ-
μένον· ἀλλὰ καὶ τοῦτο διεκώλυσεν ὁ Πομπήιος, καὶ τἆλλα 311 Z[1]
χρηματίσας ἐπιεικῶς καὶ διαπραξάμενος ὧν ἐδεῖτο,
4 καταβὰς εἰς Βρεντέσιον ἐξέπλευσεν. ἐπειγόμενος δὲ τῷ
καιρῷ καὶ παραπλέων τὰς πόλεις ὑπὸ σπουδῆς, ὅμως οὐ
b παρῆλθε τὰς Ἀθήνας, ἀναβὰς δὲ καὶ θύσας τοῖς θεοῖς καὶ
προσαγορεύσας τὸν δῆμον, εὐθὺς ἀπιὼν ἀνεγίνωσκεν εἰς
5 αὐτὸν ἐπιγεγραμμένα μονόστιχα, τὸ μὲν ἐντὸς τῆς πύλης·

ἐφ᾽ ὅσον ὢν ἄνθρωπος οἶδας, ἐπὶ τοσοῦτον εἶ θεός, 216 S

τὸ δ᾽ ἐκτός·

προσεδοκῶμεν, προσεκυνοῦμεν, εἴδομεν, προπέμπομεν.

6 ἐπεὶ δὲ τῶν συνεστώτων ἔτι καὶ πλανωμένων ἔξω πει-
ρατηρίων ἐνίοις δεηθεῖσιν ἐπιεικῶς ἐχρήσατο καὶ παρα-
λαβὼν τὰ πλοῖα καὶ τὰ σώματα κακὸν οὐδὲν ἐποίησεν,
ἐπ᾽ ἐλπίδος χρηστῆς οἱ λοιποὶ γενόμενοι, τοὺς μὲν ἄλ-
λους διέφευγον ἡγεμόνας, Πομπηίῳ δὲ φέροντες ἑαυτοὺς
7 μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἐνεχείριζον. ὁ δὲ πάντων
c ἐφείδετο, καὶ μάλιστα διὰ τούτων τοὺς ἔτι λανθάνοντας
ἐξιχνεύων καὶ λαμβάνων ἐκόλαζεν, ὡς αὐτοὺς ἑαυτοῖς
ἀνήκεστα συνειδότας.

28. Οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ δυνατώτατοι γενεὰς μὲν αὐτῶν
καὶ χρήματα καὶ τὸν ἄχρηστον ὄχλον ἐν φρουρίοις καὶ
πολίσμασι καρτεροῖς περὶ τὸν Ταῦρον εἶχον ἀποκείμενα,
τὰς δὲ ναῦς πληρώσαντες αὐτοὶ περὶ τὸ Κορακήσιον τῆς
Κιλικίας ἐπιπλέοντα τὸν Πομπήιον ἐδέξαντο, καὶ μάχης
2 γενομένης νικηθέντες ἐπολιορκοῦντο. τέλος δὲ πέμψαντες
ἱκετηρίας, παρέδωκαν ἑαυτοὺς καὶ πόλεις καὶ νήσους 312 Z[1]
ὧν ἐπεκράτουν ἐντειχισάμενοι, χαλεπὰς βιασθῆναι καὶ
3 δυσπροσπελάστους. κατελύθη μὲν οὖν ὁ πόλεμος, καὶ τὰ

5 App. Mithr. 95, 438 Cic. de imp. 35 || 22 Cic. de imp. 35 Liv. per. 99 Vell. 2, 32, 4 Flor. 1, 41, 12 sq. App. Mithr. 96, 442 Strab. 14, 665

[NZGL] 7 ἀποβὰς Sint. || 13 ἔτι] ἤδη NZ || 17 διέφυγον NZ || 20 ἐκόλαζεν Rei.: ἐκόμιζεν

πανταχοῦ λῃστήρια τῆς θαλάσσης ἐξέπεσεν οὐκ ἐν πλείονι d
χρόνῳ τριῶν μηνῶν, ναῦς δὲ πολλὰς μὲν ἄλλας, ἐνενήκοντα a.67
δὲ χαλκεμβόλους παρέλαβεν. αὐτοὺς δὲ δισμυρίων 4
πλείονας γενομένους ἀνελεῖν μὲν οὐδ' ἐβουλεύσατο,
μεθεῖναι δὲ καὶ περιιδεῖν σκεδασθέντας ἢ συστάντας
αὖθις, ἀπόρους καὶ πολεμικοὺς [καὶ πολλοὺς] ὄντας, οὐκ
ᾤετο καλῶς ἔχειν. ἐννοήσας οὖν ὅτι φύσει μὲν ἄνθρωπος 5
οὔτε γέγονεν οὔτ' ἔστιν ἀνήμερον ζῷον οὐδ' ἄμεικτον, ἀλλ'
ἐξίσταται τῇ κακίᾳ παρὰ φύσιν χρώμενος, ἔθεσι δὲ καὶ
217 S *τόπων καὶ βίων μεταβολαῖς ἐξημεροῦται, (⟨καὶ γὰρ⟩ καὶ* e
θηρία διαίτης κοινωνοῦντα πραοτέρας ἐκδύεται τὸ ἄγριον
καὶ χαλεπόν), ἔγνω τοὺς ἄνδρας εἰς γῆν μεταφέρειν ἐκ τῆς
θαλάσσης καὶ βίου γεύειν ἐπιεικοῦς, συνεθισθέντας ἐν
πόλεσιν οἰκεῖν καὶ γεωργεῖν. ἐνίους μὲν οὖν αἱ μικραὶ καὶ 6
ὑπέρημοι τῶν Κιλίκων πόλεις ἐδέξαντο καὶ κατέμειξαν
ἑαυταῖς, χώραν προσλαβοῦσαι· τὴν δὲ Σολίων ἠρημωμένην
ἔναγχος ὑπὸ Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίων βασιλέως ἀναλαβών,
ἵδρυσε πολλοὺς ἐν αὐτῇ. τοῖς δὲ πολλοῖς οἰκητήριον ἔδωκε 7
Δύμην τὴν Ἀχαΐδα, χηρεύουσαν ἀνδρῶν τότε, γῆν δὲ
πολλὴν καὶ ἀγαθὴν ἔχουσαν.

29. *Ταῦτα μὲν οὖν ⟨οὐδ'⟩ οἱ βασκαίνοντες ἔψεγον· τοῖς*
δὲ περὶ Κρήτην πραχθεῖσι πρὸς Μέτελλον οὐδ' οἱ πάνυ f
313 Z[1] *φιλοῦντες αὐτὸν ἔχαιρον. ὁ γὰρ Μέτελλος, οἰκεῖος ὢν* 2
ἐκείνου τοῦ συνάρξαντος ἐν Ἰβηρίᾳ τῷ Πομπηίῳ, στρα-
τηγὸς εἰς Κρήτην ἐπέμφθη πρότερον ἢ τὸν Πομπήιον
αἱρεθῆναι· δευτέρα γάρ τις ἦν αὕτη τῶν πειρατηρίων
πηγὴ μετὰ τὴν ἐν Κιλικίᾳ· καὶ πολλοὺς ἐγκαταλαβὼν ὁ
Μέτελλος ἐξῄρει καὶ διέφθειρεν. οἱ δὲ περιόντες ἔτι καὶ 3

3 Strab. 8, 387 sq. 14, 665 App. Mithr. 96, 443. 115, 562 Cass. Dio 36, 37, 5. 6 Cic. Att. 16, 1. 3 Serv. et Prob. ad Verg. Georg. 4, 127 || 21 c. 29 App. Sic. 6, 6 sq. Cass. Dio 36, 18. 19. 45, 1 Cic. de imp. 35. 46 Liv. per. 98. 99 Vell. 2, 34, 1 Flor. 1, 42, 4–6

[**NZGL**] **6** glossam eiecit Li. cum **N** *καὶ* om. **L** *τοὺς πολλοὺς* Steph. || **10** *καὶ γὰρ* add. Zie. l. c. 46 ⟨*καθάπερ*⟩ Latte (*θηρία* ⟨*δὲ*⟩ Emp.) || **21** *οὐδ'* add. Rei. || **27** *πληγὴ* **NZ** | *καταλαβὼν* **NZ** || **28** *καὶ*[2] om. **NZ**

634 πολιορκούμενοι πέμψαντες ἱκετηρίαν ἐπεκαλοῦντο τὸν a.67 Πομπήιον εἰς τὴν νῆσον, ὡς τῆς ἐκείνου μέρος οὖσαν ἀρχῆς καὶ πανταχόθεν ἐμπίπτουσαν εἰς τὸ μέτρον τὸ ἀπὸ θαλάσσης· ὁ δὲ δεξάμενος ἔγραφε τῷ Μετέλλῳ κωλύων 4 τὸν πόλεμον. ἔγραφε δὲ καὶ ταῖς πόλεσι μὴ προσέχειν Μετέλλῳ, καὶ στρατηγὸν ἔπεμψε τῶν ὑφ' ἑαυτὸν ἀρχόντων ἕνα Λεύκιον Ὀκτάουιον, ὃς συνεισελθὼν εἰς τὰ τείχη τοῖς πολιορκουμένοις καὶ μαχόμενος μετ' αὐτῶν, οὐ μόνον ἐπαχθῆ καὶ βαρύν, ἀλλὰ καὶ καταγέλαστον ἐποίει τὸν Πομπήιον, ἀνθρώποις ἀνοσίοις καὶ ἀθέοις τοὔνομα b κιχράντα καὶ περιάπτοντα τὴν αὑτοῦ δόξαν ὥσπερ ἀλεξιφάρμακον ὑπὸ φθόνου καὶ φιλοτιμίας τῆς πρὸς τὸν 5 Μέτελλον· οὐδὲ γὰρ τὸν Ἀχιλλέα ποιεῖν ἀνδρὸς ἔργον, 218 S ἀλλὰ μειρακίου παντάπασιν ἐμπλήκτου καὶ σεσοβημένου πρὸς δόξαν, ἀνανεύοντα τοῖς ἄλλοις καὶ διακωλύοντα βάλλειν Ἕκτορα (Il. 22, 207)

μή τις κῦδος ἄροιτο βαλών, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι·

6 Πομπήιον δὲ καὶ σῴζειν ὑπερμαχοῦντα τῶν κοινῶν πολεμίων ἐπὶ τῷ τὸν θρίαμβον ἀφελέσθαι στρατηγοῦ πολ- 7 λὰ πεπονηκότος. οὐ μὴν ἐνέδωκεν ὁ Μέτελλος, ἀλλὰ τούς τε πειρατὰς ἐξελὼν ἐτιμωρήσατο, καὶ τὸν Ὀκτάουιον ἐν τῷ στρατοπέδῳ καθυβρίσας καὶ λοιδορήσας ἀφῆκεν.

c **30.** Ἀπαγγελθέντος δ' εἰς Ῥώμην πέρας ἔχειν τὸν πειρατικὸν πόλεμον καὶ σχολὴν ἄγοντα τὸν Πομπήιον 314 Z[1] a.66 ἐπέρχεσθαι τὰς πόλεις, γράφει νόμον εἷς τῶν δημάρχων Μάλλιος, ὅσης Λεύκολλος ἄρχει χώρας καὶ δυνάμεως, Πομπήιον παραλαβόντα πᾶσαν, προσλαβόντα δὲ καὶ Βιθυνίαν, ἣν ἔχει Γλαβρίων, πολεμεῖν Μιθριδάτῃ καὶ

17 cf. mor. 509b || 23 c. 30–36 Zon. 10, 4 || 25 Lucull. 35, 9 App. Mithr. 97, 446sq. Cass. Dio 36, 42, 4 Cic. de imp. Cn. Pomp. Liv. per. 100 Vell. 2, 33, 1 Eutrop. 6, 12, 2

[NZGL] 4 et 5 ἔγραψε Sch. || 12 τὸν om. L || 19 ἐπὶ τῷ A ex corr.: ἐπὶ τὸ || 26 Μανίλιος Anon. sed cf. Cass. Dio 36, 42. 44 (ὁ Μάλλιος Zon.)

Τιγράνῃ τοῖς βασιλεῦσιν, ἔχοντα καὶ τὴν ναυτικὴν δύ- a. 66
ναμιν καὶ τὸ κράτος τῆς θαλάσσης ἐφ᾽ οἷς ἔλαβεν ἐξ
ἀρχῆς. τοῦτο δ᾽ ἦν ὑφ᾽ ἑνὶ συλλήβδην γενέσθαι τὴν 2
Ῥωμαίων ἡγεμονίαν· ὧν γὰρ ἐδόκει μόνων ἐπαρχιῶν
μὴ ἐφικνεῖσθαι τῷ προτέρῳ νόμῳ, Φρυγίας, Λυκαονίας,
Γαλατίας, Καππαδοκίας, Κιλικίας, τῆς ἄνω Κολχίδος, d
Ἀρμενίας, αὗται προσετίθεντο μετὰ στρατοπέδων καὶ
δυνάμεων, αἷς Λεύκολλος κατεπολέμησε Μιθριδάτην καὶ
Τιγράνην. ἀλλὰ Λευκόλλου μὲν ἀποστερουμένου τὴν 3
δόξαν ὧν κατειργάσατο, καὶ θριάμβου μᾶλλον ἢ πολέμου
διάδοχον λαμβάνοντος, ἥττων λόγος ἦν τοῖς ἀριστο-
κρατικοῖς, καίπερ οἰομένοις ἄδικα καὶ ἀχάριστα πάσχειν
τὸν ἄνδρα, τὴν δὲ δύναμιν τοῦ Πομπηίου βαρέως φέ-
ροντες ὡς τυραννίδα καθισταμένην, ἰδίᾳ παρεκάλουν καὶ
παρεθάρρυνον αὐτοὺς ἐπιλαβέσθαι τοῦ νόμου καὶ μὴ
219 S *προέσθαι τὴν ἐλευθερίαν. ἐνστάντος δὲ τοῦ καιροῦ, τὸν* 4 e
δῆμον φοβηθέντες ἐξέλιπον καὶ κατεσιώπησαν οἱ λοιποί,
Κάτλος δὲ τοῦ νόμου πολλὰ κατηγορήσας καὶ τοῦ δημ-
315 Z[1] *άρχου, μηδένα δὲ πείθων, ἐκέλευε τὴν βουλὴν ἀπὸ τοῦ*
βήματος κεκραγὼς πολλάκις ὄρος ζητεῖν ὥσπερ οἱ
πρόγονοι καὶ κρημνόν, ὅπου καταφυγοῦσα διασώσει τὴν
ἐλευθερίαν. ἐκυρώθη δ᾽ οὖν ὁ νόμος ὡς λέγουσι πάσαις 5
ταῖς φυλαῖς, καὶ κύριος ἀποδέδεικτο μὴ παρὼν ὁ Πομ-
πήιος ἁπάντων σχεδὸν ὧν ὁ Σύλλας ὅπλοις καὶ πολέμῳ
τῆς πόλεως κρατήσας. αὐτὸς δὲ δεξάμενος τὰ γράμματα 6
καὶ πυθόμενος τὰ δεδογμένα, τῶν φίλων παρόντων καὶ f
συνηδομένων, τὰς ὀφρῦς λέγεται συναγαγεῖν, καὶ τὸν
μηρὸν πατάξαι, καὶ εἰπεῖν ὡς ἂν βαρυνόμενος ἤδη καὶ
δυσχεραίνων τὸ ἄρχειν· ,,φεῦ τῶν ἀνηνύτων ἄθλων, ὡς 7

18 Cic. de imp. 51. 59sqq. || **22** Lucull. 35, 9 App. Mithr. 97, 446sq. Cass. Dio 36, 43, 2 Vell. 2, 33, 2 Eutrop. 6, 12, 2 || **25** Cass. Dio 36, 45, 1

[**NZGL**] **3** *ὑφ᾽*] *ἐφ᾽* Zon. Steph. || **11** *διαδοχὴν*: em. Sol. (cf. Lucull. 35, 9) || **17** *οἱ πολλοὶ* **NZ** || **18** *δημάρχου*] *δήμου* **L** || **19** *μηδὲν* Li. || **21** *ὅποι* Rei. || **22** *ὡς λέγ. πάσαις*] *πάσαις ὡς λέγεται* **L** || **23** *ἀπεδέδεικτο* **FPN** || **28** *ἂν* del. Li. cl. Zon.

a.66 ἄρα κρεῖττον ἦν ἕνα τῶν ἀδόξων γενέσθαι, εἰ μηδέποτε
παύσομαι στρατευόμενος μηδὲ τὸν φθόνον τοῦτον ἐκδὺς
635 8 ἐν ἀγρῷ διαιτήσομαι μετὰ τῆς γυναικός.“ ἐφ' οἷς λεγομέ-
νοις οὐδ' οἱ πάνυ συνήθεις ἔφερον αὐτοῦ τὴν εἰρωνείαν,
γινώσκοντες ὅτι τῆς ἐμφύτου φιλοτιμίας καὶ φιλαρχίας
ὑπέκκαυμα τὴν πρὸς Λεύκολλον ἔχων διαφορὰν μειζόνως
ἔχαιρεν.

31. Ἀμέλει δὲ καὶ τὰ ἔργα ταχέως αὐτὸν ἀπεκάλυπτε.
πανταχοῦ γὰρ ἐκτιθεὶς διαγράμματα τοὺς στρατιώτας
ἀνεκαλεῖτο, καὶ μετεπέμπετο τοὺς ὑπηκόους δυνάστας καὶ
2 βασιλεῖς ὡς ἑαυτόν. ἐπιὼν τε τὴν χώραν οὐδὲν ἀκίνητον
εἶα τῶν ὑπὸ τοῦ Λευκόλλου γεγονότων, ἀλλὰ καὶ κολάσεις
ἀνῆκε πολλοῖς, καὶ δωρεὰς ἀφείλετο, καὶ πάνθ' ὅλως
b ἔπραττεν ἐπιδεῖξαι τὸν ἄνδρα φιλονικῶν τοῖς θαυμάζουσιν
3 οὐδενὸς ὄντα κύριον. ἐγκαλοῦντος δ' ἐκείνου διὰ τῶν φί-
λων, ἔδοξε συνελθεῖν εἰς ταὐτό, καὶ συνῆλθον περὶ τὴν
4 Γαλατίαν. οἷα δὲ μεγίστων στρατηγῶν καὶ μέγιστα κατ- 316 Z[1]
ωρθωκότων δάφναις ἀνεστεμμένας ἔχοντες ὁμοίως τὰς 220 S
ῥάβδους οἱ ὑπηρέται συνήντων· ἀλλὰ Λεύκολλος μὲν ἐκ
τόπων χλοερῶν καὶ κατασκίων προσῄει, Πομπήιος δὲ
πολλὴν ἄδενδρον καὶ κατεψυγμένην ἔτυχε διεληλυθώς.
5 ἰδόντες οὖν οἱ τοῦ Λευκόλλου ῥαβδοφόροι τοῦ Πομπηίου
τὰς δάφνας ἀθαλλεῖς καὶ μεμαραμμένας παντάπασιν, ἐκ
τῶν ἰδίων προσφάτων οὐσῶν μεταδιδόντες ἐπεκόσμησαν
c 6 καὶ κατέστεψαν τὰς ἐκείνου ῥάβδους. ὃ σημεῖον ἔδοξεν
εἶναι τοῦ τὰ Λευκόλλου νικητήρια καὶ τὴν δόξαν οἰσόμενον
ἔρχεσθαι Πομπήιον. ἦν δὲ Λεύκολλος μὲν ἐν ὑπατείας τε
τάξει καὶ καθ' ἡλικίαν πρεσβύτερος, τὸ δὲ τοῦ Πομπηίου
7 μεῖζον ἀξίωμα τοῖς δυσὶ θριάμβοις. οὐ μὴν ἀλλὰ τὴν

8 Lucull. 36, 1 || **16** Lucull. 36, 2sqq. Strab. 12, 567 Cass. Dio 36, 46, 1. 2. 37, 49, 4 Vell. 2, 33, 2

[**NZGL**] **1** *γενέσθαι τῶν ἀδόξων* Zie. || **4** *συνήθεις φίλοι* **NZ** || **14** *φιλονεικῶν* libri || **18** *δάφνας ἀνεσταμένας*: em. Br. | *ὁμοίως* Sch.: *ὁμοῦ καὶ* libri ⟨*τὰς αἰχμὰς*⟩ *ὁμοῦ καὶ* Cor. *ὁμαλῶς* Sint. || **19** *συνήντων* Sint. (cf. Zie. l. c. 47): *ἀπήντων* || **23** *ἀθαλεῖς* **NZ** | *μεμαραμένας* **N** *μεμαρασμένας* **Z**

πρώτην ἔντευξιν ὡς ἐνῆν μάλιστα πολιτικῶς καὶ φιλο- a.66
φρόνως ἐποιήσαντο, μεγαλύνοντες ἀλλήλων τὰ ἔργα, καὶ
συνηδόμενοι τοῖς κατορθώμασιν· ἐν δὲ τοῖς λόγοις πρὸς 8
οὐδὲν ἐπιεικὲς οὐδὲ μέτριον συμβάντες, ἀλλὰ καὶ λοιδορή-
σαντες, ὁ μὲν εἰς φιλαργυρίαν τὸν Λεύκολλον, ὁ δ' εἰς
φιλαρχίαν ἐκεῖνον, ὑπὸ τῶν φίλων μόλις διελύθησαν. καὶ 9 d
Λεύκολλος μὲν ἐν Γαλατίᾳ διέγραψε χώρας τῆς αἰχμαλώ-
του καὶ δωρεὰς ἄλλας οἷς ἐβούλετο, Πομπήιος δὲ μικρὸν
ἀπωτέρω στρατοπεδεύσας ἐκώλυε προσέχειν αὐτῷ, καὶ
τοὺς στρατιώτας ἅπαντας ἀφείλετο πλὴν χιλίων ἑξακοσίων,
οὓς ἐνόμιζεν ὑπ' αὐθαδείας ἀχρήστους μὲν ἑαυτῷ, τῷ δὲ
Λευκόλλῳ δυσμενεῖς εἶναι. πρὸς δὲ τούτοις διασύρων τὰ 10
317 Z[1] *ἔργα, ἐμφανῶς ἔλεγε τραγῳδίαις καὶ σκιαγραφίαις*
πεπολεμηκέναι βασιλικαῖς τὸν Λεύκολλον, αὐτῷ δὲ πρὸς
ἀληθινὴν καὶ σεσωφρονισμένην τὸν ἀγῶνα λείπεσθαι
δύναμιν, εἰς θυρεοὺς καὶ ξίφη καὶ ἵππους Μιθριδάτου e
καταφεύγοντος. ἀμυνόμενος δ' ὁ Λεύκολλος εἰδώλῳ καὶ 11
σκιᾷ πολέμου τὸν Πομπήιον ἔφη μαχούμενον βαδίζειν,
εἰθισμένον ἀλλοτρίοις νεκροῖς ὥσπερ ὄρνιν ἀργὸν ἐπικατ-
221 S *αίρειν, καὶ λείψανα πολέμων σπαράσσειν. οὕτω γὰρ αὐτὸν* 12
ἐπιγράψαι Σερτωρίῳ, Λεπίδῳ, τοῖς Σπαρτακείοις, τὰ μὲν
Κράσσου, τὰ δὲ Μετέλλου, τὰ δὲ Κάτλου κατωρθωκότος.
ὅθεν οὐ θαυμάζειν, εἰ τῶν Ἀρμενιακῶν καὶ Ποντικῶν πο- 13
λέμων ὑποβάλλεται τὴν δόξαν ἄνθρωπος ἑαυτὸν εἰς δρα-
πετικὸν θρίαμβον ἁμῶς γέ πως ἐμβαλεῖν μηχανησάμενος.

32. *Ἐκ τούτου Λεύκολλος μὲν ἀπῆρε, Πομπήιος δὲ τῷ* f
στόλῳ παντὶ τὴν μεταξὺ Φοινίκης καὶ Βοσπόρου θάλασσαν
ἐπὶ φρουρᾷ διαλαβών, αὐτὸς ἐβάδιζεν ἐπὶ Μιθριδάτην,
ἔχοντα τρισμυρίους πεζοὺς ἐν φάλαγγι καὶ δισχιλίους

19 cf. Tit. Flam. 21, 6 ‖ **29** App. Mithr. 97, 449

[**NZGL**] **3** *ἐκ δὲ τῶν λόγων* Lucull. 36, 4 *ἐν δὲ τοῖς ⟨ὕστερον⟩ λόγοις* Li. ‖ **7** *διέγραφε* Li. cl. Luc. 36, 1 ‖ **11.12** *λευκόλλω δὲ* **GL** ‖ **12** *τοῦτον* **NZ** ‖ **12–13** *τὰ ἔργα διασύρων* Li. ‖ **13** *σκιογραφίαις* **N** et fort. **L** ‖ **21** *Λεπίδῳ, Σερτωρίῳ* trp. Zie. l. c. 47 | *σπαρτακείοις* **V**: *σπαρτάκοις* **N** *σπαρτακίοις* cet.

a. 66 2 ἱππεῖς, μάχεσθαι δὲ μὴ θαρροῦντα. καὶ πρῶτον μὲν
αὐτοῦ καρτερὸν ὄρος καὶ δύσμαχον, ἐν ᾧ στρατοπεδεύων
ἔτυχεν, ὡς ἄνυδρον ἐκλιπόντος, αὐτὸ τοῦτο κατασχὼν
ὁ Πομπήιος, καὶ τῇ φύσει τῶν βλαστανόντων καὶ ταῖς
συγκλινίαις τῶν τόπων τεκμαιρόμενος ἔχειν πηγὰς τὸ
3 χωρίον, ἐκέλευσεν ἐκβαλεῖν πανταχοῦ φρέατα. καὶ μεστὸν
ἦν εὐθὺς ὕδατος ἀφθόνου τὸ στρατόπεδον, ὥστε θαυμάζειν
636 4 εἰ τῷ παντὶ χρόνῳ τοῦτο Μιθριδάτης ἠγνόησεν. ἔπειτα
περιστρατοπεδεύσας ἀπετείχιζεν αὐτόν· ὁ δὲ πέντε καὶ 318 Z[1]
τετταράκοντα πολιορκηθεὶς ἡμέρας, ἔλαθεν ἀποδρὰς μετὰ
τῆς ἐρρωμενεστάτης δυνάμεως, κτείνας τοὺς ἀχρήστους
5 καὶ νοσοῦντας. εἶτα μέντοι περὶ τὸν Εὐφράτην καταλαβὼν
αὐτὸν ὁ Πομπήιος παρεστρατοπέδευσε· καὶ δεδιὼς μὴ
φθάσῃ περάσας τὸν Εὐφράτην, ἐκ μέσων νυκτῶν ἐπῆγεν
6 ὡπλισμένην τὴν στρατιάν. καθ' ὃν χρόνον λέγεται τὸν
Μιθριδάτην ὄψιν ἐν ὕπνοις ἰδεῖν τὰ μέλλοντα προδηλοῦσαν.
ἐδόκει γὰρ οὐρίῳ πνεύματι πλέων τὸ Ποντικὸν πέλαγος,
ἤδη Βόσπορον καθορᾶν καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοὺς συμ-
b πλέοντας, ὡς ἄν τις ἐπὶ σωτηρίᾳ σαφεῖ καὶ βεβαίῳ χαίρων·
ἄφνω δ' ἀναφανῆναι πάντων ἔρημος ἐπὶ λεπτοῦ ναυαγίου 222 S
7 διαφερόμενος. ἐν τοιούτοις δ' αὐτὸν ὄντα πάθεσι καὶ
φάσμασιν ἐπιστάντες ἀνέστησαν οἱ φίλοι, φράζοντες
8 ἐπιέναι Πομπήιον. ἦν οὖν ἐξ ἀνάγκης μαχητέον ὑπὲρ τοῦ
χάρακος, καὶ προαγαγόντες οἱ στρατηγοὶ τὴν δύναμιν
9 ἔταξαν. αἰσθόμενος δὲ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν ὁ Πομπήιος,
ὤκνει κατὰ σκότος εἰς κίνδυνον ἐλθεῖν, καὶ κύκλῳ μόνον
ᾤετο δεῖν περιελαύνειν, ὅπως μὴ φεύγοιεν, ἡμέρας δὲ

2 Strab. 12, 555 Cass. Dio 36, 47 || 8 App. Mithr. 99, 455 Cass. Dio 36, 48, 2 Frontin. strat. 1, 1, 7 || 12 App. Mithr. 99, 457 sqq. Cass. Dio 36, 48, 3–49 Suda s. v. *Πομπήιος* Cic. Mur. 34 Liv. per. 101 Vell. 2, 37, 2 Flor. 1, 40, 22. 23 Oros. 6, 4, 3–5 Eutrop. 6, 12, 2 Frontin. strat. 2, 1, 12. 2, 2 Fest. brev. 16, 1 Iordan. Rom. 233

[NZGL] **9** *παραστρατοπεδεύσας* Rei. | *ἀπετείχιζεν* Zon.: *περιετείχιζεν* || **11** *ἐρρωμενεστέρας* Zon. || **15** *στρατεῖαν*: em. Steph. || **16** *ἰδεῖν*] *ὁρᾶν* **NZ** || **18** *πλέοντας* **GL**[1] || **23** *ἐπιέναι* **V**: *ἐπεῖναι*

κρείττους ὄντας ἐπιχειρεῖν. οἱ δὲ πρεσβύτατοι τῶν ταξι- 10
αρχῶν δεόμενοι καὶ παρακαλοῦντες ἐξώρμησαν αὐτόν· οὐδὲ c
γὰρ σκότος ἦν παντάπασιν, ἀλλ' ἡ σελήνη καταφερο-
μένη παρεῖχεν ἔτι τῶν σωμάτων ἱκανὴν ἔποψιν. καὶ τοῦτο
μάλιστα τοὺς βασιλικοὺς ἔσφηλεν. ἐπῄεσαν μὲν γὰρ οἱ 11
Ῥωμαῖοι κατὰ νώτου τὴν σελήνην ἔχοντες· πεπιεσμένου
319 Z¹ *δὲ περὶ τὰς δύσεις τοῦ φωτός, αἱ σκιαὶ πολὺ τῶν σωμάτων*
ἔμπροσθεν προϊοῦσαι τοῖς πολεμίοις ἐπέβαλλον, οὐ
δυναμένοις τὸ διάστημα συνιδεῖν ἀκριβῶς, ἀλλ' ὡς ἐν
χερσὶν ἤδη γεγονότων τοὺς ὑσσοὺς ἀφέντες μάτην,
οὐδενὸς ἐφίκοντο. τοῦτο συνιδόντες οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ 12
κραυγῆς ἐπέδραμον, καὶ μηκέτι μένειν τολμῶντας ἀλλ'
ἐκπεπληγμένους καὶ φεύγοντας ἔκτεινον, ὥστε πολὺ d
πλείονας μυρίων ἀποθανεῖν, ἁλῶναι δὲ τὸ στρατόπεδον.
αὐτὸς δὲ Μιθριδάτης ἐν ἀρχῇ μὲν ὀκτακοσίοις ἱππεῦσι 13
διέκοψε καὶ διεξήλασε τοὺς Ῥωμαίους, ταχὺ δὲ τῶν ἄλ-
λων σκεδασθέντων, ἀπελείφθη μετὰ τριῶν. ἐν οἷς ἦν 14
Ὑψικράτεια παλλακίς, ἀεὶ μὲν ἀνδρώδης τις οὖσα καὶ
παράτολμος· Ὑψικράτην γοῦν αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐκάλει·
τότε δ' ἀνδρὸς ἔχουσα Πέρσου στολὴν καὶ ἵππον, οὔτε τῷ 15
σώματι πρὸς τὰ μήκη τῶν δρόμων ἀπηγόρευσεν, οὔτε
θεραπεύουσα τοῦ βασιλέως τὸ σῶμα καὶ τὸν ἵππον ἐξ-
έκαμεν, ἄχρι ἧκον εἰς χωρίον Σίνωρα, χρημάτων καὶ κει- e
μηλίων βασιλικῶν μεστόν. ἐξ οὗ λαβὼν ὁ Μιθριδάτης 16
223 S *ἐσθῆτας πολυτελεῖς διένειμε τοῖς συνδεδραμηκόσι πρὸς*
αὐτὸν ἐκ τῆς φυγῆς. ἔδωκε δὲ καὶ τῶν φίλων ἑκάστῳ 17
φορεῖν θανάσιμον φάρμακον, ὅπως ἄκων μηδεὶς ὑπο-

15 App. Mithr. 101, 463 Suda s. v. *Πομπήιος*. Val. Max. 4, 6, ext. 2 Eutrop. 6, 12, 3 Oros. 6, 4, 6 Fest. brev. 16, 1 Iordan. 233 || **23** Strab. 12, 555 Amm. Marc. 16, 7, 10

[**NZGL**] **2** *παρακολουθοῦντες* **L** || **8** *προσπεριοῦσαι* **NZ** || **9** *ἀλλ'* om. **NZ** || **10** *μάτην* om. Zon. || **13** *ὥστε*] *ὡς* Zon. || **18** *ὑψικρατία*: em. Cob. || **19** *ὑψικράτη* **NZ** || **22** *τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως* **L** | *τὸν*] *τὴν* **NZ** || **23** *Σίνωρα* (vel *Σίνορα*) Cor.: *ὁ ἑώρα* **NZ** *ἰνώρα* **GL** (*Σινορία* Strab. 12, 555 *Συνορία* Theophanes ibidem *Σινόρηγα* App. Mithr. 101, 463 *Sinoria* Amm. Marc. 16, 7, 10) || **24** *βασιλικῶν* om. **N**

18 a. 66 χείριος γένοιτο τοῖς πολεμίοις. ἐντεῦθεν ὥρμητο μὲν ἐπ' Ἀρμενίας πρὸς Τιγράνην, ἐκείνου δ' ἀπαγορεύοντος καὶ 320 Z[1]
τάλανθ' ἑκατὸν ἐπικηρύξαντος αὐτῷ, παραμειψάμενος τὰς πηγὰς τοῦ Εὐφράτου διὰ τῆς Κολχίδος ἔφευγε.

33. Πομπήιος δ' εἰς Ἀρμενίαν ἐνέβαλε, τοῦ νέου Τιγράνου καλοῦντος αὐτόν· ἤδη γὰρ ἀφειστήκει τοῦ πατρός, καὶ συνήντησε τῷ Πομπηίῳ περὶ τὸν Ἀράξην
f ποταμόν, ὃς ἀνίσχει μὲν ἐκ τῶν αὐτῶν τῷ Εὐφράτῃ τόπων, ἀποτρεπόμενος δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς εἰς τὸ Κάσπιον
2 ἐμβάλλει πέλαγος. οὗτοι μὲν οὖν προῆγον, ἅμα τὰς πόλεις παραλαμβάνοντες· ὁ δὲ βασιλεὺς Τιγράνης, ἔναγχος μὲν ὑπὸ Λευκόλλου συντετριμμένος, ἥμερον δέ τινα τῷ τρόπῳ καὶ πρᾶον εἶναι πυθόμενος τὸν Πομπήιον, ἐδέξατο μὲν εἰς τὰ βασίλεια φρουράν, ἀναλαβὼν ⟨δὲ⟩ τοὺς φίλους καὶ
637 3 συγγενεῖς, αὐτὸς [δὲ] ἐπορεύετο παραδώσων ἑαυτόν. ὡς δ' ἦλθεν ἱππότης ἐπὶ τὸν χάρακα, ῥαβδοῦχοι δύο τοῦ Πομπηίου προσελθόντες ἐκέλευσαν ἀποβῆναι τοῦ ἵππου καὶ πεζὸν ἐλθεῖν· οὐδένα γὰρ ἀνθρώπων ἐφ' ἵππου καθεζόμενον ἐν Ῥωμαϊκῷ στρατοπέδῳ πώποτ' ὀφθῆναι.
4 καὶ ταῦτ' οὖν ὁ Τιγράνης ἐπείθετο, καὶ τὸ ξίφος αὐτοῖς ἀπολυσάμενος παρεδίδου, καὶ τέλος ὡς πρὸς αὐτὸν ἦλθε τὸν Πομπήιον, ἀφελόμενος τὴν κίταριν ὥρμησε πρὸ τῶν ποδῶν θεῖναι, καὶ καταβαλὼν ἑαυτόν, αἴσχιστα δὴ πάντων,
5 προσπεσεῖν αὐτοῦ τοῖς γόνασιν. ἀλλ' ὁ Πομπήιος ἔφθη τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος προσαγαγέσθαι· καὶ πλη- 321 Z[1]
b σίον ἱδρύσας ἑαυτοῦ, τὸν δ' υἱὸν ἐπὶ θάτερα, τῶν μὲν

1 Cass. Dio 36, 50, 1 Vell. 2, 37, 2 ‖ 5 c. 33 cf. c. 83 (comp. 3), 3 Lucull. 46 (comp. 3), 2 App. Mithr. 104, 484–105, 492 Cass. Dio 36, 51–53 Strab. 11, 530 Suda s. v. *Πομπήιος* Cic. Sest. 58 Liv. per. 101 Vell. 2, 37, 3–5 Flor. 1, 40, 27 Val. Max. 5, 1, 9 de vir. ill. 77, 5 Eutrop. 6, 13 Oros. 6, 4, 8 Fest. brev. 16, 2 Iordan. 234 ‖ 21 mor. 336e

[NZGL] 7 *ἄραξιν* Z *ἄραξι* N ‖ 9 *κάππιον* G et fort. L ‖ 13 *πυθόμενος εἶναι* G ‖ 14. 15 *δὲ* trp. Sol. ‖ 20 *ὁ* om. L | *αὐτὸς* Cor. ‖ 21 *ἀποδυσάμενος*: em. Rei. ‖ 26 *ἱδρύσας* Cob. (post Rei. *ἱδρυσάμενος*): *ἱδρύσασθαι* (*προσηγάγετο καὶ πλησίον ἱδρύσατο . . . καὶ εἶπε* Zon.)

ἄλλων ἔφησε δεῖν αἰτιᾶσθαι Λεύκολλον· ὑπ' ἐκείνου γὰρ a. 66
224 S ἀφῃρῆσθαι Συρίαν, Φοινίκην, Κιλικίαν, Γαλατίαν, Σωφη-
νήν· ἃ δ' ἄχρις ἑαυτοῦ διατετήρηκεν, ἕξειν, ἐκτείσαντα
ποινὴν ἑξακισχίλια τάλαντα Ῥωμαίοις τῆς ἀδικίας,
Σωφηνῆς δὲ βασιλεύσειν τὸν υἱόν. ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν 6
Τιγράνης ἠγάπησε, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀσπασαμένων
αὐτὸν βασιλέα, περιχαρὴς γενόμενος ἐπηγγείλατο στρα-
τιώτῃ μὲν ἡμιμναῖον ἀργυρίου δώσειν, ἑκατοντάρχῃ δὲ
μνᾶς δέκα, χιλιάρχῳ δὲ τάλαντον. ὁ δ' υἱὸς ἐδυσφόρει, καὶ 7
κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον, οὐκ ἔφη Πομπηίου δεῖσθαι τοιαῦτα
τιμῶντος· καὶ γὰρ αὐτὸς ἄλλον εὑρήσειν Ῥωμαίων. ἐκ c
τούτου δεθεὶς εἰς τὸν θρίαμβον ἐφυλάττετο. καὶ μετ' οὐ 8
πολὺν χρόνον ἔπεμψε Φραάτης ὁ Πάρθος, ἀπαιτῶν μὲν τὸν
νεανίσκον ὡς αὐτοῦ γαμβρόν, ἀξιῶν δὲ τῶν ἡγεμονιῶν
ὅρῳ χρῆσθαι τῷ Εὐφράτῃ. Πομπήιος δ' ἀπεκρίνατο τὸν
μὲν Τιγράνην τῷ πατρὶ μᾶλλον ἢ τῷ πενθερῷ προσήκειν,
ὅρῳ δὲ χρήσεσθαι τῷ δικαίῳ.

34. Καταλιπὼν δὲ φρουρὸν Ἀρμενίας Ἀφράνιον, αὐτὸς
ἐβάδιζε διὰ τῶν περιοικούντων τὸν Καύκασον ἐθνῶν
ἀναγκαίως ἐπὶ Μιθριδάτην. μέγιστα δ' αὐτῶν ἐστιν 2
[ἔθνη] Ἀλβανοὶ καὶ Ἴβηρες, Ἴβηρες μὲν ἐπὶ τὰ Μοσχικὰ
ὄρη καὶ τὸν Πόντον καθήκοντες, Ἀλβανοὶ δ' ἐπὶ τὴν d
322 Z^1 ἕω καὶ τὴν Κασπίαν κεκλιμένοι θάλασσαν. οὗτοι πρῶτον 3
μὲν αἰτοῦντι Πομπηίῳ δίοδον ἔδοσαν· χειμῶνος δὲ τὴν a. 66/65
στρατιὰν ἐν τῇ χώρᾳ καταλαβόντος, καὶ τῆς Κρονικῆς

12 mor. 204a ‖ 18 Cass. Dio 37, 5, 4 ‖ 23 App. Mithr. 103, 480 Cass. Dio 36, 53, 5. 54. 37, 4, 4 Liv. per. 101 Flor. 1, 40, 28 Eutrop. 6, 14, 1 Oros. 6, 4, 8 de vir. ill. 77, 6 Frontin. strat. 2, 3, 14 Fest brev. 16, 3 Iordan. 234

[NZGL] 2 ἀφῃρῆσθαι N ἀφήρησθε GLZ | Κιλικίαν om. Z | Γαλατίαν om. N | σοφήνην et v. 5 σοφήνης: em. Cor. cl. Lucull. 24, 6 App. Mithr. 105, 491 Strab. 11, 527 ‖ 3 ἄχρις N Zon.: ἄχρι | αὐτοῦ Z Zon. τούτου Sol. ‖ 5 βασιλεύειν GL ‖ 6. 7 αὐτὸν ἀσπασαμένων NZ ‖ 11 Ῥωμαῖον Zon. ‖ 15 χρήσασθαι NZ ‖ 21 ἔθνη del. Sint. (hab. Zon.) | τε καὶ Zon. | μαχικὰ Z μεσχικὰ Zon. ‖ 23 κεκλημένην Z ‖ 24 αἰτήσαντι Zon. ‖ 25 στρατείαν: em. Br. | κρονιακῆς NZ (cf. Numa 23, 11)

ἑορτῆς τοῖς Ῥωμαίοις καθηκούσης, γενόμενοι τετρακισ-
μυρίων οὐκ ἐλάττους ἐπεχείρησαν αὐτοῖς, διαβάντες τὸν
Κύρνον ποταμόν, ὃς ἐκ τῶν Ἰβηρικῶν ὀρῶν ἀνιστάμενος,
καὶ δεχόμενος κατιόντα τὸν Ἀράξην ἀπ' Ἀρμενίας, ἐξίησι
4 δώδεκα στόμασιν εἰς τὸ Κάσπιον. οἱ δ' οὔ φασι τούτῳ
συμφέρεσθαι τὸν Ἀράξην, ἀλλὰ καθ' ἑαυτόν, ἐγγὺς δέ,
e 5 ποιεῖσθαι τὴν ἐκβολὴν εἰς ταὐτὸ πέλαγος. Πομπήιος δὲ 225 S
καίπερ ἐνστῆναι δυνάμενος πρὸς τὴν διάβασιν τοῖς
πολεμίοις, περιεῖδε διαβάντας καθ' ἡσυχίαν· εἶτ' ἐπαγα-
6 γὼν ἐτρέψατο καὶ διέφθειρε παμπληθεῖς. τῷ δὲ βασιλεῖ
δεηθέντι καὶ πέμψαντι πρέσβεις ἀφεὶς τὴν ἀδικίαν καὶ
a.65 σπεισάμενος, ἐπὶ τοὺς Ἴβηρας ἐβάδιζε, πλήθει μὲν οὐκ
ἐλάττονας, μαχιμωτέρους δὲ τῶν ἑτέρων ὄντας, ἰσχυρῶς
δὲ βουλομένους τῷ Μιθριδάτῃ χαρίζεσθαι καὶ διωθεῖσθαι
7 τὸν Πομπήιον. οὔτε γὰρ Μήδοις οὔτε Πέρσαις ὑπήκουσαν
Ἴβηρες, διέφυγον δὲ καὶ τὴν Μακεδόνων ἀρχήν, Ἀλεξάν-
8 δρου διὰ ταχέων ἐκ τῆς Ὑρκανίας ἀπάραντος. οὐ μὴν
f ἀλλὰ καὶ τούτους μάχῃ μεγάλῃ τρεψάμενος ὁ Πομπήιος,
ὥστ' ἀποθανεῖν μὲν ἐνακισχιλίους, ἁλῶναι δὲ πλείους 323 Z[1]
μυρίων, εἰς τὴν Κολχικὴν ἐνέβαλε· καὶ πρὸς τὸν Φᾶσιν
αὐτῷ Σερουίλιος ἀπήντησε, τὰς ναῦς ἔχων αἷς ἐφρούρει
τὸν Πόντον.

35. Ἡ μὲν οὖν Μιθριδάτου δίωξις, ἐνδεδυκότος εἰς τὰ
περὶ Βόσπορον ἔθνη καὶ τὴν Μαιῶτιν, ἀπορίας εἶχε
μεγάλας· Ἀλβανοὶ δ' αὖθις ἀφεστῶτες αὐτῷ προσηγγέλ-
a.65 2 θησαν. πρὸς οὓς ὑπ' ὀργῆς καὶ φιλονικίας ἐπιστρέψας, τόν
638 τε Κύρνον μόλις καὶ παραβόλως πάλιν διεπέρασεν, ἐπὶ
πολὺ σταυροῖς ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀποκεχαρακωμένον, καὶ

3 Strab. 11, 501 Plin. 6, 26. 39 || **12** App. Mithr. 103, 480 Cass. Dio 37, 1. 2 Suda s. v. *Πομπήιος* Strab. 11, 501 Iord. 235 Liv. per. 101 Flor. 1, 40, 28 Oros. 6, 4, 8 Eutrop. 6, 14, 1 Fest. brev. 16, 3 || **26** Cass. Dio 37, 3–5, 1 Strab. 11, 502 Frontin. strat. 2, 3, 14

[NZGL] **1** *τετρακισχιλίων* **NZ** || **2** *ἑαυτοῖς* **NZ** || **4** et **6** *ἄραξιν* **NZ** || **4** *ἀπ'*] *ἐπ'* **NZ** | *ἐξήεισι* **N** *ἔξεισι* **MV** || **5** *τὸ*] *τὸν* **NZ** || **7** *τὴν ἐκβολὴν*] *τεκβολὴν* **N** *τὴν μεταβολὴν* **Z** || **19** *ἐνναχισχιλίους* libri || **28** *ὑπὸ τῶν βαρβάρων* om. **NZ**

μακρᾶς αὐτὸν ἐκδεχομένης ἀνύδρου καὶ ἀργαλέας ὁδοῦ, a. 65
μυρίους ἀσκοὺς ὕδατος ἐμπλησάμενος, ἤλαυνεν ἐπὶ τοὺς
πολεμίους· καὶ κατέλαβε πρὸς Ἄβαντι ποταμῷ παρατε- 3
ταγμένους ἑξακισμυρίους πεζοὺς καὶ δισχιλίους ἱππεῖς ἐπὶ
μυρίοις, ὡπλισμένους δὲ φαύλως καὶ δέρμασι θηρίων
τοὺς πολλούς. ἡγεῖτο δ' αὐτῶν βασιλέως ἀδελφὸς ὄνομα 4
Κῶσις. οὗτος ἐν χερσὶ τῆς μάχης γενομένης ἐπὶ τὸν
Πομπήιον ὁρμήσας αὐτόν, ἔβαλεν ἐπὶ τὴν τοῦ θώρακος
ἐπιπτυχὴν ἀκοντίσματι, Πομπήιος δ' ἐκεῖνον ἐκ χειρὸς b
226 S *διελάσας ἀνεῖλεν. ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ λέγονται καὶ Ἀμα-* 5
ζόνες συναγωνίσασθαι τοῖς βαρβάροις, ἀπὸ τῶν περὶ τὸν
Θερμώδοντα ποταμὸν ὀρῶν καταβᾶσαι· μετὰ γὰρ τὴν
μάχην σκυλεύοντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς βαρβάρους, πέλταις
Ἀμαζονικαῖς καὶ κοθόρνοις ἐνετύγχανον, σῶμα δ' οὐδὲν
ὤφθη γυναικεῖον. νέμονται δὲ τοῦ Καυκάσου τὰ καθήκοντα 6
πρὸς τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν, οὐχ ὁμοροῦσαι τοῖς
324 Z¹ *Ἀλβανοῖς, ἀλλὰ Γέλαι καὶ Λῆγες οἰκοῦσι διὰ μέσου· καὶ*
τούτοις ἔτους ἑκάστου δύο μῆνας εἰς ταὐτὸ φοιτῶσαι περὶ
τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν ὁμιλοῦσιν, εἶτα καθ' αὑτὰς
ἀπαλλαγεῖσαι βιοτεύουσιν. c

36. *Ὁρμήσας δὲ μετὰ τὴν μάχην ὁ Πομπήιος ἐλαύνειν*
ἐπὶ τὴν Ὑρκανίαν καὶ Κασπίαν θάλασσαν, ὑπὸ πλήθους
ἑρπετῶν θανασίμων ἀπετράπη, τριῶν ὁδὸν ἡμερῶν ἀπο-
σχών, εἰς δὲ τὴν μικρὰν Ἀρμενίαν ἀνεχώρησε. καὶ τῷ μὲν 2
Ἐλυμαίων καὶ ⟨τῷ⟩ Μήδων βασιλεῖ πέμψασι πρέσβεις
ἀντέγραψε φιλικῶς, τὸν δὲ Πάρθων εἰς τὴν Γορδυηνὴν
ἐμβεβληκότα καὶ περικόπτοντα τοὺς ὑπὸ Τιγράνῃ πέμψας
μετ' Ἀφρανίου δύναμιν ἐξήλασε, διωχθέντα μέχρι τῆς

10 Strab. 11, 503. (508. 510) || **21** c. 36–46 Zon. 10, 5 || **25** c. 38, 2 Cass. Dio 37, 5, 1–6, 3

[**NZGL**] **8** *αὐτὸν ὁρμήσας* **NZ** || **14** *δ'*] *γὰρ* **NZ** || **17** *Γέλλαι καὶ Λίγυες* Zon. *Γήλας καὶ Λήγας* vocat Strab. 11, 503 (ex Theophane) || **20** *βιοῦσι· τεκοῦσαι δὲ τὰ μὲν ἄρρενα κομίσασαι περὶ τὴν τῶν πατέρων ἐκτίθενται γῆν, τὰ δέ γε θήλεα τρέφουσι* Zon. || **24** *ἐχώρησε* **NZ** || **25** *τῷ* add. Cor. || **26** *Πάρθον*: em. Li.

3 *Ἀρβηλίτιδος. ὅσαι δὲ τῶν Μιθριδάτου παλλακίδων ἀν-
ήχθησαν, οὐδεμίαν ἔγνω, πάσας δὲ τοῖς γονεῦσι καὶ*
d *οἰκείοις ἀνέπεμπεν· ἦσαν γὰρ αἱ πολλαὶ θυγατέρες καὶ*
4 *γυναῖκες στρατηγῶν καὶ δυναστῶν. Στρατονίκη δ', ἣ
μέγιστον εἶχεν ἀξίωμα καὶ τὸ πολυχρυσότατον τῶν φρου-
ρίων ἐφύλαττεν, ἦν μὲν ὡς ἔοικε ψάλτου τινὸς οὐκ εὐ-
τυχοῦς τἆλλα, πρεσβύτου δὲ θυγάτηρ, οὕτω δ' εὐθὺς
εἷλε παρὰ πότον ψήλασα τὸν Μιθριδάτην, ὥστ' ἐκείνην
μὲν ἔχων ἀνεπαύετο, τὸν δὲ πρεσβύτην ἀπέπεμψε, δυσφο-*
5 *ροῦντα τῷ μηδὲ προσρήσεως τυχεῖν ἐπιεικοῦς. ὡς μέντοι
περὶ ὄρθρον ἐγερθεὶς εἶδεν ἔνδον ἐκπωμάτων μὲν ἀργυρῶν
καὶ χρυσῶν ⟨μεστὰς⟩ τραπέζας, ὄχλον δὲ θεραπείας
πολύν, εὐνούχους δὲ καὶ παῖδας, ἱμάτια τῶν πολυτελῶν* 227 S
e *προσφέροντας αὐτῷ, καὶ πρὸ τῆς θύρας ἵππον ἑστῶτα* 325 Z[1]
*κεκοσμημένον ὥσπερ οἱ τῶν φίλων τοῦ βασιλέως, χλευ-
ασμὸν εἶναι τὸ χρῆμα καὶ παιδιὰν ἡγούμενος, ὥρμησε*
6 *φεύγειν διὰ θυρῶν. τῶν δὲ θεραπόντων ἀντιλαμβανο-
μένων καὶ λεγόντων ὅτι πλουσίου τεθνηκότος ἔναγχος
οἶκον αὐτῷ μέγαν ὁ βασιλεὺς δεδώρηται, καὶ ταῦτα μι-
κραί τινες ἀπαρχαὶ καὶ δείγματα τῶν ἄλλων χρημάτων καὶ*
7 *κτημάτων εἰσίν, οὕτω πιστεύσας μόλις, καὶ τὴν πορ-
φύραν ἀναλαβὼν καὶ ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, ἤλαυνε*
8 *διὰ τῆς πόλεως βοῶν· „ἐμὰ ταῦτα πάντ' ἐστί.“ πρὸς δὲ
τοὺς καταγελῶντας οὐ τοῦτ' ἔλεγεν εἶναι θαυμαστόν, ἀλλ'*
f *ὅτι μὴ λίθοις βάλλει τοὺς ἀπαντῶντας, ὑφ' ἡδονῆς*
9 *μαινόμενος. ταύτης μὲν ἦν καὶ γενεᾶς καὶ αἵματος ἡ*
a.65/64 *Στρατονίκη· τῷ δὲ Πομπηίῳ καὶ τὸ χωρίον παρεδίδου
τοῦτο καὶ δῶρα πολλὰ προσήνεγκεν, ὧν ἐκεῖνος ὅσα*

4 Cass. Dio 37, 7, 5 App. Mithr. 107, 503 Strab. 12, 556sq.

[**NZGL**] **1** *ἀρβιλίτιδος* vel *ἀρβυλίτιδος* vel *ἀρβιλέτιδος* vel *ἀλβιλίτιδος* **ZL²N** *ἀρβίτιδος* **GL¹**: em. Br. ‖ **3** *ἀνέπεμψεν* ante corr. **L** ‖ **4** *ἣ καὶ* Zon. ‖ **6** *ἀτυχοῦς* Sol. ‖ **7** *δὲ* del. Sint. ‖ **12** *μεστὰς* add. Rei., cf. p. 333, 26 ‖ **25** *βάλλῃ* **G** *βάλῃ* **L** ‖ **26** *καὶ*¹ om. **V**, *γενεᾶς τε καὶ* Cob. cl. Hom. Il. 6, 211 ‖ **27** *χωρίον*] *φρούριον* Anon. Zon. (cf. 5) ‖ **28** *προσήνεγκεν*] *προσήγαγε* Zon.

κόσμον ἱεροῖς καὶ λαμπρότητα τῷ θριάμβῳ παρέξειν a. 65/4
ἐφαίνετο λαβὼν μόνα, τὰ λοιπὰ τὴν Στρατονίκην ἐκέλευε
κεκτῆσθαι χαίρουσαν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ βασιλέως τῶν 10
Ἰβήρων κλίνην [τε] καὶ τράπεζαν καὶ θρόνον, ἅπαντα
χρυσᾶ, πέμψαντος αὐτῷ καὶ δεηθέντος λαβεῖν, καὶ ταῦτα 639
τοῖς ταμίαις παρέδωκεν εἰς τὸ δημόσιον.

37. *Ἐν δὲ τῷ Καινῷ φρουρίῳ καὶ γράμμασιν ἀπορ-*
ρήτοις ὁ Πομπήιος ἐνέτυχε τοῦ Μιθριδάτου καὶ διῆλθεν
οὐκ ἀηδῶς αὐτά, πολλὴν ἔχοντα τοῦ ἤθους κατανόησιν.
ὑπομνήματα γὰρ ἦν, ἐξ ὧν ἐφωράθη φαρμάκοις ἄλλους 2
τε πολλοὺς καὶ τὸν υἱὸν Ἀριαράθην ἀνῃρηκώς, καὶ τὸν
Σαρδιανὸν Ἀλκαῖον, ὅτι παρευδοκίμησεν αὐτὸν ἵππους
326 Z[1] *ἀγωνιστὰς ἐλαύνων. ἦσαν δ' ἀναγεγραμμέναι ⟨καὶ⟩ κρί-* 3
σεις ἐνυπνίων, ὧν τὰ μὲν αὐτὸς ἑωράκει, τὰ δ' ἔνιαι
τῶν γυναικῶν, ἐπιστολαί τε Μονίμης πρὸς αὐτὸν ἀκό-
228 S *λαστοι, καὶ πάλιν ἐκείνου πρὸς αὐτήν. Θεοφάνης δὲ* 4 b
(FGrH 188 F 1) *καὶ Ῥουτιλίου λόγον εὑρεθῆναί φησι παρ-*
οξυντικὸν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαίων· ὃ κα-
λῶς εἰκάζουσιν οἱ πλεῖστοι κακοήθευμα τοῦ Θεοφάνους
εἶναι, τάχα μὲν οὐδὲν αὐτῷ τὸν Ῥουτίλιον ἐοικότα μισοῦν-
τος, εἰκὸς δὲ καὶ διὰ Πομπήιον, οὗ τὸν πατέρα παμπόνηρον
ἀπέδειξεν ὁ Ῥουτίλιος ἐν ταῖς ἱστορίαις (HRR I² 188).

38. *Ἐντεῦθεν εἰς Ἀμισὸν ἐλθὼν ὁ Πομπήιος πάθος*
νεμεσητὸν ὑπὸ φιλοτιμίας ἔπαθε. πολλὰ γὰρ τὸν Λεύ-
κολλον ἐπικερτομήσας, ὅτι τοῦ πολεμίου ζῶντος ἔγραφε
διατάξεις καὶ δωρεὰς ἔνεμε καὶ τιμάς, ἃ συνῃρημένου
πολέμου καὶ πέρας ἔχοντος εἰώθασι ποιεῖν οἱ νενικη- c
κότες, αὐτὸς ἐν Βοσπόρῳ Μιθριδάτου κρατοῦντος καὶ 2
συνειλοχότος ἀξιόμαχον δύναμιν, ὡς δὴ συντετελεσμένων
ἁπάντων ἔπραττε ταὐτά, διακοσμῶν τὰς ἐπαρχίας καὶ

30 Liv. per 102 Vell. 2, 38, 6

[**NZGL**] **4** *τε* del. Li. cum Zon. cl. Fuhr, Rh. Mus. 33, 584 || **10** *ἐφ' ὧν* **N** || **13** *καὶ* add. Cor. || **15** *μονίκης* **NZG**, sed cf. Lucull. 18, 3 App. Mithr. 21, 82. 48, 187 || **20** *μισοῦντες* **NZ** || **23** *ἀμιν-σὸν* **V** Zon. || **26** *ἃ* Sol.: *ἃς* | *συνανῃρημένου* **NZG** || **29** *συνειλη-χότος* (-*τως* **N**) **NGL** || **30** *ταὐτὰ* Sol.: *ταῦτα* **GL** *πάντα* **NZ**

διανέμων δωρεάς, πολλῶν μὲν ἡγεμόνων καὶ δυναστῶν, βα-
3 *σιλέων δὲ δώδεκα βαρβάρων ἀφιγμένων πρὸς αὐτόν. ὅθεν*
οὐδ' ἠξίωσε τὸν Πάρθον ἀντιγράφων ὥσπερ οἱ λοιποὶ βα-
σιλέα βασιλέων προσαγορεῦσαι, τοῖς ἄλλοις χαριζόμενος.
4 *Αὐτὸν δέ τις ἔρως καὶ ζῆλος εἶχε Συρίαν ἀναλαβεῖν*
καὶ διὰ τῆς Ἀραβίας ἐπὶ τὴν Ἐρυθρὰν ἐλάσαι θάλασσαν,
ὡς τῷ περιόντι τὴν οἰκουμένην πανταχόθεν Ὠκεανῷ
d 5 *προσμείξειε νικῶν· καὶ γὰρ ἐν Λιβύῃ πρῶτος ἄχρι τῆς* 327 Z'
ἐκτὸς θαλάσσης κρατῶν προῆλθε, καὶ τὴν ἐν Ἰβηρίᾳ
πάλιν ἀρχὴν ὡρίσατο Ῥωμαίοις τῷ Ἀτλαντικῷ πελάγει,
καὶ τρίτον ἔναγχος Ἀλβανοὺς διώκων ὀλίγον ἐδέησεν
6 *ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν. ὡς οὖν συνάψων*
τῇ Ἐρυθρᾷ τὴν περίοδον τῆς στρατείας ἀνίστατο. καὶ
γὰρ ἄλλως τὸν Μιθριδάτην ἑώρα δυσθήρατον ὄντα τοῖς
ὅπλοις, καὶ φεύγοντα χαλεπώτερον ἢ μαχόμενον.

39. *Διὸ τούτῳ μὲν εἰπὼν ἰσχυρότερον ἑαυτοῦ πολέμιον* 229 S
τὸν λιμὸν ἀπολείψειν, ἐπέστησε φυλακὰς τῶν νεῶν ἐπὶ
τοὺς πλέοντας εἰς Βόσπορον ἐμπόρους, καὶ θάνατος ἦν ἡ
e 2 *ζημία τοῖς ἁλισκομένοις. ἀναλαβὼν δὲ τῆς στρατιᾶς τὴν*
a.64 *πληθὺν συχνὴν προῆγε· καὶ τῶν μετὰ Τριαρίου πρὸς*
Μιθριδάτην ἀτυχῶς ἀγωνισαμένων καὶ πεσόντων ἐν-
τυχὼν ἀτάφοις ἔτι τοῖς νεκροῖς, ἔθαψε λαμπρῶς καὶ φι-
λοτίμως ἅπαντας, ὃ δοκεῖ παραλειφθὲν οὐχ ἥκιστα Λευ-
3 *κόλλῳ μίσους αἴτιον γενέσθαι. χειρωσάμενος δὲ δι'*
Ἀφρανίου τοὺς περὶ Ἀμανὸν Ἄραβας καὶ καταβὰς αὐτὸς
εἰς Συρίαν, ταύτην μὲν ὡς οὐκ ἔχουσαν γνησίους βασι-
λεῖς ἐπαρχίαν ἀπέφηνε καὶ κτῆμα τοῦ δήμου Ῥωμαίων,
a.63 *τὴν δ' Ἰουδαίαν κατεστρέψατο, καὶ συνέλαβεν Ἀριστό-*

1 cf. ad p. 289, **25** || **5** cf. c. 45 || **24** Cass. Dio 37, 5, 4. 5 || **27** App. Syr. 49, 250. 50, 252 Mithr. 106, 498. 118, 580 b. c. 5, 10, 40 Vell. 2, 37, 5. 38, 6 Iustin. 40, 2, 5 || **28** – p. 293, 7 App. Syr. 50, 252 Mithr. 106, 498 Cass. Dio 37, 7, 3. 15–16 Diod. 40, 2 Ioseph. ant. Iud. 14, 29–79 b. Iud. 1, 127–158 Zon. 5, 6 Suda s. v. *Πομπήιος* Tac. hist. 5, 9, 1 Flor. 1, 40, 30 Oros. 6, 6, 1–4 Eutrop. 6, 14, 2 Amm. Marc. 14, 8, 12

[NZGL] **1** *δυνατῶν* **NGL** || **5** *εἶχε καὶ ζῆλος* **Z** || **16** *τούτῳ* Iunt. Zon.: *τοῦτο* | *αὐτοῦ* **NZ** || **17** *φύλακας*: em. Mu. || **19** *στρατείας*: em. Steph. || **25** *καὶ* om. Zon.

βουλον τὸν βασιλέα. πόλεις δὲ τὰς μὲν ἔκτιζε, τὰς δ' a.63 4
ἠλευθέρου, κολάζων τοὺς ἐν αὐταῖς τυράννους. τὴν δὲ f
πλείστην διατριβὴν ἐν τῷ δικάζειν ἐποιεῖτο, πόλεων καὶ
328 Z' *βασιλέων ἀμφισβητήματα διαιτῶν, ἐφ' ἃ δ' αὐτὸς οὐκ*
ἐξικνεῖτο, πέμπων τοὺς φίλους· ὥσπερ Ἀρμενίοις καὶ 5
Πάρθοις, περὶ ἧς διεφέροντο χώρας τὴν κρίσιν ποιησα-
μένοις ἐπ' αὐτῷ, τρεῖς ἀπέστειλε κριτὰς καὶ διαλλακτάς.
μέγα μὲν γὰρ ἦν ὄνομα τῆς δυνάμεως, οὐκ ἔλαττον δὲ 6
τῆς ἀρετῆς καὶ πραότητος· ᾧ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ **640**
αὐτὸν ἁμαρτήματα φίλων καὶ συνήθων ἀπέκρυπτε, κω-
λύειν μὲν ἢ κολάζειν τοὺς πονηρευομένους οὐ πεφυκώς,
αὐτὸν δὲ παρέχων τοῖς ἐντυγχάνουσι τοιοῦτον, ὥστε καὶ
τὰς ἐκείνων πλεονεξίας καὶ βαρύτητας εὐκόλως ὑπο-
μένειν.

40. *Ὁ δὲ μέγιστον δυνάμενος παρ' αὐτῷ Δημήτριος*
ἦν ἀπελεύθερος, οὐκ ἄφρων εἰς τἆλλα νεανίας, ἄγαν δὲ
τῇ τύχῃ χρώμενος· περὶ οὗ καὶ τοιόνδε τι λέγεται.
Κάτων ὁ φιλόσοφος ἔτι μὲν ὢν νέος, ἤδη δὲ μεγάλην ἔχων 2
δόξαν καὶ μέγα φρονῶν, ἀνέβαινεν εἰς Ἀντιόχειαν, οὐκ b
230 S *ὄντος αὐτόθι Πομπηίου, βουλόμενος ἱστορῆσαι τὴν πόλιν.*
αὐτὸς μὲν οὖν ὥσπερ ἀεὶ πεζὸς ἐβάδιζεν, οἱ δὲ φίλοι
συνώδευον ἵπποις χρώμενοι. κατιδὼν δὲ πρὸ τῆς πύλης 3
ὄχλον ἀνδρῶν ἐν ἐσθῆσι λευκαῖς, καὶ παρὰ τὴν ὁδὸν ἔνθεν
μὲν τοὺς ἐφήβους, ἔνθεν δὲ τοὺς παῖδας διακεκριμένους,
ἐδυσχέραινεν οἰόμενος εἰς τιμήν τινα καὶ θεραπείαν
ἑαυτοῦ μηδὲν δεομένου ταῦτα γίνεσθαι. τοὺς μέντοι
φίλους ἐκέλευσε καταβῆναι καὶ πορεύεσθαι μετ' αὐτοῦ· 4
γενομένοις δὲ πλησίον ὁ πάντα διακοσμῶν ἐκεῖνα καὶ
καθιστὰς ἔχων στέφανον καὶ ῥάβδον ἀπήντησε, πυνθανό-
μενος παρ' αὐτῶν, ποῦ Δημήτριον ἀπολελοίπασι, καὶ
329 Z¹ *πότ' ἀφίξεται. τοὺς μὲν οὖν φίλους τοῦ Κάτωνος γέλως* 5 c
ἔλαβεν, ὁ δὲ Κάτων εἰπών· ,,ὦ τῆς ἀθλίας πόλεως"

18 Plut. Cato min. 13 Iulian. Misopog. p. 358 Sp.

[NZGL] **2** *ταύταις* **NGL** || **17** *τι* om. **NZ**

6 παρῆλθεν, οὐδὲν ἕτερον ἀποκρινάμενος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
τοῖς ἄλλοις τοῦτον τὸν Δημήτριον ἧττον ἐπίφθονον ἐποίει
αὐτὸς ὁ Πομπήιος, ἐντρυφώμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ μὴ
7 δυσκολαίνων. λέγεται γὰρ ὅτι πολλάκις ἐν ταῖς ὑποδοχαῖς,
τοῦ Πομπηίου προσμένοντος καὶ δεχομένου τοὺς ἄλλους,
ἐκεῖνος ἤδη κατέκειτο σοβαρός, ἔχων δι' ὤτων κατὰ τῆς
8 κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον. οὔπω δ' εἰς Ἰταλίαν ἐπανεληλυθώς,
ἐκέκτητο τῆς Ῥώμης τὰ ἥδιστα προάστεια καὶ τῶν
ἡβητηρίων τὰ κάλλιστα, καὶ κῆποι πολυτελεῖς ἦσαν
d ὀνομαζόμενοι Δημητρίου· καίτοι Πομπήιος αὐτὸς ἄχρι
τοῦ τρίτου θριάμβου μετρίως καὶ ἀφελῶς ᾤκησεν.
9 ὕστερον δὲ Ῥωμαίοις τοῦτο δὴ τὸ καλὸν καὶ περιβόητον
ἀνιστὰς θέατρον, ὥσπερ ἐφόλκιόν τι παρετεκτήνατο
λαμπροτέραν οἰκίαν ἐκείνης, ἀνεπίφθονον δὲ καὶ ταύτην,
ὥστε τὸν γενόμενον δεσπότην αὐτῆς μετὰ Πομπήιον
εἰσελθόντα θαυμάζειν καὶ πυνθάνεσθαι, ποῦ Πομπήιος
Μᾶγνος ἐδείπνει. ταῦτα μὲν οὖν οὕτω λέγεται.

41. Τοῦ δὲ βασιλέως τῶν περὶ τὴν Πέτραν Ἀράβων
πρότερον μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὰ Ῥωμαίων τιθεμένου, 231 S
τότε δὲ δείσαντος ἰσχυρῶς καὶ γράψαντος ὅτι πάντα
e πείθεσθαι καὶ ποιεῖν ἔγνωκεν, ἐκβεβαιώσασθαι βουλό-
a.63 μενος αὐτοῦ τὴν διάνοιαν ὁ Πομπήιος ἐστράτευσεν ἐπὶ
τὴν Πέτραν οὐ πάνυ τι τοῖς πολλοῖς ἄμεμπτον στρατείαν.
2 ἀπόδρασιν γὰρ ᾤοντο τῆς Μιθριδάτου διώξεως εἶναι, καὶ
πρὸς ἐκεῖνον ἠξίουν τρέπεσθαι τὸν ἀρχαῖον ἀνταγωνιστήν, 330 Z[1]
αὖθις ἀναζωπυροῦντα καὶ παρασκευαζόμενον, ὡς ἀπηγ-
γέλλετο, διὰ Σκυθῶν καὶ Παιόνων στρατὸν ἐλαύνειν ἐπὶ
3 τὴν Ἰταλίαν. ὁ δὲ ῥᾷον οἰόμενος αὐτοῦ καταλύσειν τὴν
δύναμιν πολεμοῦντος, ἢ τὸ σῶμα λήψεσθαι φεύγοντος,

18 Flor. 1, 40, 29 || **26** App. Mithr. 102, 472–474. 109, 517–521 Cass. Dio 37, 11, 1 Strab. 7, 309 Flor. 1, 40, 25sq.

[NZGL] **1** καὶ om. NZ || **2.3** αὐτὸς om. H ἐποίει Πομπ. αὐτὸς Sint. τοῖς ἄλλοις post ἐποίει trp. Latte, τοῦτ. τ. Δημ. post ἐποίει Zie. || **6.7** δι' ὤτων καὶ κεφ. Steph. δίωτον Rei. || **9** ἰβητηρίων NZ || **28** ῥᾷον Anon.: ῥάδιον

*οὐκ ἐβούλετο τρίβεσθαι μάτην περὶ τὴν δίωξιν, ἑτέρας δὲ
τοῦ πολέμου παρενθήκας ἐποιεῖτο, καὶ τὸν χρόνον εἷλκεν.
ἡ δὲ τύχη τὴν ἀπορίαν ἔλυσεν· οὐκέτι γὰρ αὐτοῦ τῆς* 4 f
*Πέτρας πολλὴν ὁδὸν ἀπέχοντος, ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας
ἐκείνης βεβλημένου χάρακα, καὶ γυμνάζοντος ἑαυτὸν
ἵππῳ παρὰ τὸ στρατόπεδον, γραμματηφόροι προσήλαυνον
ἐκ Πόντου, κομίζοντες εὐαγγέλια· δῆλοι δ' εὐθύς εἰσι ταῖς
αἰχμαῖς τῶν δοράτων· δάφναις γὰρ ἀναστέφονται. τούτους* 5
*ἰδόντες οἱ στρατιῶται συνετρόχαζον πρὸς τὸν Πομπήιον.
ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἐβούλετο τὰ γυμνάσια συντελεῖν, βοώντων* **641**
*δὲ καὶ δεομένων καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ λαβὼν τὰ
γράμματα προῄει. βήματος δ' οὐκ ὄντος, οὐδὲ τοῦ στρα-* 6
*τιωτικοῦ γενέσθαι φθάσαντος (ὃ ποιοῦσιν αὐτοὶ τῆς
γῆς ἐκτομὰς βαθείας λαμβάνοντες καὶ κατ' ἀλλήλων
συντιθέντες), ὑπὸ τῆς τότε σπουδῆς καὶ προθυμίας τὰ
σάγματα τῶν ὑποζυγίων συμφορήσαντες ὕψος ἐξῆραν.
ἐπὶ τοῦτο προβὰς ὁ Πομπήιος ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, ὅτι* 7
Μιθριδάτης τέθνηκε, στασιάσαντος Φαρνάκου τοῦ υἱοῦ *a.63*
*διαχρησάμενος αὑτόν, τὰ δ' ἐκεῖ πάντα πράγματα Φαρ-
νάκης κατεκληρώσατο, καὶ ⟨ἐφ'⟩ ἑαυτῷ καὶ Ῥωμαίοις* b
331 Z[1] *γέγραφε ποιούμενος.*

232 S **42.** *Ἐκ τούτου τὸ μὲν στράτευμα τῇ χαρᾷ χρώμενον ὡς
εἰκὸς ἐν θυσίαις καὶ συνουσίαις διῆγεν, ὡς ἐν τῷ Μιθρι-
δάτου σώματι μυρίων τεθνηκότων πολεμίων. Πομπήιος* 2
*δὲ ταῖς πράξεσιν αὑτοῦ καὶ ταῖς στρατείαις κεφαλὴν
ἐπιτεθεικὼς οὐ πάνυ ῥᾳδίως οὕτω προσδοκηθεῖσαν,
εὐθὺς ἀνέζευξεν ἐκ τῆς Ἀραβίας· καὶ ταχὺ τὰς ἐν μέσῳ* 3
*διεξελθὼν ἐπαρχίας, εἰς Ἀμισὸν ἀφίκετο, καὶ κατέλαβε
πολλὰ μὲν δῶρα παρὰ Φαρνάκου κεκομισμένα, πολλὰ δὲ*

3 App. Mithr. 110, 522–112, 540. 113, 551 Ioseph. ant. Iud. 14, 53 b. Iud. 1, 138 Zon. 5, 6 Cic. p. Mur. 34 Oros. 6, 6, 1 || **28** App. Mithr. 113, 551–555 Cass. Dio 37, 14, 1

[**NZGL**] **1** *περὶ* Wytt.: *ἐπὶ* || **2** *τοῦ* om. **L**[1] || **6** *παρὰ*] *περὶ* **GL** | *γραμματοφόροι* **VC** || **16** ⟨*εἰς*⟩ *ὕψος* Br. || **17** *προσβὰς* **GL** || **18–19** *Φαρνάκου τ. υ. διαχρησαμένου αὐτόν* Zon. || **19** *ἐκεῖ*] *ἐκ τούτου* **NZ** || **20** *καί*[1] om. **NZ** | *ἐφ'* add. Sol. || **28** *διελθὼν* **NZ** || **29** *κεκοσμημένα* **NZ**

σώματα τῶν βασιλικῶν, αὐτὸν δὲ τὸν Μιθριδάτου νεκρὸν
c *οὐ πάνυ γνώριμον ἀπὸ τοῦ προσώπου (τὸν γὰρ ἐγκέφαλον*
4 *ἔλαθεν ἐκτῆξαι τοὺς θεραπεύοντας)· ἀλλὰ ταῖς οὐλαῖς*
ἐπεγίγνωσκον οἱ δεόμενοι τοῦ θεάματος· οὐ γὰρ αὐτὸς
Πομπήιος ἰδεῖν ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἀφοσιωσάμενος τὸ
5 *νεμεσητὸν εἰς Σινώπην ἀπέπεμψε. τῆς δ' ἐσθῆτος ἣν*
ἐφόρει καὶ τῶν ὅπλων τὸ μέγεθος καὶ τὴν λαμπρότητ'
ἐθαύμασε· καίτοι τὸν μὲν ξιφιστῆρα, πεποιημένον ἀπὸ
τετρακοσίων ταλάντων, Πόπλιος κλέψας ἐπώλησεν Ἀρια-
ράθῃ, τὴν δὲ κίταριν Γάιος ὁ τοῦ Μιθριδάτου σύντροφος
ἔδωκε κρύφα δεηθέντι Φαύστῳ τῷ Σύλλα παιδί, θαυ-
6 *μαστῆς οὖσαν ἐργασίας. ὃ τότε τὸν Πομπήιον διέλαθε,*
Φαρνάκης δὲ γνοὺς ὕστερον ἐτιμωρήσατο τοὺς ὑφελο-
μένους.
a.63/2 d 7 *Διοικήσας δὲ τἀκεῖ καὶ καταστησάμενος, οὕτως ἤδη*
8 *πανηγυρικώτερον ἐχρῆτο τῇ πορείᾳ. καὶ γὰρ εἰς Μιτυ-*
a.62 *λήνην ἀφικόμενος, τήν τε πόλιν ἠλευθέρωσε διὰ Θεο-*
φάνη, καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν πάτριον ἐθεάσατο τῶν ποιητῶν,
9 *ὑπόθεσιν μίαν ἔχοντα τὰς ἐκείνου πράξεις. ἡσθεὶς δὲ* 332 Z[1]
τῷ θεάτρῳ, περιεγράψατο τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ τὸν τύπον,
ὡς ὅμοιον ἀπεργασόμενος τὸ ἐν Ῥώμῃ, μεῖζον δὲ καὶ
10 *σεμνότερον. ἐν δὲ Ῥόδῳ γενόμενος, πάντων μὲν ἠκροά-*
σατο τῶν σοφιστῶν καὶ δωρεὰν ἑκάστῳ τάλαντον ἔδωκε·
Ποσειδώνιος δὲ καὶ τὴν ἀκρόασιν ἀνέγραψεν, ἣν ἔσχεν 24
e *ἐπ' αὐτοῦ πρὸς Ἑρμαγόραν τὸν ῥήτορα, περὶ τῆς καθ-* 233 S
11 *όλου ζητήσεως ἀντιταξάμενος. ἐν δ' Ἀθήναις τὰ μὲν πρὸς*
τοὺς φιλοσόφους ὅμοια τοῦ Πομπηίου· τῇ πόλει δ' ἐπι-
δοὺς εἰς ἐπισκευὴν πεντήκοντα τάλαντα, λαμπρότατος
ἀνθρώπων ἤλπιζεν ἐπιβήσεσθαι τῆς Ἰταλίας καὶ ποθῶν

16 Strab. 13, 617 Vell. 2, 18, 3 Syll.[3] 751. 752–754 || **22** Cic. Tusc. 2, 61 Strab. 11, 492 Plin. 7, 112 (Solin. 1, 121) || **27** Ephem. arch. 1884, 170, 47

[**NZGL**] **3** *θεράποντας* Rei. **P** || **4** *ἐπεγίνωσκον* **NL** || **8** *ξιφιστῆρα* **N** ut vid.: *ξιφηστῆρα* || **9** *ἀριαράθην* **N** *ἀριαράθει* **Z** || **12** *ὃ* om. **NZ** || **13** *ὁ φαρνάκης* **Z** || **21** *ἀπεργασάμενος* **NZ** | *τὸ* del. Cob. || **25** *ἐπ'* **NZ**: *ἀπ'* **GL** || **28** *πεντακόσια* Rei.

ὀφθήσεσθαι τοῖς οἴκοι ποθοῦσιν. ᾧ δ' ἄρα πρὸς τὰ 12
λαμπρὰ καὶ μεγάλα τῶν ἀπὸ τῆς τύχης ἀγαθῶν ἀεί τινα
κεραννύναι κακοῦ μοῖραν ἐπιμελές ἐστι δαιμονίῳ, τοῦθ'
ὑπῳκούρει πάλαι παρασκευάζον αὐτῷ λυπηροτέραν τὴν
ἐπάνοδον. ἐξύβρισε γὰρ ἡ Μουκία παρὰ τὴν ἀποδημίαν 13
αὐτοῦ. καὶ πόρρω μὲν ὢν ὁ Πομπήιος κατεφρόνει τοῦ
λόγου· πλησίον δ' Ἰταλίας γενόμενος καὶ σχολάζοντι τῷ f
λογισμῷ μᾶλλον ὡς ἔοικε τῆς αἰτίας ἁψάμενος, ἔπεμψεν
αὐτῇ τὴν ἄφεσιν, οὔτε τότε γράψας οὔθ' ὕστερον ἐφ' οἷς
ἀφῆκεν ἐξειπών· ἐν δ' ἐπιστολαῖς Κικέρωνος ἡ αἰτία
γέγραπται.

43. *Λόγοι δὲ παντοδαποὶ περὶ τοῦ Πομπηίου προ-*
κατέπιπτον εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ θόρυβος ἦν πολὺς ὡς
333 Z[1] *εὐθὺς ἄξοντος ἐπὶ τὴν πόλιν τὸ στράτευμα, καὶ μοναρ-*
χίας βεβαίας ἐσομένης. Κράσσος δὲ τοὺς παῖδας καὶ 2 **642**
τὰ χρήματα λαβὼν ὑπεξῆλθεν, εἴτε δείσας ἀληθῶς, εἴτε
μᾶλλον ὡς ἐδόκει πίστιν ἀπολείπων τῇ διαβολῇ καὶ τὸν
φθόνον ποιῶν τραχύτερον. εὐθὺς οὖν ἐπιβὰς Ἰταλίας 3 *a.62*
ὁ Πομπήιος, καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τοὺς στρα-
τιώτας, καὶ τὰ πρέποντα διαλεχθεὶς καὶ φιλοφρονησά-
μενος, ἐκέλευσε διαλύεσθαι κατὰ πόλιν ἑκάστους καὶ
τρέπεσθαι πρὸς τὰ οἰκεῖα, μεμνημένους αὖθις ἐπὶ τὸν
θρίαμβον αὐτῷ συνελθεῖν. οὕτω δὲ τῆς στρατιᾶς σκε- 4
δασθείσης καὶ πυνθανομένων ἁπάντων, πρᾶγμα συνέβη
θαυμαστόν. ὁρῶσαι γὰρ αἱ πόλεις Πομπήιον Μᾶγνον 5
ἄνοπλον καὶ μετ' ὀλίγων τῶν συνήθων ὥσπερ ἐξ ἄλλης b
234 S *ἀποδημίας διαπορευόμενον, ἐκχεόμεναι δι' εὔνοιαν καὶ*
προπέμπουσαι μετὰ μείζονος δυνάμεως συγκατῆγον εἰς

5 Cass. Dio 37, 49, 3 Cic. Att. 1, 12, 3 Ascon. in Scaur. arg. p. 17 K.-S. Suet. Caes. 50, 1 || **18** App. Mithr. 116, 566 sq. Cass. Dio 37, 20, 6 Vell. 2, 40, 3

[**NZGL**] **1** *ᾧ*] *ὡς* **GZ** et **L**[1] ut vid. || **3** *καὶ κεραννύναι* **Z** *κε//////ραννύναι* **N** || **4** *ὑπῳκούρει* Li. cl. Lucull. 34, 2 Cam. 28, 2: *ὑποικούρει* **GL** *ὑποικρούει* **Z** *ὑποκρούει* **N** || **9** *ἕτερον* **NZ** || **10** *Κικέρωνος*] in epistolis nobis traditis causae divortii non fit mentio || **17** *ἀπολιπὼν* **Z** et ex corr. **N** || **23** *στρατιᾶς* **V**: *στρατείας*

*τὴν Ῥώμην, εἴ τι κινεῖν διενοεῖτο καὶ νεωτερίζειν τότε,
μηδὲν ἐκείνου δεόμενον τοῦ στρατεύματος.*

44. *Ἐπεὶ δ' ὁ νόμος οὐκ εἴα πρὸ τοῦ θριάμβου παρ-
a.62 ελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, ἔπεμψεν ἀξιῶν [εἰς] τὴν βουλὴν
ἀναβαλέσθαι τὰς τῶν ὑπάτων ἀρχαιρεσίας, καὶ δοῦναι
ταύτην αὐτῷ τὴν χάριν, ὅπως παρὼν Πείσωνι συναρχ-
αιρεσιάσῃ. Κάτωνος δὲ πρὸς τὴν ἀξίωσιν ἐνστάντος
2 οὐκ ἔτυχε τοῦ βουλεύματος. θαυμάσας δὲ τὴν παρρη-
c σίαν αὐτοῦ καὶ τὸν τόνον, ᾧ μόνος ἐχρῆτο φανερῶς
ὑπὲρ τῶν δικαίων, ἐπεθύμησεν ἀμῶς γέ πως οἰκειώσασθαι
τὸν ἄνδρα· καὶ δυεῖν οὐσῶν ἀδελφιδῶν τῷ Κάτωνι, τὴν
μὲν αὐτὸς ἐβούλετο λαβεῖν γυναῖκα, τὴν δὲ τῷ παιδὶ* 334 Z[1]
3 *συνοικίσαι. τοῦ δὲ Κάτωνος ὑπιδομένου τὴν πεῖραν, ὡς
διαφθορὰν οὖσαν αὐτοῦ, τρόπον τινὰ δεκαζομένου διὰ
τῆς οἰκειότητος, ἥ τ' ἀδελφὴ καὶ ἡ γυνὴ χαλεπῶς ἔφερον,
4 εἰ Πομπήιον Μᾶγνον ἀποτρίψεται κηδεστήν. ἐν τούτῳ
a.61 δὲ βουλόμενος ὕπατον ἀποδεῖξαι Πομπήιος Ἀφράνιον
ἀργύριον εἰς τὰς φυλὰς ἀνήλισκεν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τοῦτο
κατιόντες εἰς τοὺς Πομπηίου κήπους ἐλάμβανον, ὥστε
5 τὸ πρᾶγμα περιβόητον εἶναι καὶ τὸν Πομπήιον ἀκούειν
d κακῶς, ἧς αὐτὸς ἀρχῆς ἐφ' οἷς κατώρθωσεν ὡς μεγίστης
ἔτυχε, ταύτην ὤνιον ποιοῦντα τοῖς δι' ἀρετῆς κτήσασθαι
6 μὴ δυναμένοις. ,,τούτων μέντοι" πρὸς τὰς γυναῖκας ὁ
Κάτων ἔφησε ,,τῶν ὀνειδῶν κοινωνητέον οἰκείοις Πομ-
πηίου γενομένοις." αἱ δ' ἀκούσασαι συνέγνωσαν βέλτιον
αὐτῶν ἐκεῖνον λογίζεσθαι περὶ τοῦ πρέποντος.*
29./30. Sept.61 **45.** *Τοῦ δὲ θριάμβου τῷ μεγέθει, καίπερ εἰς ἡμέρας*

3 c. 44 Cato min. 30. 45 || **16** Cic. Att. 1, 16, 12. 20, 5 Cass. Dio 37, 49, 1 || **27** c. 45 App. Mithr. 116, 568–117, 578 Cass. Dio 36, 19, 3. 37, 6, 2. 20, 2. 21, 1. 2 Diod. 40, 4 Liv. per. 103 Vell.

[**NZGL**] **4** *εἰς* del. Zie. cl. Cat. min. 30, 1 et Zon. (*πέμψας ἠξίου τὴν βουλὴν ὑπερθέσθαι τ. τ. ὑπ. ἀρχ.*) || **8** *βουλήματος* Wytt. || **10** *ἄλλως γέ πως* **GL** *ἄλλως τέ πως* **NZ**: em. Rei. | *οἰκειώσασθαι* Zon.: *κτήσασθαι* || **13** *ὑπειδομένου*: em. Sch. || **16** *ἀποτρέψεται* **G** *ἀποτρέψαι* **L**[1] ut vid. (*ἀποτρίψεται* **L**[2]) || **18** *φυλακὰς* **NZ** || **21** *κακῶς* ⟨*ὡς*⟩ Zie. cl. Zon. || **24** *ἡμῖν οἰκείοις* Zon. *τοῖς οἰκείοις* Schenkl

δύο μερισθέντος, ὁ χρόνος οὐκ ἐξήρκεσεν, ἀλλὰ τῶν
235 S *παρεσκευασμένων πολλὰ τῆς θέας ἐξέπεσεν, ἑτέρας ἀπο-*
χρῶντα πομπῆς ἀξίωμα καὶ κόσμος εἶναι. γράμμασι δὲ 2
προηγουμένοις ἐδηλοῦτο τὰ γένη καθ' ὧν ἐθριάμβευεν.
ἦν δὲ τάδε· Πόντος, Ἀρμενία, Παφλαγονία, Καππαδο- e
κία, Μηδία, Κολχίς, Ἴβηρες, Ἀλβανοί, Συρία, Κιλικία,
Μεσοποταμία, τὰ περὶ Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην, Ἰου-
δαία, Ἀραβία, τὸ πειρατικὸν ἅπαν ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ
335 Z[1] *καταπεπολεμημένον. ἐν δὲ τούτοις φρούρια μὲν ἡλωκότα* 3
χιλίων οὐκ ἐλάττονα, πόλεις δ' οὐ πολὺ τῶν ἐνακοσίων
ἀποδέουσαι, πειρατικαὶ δὲ νῆες ὀκτακόσιαι, κατοικίαι δὲ
πόλεων μιᾶς δέουσαι τετταράκοντα. πρὸς δὲ τούτοις 4
ἔφραζε διὰ τῶν γραμμάτων, ὅτι πεντακισχίλιαι μὲν μυ-
ριάδες ἐκ τῶν τελῶν ὑπῆρχον, ἐκ δ' ὧν αὐτὸς προσεκτή-
σατο τῇ πόλει, μυριάδας ὀκτακισχιλίας πεντακοσίας λαμ- f
βάνουσιν, ἀναφέρεται δ' εἰς τὸ δημόσιον ταμιεῖον ἐν
νομίσματι καὶ κατασκευαῖς ἀργυρίου καὶ χρυσίου δισμύ-
ρια τάλαντα πάρεξ τῶν εἰς τοὺς στρατιώτας δεδομένων,
ὧν ὁ τοὐλάχιστον αἴρων κατὰ λόγον δραχμὰς εἴληφε
χιλίας πεντακοσίας. αἰχμάλωτοι δ' ἐπομπεύθησαν ἄνευ 5
τῶν ἀρχιπειρατῶν υἱὸς Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίου μετὰ
γυναικὸς καὶ θυγατρός, αὐτοῦ τε Τιγράνου τοῦ βασιλέως **643**
γυνὴ Ζωσίμη, καὶ βασιλεὺς Ἰουδαίων Ἀριστόβουλος,
Μιθριδάτου δ' ἀδελφὴ καὶ πέντε τέκνα καὶ Σκυθίδες
γυναῖκες, Ἀλβανῶν δὲ καὶ Ἰβήρων ὅμηροι καὶ τοῦ
Κομμαγηνῶν βασιλέως, καὶ τρόπαια πάμπολλα ταῖς μά-
χαις ἰσάριθμα πάσαις, ἃς ἢ αὐτὸς ἢ διὰ τῶν στρατηγῶν
ἐνίκησε. μέγιστον δ' ὑπῆρχε πρὸς δόξαν, καὶ μηδενὶ 6

2, 40, 3 Val. Max. 5, 1, 10. 8, 15, 8 Flor. 2, 13, 8 Eutrop. 6, 16 Plin. 7, 93. 97. 98. 12, 20. 111. 33, 151. 36, 41. 37, 11–18. CIL I^2 50. 179 || **28** Cic. Sest. 129 Balb. 9. 16 in Pis. 58 de div. 2, 22 Plin. 37, 13 Lucan. 6, 817. 7, 685. 8, 553. 814. 9, 177. 599

[**NZGL**] **5** *Παφλαγ. Καππαδ.* Zon.: *Καππ. Παφλ.* codd., sed cf. Plin. 7, 98 et CIL I^2 50 || **6** *μηδεία* **GL** || **15** ⟨*Ῥωμαῖοι*⟩ *λαμβάνουσιν* Zon. || **16** *ταμεῖον*: em. Cor. || **17** *χρυσίου* **MV** et **N** ante corr. et Zon.: *χρυσοῦ* || **19** *κατὰ λόγον*] *κατ' ὀλίγον* Herw. || **22** *θυγατέρων* Zon. || **26** *καὶ ταῖς μ.* **GL** || **28** *ὑπῆρξε πρὸς δόξαν αὐτῷ* Zon.

τῶν πώποτε Ῥωμαίων γεγονός, ὅτι τὸν τρίτον θρίαμβον
7 *ἀπὸ τῆς τρίτης ἠπείρου κατήγαγεν. ἐπεὶ τρίς γε καὶ*
πρότερον ἦσαν ἕτεροι τεθριαμβευκότες· ἐκεῖνος δὲ τὸν
μὲν πρῶτον ἐκ Λιβύης, τὸν δὲ δεύτερον ἐξ Εὐρώπης,
b *τοῦτον δὲ τὸν τελευταῖον ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰσαγαγών,* 236 S
τρόπον τινὰ τὴν οἰκουμένην ἐδόκει τοῖς τρισὶν ὑπῆχθαι 336 Z[1]
θριάμβοις.

46. *Ἡλικίᾳ δὲ τότ' ἦν, ὡς μὲν οἱ κατὰ πάντα τῷ*
Ἀλεξάνδρῳ παραβάλλοντες αὐτὸν καὶ προσεικάζοντες
ἀξιοῦσι, νεώτερος τῶν τριάκοντα καὶ τεττάρων ἐτῶν,
2 *ἀληθείᾳ δὲ τοῖς τετταράκοντα προσῆγεν. ὡς ὤνητό γ'*
ἂν ἐνταῦθα τοῦ βίου παυσάμενος, ἄχρι οὗ τὴν Ἀλεξάν-
δρου τύχην ἔσχεν· ὁ δ' ἐπέκεινα χρόνος αὐτῷ τὰς μὲν
εὐτυχίας ἤνεγκεν ἐπιφθόνους, ἀνηκέστους δὲ τὰς δυσ-
3 *τυχίας. ἣν γὰρ ἐκ προσηκόντων αὐτὸς ἐκτήσατο δύναμιν*
ἐν τῇ πόλει, ταύτῃ χρώμενος ὑπὲρ ἄλλων οὐ δικαίως,
c *ὅσον ἐκείνοις ἰσχύος προσετίθει, τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἀφαι-*
ρῶν, ἔλαθε ῥώμῃ καὶ μεγέθει τῆς αὐτοῦ δυνάμεως κατα-
4 *λυθείς. καὶ καθάπερ τὰ καρτερώτατα μέρη καὶ χωρία*
τῶν πόλεων, ὅταν δέξηται πολεμίους, ἐκείνοις προστίθησι
τὴν αὐτῶν ἰσχύν, οὕτως διὰ τῆς Πομπηίου δυνάμεως
Καῖσαρ ἐξαρθεὶς ἐπὶ τὴν πόλιν, ᾧ κατὰ τῶν ἄλλων ἴσχυσε,
τοῦτον ἀνέτρεψε καὶ κατέβαλεν. ἐπράχθη δ' οὕτως.
5 *Λεύκολλον, ὡς ἐπανῆλθεν ἐξ Ἀσίας ὑπὸ Πομπηίου*
περιυβρισμένος, αὐτίκα τε λαμπρῶς ἡ σύγκλητος ἐδέξατο,
καὶ μᾶλλον ἔτι Πομπηίου παραγενομένου κολούουσα τὴν
d 6 *δόξαν ἤγειρεν ἐπὶ τὴν πολιτείαν. ὁ δὲ τἆλλα μὲν ἀμβλὺς*

27 Plut. Lucull. 42, 6 App. b. c. 2, 9, 31. 32 Cass. Dio 37, 49. 50 Vell. 2, 40, 5 Suet. Caes. 19, 2

[**NZGL**] **2** *τρίς* **V** (et Zon.): *τρεῖς* cet. (*καὶ τρεῖς γε πρότ.* **G**) || **5** *κατάγων* Zon. || **6** *ἐπῆχθαι* libri et Zon.: em. Rei. || **8** *οἱ τὰ πάντα* **Z** || **9** *προσεικάζοντες* Li.: *προσβιβάζοντες* **NGL**[2] *προσβιάζοντες* **ZL**[1] || **11** *πεντήκοντα* Xy.; immo ipsis triumphi diebus annum aetatis 45 peregerat | *ὠνεῖτο* **N** *ὤνατο* **Z** || **11.12** *γ' ἂν*] *γ' οὖν* ante corr. **G** *γὰρ* **N** *μὲν ἂν* Zon. || **13** *δ'*] *γὰρ* Zie. || **15** *ἣν*] *ἦν* **NL**[1] || **16** *δικαίοις* **NZ** || **17** *ἑαυτοῦ* **G**: *αὑτοῦ* vel *αὐτοῦ* cet. || **24** *λεύκολλος*: em. Anon. || **26** *κελεύουσα*: em. Anon.

ἦν ἤδη, καὶ κατέψυκτο τὸ πρακτικόν, ἡδονῇ σχολῆς καὶ
337 Z¹ ταῖς περὶ τὸν πλοῦτον διατριβαῖς ἑαυτὸν ἐνδεδωκώς, ἐπὶ
δὲ Πομπήιον εὐθὺς ἀίξας καὶ λαβόμενος ἐντόνως αὐ-
τοῦ, περί τε τῶν διατάξεων ἃς ἔλυσεν ἐκράτει, καὶ πλέον
εἶχεν ἐν τῇ βουλῇ συναγωνιζομένου τοῦ Κάτωνος. ἐκ- 7
πίπτων δὲ καὶ περιωθούμενος ὁ Πομπήιος ἠναγκάζετο
δημαρχοῦσι προσφεύγειν καὶ προσαρτᾶσθαι μειρακίοις·
ὧν ὁ βδελυρώτατος καὶ θρασύτατος Κλώδιος ἀναλαβὼν 8
237 S αὐτὸν ὑπέρριψε τῷ δήμῳ, καὶ παρ' ἀξίαν ἐν ἀγορᾷ κυλιν-
δούμενον ἔχων καὶ περιφέρων, ἐχρῆτο τῶν πρὸς χάριν
ὄχλου καὶ κολακείαν γραφομένων καὶ λεγομένων βε- e
βαιωτῇ, καὶ προσέτι μισθόν [ᾔτει], ὥσπερ οὐ καταισχύ-
νων, ἀλλ' εὐεργετῶν, ὕστερον ἔλαβε παρὰ Πομπηίου,
προέσθαι Κικέρωνα, φίλον ὄντα καὶ πλεῖστα δὴ πεπο-
λιτευμένον ὑπὲρ αὐτοῦ. κινδυνεύοντι γὰρ καὶ δεομένῳ 9 a.58
βοηθείας οὐδ' εἰς ὄψιν προῆλθεν, ἀλλὰ τοῖς ἥκουσιν
ἀποκλείσας τὴν αὔλειον, ἑτέραις θύραις ᾤχετ' ἀπιών.
Κικέρων δὲ φοβηθεὶς τὴν κρίσιν ὑπεξῆλθε τῆς Ῥώμης.
47. Τότε δὲ Καῖσαρ ἐλθὼν ἀπὸ στρατείας ἥψατο a.60
πολιτεύματος, ὃ πλείστην μὲν αὐτῷ χάριν ἐν τῷ παρόντι
καὶ δύναμιν εἰσαῦθις ἤνεγκε, μέγιστα δὲ Πομπήιον
ἔβλαψε καὶ τὴν πόλιν. ὑπατείαν μὲν γὰρ μετῄει πρώτην· 2 f
ὁρῶν δ' ὅτι Κράσσου πρὸς Πομπήιον διαφερομένου
θατέρῳ προσθέμενος ἐχθρῷ χρήσεται τῷ ἑτέρῳ, τρέ-
πεται πρὸς διαλλαγὰς ἀμφοῖν, πρᾶγμα καλὸν μὲν ἄλλως
338 Z¹ καὶ πολιτικόν, αἰτίᾳ δὲ φαύλῃ καὶ μετὰ δεινότητος ὑπ'
ἐκείνου συντεθὲν ἐπιβούλως. ἡ γὰρ ὥσπερ ἐν σκάφει τὰς 3
ἀποκλίσεις ἐπανισοῦσα τῆς πόλεως ἰσχὺς εἰς ἓν συνελθοῦσα

15 Plut. Cic. 31, 2. 3 Cass. Dio 38, 17, 3 Cic. in Pis. 76. 77 ‖ 19 c. 47 Plut. Caes. 13. 14 Crass. 14 App. b. c. 2, 9, 33–12, 42 Cass. Dio 37, 54, 1–58. 38, 4. 5 Cic. Att. 2, 3, 3. 8, 3, 3 Liv. per. 103 Vell. 2, 44, 2. 4 Suet. Caes. 19, 2 Flor. 2, 13, 9–11

[NZGL] 2 ἐπὶ Steph.: ἐπεὶ ‖ 3 καὶ om. NZ ‖ 5 τοῦ om. GL ‖ 9 κυλινδούμενον ἐν ἀγορᾷ: trp. Latte ‖ 12 ᾔτει del. Li. ⟨ὃν⟩ ante ὕστερον (13) Ald., ante ᾔτει Rei. ‖ 15 γὰρ αὐτῷ καὶ L ‖ 17 αὔλιον NGL¹ ‖ 28 ἀποκλείσεις NZ

644 *καὶ γενομένη μία, τὴν πάντα πράγματα καταστασιάσασαν*
4 *καὶ καταβαλοῦσαν ἀνανταγώνιστον ῥοπὴν ἐποίησεν. ὁ γοῦν Κάτων τοὺς λέγοντας ὑπὸ τῆς ὕστερον γενομένης πρὸς Καίσαρα Πομπηίῳ διαφορᾶς ἀνατραπῆναι τὴν πόλιν ἁμαρτάνειν ἔλεγεν, αἰτιωμένους τὸ τελευταῖον· οὐ γὰρ τὴν στάσιν οὐδὲ τὴν ἔχθραν, ἀλλὰ τὴν σύστασιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν αὐτῶν τῇ πόλει κακὸν πρῶτον γενέσθαι καὶ*
5 *μέγιστον. ᾑρέθη μὲν γὰρ ὕπατος Καῖσαρ· εὐθὺς δὲ*
a.59 *θεραπεύων τὸν ἄπορον καὶ πένητα, κατοικίας πόλεων καὶ νομὰς ἀγρῶν ἔγραφεν, παρεκβαίνων τὸ τῆς ἀρχῆς ἀξίωμα, καὶ τρόπον τινὰ δημαρχίαν τὴν ὑπατείαν καθιστάς.*
b 6 *ἐναντιουμένου δὲ τοῦ συνάρχοντος αὐτῷ Βύβλου, καὶ* 238 S
Κάτωνος ἐρρωμενέστατα Βύβλῳ παρεσκευασμένου βοηθεῖν, προαγαγὼν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τοῦ βήματος Πομπήιον ἐμφανῆ καὶ προσαγορεύσας ἠρώτησεν, εἰ τοὺς νόμους
7 *ἐπαινοίη· τοῦ δὲ συμφήσαντος, ,,οὐκοῦν" εἶπεν ,,ἄν τις τοὺς νόμους βιάζηται ⟨. . .⟩ εἰς τὸν δῆμον ἀφίξῃ βοηθῶν;" ,,πάνυ μὲν οὖν" ἔφη Πομπήιος ,,ἀφίξομαι πρὸς τοὺς ἀπειλοῦντας τὰ ξίφη μετὰ ξίφους καὶ θυρεὸν κομίζων."*
8 *τούτου Πομπήιος οὐδὲν οὔτ' εἰπεῖν οὔτε ποιῆσαι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης φορτικώτερον ἔδοξεν, ὥστε καὶ τοὺς φίλους ἀπολογεῖσθαι, φάσκοντας ἐκφυγεῖν αὐτὸν ἐπὶ*
c 9 *καιροῦ τὸ ῥῆμα. τοῖς μέντοι μετὰ ταῦτα πραττομένοις φανερὸς ἦν ἤδη παντάπασιν ἑαυτὸν τῷ Καίσαρι χρήσασθαι*
10 *παραδεδωκώς. Ἰουλίαν γὰρ τὴν Καίσαρος θυγατέρα,* 339 Z¹
Καιπίωνι καθωμολογημένην καὶ γαμεῖσθαι μέλλουσαν ὀλίγων ἡμερῶν, οὐδενὸς ἂν προσδοκήσαντος ἔγημε Πομπήιος, μείλιγμα Καιπίωνι τῆς ὀργῆς τὴν ἑαυτοῦ

25 Plut. Caes. 14, 7 Cato min. 31, 6 App. b. c. 2, 14, 50. 51 Cass. Dio 38, 9, 1 Cic. Att. 2, 17, 1 Vell. 2, 44, 3. 47, 2 Suet. Caes. 21 Flor. 2, 13, 13 Gell. 4, 10, 5

[NZGL] **9** *ἄπορον ⟨ὄχλον⟩* Rei. || **10** *παρεκβαίνων* Latte: *προεκβαίνων* **NZ** *ἐκβαίνων* **GL** || **13** *κάτωνος ὃς* **N** *κάτωνος ὡς* **Z** || **14** *προσαγαγὼν* **GL** || **16** *συμφωνήσαντος* **NZ** || **17** *βιάζηται ⟨μὴ εἰσάγειν⟩* Rei. || **18** *ὁ πομπήιος* **GL** || **22** *ἐπὶ*] *ἀπὸ* Zie. || **26** *Καιπίωνι* Am.: *σκιπίωνι* **N** *σκηπίωνι* cet., item **28**

θυγατέρα καταινέσας, Φαύστῳ τῷ παιδὶ Σύλλα πρότερον a. 59
ἐγγεγνημένην. αὐτὸς δὲ Καῖσαρ ἔγημε Καλπουρνίαν τὴν
Πείσωνος.

48. *Ἐκ δὲ τούτου Πομπήιος ἐμπλήσας στρατιωτῶν τὴν*
πόλιν, ἅπαντα τὰ πράγματα βίᾳ κατεῖχε. Βύβλῳ τε γὰρ 2
εἰς ἀγορὰν τῷ ὑπάτῳ κατιόντι μετὰ Λευκόλλου καὶ d
Κάτωνος ἄφνω προσπεσόντες, κατέκλασαν τὰς ῥάβδους,
αὐτοῦ δέ τις κοπρίων κόφινον ἐκ κεφαλῆς τοῦ Βύβλου
κατεσκέδασε, δύο δὲ δήμαρχοι τῶν συμπροπεμπόντων
ἐτρώθησαν. οὕτω δὲ τῶν ἐνισταμένων τὴν ἀγορὰν 3
ἐρημώσαντες, ἐπεκύρωσαν τὸν περὶ τῆς διανομῆς τῶν
χωρίων νόμον· ᾧ δελεασθεὶς ὁ δῆμος εἰς πᾶσαν ἤδη
τιθασὸς αὐτοῖς ἐγεγόνει καὶ κατάντης πρᾶξιν, οὐδὲν
πολυπραγμονῶν, ἀλλ' ἐπιφέρων σιωπῇ τοῖς γραφομένοις
239 S *τὴν ψῆφον. ἐκυρώθησαν οὖν Πομπηίῳ μὲν αἱ διατάξεις* 4
ὑπὲρ ὧν Λεύκολλος ἤριζε, Καίσαρι δὲ τὴν ἐντὸς Ἄλπεων e
καὶ τὴν ἐκτὸς ἔχειν Γαλατίαν καὶ Ἰλλυριοὺς εἰς πενταετίαν
καὶ τέσσαρα τάγματα τέλεια στρατιωτῶν, ὑπάτους δ' εἰς
τὸ μέλλον εἶναι Πείσωνα τὸν Καίσαρος πενθερόν, καὶ
340 Z¹ *Γαβίνιον ἄνδρα τῶν Πομπηίου κολάκων ὑπερφυέστατον.*
πραττομένων δὲ τούτων, Βύβλος μὲν εἰς τὴν οἰκίαν 5
κατακλεισάμενος ὀκτὼ μηνῶν οὐ προῆλθεν ὑπατεύων,
ἀλλ' ἐξέπεμπε διαγράμματα βλασφημίας ἀμφοῖν ἔχοντα
καὶ κατηγορίας, Κάτων δ' ὥσπερ ἐπίπνους καὶ φοιβό- 6
ληπτος ἐν τῇ βουλῇ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει καὶ τῷ Πομ-
πηίῳ προηγόρευε, Λεύκολλος δ' ἀπειπὼν ἡσυχίαν ἦγεν, 7

4 Plut. Cato min. 32 Cass. Dio 38, 6 Cic. Vat. 22 Att. 2, 20, 6. 21, 3sq. Liv. per. 103 Vell. 2, 44, 5 Suet. Caes. 20 || **15** App. b. c. 2, 13, 46 Cass. Dio 38, 7, 5 || **16** Plut. Caes. 14, 9 Crass. 14, 4 Cato min. 33, 5 App. b. c. 2, 13, 49 Cass. Dio 38, 8, 5 Caes. b. G. 2, 35, 2. 3, 7, 1. 5, 1, 5 Vell. 2, 44, 5 Suet. Caes. 22, 1 Oros. 6, 7, 1 Eutrop. 6, 17, 1 || **19** App. b. c. 2, 14, 51 Cass. Dio 38, 9, 1 || **21** cf. ad **4** || **26** Lucull. 38, 5 mor. 204b 785f

[NZGL] **8** *κατὰ κεφαλῆς* Anon. || **13** *καὶ κατ' ἀντείσπραξιν*: em. Wytt. || **17** *καὶ*[1] om. NZ || **20** *γαμίνιον* NZ || **23** *ἐξέπεμπε* G: *ἐξέπεμψε* cet.

f *ὡς οὐκέτι πρὸς πολιτείαν ὡραῖος· ὅτε δὴ καὶ Πομπήιος*
ἔφη γέροντι τὸ τρυφᾶν ἀωρότερον εἶναι τοῦ πολιτεύεσθαι.
8 *ταχὺ μέντοι καὶ αὐτὸς ἐμαλάσσετο τῷ τῆς κόρης ἔρωτι,*
καὶ προσεῖχεν ἐκείνῃ τὰ πολλά, καὶ συνδιημέρευεν ἐν
ἀγροῖς καὶ κήποις, ἠμέλει δὲ τῶν κατ' ἀγορὰν πραττο-
μένων, ὥστε καὶ Κλώδιον αὐτοῦ καταφρονῆσαι δημαρ-
9 *χοῦντα τότε, καὶ θρασυτάτων ἅψασθαι πραγμάτων. ἐπεὶ*
a.58 *γὰρ ἐξέβαλε Κικέρωνα, καὶ Κάτωνα προφάσει στρατηγίας*
645 *εἰς Κύπρον ἀπέπεμψε, Καίσαρος εἰς Γαλατίαν ἐξεληλα-*
κότος, αὐτῷ δὲ προσέχοντα τὸν δῆμον ἑώρα, πάντα
10 *πράττοντι καὶ πολιτευομένῳ πρὸς χάριν, εὐθὺς ἐπεχείρει*
τῶν Πομπηίου διατάξεων ἐνίας ἀναιρεῖν, καὶ Τιγράνην
τὸν αἰχμάλωτον ἀφαρπάσας εἶχε σὺν αὐτῷ, καὶ τοῖς
φίλοις δίκας ἐπῆγε, πεῖραν ἐν ἐκείνοις τῆς Πομπηίου
11 *λαμβάνων δυνάμεως. τέλος δὲ προελθόντος αὐτοῦ πρός*
τινα δίκην, ἔχων ὑφ' αὑτῷ πλῆθος ἀνθρώπων ἀσελγείας
καὶ ὀλιγωρίας μεστόν, αὐτὸς μὲν εἰς ἐπιφανῆ τόπον
12 *καταστάς, ἐρωτήματα τοιαῦτα προὔβαλε· „τίς ἐστιν*
αὐτοκράτωρ ἀκόλαστος; τίς ἀνὴρ ἄνδρα ζητεῖ; τίς ἑνὶ 341Z[1]
δακτύλῳ κνᾶται τὴν κεφαλήν;" οἱ δ' ὥσπερ χορὸς εἰς 240S
b *ἀμοιβαῖα συγκεκροτημένος, ἐκείνου τὴν τήβεννον ἀνα-*
σείοντος, ἐφ' ἑκάστῳ μέγα βοῶντες ἀπεκρίναντο· „Πομ-
πήιος."

49. *Ἠνία μὲν οὖν καὶ ταῦτα Πομπήιον, ἀήθη τοῦ*
κακῶς ἀκούειν ὄντα καὶ μάχης τοιαύτης ἄπειρον· ἤχθετο
δὲ μᾶλλον αἰσθανόμενος τὴν βουλὴν ἐπιχαίρουσαν αὐτῷ
προπηλακιζομένῳ καὶ διδόντι δίκην τῆς Κικέρωνος προ-
2 *δοσίας. ἐπεὶ δὲ καὶ πληγὰς ἐν ἀγορᾷ μέχρι τραυμάτων*

11 Cass. Dio 38, 30, 1. 2 Cic. Att. 3, 8, 3 || **18** Plut. Caes. 4, 9 mor. 89e 800d Iulian. imp. conv. **323**b || **24** Cic. Att. **2**, 21, 3. 22, 6. **23, 2** al. || **28** Plut. Cic. 33, 2sqq. App. b. c. 2, 15, 58sqq. Cass. Dio 38, 30, 2sqq. Cic. p. red. in sen. 4. 5 p. red. ad Quir. 14 de domo 64sqq. 122sqq. har. resp. 48sq. Sest. 69 in Pis. 27sq. Mil. 18sq. 37. 73 Parad. 4, 31 Ascon. in Mil. p. 41 K.-S.

[**NZGL**] **2** *ἔφη ὅτι* **NZ** || **10** scribebatur *αὑτῷ* || **17** malim *μεστῶν* || **18** *προύβαλλε* Steph.

συνέβη γενέσθαι, καὶ Κλωδίου τις οἰκέτης παραδυόμε-
νος ἐν ὄχλῳ διὰ τῶν περιεστώτων πρὸς τὸν Πομπήιον
ἠλέγχθη ξίφος ἔχειν, ταῦτα ποιούμενος πρόφασιν, ἄλλως
δὲ τοῦ Κλωδίου τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὰς βλασφημίας δε-
διώς, οὐκέτι προῆλθεν εἰς ἀγορὰν ὅσον ἐκεῖνος ἦρχε 3 c
χρόνον, ἀλλ' οἰκουρῶν διετέλει καὶ σκεπτόμενος μετὰ
τῶν φίλων, ὅπως ἂν ἐξακέσαιτο τῆς βουλῆς καὶ τῶν
ἀρίστων τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργήν. Κουλλέωνι μὲν οὖν 4
κελεύοντι τὴν Ἰουλίαν ἀφεῖναι καὶ μεταβαλέσθαι πρὸς
τὴν σύγκλητον ἀπὸ τῆς Καίσαρος φιλίας, οὐ προσέσχε,
τοῖς δὲ Κικέρωνα καταγαγεῖν ἀξιοῦσιν, ἄνδρα καὶ Κλωδίῳ
πολεμιώτατον καὶ τῇ βουλῇ προσφιλέστατον, ἐπείσθη·
καὶ προαγαγὼν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δεόμενον σὺν χειρὶ 5 *a. 57*
πολλῇ, τραυμάτων ἐν ἀγορᾷ γενομένων καί τινων ἀναι-
ρεθέντων, ἐκράτησε τοῦ Κλωδίου. καὶ νόμῳ κατελθὼν 6
ὁ Κικέρων τήν τε βουλὴν εὐθὺς τῷ Πομπηίῳ διήλλαττε, d
342 Z[1] *καὶ τῷ σιτικῷ νόμῳ συνηγορῶν, τρόπῳ τινὶ πάλιν γῆς*
καὶ θαλάττης ὅσην ἐκέκτηντο Ῥωμαῖοι κύριον ἐποίει
Πομπήιον. ἐπ' αὐτῷ γὰρ ἐγίνοντο λιμένες, ἐμπόρια, 7
καρπῶν διαθέσεις, ἑνὶ λόγῳ, τὰ τῶν πλεόντων πράγματα,
τὰ τῶν γεωργούντων. Κλώδιος δ' ᾐτιᾶτο μὴ γεγράφθαι 8
τὸν νόμον διὰ τὴν σιτοδείαν, ἀλλ' ὅπως ὁ νόμος γραφείη
γεγονέναι τὴν σιτοδείαν, ὥσπερ ἐκ λιποθυμίας αὐτοῦ
241 S *μαραινομένην τὴν δύναμιν ἀρχῇ νέᾳ πάλιν ἀναζωπυροῦντος*
καὶ ἀναλαμβάνοντος. ἕτεροι δὲ τοῦ ὑπάτου Σπινθῆρος 9
ἀποφαίνουσι τοῦτο σόφισμα, κατακλείσαντος εἰς ἀρχὴν e
μείζονα Πομπήιον, ὅπως αὐτὸς ἐκπεμφθῇ Πτολεμαίῳ
τῷ βασιλεῖ βοηθῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Κανίδιος εἰσήνεγκε 10
δημαρχῶν νόμον, ἄνευ στρατιᾶς Πομπήιον ἔχοντα *a. 57*

17 Cic. Att. 4, 1, 6. 7 Liv. per. 104 Cass. Dio 39, 9. 54, 1, 3 || **21** Cic. ad. Qu. fr. 2, 3, 2 || **26** Cass. Dio 39, 16, 1. 2 Cic. ad Qu. fr. 2, 2, 3. 4, 5 ad fam. 1, 2

[**NZGL**] **3** *ἔχων* Herw. || **4** *δὲ*] *τε* Zie. || **8** *κουλεῶνι* **Z** Li. | *οὖν* om. **GL**[1] || **12** *πολεμικώτατον* **NZ** || **23** *σιτοδοσίαν* **NZ** | *λειποθυμίας*: em. Sint. || **25** *ἀναλαβόντος* **GL** || **29** *στρατιᾶς* **V**: *στρατείας*

ῥαβδούχους δύο διαλλάττειν Ἀλεξανδρεῦσι τὸν βασιλέα.
11 *καὶ Πομπήιος μὲν ἐδόκει τῷ νόμῳ μὴ δυσχεραίνειν,*
ἡ δὲ σύγκλητος ἐξέβαλεν, εὐπρεπῶς σκηψαμένη δεδιέναι
12 *περὶ τἀνδρός. ἦν δὲ γράμμασιν ἐντυχεῖν διερριμμένοις*
κατ' ἀγορὰν καὶ παρὰ τὸ βουλευτήριον, ὡς δὴ Πτολεμαίου
δεομένου Πομπήιον αὐτῷ στρατηγὸν ἀντὶ τοῦ Σπινθῆρος
13 *δοθῆναι. Τιμαγένης* (FGrH 88 F 9) *δὲ καὶ ἄλλως τὸν*
Πτολεμαῖον οὐκ οὔσης ἀνάγκης ἀπελθεῖν φησι καὶ
f *καταλιπεῖν Αἴγυπτον ὑπὸ Θεοφάνους πεισθέντα, πράτ-*
τοντος Πομπηίῳ χρηματισμοῦ καὶ στρατηγίας καινῆς
14 *ὑπόθεσιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐχ οὕτως ἡ Θεοφάνους μοχθη-*
ρία πιθανόν, ὡς ἄπιστον ἡ Πομπηίου ποιεῖ φύσις, οὐκ 343 Z[1]
ἔχουσα κακόηθες οὐδ' ἀνελεύθερον οὕτω τὸ φιλότιμον.
50. *Ἐπισταθεὶς δὲ τῇ περὶ τὸ σιτικὸν οἰκονομίᾳ καὶ*
πραγματείᾳ, πολλαχοῦ μὲν ἀπέστειλε πρεσβευτὰς καὶ
a.56 *φίλους, αὐτὸς δὲ πλεύσας εἰς Σικελίαν καὶ Σαρδόνα καὶ*
646 2 *Λιβύην, ἤθροισε σῖτον. ἀνάγεσθαι δὲ μέλλων, πνεύματος*
μεγάλου κατὰ θάλατταν ὄντος καὶ τῶν κυβερνητῶν
ὀκνούντων, πρῶτος ⟨αὐτὸς⟩ ἐμβὰς καὶ κελεύσας τὴν
ἄγκυραν αἴρειν ἀνεβόησε· „πλεῖν ἀνάγκη, ζῆν οὐκ
3 *ἀνάγκη.“ τοιαύτῃ δὲ τόλμῃ καὶ προθυμίᾳ χρώμενος μετὰ*
τύχης ἀγαθῆς, ἐνέπλησε σίτου τὰ ἐμπόρια καὶ πλοίων
τὴν θάλασσαν, ὥστε καὶ τοῖς ἐκτὸς ἀνθρώποις ἐπαρ-
κέσαι τὴν περιουσίαν ἐκείνης τῆς παρασκευῆς καὶ γε-
νέσθαι καθάπερ ἐκ πηγῆς ἄφθονον ἀπορροὴν εἰς πάντας.
51. *Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ μέγαν ἦραν οἱ Κελτικοὶ*
πόλεμοι Καίσαρα· καὶ δοκῶν πορρωτάτω τῆς Ῥώμης 242 S
b *ἀπεῖναι καὶ συνηρτῆσθαι Βέλγαις καὶ Σουήβοις καὶ*

14 c. 50 mor. 204c Zon. 10, 5 App. b. c. 2, 18, 67 Cass. Dio 39, 24, 1. 2 Cic. Att. 4, 1, 7 de dom. 17 ad fam. 1, 9, 9

[NZGL] **3** *σκεψαμένη*: em. Ald. || **4** *τοῦ ἀνδρὸς* **NZ** || **10** *χρηματισμοῦ* **N**: *χρηματισμοὺς* || **11** *μὲν οὖν οὐχ* **NZ** || **12** *πιθανόν*] *πεποίηκεν* **NP** *πεποίηκε πιθανὸν* **MVL**[2] | *ποιεῖ* om. **LV** exp. **M** || **15** *πολλαχοῖ* Sch. || **16** *Σαρδὼ* Zon. *Σαρδῶνα* **N** || **17** *ἤθροισε* Zon. (*ἀθροίσας* mor.): *ἤθροιζε* codd. || **19** *αὐτὸς* add. Zon. || **19.20** *καὶ τὴν ἄγκ. ἆραι κελεύσας* mor. || **20** *ζῆν δὲ* **Z** Zon. || **25** *ἐκ τῆς γῆς* **NZ**

*Βρεττανοῖς, ἐλάνθανεν ὑπὸ δεινότητος ἐν μέσῳ τῷ δήμῳ
καὶ τοῖς κυριωτάτοις πράγμασι καταπολιτευόμενος Πομ-
πήιον. αὐτὸς μὲν γὰρ ὡς σῶμα τὴν στρατιωτικὴν δύνα-* 2
*μιν περικείμενος, οὐκ ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀλλ' ὥσπερ
ἐν θήραις καὶ κυνηγεσίοις τοῖς πρὸς ἐκείνους ἀγῶσι
γυμνάζων, διεπόνει καὶ κατεσκεύαζεν ἄμαχον καὶ φοβε-
ράν· χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον καὶ τἆλλα λάφυρα καὶ τὸν* 3
344 Z[1] *ἄλλον πλοῦτον τὸν ἐκ πολέμων τοσούτων περιγινόμενον
εἰς τὴν Ῥώμην ἀποστέλλων, καὶ διαπειρῶν ταῖς δωρο-
δοκίαις καὶ συγχορηγῶν ἀγορανόμοις καὶ στρατηγοῖς καὶ
ὑπάτοις καὶ γυναιξὶν αὐτῶν, ᾠκειοῦτο πολλούς· ὥσθ'* 4 c
ὑπερβαλόντος αὐτοῦ τὰς Ἄλπεις καὶ διαχειμάζοντος ἐν a.57/56
*Λούκῃ, τῶν μὲν ἄλλων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἁμιλλω-
μένων καὶ φερομένων πολὺ πλῆθος γενέσθαι, συγκλητι-
κοὺς δὲ διακοσίους, ἐν οἷς καὶ Πομπήιος ἦν καὶ Κράσ-
σος, ἀνθυπάτων δὲ καὶ στρατηγῶν ἑκατὸν εἴκοσι ῥάβδους
ἐπὶ ταῖς Καίσαρος θύραις ὀφθῆναι. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους* 5
*ἅπαντας ἐμπλήσας ἐλπίδων καὶ χρημάτων ἀπέστελλε,
Κράσσῳ δὲ καὶ Πομπηίῳ πρὸς αὐτὸν ἐγένοντο συνθῆκαι,
μετιέναι μὲν ὑπατείαν ἐκείνους καὶ Καίσαρα συλλαμ-
βάνειν αὐτοῖς, πέμποντα τῶν στρατιωτῶν συχνοὺς ἐπὶ
τὴν ψῆφον, ἐπὰν δ' αἱρεθῶσι τάχιστα, πράττειν μὲν* d
*ἑαυτοῖς ἐπαρχιῶν καὶ στρατοπέδων ἡγεμονίας, Καίσαρι
δὲ τὰς οὔσας βεβαιοῦν εἰς ἄλλην πενταετίαν. ἐπὶ τούτοις* 6
*ἐξενεχθεῖσιν εἰς τοὺς πολλοὺς χαλεπῶς ἔφερον οἱ πρῶτοι·
καὶ Μαρκελλῖνος ἐν τῷ δήμῳ καταστὰς ἀμφοῖν ἐναντίον,*

11 Plut. Crass. 14, 6–15, 3 Cato min. 41, 1 Caes. 21, 3–6 App. 2, 17, 61–63 Cass. Dio 39, 27. 30, 1–2 Vell. 2, 46, 1. 2

[**NZGL**] **2** post *πράγμασι* desidero participium velut *περιφερόμενον* | *τὸν πομπήιον* **L** || **4** *περικείμενος* del. Herw. | *ἐπὶ*] *ἔτι* **NZ** || **6** *διετέλει* **NZ** || **7** *χρυσίον δὲ καὶ ἀργύριον* Vogel | *καὶ τἆλλα λάφυρα* del. Emp. || **8** *πολεμίων* **GL** | *περιγενόμενον* **G** || **10** *συγχωρῶν* **G** || **12** *ὑπερβάλοντος* (sic) **L** *ὑπερβάλλοντος* **GNZ** || **20** *μετεῖναι*: em. Mu. | *ὑπατείας*: em. Zie. cl. p. 308, 1 et Crass. 14, 7 Cat. min. 41, 1 || **24** *βεβαιούσας* **N** *βεβαιῶσαι* **Z** || **26** *ἐν τῇ βουλῇ* Crass. 15, 2

7 *ἠρώτησεν εἰ μετίασιν ὑπατείαν. καὶ τῶν πολλῶν ἀπο-*
κρίνασθαι κελευόντων, πρῶτος Πομπήιος εἶπεν, ὡς τάχα
μὲν ἂν μετέλθοι, τάχα δ' οὐκ ἂν μετέλθοι· Κράσσος δὲ
πολιτικώτερον· οὕτω γὰρ ἔφη πράξειν, ὁποτέρως ἂν 243 S
8 *οἴηται τῷ κοινῷ συνοίσειν. ἐπιφυομένου δὲ Πομπηίῳ*
e *Μαρκελλίνου καὶ σφοδρῶς λέγειν δοκοῦντος, ὁ Πομπήιος* 345 Z[1]
ἔφη πάντων ἀδικώτατον εἶναι τὸν Μαρκελλῖνον, ὃς χάριν
οὐκ ἔχει, λόγιος μὲν ἐξ ἀφώνου δι' αὐτόν, ἐμετικὸς δ' ἐκ
πεινατικοῦ γενόμενος.

52. *Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν ἄλλων ἀποστάντων τοῦ παραγ-*
γέλλειν ὑπατείαν, Λεύκιον Δομίτιον Κάτων ἔπεισε καὶ
παρεθάρρυνε μὴ ἀπειπεῖν· οὐ γὰρ ὑπὲρ ἀρχῆς, ἀλλ' ὑπὲρ
2 *ἐλευθερίας εἶναι τὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς τυράννους. οἱ δὲ περὶ*
τὸν Πομπήιον φοβηθέντες τὸν τόνον τοῦ Κάτωνος, μὴ τὴν
βουλὴν ἔχων ἅπασαν, ἀποσπάσῃ καὶ μεταβάλῃ τοῦ δήμου
τὸ ὑγιαῖνον, οὐκ εἴασαν εἰς ἀγορὰν κατελθεῖν τὸν Δο-
f *μίτιον, ἀλλ' ἐπιπέμψαντες ἐνόπλους ἄνδρας, ἀπέκτειναν*
μὲν τὸν προηγούμενον λυχνοφόρον, ἐτρέψαντο δὲ τοὺς
ἄλλους· ἔσχατος δὲ Κάτων ἀνεχώρησε, τρωθεὶς τὸν δε-
3 *ξιὸν πῆχυν ἀμυνόμενος πρὸ τοῦ Δομιτίου. τοιαύτῃ δ'*
a.55 *ὁδῷ παρελθόντες ἐπὶ τὴν ἀρχήν, οὐδὲ τἆλλα κοσμιώτε-*
ρον ἔπραττον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸν Κάτωνα τοῦ δήμου
στρατηγὸν αἱρουμένου καὶ τὴν ψῆφον ἐπιφέροντος, Πομ-
πήιος ἔλυσε τὴν ἐκκλησίαν οἰωνοὺς αἰτιώμενος, ἀντὶ δὲ
Κάτωνος Βατίνιον ἀνηγόρευσαν, ἀργυρίῳ τὰς φυλὰς

5 mor. 204c || **10** Cato min. 41, 2–42, 1 Crass. 15, 3–6 App. b. c. 2, 17, 64 Cass. Dio 39, 31 Caes. b. G. 4, 1, 1 Vell. 2, 46, 1 Eutrop. 6, 18, 1 Oros. 6, 13, 1 || **21** Cato min. 42, 4–6 Cass. Dio 39, 32, 1 Liv. per. 105 Val. Max. 7, 5, 6 Cic. fam. 1, 9, 19 Vat. 39 Quintil. 6, 1, 13. 9, 2, 25

[**NZGL**] **1** *καὶ*] *ὁ καὶ* **GL** || **2.3** *τυχὸν μὲν μετιέναι, τυχὸν δὲ μὴ μετιέναι* Crass. 15, 2, ubi et plura || **3** *ἂν*[1] Sch.: *δὴ* || **9** *πειρατικοῦ* **NZ** || **11** inter *δομίτιος* et *δομέτιος* vacillant libri; semper fere *δομίτιος* **N** || **15** *μεταβάλλῃ* **G** || **18** *μὲν τὸν* Xy. cl. Crass. 15, 6: *μέλιτον* **GLN** *μελίτιον* **Z** || **24.25** *ἀντὶ δὲ Κάτωνος* Sint. cl. Cat. min. 42, 5: *ἀντίαν δὲ καὶ* **GZ** *αἰτίαν δὲ καὶ* **NL**

διαφθείραντες. ἔπειτα νόμους διὰ Τρεβωνίου δημαρ- 4
χοῦντος εἰσέφερον, Καίσαρι μὲν ὥσπερ ὡμολόγητο δευ- 647
346 Z^1 τέραν ἐπιμετροῦντας πενταετίαν, Κράσσῳ δὲ Συρίαν καὶ
τὴν ἐπὶ Πάρθους στρατείαν διδόντας, αὐτῷ δὲ Πομπηίῳ
Λιβύην ἅπασαν καὶ Ἰβηρίαν ἑκατέραν καὶ τέσσαρα
τάγματα στρατιωτῶν, ὧν ἐπέχρησε δύο Καίσαρι δεηθέντι
πρὸς τὸν ἐν Γαλατίᾳ πόλεμον. ἀλλὰ Κράσσος μὲν ἐξῆλ- 5 a.54
θεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἀπαλλαγεὶς τῆς ὑπατείας, Πομ-
πήιος δὲ τὸ θέατρον ἀναδείξας, ἀγῶνας ἦγε γυμνικοὺς a.55
244 S καὶ μουσικοὺς ἐπὶ τῇ καθιερώσει καὶ θηρῶν ἁμίλλας, ἐν
οἷς πεντακόσιοι λέοντες ἀνῃρέθησαν, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν
ἐλεφαντομαχίαν ἐκπληκτικώτατον θέαμα παρέσχεν.

53. Ἐπὶ τούτοις δὲ θαυμασθεὶς καὶ ἀγαπηθείς, αὖθις b
οὐκ ἐλάττονα φθόνον ἔσχεν, ὅτι πρεσβευταῖς φίλοις
παραδοὺς τὰ στρατεύματα καὶ τὰς ἐπαρχίας, αὐτὸς
ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἰταλίαν ἡβητηρίοις μετιὼν ἄλλοτ' ἀλ-
λαχόσε μετὰ τῆς γυναικὸς διῆγεν, εἴτ' ἐρῶν αὐτῆς, εἴτ'
ἐρῶσαν οὐχ ὑπομένων ἀπολιπεῖν· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο
λέγεται. καὶ περιβόητον ἦν τῆς κόρης τὸ φίλανδρον, οὐ 2
καθ' ὥραν ποθούσης τὸν Πομπήιον, ἀλλ' αἴτιον ἔοικεν
ἥ τε σωφροσύνη τοῦ ἀνδρὸς εἶναι, μόνην γινώσκοντος
τὴν γεγαμημένην, ἥ τε σεμνότης, οὐκ ἄκρατον ἀλλ' εὔ-
χαριν ἔχουσα τὴν ὁμιλίαν καὶ μάλιστα γυναικῶν ἀγωγόν,
εἰ δεῖ μηδὲ Φλώραν ἁλῶναι τὴν ἑταίραν ψευδομαρτυριῶν. c
347 Z^1 ἐν δ' οὖν ἀγορανομικοῖς ἀρχαιρεσίοις εἰς χεῖράς τινων 3

1 Cato min. 43 Crass. 15, 7 Caes. 28, 7. 36, 1 App. b. c. 2, 18, 65 Cass. Dio 39, 33–36 Cic. Att. 4, 9, 1 Liv. per. 105 Vell. 2, 46, 2. 48, 1 de vir. ill. 77, 8 || **9** Cass. Dio 39, 38, 1–3 Cic. fam. 7, 1 Pison. 65 off. 2, 57 Val. Max. 4, 4, 6 Sen. dial. 10, 13, 6 Plin. 7, 158. 8, 20. 21. 53. 64. 70. 71. 84 Solin. 30, 21 Chron. Pasch. 1, 352 Dind. CIL I^2 324 || **14** Caes. 36, 1 Cato min. 45, 4 sqq. Crass. 16, 1 App. b. c. 2, 18, 65 Cass. Dio 39, 39, 4 Caes. b. G. 6, 1, 2 b. c. 1, 85, 8 Cic. fam. 6, 6, 5. 7, 5, 1 Vell. 2, 48, 1. 50, 4 || **25** App. b. c. 2, 17, 64 Cass. Dio 39, 32, 2 Val. Max. 4, 6, 4

[**NZGL**] **2** *καίσαρος* **NZ** || **3** *ἐπιμετροῦντος* **Z** || **4** *διδόντες* vel *διδόντος* **Z** || **6** *ἔχρησε* Cob. || **13** *θαυμαστωθεὶς*: em. Cob. (cf. Pericl. 28, 4) || **17** *τῆς* om. **NZ** || **18** *καὶ γὰρ τοῦτο* **NZ** || **19** *οὐ*] *τὸ* **NZ**L^2 || **22** *ἄκριτον* **L** || **25** *δ' οὖν*] *γοῦν* Sch.

ἐλθόντων, καὶ φονευθέντων περὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγων,
4 ἀναπλησθεὶς αἵματος ἤλλαξε τὰ ἱμάτια. πολλοῦ δὲ
θορύβου καὶ δρόμου πρὸς τὴν οἰκίαν γενομένου τῶν
κομιζόντων τὰ ἱμάτια θεραπόντων, ἔτυχε μὲν ἡ κόρη
κύουσα· θεασαμένη δὲ καθῃμαγμένην τὴν τήβεννον,
ἐξέλιπε καὶ μόλις ἀνήνεγκεν, ἐκ δὲ τῆς ταραχῆς ἐκείνης
5 καὶ τοῦ πάθους ἀπήμβλωσεν. ὅθεν οὐδ᾽ οἱ μάλιστα μεμ-
φόμενοι τὴν πρὸς Καίσαρα Πομπηίου φιλίαν ᾐτιῶντο
d τὸν ἔρωτα τῆς γυναικός. αὖθις μέντοι κυήσασα, καὶ
a.54 τεκοῦσα θῆλυ παιδίον, ἐκ τῶν ὠδίνων ἐτελεύτησε, καὶ
6 τὸ παιδίον οὐ πολλὰς ἡμέρας ἐπέζησε. παρεσκευασμένου
δὲ τοῦ Πομπηίου τὸ σῶμα θάπτειν ἐν Ἀλβανῷ, βιασά-
μενος ὁ δῆμος εἰς τὸ Ἄρειον πεδίον κατήνεγκεν, οἴκτῳ
τῆς κόρης μᾶλλον ἢ Πομπηίῳ καὶ Καίσαρι χαριζόμενος.
αὐτῶν δ᾽ ἐκείνων μεῖζον ἐδόκει μέρος ἀπόντι Καίσαρι
7 νέμειν ὁ δῆμος ἢ Πομπηίῳ παρόντι τῆς τιμῆς. εὐθὺς γὰρ 245 S
ἐκύμαινεν ἡ πόλις, καὶ πάντα τὰ πράγματα σάλον εἶχε
καὶ λόγους διαστατικούς, ὡς ἡ πρότερον παρακαλύπτουσα
μᾶλλον ἢ κατείργουσα τῶν ἀνδρῶν τὴν φιλαρχίαν οἰκειότης
e 8 ἀνῄρηται. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ καὶ Κράσσος ἐν Πάρθοις
ἀπολωλὼς ἠγγέλλετο, καὶ τοῦτο κώλυμ᾽ ὂν μέγα τοῦ
συμπεσεῖν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐκποδὼν ἐγεγόνει·
δεδιότες γὰρ ἐκεῖνον ἀμφότεροι, τοῖς πρὸς ἀλλήλους
9 ἁμῶς γέ πως ἐνέμενον δικαίοις. ἐπεὶ δ᾽ ἀνεῖλεν ἡ τύχη 348 Z[1]
τὸν ἔφεδρον τοῦ ἀγῶνος, εὐθὺς ἦν εἰπεῖν τὸ κωμικόν
(CAF III 484 Kock), ὡς ἄτερος πρὸς τὸν ἕτερον

9 Caes. 23, 5 App. b. c. 2, 19, 68 Cass. Dio 39, 64 Cic. fam. 7, 9, 1 ad Qu. fr. 3, 1, 17. 24 Liv. per. 106 Vell. 2, 47, 2 Flor. 2, 13, 13 Lucan. 5, 474. 9, 1049 Sen. dial. 6, 14, 3 Tac. ann. 3, 6, 2 Suet. Caes. 26, 1 Serv. Aen. 6, 831 || **12** Caes. 23, 7 Cass. Dio 39, 64 Liv. per. 106 Suet. Caes. 84, 1 || **16** cf. ad **9** et Cass. Dio 40, 44, 3 Lucan. 1, 111sqq. August. civ. dei 3, 13

[NZGL] **5** *καθιεμένην* NZ | *τήβενναν* NZ || **8** *τοῦ πομπηΐου* L || **13** *ἀνήνεγκεν* G || **18** *διστακτικοὺς* Ma. || **20** *καὶ* om. Z || **21** ⟨*καὶ δὴ*⟩ *καὶ* Zie. | *καὶ οὗτος κ. ὢν* Anon., et *ὢν* est in N

ὑπαλείφεται τὼ χεῖρέ θ' ὑποκονίεται.

οὕτως ἡ τύχη μικρόν ἐστι πρὸς τὴν φύσιν· οὐ γὰρ ἀπο- 10 πίμπλησιν αὐτῆς τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπου τοσοῦτον βάθος ἡγεμονίας καὶ μέγεθος εὐρυχωρίας δυοῖν ἀνδροῖν οὐκ †ἐπέσχεν, ἀλλ' ἀκούοντες καὶ ἀναγινώσκοντες, ὅτι f „τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται" τοῖς θεοῖς, „ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς" (Il. 15, 189), ἑαυτοῖς οὐκ ἐνόμιζον ἀρκεῖν δυσὶν οὖσι τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν.

54. Καίτοι Πομπήιος εἶπέ ποτε δημηγορῶν (fr. 18 Malc.), ὅτι πᾶσαν ἀρχὴν λάβοι πρότερον ἢ προσεδόκησε, καὶ κατάθοιτο θᾶττον ἢ προσεδοκήθη· καὶ νὴ Δία μαρτυρούσας εἶχεν 648 ἀεὶ τὰς διαλύσεις τῶν στρατοπέδων. τότε δὲ τὸν Καίσαρα 2 δοκῶν οὐ προήσεσθαι τὴν δύναμιν, ἐζήτει ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς ὀχυρὸς εἶναι πρὸς αὐτόν, ἄλλο δ' οὐδὲν ἐνεωτέριζεν, οὐδ' ἐβούλετο δοκεῖν ἀπιστεῖν, ἀλλ' ὑπερορᾶν μᾶλλον καὶ καταφρονεῖν.

Ἐπεὶ δὲ τὰς ἀρχὰς οὐ κατὰ γνώμην ἑώρα βραβευομένας, δεκαζομένων τῶν πολιτῶν, ἀναρχίαν ἐν τῇ πόλει περιεῖδε γενομένην· καὶ λόγος εὐθὺς ἐχώρει πολὺς ὑπὲρ δικτάτορος, ὃν πρῶτος εἰς μέσον ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησε a. 54 Λουκίλλιος ὁ δήμαρχος, τῷ δήμῳ παραινῶν ἑλέσθαι 246 S δικτάτορα Πομπήιον. ἐπιλαβομένου δὲ Κάτωνος, οὗτος 4 b μὲν ἐκινδύνευσε τὴν δημαρχίαν ἀποβαλεῖν, ὑπὲρ δὲ Πομπηίου πολλοὶ τῶν φίλων ἀπελογοῦντο παριόντες, 349 Z[1] ὡς οὐ δεομένου τῆς ἀρχῆς ἐκείνης οὐδὲ βουλομένου. Κάτωνος δὲ Πομπήιον ἐπαινέσαντος καὶ προτρεψαμένου 5 τῆς εὐκοσμίας ἐπιμεληθῆναι, τότε μὲν αἰδεσθεὶς ἐπεμελήθη, καὶ κατεστάθησαν ὕπατοι Δομίτιος καὶ Μεσσάλας· a. 53

9 mor. 204d || **18** Cic. ad Qu. fr. 2, 14 (13), 5. 3, 6 (8), 4. 7 (9), 3 || **26** App. b. c. 2, 19, 71 Cass. Dio 40, 45. 46

[**NZGL**] **1** ὑποκρίνεται **G** || **2** ἀποπίπλησιν **L**[1] || **5** ἐπήρκεσεν vel ἀπέχρησεν Cor.; an excidit velut φιλαρχίαν? cf. Zie. l. c. 48 || **9** ποτε Sol.: τότε || **10** ἀρχὴν καὶ ἔλαβε θᾶσσον mor. || **17** οὐ om. **NZ** || **20** δικτάτωρος **L** || **28** μεσάλλας, sed s. s. σ **N** μεσάλας **G**

ὕστερον δὲ πάλιν ἀναρχίας γινομένης, καὶ πλειόνων ἤδη
τὸν περὶ τοῦ δικτάτορος λόγον ἐγειρόντων ἰταμώτερον,
φοβηθέντες οἱ περὶ Κάτωνα μὴ βιασθῶσιν, ἔγνωσαν
ἀρχήν τινα τῷ Πομπηίῳ προέμενοι νόμιμον, ἀποτρέψαι
c 6 *τῆς ἀκράτου καὶ τυραννικῆς ἐκείνης. καὶ Βύβλος ἐχθρὸς*
ὢν Πομπηίῳ πρῶτος ἀπεφήνατο γνώμην ἐν συγκλήτῳ,
μόνον ἑλέσθαι Πομπήιον ὕπατον· ἢ γὰρ ἀπαλλαγήσεσθαι
τῆς παρούσης τὴν πόλιν ἀκοσμίας, ἢ δουλεύσειν τῷ
7 *κρατίστῳ. φανέντος δὲ παραδόξου τοῦ λόγου διὰ τὸν*
εἰπόντα, Κάτων ἀναστὰς καὶ παρασχὼν δόκησιν ὡς
ἀντιλέξοι, γενομένης σιωπῆς εἶπε τὴν προκειμένην γνώ-
μην αὐτὸς μὲν οὐκ ἂν εἰσενεγκεῖν, εἰσενηνεγμένῃ δ' ὑφ'
ἑτέρου πείθεσθαι κελεύειν, πᾶσαν μὲν ἀρχὴν μᾶλλον
αἱρούμενος ἀναρχίας, Πομπηίου δὲ μηδένα βέλτιον ἄρξειν
8 *ἐν ταραχαῖς τηλικαύταις νομίζων. δεξαμένης δὲ τῆς*
d *βουλῆς καὶ ψηφισαμένης ὅπως ὕπατος αἱρεθεὶς ὁ Πομ-*
πήιος ἄρχοι μόνος, εἰ δ' αὐτὸς συνάρχοντος δεηθείη, μὴ
a. 52 *θᾶττον δυοῖν μηνοῖν δοκιμάσας ἕλοιτο, κατασταθεὶς*
οὕτως καὶ ἀποδειχθεὶς διὰ Σουλπικίου μεσοβασιλέως
ὕπατος, ἠσπάζετο φιλοφρόνως τὸν Κάτωνα, πολλὴν ὁμο-
λογῶν χάριν ἔχειν, καὶ παρακαλῶν γίνεσθαι σύμβουλον 350 Z[1]
9 *ἰδίᾳ τῆς ἀρχῆς. Κάτων δὲ χάριν μὲν ἔχειν αὐτῷ τὸν*
Πομπήιον οὐκ ἠξίου· δι' ἐκεῖνον γὰρ ὧν εἶπεν οὐδὲν
εἰπεῖν, διὰ δὲ τὴν πόλιν· ἔσεσθαι δὲ σύμβουλος ἰδίᾳ 24
παρακαλούμενος, ἐὰν δὲ μὴ παρακαλῆται, δημοσίᾳ φρά- 247 S
σειν τὸ φαινόμενον. τοιοῦτος μὲν οὖν ⟨ὁ⟩ Κάτων ἐν
πᾶσι.

1 Quintil. 9, 3, 95 || 3 Cato min. 47. 48 Caes. 28, 7 App. b. c. 2, 23, 84 Cass. Dio 40, 50, 4sqq. Cic. Phil. 1, 18 Att. 7, 1, 4. 8, 3, 3 Ascon. in Mil. p. 31 K.-S. Liv. per. 107 Vell. 2, 47, 3 Val. Max. 6, 2, 11. 8, 15, 8 Plin. 15, 3. 33, 14. 34, 139 Tac. ann. 3, 28, 1 Suet. Caes. 26, 1

[**NZGL**] **2** *τὸν*] *τῶν* **NGL** || **7** *Πομπήιον μόνον ἑλέσθαι ὕπατον*: trp. Zie. cl. Cat. 47, 4 || **12** *αὐτὸς — ἂν*] *οὐκ αὐτὸς* **N** *οὐκ αὐτὸς μὲν* **Z** | *εἰσενηνεγμένῃ* **C**: *εἰσενηνεγμένην* cet. || **13** *ἑτέρων* **Z** || **17** *δ'*] *δὲ καὶ* **NZ** || **21–22** *καὶ — ἔχειν* om. **L**[1] || **25** *φράζειν*: em. Steph. (*ἐρεῖν* Cat. 48, 2) || **26** *ὁ* add. Zie.

55. *Πομπήιος δὲ παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν ἔγημε Κορ-* a. 52 e
νηλίαν θυγατέρα Μετέλλου Σκιπίωνος, οὐ παρθένον, ἀλλὰ
χήραν ἀπολελειμμένην νεωστὶ Ποπλίου τοῦ Κράσσου
παιδός, ᾧ συνῴκησεν ἐκ παρθενίας, ἐν Πάρθοις τεθνη-
κότος. ἐνῆν δὲ τῇ κόρῃ πολλὰ φίλτρα δίχα τῶν ἀφ' ὥρας· 2
καὶ γὰρ περὶ γράμματα καλῶς ἤσκητο καὶ περὶ λύραν
καὶ γεωμετρίαν, καὶ λόγων φιλοσόφων εἴθιστο χρησίμως
ἀκούειν. καὶ προσῆν τούτοις ἦθος ἀηδίας καὶ περιεργίας 3
καθαρόν, ἃ δὴ νέαις προστρίβεται γυναιξὶ τὰ τοιαῦτα
μαθήματα· πατὴρ δὲ καὶ γένους ἕνεκα καὶ δόξης ἄμεμπτος. f
ἀλλ' ὅμως τοῦ γάμου τοῖς μὲν οὐκ ἤρεσκε τὸ μὴ καθ' 4
ἡλικίαν· υἱῷ γὰρ αὐτοῦ συνοικεῖν ὥραν εἶχεν ἡ Κορνηλία
μᾶλλον· οἱ δὲ κομψότεροι τὸ τῆς πόλεως ἡγοῦντο παρεω-
ρακέναι τὸν Πομπήιον, ἐν τύχαις οὔσης ὧν ἐκεῖνον ἰατρὸν
ᾕρηται καὶ μόνῳ παραδέδωκεν αὐτήν· ὁ δὲ στεφανοῦται 5
καὶ θύει γάμους, αὐτὴν τὴν ὑπατείαν ὀφείλων ἡγεῖσθαι
συμφοράν, οὐκ ἂν οὕτω παρανόμως δοθεῖσαν εὐτυχούσης **649**
τῆς πατρίδος. ἐπεὶ δὲ ταῖς δίκαις τῶν δωροδοκιῶν καὶ 6
351 Z¹ *δεκασμῶν ἐπιστάς, καὶ νόμους γράψας καθ' οὓς αἱ κρίσεις*
ἐγίνοντο, τὰ μὲν ἄλλα σεμνῶς ἐβράβευε καὶ καθαρῶς,
ἀσφάλειαν ἅμα καὶ κόσμον καὶ ἡσυχίαν αὐτοῦ προσκαθη-
μένου μεθ' ὅπλων τοῖς δικαστηρίοις παρέχων, Σκιπίωνος 7
δὲ τοῦ πενθεροῦ κρινομένου, μεταπεμψάμενος οἴκαδε τοὺς
ἑξήκοντα καὶ [τοὺς] τριακοσίους δικαστὰς ἐνέτυχε
βοηθεῖν, ὁ δὲ κατήγορος ἀπέστη τῆς δίκης, ἰδὼν τὸν
Σκιπίωνα προπεμπόμενον ἐξ ἀγορᾶς ὑπὸ τῶν δικαστῶν,
πάλιν οὖν ἤκουε κακῶς, ἔτι δὲ μᾶλλον ὅτε λύσας νόμῳ 8 b

1 Cass. Dio 40, 51, 3 Lucan. 3, 21 sqq. Zon. 10, 9 || **18** Cato min. 48, 3. 4 App. b. c. 2, 23, 87–24, 93 Cass. Dio 40, 52–55 Cic. Mil. 15. 31. 70 Phil. 1, 18 Att. 10, 4, 8 Ascon. Mil. p. 31 K.-S. Liv. per. 107 Vell. 2, 47, 3 Tac. ann. 3, 28, 1 || **22** Cato min. 48, 5 App. b. c. 2, 24, 93. 94 Cass. Dio 40, 51, 2. 53, 2 Val. Max. 9, 5, 3 Tac. ann. 3, 28, 1 || **27** Cato min. 48, 6 Cass. Dio 40, 55, 1–3 Val. Max. 6, 2, 5

[**NZGL**] **2** *σκηπίωνος* **GLZ** et sic constanter || **13** *μᾶλλον*] *μόνον* **NZ** || **18** *ἐπεὶ*] *ἔπειτα* Cor., cf. **27** || **21** *προκαθημένου* **NZ** || **22** *μεθ' ὅπλων* om. **L¹** || **24** *καὶ* **F**: *καὶ τοὺς* cet. || **27** *οὖν* del. Li. | *ὅτι*: em. Zie.

a.52 τοὺς γινομένους περὶ τῶν κρινομένων ἐπαίνους, αὐτὸς
9 εἰσῆλθε Πλάγκον ἐπαινεσόμενος. καὶ Κάτων (ἔτυχε γὰρ 248 S
κρίνων) ἐπισχόμενος τὰ ὦτα ταῖς χερσίν, οὐκ ἔφη καλῶς
ἔχειν αὐτῷ παρὰ τὸν νόμον ἀκούειν τῶν ἐπαίνων. ὅθεν ὁ
μὲν Κάτων ἀπεβλήθη πρὸ τοῦ φέρειν τὴν ψῆφον, ἑάλω δὲ
10 ταῖς ἄλλαις ὁ Πλάγκος σὺν αἰσχύνῃ τοῦ Πομπηίου. καὶ
γὰρ ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις Ὑψαῖος ἀνὴρ ὑπατικὸς
δίκην φεύγων, καὶ παραφυλάξας τὸν Πομπήιον ἐπὶ
δεῖπνον ἀπιόντα λελουμένον, ἱκέτευε τῶν γονάτων λα-
βόμενος. ὁ δὲ παρῆλθεν, ὑπεροπτικῶς εἰπὼν διαφθείρειν
11 τὸ δεῖπνον αὐτόν, ἄλλο δὲ μηδὲν περαίνειν. οὕτως οὖν
c ἄνισος εἶναι δοκῶν αἰτίας εἶχε. τὰ δ' ἄλλα καλῶς ἅπαντα
κατέστησεν εἰς τάξιν, καὶ προσείλετο συνάρχοντα τὸν
πενθερὸν εἰς τοὺς ὑπολοίπους πέντε μῆνας.
12 Ἐψηφίσθη δ' αὐτῷ τὰς ἐπαρχίας ἔχειν εἰς ἄλλην τε-
τραετίαν, καὶ χίλια τάλαντα λαμβάνειν καθ' ἕκαστον 352 Z[1]
ἐνιαυτόν, ἀφ' ὧν θρέψει καὶ διοικήσει τὸ στρατιωτικόν.
56. Οἱ δὲ Καίσαρος φίλοι ταύτην ἀρχὴν λαβόντες,
ἠξίουν τινὰ γενέσθαι καὶ Καίσαρος λόγον, ἀγωνιζομένου
τοσούτους ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας· ἢ γὰρ ὑπατείας
ἄξιον εἶναι τυχεῖν ἑτέρας, ἢ προσλαβεῖν τῇ στρατείᾳ
χρόνον, ἐν ᾧ τῶν πεπονημένων οὐκ ἄλλος ἐπελθὼν
d ἀφαιρήσεται τὴν δόξαν, ἀλλ' αὐτὸς ἄρξει καὶ τιμήσεται
2 καθ' ἡσυχίαν ὁ κατεργασάμενος. οὔσης δὲ περὶ τούτων
ἁμίλλης, ὡς δὴ παραιτούμενος ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος ἐπ'
εὐνοίᾳ τὸν φθόνον ὁ Πομπήιος ἔφη γράμματα Καίσαρος
ἔχειν, βουλομένου λαβεῖν διάδοχον καὶ παύσασθαι τῆς

7 App. b. c. 2, 24, 90 Cass. Dio 40, 53, 1 Val. Max. 9, 5, 3 || 12 App. b. c. 2, 25, 95 Cass. Dio 40, 51, 2 || 15 Caes. 28, 8 App. b. c. 2, 24, 92 Cass. Dio 40, 44, 2. 56, 2 || 18 Caes. 29, 1 App. b. c. 2, 25, 96. 97 Cass. Dio 40, 51, 2. 56 Suet. Caes. 26, 1

[NZGL] 2 *Πλάγκον* Ald.: *πλάκκον* et 6 || 5 *ἀπελύθη* Z || 11 *τὸ*] *τὸν* NZ | *αὐτοῦ* GL || 13 *προείλετο* LZ || 20 *ὑπὲρ*] *περὶ* NZ | *ἡγεμονίας*] *ἐλευθερίας* GL[1] || 21 *στρατηγίᾳ* Sch. || 22 *ἐφ' ᾧ* Anon. | *ἐλθὼν* NZ

στρατείας· ὑπατείας μέντοι καὶ μὴ παρόντι καλῶς ἔχειν
αἴτησιν αὐτῷ δοθῆναι. πρὸς ταῦτ' ἐνισταμένων τῶν περὶ 3
Κάτωνα, καὶ κελευόντων ἰδιώτην γενόμενον καὶ τὰ ὅπλα
4 *καταθέμενον εὑρίσκεσθαί τι παρὰ τῶν πολιτῶν ἀγαθόν,*
249 S *οὐκ ἐξερίσας, ἀλλ' οἷον ἡττηθεὶς ὁ Πομπήιος ὕποπτος ἦν*
μᾶλλον ὧν ἐφρόνει περὶ Καίσαρος. ἔπεμψε δὲ καὶ τὰς a. 50 4 e
δυνάμεις ἀπαιτῶν ἃς ἔχρησεν αὐτῷ, τὰ Παρθικὰ ποιού-
μενος πρόφασιν. ὁ δὲ καίπερ εἰδὼς ἐφ' οἷς ἀπῃτεῖτο τοὺς
στρατιώτας, ἀπέπεμψε καλῶς δωρησάμενος.

57. *Ἐκ τούτου δὲ Πομπήιος ἐν Νεαπόλει νοσήσας*
ἐπισφαλῶς, ἀνέρρωσε. Πραξαγόρου δὲ πείσαντος τοὺς
Νεαπολίτας, ἔθυσαν ὑπὲρ αὐτοῦ σωτήρια. μιμουμένων 2
353 Z¹ *δὲ τούτους τῶν προσοίκων, καὶ τοῦ πράγματος οὕτω*
περιιόντος τὴν Ἰταλίαν, πᾶσα καὶ μικρὰ καὶ μεγάλη πό-
λις ἐφ' ἡμέρας πολλὰς ἑώρταζε. τοὺς δ' ἀπαντῶντας 3
πανταχόθεν οὐδεὶς ἐχώρει τόπος, ἀλλ' ὁδοί τε κατε- f
πίμπλαντο καὶ κῶμαι καὶ λιμένες εὐωχουμένων καὶ θυ-
όντων. πολλοὶ δὲ καὶ στεφανηφοροῦντες ὑπὸ λαμπάδων 4
ἐδέχοντο καὶ παρέπεμπον ἀνθοβολούμενον, ὥστε τὴν
κομιδὴν αὐτοῦ καὶ πορείαν θέαμα κάλλιστον εἶναι καὶ
λαμπρότατον. οὐδενὸς μέντοι τοῦτο λέγεται τῶν ἀπερ- 5
γασαμένων τὸν πόλεμον αἰτίων ἔλαττον γενέσθαι. φρό-
νημα γὰρ εἰσῆλθεν ὑπεραῖρον ἅμα τῷ μεγέθει τῆς χαρᾶς
τοὺς ἀπὸ τῶν πραγμάτων λογισμούς· καὶ τὴν εἰς ἀσφα- 650 6
λὲς ἀεὶ τὰ εὐτυχήματα καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ θεμένην
εὐλάβειαν προέμενος, εἰς ἄκρατον ἐξέπεσε θράσος καὶ
περιφρόνησιν τῆς Καίσαρος δυνάμεως, ὡς οὔθ' ὅπλων
ἐπ' αὐτὸν οὔτε τινὸς ἐργώδους πραγματείας δεησόμενος,
ἀλλὰ πολὺ ῥᾷον καθαιρήσων ἢ πρότερον ηὔξησε τὸν

6 Caes. 29, 4 App. b. c. 2, 29, 115 Caes. b. G. 8, 55, 1 b. c. 1, 4, 5 || **10** App. b. c. 2, 28, 107 Cass. Dio 41, 6, 3 Cic. Tusc. 1, 86 Att. 8, 16, 1. 9, 5, 3 fam. 8, 13, 2 Vell. 2, 48, 2 Iuv. 10, 283 c. schol.

[NZGL] **9** *ἔπεμψε* NZ || **11** *ἀνερρώσθη* Dindorf *ἐρραΐσεν* Cob. *ἀνερράϊσεν* Hense, cf. mor. 182b || **14** *πᾶσα* Ma.: *πᾶσαν* || **19** *ἀνθοβολούμενοι* NZ || **22** *αἰτιῶν*: em. Sch. || **29** *ῥάδιον*: em. Rei.

7 *ἄνδρα. πρὸς δὲ τούτοις Ἄππιος ἀφίκετο, κομίζων ἐκ*
a.50 *Γαλατίας ἣν ἔχρησε Πομπήιος Καίσαρι στρατιάν· καὶ*
πολλὰ μὲν ἐξεφλαύριζε τὰς ἐκεῖ πράξεις, καὶ λόγους
ἐξέφερε βλασφήμους περὶ Καίσαρος, αὐτὸν δὲ Πομπήιον
ἀπείρως ἔχειν ἔλεγε τῆς αὑτοῦ δυνάμεως καὶ δόξης,
b *ἑτέροις ὅπλοις πρὸς Καίσαρα φραγνύμενον, ὃν αὐτοῖς*
κατεργάσεται τοῖς ἐκείνου στρατεύμασιν, ὅταν πρῶτον 250 S
ὀφθῇ· τοσοῦτον καὶ μίσους πρὸς Καίσαρα καὶ πόθου
8 *πρὸς Πομπήιον ἐνυπάρχειν αὐτοῖς. οὕτω δ' οὖν ὁ Πομ-*
πήιος ἐπήρθη, καὶ τοιαύτης καὶ τοσαύτης ὀλιγωρίας διὰ
τὸ θαρρεῖν ἐγένετο μεστός, ὥστε καὶ τῶν δεδιότων τὸν 354 Z[1]
πόλεμον κατεγέλα, καὶ τοὺς λέγοντας, ἂν ἐλαύνῃ Καῖσαρ
ἐπὶ τὴν πόλιν, οὐχ ὁρᾶν δυνάμεις αἷς αὐτὸν ἀμυνοῦνται,
μειδιῶν καὶ τῷ προσώπῳ διακεχυμένος ἀμελεῖν ἐκέλευσεν·
9 *„ὅπου γὰρ ἄν“ ἔφη „τῆς Ἰταλίας ἐγὼ κρούσω τῷ ποδὶ*
c *τὴν γῆν, ἀναδύσονται καὶ πεζικαὶ καὶ ἱππικαὶ δυνάμεις.“*

58. *Ἤδη δὲ καὶ Καῖσαρ ἐπεφύετο τοῖς πράγμασιν*
ἐρρωμενέστερον, αὐτὸς μὲν οὐκέτι μακρὰν τῆς Ἰταλίας
ἀπαίρων, εἰς δὲ τὴν πόλιν ἀεὶ τοὺς στρατιώτας ἀποστέλ-
λων ἀρχαιρεσιάσοντας, χρήμασι δὲ πολλοὺς ὑποικουρῶν
2 *καὶ διαφθείρων ἄρχοντας· ὧν καὶ Παῦλος ἦν ὁ ὕπατος,*
ἐπὶ χιλίοις καὶ πεντακοσίοις ταλάντοις μεταβαλόμενος,
καὶ Κουρίων ὁ δήμαρχος, ἀμηχάνων πλήθει δανείων
ἐλευθερωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ Μᾶρκος Ἀντώνιος, διὰ
3 *φιλίαν Κουρίωνος ὧν ὠφελεῖτο μετέχων. ἐλέχθη μὲν οὖν,*
d *ὅτι τῶν ἀφιγμένων τις ἀπὸ Καίσαρος ταξιαρχῶν, ἑστὼς*

1 Caes. 29, 5sq. App. b. c. 2, 30, 116sqq. || **15** cf. c. 60, 7 || **21** Caes. 29, 3 App. b. c. 2, 26, 101 Cass. Dio 40, 60, 3 Cic. Att. 6, 3, 4 Caes. b. G. 8, 52, 4 Val. Max. 9, 1, 6 Vell. 2, 48, 4 Suet. Caes. 29, 1sq. || **25** Caes. 29, 7 cf. App. b. c. 2, 25, 97

[**NZGL**] **2** *στρατιὰν* **VL[2]**: *στρατείαν* || **3** *ἐξεφλαύρησε* **GL** *ἐξεφλυάρησε* **NZ**: em. Cor. || **14** *τῷ προσώπῳ καὶ*: trp. Rei. | post *προσώπῳ* in exemplari codicis **N** exciderant folia 2, ut sit lacuna usque ad p. 320, 16 *λογισμοῖς* | *ἐκέλευεν* Cor. || **22** *μεταβαλόμενος* **C**: *μεταβαλλόμενος* || **23** *ἀμηχάνῳ*: em. Sch. || **25** *ὠφείλετο*: em. Emp.

παρὰ τὸ βουλευτήριον καὶ πυθόμενος ὡς οὐ δίδωσιν ἡ a. 50
βουλὴ Καίσαρι χρόνον τῆς ἀρχῆς, εἶπεν ἐπικρούων τῇ
χειρὶ τὸ ξίφος „ἀλλὰ τοῦτο δώσει“. καὶ τὰ πραττόμενα καὶ 4
τὰ παρασκευαζόμενα ταύτην εἶχε τὴν διάνοιαν. αἱ μέντοι
Κουρίωνος ἀξιώσεις καὶ παρακλήσεις ὑπὲρ Καίσαρος
355 Z[1] *ἐφαίνοντο δημοτικώτεραι. δυεῖν γὰρ ἠξίου θάτερον,* 5
ἢ καὶ Πομπήιον ἀπαιτεῖν, ἢ μηδὲ Καίσαρος ἀφαιρεῖσθαι
τὸ στρατιωτικόν· ἢ γὰρ ἰδιώτας γενομένους ἐπὶ τοῖς
δικαίοις, ἢ μένοντας ἀντιπάλους ἐφ᾽ οἷς ἔχουσιν, ἀτρεμή-
σειν· ὁ δὲ τὸν ἕτερον ἀσθενῆ ποιῶν ἣν φοβεῖται δύναμιν
διπλασιάζει. πρὸς ταῦτα Μαρκέλλου τοῦ ὑπάτου λῃστὴν 6
251 S *ἀποκαλοῦντος τὸν Καίσαρα καὶ ψηφίζεσθαι πολέμιον* e
κελεύοντος, εἰ μὴ καταθήσεται τὰ ὅπλα, Κουρίων ὅμως
ἴσχυσε μετ᾽ Ἀντωνίου καὶ Πείσωνος ἐξελέγξαι τὴν
σύγκλητον. ἐκέλευσε γὰρ μεταστῆναι τοὺς Καίσαρα μόνον 7
τὰ ὅπλα καταθέσθαι κελεύοντας, Πομπήιον δ᾽ ἄρχειν· καὶ
μετέστησαν οἱ πλείους. αὖθις δὲ μεταστῆναι κελεύσαντος, 8
ὅσοις ἀμφοτέρους ἀρέσκει τὰ ὅπλα καταθέσθαι καὶ
μηδέτερον ἄρχειν, Πομπηίῳ μὲν εἴκοσι καὶ δύο μόνον,
Κουρίωνι δὲ πάντες οἱ λοιποὶ προσέθεντο. κἀκεῖνος μὲν 9
ὡς νενικηκὼς λαμπρὸς ὑπὸ χαρᾶς εἰς τὸν δῆμον ἐξήλατο,
κρότῳ καὶ βολαῖς στεφάνων καὶ ἀνθῶν δεξάμενον αὐτόν·
ἐν δὲ τῇ βουλῇ Πομπήιος οὐ παρῆν· οἱ γὰρ ἄρχοντες f
στρατοπέδων εἰς τὴν πόλιν οὐκ εἰσίασι. Μάρκελλος δ᾽ 10
ἀναστὰς οὐκ ἔφη λόγων ἀκροάσεσθαι καθήμενος, ἀλλ᾽
ὁρῶν ὑπερφαινόμενα τῶν Ἄλπεων ἤδη δέκα τάγματα,
βαδίζειν καὶ αὐτὸς ἐκπέμψων τὸν ἀντιταξόμενον αὐτοῖς
ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

3 Plut. Caes. 30, 1 App. b. c. 2, 27, 102–107 Cass. Dio 40, 62, 3 Caes. b. G. 8, 52, 4 Cic. Att. 6, 2, 6. 3, 4 fam. 8, 11, 3 || 13 Plut. Ant. 5, 5sqq. Caes. 30, 2–6 App. b. c. 2, 30, 119–31, 123 Cass. Dio 40, 64 Oros. 6, 15, 1

[ZGL] 1–2 *⟨ἐπι⟩δίδωσιν* ... *[ἐπι]κρούων* Zie. || 4 *κατασκευαζόμενα* Z || 15 *μόνα* G || 22 *δεξαμένων*: em. Sol. (*δεξιούμενον* Rei.) || 25 *ἀκροάσασθαι* Z || 27 *βαδίζειν* del. Ma. | *ἐκπέμψειν*: em. Kurtz cl. p. 283, 18

a.50 **59.** Ἐκ τούτου τὰς ἐσθῆτας ὡς ἐπὶ πένθει μετεβάλοντο.
Μάρκελλος δὲ πρὸς Πομπήιον δι' ἀγορᾶς ἐβάδιζε τῆς
651 βουλῆς ἑπομένης, καὶ καταστὰς ἐναντίος, „κελεύω σ'"
εἶπεν „ὦ Πομπήιε βοηθεῖν τῇ πατρίδι, καὶ χρῆσθαι ταῖς
2 παρεσκευασμέναις δυνάμεσι καὶ καταλέγειν ἑτέρας." τὰ 356 Z¹
δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ Λέντλος ἔλεγε, τῶν ἀποδεδειγμένων
εἰς τὸ μέλλον ὑπάτων ἅτερος. ἀρξαμένου δὲ τοῦ Πομ-
πηίου καταλέγειν, οἱ μὲν οὐχ ὑπήκουον, ὀλίγοι δὲ γλίσ-
χρως καὶ ἀπροθύμως συνῄεσαν, οἱ δὲ πλείους διαλύσεις
3 ἐβόων. καὶ γὰρ ἀνέγνω τινὰ Καίσαρος ἐπιστολὴν Ἀντώνιος
ἐν τῷ δήμῳ, βιασάμενος τὴν βουλήν, ἔχουσαν ἐπαγωγοὺς
4 ὄχλου προκλήσεις. ἠξίου γὰρ ἀμφοτέρους ἐκβάντας τῶν
b ἐπαρχιῶν, καὶ τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις ἀφέντας, ἐπὶ
τῷ δήμῳ γενέσθαι καὶ τῶν πεπραγμένων εὐθύνας ὑπο-
a.49 5 σχεῖν. οἱ δὲ περὶ Λέντλον ὑπατεύοντες ἤδη βουλὴν οὐ συν- 252 S
ῆγον· ἄρτι δ' ἐκ Κιλικίας ἀφιγμένος Κικέρων ἔπραττε
διαλλαγάς, ὅπως Καῖσαρ ἐξελθὼν Γαλατίας καὶ τὴν
ἄλλην στρατιὰν ἀφεὶς πᾶσαν ἐπὶ δυσὶ τάγμασι καὶ τῷ
6 Ἰλλυρικῷ τὴν δευτέραν ὑπατείαν περιμένῃ. Πομπηίου
δὲ δυσκολαίνοντος, ἐπείσθησαν οἱ Καίσαρος φίλοι θάτε-
ρον ἀφεῖναι· Λέντλου δ' ἀντικρούσαντος, καὶ Κάτωνος
αὖθις ἁμαρτάνειν τὸν Πομπήιον ἐξαπατώμενον βοῶντος,
οὐκ ἔσχον αἱ διαλύσεις πέρας.

60. Ἐν τούτῳ δ' ἀπαγγέλλεται Καῖσαρ Ἀρίμινον πόλιν
c μεγάλην τῆς Ἰταλίας κατειληφὼς καὶ βαδίζων ἄντικρυς
2 ἐπὶ τὴν Ῥώμην μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως. τοῦτο δ' ἦν

10 Plut. Caes. 30, 3 Cato min. 51, 6 Ant. 5, 5 App. b. c. 2, 32, 127. 128 Cass. Dio 41, 1, 1. 2 Caes. b. c. 1, 1, 1 Vell. 2, 49, 4 || **16** Plut. Caes. 31, 1 Cic. 37, 1 Vell. 2, 48, 5 Cic. Att. 7, 3, 5. 9, 11a, 2 fam. 4, 1, 1. 14, 2. 6. 21, 1. 7, 3, 2. 8, 17, 1. 16, 11, 2 || **24** Caes. 32 mor. 206c App. b. c. 2, 34, 136–35, 141 Cass. Dio 41, 4, 1 Caes. b. c. 1, 7, 8. 8, 1 Cic. Phil. 6, 5. 7, 26 Suet. Caes. 31. 32 Oros. 6, 15, 3 Flor. 2, 13, 18. 19 Eutrop. 6, 19, 2

[**ZGL**] **1** *μετεβάλοντο* **Z** Caes. 30, 6: *μετεβάλλοντο* **GL** || **5** *καὶ – ἑτέρας*] *ἑτέρας τε καταλέγειν* **Z** || **15** *οὐ* om. **Z** || **18** *στρατιὰν* **V**: *στρατείαν* cet. || **20** *θατέραν* **GL** *τὴν ἑτέραν* **Z**: em. Anon. || **24** *ἀπαγγελέτω* **L**¹ *ἀπηγγέλλετο* **L**²

357 Z¹ ψεῦδος. ἐβάδιζε γὰρ οὐ πλείονας ἔχων ἱππέων τριακοσίων a.49
καὶ πεντακισχιλίων ὁπλιτῶν· τὴν δ' ἄλλην δύναμιν
ἐπέκεινα τῶν Ἄλπεων οὖσαν οὐ περιέμενεν, ἐμπεσεῖν
ἄφνω τεταραγμένοις καὶ μὴ προσδοκῶσι βουλόμενος
μᾶλλον, ἢ χρόνον δοὺς ἐκ παρασκευῆς μάχεσθαι. καὶ γὰρ 3
ἐπὶ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν ἐλθών, ὃς ἀφώριζεν αὐτῷ
τὴν δεδομένην ἐπαρχίαν, ἔστη σιωπῇ καὶ διεμέλλησεν,
αὐτὸς ἄρα πρὸς ἑαυτὸν συλλογιζόμενος τὸ μέγεθος τοῦ
τολμήματος. εἶθ' ὥσπερ οἱ πρὸς βάθος ἀφιέντες ἀχανὲς 4
ἀπὸ κρημνοῦ τινος ἑαυτούς, μύσας τῷ λογισμῷ καὶ παρα- d
καλυψάμενος πρὸς τὸ δεινόν, καὶ τοσοῦτον μόνον Ἑλλη-
νιστὶ πρὸς τοὺς παρόντας ἐκβοήσας, „ἀνερρίφθω κύβος",
διεβίβαζε τὸν στρατόν. ὡς δὲ πρῶτον ἡ φήμη προσέπεσε, 5
καὶ κατέσχε τὴν Ῥώμην μετ' ἐκπλήξεως θόρυβος καὶ
φόβος οἷος οὔπω πρότερον, εὐθὺς μὲν ἡ βουλὴ φερομένη
πρὸς τὸν Πομπήιον συνέτρεχον, καὶ παρῆσαν αἱ ἀρχαί·
πυθομένου δὲ τοῦ Τύλλου περὶ στρατιᾶς καὶ δυνάμεως, 6
καὶ τοῦ Πομπηίου μετά τινος μελλήσεως ἀθαρσῶς
εἰπόντος, ὅτι τοὺς παρὰ Καίσαρος ἥκοντας ἑτοίμους ἔχει,
253 S νομίζει δὲ καὶ τοὺς κατειλεγμένους πρότερον ἐν τάχει
συνάξειν τρισμυρίους ὄντας, ὁ μὲν Τύλλος ἀναβοήσας, e
„ἐξηπάτηκας ἡμᾶς ὦ Πομπήιε", συνεβούλευεν ὡς
Καίσαρα πρέσβεις ἀποστέλλειν, Φαώνιος δέ τις, ἀνὴρ 7
τἆλλα μὲν οὐ πονηρός, αὐθαδείᾳ δὲ καὶ ὕβρει πολλάκις
τὴν Κάτωνος οἰόμενος ἀπομιμεῖσθαι παρρησίαν, ἐκέλευε
358 Z¹ τὸν Πομπήιον τῷ ποδὶ τύπτειν τὴν γῆν, ἃς ὑπισχνεῖτο
δυνάμεις ἀνακαλούμενον. ὁ δὲ ταύτην μὲν ἤνεγκε τὴν 8
ἀκαιρίαν πρᾴως· τοῦ δὲ Κάτωνος ὑπομιμνήσκοντος ὧν

13 Caes. 33, 2–5 App. b. c. 2, 36, 142–37, 148 || **26** cf. c. 57, 9 || **28** Cato min. 52, 2. 3 mor. 204d

[**ZGL**] **3** *περιέμεινεν* **Z** || **6** *ῥουβικῶνα*: em. Sint. || **12** *πᾶς ἀνερρίφθω* mor. || **16** *συνέτρεχε* **MV** || **17** *Τυλλίου* et **21** *Τύλλιος* Holzapfel, Klio 3, 229, 1 cl. App. 145 | *στρατιᾶς* **V**: *στρατείας* cet. || **19** *ἔχειν*: em. Iunt. || **23** *ἀποστέλλειν*] *πέμπειν* **Z** || **26** *τύπτειν*] cf. Caes. 33, 5 v. l.

a.49 *ἐν ἀρχῇ περὶ Καίσαρος αὐτῷ προεῖπεν, ἀπεκρίνατο*
μαντικώτερα μὲν εἶναι τὰ Κάτωνι λεχθέντα, φιλικώτερα
δ' ὑπ' αὐτοῦ πεπρᾶχθαι.
61. *Κάτων δὲ συνεβούλευεν αἱρεῖσθαι στρατηγὸν*
f 1 *αὐτοκράτορα Πομπήιον, ἐπειπὼν ὅτι τῶν αὐτῶν ἐστι καὶ*
2 *ποιεῖν τὰ μεγάλα κακὰ καὶ παύειν. οὗτος μὲν οὖν εὐθὺς*
ἐξῆλθεν εἰς Σικελίαν (ἔλαχε γὰρ αὐτὴν τῶν ἐπαρχιῶν),
καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος ⟨εἰς⟩ ἃς ἐκληρώθη. τῆς δ' Ἰταλίας
3 *σχεδὸν ὅλης ἀνισταμένης, ἀπορίαν εἶχε τὸ γινόμενον. οἱ*
μὲν γὰρ ἔξωθεν φερόμενοι φυγῇ πανταχόθεν εἰς τὴν
652 *Ῥώμην ἐνέπιπτον, οἱ δὲ τὴν Ῥώμην οἰκοῦντες ἐξέπιπτον*
αὐτοὶ καὶ ἀπέλειπον τὴν πόλιν, ἐν χειμῶνι καὶ ταράχῳ
τοσούτῳ τὸ μὲν χρήσιμον ἀσθενὲς ἔχουσαν, τὸ δ' ἀπειθὲς
4 *ἰσχυρὸν καὶ δυσμεταχείριστον τοῖς ἄρχουσιν. οὐ γὰρ ἦν*
παῦσαι τὸν φόβον, οὐδ' εἴασέ τις χρῆσθαι τοῖς ἑαυτοῦ
λογισμοῖς Πομπήιον, ἀλλ' ᾧ τις ἐνετύγχανε πάθει, φο-
βηθεὶς ἢ λυπηθεὶς ἢ διαπορήσας, τούτου φέρων ἐκεῖνον
5 *ἀνεπίμπλη· καὶ τἀναντία τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐκράτει βου-*
λεύματα, καὶ πυθέσθαι περὶ τῶν πολεμίων οὐδὲν ἦν
ἀληθὲς αὐτῷ διὰ τὸ πολλοὺς ἀπαγγέλλειν ὅ τι τύχοιεν,
6 *εἶτ' ἀπιστοῦντι χαλεπαίνειν. οὕτω δὴ ψηφισάμενος ταρα-*
b *χὴν ὁρᾶν, καὶ κελεύσας ἅπαντας ἕπεσθαι [αὐτῷ] τοὺς*
ἀπὸ βουλῆς, καὶ προειπὼν ὅτι Καίσαρος ἡγήσεται τὸν 359 Z¹ 254 S
ἀπολειφθέντα, περὶ δείλην ὀψίαν ἀπέλιπε τὴν πόλιν. οἱ δ'
ὕπατοι μηδὲ θύσαντες ἃ νομίζεται πρὸ πολέμων, ἔφυγον.
7 *ἦν δὲ καὶ παρ' αὐτὰ τὰ δεινὰ ζηλωτὸς ὁ ἀνὴρ τῆς πρὸς*
αὐτὸν εὐνοίας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι πολλῶν τὴν στρατη-

6 Cat. min. 53, 2 || 8 Caes. 33, 1–4. 6 || 21 Caes. 33, 6 App. b. c. 2, 37, 148 Cass. Dio 41, 6, 2 Caes. b. c. 1, 33, 2 Suet. Caes. 75, 1 || 24 Caes. 34, 1. 4

[ZGL] 2 *μαντικώτερον* GL¹ || 8 *εἰς* add. Cor., *ὡς* pro *ἃς* Emp. || 9 *ἐνισταμένης* F et fort. G ante corr. || 12 *αὐτοὶ* deleam | *ἀπέλειπον* C: *ἀπέλιπον* cet. || 14 *τοῖς* om. GL || 15 *χρήσασθαι* Caes. 33, 6 || 16 *Πομπήιον*] ab hac voce denuo incipit N || 17 *τούτῳ* Iunt. et editt. plerique || 18 *ἀνεπίμπλει* NZG *ἐνεπίπλη* L: em. Sint. || 22 *αὐτῷ* del. Sint. cl. Caes. || 26 *ὁ* om. G ut vid. et adhuc editt.

γίαν μεμφομένων, οὐδεὶς ἦν ὁ μισῶν τὸν στρατηγόν, a.49
*ἀλλὰ πλείονας ἄν τις εὗρε τῶν διὰ τὴν ἐλευθερίαν φευ-
γόντων τοὺς ἀπολιπεῖν Πομπήιον μὴ δυναμένους.*

62. *Ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις Καῖσαρ εἰσελάσας καὶ
κατασχὼν τὴν Ῥώμην, τοῖς μὲν ἄλλοις ἐπιεικῶς ἐνέτυχε
καὶ κατεπράϋνε, τῶν δὲ δημάρχων ἑνὶ Μετέλλῳ, κωλύ-* c
*οντι χρήματα λαβεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ ταμιείου, θάνατον
ἠπείλησε, καὶ προσέθηκε τῇ ἀπειλῇ τραχύτερον λόγον·
ἔφη γὰρ ὡς τοῦτο φῆσαι χαλεπὸν ἦν αὐτῷ μᾶλλον ἢ
πρᾶξαι. τρεψάμενος δὲ τὸν Μέτελλον οὕτω, καὶ λαβὼν* 2
*ὧν ἔχρῃζεν, ἐδίωκε Πομπήιον, ἐκβαλεῖν σπεύδων ἐκ τῆς
Ἰταλίας πρὶν ἀφικέσθαι τὴν ἐξ Ἰβηρίας αὐτῷ δύναμιν.
ὁ δὲ τὸ Βρεντέσιον κατασχὼν καὶ πλοίων εὐπορήσας,* 3
*τοὺς μὲν ὑπάτους εὐθὺς ἐμβιβάσας καὶ μετ' αὐτῶν
σπείρας τριάκοντα, προεξέπεμψεν εἰς Δυρράχιον, Σκι-
πίωνα δὲ τὸν πενθερὸν καὶ Γναῖον τὸν υἱὸν εἰς Συρίαν*
360 Z[1] *ἀπέστειλε, ναυτικὸν κατασκευάσοντας. αὐτὸς δὲ φραξά-* 4 d
*μενος τὰς πύλας, καὶ τοῖς τείχεσι τοὺς ἐλαφροτάτους
στρατιώτας ἐπιστήσας, τοὺς δὲ Βρεντεσίνους ἀτρεμεῖν
κατ' οἰκίαν κελεύσας, ὅλην ἐντὸς τὴν πόλιν ἀνέσκαψε καὶ
διετάφρευσε, καὶ σκολόπων ἐνέπλησε τοὺς στενωποὺς
πλὴν δυεῖν δι' ὧν ἐπὶ θάλατταν αὐτὸς κατῆλθεν. ἡμέρᾳ* 5
*δὲ τρίτῃ τὸν μὲν ἄλλον ὄχλον ἐν ταῖς ναυσὶν εἶχεν ἤδη,
καθ' ἡσυχίαν ἐμβεβηκότα, τοῖς δὲ τὰ τείχη φυλάττουσιν
ἐξαίφνης σημεῖον ἄρας, καὶ καταδραμόντας ὀξέως ἀναλα-
βών, ἀπεπέρασεν. ὁ δὲ Καῖσαρ ὡς εἶδεν ἐκλελειμμένα τὰ* 6

4 Caes. 35 mor. 206c App. b. c. 2, 41, 163sq. 138, 577 Cass. Dio 41, 17, 2 Cic. Att. 7, 12, 2. 10, 4, 8. 8, 6 fam. 8, 16, 1 Caes. b. c. 1, 14, 1. 33, 3 Lucan. 3, 114sqq. Petr. sat. 124, 291 Flor. 2, 13, 21 Oros. 6, 15, 5 || **13** Caes. 35, 2 Cato min. 53, 3 App. 2, 39, 152. 40, 159 Cass. Dio 41, 12 Caes. b. c. 1, 25–28 Cic. Att. 8, 13. 14, 1. 16, 2 et pleraeque libri 9 epist. Deiot. 11 Phil. 13, 29 Liv. per. 109 Vell. 2, 49, 4 Lucan. 2, 680sqq. Flor. 2, 13, 20 Oros. 6, 15, 4

[**NZGL**] **7** *ταμείου*: em. Cor. || **9** *τοῦτο* Haitinger cl. Caes. et mor.: *οὐ τὸ* **NGL** *τὸ* **Z** || **11** *σπεύδων*] *θέλων* **NZ** || **13** *βρεντήσιον*: em. Sint. || **15** *προέπεμψεν* vel *προσέπεμψεν* **Z** *ἐξέπεμψεν* **N** | *σκηπίωνα* **ZGL** || **19** *βρεντεσηνούς*: em. Sint., item p. 322, 3

a.49 τείχη, τὴν φυγὴν αἰσθόμενος μικροῦ μὲν ἐδέησε διώκων 255 S
e τοῖς σταυροῖς καὶ τοῖς ὀρύγμασι περιπετὴς γενέσθαι, τῶν δὲ Βρεντεσίνων φρασάντων φυλαττόμενος τὴν πόλιν καὶ κύκλῳ περιιών, ἀνηγμένους εὗρε πάντας πλὴν δυεῖν πλοίων, στρατιώτας τινὰς οὐ πολλοὺς ἐχόντων.

63. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τοῦ Πομπηίου τὸν ἀπόπλουν ἐν τοῖς ἀρίστοις τίθενται στρατηγήμασιν, αὐτὸς δὲ Καῖσαρ ἐθαύμαζεν, ὅτι καὶ πόλιν ἔχων ὀχυράν, καὶ προσδοκῶν τὰς ἐξ Ἰβηρίας δυνάμεις, καὶ θαλασσοκρατῶν, ἐξέλιπε
2 καὶ προήκατο τὴν Ἰταλίαν. αἰτιᾶται δὲ καὶ Κικέρων, ὅτι τὴν Θεμιστοκλέους ἐμιμήσατο στρατηγίαν μᾶλλον ἢ τὴν Περικλέους, τῶν πραγμάτων τούτοις ὁμοίων ὄντων, οὐκ
3 ἐκείνοις. ἐδήλωσε δὲ Καῖσαρ ἔργῳ σφόδρα φοβούμενος
f τὸν χρόνον. ἑλὼν γὰρ Νουμέριον Πομπηίου φίλον ἀπέστειλεν εἰς Βρεντέσιον, ἐπὶ τοῖς ἴσοις ἀξιῶν διαλλαγῆναι·
4 Νουμέριος δὲ Πομπηίῳ συνεξέπλευσεν. ἐντεῦθεν ὁ μὲν 361 Z¹
⟨ἐν⟩ ἡμέραις ἑξήκοντα κύριος γεγονὼς ἀναιμωτὶ τῆς Ἰταλίας ὅλης, ἐβούλετο μὲν εὐθὺς Πομπήιον διώκειν, πλοίων δὲ μὴ παρόντων, ἀποστρέψας εἰς Ἰβηρίαν ἤλαυνε, τὰς ἐκεῖ δυνάμεις προσαγαγέσθαι βουλόμενος.

64. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ μεγάλη συνέστη Πομπηίῳ
653 δύναμις, ἡ μὲν ναυτικὴ καὶ παντελῶς ἀνανταγώνιστος (ἦσαν γὰρ αἱ μάχιμοι πεντακόσιαι, λιβυρνίδων δὲ καὶ κατασκόπων ὑπερβάλλων ἀριθμός), ἱππεῖς δὲ Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν τὸ ἀνθοῦν ἑπτακισχίλιοι, γένεσι καὶ πλούτοις
2 καὶ φρονήμασι διαφέροντες· τὴν δὲ πεζὴν σύμμεικτον οὖσαν καὶ μελέτης δεομένην ἐγύμναζεν ἐν Βεροίᾳ καθή-

6 App. b. c. 2, 37, 146. 147. 50, 205 Cass. Dio 41, 10, 3. 4 Cic. Att. 7, 11, 3. 10, 8, 7 || **14** Cass. Dio 41, 12, 2 Caes. b. c. 1, 24, 4. 5. 26, 2sqq. Cic. Att. 8, 15, 3. 9, 7c, 2. 13, 8. 13a, 1 || **16** Caes. 35, 3 || **21** Cato min. 54, 3. 4 App. b. c. 2, 49, 200–204. 52, 212. 213 Cass. Dio 41, 52, 2. 55, 2–4 Caes. b. c. 3, 3–5 Vell. 2, 51, 1 Flor. 2, 13, 5 Oros. 6, 15, 18

[NZGL] **3** *φρασάντων* V: *φθασάντων* cet. (fuitne *φθασάντων* ⟨*μηνῦσαι*⟩ vel sim.?) || **4** *περιών*: em. Li. || **10** *δὲ καὶ* V: *καὶ* GL om. N et cet. Z || **17** *ἐν* add. Mu. cl. Caes. 35, 3 || **25** *πλούτῳ*: em. Zie. l. c. 49 || **27** *βερροία* ZL²

μενος, οὐκ ἀργός, ἀλλ' ὥσπερ ἀκμάζοντι χρώμενος αὐτῷ a. 49
πρὸς τὰ γυμνάσια. μεγάλη γὰρ ἦν ῥοπὴ πρὸς τὸ θαρρεῖν 3
τοῖς ὁρῶσι Πομπήιον Μᾶγνον, ἑξήκοντα μὲν ἔτη δυεῖν
256 S *λείποντα γεγενημένον, ἐν δὲ τοῖς ὅπλοις ἁμιλλώμενον*
πεζόν, εἶθ' ἱππότην αὖθις, ἑλκόμενόν τε τὸ ξίφος ἀπραγ-
μόνως θέοντι τῷ ἵππῳ, καὶ κατακλείοντα πάλιν εὐχερῶς, b
ἐν δὲ τοῖς ἀκοντισμοῖς οὐ μόνον ἀκρίβειαν, ἀλλὰ καὶ
ῥώμην ἐπιδεικνύμενον εἰς μῆκος, ὃ πολλοὶ τῶν νέων οὐχ
ὑπερέβαλλον. ἐπεφοίτων δὲ καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν καὶ 4
δυνάσται, καὶ τῶν ἀπὸ Ῥώμης ἡγεμονικῶν ἀριθμὸς ἦν
ἐντελοῦς βουλῆς περὶ αὐτόν. ἦλθε δὲ καὶ Λαβιηνὸς 5
362 Z[1] *ἀπολιπὼν Καίσαρα, φίλος γεγονὼς καὶ συνεστρατευμένος*
ἐν Γαλατίᾳ, καὶ Βροῦτος, υἱὸς ὢν Βρούτου τοῦ περὶ
Γαλατίαν σφαγέντος, ἀνὴρ μεγαλόφρων καὶ μηδέποτε
Πομπήιον προσειπὼν μηδ' ἀσπασάμενος πρότερον ὡς
φονέα τοῦ πατρός, τότε δ' ὡς ἐλευθεροῦντι τὴν Ῥώμην
ὑπέταξεν ἑαυτόν. Κικέρων δὲ καίπερ ἄλλα γεγραφὼς καὶ 6 c
βεβουλευμένος, ὅμως κατῃδέσθη μὴ γενέσθαι τοῦ
προκινδυνεύοντος ἀριθμοῦ τῆς πατρίδος. ἦλθε δὲ καὶ 7
Τείδιος Σέξτος, ἐσχατόγηρως ἀνὴρ θάτερον πεπηρωμένος
σκέλος, εἰς Μακεδονίαν· ὃν τῶν ἄλλων γελώντων καὶ
χλευαζόντων, ὁ Πομπήιος ἰδὼν ἐξανέστη καὶ προσέδραμε,
μέγα νομίζων μαρτύριον εἶναι καὶ τοὺς παρ' ἡλικίαν καὶ
παρὰ δύναμιν αἱρουμένους τὸν μετ' αὐτοῦ κίνδυνον ἀντὶ
τῆς ἀσφαλείας.

65. *Ἐπεὶ δὲ βουλῆς γενομένης καὶ γνώμην Κάτωνος*
εἰπόντος, ἐψηφίσαντο μηδένα Ῥωμαίων ἄνευ παρατάξεως
ἀναιρεῖν, μηδὲ διαρπάζειν πόλιν ὑπήκοον Ῥωμαίοις, ἔτι

11 Caes. 34, 5 Cass. Dio 41, 4, 2–4 Cic. Att. 7, 11, 1. 12, 5. 13, 1. 13a, 3. 16, 2 fam. 14, 14, 2. 16, 12, 4 Lucan. 5, 345 || **13** supra c. 16, 4–8 Brut. 4, 1–4 Cic. Att. 11, 4a, 2 || **26** Cato min. 53, 6

[**NZGL**] **3** *μᾶγνον* hic hab. **N** || **11** *Λαβιηνὸς* Xy.: *λαβέων* **NZG** *λαβεὼν* **L** || **15** *τὸ πρότερον* **G** || **20** *Τίδιος Σέξτιος*: em. Willems, Le sénat Romain I 500 || **23** *εἶναι τὸ καὶ* **NZL** || **27** *ἄνευ*] *ἔξω* Cat. || **28** *Ῥωμαίων* Cat.

d 2 *μᾶλλον ἢ Πομπηίου μερὶς ἠγαπήθη· καὶ γὰρ οἷς μηδὲν
ἦν πρᾶγμα τοῦ πολέμου, πόρρω κατοικοῦσιν ἢ δι'
ἀσθένειαν ἀμελουμένοις, τῷ γε βούλεσθαι συγκατετί-
θεντο, καὶ τῷ λόγῳ συνεμάχουν ὑπὲρ τῶν δικαίων,
ἡγούμενοι θεοῖς εἶναι καὶ ἀνθρώποις ἐχθρὸν ᾧ μὴ καθ'*
3 *ἡδονήν ἐστι νικᾶν Πομπήιον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Καῖσαρ
εὐγνώμονα παρεῖχεν ἑαυτὸν ἐν τῷ κρατεῖν, ὃς καὶ τὰς* 257 S
2. Aug. 49 *ἐν Ἰβηρίᾳ τοῦ Πομπηίου δυνάμεις ἑλὼν καὶ καταπολε-
μήσας, ἀφῆκε τοὺς στρατηγούς, τοῖς δὲ στρατιώταις*
4 *ἐχρῆτο. καὶ πάλιν ὑπερβαλὼν τὰς Ἄλπεις, καὶ διαδρα-
μὼν τὴν Ἰταλίαν, εἰς Βρεντέσιον ἧκεν, ἐν τροπαῖς ἤδη* 363 Z[1]
e 5 *τοῦ χειμῶνος ὄντος· καὶ διαπεράσας τὸ πέλαγος, αὐτὸς*
4. Ian. 48 *μὲν εἰς Ὤρικον παρενέβαλεν, Ἰούβιον δὲ τὸν Πομπηίου
φίλον αἰχμάλωτον ἔχων σὺν ἑαυτῷ πρὸς Πομπήιον ἀπ-
έστειλε, προκαλούμενος εἰς ἓν συνελθόντας ἀμφοτέρους
ἡμέρᾳ τρίτῃ πάντα διαλῦσαι τὰ στρατεύματα, καὶ γενο-
μένους φίλους καὶ ὀμόσαντας ἐπανελθεῖν εἰς Ἰταλίαν.*
6 *ταῦτα Πομπήιος αὖθις ἐνέδραν ἡγεῖτο, καὶ καταβὰς
ὀξέως ἐπὶ θάλατταν, κατέλαβε χωρία καὶ τόπους ἕδρας
τε τοῖς πεζοῖς στρατοπέδοις ὑπεραλκεῖς ἔχοντα καὶ ναύ-
λοχα καὶ κατάρσεις ἐπιφόρους τοῖς ἐπιφοιτῶσι διὰ θα-*
f *λάττης, ὥστε πάντα πνεῖν ἄνεμον Πομπηίῳ σῖτον ἢ*
7 *στρατιὰν ἢ χρήματα κομίζοντα, Καίσαρα δὲ δυσχερείαις*

6 Caes. 36 et ibi l. l. || **11** Caes. 37, 3 App. b. c. 2, 48, 199. 52, 214 Cass. Dio 41, 44, 2 Flor. 2, 13, 36 || **12** Caes. 37, 4 App. b. c. 2, 54, 221–224 Illyr. 12 Cass. Dio 41, 44, 2–45, 1 Caes. b. c. 3, 6. 7. 11, 3. 4 Liv. per. 110 Vell. 2, 51, 2 Flor. 2, 13, 36 Lucan. 5, 455sqq. Suet. Caes. 35, 1. 58, 2 Eutrop. 6, 20, 3 || **13** Caes. b. c. 3, 10 || **18** App. b. c. 2, 55, 227–56, 231 Caes. b. c. 3, 11, 2 || **23** Caes. 39. 41, 1 Ant. 8, 1 mor. 206d App. b. c. 2, 60, 246–64, 266 Cass. Dio 41, 47–52 Caes. b. c. 3, 41–55. 58–74 Cic. fam. 9, 9, 2 Liv. per. 111 Vell. 2, 51, 2. 3 Flor. 2, 13, 38–42 Lucan. 6, 1–313 Suet. Caes. 35, 1. 36. 68, 3 Eutrop. 6, 20, 3 Oros. 6, 15, 18–21 Zon. 10, 8

[**NZGL**] **2** *πρόσω* **NZ** || **7** *ὅς*] *ὡς* **N** || **8** *καί* del. Sint. || **11** *ἐν* om. **NZ** || **13** *νώρικον* **NZG** *ἤρικον* **L**: em. Ald. | *Οὐιβούλλιον* Xy. cl. Caes. b. c. 3, 10 || **14** *ἀνέστειλε* per errorem Sint. || **15** *προσκαλούμενος* **NZ** || **20** malim *ἔχοντας* || **23** *στρατιὰν* **VL**[2]: *στρατείαν* cet. | *δυσχωρίαις*: em. Cor.

κατὰ γῆν ὁμοῦ καὶ κατὰ θάλατταν περιεχόμενον, ἐξ a.48
ἀνάγκης φιλομαχεῖν, καὶ προσβάλλοντα τοῖς ἐρύμασι
καὶ προκαλούμενον ἑκάστοτε, τὰ μὲν πλεῖστα νικᾶν καὶ
κρατεῖν τοῖς ἀκροβολισμοῖς, ἅπαξ δὲ μικροῦ συντριβῆναι 8
καὶ τὴν στρατιὰν ἀποβαλεῖν, τοῦ Πομπηίου λαμπρῶς
ἀγωνισαμένου μέχρι τροπῆς ἁπάντων καὶ φόνου δισχι-
364 Z¹ λίων, βιάσασθαι δὲ καὶ συνεισπεσεῖν μὴ δυνηθέντος ἢ 654
φοβηθέντος, ὥστ' εἰπεῖν Καίσαρα πρὸς τοὺς φίλους ὅτι
„σήμερον ἂν ἡ νίκη παρὰ τοῖς πολεμίοις ἦν, εἰ τὸν νικῶντ'
εἶχον.“

66. Ἐπὶ τούτῳ μέγα φρονήσαντες οἱ Πομπηίου διὰ
μάχης ἔσπευδον κριθῆναι. Πομπήιος δὲ τοῖς μὲν ἔξω
βασιλεῦσι καὶ στρατηγοῖς καὶ πόλεσιν ὡς νενικηκὼς
ἔγραφε, τὸν δὲ τῆς μάχης κίνδυνον ὠρρώδει, τῷ χρόνῳ
καὶ ταῖς ἀπορίαις καταπολεμήσειν νομίζων ἄνδρας ἀμά-
χους μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ συνειθισμένους νικᾶν μετ'
258 S ἀλλήλων πολὺν ἤδη χρόνον, πρὸς δὲ τὴν ἄλλην στρατείαν
καὶ πλάνας καὶ μεταβάσεις καὶ τάφρων ὀρύξεις καὶ
τειχῶν οἰκοδομίας ἀπαγορεύοντας ὑπὸ γήρως, καὶ διὰ b
τοῦτο ταῖς χερσὶν ἐμφῦναι τάχιστα καὶ συμπλακῆναι
σπεύδοντας. οὐ μὴν ἀλλὰ πρότερον ἁμῶς γέ πως παρῆγε 2
πείθων τοὺς περὶ αὐτὸν ἀτρεμεῖν ὁ Πομπήιος· ἐπεὶ δὲ
μετὰ τὴν μάχην ὁ Καῖσαρ ὑπὸ τῶν ἀποριῶν ἀναστὰς
ἐβάδιζε δι' Ἀθαμάνων εἰς Θετταλίαν, οὐκέτι καθεκτὸν
ἦν τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ φεύγειν Καίσαρα
βοῶντες, οἱ μὲν ἀκολουθεῖν καὶ διώκειν ἐκέλευον, οἱ δὲ
διαβαίνειν εἰς Ἰταλίαν, οἱ δὲ θεράποντας εἰς Ῥώμην καὶ
φίλους ἔπεμπον, οἰκίας προκαταληψομένους ἐγγὺς ἀγο-

23 Caes. 39, 9. 10 App. b. c. 2, 64, 267 Cass. Dio 41, 51, 1 Caes. b. c. 3, 75–82 Vell. 2, 52, 1 Lucan. 6, 314sqq. || 24 Caes. 40, 1. 41, 1–4. 42, 1. 2 App. 2, 65, 270. 271 Cass. Dio 41, 52, 2. 3 Caes. b. c. 3, 78, 5 Vell. 2, 52, 2

[NZGL] 5 *στρατιὰν* L²: *στρατείαν* cet. || 7 *καὶ* om. NZ || 9 *νικᾶν* ⟨*εἰδό*⟩*τ'* Zie. cl. mor. (*εἰδότα νικᾶν*) et Suet. 36 (*negavit eum vincere scire*) et Eutr. (*nec Pompeium scire vincere*), sed *νικῶντα* et Caes. 39, 8 et Zon. || 24 *διαθαμανῶν* NZ

c 3 ρᾶς, ὡς αὐτίκα μετιόντες ἀρχάς. ἐθελονταὶ δὲ πολλοὶ
a.48 πρὸς Κορνηλίαν ἔπλεον εἰς Λέσβον, εὐαγγελιζόμενοι
πέρας ἔχειν τὸν πόλεμον· ἐκεῖ γὰρ αὐτὴν ὑπεξέπεμψεν
4 ὁ Πομπήιος. ἀθροισθείσης δὲ βουλῆς, Ἀφράνιος μὲν
ἀπεφαίνετο γνώμην ἔχεσθαι τῆς Ἰταλίας· ταύτην γὰρ
εἶναι τοῦ πολέμου τὸ μέγιστον ἆθλον, προστιθέναι δὲ 365 Z[1]
τοῖς κρατοῦσιν εὐθὺς Σικελίαν, Σαρδόνα, Κύρνον, Ἰβη-
5 ρίαν, Γαλατίαν ἅπασαν· ἧς τε δὴ πλεῖστος ὁ λόγος
Πομπηίῳ, πατρίδος ὀρεγούσης χεῖρας ἐγγύθεν, οὐ καλῶς
ἔχειν περιορᾶν προπηλακιζομένην καὶ δουλεύουσαν οἰ-
6 κέταις καὶ κόλαξι τυράννων. αὐτὸς δὲ Πομπήιος οὔτε
d πρὸς δόξαν ἡγεῖτο καλὸν αὐτῷ δευτέραν φυγὴν φεύγειν
Καίσαρα καὶ διώκεσθαι τῆς τύχης διώκειν διδούσης,
οὔθ' ὅσιον ἐγκαταλιπεῖν Σκιπίωνα καὶ τοὺς περὶ τὴν
Ἑλλάδα καὶ Θετταλίαν ἄνδρας ὑπατικούς, εὐθὺς ὑπὸ
Καίσαρι γενησομένους μετὰ χρημάτων καὶ δυνάμεων
μεγάλων, τῆς δὲ Ῥώμης μάλιστα κήδεσθαι τὸν ἀπωτάτω
πολεμοῦντα περὶ αὐτῆς, ὅπως ἀπαθὴς κακῶν οὖσα καὶ
ἀνήκοος περιμένῃ τὸν κρατοῦντα.

67. Ταῦτα ψηφισάμενος ἐδίωκε Καίσαρα, μάχης μὲν 259 S
ἐγνωκὼς ἀπέχεσθαι, πολιορκεῖν δὲ καὶ τρίβειν ταῖς ἀπο-
2 ρίαις, ἐγγύθεν ἐπακολουθῶν. καὶ γὰρ ἄλλως ταῦτα συμ-
e φέρειν ἡγεῖτο, καὶ λόγος τις εἰς αὐτὸν ἧκεν ἐν τοῖς
ἱππεῦσι φερόμενος, ὡς χρὴ τάχιστα τρεψαμένους Καί-
3 σαρα συγκαταλύειν κἀκεῖνον αὐτόν. ἔνιοι δέ φασι διὰ
τοῦτο καὶ Κάτωνι μηδὲν ἄξιον σπουδῆς χρήσασθαι Πομ-
πήιον, ἀλλὰ καὶ πορευόμενον ἐπὶ Καίσαρα πρὸς θαλάσσῃ
καταλιπεῖν ἐπὶ τῆς ἀποσκευῆς, φοβηθέντα μὴ Καίσαρος
ἀναιρεθέντος ἀναγκάσῃ κἀκεῖνον εὐθὺς ἀποθέσθαι τὴν
4 ἀρχήν. οὕτω δὲ παρακολουθῶν ἀτρέμα τοῖς πολεμίοις,

3 infra c. 74 App. b. c. 5, 133, 550 Cass. Dio 42, 2, 3 Lucan. 5, 724sqq. || **25** Cato min. 55, 1 Cass. Dio 42, 10, 1 Cic. de div. 1, 68 || **30** Caes. 41. 42 App. b. c. 2, 67, 276–279. 69, 285. 286 Cass. Dio 42, 5, 5 Caes. b. c. 3, 82, 2–83, 4 Flor. 2, 13, 43

[NZGL] **4** εὐφράνιος NZ || **7** σαρδῶνα: em. Sint. || **10** ὁρᾶν L[1]Z || **13** καὶ om. GL[1] || **17. 18** τῶν . . . πολεμούντων: em. Mu.

ἐν αἰτίαις ἦν καὶ καταβοήσεσιν, ὡς οὐ Καίσαρα κατα- a. 48
366 Z¹ στρατηγῶν, ἀλλὰ τὴν πατρίδα καὶ τὴν βουλήν, ὅπως
διὰ παντὸς ἄρχῃ καὶ μηδέποτε παύσηται τοῖς ἀξιοῦσι
τῆς οἰκουμένης ἄρχειν χρώμενος ὑπηρέταις καὶ δορυ- f
φόροις. Δομίτιος δ' αὐτὸν Ἀηνόβαρβος Ἀγαμέμνονα 5
καλῶν καὶ βασιλέα βασιλέων, ἐπίφθονον ἐποίει. καὶ
Φαώνιος οὐχ ἧττον ἦν ἀηδὴς τῶν παρρησιαζομένων
ἀκαίρως ἐν τῷ σκώπτειν, „ἄνθρωποι" βοῶν „οὐδὲ τῆτες
ἔσται τῶν ἐν Τουσκλάνῳ σύκων μεταλαβεῖν;" Λεύκιος 6
δ' Ἀφράνιος ὁ τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ δυνάμεις ἀποβαλὼν ἐν 655
αἰτίᾳ προδοσίας γεγονώς, τότε δὲ τὸν Πομπήιον ὁρῶν
φυγομαχοῦντα, θαυμάζειν ἔλεγε τοὺς κατηγοροῦντας
αὐτοῦ, πῶς πρὸς τὸν ἔμπορον τῶν ἐπαρχιῶν οὐ μάχονται
προελθόντες. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πολλὰ λέγοντες 7
ἄνδρα δόξης ἥττονα καὶ τῆς πρὸς τοὺς φίλους αἰδοῦς τὸν
Πομπήιον ἐξεβιάσαντο καὶ συνεπεσπάσαντο ταῖς ἑαυτῶν
ἐλπίσι καὶ ὁρμαῖς ἐπακολουθῆσαι, προέμενον τοὺς
ἀρίστους λογισμούς, ὅπερ οὐδὲ πλοίου κυβερνήτῃ, μήτιγε
τοσούτων ἐθνῶν καὶ δυνάμεων αὐτοκράτορι στρατηγῷ
παθεῖν ἦν προσῆκον. ὁ δὲ τῶν μὲν ἰατρῶν τοὺς μηδέποτε 8
χαριζομένους ταῖς ἐπιθυμίαις ἐπῄνεσεν, αὐτὸς δὲ τῷ b
260 S νοσοῦντι τῆς στρατιᾶς ἐνέδωκε, δείσας ἐπὶ σωτηρίᾳ
λυπηρὸς γενέσθαι. πῶς γὰρ ἄν τις φήσειεν ὑγιαίνειν 9
ἐκείνους τοὺς ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν ὑπατείας ἤδη καὶ στρατη-
γίας ἐν τῷ στρατοπέδῳ περινοστοῦντες ἐμνῶντο, Σπινθῆρι
367 Z¹ δὲ καὶ Δομιτίῳ καὶ Σκιπίωνι περὶ τῆς Καίσαρος ἀρχιερω-
σύνης ἔριδες ἦσαν καὶ φιλονικίαι καὶ δεξιώσεις; ὥσπερ 10

[NZGL] 5 *δομέτιος* ZGL | *αὐτὸν Ἀηνόβαρβος* Sint.: *αὐτὸν ἀεὶ ὁ βάρβος* NL² *αὐτὸν ἀεὶ ὁ βάρβαρος* GL¹V *ἀεὶ αὐτὸν ὁ βάρβος* (vel *βάρβαρος*) Z ‖ 8 *ἄνθρωποι βοῶν*] *ἀναβοῶν* Zie. | *οὐδὲ τῆτες*] *οὐδέποτ'* NZ ‖ 9 *τῷ οὐσκλάνῳ* N *τῷ τουσκλάνῳ* Z; ne conicias *τῶν Τουσκλάνων*, cf. Caes. 41, 3. Macrob. 3, 16, 12 ‖ 10 *δὲ ἀφάνιος* G *δελφράνιος* N *δὲ φράνιος* Z ‖ 11 *δὲ*] *δὴ* Z ‖ 13 edebant *αὐτοῦ* ‖ 15 *τοὺς* om. Z ‖ 16 *καὶ συναπεσπάσαντο* G, om. L ‖ 18 *οὐδὲ* Iunt.: *οὔτε* ‖ 22 *στρατιᾶς* Br.: *στρατηγίας* ‖ 27 *φιλονεικίαι* libri

a. 48 αὐτοῖς Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίου παραστρατοπεδεύοντος ἢ
τοῦ Ναβαταίων βασιλέως, ἀλλ' οὐ Καίσαρος ἐκείνου καὶ
τῆς δυνάμεως ᾗ χιλίας μὲν ᾑρήκει πόλεις κατὰ κράτος,
c ἔθνη δὲ πλείονα τριακοσίων ὑπῆκτο, Γερμανοῖς δὲ καὶ
Γαλάταις μεμαχημένος ἀήττητος ὅσας οὐκ ἄν τις ἀριθ-
μήσαι μάχας, ἑκατὸν μυριάδας αἰχμαλώτων ἔλαβεν,
ἑκατὸν δ' ἀπέκτεινε τρεψάμενος ἐκ παρατάξεως.

68. Ἀλλ' ὅμως ἐγκείμενοι καὶ θορυβοῦντες, ἐπεὶ
κατέβησαν εἰς τὸ Φαρσάλιον πεδίον, ἠνάγκασαν βουλὴν
προθεῖναι τὸν Πομπήιον, ἐν ᾗ Λαβιηνὸς ὁ τῶν ἱππέων
ἄρχων πρῶτος ἀναστὰς ὤμοσε μὴ ἀναχωρήσειν ἐκ τῆς
μάχης, εἰ μὴ τρέψαιτο τοὺς πολεμίους· τὰ δ' αὐτὰ καὶ
πάντες ὤμνυσαν.

2 Τῆς δὲ νυκτὸς ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους Πομπήιος εἰς
τὸ θέατρον εἰσιόντος αὐτοῦ κροτεῖν τὸν δῆμον, αὐτὸς
d δὲ κοσμεῖν ἱερὸν Ἀφροδίτης νικηφόρου πολλοῖς λαφύ-
3 ροις. καὶ τὰ μὲν ἐθάρρει, τὰ δ' ὑπέθραττεν αὐτὸν ἡ
ὄψις, δεδοικότα μὴ τῷ γένει τοῦ Καίσαρος εἰς Ἀφρο-
δίτην ἀνήκοντι δόξα καὶ λαμπρότης ἀπ' αὐτοῦ γένηται·
καὶ πανικοί τινες θόρυβοι διάττοντες ἐξανέστησαν αὐτόν.
4 ἑωθινῆς δὲ φυλακῆς ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος στρατοπέδου πολ-
λὴν ἡσυχίαν ἄγοντος ἐξέλαμψε μέγα φῶς, ἐκ δὲ τούτου
λαμπὰς ἀρθεῖσα φλογοειδὴς ἐπὶ ⟨τὸ⟩ Πομπηίου κατέσκηψε·
καὶ τοῦτ' ἰδεῖν φησι Καῖσαρ αὐτὸς ἐπιὼν τὰς φυλακάς.
9. Aug. 48 5 Ἅμα δ' ἡμέρᾳ μέλλοντος αὐτοῦ πρὸς Σκοτοῦσσαν 368 Z¹
ἀναζευγνύειν, καὶ τὰς σκηνὰς τῶν στρατιωτῶν καθαι-

8 Caes. b. c. 3, 87 || 14 Caes. 42, 1. 43, 5. 6 App. b. c. 2, 68, 282–69, 284 Cass. Dio 41, 61, 2 Val. Max. 1, 6, 12 Lucan. 7, 7 sqq. Flor. 2, 13, 45 Obsequ. 65a || 24 Caesaris testimonium alibi non extat || 25 Caes. 43, 7 Lucan. 7, 235

[NZGL] 2 ναβατέων: em. Iunt. || 3 ᾗ Anon.: ἢ vel ᾖ || 6 ἑκατὸν ⟨μὲν⟩ Drachmann || 13 ὤμοσαν Cob. || 14 ὁ πομπήιος Z || 18 τοῦ NZ: τῷ GL || 23 ἀφθεῖσα: em. Held | τὸ add. Rei. e Plut. Caes. 43, 5 et App. 282 | πομπηίῳ NZ || 25 πρὸ σκότους GL πρὸς κόπους NZ: em. (Am.) Latte

261 S *ρούντων καὶ προπεμπόντων ὑποζύγια καὶ θεράποντας,* e
ἧκον οἱ σκοποὶ φράζοντες ὅπλα πολλὰ καθορᾶν ἐν τῷ
χάρακι τῶν πολεμίων διαφερόμενα, καὶ κίνησιν εἶναι
καὶ θόρυβον ἀνδρῶν ἐπὶ μάχην ἐξιόντων· μετὰ δὲ τού-
τους ἕτεροι παρῆσαν, εἰς τάξιν ἤδη καθίστασθαι τοὺς
πρώτους λέγοντες. ὁ μὲν οὖν Καῖσαρ εἰπὼν τὴν προσδο- 6
κωμένην ἥκειν ἡμέραν, ἐν ᾗ πρὸς ἄνδρας, οὐ πρὸς λιμὸν
οὐδὲ πενίαν μαχοῦνται, κατὰ τάχος πρὸ τῆς σκηνῆς
ἐκέλευσε προθεῖναι τὸν φοινικοῦν χιτῶνα· τοῦτο γὰρ
μάχης Ῥωμαίοις ἐστὶ σύμβολον. οἱ δὲ στρατιῶται θεασά- 7
μενοι, μετὰ βοῆς καὶ χαρᾶς τὰς σκηνὰς ἀφέντες, ἐφέροντο
πρὸς τὰ ὅπλα. καὶ τῶν ταξιαρχῶν ἀγόντων εἰς ἣν ἔδει f
τάξιν, ἕκαστος ὥσπερ χορὸς ἄνευ θορύβου μεμελετημένως
εἰς τάξιν καὶ πράως καθίσταντο.

69. *Πομπήιος δὲ τὸ μὲν δεξιὸν αὐτὸς ἔχων ἔμελλεν*
ἀνθίστασθαι πρὸς Ἀντώνιον, ἐν δὲ τῷ μέσῳ Σκιπίωνα
τὸν πενθερὸν ἀντέταξε Καλβίνῳ Λευκίῳ, τὸ δ' εὐώνυ-
μον εἶχε μὲν Λεύκιος Δομίτιος, ἐρρώσθη δὲ τῷ πλήθει
τῶν ἱππέων. ἐνταῦθα γὰρ ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ἐρρύησαν, 2
ὡς Καίσαρα βιασόμενοι καὶ τὸ δέκατον τάγμα διακό-
ψοντες, οὗ πλεῖστος ἦν λόγος ὡς μαχιμωτάτου, καὶ 656
Καῖσαρ ἐν ἐκείνῳ ταττόμενος εἰώθει μάχεσθαι. κατιδὼν 3
369 Z[1] *δὲ πεφραγμένον ἵππῳ τοσαύτῃ τῶν πολεμίων τὸ εὐώνυ-*
μον, καὶ φοβηθεὶς τὴν λαμπρότητα τοῦ ὁπλισμοῦ, μετε-
πέμψατο σπείρας ἓξ ἀπὸ τῶν ἐπιταγμάτων, καὶ κατέστη-
σεν ὄπισθεν τοῦ δεκάτου, κελεύσας ἡσυχίαν ἄγειν, ἀδή-
λους τοῖς πολεμίοις ὄντας· ὅταν δὲ προσελαύνωσιν οἱ 4

2 Caes. 44, 1 Caes. b. c. 3, 85, 3. 4 || 15 Caes. 44, 1–6. 45, 2–6 Anton. 8, 3 App. b. c. 2, 75, 311–76, 319 Cass. Dio 41, 60, 1–3 Polyaen. 8, 23, 25 Caes. b. c. 3, 88. 89. 94, 3 Cic. Phil. 2, 71 Lucan. 7, 214–234. 521 sqq. Flor. 2, 13, 50 Frontin. strat. 2, 3. 22. 4, 7, 32 Eutrop. 6, 20, 4 Oros. 6, 15, 23–26

[NZGL] 13 *μεμελετημένος* G || 14 *καθίσταντο* N: *καθίστατο* cet. || 17 *Λευκίῳ*] immo *Γναίῳ* || 21 *ὁ λόγος* G || 25. 26 *κατόπιν ἔστησε τοῦ δεξιοῦ* Caes. 44, 3

9. Aug. 48 ἱππεῖς, διὰ τῶν προμάχων ἐκδραμόντας μὴ προέσθαι τοὺς ὑσσούς, ὥσπερ εἰώθασιν οἱ κράτιστοι, σπεύδοντες ἐπὶ τὰς ξιφουλκίας, ἀλλὰ παίειν ἄνω, συντιτρώσκοντας
b 5 ὄμματα καὶ πρόσωπα τῶν πολεμίων· οὐ γὰρ μενεῖν τοὺς 4
καλοὺς τούτους καὶ ἀνθηροὺς πυρριχιστὰς διὰ τὸν 262 S
ὡραϊσμόν, οὐδ' ἀντιβλέπειν πρὸς τὸν σίδηρον ἐν ὀφθαλ-
6 μοῖς γινόμενον. ἐν τούτοις μὲν οὖν ὁ Καῖσαρ ἦν. ὁ δὲ Πομπήιος ἀφ' ἵππου τὴν παράταξιν ἐπισκοπῶν, ὡς ἑώρα τοὺς μὲν ἀντιπάλους μεθ' ἡσυχίας τὸν καιρὸν ἐν τάξει προσμένοντας, τῆς δ' ὑφ' αὐτῷ στρατιᾶς τὸ πλεῖστον οὐκ ἀτρεμοῦν, ἀλλὰ κυμαῖνον ἀπειρίᾳ καὶ θορυβούμενον, ἔδεισε μὴ διασπασθῇ παντάπασιν ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης, καὶ παράγγελμα τοῖς προτεταγμένοις ἔδωκεν, ἑστῶτας ἐν προβολῇ καὶ μένοντας ἀραρότως δέχεσθαι τοὺς πολε-
c 7 μίους. ὁ δὲ Καῖσαρ (b. c. 3, 92, 4. 5) αἰτιᾶται τὸ στρατήγημα τοῦτο· τῶν τε γὰρ πληγῶν τὸν ἐξ ἐπιδρομῆς τόνον ἀμαυρῶσαι, καὶ τὴν μάλιστα τοὺς πολλοὺς ἐν τῷ συμφέρεσθαι τοῖς πολεμίοις πληροῦσαν ἐνθουσιασμοῦ καὶ φορᾶς ἀντεξόρμησιν, ἅμα κραυγῇ καὶ δρόμῳ τὸν θυμὸν αὔξουσαν, ἀφελόντα, πῆξαι καὶ καταψῦξαι τοὺς ἄνδρας.
8 ἦσαν δ' οἱ μὲν μετὰ Καίσαρος δισχίλιοι πρὸς δισμυρίοις, οἱ δὲ μετὰ Πομπηίου βραχεῖ πλείονες ἢ διπλάσιοι τούτων.

70. Ἤδη δὲ συνθήματος διδομένου παρ' ἀμφοτέρων, 370 Z¹
καὶ τῆς σάλπιγγος ἀρχομένης ἐγκελεύεσθαι πρὸς τὴν σύστασιν, τῶν μὲν πολλῶν ἐσκόπει τὸ καθ' αὐτὸν ἕκα-
d στος, ὀλίγοι δὲ Ῥωμαίων οἱ βέλτιστοι καί τινες Ἑλλήνων παρόντες ἔξω τῆς μάχης, ὡς ἐγγὺς ἦν τὸ δεινόν, ἐλογίζοντο τὴν πλεονεξίαν καὶ φιλονικίαν ὅποι φέρουσα τὴν
2 ἡγεμονίαν ἐξέθηκεν. ὅπλα γὰρ συγγενικὰ καὶ τάξεις

7 Caes. 44, 7. 8 App. b. c. 2, 79, 329. 330 Caes. b. c. 3, 92, 2–5 || 23 c. 70 App. b. c. 2, 77, 320–324 Cass. Dio 41, 58. 59

[NZGL] 2 εἰώθεσαν Sint. cl. Caes. 45, 2 || 3 τὰ ἄνω vel εἰς τὰ ἄνω Rei., sed App. b. c. 2, 328 cft. Sint. || 4 μένειν NZ || 10 στρατείας: em. Steph. || 22 βραχὺ Z, om. N || 25 ἐσκοπεῖτο ἕκαστος καθ' αὐτὸν (ἑαυτὸν Z): em. Zie. post Sint., qui ἕκαστος ante ἐσκόπει || 28 φιλονεικίαν libri

ἀδελφαὶ καὶ κοινὰ σημεῖα καὶ μιᾶς πόλεως εὐανδρία 9. Aug. 48
τοσαύτη καὶ δύναμις αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν συνέπιπτεν, ἐπι-
δεικνυμένη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὡς ἐν πάθει γενο-
μένη τυφλόν ἐστι καὶ μανιῶδες. ἦν μὲν γὰρ ἤδη καθ' 3
ἡσυχίαν χρῄζουσιν ἄρχειν καὶ ἀπολαύειν τῶν κατειρ-
γασμένων τὸ πλεῖστον καὶ κράτιστον ἀρετῇ γῆς καὶ θα-
263 S λάσσης ὑπήκοον, ἦν δ' ἔτι τροπαίων καὶ θριάμβων
ἔρωτι βουλομένους χαρίζεσθαι καὶ διψῶντας ἐμπίπλα- e
σθαι Παρθικῶν πολέμων ἢ Γερμανικῶν. πολὺ δὲ καὶ 4
Σκυθία λειπόμενον ἔργον καὶ Ἰνδοί, καὶ πρόφασις οὐκ
ἄδοξος ἐπὶ ταῦτα τῆς πλεονεξίας ἡμερῶσαι τὰ βαρβαρικά.
τίς δ' ἂν ἢ Σκυθῶν ἵππος ἢ τοξεύματα Πάρθων ἢ 5
πλοῦτος Ἰνδῶν ἐπέσχε μυριάδας ἑπτὰ Ῥωμαίων, ἐν
ὅπλοις ἐπερχομένας Πομπηίου καὶ Καίσαρος ἡγουμένων,
ὧν ὄνομα πολὺ πρότερον ἤκουσαν ἢ τὸ Ῥωμαίων; οὕτως
ἄμεικτα καὶ ποικίλα καὶ θηριώδη φῦλα νικῶντες ἐπῆλ-
θον. τότε δ' ἀλλήλοις μαχούμενοι συνῆσαν, οὐδὲ τὴν 6
δόξαν αὐτῶν, δι' ἣν τῆς πατρίδος ἠφείδουν, οἰκτίραντες, f
371 Z¹ ἄχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀνικήτων προσαγορευομένων.
ἡ μὲν γὰρ γενομένη συγγένεια καὶ τὰ Ἰουλίας φίλτρα 7
καὶ γάμος ἐκεῖνος εὐθὺς ἦν ἀπατηλὰ καὶ ὕποπτα κοινω-
νίας ἐπὶ χρείᾳ συνισταμένης ὁμηρεύματα, φιλίας δ'
ἀληθινῆς οὐ μετέσχεν.

71. Ὡς δ' οὖν τὸ Φαρσάλιον πεδίον ἀνδρῶν καὶ ἵπ-
πων καὶ ὅπλων ἐνεπέπληστο, καὶ μάχης ἤρθη παρ' ἀμ-
φοτέρων σημεῖα, πρῶτος ἐκ τῆς Καίσαρος φάλαγγος
ἐξέδραμε Γάιος Κρασσιανός, ἀνδρῶν ἑκατὸν εἴκοσι λοχ-
αγῶν, μεγάλην ἀποδιδοὺς ὑπόσχεσιν Καίσαρι. πρῶτον 2
γὰρ αὐτὸν ἐξιὼν τοῦ χάρακος εἶδε, καὶ προσαγορεύσας 657

12 App. b. c. 2, 70, 289 || 26 Caes. 44, 9–12 App. b. c. 2, 82, 347. 348 Caes. b. c. 3, 91. 99, 2. 3 Flor. 2, 13, 46 Lucan. 7, 470–473 c. schol.

[NZGL] 7 δ' ἔτι Am. Anon.: δέ τι || 8 ἐμπι(μ)πλᾶσθαι NZ || 15 ὀνόματα? | τὸ] τῶν NZ || 17 μαχόμενοι GL et ante corr. N | συνῆσαν: em. Cob. || 25 ἀνεπέπληστο: em. Herw. || 27 κρασιανὸς NZ Κρασσίνιος Plut. Caes., App., *Crastinus* Caes. b. c. Flor. Luc.

9. Aug. 48 ἤρετο, πῶς φρονοίη περὶ τῆς μάχης. ὁ δὲ τὴν δεξιὰν προτείνας ἀνεβόησε· „νικήσεις λαμπρῶς ὦ Καῖσαρ· ἐμὲ
3 δ' ἢ ζῶντα τήμερον ἢ νεκρὸν ἐπαινέσεις.“ τούτων τῶν λόγων μεμνημένος, ἐξώρμησε καὶ συνεπεσπάσατο πολ-
4 λούς, καὶ προσέβαλε κατὰ μέσους τοὺς πολεμίους. γενομένου δὲ τοῦ ἀγῶνος εὐθὺς ἐν ξίφεσι, καὶ πολλῶν φονευομένων, βιαζόμενον πρόσω καὶ διακόπτοντα τοὺς πρώτους ὑποστάς τις ὠθεῖ διὰ τοῦ στόματος τὸ ξίφος, ὥστε τὴν ἀκμὴν περάσασαν ἀνασχεῖν κατὰ τὸ ἰνίον.
5 πεσόντος δὲ τοῦ Κρασσιανοῦ, κατὰ τοῦτο μὲν ἦν ἰσόρ-
b ροπος ἡ μάχη, τὸ δὲ δεξιὸν ὁ Πομπήιος οὐ ταχέως 264 S
ἐπῆγεν, ἀλλὰ παπταίνων ἐπὶ θάτερα καὶ τὸ τῶν ἱππέων
6 ἀναμένων ἔργον, ἐνδιέτριβεν. ἤδη δ' ἐκεῖνοι τοὺς οὐλαμοὺς ἀνῆγον ὡς κυκλωσόμενοι τὸν Καίσαρα καὶ τοὺς προτεταγμένους ἱππεῖς ὀλίγους ὄντας ἐμβαλοῦντες εἰς 372 Z[1]
7 τὴν φάλαγγα. Καίσαρος δὲ σημεῖον ἄραντος, οἱ μὲν ἱππεῖς ἐξανεχώρησαν, αἱ δ' ἐπιτεταγμέναι σπεῖραι πρὸς τὴν κύκλωσιν ἐκδραμοῦσαι, τρισχίλιοι ἄνδρες, ὑπαντιάζουσι τοὺς πολεμίους, καὶ παριστάμενοι καθ' ἵππον, ὡς ἐδιδάχθησαν, ὑψηλοῖς ἐχρῶντο τοῖς ὑσσοῖς, ἐφιέμε-
8 νοι τῶν προσώπων. οἱ δ' ἅτε μάχης πάσης ἄπειροι,
c τοιαύτην δὲ μὴ προσδοκήσαντες μηδὲ προμαθόντες, οὐκ ἐτόλμων οὐδ' ἠνείχοντο τὰς πληγὰς ἐν ὄμμασι καὶ στόμασιν οὔσας, ἀλλ' ἀποστρεφόμενοι καὶ προϊσχόμενοι τῶν
9 ὄψεων τὰς χεῖρας, ἀκλεῶς ἐτράποντο. φευγόντων δὲ τούτων ἀμελήσαντες οἱ Καίσαρος ἐχώρουν ἐπὶ τοὺς πεζούς, ᾗ μάλιστα τῶν ἱππέων τὸ κέρας ἐψιλωμένον περι-
10 δρομὴν ἐδίδου καὶ κύκλωσιν. ἅμα δὲ τούτων ἐκ πλαγίου προσπεσόντων, καὶ κατὰ στόμα τοῦ δεκάτου προσμείξαν-

13 Caes. 45 App. b. c. 2, 78, 327. 79, 331–81, 344

[**NZGL**] **9** ἀκμὴν Caes. 44, 12: αἰχμὴν | ἀνασχεῖν Cor. cl. Caes. 44, 12: ἐνσχεῖν || **10** κρασσίνου **N** κρασιανοῦ **Z** || **13** ὑλαμοὺς **NZ** || **15** ἐμβαλοῦντες **V**: ἐμβαλόντες cet. || **19** ἵππον **V**: ἵππων cet. ἱππέων Rei. || **22** μὴ] μηδὲ **LV** || **24** προσχρώμενοι **NZ** || **27** ἐπιδρομὴν **G** || **28** ἐκ om. **NZ**

τος, οὐχ ὑπέμειναν οὐδὲ συνέστησαν, ὁρῶντες ἐν ᾧ κυ- 9. Aug. 48
κλώσεσθαι τοὺς πολεμίους ἤλπιζον, αὐτοὺς τοῦτο πάσχον-
τας.

72. *Τραπομένων δὲ τούτων ὡς κατεῖδε τὸν κονιορτὸν*
ὁ Πομπήιος καὶ τὸ περὶ τοὺς ἱππέας πάθος εἴκασεν, ᾧ μὲν d
ἐχρήσατο λογισμῷ χαλεπὸν εἰπεῖν, μάλιστα δ' ὅμοιος
παράφρονι καὶ παραπλῆγι τὴν διάνοιαν, καὶ μηδ' ὅτι
Μᾶγνός ἐστι Πομπήιος ἐννοοῦντι, μηδένα προσειπὼν
ἀπῄει βάδην εἰς τὸν χάρακα, πάνυ τοῖς ἔπεσι πρέπων 2
ἐκείνοις (Il. 11, 544)·

Ζεὺς δὲ πατὴρ Αἴανθ' ὑψίζυγος ἐν φόβον ὦρσε·
στῆ δὲ ταφών, ὄπιθεν δὲ σάκος βάλεν ἑπταβόειον,
τρέσσε δὲ παπτήνας ἐφ' ὁμίλου.

265 S *τοιοῦτος εἰς τὴν σκηνὴν παρελθών, ἄφθογγος καθῆστο,* 3
373 Z¹ *μέχρι οὗ τοῖς φεύγουσι πολλοὶ διώκοντες συνεισέπιπτον·*
τότε δὲ φωνὴν μίαν ἀφεὶς ταύτην „οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὴν e
παρεμβολήν;" ἄλλο δὲ μηδὲν εἰπών, ἀναστὰς καὶ λαβὼν
ἐσθῆτα τῇ παρούσῃ τύχῃ πρέπουσαν, ὑπεξῆλθεν. ἔφυγε 4
δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τάγματα, καὶ φόνος ἐν τῷ στρατοπέδῳ
πολὺς ἐγένετο σκηνοφυλάκων καὶ θεραπόντων· στρα-
τιώτας δὲ μόνους ἑξακισχιλίους πεσεῖν φησιν Ἀσίννιος
Πολλίων (HRR II 68), *μεμαχημένος ἐκείνην τὴν μάχην*
μετὰ Καίσαρος. αἱροῦντες δὲ τὸ στρατόπεδον, ἐθεῶντο 5
τὴν ἄνοιαν καὶ κουφότητα τῶν πολεμίων. πᾶσα ⟨γὰρ⟩
σκηνὴ μυρσίναις κατέστεπτο καὶ στρωμναῖς ἀνθιναῖς
ἤσκητο καὶ τραπέζαις ἐκπωμάτων μεσταῖς, καὶ κρατῆρες 6
οἴνου προὔκειντο, καὶ παρασκευὴ καὶ κόσμος ἦν τεθυ- f
κότων καὶ πανηγυριζόντων μᾶλλον ἢ πρὸς μάχην ἐξοπλι-
ζομένων. οὕτω ταῖς ἐλπίσι διεφθαρμένοι καὶ γέμοντες
ἀνοήτου θράσους ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐχώρουν.

19 Caes. 46, 3 App. b. c. 2, 82, 346 Caes. b. c. 3, 99, 4 Oros. 6, 15, 27 || **23** App. b. c. 2, 69, 284. 285 Caes. b. c. 3, 96, 1

[NZGL] **11** *ἐμφόβον* L *ἔμφοβον* G *ἐμφόβως* Z || **13** *ἐφ'*] *ἀφ'* NZL || **15** *συνεισέπιπτον* V: *συνέπιπτον* || **21** *φησὶ πεσεῖν* L || **22** *πολίων* GL || **24** *γὰρ* add. post *πᾶσα* L², post *σκηνὴ* V

9. Aug. 48 **73.** Πομπήιος δὲ μικρὸν ἔξω τοῦ χάρακος προελθών,
τὸν μὲν ἵππον ἀφῆκεν, ὀλίγων δὲ κομιδῇ περὶ αὐτὸν
ὄντων, ὡς οὐδεὶς ἐδίωκεν, ἀπῄει καθ' ἡσυχίαν, ἐν δια-
λογισμοῖς ὢν οἵους εἰκὸς λαμβάνειν ἄνθρωπον ἔτη τέτ-
ταρα καὶ τριάκοντα νικᾶν καὶ κρατεῖν ἁπάντων εἰθισμέ-
658 νον, ἥττης δὲ καὶ φυγῆς τότε πρῶτον ἐν γήρᾳ λαμβά-
2 νοντα πεῖραν, ἐννοούμενον δ' ἐξ ὅσων ἀγώνων καὶ πολέ-
μων ηὐξημένην ἀποβαλὼν ὥρᾳ μιᾷ δόξαν καὶ δύναμιν,
[ἢ] πρὸ μικροῦ τοσούτοις ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ στόλοις 374 Z¹
δορυφορούμενος, ἀπέρχεται μικρὸς οὕτω γεγονὼς καὶ
συνεσταλμένος, ὥστε λανθάνειν ζητοῦντας τοὺς πολεμίους.
3 παραμειψάμενος δὲ Λάρισσαν ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὰ Τέμπη,
καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐπὶ στόμα δεδιψηκὼς ἔπινε τοῦ
ποταμοῦ, καὶ πάλιν ἀναστὰς ἐβάδιζε διὰ τῶν Τεμπῶν,
4 ἄχρι οὗ κατῆλθεν ἐπὶ θάλατταν. ἐκεῖ δὲ τῆς νυκτὸς τὸ 266 S
b λοιπὸν ἀναπαυσάμενος ἐν καλυβίῳ τινὶ σαγηνέων, καὶ
περὶ τὸν ὄρθρον ἐπιβὰς ποταμίου πλοίου, καὶ τῶν ἑπομέ-
νων τοὺς ἐλευθέρους ἀναλαβών, τοὺς δὲ θεράποντας
ἀπιέναι πρὸς Καίσαρα κελεύσας καὶ μὴ δεδιέναι, παρὰ γῆν
κομιζόμενος εἶδεν εὐμεγέθη φορτηγὸν ἀνάγεσθαι μέλλου-
σαν, ἧς ἐναυκλήρει Ῥωμαῖος ἀνὴρ οὐ πάνυ Πομπηίῳ
συνήθης, γινώσκων δὲ τὴν ὄψιν αὐτοῦ· Πετίκιος ἐκαλεῖτο.
5 τούτῳ συνεβεβήκει τῆς παρῳχημένης νυκτὸς ἰδεῖν κατὰ
τοὺς ὕπνους Πομπήιον, οὐχ οἷον ἑωράκει πολλάκις, ἀλλὰ
6 ταπεινὸν καὶ κατηφῆ, προσδιαλεγόμενον αὐτῷ. καὶ ταῦτα
c τοῖς συμπλέουσιν ἐτύγχανε διηγούμενος, ὡς δὴ φιλεῖ περὶ
πραγμάτων τηλικούτων λόγον ἔχειν ἀνθρώπους σχολὴν
7 ἄγοντας. ἐξαίφνης δέ τις τῶν ναυτῶν ἔφρασε κατιδών,

1 c. 73 App. b. c. 2, 81, 343. 83, 349 Cass. Dio 42, 2, 2. **3** Caes. b. c. 3, 96, 3. **4** Vell. 2, 53, 1 Flor. 2, 13, 51 Val. Max. 4, 5, 5 Lucan. 7, 710–727. 8, 1–41 Oros. 6, 15, 27

[**NZGL**] **9** ἢ del. Sch. || **13** ἐπὶ τὸ στόμα **NG** || **19** ἀπιέναι **V**: ἀπῆναι **N** ἀπεῖναι cet. || **20** ἐν μεγέθει **NZ** || **22** ἐπεκαλεῖτο **NZG** || **24** οἷον Latte Zie. cl. p. 335, 4: ὃν | ἑώρακε: em. Sch. || **26.27** περὶ τῶν πραγμάτων **L**

ὅτι πλοῖον ποτάμιον ἀπὸ τῆς γῆς ἐρέσσεται, καὶ κατα- a. 48
σείουσί τινες ἄνθρωποι τὰ ἱμάτια, καὶ τὰς χεῖρας ὀρέγουσι
πρὸς αὐτούς. ἐπιστήσας οὖν ὁ Πετίκιος, εὐθὺς ἔγνω τὸν 8
Πομπήιον οἷον ὄναρ εἶδε· καὶ πληξάμενος τὴν κεφαλήν,
ἐκέλευσε τοὺς ναύτας τὸ ἐφόλκιον παραβαλεῖν, καὶ τὴν
δεξιὰν ἐξέτεινε, καὶ προσεκάλει τὸν Πομπήιον, ἤδη
συμφρονῶν τῷ σχήματι τὴν τύχην καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ
375 Z[1] ἀνδρός. ὅθεν οὔτε παράκλησιν ἀναμείνας οὔτε λόγον, ἀλλ' 9
ἀναλαβὼν ὅσους ἐκέλευσε μετ' αὐτοῦ (Λέντουλοι δ' d
ἦσαν ἀμφότεροι καὶ Φαώνιος), ἀνήχθη· καὶ μικρὸν
ὕστερον ἰδόντες ἀπὸ γῆς ἁμιλλώμενον Δηϊόταρον τὸν
βασιλέα, προσαναλαμβάνουσιν. ἐπεὶ δὲ καιρὸς ἦν δείπνου, 10
καὶ παρεσκεύασεν ὁ ναύκληρος ἐκ τῶν παρόντων, ἰδὼν
ὁ Φαώνιος οἰκετῶν ἀπορίᾳ τὸν Πομπήιον ἀρχόμενον
αὐτὸν ὑπολύειν, προσέδραμε καὶ ὑπέλυσε καὶ συνήλειψε.
καὶ τὸ λοιπὸν ἐκ τούτου περιέπων καὶ θεραπεύων ὅσα 11
δεσπότας δοῦλοι μέχρι νίψεως ποδῶν καὶ δείπνου παρα-
267 S σκευῆς διετέλεσεν, ὥστε τὴν ἐλευθεριότητα τῆς ὑπουργίας
ἐκείνης θεασάμενον ⟨ἄν⟩ τινα καὶ τὸ ἀφελὲς καὶ ἄπλαστον
εἰπεῖν (Eurip. fr. 961 N.[2])·

φεῦ τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλόν. e

74. Οὕτω δὲ παραπλεύσας ἐπ' Ἀμφιπόλεως, ἐκεῖθεν
εἰς Μιτυλήνην ἐπεραιοῦτο, βουλόμενος τὴν Κορνηλίαν
ἀναλαβεῖν καὶ τὸν υἱόν. ἐπεὶ δὲ προσέσχε τῇ νήσῳ κατ' 2
αἰγιαλόν, ἔπεμψεν εἰς πόλιν ἄγγελον, οὐχ ὡς ἡ Κορνηλία
προσεδόκα, τοῖς πρὸς χάριν ἀπαγγελλομένοις καὶ γραφομέ-
νοις ἐλπίζουσα τοῦ πολέμου κεκριμένου περὶ Δυρράχιον
ἔτι λοιπὸν ἔργον εἶναι Πομπηίῳ τὴν Καίσαρος δίωξιν.

21 mor. 85a || 22 c. 74, 1–75, 2 Zon. 10, 9 | Caes. b. c. 3, 102, 2–4 App. b. c. 2, 83, 349 Cass. Dio 42, 2, 3. 4 Lucan. 8, 41–108

[NZGL] 3 ἐπιστὰς: em. Emp. | εὐθὺς ὁ πετίκιος NZ || 7 τὴν[2] om. NGL || 19 ἄν add. Rei. || 23 ἐπέρα· οὕτω LZ ἐπέρα οὕτω N (G legi non potest): em. Cor. || 25 ὡς] οἷον Sol.

a.48 3 *ἐν τούτοις οὖσαν αὐτὴν καταλαβὼν ὁ ἄγγελος, ἀσπάσασθαι μὲν οὐχ ὑπέμεινε, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν κακῶν τοῖς δάκρυσι μᾶλλον ἢ τῇ φωνῇ φράσας, σπεύδειν*
f *ἐκέλευσεν, εἰ βούλεταί πως Πομπήιον ἰδεῖν ἐπὶ νεὼς μιᾶς*
4 *καὶ ἀλλοτρίας. ἡ δ' ἀκούσασα προήκατο μὲν αὐτὴν χαμᾶζε, καὶ πολὺν χρόνον ἔκφρων καὶ ἄναυδος ἔκειτο,* 376 Z¹ *μόλις δέ πως ἔμφρων γενομένη, καὶ συννοήσασα τὸν καιρὸν οὐκ ὄντα θρήνων καὶ δακρύων, ἐξέδραμε διὰ τῆς*
5 *πόλεως ἐπὶ θάλατταν. ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ Πομπηίου, καὶ δεξαμένου ταῖς ἀγκάλαις αὐτὴν ὑπερειπομένην καὶ περιπίπτουσαν, „ὁρῶ σ'" εἶπεν „ἄνερ, οὐ τῆς σῆς τύχης*
659 *ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἐμῆς, προσερριμμένον ἑνὶ σκάφει, τὸν πρὸ τῶν Κορνηλίας γάμων πεντακοσίαις ναυσὶ ταύτην*
6 *περιπλεύσαντα τὴν θάλασσαν. τί μ' ἦλθες ἰδεῖν, καὶ οὐκ ἀπέλιπες τῷ βαρεῖ δαίμονι τὴν καὶ σὲ δυστυχίας ἀναπλήσασαν τοσαύτης; ὡς εὐτυχὴς μὲν ἂν ἤμην γυνὴ πρὸ τοῦ Πόπλιον ἐν Πάρθοις ἀκοῦσαι τὸν παρθένιον ἄνδρα κείμενον ἀποθανοῦσα, σώφρων δὲ καὶ μετ' ἐκεῖνον, ὥσπερ ὥρμησα, τὸν ἐμαυτῆς προεμένη βίον· ἐσῳζόμην δ' ἄρα καὶ Πομπηίῳ Μάγνῳ συμφορὰ γενέσθαι."*

75. *Ταῦτ' εἰπεῖν τὴν Κορνηλίαν λέγουσι, τὸν δὲ Πομπήιον ἀποκρίνασθαι· „μίαν ἄρα Κορνηλία τύχην* 268 S *ᾔδεις τὴν ἀμείνονα, ἣ καὶ σὲ ἴσως ἐξηπάτησεν, ὅτι μοι*
b 2 *χρόνον πλείονα τοῦ συνήθους παρέμεινεν. ἀλλὰ καὶ ταῦτα δεῖ φέρειν γενομένους ἀνθρώπους, καὶ τῆς τύχης ἔτι πειρατέον. οὐ γὰρ ἀνέλπιστον ἐκ τούτων ἀναλαβεῖν*
3 *ἐκεῖνα τὸν ἐξ ἐκείνων ἐν τούτοις γενόμενον." ἡ μὲν οὖν γυνὴ μετεπέμπετο χρήματα καὶ θεράποντας ἐκ ⟨τῆς⟩ πόλεως· τῶν δὲ Μιτυληναίων τὸν Πομπήιον ἀσπασαμένων καὶ παρακαλούντων εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ κἀκείνους ἐκέλευσε τῷ κρατοῦντι πείθεσθαι καὶ*

[NZGL] **13** *τῶν* corr. ex *τῆς* G¹ *τῶν τῆς* Zon. || **14** *παραπλεύσαντα*: em. Bekker || **18** *καὶ* om. Zon. || **19** *ἑαυτῆς* V Zon. || **20** *δὲ καὶ σοὶ Πομπήιε Μάγνε γενήσεσθαι συμφορὰ* Zon. || **23** *ᾔδεις ⟨ἐμὴν⟩* vel *⟨μου⟩* Zie. l. c. 50 || **25** *ἀνθρώπους ὄντας* Zon. || **26.27** *ἐκ τούτων εἰς ἐκεῖνα μεταπεσεῖν τὸν* Zon. || **28** *τῆς* V: om. cet.

θαρρεῖν· εὐγνώμονα γὰρ εἶναι Καίσαρα καὶ χρηστόν. a. 48
αὐτὸς δὲ πρὸς Κράτιππον τραπόμενος τὸν φιλόσοφον 4
377 Z¹ (κατέβη γὰρ ἐκ τῆς πόλεως ὀψόμενος αὐτόν), ἐμέμψατο
καὶ συνδιηπόρησε βραχέα περὶ τῆς προνοίας, ὑποκατα- c
κλινομένου τοῦ Κρατίππου καὶ παράγοντος αὐτὸν ἐπὶ
τὰς ἀμείνονας ἐλπίδας, ὅπως μὴ λυπηρὸς μηδ' ἄκαιρος
ἀντιλέγων εἴη. †ἐπεὶ τὸ μὲν ἐρέσθαι τὸν Πομπήιον ἦν 5
ὑπὲρ τῆς προνοίας, τὸν δ' ἀποφαίνεσθαι† ὅτι τοῖς πράγμα-
σιν ἤδη μοναρχίας ἔδει διὰ τὴν κακοπολιτείαν· ἐρέσθαι
δέ· „πῶς ὦ Πομπήιε καὶ τίνι τεκμηρίῳ πεισθῶμεν, ὅτι
βέλτιον ἂν σὺ τῇ τύχῃ Καίσαρος ἐχρήσω κρατήσας; ἀλλὰ
ταῦτα μὲν ἐατέον ὥσπερ ἔχει τὰ τῶν θεῶν."

76. Ἀναλαβὼν δὲ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς φίλους ἐκο-
μίζετο, προσίσχων ὅρμοις ἀναγκαίοις ὕδωρ ἢ ἀγορὰν
ἔχουσιν. εἰς δὲ πόλιν εἰσῆλθε πρώτην Ἀττάλειαν τῆς d
Παμφυλίας. ἐνταῦθα δ' αὐτῷ καὶ τριήρεις τινὲς ἀπήν-
τησαν ἐκ Κιλικίας, καὶ στρατιῶται συνελέγοντο, καὶ τῶν
συγκλητικῶν πάλιν ἑξήκοντα περὶ αὐτὸν ἦσαν. ἀκούων 2
δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν ἔτι συνεστάναι, καὶ Κάτωνα πολλοὺς
στρατιώτας ἀνειληφότα περαιοῦν εἰς Λιβύην, ὠδύρετο
πρὸς τοὺς φίλους, καταμεμφόμενος ἑαυτὸν ἐκβιασθέντα
269 S τῷ πεζῷ συμβαλεῖν, τῇ κρείττονι δ' ἀδηρίτως δυνάμει
πρὸς μηδὲν ἀποχρήσασθαι, μηδὲ περιορμίσαι τὸ ναυτι-
κόν, ὅπου κατὰ γῆν σφαλεὶς εὐθὺς ἂν εἶχεν ἀντίπαλον
ἐκ θαλάττης παρεστῶσαν ἀλκὴν καὶ δύναμιν τοσαύτην.
οὐδὲν γὰρ ἁμάρτημα Πομπηίου μεῖζον οὐδὲ δεινότερον 3 e
378 Z¹ στρατήγημα Καίσαρος, ἢ τὸ τὴν μάχην οὕτω μακρὰν
ἀποσπάσαι τῆς ναυτικῆς βοηθείας. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκ τῶν 4
παρόντων κρίνειν τι καὶ πράττειν ἀναγκαζόμενος, ἐπὶ
τὰς πόλεις περιέπεμπε, τὰς δ' αὐτὸς περιπλέων ᾔτει

13 c. 76, 1 Zon. 10, 9 cf. Caes. b. c. 3, 102, 5 Lucan. 8, 243 sqq.

[NZGL] **7** *τὸν μὲν* Rei. ‖ **8** *τὸ δ'* Sol. ‖ **14** *ἢ*] *καὶ* NZ ‖ **15** *ἀτάλειαν* NZ *ἀτταλίαν* G ‖ **18** *ἑξήκοντα πάλιν* NZ ‖ **22** *δὲ κρείττονι*: trp. Sint. ‖ **23** *περιορμίσαι* V: *περιορμῆσαι* cet. *παρορμίσαι* Br. ‖ **28** *ἀποσπάσασθαι* edd. ante Li. ‖ **29** *κινεῖν* NZL²

5 χρήματα καὶ ναῦς ἐπλήρου. τὴν δ' ὀξύτητα τοῦ πολεμίου
a. 48 καὶ τὸ τάχος δεδοικώς, μὴ προαναρπάσῃ τῆς παρασκευῆς
αὐτὸν ἐπελθών, ἐσκόπει καταφυγὴν ἐπὶ τῷ παρόντι καὶ
6 ἀναχώρησιν. ἐπαρχία μὲν οὖν οὐδεμία φύξιμος ἐφαίνετο
βουλευομένοις αὐτοῖς, τῶν δὲ βασιλειῶν αὐτὸς μὲν ἀπέ-
φαινε τὴν Πάρθων ἱκανωτάτην οὖσαν ἔν τε τῷ παρόντι
f δέξασθαι καὶ περιβαλεῖν σφᾶς ἀσθενεῖς ὄντας, αὖθίς τε
7 ῥῶσαι καὶ προπέμψαι μετὰ πλείστης δυνάμεως· τῶν δ'
ἄλλων οἱ μὲν εἰς Λιβύην καὶ Ἰόβαν ἔτρεπον τὴν γνώμην,
Θεοφάνει δὲ τῷ Λεσβίῳ μανικὸν ἐδόκει, τριῶν ἡμερῶν
πλοῦν ἀπέχουσαν Αἴγυπτον ἀπολιπόντα καὶ Πτολεμαῖον,
660 ἡλικίαν μὲν ἀντίπαιδα, φιλίας δὲ καὶ χάριτος ὑπόχρεων
πατρῴας, Πάρθοις ὑποβαλεῖν ἑαυτόν, ἀπιστοτάτῳ γένει,
8 καὶ Ῥωμαίῳ μὲν ἀνδρὶ κηδεστῇ γενομένῳ τὰ δεύτερα
λέγοντα, πρῶτον εἶναι τῶν ἄλλων μὴ θέλειν, μηδὲ
πειρᾶσθαι τῆς ἐκείνου μετριότητος, Ἀρσάκην δὲ ποιεῖσθαι
κύριον ἑαυτοῦ, τὸν μηδὲ Κράσσου δυνηθέντα ζῶντος·
9 καὶ γυναῖκα νέαν οἴκου τοῦ Σκιπίωνος εἰς βαρβάρους
κομίζειν, ὕβρει καὶ ἀκολασίᾳ τὴν ἐξουσίαν μετροῦντας,
ἢ κἂν μὴ πάθῃ δόξῃ δὲ παθεῖν δεινόν ἐστιν, ἐπὶ τοῖς 379Z[1]
ποιῆσαι δυναμένοις γενομένη. τοῦτο μόνον ὥς φασιν
ἀπέτρεψε τῆς ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ὁδοῦ Πομπήιον· εἰ δή
τις ἔτι Πομπηίου λογισμός, ἀλλ' οὐχὶ δαίμων ἐκείνην 270S
ὑφηγεῖτο τὴν ὁδόν.
b **77.** Ὡς δ' οὖν ἐνίκα φεύγειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀναχθεὶς

1 App. b. c. 2, 83, 349–351 Cass. Dio 42, 2, 4–6 Caes. b. c. 3, 102, 5. 103, 1 Vell. 2, 53, 1 Flor. 2, 13, 51 Lucan. 8, 258–455 || **25** c. 77–80 Zon. 10, 9. 10 | c. 77–79 Plut. Brut. 33 App. b. c. 2, 84, 352–85, 359 Cass. Dio 42, 3. 4 Strab. 16, 760. 17, 796 Caes. b. c. 3, 103. 104. 108, 1. 2 Liv. per. 112 Flor. 2, 13, 52 Sen. ep. 4, 7 Lucan. 8, 456–636 de vir. ill. 77, 9 Oros. 6, 15, 28

[**NZGL**] **4** *φυλάξιμος* **GLV** || **11** *ἀπολιπόντας*: em. Sch. || **12.13** *πατρῴας ὑπόχρεων* **GL** || **20** *ἢ* scripsi: *ᾗ* codd. *ᾗ* Steph. et editt. | *δόξει* **LZ** (fort. corr. voluit **L**[2]) | *δόξαι γε παθεῖν* Sch. *ἢ . . . δόξει γε παθεῖν* [*δεινόν ἐστιν*] *. . . γενομένη* vel *ἦν . . . δόξαι γε π. δεινόν ἐστιν . . . γενομένην* Li. | *ἐπὶ*] *ὑπὸ* **NZ** || **21** *γενομένη* Iunt.: *γενομένην* codd. *γενομένῃ* Steph. et editt. || **22** *ἀπέστρεψε* **GLZ**

ἀπὸ Κύπρου Σελευκίδι τριήρει μετὰ τῆς γυναικός (τῶν a. 48
δ' ἄλλων οἱ μὲν ἐν μακραῖς ὁμοίως ναυσίν, οἱ δ' ἐν
ὁλκάσιν ἅμα συμπαρέπλεον), τὸ μὲν πέλαγος διεπέρασεν
ἀσφαλῶς, πυθόμενος δὲ τὸν Πτολεμαῖον ἐν Πηλουσίῳ
καθῆσθαι μετὰ στρατιᾶς, πολεμοῦντα πρὸς τὴν ἀδελφήν,
ἐκεῖ κατέσχε, προπέμψας τὸν φράσοντα τῷ βασιλεῖ καὶ
δεησόμενον. ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος ἦν κομιδῇ νέος· ὁ δὲ 2
πάντα διέπων τὰ πράγματα Ποθεινὸς ἤθροισε βουλὴν
τῶν δυνατωτάτων· (ἐδύναντο δὲ μέγιστον οὓς ἐκεῖνος
ἐβούλετο), καὶ λέγειν ἐκέλευσεν ἣν ἔχει γνώμην ἕκαστος.
ἦν οὖν δεινὸν περὶ Πομπηίου Μάγνου βουλεύεσθαι 3 c
Ποθεινὸν τὸν εὐνοῦχον καὶ Θεόδοτον τὸν Χῖον, ἐπὶ
μισθῷ ῥητορικῶν λόγων διδάσκαλον ἀνειλημμένον, καὶ
τὸν Αἰγύπτιον Ἀχιλλᾶν· κορυφαιότατοι γὰρ ἦσαν ἐν κατ-
ευνασταῖς καὶ τιθηνοῖς τοῖς ἄλλοις οὗτοι σύμβουλοι. καὶ 4
τοιούτου δικαστηρίου ψῆφον Πομπήιος ἐπ' ἀγκυρῶν
πρόσω τῆς χώρας ἀποσαλεύων περιέμενεν, ὃν Καίσαρι
σωτηρίας χάριν οὐκ ἦν ἄξιον ὀφείλειν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων 5
τοσοῦτον αἱ γνῶμαι διέστησαν, ὅσον οἱ μὲν ἀπελαύνειν
ἐκέλευον, οἱ δὲ καλεῖν καὶ δέχεσθαι τὸν ἄνδρα· Θεόδοτος 6
380 Z¹ *δὲ δεινότητα λόγου καὶ ῥητορείαν ἐπιδεικνύμενος, οὐδέ-*
τερον ἀπέφηνεν ἀσφαλές, ἀλλὰ δεξαμένους μὲν ἕξειν d
Καίσαρα πολέμιον καὶ δεσπότην Πομπήιον, ἀπωσαμένους
δὲ καὶ Πομπηίῳ τῆς ἐκβολῆς ὑπαιτίους ἔσεσθαι καὶ
Καίσαρι τῆς διέσεως· κράτιστον οὖν εἶναι μεταπεμψα- 7
μένους ἀνελεῖν τὸν ἄνδρα· καὶ γὰρ ἐκείνῳ χαριεῖσθαι, καὶ
τοῦτον οὐ φοβήσεσθαι. προσεπεῖπε δὲ διαμειδιάσας ὥς
φασιν ὅτι νεκρὸς οὐ δάκνει.
271 S **78.** *Ταῦτα κυρώσαντες ἐπ' Ἀχιλλᾷ ποιοῦνται τὴν*
πρᾶξιν. ὁ δὲ Σεπτίμιόν τινα πάλαι γεγονότα Πομπηίου
ταξίαρχον παραλαβὼν καὶ Σάλβιον ἕτερον ἑκατοντάρχην
καὶ τρεῖς ἢ τέτταρας ὑπηρέτας, ἀνήχθη πρὸς τὴν Πομ-

[NZGL] **5** *στρατιᾶς* V: *στρατείας* cet. || **22** *ἀπέφαινεν* NZ || **25** *διέσεως* Ma.: *διώσεως* NZ *διώξεως* GL || **27** *προσεῖπε* Z (*ἐπειπὼν* Zon.) || **30** *σέπτιον* N *σκηπτίον* Z; incipit ab hoc verbo novum fol. et nova manus (m. 2?) in L

2 *πηίου ναῦν. ἔτυχον δὲ πάντες εἰς αὐτὴν οἱ δοκιμώτατοι*
e *τῶν συμπλεόντων ἐμβεβηκότες, ὅπως εἴδειεν τὸ πραττό-*
3 *μενον. ὡς οὖν εἶδον οὐ βασιλικὴν οὐδὲ λαμπρὰν οὐδὲ*
ταῖς Θεοφάνους ἐλπίσιν ὁμοίαν ὑποδοχήν, ἀλλ' ἐπὶ μιᾶς
ἁλιάδος προσπλέοντας ὀλίγους ἀνθρώπους, ὑπείδοντο
τὴν ὀλιγωρίαν, καὶ τῷ Πομπηίῳ παρῄνουν εἰς πέλαγος
4 *ἀνακρούεσθαι τὴν ναῦν, ἕως ἔξω βέλους εἰσίν. ἐν τούτῳ*
δὲ πελαζούσης τῆς ἁλιάδος, φθάσας ὁ Σεπτίμιος ἐξανέστη
καὶ Ῥωμαϊστὶ τὸν Πομπήιον αὐτοκράτορα προσηγόρευ-
5 *σεν. ὁ δ' Ἀχιλλᾶς ἀσπασάμενος αὐτὸν Ἑλληνιστὶ παρ-*
εκάλει μετελθεῖν εἰς τὴν ἁλιάδα· τέναγος γὰρ εἶναι πολὺ
καὶ βάθος οὐκ ἔχειν πλόιμον τριήρει τὴν θάλατταν,
f 6 *ὑπόψαμμον οὖσαν. ἅμα δὲ καὶ ναῦς τινες ἑωρῶντο τῶν*
βασιλικῶν πληρούμεναι, καὶ τὸν αἰγιαλὸν ὁπλῖται κατεῖχον,
ὥστ' ἄφυκτα καὶ μεταβαλλομένοις ἐφαίνετο, καὶ προσῆν
661 *τὸ διδόναι τοῖς φονεῦσι τὴν ἀπιστίαν αὐτὴν τῆς ἀδικίας* 381 Z[1]
7 *ἀπολογίαν. ἀσπασάμενος οὖν τὴν Κορνηλίαν, προαπο-*
θρηνοῦσαν αὐτοῦ τὸ τέλος, καὶ δύο ἑκατοντάρχας προσ-
εμβῆναι κελεύσας καὶ τῶν ἀπελευθέρων ἕνα Φίλιππον καὶ
θεράποντα Σκύθην ὄνομα, δεξιουμένων αὐτὸν ἤδη τῶν
περὶ τὸν Ἀχιλλᾶν ἐκ τῆς ἁλιάδος, μεταστραφεὶς πρὸς τὴν
γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν εἶπε Σοφοκλέους ἰαμβεῖα (fr. 789 N.[2])·

ὅστις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται,
κείνου 'στι δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ.

79. *Ταῦτα δ' ἔσχατα πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φθεγξάμενος,*
ἐνέβη· καὶ συχνοῦ διαστήματος ὄντος ἐπὶ τὴν γῆν ἀπὸ
b *τῆς τριήρους, ὡς οὐδεὶς παρὰ τῶν συμπλεόντων ἐγίνετο* 272 S
λόγος φιλάνθρωπος πρὸς αὐτόν, ἀποβλέψας εἰς τὸν Σεπτί-

21 mor. 204de || **23.24** mor. 33d

[NZGL] **1** *αὐτὸν* L || **2** *ἴδοιεν* Sch. || **12** *ἔχειν οὐδὲ πλώιμον εἶναι* Zon. || **13** *νῆες* Z || **16** *τὸ*] *τῷ* NL[1] || **18** *ἑκατοντάρχους* Zon. | *προσεμβῆναι* Z Zon.: *προεμβῆναι* NGL || **21** *μεταστραφεὶς* GL: *ἀποστραφεὶς* Z *ἐπιστραφεὶς* mor. *στραφεὶς* N Zon. || **23** *ἐκπορεύεται* NZ et fort. L || **27** *τῆς* om. NZ

*μιον „οὐ δή πού σ᾽“ εἶπεν „ἐγὼ γεγονότα συστρατιώτην
ἐμὸν ἀμφιγνοῶ;“ κἀκεῖνος ἐπένευσε τῇ κεφαλῇ μόνον,
οὐδὲν προσειπὼν οὐδὲ φιλοφρονηθείς. πολλῆς οὖν πάλιν* 2
*οὔσης σιωπῆς, ὁ Πομπήιος ἔχων ἐν βιβλίῳ μικρῷ γεγραμμένον ὑπ᾽ αὐτοῦ λόγον Ἑλληνικόν, ᾧ παρεσκεύαστο
χρῆσθαι πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ἀνεγίνωσκεν. ὡς δὲ τῇ* 3
*γῇ προσεπέλαζον, ἡ μὲν Κορνηλία μετὰ τῶν φίλων ἐκ
τῆς τριήρους περιπαθὴς οὖσα τὸ μέλλον ἀπεσκοπεῖτο,
καὶ θαρρεῖν ἤρχετο, πολλοὺς ὁρῶσα πρὸς τὴν ἀπόβασιν
τῶν βασιλικῶν οἷον ἐπὶ τιμῇ καὶ δεξιώσει συνερχομέ-* c
νους. ἐν τούτῳ δὲ τὸν Πομπήιον, τῆς τοῦ Φιλίππου 4
λαμβανόμενον χειρός, ὅπως ῥᾷον ἐξανασταίη, Σεπτίμιος
382 Z[1] *ὄπισθεν τῷ ξίφει διελαύνει πρῶτος, εἶτα Σάλβιος μετ᾽
ἐκεῖνον, εἶτ᾽ Ἀχιλλᾶς ἐσπάσαντο τὰς μαχαίρας. ὁ δὲ ταῖς* 5
*χερσὶν ἀμφοτέραις τὴν τήβεννον ἐφελκυσάμενος κατὰ
τοῦ προσώπου, μηδὲν εἰπὼν ἀνάξιον ἑαυτοῦ μηδὲ ποιήσας, ἀλλὰ στενάξας μόνον, ἐνεκαρτέρησε ταῖς πληγαῖς,
ἑξήκοντα μὲν ἑνὸς δέοντα βεβιωκὼς ἔτη, μιᾷ δ᾽ ὕστερον* 30. Sept. 48
ἡμέρᾳ τῆς γενεθλίου τελευτήσας τὸν βίον.

80. *Οἱ δ᾽ ἀπὸ τῶν νεῶν ὡς ἐθεάσαντο τὸν φόνον,
οἰμωγὴν ἐξάκουστον ἄχρι τῆς γῆς ἐκχέαντες ἔφυγον,* d
*ἀράμενοι τὰς ἀγκύρας κατὰ τάχος. καὶ πνεῦμα λαμπρὸν
ἐβοήθει πελαγίοις ὑπεκθέουσιν, ὥστε βουλομένους διώκειν ἀποτραπέσθαι τοὺς Αἰγυπτίους. τοῦ δὲ Πομπηίου* 2
*τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτέμνουσι, τὸ δ᾽ ἄλλο σῶμα γυμνὸν
ἐκβαλόντες ἀπὸ τῆς ἁλιάδος τοῖς δεομένοις τοιούτου
θεάματος ἀπέλιπον. παρέμεινε δ᾽ αὐτῷ Φίλιππος, ἕως* 3

18 App. b. c. 2, 86, 363 Cass. Dio 42, 5, 5 Vell. 2, 53, 3 Plin. 37, 13 || **20** App. b. c. 2, 85, 360 Liv. per. 112 Lucan. 8, 637–662. 9, 51 sqq. || **24** App. b. c. 2, 86, 361 Strab. 16, 760 Lucan. 8, 663 sqq. 10, 378 sqq. Val. Max. 5, 1, 10 Plin. 5, 68 Solin. 34, 1 de vir. ill. 77, 9

[**NZGL**] **4.5** *λόγον ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένον* Zon. || **6** *χρήσασθαι* Zon. || **8** *ἀπεσκόπει* Zon. || **9** *ἤρχετο* Steph.: *εἴρετο* **NZ** *ἤρετο* **GL** || **12** *περι* supra *λαμβανόμενον* scr. **G** || **13** *πρῶτον* **GL** || **14** *ἐπεσπάσαντο* **G** || **18** *δέοντα* **NZ** Zon.: *δέοντος* **GL** | *δ᾽* Iunt.: *τ᾽* **L** *θ᾽* **NZ** (**G** legi non potest) || **21** *μέχρι* **NZ**

*ἐγένοντο μεστοὶ τῆς ὄψεως· εἶτα περιλούσας τῇ θαλάσσῃ
τὸ σῶμα, καὶ χιτωνίῳ τινὶ τῶν ἑαυτοῦ περιστείλας, ἄλλο
δ' οὐδὲν ἔχων, ἀλλὰ περισκοπῶν τὸν αἰγιαλόν, εὗρε* 273 S
μικρᾶς ἁλιάδος λείψανα, παλαιὰ μέν, ἀρκοῦντα δὲ νεκρῷ
e *γυμνῷ καὶ οὐδ' ὅλῳ πυρκαϊὰν ἀναγκαίαν παρασχεῖν.*
4 *ταῦτα συγκομίζοντος αὐτοῦ καὶ συντιθέντος, ἐπιστὰς
ἀνὴρ Ῥωμαῖος ἤδη γέρων, τὰς δὲ πρώτας στρατείας ἔτι
νέος Πομπηίῳ συνεστρατευμένος, „τίς ὢν ὦ ἄνθρωπ'"*
5 *ἔφη „θάπτειν διανοῇ Μᾶγνον Πομπήιον;" ἐκείνου δὲ
φήσαντος ὡς ἀπελεύθερος, „ἀλλ' οὐ μόνῳ σοί" ἔφη
„τοῦτο τὸ καλὸν ὑπάρξει· κἀμὲ δ' ὥσπερ εὑρήματος* 383 Z[1]
*εὐσεβοῦς δέξαι κοινωνόν, ὡς μὴ κατὰ πάντα μέμφωμαι
τὴν ἀποξένωσιν, ἀντὶ πολλῶν ἀνιαρῶν τοῦτο γοῦν εὑράμενος, ἅψασθαι καὶ περιστεῖλαι ταῖς ἐμαῖς χερσὶ τὸν
μέγιστον αὐτοκράτορα Ῥωμαίων." οὕτω μὲν ἐκηδεύετο
Πομπήιος.*

f 6 *Τῇ δ' ὑστεραίᾳ Λεύκιος Λέντλος, οὐκ εἰδὼς τὰ πεπραγμένα πλέων ἀπὸ Κύπρου καὶ παρὰ γῆν κομιζόμενος,
ὡς εἶδε νεκροῦ πυρὰν καὶ παρεστῶτά τιν' [Φίλιππον] οὔπω
καθορώμενον, „τίς ἄρ'" ἔφη „τὸ πεπρωμένον ἐνταῦθα
τελέσας ἀναπέπαυται;" καὶ μικρὸν διαλιπὼν καὶ στενάξας,
„τάχα δ'" εἶπε „σὺ Πομπήιε Μᾶγνε." καὶ μετὰ μικρὸν
ἀποβὰς καὶ συλληφθείς, ἀπέθανε. τοῦτο Πομπηίου
τέλος.*

7 *Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον Καῖσαρ ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον*
662 *ἄγους τοσούτου καταπεπλησμένην, τὸν μὲν προσφέροντα
τὴν κεφαλὴν ὡς παλαμναῖον ἀπεστράφη, τὴν δὲ σφραγῖδα*

17 Caes. b. c. 3, 104, 3 Val. Max. 1, 9, 9 Oros. 6, 15, 28 Cic. fam. 9, 18, 2 || **25** Caes. 48. 49 et ibi l. l. App. b. c. 2, 90, 377. 380 Cass. Dio 42, 7, 2. 8, 1. 18, 3 Liv. per. 112 Lucan. 9, 1010sqq. Val. Max. 5, 1, 10 Eutrop. 6, 21, 3 Oros. 6, 15, 29–16, 2 de vir. ill. 77, 9

[NZGL] **8** *νέῳ* Zon. || **12** *μέμφομαι* NG || **17** *λέντ*λος* L[1] (cf. p. 335, 9) || **19** *παρεστῶτα τὸν φίλιππον*: em. Latte || **20** *καθορώμενος* Rei. *καθορῶν ὅστις* (vel *ὃς*) *ἦν* Herw. | *τὸ πεπρωμένον ἔφη* NZ || **26** *αὔγουστος οὕτω καταπεπληγμένην*: em. Emp. | *προσφέροντα*] incipit vetusta manus in L

τοῦ Πομπηίου δεξάμενος ἐδάκρυσεν· ἦν δὲ γλυφὴ λέων
ξιφήρης. Ἀχιλλᾶν δὲ καὶ Ποθεινὸν ἀπέσφαξεν· αὐτὸς δ' 8
ὁ βασιλεὺς μάχῃ λειφθεὶς παρὰ τὸν ποταμόν, ἠφανίσθη.
Θεόδοτον δὲ τὸν σοφιστὴν ἡ μὲν ἐκ Καίσαρος δίκη 9
παρῆλθε· φυγὼν γὰρ Αἴγυπτον, ἐπλανᾶτο ταπεινὰ πράτ-
384 Z¹ *των καὶ μισούμενος· Βροῦτος δὲ Μᾶρκος ὅτε Καίσαρα*
κτείνας ἐκράτησεν, ἐξευρὼν αὐτὸν ἐν Ἀσίᾳ, καὶ πᾶσαν
αἰκίαν αἰκισάμενος, ἀπέκτεινε.
274 S *Τὰ δὲ λείψανα τοῦ Πομπηίου Κορνηλία δεξαμένη,* 10
κομισθέντα περὶ τὸν Ἀλβανὸν ἔθηκεν. b

81. (1.) *Ἐκκειμένων οὖν τῶν βίων, ἐπιδράμωμεν τῷ* (Σύγκρισις)
λόγῳ ταχέως τὰ ποιοῦντα τὰς διαφοράς, παρ' ἄλληλα
συνάγοντες. ἔστι δὲ ταῦτα. πρῶτον, ὅτι Πομπήιος ἐκ τοῦ 2
δικαιοτάτου τρόπου παρῆλθεν εἰς δύναμιν καὶ δόξαν,
αὐτὸς ὁρμηθεὶς ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα Σύλλᾳ
τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τῶν τυράννων ἐλευθεροῦντι συγκατερ-
γασάμενος· Ἀγησίλαος δὲ τὴν βασιλείαν ἔδοξε λαβεῖν
οὔτε τὰ πρὸς θεοὺς ἀμέμπτως οὔτε τὰ πρὸς ἀνθρώπους,
κρίνας νοθείας Λεωτυχίδην, ὃν υἱὸν [αὐτοῦ] ἀπέδειξεν
ὁ ἀδελφὸς γνήσιον, τὸν δὲ χρησμὸν κατειρωνευσάμενος c
τὸν περὶ τῆς χωλότητος. δεύτερον, ὅτι Πομπήιος Σύλ- 3
λαν καὶ ζῶντα τιμῶν διετέλεσε, καὶ τεθνηκότος ἐκήδευσε
βιασάμενος Λέπιδον τὸ σῶμα, καὶ τῷ παιδὶ Φαύστῳ τὴν
αὐτοῦ θυγατέρα συνῴκισεν· Ἀγησίλαος δὲ Λύσανδρον
ἐκ τῆς τυχούσης προφάσεως ὑπεξέρριψε καὶ καθύβρισε.
καίτοι Σύλλας μὲν οὐκ ἐλαττόνων ἔτυχεν ἢ Πομπηίῳ 4
παρέσχεν, Ἀγησίλαον δὲ Λύσανδρος καὶ τῆς Σπάρτης
βασιλέα καὶ τῆς Ἑλλάδος στρατηγὸν ἐποίησε. τρίτον 5
δ' αἱ περὶ τὰ πολιτικὰ [καὶ] τῶν δικαίων παραβάσεις
Πομπηίῳ μὲν δι' οἰκειότητας ἐγένοντο· τὰ γὰρ πλεῖστα

4 Brut. 33, 5 App. b. c. 2, 90, 377 || 23 supra c. 47, 10 Caes. 14, 7 Cass. Dio 42, 13, 3 b. Afr. 95, 3 Flor. 2, 13, 90 Eutrop. 6, 23, 2

[NZGL] 3 *λειφθεὶς* H Zon.: *ληφθεὶς* cet. | *παρὰ* libri, Zon.: *περὶ* editt. || 10 *παρὰ* Z | *τὸ* Steph. || 18 *ἀμέμπτως* Sol.: *ἄμεμπτος* || 19 *αὐτοῦ* del. Sint., sed poterat et ante (vel post) *γνήσιον* transponi (scil. *αὐτοῦ*) || 29 *καὶ* del. Cor.

d *Καίσαρι καὶ Σκιπίωνι συνεξήμαρτε, κηδεσταῖς οὖσιν·*
6 *Ἀγησίλαος δὲ Σφοδρίαν μέν, ἐφ' οἷς Ἀθηναίους ἠδίκη-* 385 Z¹
σεν ἀποθανεῖν ὀφείλοντα, τῷ τοῦ παιδὸς ἔρωτι χαριζό-
μενος ἐξήρπασε, Φοιβίδᾳ δὲ Θηβαίους παρασπονδήσαντι 275 S
7 *δῆλος ἦν δι' αὐτὸ τὸ ἀδίκημα προθύμως βοηθῶν. καθόλου*
δ' ὅσα Ῥωμαίους δι' αἰδῶ Πομπήιος ἢ ἄγνοιαν αἰτίαν
ἔσχε βλάψαι, ταῦτα θυμῷ καὶ φιλονικίᾳ Λακεδαιμονίους
Ἀγησίλαος ἔβλαψε, τὸν Βοιώτιον ἐκκαύσας πόλεμον.

82. (2.) *Εἰ δὲ καὶ τύχην τινὰ τῶν ἀνδρῶν ἑκατέρου*
τοῖς σφάλμασι προσοιστέον, ἀνέλπιστον μὲν ἡ Πομπηίου
e *Ῥωμαίοις, Ἀγησίλαος δὲ Λακεδαιμονίους ἀκούοντας καὶ*
προειδότας οὐκ εἴασε φυλάξασθαι τὴν χωλὴν βασιλείαν.
2 *καὶ γὰρ εἰ μυριάκις ἠλέγχθη Λεωτυχίδης ἀλλότριος εἶναι*
καὶ νόθος, οὐκ ἂν ἠπόρησαν Εὐρυπωντίδαι γνήσιον
καὶ ἀρτίποδα τῇ Σπάρτῃ βασιλέα παρασχεῖν, εἰ μὴ δι'
3 *Ἀγησίλαον ἐπεσκότησε τῷ χρησμῷ Λύσανδρος. οἷον μέν-*
⟨τοι⟩ τῇ περὶ τῶν τρεσάντων ἀπορίᾳ προσήγαγεν Ἀγη-
σίλαος ἴαμα μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ἀτυχίαν, κελεύσας
τοὺς νόμους ἐκείνην τὴν ἡμέραν καθεύδειν, οὐ γέγονεν
ἄλλο σόφισμα πολιτικόν, οὐδ' ἔχομέν τι τοῦ Πομπηίου
παραπλήσιον, ἀλλὰ τοὐναντίον οὐδ' οἷς αὐτὸς ἐτίθει
f *νόμοις ᾤετο δεῖν ἐμμένειν, τὸ δύνασθαι μέγα τοῖς φίλοις*
4 *ἐνδεικνύμενος. ὁ δ' εἰς ἀνάγκην καταστὰς τοῦ λῦσαι*
τοὺς νόμους ἐπὶ τῷ σῶσαι τοὺς πολίτας, ἐξεῦρε τρόπον
ᾧ μήτ' ἐκείνους βλάψουσι, μήθ' ὅπως οὐ βλάψωσι λυθή-
5 *σονται. τίθεμαι δὲ κἀκεῖνο τὸ ἀμίμητον ἔργον εἰς πολι-*
τικὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀγησιλάου, τὸ δεξάμενον τὴν σκυτάλην
6 *ἀπολιπεῖν τὰς ἐν Ἀσίᾳ πράξεις. οὐ γὰρ ὡς Πομπήιος* 386 Z¹
668 *ἀφ' ὧν ἑαυτὸν ἐποίει μέγαν, ὠφέλει τὸ κοινόν, ἀλλὰ τὸ τῆς*

[**NZGL**] **7** vix necessarium *τοσαῦτα* | *φιλονεικίᾳ* libri || **10** *ἀνέλπιστος* **L** (cf. p. 331, 4) | *μὲν ⟨ἦν⟩ ἡ* Sch. || **14** *ἠπόρησεν*: em. Xy. | *εὐρυτιῶντι δὲ*: em. Va. || **15** *παρέσχεν*: em. Xy. || **16** *ἐπεσκότισε* **NZG** | *μέν⟨τοι⟩* Rei. || **17** *ὁ Ἀγησίλαος* editt. ante Li. || **18** *ἴαμα* Anon. Am. Xy.: *ἅμα* || **20** *πολιτικώτερον* Br. | *τοῦ] τῶν* Rei. || **21** *παραπλήσιον ⟨παραβαλεῖν⟩* Zie. || **22** *τὸ] τοῦ* **NZ** || **24** *τῷ] τὸ* **NZG** || **26** *τὸ* del. Ma.

πατρίδος σκοπῶν τηλικαύτην ἀφῆκε δύναμιν καὶ δόξαν,
ἡλίκην οὐδεὶς πρότερον οὐδ' ὕστερον πλὴν Ἀλέξανδρος
ἔσχεν.
83. (3.) *Ἀπ' ἄλλης τοίνυν ἀρχῆς, ἐν ταῖς στρατη-*
γίαις καὶ τοῖς πολεμικοῖς, ἀριθμῷ μὲν τροπαίων καὶ
μεγέθει δυνάμεων ἃς ἐπηγάγετο Πομπήιος, καὶ πλήθει
276 S *παρατάξεων ἃς ἐνίκησεν, οὐδ' ἂν ὁ Ξενοφῶν μοι δοκεῖ*
παραβαλεῖν τὰς Ἀγησιλάου νίκας, ᾧ διὰ τἆλλα καλὰ
καθάπερ γέρας ἐξαίρετον δέδοται καὶ γράφειν ὃ βούλοιτο
καὶ λέγειν περὶ τοῦ ἀνδρός. οἶμαι δὲ καὶ τῇ πρὸς τοὺς 2
πολεμίους ἐπιεικείᾳ διαφέρειν τὸν ἄνδρα τοῦ ἀνδρός. ὁ b
μὲν γὰρ ἀνδραποδίσασθαι Θήβας, καὶ Μεσσήνην ἐξοικί-
σασθαι βουλόμενος, ἣν μὲν ὁμόκληρον τῆς πατρίδος, ἣν
δὲ μητρόπολιν τοῦ γένους, παρ' οὐδὲν ἦλθε τὴν Σπάρτην
ἀποβαλεῖν· ἀπέβαλε δὲ τὴν ἡγεμονίαν· ὁ δὲ καὶ τῶν πει- 3
ρατῶν τοῖς μεταβαλλομένοις πόλεις ἔδωκε, καὶ Τιγράνην
τὸν Ἀρμενίων βασιλέα, γενόμενον ἐφ' ἑαυτῷ θριαμβεῦ-
σαι, σύμμαχον ἐποιήσατο, [καὶ] φήσας ἡμέρας μιᾶς αἰῶνα
προτιμᾶν. εἰ μέντοι τοῖς μεγίστοις καὶ κυριωτάτοις εἰς 4
τὰ ὅπλα πράγμασι καὶ λογισμοῖς προστίθεται πρωτεῖον
ἀρετῆς ἀνδρὸς ἡγεμόνος, οὐ μικρὸν ὁ Λάκων τὸν Ῥω-
μαῖον ἀπολέλοιπε. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ προήκατο τὴν 5
πόλιν οὐδ' ἐξέλιπεν, ἑπτὰ μυριάσι στρατοῦ τῶν πολε- c
μίων ἐμβαλόντων, ὀλίγους ἔχων ὁπλίτας καὶ προνενικη-
387 Z[1] *μένους ἐν Λεύκτροις· Πομπήιος δέ, πεντακισχιλίοις* 6
μόνοις καὶ τριακοσίοις μίαν Καίσαρος πόλιν Ἰταλικὴν
καταλαβόντος, ἐξέπεσε τῆς Ῥώμης ὑπὸ δέους, ἢ τοσού-
τοις εἴξας ἀγεννῶς, ἢ πλείονας ψευδῶς εἰκάσας· καὶ 7
συσκευασάμενος τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖχ' αὑτοῦ, τὰς
δὲ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἐρήμους ⟨ἀπολιπών⟩, ἔφυγε, δέον

[NZGL] 1 *καὶ δύναμιν καὶ* Z ‖ 7 *δοκῇ* GL ‖ 12 *ἐξοικίσαι* Sint. ‖ 13 *ὁλόκληρον*: em. Sol. ‖ 16 *μεταβαλομένοις* C et editt. ante Li. ‖ 17 *τὸν* VC: *τῶν* cet. ‖ 18 *καὶ φήσας* libri praet. C et M, in quo *καὶ* expunctum (*καὶ ⟨φίλον⟩, φήσας* Rei.) ‖ 20 *προτίθεται* Rei. ‖ 21 *τῶν ῥωμαίων* N *τοῦ ῥωμαίων* Z ‖ 23 ab *ἑπτὰ* denuo inc. nova m. in L ‖ 28 *ψευδεῖς* NZ ‖ 30 *ἀπολιπὼν* V, Ald.: om. cet.

*ἢ κρατεῖν μαχόμενον ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ δέχεσθαι δια-
λύσεις παρὰ τοῦ κρείττονος· ἦν γὰρ πολίτης καὶ οἰκεῖος·*
d 8 *νῦν δ' ᾧ στρατηγίας χρόνον ἐπιμετρῆσαι καὶ ὑπατείαν
ψηφίσασθαι δεινὸν ἡγεῖτο, τούτῳ παρέσχε λαβόντι τὴν
πόλιν εἰπεῖν πρὸς Μέτελλον, ὅτι κἀκεῖνον αἰχμάλωτον
αὐτοῦ νομίζει καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας.*

84. (4.) *Ὃ τοίνυν ἔργον ἐστὶν ἀγαθοῦ στρατηγοῦ μά-
λιστα, κρείττονα μὲν ὄντα βιάσασθαι τοὺς πολεμίους* 277 S
*μάχεσθαι, λειπόμενον δὲ δυνάμει μὴ βιασθῆναι, τοῦτο
ποιῶν Ἀγησίλαος ἀεὶ διεφύλαξεν ἑαυτὸν ἀνίκητον·*
2 *Πομπήιον δὲ Καῖσαρ, οὗ μὲν ἦν ἐλάττων, διέφυγε μὴ
βλαβῆναι, καθὸ δὲ κρείττων ἦν, ἠνάγκασεν ἀγωνισάμενον
τῷ πεζῷ περὶ πάντων σφαλῆναι, καὶ κύριος εὐθὺς ἦν*
e *χρημάτων καὶ ἀγορᾶς καὶ θαλάττης, ἀφ' ὧν διεπέπρακτ'*
3 *⟨ἂν⟩ ἄνευ μάχης ἐκείνοις προσόντων. τὸ δ' ὑπὲρ τούτων
ἀπολόγημα μέγιστόν ἐστιν ἔγκλημα στρατηγοῦ τηλι-
κούτου. νέον μὲν γὰρ ἄρχοντα θορύβοις καὶ καταβοήσεσιν
εἰς μαλακίαν καὶ δειλίαν ἐπιταραχθέντα τῶν ἀσφαλεστά-
των ἐκπεσεῖν λογισμῶν εἰκός ἐστι καὶ συγγνωστόν·*
4 *Πομπήιον δὲ Μᾶγνον, οὗ Ῥωμαῖοι τὸ μὲν στρατόπεδον
πατρίδα, σύγκλητον δὲ τὴν σκηνήν, ἀποστάτας δὲ καὶ
προδότας τοὺς ἐν Ῥώμῃ πολιτευομένους καὶ στρατη-
γοῦντας καὶ ὑπατεύοντας ἐκάλουν, ἀρχόμενον δ' ὑπ'* 388 Z[1]
οὐδενὸς ἔγνωσαν, πάσας δ' αὐτοκράτορα στρατευσάμενον
f *ἄριστα τὰς στρατείας, τίς ⟨ἂν⟩ ἀνάσχοιτο τοῖς Φαωνίου
σκώμμασι καὶ Δομιτίου, καὶ ἵνα μὴ Ἀγαμέμνων λέγηται,
παρ' ἐλάχιστον ἐκβιασθέντα τὸν περὶ τῆς ἡγεμονίας καὶ*
5 *ἐλευθερίας ἀναρρῖψαι κίνδυνον; ὃς εἰ μόνον ἐσκόπει τὸ παρ'
ἡμέραν ἄδοξον, ὤφειλεν ἀντιστὰς ἐν ἀρχῇ διαγωνίσασθαι
περὶ τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ μὴ τὴν φυγὴν ἐκείνην ἀποφαίνων
στρατήγημα Θεμιστόκλειον, ὕστερον ἐν αἰσχρῷ τίθεσθαι*
664 6 *τὴν ἐν Θετταλίᾳ πρὸ μάχης διατριβήν. οὐ γὰρ ἐκεῖνό
γε στάδιον αὐτοῖς καὶ θέατρον ἐναγωνίσασθαι περὶ τῆς*

[**NZGL**] **8** *ὄντα* Rei.: *τὰ* **LHF** *τὸ* cet. || **9** *λειπομένων* **N** *λιπόμε-
νον* **G** || **14** *ἀφ'*] *ὑφ'* Cor. || **15** *ἂν* add. Rei. | *ἐκείνοις* **V**: *ἐκείνης*
cet. || **25** *ἂν* add. **V**

*ἡγεμονίας ὁ θεὸς ἀπέδειξε τὸ Φαρσάλιον πεδίον, οὐδ'
ὑπὸ κήρυκος ἐκαλεῖτο μάχεσθαι κατιὼν ἢ λιπεῖν ἑτέρῳ
τὸν στέφανον, ἀλλὰ πολλὰ μὲν πεδία, μυρίας δὲ πόλεις
καὶ γῆν ἄπλετον ἡ κατὰ θάλατταν εὐπορία παρέσχε βου-
λομένῳ μιμεῖσθαι Μάξιμον καὶ Μάριον καὶ Λεύκολλον*
278 S *καὶ αὐτὸν Ἀγησίλαον, ὃς οὐκ ἐλάττονας μὲν ἐν Σπάρτῃ* 7
*θορύβους ὑπέμεινε, βουλομένων Θηβαίοις ὑπὲρ τῆς χώρας
μάχεσθαι, πολλὰς δ' ἐν Αἰγύπτῳ διαβολὰς καὶ κατηγο-
ρίας καὶ ὑπονοίας τοῦ βασιλέως ἤνεγκεν, ἡσυχίαν ἄγειν
κελεύων, χρησάμενος δὲ τοῖς ἀρίστοις ὡς ἐβούλετο λο-* 8 b
*γισμοῖς, οὐ μόνον Αἰγυπτίους ἄκοντας ἔσωσεν οὐδὲ τὴν
Σπάρτην ἐν τοσούτῳ σεισμῷ μόνος ὀρθὴν ἀεὶ διεφύλαξεν,
ἀλλὰ καὶ τρόπαιον ἔστησε κατὰ Θηβαίων ἐν τῇ πόλει, τὸ
νικῆσαι παρασχὼν αὖθις ἐκ τοῦ τότε μὴ προαπολέσθαι
βιασαμένους. ὅθεν Ἀγησίλαος μὲν ὑπὸ τῶν βιασθέντων* 9
ὕστερον ἐπῃνεῖτο σωθέντων, Πομπήιος δὲ δι' ἄλλους
389 Z[1] *ἁμαρτών, αὐτοὺς οἷς ἐπείσθη κατηγόρους εἶχε. καίτοι* 10
*φασί τινες ὡς ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ Σκιπίωνος ἐξηπατήθη·
τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν χρημάτων ὧν ἐκόμιζεν ἐξ Ἀσίας
βουλόμενον αὐτὸν νοσφίσασθαι καὶ ἀποκρύψαντα, κατ-* c
επεῖξαι τὴν μάχην, ὡς οὐκέτι χρημάτων ὄντων. ὃ κἂν 11
*ἀληθὲς ἦν, παθεῖν οὐκ ὤφειλεν ὁ στρατηγός, οὐδὲ ῥᾳ-
δίως οὕτω παραλογισθεὶς ἀποκινδυνεῦσαι περὶ τῶν με-
γίστων. ἐν μὲν οὖν τούτοις οὕτως ἑκάτερον ἀποθεωροῦμεν.*
85. (5.) *Εἰς Αἴγυπτον δ' ὁ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔπλευσε
φεύγων, ὁ δ' οὔτε καλῶς οὔτ' ἀναγκαίως ἐπὶ χρήμασιν,
ὅπως ἔχῃ τοῖς Ἕλλησι πολεμεῖν, ἀφ' ὧν τοῖς βαρβάροις
ἐστρατήγησεν. εἶθ' ἃ διὰ Πομπήιον Αἰγυπτίοις ἐγκαλοῦ-* 2
*μεν, ταῦτ' Αἰγύπτιοι κατηγοροῦσιν Ἀγησιλάου. ὁ μὲν γὰρ
ἠδικήθη πιστεύσας, ὁ δὲ πιστευθεὶς ἐγκατέλιπε καὶ μετ-
έστη πρὸς τοὺς πολεμοῦντας οἷς ἔπλευσε συμμαχήσων.* d

[NZGL] **3** *δὲ* s. s. **L²M**, om. **NGFP** ‖ **7** *θηβαίοις* **V**: *θηβαίων* cet. ‖ **9** *καὶ ὑπονοίας* **NZ**: *ὑπ' ἀνοίας* **GL** ‖ **10** *ὡς*] *ὧν* Rei. ‖ **14** *παρασχὸν* **L** *παραγαγὼν* **N** | *ἐκ τοῦ τότε*] *εἰς τοῦ τότε* **N** *ἐν τούτῳ* **Z** | *προσαπολέσθαι*: em. Sol. ‖ **15** praestatne *βιασαμένοις*? ‖ **17** *αὐτοὺς* Sol.: *αὐτὸς* ‖ **20** *καὶ* del. Rei. ‖ **22** *οὐκ ὤφειλεν παθεῖν* **L** ‖ **23** *ἀποκινδυ*| explic. **N**

CONSPECTVS SIGLORVM

in vitis Galbae et Othonis adhibitorum (cf. praef. p. XIV sq.)

V = consensus codicum **vw**

- **v** = cod. Vindobonensis phil. Gr. 46
- **w** = cod. Vindobonensis phil. Gr. 36

L = cod. Bodleianus Laudianus 55

α = cod. Ambrosianus 859 cum apographis **AB** *γ* **s**

- **A** = cod. Parisinus 1671
- **B** = cod. Parisinus 1672
- *γ* = cod. Vaticanus Gr. 139
- **s** = cod. Vaticanus Gr. 1012

NOTAE

Am.	= Amyot	Ri.	= Richards
Br.	= Bryan	Sch.	= Schaefer
Cor.	= Coraes	Sint.	= Sintenis
Emp.	= Emperius	Sol.	= Solanus
Herw.	= van Herwerden	Steph.	= Stephanus
Kron.	= Kronenberg	Xy.	= Xylander
Rei.	= Reiske	Zie.	= Ziegler

186 S
1 Z¹

ΓΑΛΒΑΣ ΚΑΙ ΟΘΩΝ

1. Ὁ μὲν Ἀθηναῖος Ἰφικράτης τὸν μισθοφόρον ἠξίου 1053
στρατιώτην καὶ φιλόπλουτον εἶναι καὶ φιλήδονον, ὅπως
ταῖς ἐπιθυμίαις χορηγίαν ἐπιζητῶν ἀγωνίζηται παρα-
βολώτερον· οἱ δὲ πλεῖστοι καθάπερ αἰωρούμενον σῶμα τὸ
στρατιωτικὸν ἀξιοῦσιν ἰδίᾳ μηδέποτε χρώμενον ὁρμῇ
συγκινεῖσθαι τῇ τοῦ στρατηγοῦ. διὸ καὶ Παῦλον Αἰμίλιον 2
λέγουσι, τὴν ἐν Μακεδονίᾳ δύναμιν παραλαβόντα λαλιᾶς
καὶ περιεργίας οἷον διαστρατηγοῦσαν ἀνάπλεων, παρ-
εγγυῆσαι τὴν χεῖρα ποιεῖν ἑτοίμην καὶ τὴν μάχαιραν b
ὀξεῖαν ἕκαστον, αὐτῷ δὲ τῶν ἄλλων μελήσειν. ὁ δὲ 3
Πλάτων, οὐδὲν ἔργον ὁρῶν ἄρχοντος ἀγαθοῦ καὶ στρα-
τηγοῦ στρατιᾶς μὴ σωφρονούσης μηδ' ὁμοπαθούσης,
ἀλλὰ τὴν πειθαρχικὴν ἀρετὴν ὁμοίως τῇ βασιλικῇ νομίζων
φύσεώς τε γενναίας καὶ τροφῆς φιλοσόφου δεῖσθαι,
μάλιστα τῷ πράῳ καὶ φιλανθρώπῳ τὸ θυμοειδὲς καὶ
δραστήριον ἐμμελῶς ἀνακεραννυμένης, ἄλλα τε πάθη 4
πολλὰ καὶ τὰ Ῥωμαίοις συμπεσόντα μετὰ τὴν Νέρωνος
τελευτὴν ἔχει μαρτύρια καὶ παραδείγματα τοῦ μηδὲν
2 Z¹ εἶναι φοβερώτερον ἀπαιδεύτοις χρωμένης καὶ ἀλόγοις c
ὁρμαῖς ἐν ἡγεμονίᾳ στρατιωτικῆς δυνάμεως. Δημάδης 5
(fr. 15 de Falco) μὲν γὰρ Ἀλεξάνδρου τελευτήσαντος εἴκαζε

6 Plut. Aem. 13, 6. mor. 198a. Liv. 44, 34, 2. 3 || **20** mor. 181f. 336f. [Dem. Phal.] de eloc. 284

Γάλβας καὶ Ὄθων inscr. Bekker, cf. praef. p. XV: *Γάλβας* codd. || **4** *αἰωρούμενον* Sol. Cor.: *ἑωρωμένον* ante corr. ***α*** *ἐρρωμένον* ***α*** corr. et apogr. et **VL** cf. Aristid. 2, 374, 23 Dind. || **5** *ὁρμῇ,* ⟨*μόνῃ*⟩ Zie. || **6** *αἱμύλιον* **V** *αἰμύλιον* ***α***¹ || **12** *στρατείας* **V*α***¹ || **14** *τε* om. ***α*** || **15** post *μάλιστα* distinguit Cor. || **19** *χρωμένοις* **V**

τὴν Μακεδόνων στρατιὰν ἐκτετυφλωμένῳ τῷ Κύκλωπι,
πολλὰς κινουμένην ὁρῶν κινήσεις ἀτάκτους καὶ παραφό- 187 S
6 *ρους· τὴν δὲ Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ὅμοια τοῖς λεγομένοις*
Τιτανικοῖς πάθεσι καὶ κινήμασι κατελάμβανεν, εἰς πολλὰ
διασπωμένην ἅμα καὶ πολλαχόθεν αὖθις ἑαυτῇ συμπί-
πτουσαν, οὐχ οὕτως ὑπὸ φιλαρχίας τῶν ἀναγορευομένων
αὐτοκρατόρων, ὡς φιλοπλουτίας καὶ ἀκολασίας τοῦ
στρατιωτικοῦ, δι' ἀλλήλων ὥσπερ ἥλους τοὺς ἡγεμόνας
7 *ἐκκρούοντος. καίτοι Διονύσιος ⟨Πολύφρονα τὸν⟩ Φεραῖον*
ἄρξαντα Θετταλῶν δέκα μῆνας, εἶτ' εὐθὺς ἀναιρεθέντα,
d *τὸν τραγικὸν ἀπεκάλει τύραννον, ἐπισκώπτων τὸ τάχος*
8 *τῆς μεταβολῆς. ἡ δὲ τῶν Καισάρων ἑστία, τὸ Παλάτιον, ἐν*
ἐλάσσονι χρόνῳ τέσσαρας αὐτοκράτορας ὑπεδέξατο, τὸν
μὲν εἰσαγόντων ὥσπερ διὰ σκηνῆς, τὸν δ' ἐξαγόντων.
9 *ἀλλ' ἦν γε παραμυθία τοῖς κακῶς πάσχουσι μία τὸ μὴ*
δεηθῆναι δίκης ἑτέρας ἐπὶ τοὺς αἰτίους, ἀλλ' ὁρᾶν αὐτοὺς
ὑφ' ἑαυτῶν φονευομένους, πρῶτον δὲ καὶ δικαιότατα
πάντων τὸν δελεάσαντα καὶ διδάξαντα τοσοῦτον ἐλπίζειν
ἐπὶ μεταβολῇ Καίσαρος ὅσον αὐτὸς ὑπέσχετο, κάλλιστον
ἔργον διαβαλών, τῷ μισθῷ τὴν ἀπὸ Νέρωνος ἀπόστασιν
προδοσίαν γενομένην.

e a. 68 **2.** *Νυμφίδιος γὰρ Σαβῖνος, ὢν ἔπαρχος ὥσπερ εἴρηται* 3 Z[1]
μετὰ Τιγελλίνου τῆς αὐλῆς, ἐπεὶ τὰ Νέρωνος ἀπέγνωστο
παντάπασι καὶ δῆλος ἦν ἀποδρασόμενος εἰς Αἴγυπτον,
ἔπεισε τὸ στρατιωτικόν, ὡς μηκέτι παρόντος, ἀλλ' ἤδη
2 *πεφευγότος, αὐτοκράτορα Γάλβαν ἀναγορεῦσαι, καὶ*
δωρεὰν ὑπέσχετο κατ' ἄνδρα τοῖς αὐλικοῖς καὶ στρατηγι-

27 infra c. 8, 2. Suet. Galba 16, 1

1 *στρατείαν* V*α*[1] || 5 *αὖθις*] *αὐτὴν* Sint. || 9 *Πολύφρονα τὸν* add. Zie. cl. Xen. hell. 6, 4, 34: *Ἀλέξανδρον* Sol., *Λυκόφρονα* Cor. excidisse putabat || 11 *ἀνεκάλει*: em. Zie. || 20 *τῷ* Steph.: *τὸ* | distinguebant post voces *τῷ μισθῷ*, quas malim post *ἀπόστασιν* collocatas | *ἀποστασίαν*: em. Rei. || 22 *νυμφίδος* V et ante corr. *α* | *σαμῖνος* v *σαλαμῖνος* w | *ὥσπερ εἴρηται*] scil. in vita Neronis deperdita, sed in indice Lampriae qui dicitur nr. 30 laudata || 23 *ἀπέγνω* v *ἔγνωστο* *α*[1]

κοῖς προσαγορευομένοις δραχμὰς ἑπτακισχιλίας πεντακο-
σίας, τοῖς δ' ἐκτὸς στρατευομένοις πεντήκοντα καὶ διακο-
σίας ἐπὶ χιλίαις, ὅσον ἀμήχανον ἦν συναγαγεῖν μὴ πλείονα **1054**
μυριάκις κακὰ παρασχόντα πᾶσιν ἀνθρώποις ὧν Νέρων
παρέσχε. τοῦτο γὰρ εὐθὺς μὲν ἀπώλεσε Νέρωνα, μετ' 3
188 S *ὀλίγον δὲ Γάλβαν· τὸν μὲν γὰρ ὡς ληψόμενοι προήκαντο,*
τὸν δὲ μὴ λαμβάνοντες ἀπέκτειναν. εἶτα τὸν τοσοῦτον 4
δώσοντα ζητοῦντες, ἔφθησαν ἐν ταῖς ἀποστάσεσι καὶ
προδοσίαις ἀναλώσαντες αὐτοὺς ἢ τυχόντες ὧν ἤλπισαν.
τὰ μὲν οὖν καθ' ἕκαστα τῶν γενομένων ἀπαγγέλλειν 5
ἀκριβῶς τῆς πραγματικῆς ἱστορίας ἐστίν, ὅσα δ' ἄξια
λόγου τοῖς τῶν Καισάρων ἔργοις καὶ πάθεσι συμπέπτωκεν,
οὐδ' ἐμοὶ προσήκει παρελθεῖν.

3. *Γάλβας Σουλπίκιος ὅτι μὲν ἰδιώτης πλουσιώτατος*
ἁπάντων εἰς τὸν Καισάρων παρῆλθεν οἶκον, ὁμολογεῖται·
μέγα δ' ἔχων εὐγενείας ἀξίωμα τὸν Σερουίων οἶκον, b
4 Z[1] *αὐτὸς ἐφρόνει μεῖζον ἐπὶ τῇ Κάτλου συγγενείᾳ, πρω-*
τεύσαντος ἀνδρὸς ἀρετῇ καὶ δόξῃ τῶν καθ' ἑαυτόν, εἰ
καὶ τὸ δύνασθαι μᾶλλον ἑκὼν ἑτέροις παρῆκεν. ἦν δέ τι 2
καὶ Λιβίᾳ τῇ Καίσαρος γυναικὶ κατὰ γένος προσήκων ὁ
Γάλβας, καὶ διὰ τοῦτο Λιβίας παρασχούσης ὕπατος ἐκ a.33
Παλατίου προῆλθε. λέγεται δὲ καὶ στρατεύματος ἐν 3 a.38
Γερμανίᾳ καλῶς ἄρξαι, καὶ Λιβύης ἀνθύπατος γενόμενος a.44/5
ἐν ὀλίγοις ἐπαινεθῆναι. τὸ δ' εὔκολον αὐτοῦ τῆς διαίτης 4
καὶ φειδωλὸν ἐν δαπάναις καὶ ἀπέριττον αἰτίαν ἔσχεν

14 cf. c. 29, 1. Tac. hist. 1, 15. 49. Suet. Galba 3, 1. Aur. Vict. Caes. 6, 1. epit. Caes. 6, 1. Eutrop. 7, 16, 1 || **17** Suet. 2. 3, 4 || **20** cf. c. 14, 5. Suet. 4, 1. 6. Cass. Dio 58, 20, 5 || **22** Tac. hist. 1, 49. Suet. 6, 2. 3. 7. 8, 1. Cass. Dio 60, 8, 7. Eutrop. 7, 16, 2 || **24** Tac. 1, 5. 49. Cass. Dio 64, 2, 1. Hist. Aug. Avid. Cass. 8, 5. Oros. 7, 8, 1

5 *γὰρ*] *γε* Sol. || **6** *γὰρ* om. V || **8** *ἀποκαταστάσεσι* V || **9** *καταναλώσαντες* V || **16** *τὸν Σερουίων οἶκον*] nihil cum illa gente Galbae, sed Servius praenomen fuit, cf. Tac. 1, 1. Suet. 3, 4. 4, 1 CIL II 2779. X 770. 771. 7891. eph. epigr. 9, p. 407 nr. 679 || **24** *ἐν* Sch.: *σὺν* codd., cf. p. 367, 20

αὐτοκράτορος γενομένου μικρολογίας, ἣν ἑωλόν τινα
c δόξαν εὐταξίας ἔφερε καὶ σωφροσύνης.
a.60/1 5 Ἐπέμφθη δ' ὑπὸ Νέρωνος Ἰβηρίας ἄρχων, οὔπω δεδιδαγμένου φοβεῖσθαι τοὺς ἐν ἀξιώμασι μεγάλους τῶν πολιτῶν· ἐκείνῳ δὲ καὶ φύσει δοκοῦντι πράῳ γεγονέναι προσετίθει πίστιν εὐλαβείας τὸ γῆρας.

4. Ἐκεῖ δὲ τῶν ἀλιτηρίων ἐπιτρόπων ὠμῶς καὶ ἀγρίως τὰς ἐπαρχίας ἐκείνῳ διαφορούντων, ἄλλο μὲν εἶχεν οὐδὲν βοηθεῖν, αὐτῷ δὲ τῷ φανερὸς εἶναι συναλγῶν καὶ συναδικούμενος ἁμῶς γέ πως ἀναπνοήν τινα καὶ παραμυθίαν τοῖς
2 καταδικαζομένοις καὶ πωλουμένοις παρέσχε· καὶ ποιημάτων εἰς Νέρωνα γινομένων καὶ πολλαχοῦ περιφερο- 189S
d μένων καὶ ᾀδομένων, οὐκ ἐκώλυεν οὐδὲ συνηγανάκτει τοῖς ἐπιτρόποις· ἐφ' οἷς ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἠγαπᾶτο.
a.68 3 Καὶ γὰρ ἦν ἤδη συνήθης ἔτος ὄγδοον ἐκεῖνο τὴν 5 Z[1]
ἀρχὴν ἔχων, ἐν ᾧ Ἰούλιος Οὐίνδιξ ἐπανέστη Νέρωνι,
4 Γαλατίας ὢν στρατηγός. λέγεται μὲν οὖν καὶ πρὸ τῆς ἐμφανοῦς ἀποστάσεως γράμματα πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι παρὰ τοῦ Οὐίνδικος, οἷς μήτε πιστεῦσαι μήτε μηνῦσαι καὶ κατειπεῖν, ὡς ἕτεροι τῶν ἡγεμονικῶν ἐπιστολὰς αὐτοῖς γραφείσας ἔπεμψαν πρὸς Νέρωνα καὶ διέφθειραν ὅσον ἐπ' αὐτοῖς τὴν πρᾶξιν, ἧς ὕστερον μετασχόντες ὡμολόγησαν αὐτῶν οὐδὲν ἧττον ἢ ἐκείνου προδόται
e 5 γεγονέναι. ἀλλ' ἐπειδὴ λαμπρῶς τὸν πόλεμον ἐκφήνας ὁ Οὐίνδιξ ἔγραψε τῷ Γάλβᾳ, παρακαλῶν ἀναδέξασθαι τὴν ἡγεμονίαν καὶ παρασχεῖν ἑαυτὸν ἰσχυρῷ σώματι

3 Tac. 1, 49. Suet. 8. 9, 1. Aur. Vict. Caes. 5, 15 || **17** Suet. 9, 2. Cass. Dio 63, 22

1 *ἣν* refer ad *αἰτίαν*; ⟨*δι'*⟩ *ἣν . . . ἐφέρετο* Rei. || **4** *μεγάλοις* Rei. || **7** *ἐκεῖ* Sint.: *ἐπεὶ* | *ἐπιτρόπων* Xy.: *ἐπίτροπος ὢν* || **8** *ἐκείνων*: em. Rei. (pertinet non ad Neronem sed ad Galbam) || **9** *αὐτὸ δὲ τὸ φανερῶς*: em. Cor. || **11** *παρεῖχε* Cor. || **12** *φερομένων* **L** || **14** *ἠγαπᾶτο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων*: trp. Zie. || **17** *Ἰούλιος* Zie.: *ἰούνιος* codd. et editt.; an *ἰούνιος* del.? | *οὐίνδιξ* **VLα**[1] *οὐίνδιος* **α**[2] et apogr. || **20** *ἴνδικος* **V** | *οἷς*] *οἷον* v *οἷα* w || **24** *ὡμολόγησαν* om. **α**[1] || **26** *ὁ ἴνδιξ* v

ζητοῦντι κεφαλήν, ταῖς Γαλατίαις, δέκα μυριάδας ἀνδρῶν a.68
ὡπλισμένων ἐχούσαις, ἄλλας τε πλείονας ὁπλίσαι δυνα-
μέναις, προὔθηκε βουλὴν τοῖς φίλοις. ὧν οἱ μὲν ἠξίουν 6
περιμένειν καραδοκοῦντα, τίνα κίνησιν ἡ Ῥώμη καὶ
φορὰν ἕξει πρὸς τὸν νεωτερισμόν· Τίτος δὲ Οὐίνιος ὁ
τοῦ στρατηγικοῦ τάγματος ἡγεμὼν „αὐτὸς" εἶπεν „ὦ 7
Γάλβα τρόπον τινὰ ⟨βε⟩βούλευσαι. τὸ γὰρ ζητεῖν,
Νέρωνι εἰ πιστοὶ μενοῦμεν, ⟨οὐκ⟩ ἤδη μενόντων ἐστίν. f
ὡς οὖν ὑπάρχοντος ἐχθροῦ Νέρωνος οὐ δὴ προετέον τὴν
τοῦ Οὐίνδικος φιλίαν, ἢ καὶ κατηγορητέον εὐθὺς αὐτοῦ
6Z[1] καὶ πολεμητέον, ὅτι σὲ βούλεται Ῥωμαίους ἔχειν ἄρχοντα
μᾶλλον ἢ Νέρωνα τύραννον."

5. Ἐκ τούτου προγράμματι μὲν ἐδήλωσεν ὁ Γάλβας
ἡμέραν, ἐν ᾗ τὰς κατὰ μέρος ἐλευθερώσεις ἀποδώσει 1055
τοῖς δεομένοις, λαλιὰ δὲ καὶ φήμη προεκπεσοῦσα πλῆθος
ἀνθρώπων ἤθροισε προθύμων ἐπὶ τὸν νεωτερισμόν· οὐκ
ἔφθη γοῦν φανερὸς ἐπὶ τοῦ βήματος γενόμενος, καὶ
πάντες αὐτὸν ὁμοφώνως αὐτοκράτορα προσεῖπον. ὁ δὲ 2
190S ταύτην μὲν εὐθὺς οὐ προσεδέξατο τὴν προσηγορίαν,
κατηγορήσας δὲ τοῦ Νέρωνος, καὶ τῶν ἀνῃρημένων ἀν-
δρῶν ὑπ' αὐτοῦ τοὺς ἐπιφανεστάτους ὀλοφυράμενος,
ὡμολόγησεν ἐπιδώσειν τῇ πατρίδι τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν,
οὔτε Καῖσαρ οὔτ' αὐτοκράτωρ, στρατηγὸς δὲ συγκλήτου
καὶ δήμου Ῥωμαίων ὀνομαζόμενος. ὅτι δ' ὀρθῶς ὁ 3
Οὐίνδιξ καὶ λελογισμένως ἐξεκαλεῖτο τὸν Γάλβαν ἐπὶ b
τὴν ἡγεμονίαν, ἐπιστώσατο μάρτυρι τῷ Νέρωνι· προσ-
ποιούμενος γὰρ ἐκείνου καταφρονεῖν καὶ παρ' οὐδὲν

13 Suet. 9, 2. 10, 1. Cass. Dio 63, 23 || **26** Suet. Nero 40, 4–42, 1. 47, 1. Cass. Dio 63, 26 sq.

5 *Οὐίνιος* Br.: *ὁ βίνιος* vel *ὀβίνιος* || **6** *στρατηγικοῦ* Xy.: *στρατιωτικοῦ* | *αὐτοῖς* Sint. || **7** *τίνα τρόπον*: trp. Zie. | *βεβούλευσαι* Zie.: *βουλεύεσθαι* V*a*[1] *βουλεύεσθε a*[2] et cet. *βουλεύῃ* Cor. *βουλευόμεθα* Bekker | *„αὐτὸς" εἶπεν „ὦ Γάλβα ἔδειξας ὅντινα τρόπον δεῖ βουλεύεσθαι* Rei. || **8** *μενοῦμεν* Rei.: *μείνοιμεν* V*a* *μένοιμεν* cet. | *οὐκ* add. A[2] *⟨μὴ⟩ μενόντων* Br. || **9** *δὴ*] *δεῖ* V*a* || **10** *τοῦ* om. V *τουίνδικος a*[1] || **14** *ἀποδώσοι* L*y* || **17** *φανερῶς*: em. Sch. || **25** *λελογισμένος* V*a*

a.68 *ἡγεῖσθαι τὰ Γαλατῶν, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὰ περὶ Γάλβαν*
(ἔτυχε δὲ λελουμένος καὶ ἀριστῶν) ἀνέτρεψε τὴν τρά-
4 *πεζαν. οὐ μὴν ἀλλὰ συγκλήτου ψηφισαμένης πολέμιον*
τὸν Γάλβαν, αὐτός τε παίζειν καὶ θρασύνεσθαι πρὸς τοὺς
φίλους βουλόμενος, οὐ φαύλην ἔφη πρόφασιν ἐμπεπτω-
5 *κέναι πορισμοῦ δεομένῳ χρημάτων αὐτῷ, καὶ τὰ μὲν*
Γαλατῶν, ὅταν ὑποχείριοι γένωνται, λάφυρα ποιήσεσθαι
καὶ λείαν, ἡ δὲ Γάλβα πάρεστιν οὐσία χρῆσθαι καὶ πωλεῖν, 7 Z¹
c 6 *ἤδη πολεμίου πεφηνότος. οὗτός τε δὴ τὰ Γάλβα πιπρά-*
σκειν ἐκέλευε, καὶ Γάλβας ἀκούσας ὅσα Νέρωνος ἦν ἐν
Ἰβηρίᾳ κηρύττων, εὕρισκε πολλῷ προθυμοτέρους ὠνητάς.
6. *Ἀφισταμένων δὲ πολλῶν τοῦ Νέρωνος, καὶ πάντων*
ἐπιεικῶς τῷ Γάλβᾳ προστιθεμένων, μόνοι Κλώδιος
Μᾶκρος ἐν Λιβύῃ καὶ Οὐεργίνιος Ῥοῦφος, ἐν Γαλατίᾳ
τοῦ Γερμανικοῦ στρατεύματος ἡγούμενος, αὐτοὶ καθ'
2 *ἑαυτοὺς ἔπραττον, οὐ τὴν αὐτὴν αἵρεσιν ἔχοντες. ἀλλ'*
ὁ μὲν Κλώδιος ἐν ἁρπαγαῖς πραγμάτων γεγονὼς καὶ
φόνοις ἀνδρῶν δι' ὠμότητα καὶ πλεονεξίαν, δῆλος ἦν ἐν
d *τῷ μήτε κατέχειν μήτ' ἀφιέναι τὴν ἀρχὴν δύνασθαι περι-*
3 *φερόμενος· Οὐεργίνιος δὲ ταγμάτων ἐπιστατῶν δυνα-*
τωτάτων, πολλάκις αὐτὸν ἀναγορευόντων αὐτοκράτορα
καὶ βιαζομένων, οὔτ' αὐτὸς ἔφη λήψεσθαι τὴν ἡγεμονίαν,
οὔτ' ἄλλῳ περιόψεσθαι διδομένην, ὃν ἂν μὴ ἡ σύγκλητος 191 S
4 *ἕληται. ταῦτα τὸν Γάλβαν οὐ μετρίως ἐθορύβει τὸ πρῶτον·*
ἐπεὶ δὲ τὰ Οὐεργινίου καὶ Οὐίνδικος στρατεύματα
τρόπον τινὰ βίᾳ τοὺς ἡγεμόνας, ὥσπερ ⟨ζεύγη⟩ τοὺς
ἡνιόχους κρατῆσαι χαλινῶν μὴ δυνηθέντας, εἰς μάχην

13 Tac. 1, 8. 9. Cass. Dio 63, 25 ‖ 25 Tac. 1, 51. 4, 57. Plin. ep. 6, 10, 4. 9, 19, 1. Cass. Dio 63, 24. 68, 2, 4

4 *τε*] *γε* Sauppe ‖ 5 *πρόφασιν* Sol.: *πρόρρησιν* ‖ 6 *πορισμοῦ* Zie.: *λογισμοῦ* codd. *χρηματισμοῦ* Cor. | *δεομένων* **α** ‖ 7–8 *λαφυραγωγήσεσθαι καὶ λίαν*: em. Cor., qui et *λαφυραγ. καὶ λείαν ⟨ἐλάσειν⟩* vel *καὶ λίαν* delet; sic Sint.; *κάλλιον* pro *καὶ λίαν* Bernardakis ‖ 11 *πολλοὺς*: em. Zie. | *ὠνητάς* Br.: *ὄντας* ‖ 13 *μόνος*: em. Zie. ‖ 14 *Μᾶκρος* Zie. ex *Μάκρος* Xy.: *μαῦρος*; cf. p. 361, 14 ‖ 18 *ὠμότητα* om. **w** *διενωστο* (?) **v** ‖ 26 *ζεύγη* add. Zie. (*τοὺς* del. Cor. Sint.)

ἐξενεγκόντα μεγάλην συνέρραξαν, καὶ Οὐίνδικος ἑαυτὸν a.68
ἀνελόντος ἐπὶ δισμυρίοις Γαλατῶν πεσοῦσι, διῆλθε λόγος
8 Z[1] *ὡς βουλομένων πάντων ἐπὶ νίκῃ τοσαύτῃ τὸν Οὐεργίνιον* e
ἀναδέξασθαι τὴν ἡγεμονίαν, ἢ πάλιν μεταβαλουμένων
πρὸς Νέρωνα, τότε δὴ παντάπασι περίφοβος γενόμενος 5
ὁ Γάλβας ἔγραψε τῷ Οὐεργινίῳ, παρακαλῶν κοινοπραγεῖν
καὶ διαφυλάσσειν ἅμα τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν
Ῥωμαίοις· αὖθις δὲ μετὰ τῶν φίλων εἰς Κλουνίαν 6
Ἰβηρικὴν πόλιν ἀναχωρήσας, ἐν τῷ μετανοεῖν περὶ τῶν
γεγονότων καὶ ποθεῖν τὴν συνήθη καὶ σύντροφον ἀπραγμο-
σύνην μᾶλλον ἢ πράττειν τι τῶν ἀναγκαίων διέτριβεν.

7. *Ἦν δὲ θέρος ἤδη, καὶ βραχὺ πρὸ δείλης ἧκεν ἀπὸ*
Ῥώμης Ἴκελος ἀνὴρ ἀπελεύθερος ἑβδομαῖος. πυθόμενος 2
δὲ τὸν Γάλβαν ἀναπαύεσθαι καθ᾽ ἑαυτόν, ἐβάδιζε
συντόνως ἐπὶ τὸ δωμάτιον αὐτοῦ, καὶ βίᾳ τῶν θαλαμη- f
πόλων ἀνοίξας καὶ παρελθὼν ἀπήγγειλεν ὅτι καὶ ζῶντος
ἔτι τοῦ Νέρωνος, οὐκ ὄντος δὲ φανεροῦ, τὸ στράτευμα
πρῶτον, εἶθ᾽ ὁ δῆμος καὶ ἡ σύγκλητος αὐτοκράτορα τὸν
Γάλβαν ἀναγορεύσειαν, ὀλίγον δ᾽ ὕστερον ἀπαγγελθείη
τεθνηκὼς ἐκεῖνος· οὐ μὴν αὐτός γε πιστεύσας ἔφη τοῖς 3
ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλ᾽ ἐπελθὼν τῷ νεκρῷ καὶ κείμενον
θεασάμενος, οὕτως ἐξελθεῖν. ταῦτ᾽ ἀπαγγελλόμενα λαμ- 4
πρὸν ἦρε τὸν Γάλβαν, καὶ συνέδραμε πλῆθος ἀνδρῶν ἐπὶ 1056
θύρας ἐκτεθαρρηκότων ὑπ⟨ὲρ⟩ αὐτοῦ βεβαίως. καίτοι τὸ 5
τάχος ἦν ἄπιστον. ἀλλὰ καὶ δυσὶν ἡμέραις †οὔτιτος
9 Z[1] 192 S *πολλ*** τῶν ἀπὸ στρατοπέδου μεθ᾽ ἑτέρων ἀφίκετο, τὰ*

5 Suet. Galba 11 || 12 Suet. 14,2. Cass. Dio 63, 29, 1

2 *δυσμυρίους* w *δυσμυρίοις* α | *γαλῶν* Vα[1] || 4 *μεταβαλουμένων* Br.: *-βαλλομ-* Vα *-βαλομ-* ABγ || 8 *αὖθις*] *αὐτὸς* Sauppe | *κολουνίαν*: em. Xy. || 13 *Ἴκελος* Lipsius: *σικελὸς* || 15 *μίᾳ* V || 16 *ἀπήγγειλεν* om. α[1] || 19 *ἀναγορεύσειεν*: em. Cor. || 24 *ὑπὲρ* Rei.: *ὑπ᾽* codd. *ἐπ᾽ αὐτῷ* Cor. || 25.26 *οὔτιτος* Vα *οὔτιτος* L *ὁ τίτος* ABγ, deinde *πολλὰ τῶν* Lw *τοῖς πολλ* (lac. 1–2 lit.) *τῶν* v *πολλ* (lac. 2–3 lit.) *τῶν* α *Ὀβίννιος Τίτος πολλὰ τῶν* Br. ⟨*ὕστερον*⟩ *Οὐίνιος Τίτος* [*πολλὰ τῶν*] Cor.; lac. post *πολλὰ* stat. Sint.; *ὕστερον* pro *οὔτιτος*, *Πολλίων* pro *πολλ**τῶν* Zie. (*καὶ ἐν δυσὶν ἡμέραις Τίτος Πολλίων τῶν ἀπὸ στρατοπέδου πτεροφόρων ἀφίκετο* Madvig cl. Oth. 4, 2)

a.68
6 *δόξαντα τῇ συγκλήτῳ καθ' ἕκαστον ἀπαγγέλλων. οὗτος μὲν οὖν εἰς τάξιν ἔντιμον προήχθη· τῷ δ' ἀπελευθέρῳ δακτυλίους τε χρυσοῦς ἔδωκε, καὶ Μαρκιανὸς ὁ Ἴκελος ἤδη καλούμενος εἶχε τὴν πρώτην ἐν τοῖς ἀπελευθέροις δύναμιν.*

8. *Ἐν δὲ Ῥώμῃ Νυμφίδιος Σαβῖνος οὐκ ἠρέμα καὶ κατὰ μικρόν, ἀλλὰ συλλήβδην ὁμοῦ πάντα πράγματα φέρων περιήνεγκεν εἰς ἑαυτόν, ὡς Γάλβαν μὲν ὄντα*
b *πρεσβύτην καὶ μόλις εἰς Ῥώμην ἐξαρκέσοντα φοράδην κομισθῆναι διὰ γῆρας· ἦν γὰρ ἐτῶν τριῶν καὶ ἑβδομή-*
2 *κοντα· τὰ δ' αὐτόθι στρατεύματα, καὶ πάλαι πρὸς αὐτὸν εὐνόως ἔχοντα καὶ νῦν ἑνὸς ἐξηρτημένα μόνου, διὰ τὸ τῆς δωρεᾶς μέγεθος εὐεργέτην ἐκεῖνον ἡγεῖσθαι, Γάλβαν δὲ*
3 *χρεωφειλέτην. εὐθὺς οὖν Τιγελλίνῳ μὲν τῷ συνάρχοντι προσέταξεν ἀποθέσθαι τὸ ξίφος, ὑποδοχὰς δὲ ποιούμενος ἐδείπνιζε τοὺς ὑπατικοὺς καὶ τοὺς ἡγεμονικούς, ἔτι τὸ Γάλβα προτιθεὶς ὄνομα ταῖς κλήσεσιν, ἔν τε τῷ στρατοπέδῳ πολλοὺς παρεσκεύασε λέγειν, ὡς πεμπτέον ἐστὶ πρὸς Γάλβαν αἰτουμένους ἔπαρχον εἰσαεὶ Νυμφίδιον ἄνευ*
c 4 *συνάρχοντος. ἃ δ' ἡ σύγκλητος εἰς τιμὴν ἔπραττεν αὐτοῦ καὶ δύναμιν, ἀνακαλοῦσα εὐεργέτην καὶ συντρέχουσα καθ' ἡμέραν ἐπὶ θύρας, καὶ παντὸς ἐξάρχειν δόγματος ἀξιοῦσα* 10 Z[1]
καὶ βεβαιοῦν, ἔτι περαιτέρω τόλμης ἀνῆγεν αὐτόν, ὥστ' ὀλίγου χρόνου τοῖς θεραπεύουσι μὴ μόνον ἐπίφθονον, ἀλλὰ
5 *καὶ φοβερὸν εἶναι. τῶν δ' ὑπάτων οἰκέτας δημοσίους προχειρισαμένων, τὰ δόγματα κομίζοντας τῷ αὐτοκράτορι καὶ τὰ καλούμενα διπλώματα σεσημασμένα δόντων, ἃ*

2 Suet. 14, 2. Tac. 1, 13 || **10** Tac. 1, 49. Suet. 4, 1. 23. Cass. Dio 64, 6, 5^2. epit. Caes. 6, 4. Eutr. 7, 16, 1 || **13** Tac. 1, 5. Suet. 16, 1. Cass. Dio 64, 3, 3

3 *δακτύλιόν* v *δακτυλίων* w | *ὁ Ἴκελος* Sint.: *οὐίκελλος* vel. *οὐίκελος* (*Ἴκελος* Cor.) || **6** *σαμῖνος* v *σαλαμῖνος* w || **8** *φέρον* v *φέρειν* w || **9** *ἀρκέσοντα* α^1 || **12** *εὐνοϊκῶς* Br., cf. Cat. min. 21, 10 Artox. 17. 9 mor. 970b || **13** *ἐκεῖνον* om. α^1 *ἐκείνων* add. α^2 || **17** *προστιθεὶς*: em. Zie. || **19** *ἐσαεὶ α* || **21** *εὐεργέτην ἀνακαλοῦσα* Zie. || **23** *αὐτόν* Br.: *ἑαυτόν*

γνωρίζοντες οἱ κατὰ πόλιν ἄρχοντες ἐν ταῖς τῶν ὀχημάτων a.68
ἀμοιβαῖς ἐπιταχύνουσι τὰς προπομπὰς τῶν γραμματη-
φόρων, οὐ μετρίως ἠγανάκτησεν, ὅτι μὴ παρ' αὐτοῦ καὶ d
4 σφραγῖδα καὶ στρατιώτας λαβόντες ἀνέπεμψαν· ἀλλὰ 6
193 S λέγεται καὶ βουλεύσασθαι περὶ τῶν ὑπάτων, εἶτα τὴν
ὀργὴν ἀπολογησαμένοις καὶ δεηθεῖσιν ἀνῆκε. τῷ δὲ
δήμῳ χαριζόμενος οὐκ ἐκώλυε τὸν παραπίπτοντα τῶν
Νέρωνος ἀποτυμπανίζειν. Σπῖκλον μὲν οὖν τὸν μονομάχον 7
ἀνδριάσι Νέρωνος ἑλκομένοις ὑποβαλόντες ἐν ἀγορᾷ
διέφθειραν, Ἀπόνιον δέ τινα τῶν κατηγορικῶν ἀνατρέ-
ψαντες ἁμάξας λιθοφόρους ἐπήγαγον, ἄλλους δὲ διέσπασαν
πολλούς, ἐνίους μηδὲν ἀδικοῦντας, ὥστε καὶ Μαύρικον, 8
ἄνδρα τῶν ἀρίστων καὶ ὄντα καὶ δοκοῦντα, πρὸς τὴν σύγ- e
κλητον εἰπεῖν, ὅτι φοβεῖται μὴ ταχὺ Νέρωνα ζητήσωσιν.
9. Οὕτω δὲ προσάγων ὁ Νυμφίδιος ἐγγυτέρω ταῖς
ἐλπίσιν, οὐκ ἔφευγε Γαΐου Καίσαρος υἱὸς λέγεσθαι τοῦ
μετὰ Τιβέριον ἄρξαντος. ἐγνώκει γὰρ ὁ Γάιος ὡς ἔοικε 2
11 Z[1] τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἔτι μειράκιον ὢν οὐκ ἀηδῆ τὴν ὄψιν
οὖσαν, ἐκ δ' ἀκεστρίας ἐπιμίσθου Καλλίστῳ Καίσαρος
ἀπελευθέρῳ γεγενημένην. ἀλλ' ἦν ἡ πρὸς Γάιον ἔντευξις 3
αὐτῆς ὡς ἔοικε νεωτέρα τῆς Νυμφιδίου γενέσεως, αἰτίαν
δ' ἔσχεν ἐκ Μαρτιανοῦ τοῦ μονομάχου γεγονέναι, τῆς
Νυμφιδίας ἐρασθείσης διὰ δόξαν αὐτοῦ, καὶ μᾶλλον
ἐδόκει καθ' ὁμοιότητα τῆς ἰδέας ἐκείνῳ προσήκειν. ἀλλ' 4 f
ὁμολογῶν γε Νυμφιδίας εἶναι μητρός, ἔργον μὲν αὐτοῦ
μόνου τὴν Νέρωνος ἐποιεῖτο κατάλυσιν, ἆθλα δ' αὐτῆς
οὐ νομίζων ἱκανὰ καρποῦσθαι τὰς τιμὰς καὶ τὰ χρήματα

8 cf. Cass. Dio 63, 27, 2b. Suet. Nero 30, 2 || **15** Tac. ann. 15, 72

1 ἠχημάτων V || **3** ἠγανάκτησαν α¹ || **4** ἔπεμψαν Vα¹ || **5** καὶ post βουλεύσασθαι hab. α¹ || **8** Νέρωνος ⟨φίλων⟩ Rei. ⟨κολάκων⟩ vel Νερωνιανῶν Zie. cl. p. 365, 15 || **12** μαυρίσκον: em. Sint., cf. RE 10, 1051 sqq. || **13** τὸν ἄριστον Vα¹ || **18** ἀηδῆ Vα: ἀειδῆ || **19** ἐπιμίσθου Sint. (qui et ἐπιμισθίου): ἐπὶ μισθῷ οὐ | Καίσαρος] intellige Gai || **20** λάϊον α || **22** γεγονέναι om. α¹ || **25** αὐτοῦ: em. Sol. || **26** μόνον v μόνως w

a.68 καὶ τὸ Σπόρῳ τῷ Νέρωνος συγκαθεύδειν, ὃν εὐθὺς ἀπὸ
1057 τῆς πυρᾶς ἔτι καιομένου τοῦ νεκροῦ μεταπεμψάμενος
ἐκεῖνος ἐν γαμετῆς εἶχε τάξει καὶ Ποππαίαν προσηγόρευεν,
5 ἐπὶ τὴν διαδοχὴν παρεδύετο τῆς ἡγεμονίας. καὶ τὰ μὲν
αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ διὰ τῶν φίλων ὑπειργάζετο, καὶ γυναικῶν
τινων αὐτῷ καὶ συγκλητικῶν ἀνδρῶν κρύφα συλλαμβανο-
μένων, ἕνα δὲ τῶν φίλων Γελλιανὸν εἰς Ἰβηρίαν ἔπεμψε 194 S
†καὶ παρείκει κατασκεψόμενον.

10. Τῷ δὲ Γάλβᾳ μετὰ τὴν Νέρωνος τελευτὴν ἐχώρει
πάντα. Οὐεργίνιος δὲ Ῥοῦφος ἀμφίβολος ὢν ἔτι φρον-
τίδα παρεῖχε, μὴ τῷ δυνάμεως πολλῆς ⟨καὶ⟩ μαχιμωτάτης
ἄρχειν προσειληφὼς τὸ νενικηκέναι Οὐίνδικα καὶ κεχει-
b ρῶσθαι μέγα μέρος τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἐν σάλῳ 12 Z[1]
γενόμενον ἀποστατικῷ, Γαλατίαν ἅπασαν, ὑπακούσαι τοῖς
2 παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. οὐδενὸς γὰρ ἦν ὄνομα
μεῖζον, οὐδ' εἶχε δόξαν οὐδεὶς ὅσην ὁ Οὐεργίνιος, ὡς
μεγίστη ῥοπὴ τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι τυραννίδος ὁμοῦ
χαλεπῆς καὶ Γαλατικῶν πολέμων ἀπαλλαγῆς γενόμενος.
3 ἀλλ' ἐκεῖνος ⟨καὶ⟩ τότε τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐμμένων λογισμοῖς,
4 ἐφύλαττε τῇ συγκλήτῳ τὴν αἵρεσιν τοῦ αὐτοκράτορος. καί-
τοι φανερᾶς γε τῆς Νέρωνος τελευτῆς γενομένης, τό τε
πλῆθος ἐνέκειτο τῷ Οὐεργινίῳ πάλιν, καὶ τῶν χιλιάρχων
c τις τῶν ἐν τῇ σκηνῇ σπασάμενος τὸ ξίφος, ἐκέλευε τὸν
5 Οὐεργίνιον δέχεσθαι τὴν ἡγεμονίαν ἢ τὸν σίδηρον. ἐπεὶ
δὲ Φάβιος Οὐάλης ἄρχων ἑνὸς τάγματος ὤμοσε πρῶτος
εἰς Γάλβαν, καὶ γράμματα ἧκεν ἀπὸ Ῥώμης περὶ ὧν ἡ

9 c. 10 Tac. hist. 1, 8. 9. 52. (Cass. Dio 64, 4, 1)

1 *καὶ τὸ* Rei.: *καὶ τῷ* | *τῷ* Zie.: *τοῦ* || **3** *Ποππαίαν* Casaubonus: *πομπαῖον* || **8** ante *καὶ παρείκει* lac. hab. fere 8 lit. *α* del. Sint. ⟨*Γάλβαν*⟩ *ᾗ παρείκοι* Cor. *τὰ ἐκεῖ* alii *ὡσπερεὶ* pro *κ. π.* Kron. *τὰ παρ' ἐκείνῳ* Thielscher || **10** *πάντα* ⟨*καλῶς*⟩ vel ⟨*κατ' εὐχήν*⟩ Rei. (*προσεχώρει* Cor.) || **11** *καὶ* add. **ΑΒγ** || **14** *γενόμενον* Zie.: *γενομένην* codd. *γενομένης* Rei. | *ἀποστατικῶς*: em. Rei. || **16** *ὁ* om. **V** || **18** *ἀπαλλαγῆς* Zie.: *ἀπαλλαγή* codd. *ἀπαλλαγῇ* Cor. Sint. ⟨*πρὸς*⟩ *τυραννίδος . . . ἀπαλλαγὴν* Rei. || **19** *καὶ* add. Zie. || **20** *τῇ* om. **Vα**[1] || **26** *ἧκεν*] *εἶχεν* **V**

σύγκλητος ἐψηφίσατο, χαλεπῶς μὲν καὶ μόλις, ἔπεισε δ' a.68
οὖν τοὺς στρατιώτας αὐτοκράτορα τὸν Γάλβαν ⟨ἀν⟩ειπεῖν.
καὶ πέμψαντος αὐτοῦ διάδοχον Φλάκκον Ὁρδεώνιον 6
ἐδέξατο, καὶ παραδοὺς ἐκείνῳ τὴν δύναμιν αὐτὸς ἀπήντησε
τῷ Γάλβᾳ προσχωροῦντι καὶ συνανέστρεφεν, οὔτ' ὀργῆς
οὔτε τιμῆς ἐπιδήλου τυγχάνων. αἴτιος δὲ τοῦ μὲν αὐτὸς 7
ὁ Γάλβας, αἰδούμενος τὸν ἄνδρα, τοῦ δ' οἱ φίλοι καὶ
μάλιστα Οὐίνιος Τίτος, ὑπὸ φθόνου τὸν Οὐεργίνιον d
οἰόμενος μὲν κολούειν, ἠγνόει δ' ἄρα τῷ Οὐεργινίου
13 Z¹ *χρηστῷ δαίμονι συνεργῶν, ἤδη τὸν ἄνδρα πολέμων καὶ*
κακῶν, ὅσα τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας κατέσχεν, ἐκτὸς εἰς
195 S *βίον ἀκύμονα καὶ γῆρας εἰρήνης καὶ ἡσυχίας μεστὸν*
ὑπεκτιθεμένῳ.

11. *Γάλβαν δὲ περὶ Νάρβωνα πόλιν Γαλατικὴν οἱ παρὰ*
τῆς συγκλήτου πρέσβεις ἐντυχόντες ἠσπάζοντο, καὶ
παρεκάλουν ἐπιφανῆναι τῷ δήμῳ ποθοῦντι ταχέως. ὁ 2
δὲ τάς τ' ἄλλας παρεῖχεν ἐντεύξεις καὶ συνουσίας αὐτοῖς
φιλανθρώπους καὶ δημοτικάς, πρός τε τὰς ἑστιάσεις πολ-
λῆς κατασκευῆς καὶ θεραπείας ⟨βασ⟩ιλικῆς παρούσης,
ἣν ἐκ τῶν Νέρωνος ὁ Νυμφίδιος αὐτῷ προσέπεμψεν, οὐ- e
δενὶ χρώμενος ἐκείνων, ἀλλὰ τοῖς ἑαυτοῦ πᾶσιν, εὐδο-
κίμει, μεγαλόφρων ἀνὴρ καὶ κρείττων ἀπειροκαλίας
φαινόμενος. ταχὺ μέντοι τὰ γενναῖα ταῦτα καὶ ἄτυφα 3
καὶ πολιτικὰ δημαγωγίαν Οὐίνιος ἀποφαίνων καὶ ⟨ἀ⟩κομ-
ψότητα μεγάλων ἀπαξιοῦσαν αὐτήν, ἔπεισε χρήμασί τε
χρῆσθαι τοῖς Νέρωνος, καὶ περὶ τὰς ὑποδοχὰς μὴ φείδε-
σθαι τῆς βασιλικῆς πολυτελείας. καὶ ὅλως αἴσθησιν 4

3 Cass. Dio 63, 29, 5 ‖ 9 cf. Plin. ep. 6, 10. 9, 19

2 *ἀνειπεῖν* Rei.: *εἰπεῖν* ‖ 3 *αὐτῷ* **w** | *ὀρδεώνιον* codd. ‖ 5 *προσχωροῦντι* **w**: *πρόσω χωροῦντι* ‖ 8 *ὀβίνιος* vel *ὀβίννιος* codd. et postea | *τοῦ οὐεργινίου*: em. Cor. ‖ 9 *μὲν* del. Cor. | *κολούειν* Sol.: *κωλύειν* | *οὐεργινίῳ* **Vα**[1] ‖ 19 *βασιλικῆς* Grivaeus: *ἡλίκης* codd. *αὐλικῆς* Sol. ⟨*θαυμαστῆς*⟩ *ἡλίκης* Rei. ‖ 20 *τῶν* Grivaeus: *τοῦ* | *νυμφίδος* **α**[1] ‖ 24 *κομψότητα*: em. Sol. *κιμβότητα* Rei. ‖ 25 *μεγάλην*: em. Sol. et s. s. **A**

a.68 αὐτοῦ κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῷ Οὐινίῳ γενησομένου παρεῖχεν
ὁ πρεσβύτης.

12. Ἦν δὲ Οὐίνιος ἀργυρίου μὲν ἐσχάτως καὶ παρ' ὁντινοῦν ἥττων, ἔνοχος δὲ καὶ τοῖς περὶ γυναῖκας ἁμαρ-
f 2 τήμασιν. ἔτι γὰρ ὢν νέος καὶ στρατευόμενος ὑπὸ Καλ-
βισίῳ Σαβίνῳ τὴν πρώτην στρατείαν, ἀκόλαστον οὖσαν
τὴν γυναῖκα τοῦ ἡγεμόνος παρεισήγαγε νύκτωρ εἰς τὸ
στρατόπεδον ἐν ἐσθῆτι στρατιωτικῇ, καὶ διέφθειρεν ἐν 14 Z'
3 τοῖς ἀρχείοις ἃ πριγκίπια Ῥωμαῖοι καλοῦσιν. ἐπὶ τούτῳ
δὲ Γάιος Καῖσαρ ἔδησεν αὐτόν· ἐκείνου δ' ἀποθανόντος
1058 4 εὐτυχίᾳ χρησάμενος ἀπελύθη. δειπνῶν δὲ παρὰ Κλαυδίῳ
Καίσαρι ποτήριον ἀργυροῦν ὑφείλετο· πυθόμενος δ' ὁ
Καῖσαρ τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν αὐτὸν ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλεσεν,
ἐλθόντι δ' ἐκέλευσεν ἐκείνῳ μηδὲν ἀργυροῦν, ἀλλὰ κερά-
μια πάντα προσφέρειν καὶ παρατιθέναι τοὺς ὑπηρέτας.
5 τοῦτο μὲν οὖν διὰ τὴν Καίσαρος μετριότητα κωμικώ- 196 S
τερον γενόμενον, γέλωτος, οὐκ ὀργῆς ἄξιον ἔδοξεν· ἃ δὲ
τὸν Γάλβαν ἔχων ὑφ' αὑτῷ καὶ δυνάμενος μέγιστον ἐπὶ
χρήμασιν ἔπραττε, τραγικῶν παθῶν καὶ συμφορῶν μεγά-
λων τοῖς μὲν αἰτίαν, τοῖς δὲ πρόφασιν παρέσχεν.

13. Ὁ γὰρ Νυμφίδιος εὐθὺς ἐπανελθόντος τοῦ Γελλια-
b νοῦ πρὸς αὐτόν, ὃν ἔπεμψε τοῦ Γάλβα τρόπον τινὰ
κατάσκοπον, ἀκούσας τῆς μὲν αὐλῆς καὶ τῶν δορυφόρων
ἔπαρχον ἀποδεδεῖχθαι Κορνήλιον Λάκωνα, τὸ δὲ σύμπαν
εἶναι τοῦ Οὐινίου κράτος, αὐτῷ δὲ μηδέποτε τοῦ Γάλβα
στῆναι πλησίον ἐγγεγονέναι μηδ' ἐντυχεῖν ἰδίᾳ, πάντων
2 αὐτὸν ὑφορωμένων καὶ διαφυλαττόντων, ἐθορυβήθη· καὶ

1 Tac. 1, 6. 12. Suet. Galba 14, 2. Vit. 7, 1 || 5 Tac. 1, 48. Cass. Dio 59, 18, 4 || 11 Tac. 1, 48. Suet. Claud. 32 || 22 cf. c. 9, 5 || 23 Tac. 1, 6. Suet. Galba 14, 2. Epit. Caes. 6, 2

4 τοῖς] τὰς V || 6 σαμίνῳ V || 9 καλοῦσι ῥωμαῖοι: trp. Zie. || 12 ἀργυροῦν] *aureum* Tac. Suet. || 14 κεράμεα Sint. σκεύεσι κεραμεοῖς Caes. 48, 7 || 16 τὴν τοῦ Καίσαρος Zie. || 16. 17 κωμικωτέραν γενομένην: em. Sint.; an praestat φαινόμενον? || 18 ὑπ' αὐτῷ: em. Cor. || 24 ὑποδεδεῖχθαι Vα¹ || 25 δὲ om. Vα¹ | τοῦ] τῷ α¹ || 27 αὐτῶν Vα¹

συναγαγὼν τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατεύματος, ἔφη Γάλβαν a. 68
μὲν αὐτὸν εἶναι πρεσβύτην ἐπιεικῆ καὶ μέτριον, ἐλά-
15 Z¹ χιστα δὲ τοῖς αὑτοῦ χρώμενον λογισμοῖς, ὑπὸ Οὐινίου καὶ Λάκωνος οὐκ εὖ διοικεῖσθαι. πρὶν οὖν λαθεῖν αὐτοὺς ἣν 3
ἔσχε Τιγελλῖνος ἰσχὺν ἐν τοῖς πράγμασι κτησαμένους, πεμπτέον εἶναι [δεῖν] πρὸς τὸν ἡγεμόνα πρέσβεις ἀπὸ στρατοπέδου τοὺς διδάξοντας, ὅτι τῶν φίλων δύο μόνους c
τούτους ἀποσκευασάμενος ἡδίων παρέσται πᾶσι καὶ ποθεινότερος. ἐπεὶ δὲ ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθεν, ἀλλ' 4
ἄτοπον ἐδόκει καὶ ἀλλόκοτον ἡγεμόνα πρεσβύτην, ὥσπερ ἄρτι γενόμενον ἐξουσίας μειράκιον, οἷς χρήσεται φίλοις ἢ μή, ῥυθμίζειν, ἑτέραν ὁδὸν τραπόμενος, ἔγραφε τῷ Γάλβᾳ δεδιττόμενος, νῦν μὲν ὡς ὕπουλα καὶ μετέωρα πολλὰ τῆς πόλεως ἐχούσης, νῦν δὲ Κλώδιον Μᾶκρον ἐν Λιβύῃ τὰ σιτηγὰ κατέχειν, αὖθις δὲ παρακινεῖν τὰ Γερμανικὰ τάγματα, καὶ περὶ τῶν ἐν Συρίᾳ καὶ Ἰουδαίᾳ δυνάμεων ὅμοια πυνθάνεσθαι. τοῦ δὲ Γάλβα μὴ πάνυ τὸν νοῦν 5 d
προσέχοντος αὐτῷ μηδὲ πιστεύοντος, ἔγνω προεπιχειρεῖν· καίτοι Κλώδιος Κέλσος Ἀντιοχεύς, ἀνὴρ ἔμφρων, εὔνους
197 S δ' ἐκείνῳ καὶ πιστός, ἀπηγόρευε, λέγων οὐκ ἂν οἴεσθαι μίαν ἐν Ῥώμῃ συνοικίαν Καίσαρα προσειπεῖν τὸν Νυμφίδιον. ἀλλ' ⟨οἱ⟩ πολλοὶ κατεγέλων, καὶ Μιθριδάτης ὁ 6
Ποντικὸς ἐπισκώπτων τὴν φαλακρότητα καὶ ῥυσσότητα τοῦ Γάλβα, νῦν ἔφη τινὰ δοκεῖν εἶναι Ῥωμαίοις, ὀφθέντα δὲ φανεῖσθαι τῶν ἡμερῶν τούτων ἃς καλεῖται Καῖσαρ ὄνειδος.

14. Ἔδοξεν οὖν περὶ μέσας νύκτας εἰς τὴν παρεμβολὴν παραγαγόντας ἀναδεικνύειν αὐτοκράτορα τὸν Νυμφίδιον.
16 Z¹ πρῶτος δὲ τῶν χιλιάρχων Ἀντώνιος Ὁνωρᾶτος ἑσπέρας 2 e
γενομένης τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ στρατιώτας συναγαγών,

27 c. 14 Tac. 1, 5. 37. Suet. 11. Cass. Dio 64, 2, 3

4 αὐτὰς V || 5 τεγελλῖνος V || 6 δεῖν del. Sol. δοκεῖν Rei. || 14 Μᾶκρον Zie. ex Μάκρον Steph.: μάρκον; cf. p. 354, 14 || 21 καίσαρ V | τὸν om. α || 22 οἱ add. Cor. | μιθραδάτης Vα¹ μιθρηδάτης w || 23 ῥυσότητα V

a.68 *ἐκάκιζε μὲν αὐτόν, ἐκάκιζε δ' ἐκείνους, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ*
τροπὰς τοσαύτας τρεπομένους κατ' οὐδένα λογισμὸν οὐδ'
αἵρεσιν ἀμεινόνων, ἀλλὰ δαίμονός τινος αὐτοὺς ἐκ προδο-
3 *σίας εἰς προδοσίαν ἐλαύνοντος. καὶ τὰ μὲν πρῶτα προφά-*
σεις ἔχειν τὰ Νέρωνος ἐγκλήματα· νῦν δὲ Γάλβαν προδι-
δόναι, τίνα φόνον μητρὸς ἐγκαλοῦντας ἢ σφαγὴν γυναικός,
ἢ ποίαν αἰδουμένους θυμέλην ἢ τραγῳδίαν τοῦ αὐτο-
4 *κράτορος; „ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνον ἐπὶ τούτοις ὑπεμείναμεν*
f *ἐγκαταλιπεῖν, ἀλλὰ Νυμφιδίῳ πεισθέντες, ὅτι πρῶτος*
5 *ἡμᾶς ἐγκατέλιπε καὶ πέφευγεν εἰς Αἴγυπτον. πότερον οὖν*
Νέρωνι Γάλβαν ἐπιθυσώμεθα, καὶ τὸν ἐκ Νυμφιδίας
ἑλόμενοι Καίσαρα τὸν ἐκ Λιβίας ἀνέλωμεν, ὡς τὸν ἐξ
Ἀγριππίνης ἀνείλομεν, ἢ τούτῳ δίκην ἐπιθέντες ὧν
1059 *δέδρακε, τιμωροὶ μὲν Νέρωνος, Γάλβα δὲ φύλακες ἀγαθοὶ*
6 *καὶ πιστοὶ φανῶμεν;" ταῦτα λέγοντι τῷ χιλιάρχῳ*
προσέθεντο πάντες οἱ στρατιῶται, καὶ τοὺς ἄλλους
προσιόντες ἐμμένειν παρεκάλουν τῇ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα
7 *πίστει, καὶ τοὺς πλείους μετέστησαν. ἀρθείσης δὲ βοῆς,*
εἴτε πεισθεὶς ὁ Νυμφίδιος, ὥς φασιν ἔνιοι, καλεῖν αὐτὸν
ἤδη τοὺς στρατιώτας, εἴτε προλαβεῖν σπεύδων τὸ θορυ-
βοῦν ἔτι καὶ διστάζον, ὑπὸ φωτὶ πολλῷ προσήει, λόγον
τινὰ κομίζων ἐν βιβλίῳ γεγραμμένον ὑπὸ Κιγγωνίου 198 S
Βάρρωνος, ὃν ἐκμεμελετήκει πρὸς τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν.
b 8 *ἰδὼν δὲ κεκλεισμένας τοῦ στρατοπέδου τὰς πύλας, καὶ*
περὶ τὰ τείχη πολλοὺς ὡπλισμένους, ἔδεισε· καὶ προσιὼν
ἠρώτα, τί βούλονται καὶ τίνος κελεύσαντος ἐν ὅπλοις
9 *γεγόνασιν. ἀπαντώσης δ' αὐτῷ παρὰ πάντων μιᾶς φωνῆς,* 17 Z[1]
Γάλβαν αὐτοκράτορα γινώσκειν, κἀκεῖνος ὀμόσε χωρῶν
10 *ἐπευφήμει καὶ τοὺς ἑπομένους ἐκέλευε. τῶν δὲ περὶ τὰς*
πύλας παρέντων αὐτὸν εἰσελθεῖν μετ' ὀλίγων, εὐθὺς
ἀκοντίζεται λόγχῃ· καὶ ταύτην μὲν ἐδέξατο πρὸ αὐτοῦ

5 *ἔχειν* Sch.: *ἔχει* | *τὰ* ⟨*κατὰ*⟩ Zie. || **10** *οὖν* om. v || **11** *Νέρωνι* om. w | *ἐπιθυσόμεθα*: em. Steph. || **13** *τούτῳ*] *πόντω* V | *δίκη* α[1] || **21** *προήει*: em. Zie. || **22** *κινγωνίου* libri plerique || **29** *ἐπεφήμει* Vα[1] | *περὶ* Rei.: *παρὰ* || **30** *εὐθὺς* (Am.) Cor.: *αὐτὸς* || **31** *ταύτην* Rei.: *αὐτὴν* codd. *τὴν* Cor.

θυρεῷ Σεπτίμιος, ἄλλων δὲ γυμνοῖς ξίφεσιν ἐπιφερομένων, a. 68
φυγὼν καὶ διωχθεὶς ἐν οἰκήματι στρατιώτου σφάττεται.
καὶ τὸν νεκρὸν εἰς μέσον ἑλκύσαντες καὶ περιβαλόντες 11
κιγκλίδα θέαμα τοῖς βουλομένοις μεθ' ἡμέραν παρέσχον. c
15. Οὕτω δὲ τοῦ Νυμφιδίου καταστρέψαντος, ὁ Γάλβας
πυθόμενος, καὶ τῶν συνωμοτῶν αὐτοῦ κελεύσας ἀπο-
θανεῖν ὅσοι μὴ περὶ αὐτὸν εὐθὺς ἀπέθανον, ἐν οἷς ἦν καὶ
Κιγγώνιος ὁ τὸν λόγον γράψας καὶ Μιθριδάτης ὁ Ποντι-
κός, ἔδοξε μὴ νομίμως, εἰ καὶ δικαίως, μηδὲ δημοτικῶς
ἀνῃρηκέναι πρὸ κρίσεως ἄνδρας οὐκ ἀσήμους. ἕτερον 2
γὰρ ἡγεμονίας σχῆμα προσεδέχοντο πάντες, ἐξαπατώμενοι
συνήθως ὑπὸ τῶν ἐν ἀρχῇ λεγομένων. ἔτι δὲ μᾶλλον
ἠνίασεν αὐτοὺς ἀνὴρ ὑπατικὸς καὶ Νέρωνι πιστὸς ἀπο-
θανεῖν κελευσθείς, Πετρώνιος Τουρπιλιανός. Μᾶκρον γὰρ 3 d
ἐν Λιβύῃ διὰ Τρεβωνίου καὶ Φοντήιον ἐν Γερμανίᾳ
διὰ Οὐάλεντος ἀνελών, πρόφασιν εἶχεν ἐν ὅπλοις καὶ
στρατοπέδοις ὄντας φοβηθῆναι. Τουρπιλιανὸν δὲ γέροντα 4
18 Z¹ γυμνὸν καὶ ἄνοπλον λόγου μεταλαβεῖν οὐδὲν ἐκώλυεν, εἴ
τις ἦν ἐπηγγέλλετο μετριότητα τοῖς γράμμασιν ἔργῳ
φυλάξειν ἔμελλε. ταῦτα μὲν οὖν τοιαύτας ἔχει μέμψεις. 5
ἐπεὶ δὲ προσιὼν ἀπεῖχε τῆς πόλεως περὶ πέντε καὶ εἴκοσι
199 S σταδίους, ἐνετύγχανεν ἀκοσμίᾳ καὶ θορύβῳ, τῶν ἐρετῶν
τὴν ὁδὸν προκατεχόντων καὶ περικεχυμένων πανταχόθεν.
οὗτοι δ' ἦσαν ⟨οὓς Νέρων⟩ εἰς ἓν τάγμα συλλοχίσας 6

6 Tac. 1, 6. 7. 37 || **21** Tac. 1, 6. 31. 36. 37. 87. Suet. 12, 2. Cass. Dio 64, 3, 1. 2

1 σεπτίμιος ita ut σεπτέμιος legi possit α || **7** περὶ αὐτὸν Zie.: δι' αὐτὸν codd. δι' αὐτῶν Sol. Sint.; cf. p. 390, 9 || **8** κινσώνιος v κινδώνιος w κινγώνιος cet. | μιθρηδάτης, sed corr. m. 1, α || **14** τερπουλιανός: em. Xy., item **17** | Μᾶκρον Zie.: μάκρωνα (cf. p. 354, 14. 361, 14) || **15** τρεβωνιανοῦ: em. Zie. cl. Tac. 1, 7, nisi forte Τρεβωνί⟨ου Γαρουτι⟩ανοῦ scribendum | φροντήιον: em. Br. || **18** οὐδ' ἂν mg. α² || **18. 19** εἴ τις] εἴγ' Sch. || **19** ἐπαγγέλλεται: em. Cor. | γράμμασιν Emp.: πράγμασιν codd. || **20** εἶχε Kron. cl. p. 366, 15 || **23** προκατεχόντων] προιόντων α¹ || **24** οὓς Νέρων h. l. add. Zie.: οὓς h. l. add. Ald. ὁ Νέρων post τάγμα Iunt. (et m. rec. mg. α) | συλλοχήσας: em. Rei.

a.68 *ἀπέφηνε στρατιώτας· καὶ τότε παρόντος ἐκβεβαιώσασθαι*
e *τὴν στρατείαν, οὔτ' ὀφθῆναι τοῖς ἀπαντῶσιν οὔτ' ἀκουσθῆναι παρίεσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλ' ἐθορύβουν βοῇ*
7 *σημεῖα τῷ τάγματι καὶ χώραν αἰτοῦντες. ἐκείνου δ' ὑπερτιθεμένου καὶ πάλιν ἐντυχεῖν κελεύσαντος, ἀρνήσεως σχῆμα τὴν ἀναβολὴν εἶναι φάσκοντες, ἠγανάκτουν καὶ παρείποντο, μὴ φειδόμενοι βοῆς. ἐνίων δὲ καὶ τὰς μαχαίρας σπασαμένων, ἐκέλευσε τοὺς ἱππεῖς ἐμβαλεῖν αὐτοῖς ὁ*
8 *Γάλβας. ὑπέστη δ' οὐδεὶς ἐκείνων, ἀλλ' οἱ μὲν εὐθὺς ἀνατραπέντες, οἱ δὲ φεύγοντες διεφθάρησαν, οὐ χρηστὸν οὐδ' αἴσιον ποιοῦντες τῷ Γάλβᾳ τὸν οἰωνόν, εἰσιόντι διὰ πολλοῦ φόνου καὶ νεκρῶν τοσούτων εἰς τὴν πόλιν.*
f 9 *ἀλλ' εἰ καί τις αὐτοῦ κατεφρόνει πρότερον, ἀσθενοῦς καὶ γέροντος ὁρωμένου, τότε πᾶσι φρικώδης καὶ φοβερὸς ἐγένετο.*

16. *Βουλόμενος δὲ τῆς περὶ τὰς δωρεὰς ἀμετρίας καὶ πολυτελείας τοῦ Νέρωνος ἀποδεικνύναι μεγάλην* 19 Z[1]
1060 2 *μεταβολήν, ἀστοχεῖν ἐδόκει τοῦ πρέποντος. Κάνου γὰρ αὐλήσαντος αὐτῷ παρὰ δεῖπνον (ἀκρόαμα δ' ἦν ὁ Κάνος εὐδοκιμούμενον), ἐπαινέσας καὶ ἀποδεξάμενος ἐκέλευσεν αὐτῷ κομισθῆναι τὸ γλωσσόκομον· καὶ λαβὼν χρυσοῦς τινας ἐπέδωκε τῷ Κάνῳ, φήσας ἐκ τῶν ἰδίων, οὐκ ἐκ τῶν*
3 *δημοσίων, χαρίζεσθαι. τὰς δὲ δωρεὰς ἃς Νέρων ἔδωκε τοῖς περὶ σκηνὴν καὶ παλαίστραν ἀπαιτεῖσθαι συντόνως κελεύσας πλὴν τοῦ δεκάτου μέρους, εἶτα μικρὰ καὶ γλίσχρα κομιζόμενος (ἀνηλώκεσαν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν λαβόντων, ἐφήμεροι καὶ σατυρικοὶ τοῖς βίοις ἄνθρωποι), τοὺς πριαμένους παρ' αὐτῶν ἢ λαβόντας ὁτιοῦν ἀνεζήτει,*

18 Suet. 12, 3 (cf. mor. 786c. Philostr. Ap. T. 5, 21) || **23** Tac. 1, 20. Suet. 15, 1 (cf. Cass. Dio 63, 14, 1. 2)

1 *παρόντος* (= *cum liceret*)] *παρὸν* Rei. *παρακαλοῦντες* alii a Corae commemorati *παρόντες* Sch. Sint. || **2** *στρατιὰν*: em. Sch. || **3** [*ὑπὸ*] *τὸν αὐτοκράτορα* cum Steph. editt. || **3. 4** *βοῇ σημία* v *βοήσει μία* **w**α^1 || **5** *ἐντυχεῖν* Latte: *εἰπεῖν* codd. (*παρείκειν* pro *πάλιν εἰπεῖν* (Cor. || **8** *ἐκβαλεῖν* **V** || **19** *αὐτῷ* **V**: *αὐλῷ* cet. || **21** *ἀποκομισθῆναι* **V**

200 S *καὶ παρ' ἐκείνων ἐξέπραττε. τοῦ δὲ πράγματος ὅρον οὐκ* a. 68 4
ἔχοντος, ἀλλὰ πόρρω νεμομένου καὶ προϊόντος ἐπὶ b
πολλούς, αὐτὸς μὲν ἠδόξει, φθόνον δὲ καὶ μῖσος εἶχεν
Οὐίνιος, ὡς τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασιν ἀνελεύθερον παρέχων
τὸν ἡγεμόνα καὶ μικρολόγον, αὐτὸς δὲ χρώμενος ἀσώτως
καὶ λαμβάνων πάντα καὶ πικράσκων. ὁ μὲν γὰρ Ἡσίοδος 5
(op. 368)

ἀρχομένου τε πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι

φησὶ δεῖν, ὁ δὲ Οὐίνιος ὁρῶν ἀσθενῆ καὶ γέροντα τὸν Γάλβαν, ἐνεπίμπλατο τῆς τύχης, ὡς ἅμα μὲν ἀρχομένης, ἅμα δὲ φθινούσης.

17. *Ὁ δὲ πρεσβύτης ἠδικεῖτο τὰ μὲν πρῶτα τοῦ*
Οὐινίου κακῶς διοικοῦντος, ἃ δ' αὐτὸς ὀρθῶς προῃρεῖτο,
διαβάλλοντος ἢ κωλύοντος. οἷον ἦν τὸ περὶ τὰς κολάσεις 2 c
20 Z¹ *τῶν Νερωνιανῶν· ἀπέκτεινε γὰρ τοὺς πονηρούς, ἐν οἷς*
ἦν ὁ Ἥλιος καὶ Πολύκλειτος καὶ Πετῖνος καὶ Πατρόβιος.
ὁ δὲ δῆμος ἐκρότει, καὶ δι' ἀγορᾶς αὐτῶν ἀγομένων, 3
ἐβόα καλὴν μὲν εἶναι καὶ θεοφιλῆ πομπήν, ἀπαιτεῖν δὲ
καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τὸν διδάσκαλον καὶ παιδαγωγὸν
τῆς τυραννίδος Τιγελλῖνον. ἐφθάκει δ' ὁ γενναῖος προειλη-
φὼς ἀρραβῶσι μεγάλοις τὸν Οὐίνιον. εἶτα Τουρπιλιανὸς μέν, 4
ὅτι μὴ προεδίδου μηδ' ἐμίσει τὸν ἡγεμόνα τοιοῦτον ὄντα
μισούμενος, ἄλλο δὲ μηδ' ἓν μέγα συναδικήσας, ἀπέθανεν·
ὁ δὲ καὶ ποιήσας ἄξιον θανάτου Νέρωνα, καὶ γενόμενον d
τοιοῦτον ἐγκαταλιπὼν καὶ προδούς, περιῆν, μέγα δίδαγμα
τοῦ μηδὲν ἄπρακτον εἶναι παρὰ Οὐινίῳ μηδ' ἀνέλπιστον
τοῖς διδοῦσιν. οὐδενὸς γὰρ οὕτω θεάματος ἐρασθεὶς ὁ Ῥω- 5
μαίων δῆμος ὡς τοῦ Τιγελλῖνον ἰδεῖν ἀπαγόμενον, οὐδὲ
παυσάμενος ἐν πᾶσι θεάτροις καὶ σταδίοις αἰτούμενος

15 Tac. 1, 37. 49. 72. 2, 95. Suet. 15, 2. 20, 2. Cass. Dio 64, 3, 3sq.

10 *ἐνεπίμπλατο* **L**: *ἐνεπίμπλα* || **14** *τὰ περὶ* **V** || **16** *Ἥλιος* Sint. cl. Cass. Dione 63, 12. Tac. ann. 13, 1. Suet. Ner. 23, 1: *ἠλεῖος* | *Πετῖνος*] Vatinium Tac. 1, 37, 5 eundem esse putat Sievers, Studien z. Gesch. d. röm. Kaiser 162, 14 || **18** *δὲ* om. **V** || **21** *μεγάλοις* **VS**: *μεγάλας* | *περπουλιανὸς* codd., cf. p. 363, 14 || **25** *προδιδοὺς* **α** || **26** *ἄπρατον* **v** *ἄπραττον* **w**

a.68 ἐκεῖνον, ἐπεπλήχθη διαγράμματι τοῦ αὐτοκράτορος, Τι-
γελλῖνον μὲν οὐ πολὺν ἔτι βιώσεσθαι φάσκοντος χρόνον,
ὑπὸ φθινάδος νόσου δαπανώμενον, ἐκείνους δὲ παραι-
τουμένου μὴ διαγριαίνειν μηδὲ τυραννικὴν ποιεῖν τὴν 201 S
6 ἡγεμονίαν. ἀχθομένου δὲ τοῦ δήμου καταγελῶντες, ὁ μὲν
e Τιγελλῖνος ἔθυσε σωτήρια καὶ παρεσκεύασε λαμπρὰν
ἑστίασιν, ὁ δὲ Οὐίνιος ἀναστὰς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος
μετὰ δεῖπνον ἐκώμασεν ὡς ἐκεῖνον, ἄγων τὴν θυγατέρα
7 χήραν οὖσαν· καὶ προὔπιεν ὁ Τιγελλῖνος αὐτῇ πέντε καὶ 21 Z[1]
εἴκοσι μυριάδας ἀργυρίου, καὶ τῶν παλλακίδων τὴν
ἀγελαρχοῦσαν ἐκέλευσε τὸν περιδέραιον κόσμον ἀφελο-
μένην ἐκείνῃ περιάψαι, πεντεκαίδεκα μυριάδων εἶναι
λεγόμενον.

18. Ἐκ δὲ τούτου καὶ τὰ μετρίως πραττόμενα διαβολὴν
εἶχεν, ὡς τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας Οὐίνδικι συναραμένους.
f 2 ἐδόκουν γὰρ οὐ φιλανθρωπίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλ'
ὠνούμενοι παρὰ Οὐινίου τυγχάνειν ἀνέσεώς τε δασμῶν
3 καὶ πολιτείας. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ διὰ ταῦτα πρὸς τὴν ἡγε-
μονίαν ἀπηχθάνοντο, τοὺς δὲ στρατιώτας τὴν δωρεὰν μὴ
κομιζομένους ἐν ἀρχῇ μὲν ἐλπὶς παρῆγεν, ὡς εἰ καὶ μὴ
4 τοσοῦτον, ἀλλ' ὅσον Νέρων ἔδωκεν ἀποδώσοντος. ἐπεὶ δὲ
μεμφομένους ἀκούσας, ἀφῆκε φωνὴν ἡγεμόνι μεγάλῳ
1061 πρέπουσαν, εἰπὼν εἰωθέναι καταλέγειν στρατιώτας, οὐκ
ἀγοράζειν, πυθομένους τοῦτο δεινὸν εἰσῆλθε μῖσος καὶ
5 ἄγριον πρὸς αὐτόν. ἐδόκει γὰρ οὐκ αὐτὸς ἀποστερεῖν
μόνος, ἀλλὰ καὶ νομοθετεῖν καὶ διδάσκειν τοὺς μεθ' αὐτὸν
6 αὐτοκράτορας. ἀλλὰ τῶν μὲν ἐν Ῥώμῃ τυφλὸν ἦν ἔτι
κίνημα, καί τις αἰδὼς ἅμα πρὸς παρόντα τὸν Γάλβαν
ἀμβλύτητα καὶ μέλλησιν ἐνεποίει τῷ νεωτερισμῷ, καὶ τὸ
μηδεμίαν ἀρχὴν ἐμφανῆ μεταβολῆς ὁρᾶσθαι συνέστελλε

15 cf. c. 22, 2. Tac. 1, 8. 51. 65 || **21** Tac. 1, 5. Suet. 16, 1. Cass. Dio 64, 3, 3

11 περιδέρραιον Vα || **24** πυθομένους V: πυθομένοις || **26** μόνον V | καί[1] om. Lα || **27** τῶν α: om. V τὸν Iunt., unde τὸ cet. editt. | ἔτι ⟨τὸ⟩? || **29** μέλησιν V | τῶν νεωτερισμῶν: em. Rei.

καὶ συνέκρυπτεν ἁμῶς γέ πως τὴν δυσμένειαν αὐτῶν. οἱ 7
δὲ πρότερον ὑπὸ Οὐεργινίῳ γενόμενοι, τότε δ᾽ ὄντες ὑπὸ a.68
Φλάκκῳ περὶ Γερμανίαν, μεγάλων μὲν ἀξιοῦντες αὐτοὺς
διὰ τὴν μάχην ἣν ἐμαχέσαντο πρὸς Οὐίνδικα, μηδενὸς δὲ b
22 Z[1] 202 S *τυγχάνοντες, ἀπαρηγόρητοι τοῖς ἄρχουσιν ἦσαν· αὐτὸν δὲ* 8
τὸν Φλάκκον ὑπὸ συντόνου ποδάγρας ἀδύνατον ὄντα τῷ
σώματι καὶ πραγμάτων ἄπειρον ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὸ παρ-
άπαν ἐποιοῦντο. καί ποτε θέας οὔσης, καὶ τῶν χιλιάρχων 9
καὶ λοχαγῶν τὸ Ῥωμαίοις σύνηθες εὐτυχίαν ἐπευχομένων
τῷ αὐτοκράτορι Γάλβᾳ, διεθορύβησαν οἱ πολλοὶ τὸ
πρῶτον, εἶτα ταῖς εὐχαῖς ἐπιμενόντων ἐκείνων ἀντεφώνουν
„⟨εἰ⟩ ἄξιος“.

19. *Τοιαῦτα δ᾽ ἕτερα καὶ τῶν ὑπὸ Οὐιτελλίῳ ταγμάτων*
ὑβριζόντων πολλάκις, ἐπέμπετο γράμματα τῷ Γάλβᾳ
παρὰ τῶν ἐπιτρόπων· ὁ δὲ φοβηθείς, ὡς μὴ μόνον διὰ c
τὸ γῆρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπαιδίαν καταφρονούμενος,
ἐβουλεύετο παῖδα θέσθαι τῶν ἐπιφανῶν τινα νεανίσκον
καὶ διάδοχον ἀποδεῖξαι τῆς ἀρχῆς.

Ἦν δὲ Μᾶρκος Ὄθων, ἀνὴρ γένει μὲν οὐκ ἀφανής, 2
τρυφῇ δὲ καὶ φιληδονίαις εὐθὺς ἐκ παίδων ἐν ὀλίγοις
Ῥωμαίων διεφθαρμένος, ὡς δὲ τὸν Ἀλέξανδρον Ὅμηρος
‛Ἑλένης πόσιν ἠυκόμοιο᾽, μηδὲν ἔχοντα πρὸς δόξαν ἄλλο
σεμνύνων ἀπὸ τῆς γυναικός, ὀνομάζει πολλάκις, οὕτως
γεγονὼς περιβόητος ἐν Ῥώμῃ διὰ τὸν Ποππαίας γάμον·
ἧς ἤρα μὲν ὁ Νέρων Κρισπίνῳ συνούσης, ἔτι δ᾽ αἰδού- 3
μενος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ τὴν μητέρα φοβούμενος, d
ὑφῆκε τὸν Ὄθωνα πειρῶντα τὴν Ποππαίαν. φίλῳ δὲ 4

2 Tac. 1, 9. Suet. 16, 2. Cass. Dio 64, 4, 1 || **5** Tac. 1, 9. 4, 19. 24 || **13** Tac. 1, 9. Suet. Vit. 7, 1 || **16** cf. ad c. 21 || **19** Tac. hist. 1, 13. 22. 2, 50. ann. 13, 12. 45. 46. 14, 1. 15, 71. Suet. Otho 2. 3. 12, 1. Cass. Dio 61, 11, 2. Iuv. sat. 2, 99sqq. c. schol. Eutrop. 7, 17, 1. Aur. Vict. Caes. 7, 1. Epit. Caes. 7, 1. Suda s. *Ὄθων*

9 ⟨*κατὰ*⟩ *τὸ* Zie. || **12** *εἰ* add. Ald. *οὐκ* Steph. *ἀνάξιος* m. rec. mg. *α* || **13** *ἕτερα δὲ τοιαῦτα*? | *Οὐιτελλίῳ* Madvig: *τιγελλίω* V*α*[1] *τιγελλίνω α*[2] || **14** *ὑβριζομένων* V || **17** *ἐβούλετο* V | *νεανίσκων* Rei. Cor. || **23** *οὗτος* Sol. *οὕτω* ⟨*καὶ οὗτος*⟩ Bernardakis || **24** *πομπαίας* libri constanter

τῷ Ὄθωνι καὶ συμβιωτῇ διὰ τὴν ἀσωτίαν ἐχρῆτο, καὶ 23 Z[1]
σκωπτόμενος ὑπ' αὐτοῦ πολλάκις εἰς μικρολογίαν καὶ
5 ἀνελευθερίαν ἔχαιρε. λέγεται δέ ποτε μύρῳ τῶν πολυ-
τελῶν χρισαμένου τοῦ Νέρωνος καὶ τὸν Ὄθωνα κατα-
βρέξαντος, ἐκεῖνος πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ δεχόμενος αὐτὸν
ἅμα πολλαχόθεν ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς προβαλεῖν ἄφνω
σωλῆνας, ὥσπερ ὕδωρ τὸ μύρον ἐκχέοντας καὶ κατακλύ-
6 ζοντας. ἀλλὰ τήν γε Ποππαίαν προμοιχεύσας τῷ Νέ-
ρωνι καὶ διαφθείρας ταῖς εἰς ἐκεῖνον ἐλπίσιν, ἔπεισεν
e 7 ἀποστῆναι τοῦ ἀνδρός. ἐλθούσης δὲ παρ' αὐτὸν ὡς γα- 203 S
μετῆς, οὐκ ἠγάπα μετέχων, ἀλλ' ἤσχαλλε μεταδιδούς, 11
οὐδ' αὐτῆς ἀχθομένης ὥς φασι τῇ ζηλοτυπίᾳ τῆς Ποπ-
8 παίας. καὶ γὰρ ἀποκλεῖσαι τὸν Νέρωνα λέγεται μὴ παρόν-
τος τοῦ Ὄθωνος, εἴτε τῆς ἡδονῆς ἀφαιροῦσα τὸ πλήσμιον,
εἴθ' ὥς φασιν ἔνιοι βαρυνομένη τὸν Καίσαρος γάμον,
ἐραστῇ δὲ μὴ φεύγουσα χρῆσθαι διὰ τὸ φιλακόλαστον.
9 ἐκινδύνευσεν οὖν ὁ Ὄθων ἀποθανεῖν· καὶ παράλογον ἦν
ὅτι τὴν γυναῖκα καὶ ἀδελφὴν ἀποκτείνας διὰ τὸν Ποππαίας
γάμον, ἐφείσατο τοῦ Ὄθωνος.

20. Σενέκαν δ' εἶχεν εὔνουν· κἀκείνου τὸν Νέρωνα
a.58 f πείσαντος καὶ παραινέσαντος, ἐξεπέμφθη Λυσιτανῶν
2 στρατηγὸς ἐπὶ τὸν Ὠκεανόν· καὶ παρέσχεν ἑαυτὸν οὐκ
ἄχαριν οὐδ' ἐπαχθῆ τοῖς ὑπηκόοις, εἰδὼς φυγῆς ὑπο-
κόρισμα καὶ παρακάλυμμα τὴν ἀρχὴν αὐτῷ δεδομένην.
3 Ἀποστάντος δὲ Γάλβα, πρῶτος αὐτῷ προσεχώρησε τῶν
ἡγεμόνων, καὶ φέρων ὅσον εἶχεν ἐν ἐκπώμασι καὶ τραπέ- 24 Z[1]
1062 ζαις ἄργυρον καὶ χρυσόν, ἔδωκε κατακόψαι ποιουμένῳ
νόμισμα, καὶ τῶν οἰκετῶν ἐδωρήσατο τοὺς εἰθισμένους
4 ἡγεμόνι περὶ δίαιταν ἐμμελῶς ὑπουργεῖν. καὶ τὰ ἄλλα
πιστὸς ἦν αὐτῷ, καὶ διδοὺς πεῖραν οὐδενὸς ἧττον ἐδόκει

21 Tac. hist. 1, 13. ann. 13, 46. Suet. Otho 3, 2 || **25** Suet. Otho 4, 1

3 *μῦρον* V || **6** *προβαλεῖν γ*: *προβάλλειν* cet. *προσβαλεῖν* Sch. || **11** *ἤσχαλε* V*α*[1] || **15** *βαρυνομένης α*[1] *-μένους* v *-μένην* w || **22** *καὶ παρέσχεν ἑαυτὸν* om. *α*[1] || **25** *αὐτὸς*: em. Sol. || **26** *ἐν* om. V || **29** *περὶ δίαιταν ἡγεμόνι*: trp. Zie.

πραγμάτων ἔμπειρος εἶναι· καὶ βαδίζοντι τὴν ὁδὸν a. 68
ἅπασαν ἐφ' ἡμέρας πολλὰς συνοχούμενος διετέλεσεν. ἐν 5
δὲ τῇ συνοδίᾳ καὶ [ἡ συνήθεια] τὸν Οὐίνιον ἐξεθεράπευσεν ὁμιλίᾳ καὶ δώροις, μάλιστα δὲ τῶν πρωτείων ὑφιέμενος αὐτῷ, τὸ δε⟨ύτερον⟩ μετ' ἐκεῖνον δύνασθαι δι' ἐκεῖνον εἶχε βεβαίως, τῷ δ' ἀνεπιφθόνῳ περιῆν, προῖκα συμπράττων πάντα τοῖς δεομένοις, καὶ παρέχων εὐπροσήγορον b
ἑαυτὸν καὶ φιλάνθρωπον ἅπασι. πλεῖστα δὲ τοῖς στρατιωτι- 6
κοῖς συνελάμβανε, καὶ προῆγε πολλοὺς ἐφ' ἡγεμονίας, τὰ μὲν αἰτούμενος ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, τὰ δὲ τὸν Οὐίνιον
204 S *καὶ τοὺς ἀπελευθέρους παρακαλῶν Ἴκελον καὶ Ἀσιατικόν· οὗτοι γὰρ ἦσαν ἐν δυνάμει μάλιστα τῶν περὶ τὴν αὐλήν.*
ὁσάκις δὲ τὸν Γάλβαν εἱστία, τὴν παραφυλάττουσαν ἀεὶ 7
σπεῖραν ἐδέκαζε, χρυσοῦν ἑκάστῳ διανέμων, οἷς τιμᾶν αὐτὸν ἐδόκει καταπολιτευόμενος καὶ δημαγωγῶν τὸ στρατιωτικόν.

21. *Ἀλλ' οὖν βουλευομένου γε τοῦ Γάλβα περὶ διαδοχῆς, τὸν Ὄθωνα παρεισῆγεν ὁ Οὐίνιος, οὐδὲ τοῦτο προῖκα πράσσων, ἀλλ' ἐπὶ γάμῳ τῆς θυγατρός, ὁμολο-* c
25 Z[1] *γίας γενομένης γαμεῖν αὐτὴν τὸν Ὄθωνα, παῖδα τοῦ*
Γάλβα καὶ διάδοχον ἀποδειχθέντα τῆς ἡγεμονίας. ὁ δὲ 2
Γάλβας ἀεὶ μὲν ἦν δῆλος πρὸ τοῦ ἰδίου τὸ κοινὸν τιθέμενος, καὶ ζητῶν οὐχ αὐτῷ θέσθαι τὸν ἥδιστον, ἀλλὰ Ῥωμαίοις τὸν ὠφελιμώτατον. δοκεῖ δὲ μηδ' ἂν ἐπὶ τοῖς 3
οἰκείοις χρήμασι μόνον ἑλέσθαι τὸν Ὄθωνα κληρονόμον, ἀκόλαστον εἰδὼς καὶ πολυτελῆ καὶ πεντακισχιλίων μυριάδων ὀφλήμασι βεβαπτισμένον. ὅθεν ἀκούσας τοῦ

6 Suet. Otho 4, 2 || **13** Tac. hist. 1, 24 || **17** Tac. 1, 12. 13. 21. Suet. Galba 5, 1. 17. Otho 5

3 *ἡ συνήθεια* del. Zie. *τῇ συνηθείᾳ* Rei. Vatic. 1013 *συνηθείᾳ* Sch. || **5** *τὸ δεύτερον* Zie. cl. mor. 173c: *τὸ δὲ* codd. *τό γε* Sol. || **7. 8** *εὐπροσήγορον αὐτὸν* **V** *ἑαυτὸν εὐπρ.* cet. || **10** *ἀπὸ*] malim *παρὰ* || **11** *Ἴκελον*] *σικέλιον* codd. | *Ἀσιατικόν*] errare Plutarchum cognosces cl. Tac. hist. 2, 57. 95 || **13** *αἰεὶ* plerique codd. || **15** *δημαγωγὸν* ***a*** || **17** *διαδοχῆς* **V**: *διαδόχου* **L*a*** || **23** *οὐκ αὐτῷ* **V*a*[1]** || **25** *οἰκείοις* **V**: *ἰδίοις* **L*a***

a.68 *Οὐινίου σιωπῇ καὶ πράως, ὑπερέθετο τὴν διάθεσιν.*
4 *ἀποδείξας δ' αὐτὸν ὕπατον καὶ συνάρχοντα τὸν Οὐίνιον,*
d *ἐπίδοξος ἦν ἔτους ἀρχῇ τὸν διάδοχον ἀναγορεύσειν. καὶ*
τὸ στρατιωτικὸν ἡδέως εἶχε τὸν Ὄθωνα παρ' ὁντινοῦν
ἄλλον ἀναγορευθῆναι.

22. *Καταλαμβάνει δ' αὐτὸν ἔτι μέλλοντα καὶ βου-*
2 *λευόμενον ἐκραγέντα τὰ Γερμανικά. κοινῇ γὰρ ἅπαν-*
τες οἱ στρατευόμενοι τὸν Γάλβαν ἐμίσουν, οὐκ ἀποδι-
δόντα τὴν δωρεάν, ἰδίας δ' ἐκεῖνοι προφάσεις ἐποιοῦντο
Οὐεργίνιόν τε Ῥοῦφον ἀπερριμμένον ἀτίμως, καὶ Γαλα-
τῶν τοὺς πολεμήσαντας αὐτοῖς δωρεῶν τυγχάνοντας,
ὅσοι δὲ μὴ προσέθεντο Οὐΐνδικι κολαζομένους, ᾧ μόνῳ
τὸν Γάλβαν χάριν εἰδέναι καὶ τιμᾶν τεθνηκότα καὶ γε-
ραίρειν δημοσίοις ἐναγισμοῖς, ὡς ὑπ' ἐκείνου Ῥωμαίων
e 3 *ἀποδεδειγμένον αὐτοκράτορα. τοιούτων ἀναφανδὸν ἤδη*
λόγων ἐν τῷ στρατοπέδῳ περιφερομένων, ἐπῆλθεν ἡ
1. Ian. 69 *νουμηνία τοῦ πρώτου μηνός, ἣν καλάνδας Ἰανουαρίας* 205 S
4 *καλοῦσι· τοῦ δὲ Φλάκκου συναγαγόντος αὐτοὺς ἐπὶ τὸν*
ὅρκον, ὃν ἔθος ἐστὶν ὀμνύειν ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος, 26 Z[1]
τὰς μὲν εἰκόνας τοῦ Γάλβα προσελθόντες ἀνέτρεψαν καὶ
κατέσπασαν, αὐτοὶ δ' ὀμόσαντες ὑπὲρ συγκλήτου καὶ
5 *δήμου Ῥωμαίων διελύθησαν. εἶτα τοῖς ἡγεμονικοῖς*
παρίστατο δεδοικέναι τὴν ἀναρχίαν ὡς ἀπόστασιν. λέγει
6 *δέ τις ἐν αὐτοῖς· „τί πάσχομεν ὦ συστρατιῶται, μήτ'*
ἄλλον ἡγεμόνα ποιούμενοι, μήτε τὸν νῦν ὄντα φυλάτ-
f *τοντες, ὥσπερ οὐ Γάλβαν, ἀλλ' ὅλως ἄρχοντα καὶ τὸ*
7 *ἄρχεσθαι φεύγοντες; Φλάκκον μὲν οὖν Ὀρδεώνιον οὐδὲν*
ἀλλ' ἢ σκιὰν ὄντα Γάλβα καὶ εἴδωλον ἐατέον, ἡμέρας δὲ
μιᾶς ὁδὸν ἀφέστηκεν ἡμῶν Οὐιτέλλιος ὁ τῆς ἑτέρας

6 c. 22 Tac. 1, 12. 53. 55–57. 3, 62. Suet. Galba 16, 2. Vit. 8. Cass. Dio 64, 4. Ios. b. Iud. 4, 546

1 *διάσκεψιν* Rei. *θέσιν* Sint. cl. c. 23, 1 || 2 *αὐτὸν* codd. || 4 *στρατιωτικὸν* ⟨*δ'*⟩ Zie. || 23 *ὡς ἀπόστασιν*] sententia videtur esse manca; 'redoutèrent autant le danger d'estre sans chef que le péril de la rébellion' Am. || 24 *στρατιῶται* Lw || 27 *ὀρδεώνιον* (vel *-όνιον*) codd.

Γερμανίας ἡγούμενος, πατρός τε τιμητοῦ καὶ τρὶς ὑπά-
του γενομένου καὶ Κλαυδίῳ Καίσαρι τρόπον τινὰ συν- 1063
άρξαντος, αὐτός τε τὴν λοιδορουμένην ὑπ' ἐνίων πενίαν
δεῖγμα λαμπρὸν ἔχων χρηστότητος καὶ μεγαλοφροσύνης.
φέρε τοῦτον ἑλόμενοι δείξωμεν ἀνθρώποις πᾶσιν, ὡς 8
Ἰβήρων καὶ Λυσιτανῶν ἀμείνους ἐσμὲν αὐτοκράτορα
αἱρεῖσθαι." ταῦτα τῶν μὲν ἤδη προσιεμένων, τῶν δ' οὐ 9
προσιεμένων, εἷς ὑπεξελθὼν σημαιαφόρος ἀπήγγειλε τῷ
Οὐιτελλίῳ, νυκτὸς ἑστιωμένων πολλῶν παρ' αὐτῷ. τοῦ 10
δὲ λόγου διαπεσόντος εἰς τὰ στρατεύματα, πρῶτος
Φάβιος Οὐάλης, ἡγεμὼν ἑνὸς τάγματος, τῇ ὑστεραίᾳ μεθ'
27 Z[1] *ἱππέων συχνῶν ἐλάσας αὐτοκράτορα τὸν Οὐιτέλλιον*
προσεῖπεν. ὁ δὲ τὰς μὲν ἔμπροσθεν ἡμέρας ἐδόκει διωθεῖ- 11
σθαι καὶ ἀναδύεσθαι, τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς φοβούμενος, b
τότε δέ φασιν οἴνου διάπλεων καὶ τροφῆς ὄντα μεσημβρινῆς,
προελθεῖν καὶ ὑπακοῦσαι Γερμανικὸν ὄνομα θεμένων
αὐτῷ, τὸ δὲ Καίσαρος οὐ προσδεξάμενον. εὐθὺς δὲ καὶ τὸ 12
μετὰ Φλάκκου στράτευμα τοὺς καλοὺς ἐκείνους καὶ
206 S *δημοκρατικοὺς εἰς σύγκλητον ὅρκους ἀφέντες, ὤμοσαν*
Οὐιτελλίῳ τῷ αὐτοκράτορι ποιήσειν τὸ προστασσόμενον.
23. *Οὕτω μὲν ἀνηγορεύθη Οὐιτέλλιος αὐτοκράτωρ ἐν*
Γερμανίᾳ. πυθόμενος δὲ τὸν ἐκεῖ νεωτερισμὸν ὁ Γάλβας
οὐκέτι τὴν εἰσποίησιν ἀνεβάλλετο. γινώσκων δὲ τῶν 2
φίλων ἐνίους μὲν ὑπὲρ Δολαβέλλα, τοὺς δὲ πλείστους
ὑπὲρ Ὄθωνος ἀρχαιρεσιάζοντας, ὧν οὐδέτερον ἐδοκίμαζεν c
αὐτός, ἄφνω μηδὲν προειπὼν μετεπέμψατο Πείσωνα, *10. Ian. 69*

1 Tac. hist. 1, 9. 52. 3, 66. ann. 12, 4. 14, 56. Suet. Vit. 2. Eutrop. 7, 18. Epit. Caes. 8, 1 || **15** cf. Tac. hist. 1, 62. Suet. Vit. 13, 1. Cass. Dio 65, 2. Eutrop. 7, 18 || **22** Tac. 1, 14–19. Suet. Galba 17. Otho 5, 1. Aur. Vict. Caes. 6, 2. Oros. 7, 8, 1. Cass. Dio 64, 5, 1. Philostr. Ap. T. 5, 32. CIL VI 2051 I 82. 85. II 3. 6. 12

1 *τρισυπάτου*: disiunxit Sch. || **3** *αὐτήν τε* v || **7.8** *οὐ προσιεμένων*] *οὐκ ἀφοσιουμένων* vel *οὐ πρὸς ⟨ὀργὴν⟩ τιθεμένων* (cl. Brut. 30, 6) Zie. *οὐ προσδεχομένων* Latte || **8** *σημαιοφόρος* Lv || **12** *ἐλάσας*] *ἐλάσθαι* w *ἐλέσθαι* v *⟨προσ⟩ελάσας* Zie. || **16** *θεμένην* v *θεμένους* ut vid. w || **24** *δολαβέλλα* Lv*α* *δολαμμέλλα* (sed alt. *μ* exp.) w *δολοβέλλα* A*γ* || **26** *μετεπέμψατο* om. *α*[1]

10. Ian. 69 *Κράσσου καὶ Σκριβωνίας ἔκγονον, οὓς Νέρων ἀνηρήκει, νεανίαν ἐν τῇ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν εὐφυΐᾳ τὸ κόσμιον καὶ αὐστηρὸν ἐκφανέστατον ἔχοντα, καὶ κατέβαινεν εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκεῖνον ἀποδείξων Καίσαρα καὶ διάδοχον.*
3 *καίτοι μεγάλαι μὲν εὐθὺς ἐξιόντι διοσημίαι παρηκολούθουν, ἀρξαμένου δὲ τὰ μὲν λέγειν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τὰ δ' ἀναγινώσκειν, τοσαυτάκις ἐβρόντησε καὶ κατήστραψε,*
d *καὶ τοσοῦτος ὄμβρος ἐξεχύθη καὶ ζόφος εἰς τὸ στρατό-* 28 Z'
πεδον καὶ τὴν πόλιν, ὡς κατάδηλον εἶναι μὴ προσιέμενον μηδ' ἐπαινοῦν τὸ δαιμόνιον γινομένην οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τὴν
4 *εἰσποίησιν. ἦν δὲ καὶ τὰ τῶν στρατιωτῶν ὕπουλα καὶ*
5 *σκυθρωπά, μηδὲ τότε δωρεᾶς αὐτοῖς δοθείσης. τοῦ δὲ Πείσωνος οἱ παρόντες ἐθαύμασαν τῇ τε φωνῇ τεκμαιρόμενοι καὶ τῷ προσώπῳ τὸ τηλικαύτην χάριν ἀνεκπλήκτως, οὐ μὴν ἀναισθήτως δεχόμενον, ὥσπερ αὖ τοῦ Ὄθωνος ἐπεφαίνετο πολλὰ σημεῖα τῇ μορφῇ πικρῶς καὶ σὺν ὀργῇ τῆς ἐλπίδος τὴν ἀπότευξιν φέροντος, ἧς πρῶτος ἀξιωθεὶς καὶ τοῦ τυχεῖν ἐγγυτάτω γενόμενος, τὸ μὴ τυχεῖν ἐποιεῖτο σημεῖον ἔχθους ἅμα καὶ κακονοίας τοῦ Γάλβα πρὸς αὐτόν.*
e 6 *ὅθεν οὐδ' ἄφοβος ἦν περὶ τοῦ μέλλοντος, ἀλλὰ καὶ τὸν Πείσωνα δεδιώς, καὶ τὸν Γάλβαν προβαλλόμενος, καὶ τῷ*
7 *Οὐινίῳ χαλεπαίνων, ἀπῄει πολλῶν παθῶν πλήρης. οὐδὲ γὰρ τὸ ἐλπίζον ἐκλιπεῖν οὐδ' ἀπαγορεῦσαι παντάπασιν εἴων οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες ἀεὶ μάντεις καὶ Χαλδαῖοι, [εἰς* 207 S
τὰ] μάλιστα δὲ Πτολεμαῖος, ἰσχυριζόμενος τῷ προειπεῖν πολλάκις, ὡς οὐκ ἀποκτενεῖ Νέρων αὐτόν, ἀλλὰ τεθνήξεται πρότερος, αὐτὸς δὲ περιέσται καὶ ἄρξει Ῥωμαίων· ἐκεῖνο γὰρ ἀληθὲς ἀποδείξας, ἠξίου μηδὲ ταῦτ' ἀπελπί-

24 Tac. 1, 22. Suet. Otho 4, 1. 6, 1

1 *Σκριβωνίας* Lipsius: *κριβίωνος* **V L** *κριτίωνος* **a** *Σκριβωνίου* Sol. *Πείσωνος* Xy. ‖ **3** *ἐκφανέστατον* **V**: *ἐμφανέστατα* ‖ **5** *διοσημεῖαι*: em. Sint. ‖ **8** *τοσοῦτον* **V** | *καὶ ζόφος ἐξεχύθη εἰς*: trp. Sint. (nisi praestat *ἐξεχύθη* post *στρατόπεδον* ponere) ‖ **14** *ἀνεμπλήκτως*: em. Cor. cl. Tac. 1, 17; adde Plut. Alex. 12, 4. Dio 21, 8 ‖ **15** *οὐ μὴν* ⟨*οὐδ'*⟩ Rei. ‖ **24.25** *εἰς τὰ* del. Sint. ‖ **25** *Πτολεμαῖος* et Tacito vocatur, Seleucus Suetonio ‖ **27** *πρότερον* **Va**[1]

ζειν· οὐχ ἥκιστα δ' οἱ συναχθόμενοι κρύφα καὶ συν- 8
επιστένοντες ὡς ἀχάριστα πεπονθότι, πλεῖστοι δὲ τῶν f
περὶ Τιγελλῖνον καὶ Νυμφίδιον ἐν τιμῇ γεγονότων ἀπερ-
ριμμένοι τότε καὶ ταπεινὰ πράττοντες, ἐφθείροντο πρὸς
29 Z¹ *αὐτὸν καὶ συνηγανάκτουν καὶ παρώξυνον,* **24.** *ἐν δὲ*
6 *τούτοις Οὐετούριος καὶ Βάρβιος, ὁ μὲν ὀπτίων, ὁ δὲ τεσ-*
σεράριος· οὕτω γὰρ καλοῦνται ⟨παρὰ Ῥωμαίοις⟩ οἱ
διαγγέλων καὶ διοπτήρων ὑπηρεσίας τελοῦντες. μεθ' ὧν 2
Ὄθωνος ἀπελεύθερος Ὀνόμαστος ἐπιφοιτῶν τοὺς μὲν **1064**
ἀργυρίῳ, τοὺς δ' ἐλπίσι διέφθειρεν, ἤδη σαθροὺς ὄντας
καὶ δεομένους προφάσεως. οὐ γὰρ ἦν ἡμερῶν τεσσάρων 3
ἔργον ὑγιαῖνον στρατόπεδον μεταστῆσαι ⟨παντά⟩πασιν,
ὅσαι μεταξὺ τῆς εἰσποιήσεως ἐγένοντο καὶ τῆς σφαγῆς.
ἕκτῃ γὰρ ἀνῃρέθησαν, ἣν ἄγουσι Ῥωμαῖοι πρὸ δεκαοκτὼ *15. Ian. 69*
καλανδῶν Φεβρουαρίων.

Ἐκείνῃ γὰρ ἕωθεν εὐθὺς ὁ μὲν Γάλβας ἔθυεν ἐν Πα- 4
λατίῳ τῶν φίλων παρόντων, ὁ δὲ θύτης Ὑμβρίκιος ἅμα
τῷ λαβεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἱερείου τὰ σπλάγχνα καὶ
προσιδεῖν οὐ δι' αἰνιγμῶν, ἀλλ' ἄντικρυς ἔφη σημεῖα
μεγάλης ταραχῆς καὶ μετὰ δόλου κίνδυνον ⟨ἐνορᾶν⟩ ἐκ b
κεφαλῆς ἐπικείμενον τῷ αὐτοκράτορι, μονονουχὶ τὸν
Ὄθωνα τοῦ θεοῦ χειρὶ ληπτὸν παραδιδόντος. παρῆν γὰρ 5
ὄπισθεν τοῦ Γάλβα καὶ προσεῖχε τοῖς λεγομένοις καὶ
δεικνυμένοις ὑπὸ τοῦ Ὑμβρικίου.

2 Tac. 1, 24. 25 || 5 c. 24 Tac. 1, 24. 25. 27. Suet. Galba 19, 1. Otho 5, 2. 6, 2. Cass. Dio 64, 5, 2. 3

2 *δὲ ⟨καὶ⟩* Cor. || 3 *γελλῖνον* V*α*¹ | *γεγονότες* Sch. || 4 *ἐφθείροντο*] *ἐφέροντο* Bernardakis || 6—8 *Οὐετούριος . . . ὀπτίων . . . τεσσεράριος . . . διαγγέλων καὶ διοπτήρων* Lipsius in Tac. hist. 1, 25: *ἰτούριος . . . ὀπίων . . . τεσσενάριος . . . δι' ἀγγέλων καὶ δι' ὀπτήρων* || 7 *παρὰ Ῥωμαίοις* add. Zie. || 7. 8 *οὕτω — τελοῦντες* del. Benseler *καλοῦνται* post *τελοῦντες* trp. Sint., qui et *καλοῦσι τοὺς . . . τελοῦντας* || 9 *ὀνομαστὸς*: em. Sch., item p. 374, 2 || 10 *διέφθειρον*: em. Sint. || 11 *δεόμενος* V || 12 *ὑγιαίνοντος στρατοπέδου μεταστῆσαι πᾶσιν*: em. Zie. *πίστιν* pro *πᾶσιν* cum Rei. editt. || 13 *ὅσαι* om. w *ὅσοι* v || 15 *φευρουαρίων*: em. Rei. || 19 *προσιδεῖν* Cor.: *προιδὼν* codd. *προσιδὼν* vel [*καὶ*] *προιδεῖν* Rei. | *οὐ δι'*] *οὐδ'* V || 20 *ἐνορᾶν* h. l. add. Zie. *ἰδεῖν* aut *ὁρᾶν* post *σημεῖα* aut post *αὐτοκράτορι* desiderabat Rei. || 24 *ὀμβρίου* V*α*¹

15. Ian. 69 6 Θορυβουμένῳ δ' αὐτῷ καὶ χρόας ἀμείβοντι παντο- 30 Z¹
δαπὰς ὑπὸ δέους παραστὰς Ὀνόμαστος ⟨ὁ⟩ ἀπελεύθερος
ἥκειν ἔφη καὶ περιμένειν αὐτὸν οἴκοι τοὺς ἀρχιτέκτονας.
ἦν δὲ σύμβολον καιροῦ πρὸς ὃν ἔδει τὸν Ὄθων' ἀπαντῆσαι 208 S
7 τοῖς στρατιώταις. εἰπὼν οὖν ὅτι παλαιὰν ἐωνημένος
c οἰκίαν, βούλεται τὰ ὕποπτα δεῖξαι τοῖς πωληταῖς, ἀπῆλθε,
καὶ διὰ τῆς Τιβερίου καλουμένης οἰκίας καταβὰς ἐβάδιζεν
εἰς ἀγοράν, οὗ χρυσοῦς εἱστήκει κίων, εἰς ὃν αἱ τετμημέναι
⟨διὰ⟩ τῆς Ἰταλίας ὁδοὶ πᾶσαι τελευτῶσιν.

25. Ἐνταῦθα τοὺς πρώτους ἐκδεξαμένους αὐτὸν καὶ
προσειπόντας αὐτοκράτορά φασι μὴ πλείους τριῶν καὶ
2 εἴκοσι γενέσθαι. διό, καίπερ οὐ κατὰ τὴν τοῦ σώματος
μαλακίαν καὶ θηλύτητα τῇ ψυχῇ διατεθρυμμένος, ἀλλ'
ἰταμὸς ὢν πρὸς τὰ δεινὰ καὶ ἄτρεπτος, ἀπεδειλίασεν.
3 οἱ δὲ παρόντες οὐκ εἴων, ἀλλὰ γυμνοῖς τοῖς ξίφεσι περι-
ιόντες αὐτοῦ τὸ φορεῖον, ἐκέλευον αἴρεσθαι, παραφθεγγο-
μένου πολλάκις ἀπολωλέναι καὶ τοὺς φορειαφόρους
ἐπιταχύνοντος. ἐξήκουον γὰρ ἔνιοι, θαυμάζοντες μᾶλλον
ἢ ταραττόμενοι διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν ἀποτετολμημένων.
d 4 φερομένῳ δ' οὕτω δι' ἀγορᾶς ἀπήντησαν ἕτεροι τοσοῦτοι,
καὶ πάλιν κατὰ τρεῖς καὶ τέτταρας ἄλλοι προσεπέλαζον·
εἶτα συνανέστρεφον ἅπαντες, ἀνακαλούμενοι Καίσαρα καὶ
5 γυμνὰ τὰ ξίφη προϊσχόμενοι. τῶν δὲ χιλιάρχων ὁ τὴν 31 Z¹
φυλακὴν ἔχων τοῦ στρατοπέδου Μαρτίαλις, ὥς φασι μὴ
συνειδώς, ἐκπλαγεὶς δὲ τῷ ἀπροσδοκήτῳ καὶ φοβηθείς,
6 ἐφῆκεν εἰσελθεῖν. γενομένῳ δ' ἐντὸς οὐδεὶς ἀντέπεσεν.

10 Tac. 1, 27. 28. Suet. Otho 6, 3. Cass. Dio 64, 5, 2. 3 (Zon. 11, 14)

2 ὑπὸ] ἀπὸ α¹ | ὁ add. Sch. || **3** αὐτὸν Rei.: αὐτῷ || **4** ἔδει ἀπαντῆσαι τὸν Ὄθωνα: trp. Zie. συναντῆσαι Sint., qui et ἔδ. τ. στρ. ἀπ. τ. Ὀ. || **6** πωληταῖς Sol.: πολίταις || **7** post τιβερίου lac. 4 lit. hab. α || **8** χρυσὸς wα¹ || **9** διὰ add. Zie. || **13** τῆς ψυχῆς: em. Cor.; an praestat τὴν ψυχὴν (cl. mor. 711c)? cf. Tac. 1, 22 || **15** τοῖς ξίφεσι γυμνοῖς: trp. Sch. || **17** φορειαφόρους Sch.: φορεμφόρους V φορεκφόρους α¹ φορεαφόρους α² || **18** ἐπιταχύνοντες Vα¹; an excidit velut ἐπιταχύνοντες ⟨προῆγον πρὸς τὸ στρατόπεδον⟩? || **24** μαρτιάλιος: em. Sint. cl. Tac. 1, 28 || **26** ἀφῆκεν: em. Br.

οἱ γὰρ ἀγνοοῦντες τὰ πραττόμενα τοῖς εἰδόσι καὶ συνεστῶ- *15. Ian. 69*
σιν ἐκ παρασκευῆς ἐμπεριεχόμενοι καθ' ἕνα καὶ δύο
σποράδες, ὑπὸ δέους τὸ πρῶτον, εἶτα πεισθέντες ἐπηκο-
λούθησαν.
Εἰς δὲ τὸ Παλάτιον εὐθὺς μὲν ἀπηγγέλη τῷ Γάλβᾳ, 7 e
παρόντος ἔτι τοῦ θύτου καὶ τῶν ἱερῶν ἐν χερσὶν ὄντων,
ὥστε καὶ τοὺς πάνυ πρὸς τὰ τοιαῦτα δυσπειθῶς καὶ
ἀτενῶς ἔχοντας ἐκπλήττεσθαι καὶ θαυμάζειν τὸ θεῖον.
ὄχλου δὲ παντοδαποῦ συρρέοντος ἐξ ἀγορᾶς, αὐτῷ μὲν 8
209 S *Οὐίνιος καὶ Λάκων καὶ τῶν ἀπελευθέρων ἔνιοι γυμνὰ τὰ*
ξίφη προϊσχόμενοι παρέστησαν, ὁ δὲ Πείσων προελθὼν
τοῖς φυλάττουσι τὴν αὐλὴν δορυφόροις ἐνετύγχανε. τοῦ δ' 9
Ἰλλυρικοῦ τάγματος ἐν τῇ καλουμένῃ παστάδι Βιψανίᾳ
στρατοπεδεύοντος, ἀπεστάλη Μάριος Κέλσος ἀνὴρ ἀγα-
θὸς προκαταληψόμενος. f

26. *Βουλευομένου δὲ τοῦ Γάλβα προελθεῖν, καὶ Οὐινίου*
μὲν οὐκ ἐῶντος, Κέλσου δὲ καὶ Λάκωνος παρορμώντων
καὶ σφοδρότερον τοῦ Οὐινίου καθαπτομένων, θροῦς
διῆλθε πολὺς ὡς ἀνῃρημένου τοῦ Ὄθωνος ἐν τῷ στρατο-
πέδῳ· καὶ μετὰ μικρὸν ὤφθη Ἰούλιος Ἄττικος, τῶν οὐκ 2
32 Z¹ *ἀσήμων ἐν τοῖς δορυφόροις στρατευόμενος, γυμνῷ τῷ*
ξίφει προσφερόμενος καὶ βοῶν ἀνῃρηκέναι τὸν Καίσαρος
πολέμιον, ὠσάμενος δὲ διὰ τῶν προεστώτων, ἔδειξε τῷ **1065**
Γάλβᾳ τὸ ξίφος ᾑμαγμένον. ὁ δὲ βλέψας πρὸς αὐτὸν „τίς 3
σε" εἶπεν „ἐκέλευσε;" τοῦ δ' ἀνθρώπου τὴν πίστιν εἰπόν-
τος καὶ τὸν ὅρκον ὃν ὤμοσε, καὶ τοῦ πλήθους ἐπιβοῶντος,
ὡς εὖ, καὶ κροτοῦντος, ἐμβὰς εἰς τὸ φορεῖον ἐκομίζετο, τῷ
τε Διὶ θῦσαι καὶ φανῆναι τοῖς πολίταις βουλόμενος.
ἐμβαλόντος δ' εἰς τὴν ἀγοράν, ὥσπερ τροπαία πνεύματος 4

5 Tac. 1, 29–31. Suet. Galba 19, 1. Cass. Dio 64, 6, 1 || **16** Tac. 1, 32–35. Suet. 19. Cass. Dio 44, 6, 2. (Zon. 11, 14). Aur. Vict. Caes. 6, 3 || **29** Tac. 1, 39. 40. Suet. 19. Cass. Dio 64, 6, 3. (Zon. 11, 14)

3 *ἠκολούθησαν* ***α*¹** || **5** *ἀπηγγέλη* ⟨*τὸ γεγονὸς*⟩ Zie. || **8** *ἀτενῶς* Wytt. Cor.: *ἀγεννῶς* || **13** *βαψανία*: em. Sol. || **16** *βουλομένου* v || **20** *ἀττίκιος*: em. Xy. cl. Tac. 1, 35 || **20. 21** ⟨*εἷς*⟩ *τῶν* vel *ἀσήμων* ⟨*τις*⟩ vel *στρατευομένων* Zie. || **29** sq. *τροπαίαπήντησε* (om. *πνεύματος*) ***α*¹**

5. Ian. 69 ἀπήντησε φήμη κρατεῖν τὸν Ὄθωνα τοῦ στρατεύματος.
5 οἷα δ' ἐν πλήθει τοσούτῳ, τῶν μὲν ἀναστρέφειν, τῶν δὲ
προϊέναι, τῶν δὲ θαρρεῖν, τῶν δ' ἀπιστεῖν βοώντων, καὶ
τοῦ φορείου καθάπερ ἐν κλύδωνι δεῦρο κἀκεῖ διαφερομένου
καὶ πυκνὸν ἀπονεύοντος, ἐφαίνοντο πρῶτον ἱππεῖς, εἶθ'
b ὁπλῖται διὰ τῆς Παύλου βασιλικῆς προσφερόμενοι, μιᾷ
6 φωνῇ μέγα βοῶντες ἐκποδὼν ἵστασθαι τὸν ἰδιώτην. τῶν
μὲν οὖν πολλῶν δρόμος ἦν, οὐ φυγῇ σκιδναμένων, ἀλλὰ
[ἐπὶ] τὰς στοὰς καὶ τὰ μετέωρα τῆς ἀγορᾶς ὥσπερ ⟨ἐπὶ⟩
7 θέαν καταλαμβανόντων. Ἀτιλλίου δὲ Βεργελίωνος εἰκόνα
Γάλβα προσουδίσαντος, ἀρχὴν τοῦ πολέμου ποιησάμενοι 210 S
περιηκόντισαν τὸ φορεῖον· ὡς δ' οὐκ ἔτυχον αὐτοῦ,
8 προσῆγον ἐσπασμένοις τοῖς ξίφεσιν. ἤμυνε δ' οὐδεὶς οὐδ'
ὑπέστη πλὴν ἑνὸς ἀνδρός, ὃν μόνον ἥλιος ἐπεῖδεν ἐν
μυριάσι τοσαύταις ἄξιον τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας·
Σεμπρώνιος ἦν Δῆνσος ἑκατοντάρχης, οὐδὲν ἰδίᾳ χρη- 33 Z[1]
c στὸν ὑπὸ Γάλβα πεπονθώς, τῷ δὲ καλῷ καὶ τῷ νόμῳ
9 βοηθῶν, προέστη τοῦ φορείου. καὶ τὸ κλῆμα πρῶτον,
ᾧ κολάζουσιν ἑκατοντάρχαι τοὺς πληγῶν δεομένους,
ἐπαράμενος, τοῖς ἐπιφερομένοις ἐβόα καὶ διεκελεύετο
10 φείδεσθαι τοῦ αὐτοκράτορος. ἔπειτα συμπλεκομένων
αὐτῷ, σπασάμενος τὸ ξίφος ἠμύνατο πολὺν χρόνον, ἕως
τυφθεὶς τὰς ἰγνύας ἔπεσε.

27. Τὸν δὲ Γάλβαν ἀποκλιθέντος τοῦ φορείου περὶ τὸν Κουρτίου καλούμενον λάκκον ἐκκυλισθέντα τεθωρακισμένον ἔτυπτον ἐπιδραμόντες. ὁ δὲ τὴν σφαγὴν

10 Tac. 1, 41 || **14** Tac. 1, 43. Cass. Dio 64, 6, 4 || **24** Tac. 1, 41. 44. 49. 2, 55. Suet. 20. Ios. b. Iud. 4, 494. 546. Cass. Dio 44, 6, 3. 4. (Zon. 11, 14). Eutrop. 7, 16, 3. Aur. Vict. Caes. 6, 3. Epit. Caes. 6, 4. Philostr. Ap. T. 5, 32

4 *κἀκεῖσε* Rei. || **9** *ἐπὶ* trp. Sint. (an praestat *ἐπὶ τὰς στοὰς ⟨φερομένων⟩ καὶ τ. μ. τ. ἀγ. ὡς περὶ θέαν καταλ.?*) || **10** *αἰτιλλίου δὲ σερκέλλωνος*: em. Sint. (*Βεργιλίωνος* Cor.) || **13** *ἐσπασμένοι*: em. Iunt. | *ἤμυνε*] *ἔμεινε* **w** || **16** *σεπρώνιος*: em. Steph. | *ἦν Δῆνσος* Sint.: *ἴνδισρος* | ⟨*ὃς*⟩ *οὐδὲν* Zie. || **23** *τυφθεὶς* Ald.: *ὑφεὶς* || **24** *ἀποκλινθέντος* ***α***

προτείνας, „δρᾶτε“ εἶπεν, „εἰ τοῦτο τῷ δήμῳ Ῥωμαίων 15. Ian. 69
ἄμεινόν ἐστι.“ πολλὰς μὲν οὖν ἔλαβε πληγὰς εἴς τε τὰ 2
σκέλη καὶ τοὺς βραχίονας, ἀπέσφαξε δ' αὐτόν, ὡς οἱ
πλεῖστοι λέγουσι, Καμούριός τις ἐκ τοῦ πεντεκαιδεκάτου
τάγματος. ἔνιοι δὲ Τερέντιον, οἱ δὲ Λεκάνιον ἱστοροῦσιν, 3 d
οἱ δὲ Φάβιον Φάβουλλον. ὃν καί φασιν ἀποκόψαντα τὴν
κεφαλὴν κομίζειν τῷ ἱματίῳ συλλαβόντα, διὰ τὴν ψιλότητα
δυσπερίληπτον οὖσαν· ἔπειτα τῶν σὺν αὐτῷ κρύπτειν οὐκ 4
ἐώντων, ἀλλ' ἐκφανῆ πᾶσι ποιεῖν τὴν ἀνδραγαθίαν,
περιπείραντα περὶ λόγχην καὶ ἀναπήλαντα πρεσβύτου
πρόσωπον ἄρχοντός τε κοσμίου καὶ ἀρχιερέως καὶ
34 Z¹ *ὑπάτου, δρόμῳ χωρεῖν ὥσπερ αἱ βάκχαι, πολλάκις*
μεταστρεφόμενον καὶ κραδαίνοντα τὴν λόγχην αἵματι
καταρρεομένην.

Τὸν δ' Ὄθωνα τῆς κεφαλῆς κομισθείσης ἀνακραγεῖν 5
λέγουσιν· „οὐδέν ἐστι τοῦτ' ὦ συστρατιῶται, τὴν Πεί- e
σωνός μοι κεφαλὴν δείξατε.“ μετ' ὀλίγον δ' ἧκε κομιζο- 6
211 S *μένη· τρωθεὶς γὰρ ἔφευγεν ὁ νεανίσκος, καὶ καταδιω-*
χθεὶς ὑπὸ Μούρκου τινὸς ἀπεσφάγη πρὸς τῷ ἱερῷ τῆς
Ἑστίας. ἀπεσφάττετο δὲ καὶ Οὐίνιος, ὁμολογῶν κοινωνὸς 7
γεγονέναι τῆς ἐπὶ τὸν Γάλβαν συνωμοσίας· ἐβόα γὰρ
ἀποθνήσκειν παρὰ τὴν Ὄθωνος γνώμην. ἀλλὰ γὰρ καὶ 8
τούτου τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες καὶ Λάκωνος ἐκόμισαν
πρὸς τὸν Ὄθωνα, δωρεὰς αἰτοῦντες. ὡς δέ φησιν Ἀρχίλοχος 9
(fr. 61 Diehl)·

ἑπτὰ γὰρ νεκρῶν πεσόντων, οὓς ἐμάρψαμεν ποσί,
χίλιοι φονῆές ἐσμεν,

οὕτως τότε πολλοὶ τοῦ φόνου μὴ συνεφαψάμενοι, χεῖρας
δὲ καὶ ξίφη καθαιμάσσοντες, ἐπεδείκνυντο καὶ δωρεὰς f

11 *ἀρχιερέως*] cf. Suet. 8, 1 ‖ **15** Tac. 1, 43. 44 ‖ **20** Tac. 1, 42

1 *τῷ* om. **V***α*[1] ‖ **5** *Λεκάνιον* Cor. cl. Tac. 1, 41: *ἀρκάδιον* ‖ **6** *φάβουλον*: em. Latte | *ἀποκόψαντα* Br.: *ἀποκρύψαντα* ‖ **13–15** *-στρεφόμενον – Ὄθωνα* om. **AB***γ* ‖ **19** *Μούρκου* Xy. cl. Tac. 1, 43: *μάρκου* ‖ **23** *ἀποτεμόντος* **V** ‖ **24** *ὡς*] *περ* s. s. *α*[2] ‖ **26** *ποσίν* Sch. ‖ **27** *χείλιοι* Fick | *εἶμεν* Renner ‖ **28** *συναψάμενοι* **V***α*[1]

10 *ἤτουν, βιβλία διδόντες τῷ Ὄθωνι. εἴκοσι γοῦν καὶ ἑκατὸν*
εὑρέθησαν ὕστερον ἐκ τῶν γραμματίων, οὓς Οὐιτέλλιος
11 *ἀναζητήσας ἅπαντας ἀπέκτεινεν. ἧκε δὲ καὶ Μάριος*
Κέλσος εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ πολλῶν αὐτοῦ κατηγο-
ρούντων, ὅτι τοὺς στρατιώτας ἔπειθε τῷ Γάλβᾳ βοηθεῖν,
καὶ τοῦ πλήθους ἀποκτιννύειν βοῶντος, Ὄθων οὐκ
12 *ἐβούλετο. φοβούμενος δ' ἀντιλέγειν, οὐχ οὕτως ἔφη*
ταχέως ἀποκτενεῖν αὐτόν· εἶναι γὰρ ἃ δεῖ πρότερον 35 Z¹
ἐκπυθέσθαι παρὰ τοῦ ἀνδρός. ἐκέλευσεν οὖν δήσαντας
1066 *φυλάττειν, καὶ παρέδωκε τοῖς μάλιστα πιστευομένοις.*

28. *Εὐθὺς δὲ βουλὴ συνεκροτεῖτο, καὶ καθάπερ ἄλλοι*
γεγονότες, ἢ θεῶν ἄλλων γεγονότων, συνελθόντες
ὤμνυον ὅρκον ὑπὲρ τοῦ Ὄθωνος, ὃν αὐτὸς ὀμόσας οὐκ
ἐτήρησε, καὶ Καίσαρα καὶ Σεβαστὸν ἀνηγόρευον, ἔτι τῶν
νεκρῶν ἀκεφάλων ἐν ταῖς ὑπατικαῖς ἐσθῆσιν ἐρριμ-
2 *μένων ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς. ταῖς δὲ κεφαλαῖς ὡς οὐδὲν εἶχον*
ἔτι χρῆσθαι, τὴν μὲν Οὐινίου τῇ θυγατρὶ δισχιλίων καὶ
πεντακοσίων δραχμῶν ἀπέδοντο, τὴν δὲ Πείσωνος ἔλαβεν
ἡ γυνὴ Οὐηρανία δεηθεῖσα, τὴν δὲ Γάλβα τοῖς Πατροβίου
3 *καὶ Τιγελλίνου δούλοις ἐδωρήσαντο. λαβόντες δ' ἐκεῖνοι* 212 S
καὶ πάντα τρόπον αἰκισάμενοι καὶ καθυβρίσαντες, ἔρριψαν 21
ᾗ τοὺς ὑπὸ τῶν Καισάρων κολαζομένους θανατοῦσιν· ὁ δὲ
b 4 *τόπος Σησσόριον καλεῖται. τὸ δὲ σῶμα τοῦ Γάλβα*
Πρίσκος Ἐλβίδιος ἀνείλετο τοῦ Ὄθωνος ἐπιτρέψαντος·
ἔθαψε δὲ νυκτὸς Ἀργεῖος ἀπελεύθερος.

29. *Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὸν Γάλβαν, ἄνδρα μήτε γένει*
μήτε πλούτῳ πολλῶν ἀπολειφθέντα Ῥωμαίων, ὁμοῦ δὲ

1 Tac. 1, 44 || **3** Tac. 1, 45. (31. 39) || **11** Tac. 1, 45. 47. Suet. Otho 7, 1. Cass. Dio 64, 8, 1 || **16** Tac. 1, 47. 49. Suet. Galba 20, 2. Eutrop. 7, 16, 3 || **26** cf. c. 3 et ibi l. l.

2 *γραμματείων* **α**? | *ὁ οὐιτέλλιος* **α**² || **6** *Ὄθων*] *ὅθεν* **να**¹ || **11** *ἡ βουλή*, sed *ἡ* eras. (ut vid.) **α** | *συνεκροτεῖτο* **w**: *συνεκαλεῖτο* || **12** *γεγονότων* **L**: *γεγονότες* || **14** *Σεβαστὸν*] *σεμνὸν* **w** et ut vid. **v** || **16.17** *ἔτι εἶχον* **V** || **18.19** *ἡ γυνὴ ἔλαβεν*: trp. Sint. || **19** *οὐηρανία* **α**¹: *οὐηρανίου* **α**² *οὐκρανία* **V** || **20** *καὶ Τιγελλίνου* Zie.: *καὶ οὐιγελλίου* **V** *καὶ οὐιτελλίου* cet.; del. Xy. et cet. editt. (*καὶ Ἠλείου*, scil. *Ἡλίου*, tentabat Cor.) || **22** *ὑπὸ* Cor.: *ἀπὸ* || **23** *Σησσόριον* Zie. ex *Σεσσώριον* G. A. Beckeri: *σηστέρτιον* || **24** *ἐλβίδιος* codd.

πλούτῳ καὶ γένει πρωτεύσαντα πάντων τῶν καθ' αὐτόν,
36 Z¹ *πέντε ⟨δ'⟩ αὐτοκρατόρων ἡγεμονίαις ἐμβιώσαντα μετὰ* 2
*τιμῆς καὶ δόξης, ὥστε τῇ δόξῃ μᾶλλον ἢ τῇ δυνάμει καθελὼν Νέρωνα *** τῶν συνεπιτιθεμένων τότε τοὺς μὲν οὐδεὶς ἠξίωσε τῆς ἡγεμονίας, οἱ δ' ⟨οὐδ'⟩ ἑαυτοὺς ἠξίωσαν· Γάλβας δὲ καὶ κληθεὶς καὶ ὑπακούσας αὐτοκρά-* 3
τωρ, καὶ τῇ Οὐίνδικος ἐμπαρασχὼν ὄνομα τόλμῃ, κίνημα καὶ νεωτερισμὸν αὐτοῦ λεγομένην τὴν ἀπόστασιν ἐποίησε πόλεμον ἐμφύλιον, ἀνδρὸς ἡγεμονικοῦ τυχοῦσαν. ὅθεν οὐχ 4 c
ἑαυτῷ τὰ πράγματα λαμβάνειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτὸν οἰόμενος διδόναι τοῖς πράγμασιν, ἄρχειν ἠξίου τῶν ὑπὸ Τιγελλίνου καὶ Νυμφιδίου τετιθασσευμένων, ὡς Σκιπίων ἦρχε καὶ Φαβρίκιος καὶ Κάμιλλος τῶν τότε Ῥωμαίων· 5
ὑπερειπόμενος δὲ τῷ γήρᾳ, μέχρι τῶν ὅπλων καὶ τῶν στρατευμάτων ἄκρατος ἦν καὶ ἀρχαῖος αὐτοκράτωρ, Οὐινίῳ δὲ καὶ Λάκωνι καὶ τοῖς ἀπελευθέροις πάντα τὰ πράγματα πωλοῦσι παρέχων ἑαυτόν, οἷον Νέρων παρεῖχε τοῖς ἀπληστοτάτοις, οὐδένα ποθοῦντα τὴν ἀρχήν, οἰκτίραντας δὲ τοὺς πολλοὺς τὸν θάνατον ἀπέλιπεν.

213 S **1.** *Ὁ δὲ νεώτερος αὐτοκράτωρ ἅμ' ἡμέρᾳ προελθὼν* [Ὄθων] *16. Ian. 69*
εἰς τὸ Καπιτώλιον ἔθυσε· καὶ κελεύσας Μάριον Κέλσον ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν, ἠσπάσατο καὶ διελέχθη φιλανθρώπως, καὶ παρεκάλεσε τῆς αἰτίας ἐπιλαθέσθαι μᾶλλον ἢ τῆς ἀφέσεως μνημονεύειν. τοῦ δὲ Κέλσου μήτ' ἀγεν- 2
37 Z¹ *νῶς ἀποκριναμένου μήτ' ἀναισθήτως, ἀλλὰ φήσαντος αὐτὸ τοῦ τρόπου διδόναι τὸ ἔγκλημα πίστιν, ἐγκεκλῆσθαι γὰρ*

20 Tac. 1, 45. 71

2 *δ'* add. Sint. *πέντε οὖν* v ‖ 4 lac. stat. Zie. *καθελεῖν Νέρωνα. τῶν ⟨γὰρ⟩* vel *⟨δὲ⟩ συνεπιθεμένων* Cor. ‖ 5 *οὐδ'* add. Emp. s ‖ 6 *ἀπηξίωσαν* Rei. ‖ 12 *σκηπίων* codd. ‖ 13 *φαυρίκιος* codd., sed corr. in w ‖ 14 *μέχρι* Sint.: *ἄχρι* ‖ 18 *οἰκτίροντας* Ri.

Othonem cum Galba sine interstitio coniungit w¹ *Ὄθων* inscr. w² et cet. codd., cf. ad p. 349, 1 et praef. ‖ 22 *διειλέχθη* *α* ‖ 25 *αὐτὸ* Grivaeus: *αὐτοῦ* ‖ 26 *τὸ ἔγκλημα* malim ante *τοῦ τρόπου* collocatum | *ἐγκεκλῆσθαι* Grivaeus: *ἐκλελῆσθαι*

*ὅτι Γάλβᾳ βέβαιον ἑαυτὸν παρέσχεν, ᾧ χάριν οὐδεμίαν
ὤφειλεν, ἠγάσθησαν οἱ παρόντες ἀμφοτέρων, καὶ τὸ
3 στρατιωτικὸν ἐπῄνεσεν. ἐν δὲ συγκλήτῳ πολλὰ δημοτικὰ
b καὶ φιλάνθρωπα διαλεχθείς, ὃν μὲν αὐτὸς ὑπατεύειν
χρόνον ἤμελλε, τούτου μέρος ἔνειμεν Οὐεργινίῳ Ῥούφῳ,
τοῖς δ' ἀποδεδειγμένοις ὑπὸ Νέρωνος ἢ Γάλβα πᾶσιν
4 ἐτήρησε τὰς ὑπατείας. ἱερωσύναις δὲ τοὺς καθ' ἡλίκιαν
προήκοντας ἢ δόξαν ἐκόσμησε. τοῖς δ' ἐπὶ Νέρωνος
1067 φυγοῦσι καὶ κατελθοῦσιν ἐπὶ Γάλβα συγκλητικοῖς πᾶσιν
ἀπέδωκεν ὅσα μὴ πεπραμένα τῶν ἑκάστου κτημάτων
5 ἐξεύρισκεν. ὅθεν οἱ πρῶτοι καὶ κράτιστοι πεφρικότες
πρότερον, ὡς οὐκ ἀνδρός, ἀλλά τινος ἢ Ποινῆς ἢ παλαμναίου δαίμονος ἄφνω τοῖς πράγμασιν ἐπιπεπτωκότος,
ἡδίους ἐγένοντο ταῖς ἐλπίσι πρὸς τὴν ἡγεμονίαν ὥσπερ
διαμειδιῶσαν.*

2. *Ὁμοῦ δὲ Ῥωμαίους πάντας οὐδὲν εὔφρανεν οὕτως
οὐδ' ᾠκειώσατο πρὸς αὐτὸν ὡς τὰ περὶ Τιγελλῖνον.
2 ἐλελήθει μὲν γὰρ ἤδη κολαζόμενος αὐτῷ τῷ φόβῳ τῆς
κολάσεως, ἣν ὡς χρέος ἀπῄτει δημόσιον ἡ πόλις, καὶ
b νοσήμασιν ἀνηκέστοις σώματος, αὐτάς τε τὰς ἀνοσίους καὶ
ἀρρήτους ἐν γυναιξὶ πόρναις καὶ ἀκαθάρτοις κυλινδήσεις,* 214 S
αἷς ἔτι προσέσπαιρε δυσθανατοῦντος αὐτοῦ τὸ ἀκόλαστον 38 Z^1
*ἐπιδραττόμενον, ἐσχάτην τιμωρίαν ἐποιοῦντο καὶ πολλῶν
3 ἀνταξίαν θανάτων οἱ σωφρονοῦντες. ἠνία δὲ τοὺς πολλοὺς
ὅμως τὸν ἥλιον ὁρῶν μετὰ τοσούτους καὶ τοιούτους δι'
αὐτὸν οὐχ ὁρῶντας. ἔπεμψεν οὖν ἐπ' αὐτὸν ὁ Ὄθων εἰς
τοὺς περὶ Σινόεσσαν ἀγρούς· ἐκεῖ γὰρ διῃτᾶτο πλοίων
4 παρορμούντων, ὡς φευξόμενος ἀπωτέρω. καὶ τόν γε*

3 Tac. 1, 77. eph. epigr. 1 p. 189sq. || 7 Tac. 1, 90 || 16 Tac. 1, 72

5 *ἔμελλε* V || 7 *τοὺς*] *ταῖς* v *τῇ* w || 10 *πεπραγμένα* V | *ἑκάστου κτημάτων* Zie.: *κτημάτων ἕκαστον* codd. *κτ. ἑκάστου* Steph. *κτ. ἑκάστων* Sint. || 18 *αὐτῷ* om. α^1 *αὐτοῦ* v || 20 *αὐτάς* Cor.: *αὐτός* V L α^1 *αὐτοῦ* α^2 || 21 *ἐγκυλινδήσεις* α L || 22 *προσέσπαιρε*] *προσέφθαρτο* cl. mor. 482b et Alciphr. 4, 5, 1 Latte || 24 *ἀντάξια*: em. Rei. Cor. || 28 *παρορμούντων* v A B: *παρορμώντων* w L α | *περαιτέρω* (*ἀπω* supra) w

πεμφθέντα χρυσίῳ πολλῷ πείθειν ἐπεχείρησε παρεῖναι· a. 69
μὴ πεισθέντος δέ, δῶρα μὲν ἔδωκεν οὐδὲν ἧττον, ἐδεήθη
δ' ὑπομεῖναι, ἕως ἂν ἀποξύρηται τὸ γένειον· καὶ λαβὼν c
αὐτὸς ἑαυτὸν ἐλαιμοτόμησεν.

3. *Οὕτω δὲ τῷ δήμῳ τὴν δικαιοτάτην ἡδονὴν ἀπο-*
δοὺς ὁ Καῖσαρ, αὐτὸς ἰδίας ἔχθρας οὐδενὶ τὸ παράπαν
ἐμνησικάκησε, τοῖς δὲ πολλοῖς χαριζόμενος, οὐκ ἔφευγε
τὸ πρῶτον ἐν τοῖς θεάτροις Νέρων προσαγορεύεσθαι,
καί τινων εἰκόνας Νέρωνος εἰς τοὐμφανὲς προθεμένων,
οὐκ ἐκώλυσε. Κλούβιος δὲ Ῥοῦφος (HRR II 114) *εἰς* 2
Ἰβηρίαν φησὶ κομισθῆναι διπλώματα, οἷς ἐκπέμπουσι
τοὺς γραμματηφόρους, τὸ τοῦ Νέρωνος θετὸν ὄνομα
προσγεγραμμένον ἔχοντα τῷ τοῦ Ὄθωνος. οὐ μὴν ἀλλὰ
τοὺς πρώτους καὶ κρατίστους αἰσθόμενος ἐπὶ τούτῳ δυσ-
χεραίνοντας, ἐπαύσατο.

39 Z[1] *Τοιαύτην δὲ τῆς ἡγεμονίας κατάστασιν αὐτῷ λαμ-* 3 d
βανούσης, οἱ μισθοφόροι χαλεποὺς παρεῖχον ἑαυτούς,
ἀπιστεῖν παρακελευόμενοι καὶ φυλάττεσθαι καὶ κολούειν
τοὺς ἀξιολόγους, εἴτ' ἀληθῶς φοβούμενοι δι' εὔνοιαν,
εἴτε προφάσει χρώμενοι ταύτῃ τοῦ ταράττειν καὶ πολε-
μοποιεῖν. Κρισπῖνον δὲ πέμψαντος αὐτοῦ τὴν ἑπτακαι- 4
δεκάτην σπεῖραν Ὠστίας ἀπάξοντα, κἀκείνου νυκτὸς ἔτι
συσκευαζομένου καὶ τὰ ὅπλα ταῖς ἁμάξαις ἐπιτιθέντος,
οἱ θρασύτατοι †πάντες ἐβόων οὐδὲν ὑγιὲς τὸν Κρισπῖνον
215 S *ἥκειν διανοούμενον, ἀλλὰ τὴν σύγκλητον ἐπιχειρεῖν πράγ-*
μασι νεωτέροις, καὶ τὰ ὅπλα κατὰ Καίσαρος, οὐ Καίσαρι

6 Tac. 1, 47. Cass. Dio 64, 7, 3. 8, 2² ‖ **7** Tac. 1, 78. Suet. Otho 7, 1. Cass. Dio 64, 8, 3 ‖ **16** Tac. 1, 80–85. Suet. 8, 2. Cass. Dio 64, 9, 2sq.

2 *πεισθέντα*: em. Sch. *πεισθέντι* Cor. ‖ **3** *ὑπομένειν* Sint., malim velut ⟨*μικρόν*⟩ | *λαβὼν*] subaudi *ξυρόν* ‖ **5** *ἀποδιδοὺς* **α**[1] ‖ **10** *Κλούβιος* Lipsius in Tac. ann. 13, 20: *κλαύδιος* ‖ **11** *οἷς* non propter hiatum solum offendit; cf. Galba 8, 5; num *οἷς* – **12** *γραμματηφόρους* delenda? ‖ **12** *θετὸν* J. Fr. Gronovius: *θεῖον* ‖ **18** *κολούειν* Br.: *κωλύειν* ‖ **22** *Ὠστίας ἀπάξοντα* Sint. cl. Tac. 1, 80 (*XVII. cohortem e colonia Ostiensi in urbem acciri Otho iusserat*): *ὥστινας ἄξοντα* ‖ **24** *πάντες*] *πάλιν*? Sint.; immo latet participium velut *παραστάντες*, nisi plura exciderunt, cf. Tac.

a. 69 e 5 παρεκκομίζεσθαι. τοῦ δὲ λόγου πολλῶν ἁπτομένου καὶ
παροξύνοντος, οἱ μὲν ἐπελαμβάνοντο τῶν ἁμαξῶν, οἱ
δὲ τοὺς ἐνισταμένους ἑκατοντάρχας δύο καὶ τὸν Κρι-
σπῖνον αὐτὸν ἀπέκτειναν, πάντες δὲ διασκευασάμενοι καὶ
παρακαλέσαντες ἀλλήλους Καίσαρι βοηθεῖν, ἤλαυνον εἰς
6 τὴν Ῥώμην· καὶ πυθόμενοι παρ' αὐτῷ δειπνεῖν ὀγδο-
ήκοντα συγκλητικούς, ἐφέροντο πρὸς τὰ βασίλεια, νῦν
καιρὸν εἶναι λέγοντες ἐν ταὐτῷ πάντας ἀνελεῖν τοὺς
7 Καίσαρος πολεμίους. ἡ μὲν οὖν πόλις ὡς αὐτίκα διαρ-
παγησομένη θόρυβον εἶχε πολύν, ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις
ἦσαν διαδρομαί, καὶ τὸν Ὄθωνα δεινὴ κατελάμβανεν
8 ἀπορία. φοβούμενος γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν, αὐτὸς ἦν
φοβερὸς ἐκείνοις, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνηρτημένους ἑώρα
f ταῖς ὄψεσιν ἀναύδους καὶ περιδεεῖς, ἐνίους καὶ μετὰ 40 Z'
9 γυναικῶν ἥκοντας ἐπὶ τὸ δεῖπνον. ἅμα δὲ τοὺς ἐπάρχους
ἀπέστελλε, τοῖς στρατιώταις διαλέγεσθαι καὶ πραΰνειν
κελεύσας, ἅμα δὲ τοὺς κεκλημένους ἄνδρας ἀναστήσας
10 καθ' ἑτέρας θύρας ἀφῆκε· καὶ μικρὸν ἔφθησαν ὑπεκφυ-
γόντες, βίᾳ τῶν μισθοφόρων ὠθουμένων εἰς τὸν ἀνδρῶνα
καὶ πυνθανομένων, τί γεγόνασιν οἱ Καίσαρος πολέμιοι.
11 τότε μὲν οὖν ὀρθὸς ἀπὸ τῆς κλίνης πολλὰ παρηγορήσας
1068 καὶ δεηθείς, καὶ μηδὲ δακρύων φεισάμενος, μόλις ἀπ-
12 έπεμψεν αὐτούς· τῇ δ' ὑστεραίᾳ δωρησάμενος ἅπαντας
κατ' ἄνδρα χιλίαις καὶ διακοσίαις καὶ πεντήκοντα δρα-
χμαῖς, εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τὸ μὲν πλῆθος
ἐπῄνεσεν ὡς πρὸς αὐτὸν εὔνουν καὶ πρόθυμον, ὀλίγους
δέ τινας οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ φήσας ὑποικουρεῖν, διαβάλλοντας
αὐτοῦ τὴν μετριότητα καὶ τὴν ἐκείνων εὐστάθειαν, ἠξίου
13 συναγανακτεῖν καὶ συγκολάζειν. ἐπαινούντων δὲ πάντων
καὶ κελευόντων, δύο μόνους παραλαβών, οἷς οὐδεὶς 216 S
ἔμελλεν ἄχθεσθαι κολασθεῖσιν, ἀπηλλάγη.

1 παρεκκομίζεσθαι Zie.: παρεκομίζεσθαι v παρακομίζεσθαι cet. ‖ **9** διαρπαγησομένους **V** ‖ **14** ⟨ὡς⟩ ἐνίους Kron., sed cf. p. 357, 12 ‖ **17** ἄνδρας del. Kron. ‖ **19** βίᾳ Sint.: διὰ codd., del. Sauppe ‖ **20** τί] τίνες vel potius ποῦ Zie. ‖ **21** ἀπὸ: ἐπὶ Zie. (*toro insistens* Tac. 1, 82) ‖ **22** ἀπέπεμψεν **L** et **B** corr.: ὑπέπεμψεν ‖ **30** παραβαλὼν: em. Steph. συλλαβὼν Sauppe

4. Ταῦθ' οἱ μὲν ἀγαπῶντες ἤδη τὴν μεταβολὴν καὶ a. 69
πιστεύοντες ἐθαύμαζον, οἱ δ' ἀναγκαῖα πολιτεύματα b
πρὸς τὸν καιρὸν ἡγοῦντο δημαγωγοῦντος αὐτοῦ διὰ τὸν
πόλεμον. ἤδη γὰρ ἠγγέλλετο βεβαίως Οὐιτέλλιος ἀξίωμα 2
καὶ δύναμιν αὐτοκράτορος ἀνειληφώς· καὶ πτεροφόροι
συνεχῶς ἐφοίτων, ἀεί τι προσχωρεῖν ἐκείνῳ φράζοντες,
41 Z¹ ἕτεροι ⟨δὲ⟩ τὰ Παννονικὰ καὶ τὰ Δαλματικὰ καὶ τὰ περὶ
Μυσίαν στρατεύματα δηλοῦντες ᾑρῆσθαι μετὰ τῶν
ἡγεμόνων Ὄθωνα. ταχὺ δ' ἀφίκετο καὶ παρὰ Μουκια- 3
νοῦ γράμματα καὶ παρὰ Οὐεσπεσιανοῦ φίλια, τοῦ μὲν
ἐν Συρίᾳ, τοῦ δ' ἐν Ἰουδαίᾳ μεγάλας δυνάμεις ἐχόντων.
ὑφ' ὧν ἐπαιρόμενος ἔγραψε τῷ Οὐιτελλίῳ παραινῶν 4
συμβατικὰ φρονεῖν, ὡς χρήματα πολλὰ δώσοντος αὐτοῦ c
καὶ πόλιν, ἐν ᾗ βιώσεται ῥᾷστον καὶ ἥδιστον βίον μεθ'
ἡσυχίας· ἀντέγραψε δὲ κἀκεῖνος αὐτῷ κατειρωνευόμενος
ἡσυχῇ πρῶτον· ἐκ δὲ τούτου διερεθιζόμενοι, πολλὰ 5
βλάσφημα καὶ ἀσελγῆ χλευάζοντες ἀλλήλοις ἔγραφον,
οὐ ψευδῶς μέν, ἀνοήτως δὲ καὶ γελοίως θατέρου τὸν
ἕτερον ἃ προσῆν ἀμφοτέροις ὀνείδη λοιδοροῦντος. ἀσω- 6
τίας γὰρ καὶ μαλακίας καὶ ἀπειρίας πολέμων καὶ τῶν
πρόσθεν ἐπὶ πενίᾳ χρεῶν πλήθους ἔργον ἦν εἰπεῖν ὁπο-
τέρῳ μεῖον αὐτῶν μέτεστι.

Σημείων δὲ καὶ φαντασμάτων πολλῶν λεγομένων, τὰ 7
μὲν ἄλλα φήμας ἀδεσπότους καὶ ἀμφιβόλους εἶχεν· ἐν δὲ 8
Καπιτωλίῳ Νίκης ἐφεστώσης ἅρματι τὰς ἡνίας πάντες d
εἶδον ἀφειμένας ἐκ τῶν χειρῶν, ὥσπερ κρατεῖν μὴ δυ-
ναμένης, καὶ τὸν ἐν ⟨τῇ⟩ μεσοποταμίᾳ νήσῳ Γαΐου Καί-

4 Tac. 1, 50. 55–57. 76. 2, 6. Suet. 8, 1. Ios. b. Iud. 4, 495. 546 || 12 Tac. 1, 74. Suet. 8, 1. Cass. Dio 64, 10 || 24 Tac. 1, 86 || 27 Tac. 1, 86. Suet. Vesp. 5, 7

1 τὴν μεταβολὴν post ἐθαύμαζον (2) hab. codd., trp. Zie. || 3 αὐτοὺς Rei. Cor. || 7 δὲ add. Sch., lac. ante ἕτεροι stat. Bekker || 8 Μυσίαν] Moesiam intellige || 12 τῷ V: om. cet. || 13 συμβατικὰ Zie.: στρατιωτικὰ codd. στασιωτικὰ μὴ vel ἀσωτικὰ Sol. μὴ στρατ. vel εἰρηνικὰ Rei. στρατηγικὰ Sch. || 15 ἀντέγραψε v: ἀντέγραφε || 21 καὶ χρεῶν codd. praeter w || 27 τῇ add. Zie. | Γαΐου Καίσαρος] non Caligulae, sed divi Iulii

a. 69 σαρος ἀνδριάντα μήτε σεισμοῦ γεγονότος μήτε πνεύ-
ματος ἀφ' ἑσπέρας μεταστραφέντα πρὸς τὰς ἀνατολάς·
9 ὅ φασι συμβῆναι περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἐν αἷς οἱ περὶ
Οὐεσπεσιανὸν ἐμφανῶς ἤδη τῶν πραγμάτων ἀντελαμβά- 217 S
10 νοντο. καὶ τὸ περὶ τὸν Θύμβριν δὲ σύμπτωμα σημεῖον 42 Z¹
ἐποιοῦνθ' οἱ πολλοὶ μοχθηρόν. ἦν μὲν γὰρ ὥρα περὶ
ἣν μάλισθ' οἱ ποταμοὶ πλήθουσιν, ἀλλ' οὔπω τοσοῦτος
ἤρθη πρότερον, οὐδ' ἀπώλεσε τοσαῦτα καὶ διέφθειρεν,
e ὑπερχυθεὶς καὶ κατακλύσας πολὺ μέρος τῆς πόλεως,
πλεῖστον δ' ἐν ᾧ τὸν ἐπὶ πράσει διαπωλοῦσι σῖτον, ὡς
δεινὴν ἀπορίαν ἡμερῶν συχνῶν κατασχεῖν.

5. Ἐπεὶ δὲ τὰς Ἄλπεις κατέχοντες ἤδη προσηγγέλ-
λοντο Κεκίνας καὶ Οὐάλης ⟨οἱ⟩ Οὐιτελλίῳ στρατηγοῦντες,
ἐν Ῥώμῃ Δολοβέλλας εὐπατρίδης ἀνὴρ ὑποψίαν παρεῖχε
τοῖς μισθοφόροις νεώτερα φρονεῖν. ἐκεῖνον μὲν οὖν, εἴτ'
αὐτὸν εἴτ' ἄλλον δεδοικώς, εἰς πόλιν Ἀκύνιον ἐξέπεμψε
2 παραθαρρύνας. καταλέγων δὲ τῶν ἐν τέλει συνεκδήμους,
ἔταξεν ἐν τούτοις καὶ Λεύκιον τὸν Οὐιτελλίου ἀδελφόν,
f 3 οὔτε προσθεὶς οὐδὲν οὔτ' ἀφελὼν ἧς εἶχε τιμῆς. ἰσχυρῶς
δὲ καὶ τῆς μητρὸς ἐπεμελήθη τοῦ Οὐιτελλίου καὶ τῆς
4 γυναικός, ὅπως μηδὲν [ἐμ]φοβήσονται περὶ αὐτῶν. τῆς
δὲ Ῥώμης φύλακα Φλάουιον Σαβῖνον ἀδελφὸν Οὐεσπε-
σιανοῦ κατέστησεν, εἴτε καὶ τοῦτο πράξας ἐπὶ τιμῇ
Νέρωνος (παρ' ἐκείνου γὰρ εἰλήφει τὴν ἀρχὴν ὁ Σαβῖνος,
ἀφείλετο δὲ Γάλβας αὐτόν), εἴτε μᾶλλον εὔνοιαν ἐνεδεί-
5 κνυτο Οὐεσπεσιανῷ καὶ πίστιν, αὔξων Σαβῖνον. αὐτὸς μὲν
οὖν ἐν Βριξίλλῳ, πόλει τῆς Ἰταλίας περὶ τὸν Ἠριδανόν, 43 Z¹

5 Tac. 1, 86. Suet. Otho 8, 3 || **12** Tac. 1, 89. 2, 11 || **14** Tac. 1, 88 || **17** Tac. 1, 88. 2, 52 || **19** Tac. 1, 75 || **21** Tac. 1, 46 || **26** Tac. 2, 39. Suet. 9, 1

7 *τοιοῦτος*: em. Sch. || **10** *διεμπολοῦσι* Sol. *διατηροῦσι* Cor. *διασῴζουσι* Herw. | *ὥστε* Sauppe || **13** *οἱ* add. Zie. || **15.16** *εἴτ' αὐτὸν κτλ.*] haec se non intellegere fatetur Rei. *εἴτ' ἄλλους ⟨δι' αὐτὸν⟩* Zie. || **16** *Ἀκύϊνον* Zie. | *ἐξέπεμψε* **V**: *παρέπεμψε* || **21** *φοβήσονται* Rei.: *ἐμφοβήσωνται*, sed *-σονται* iam Iunt. || **22** *σαμῖνον* **V** et postea || **27** *βριξίλω* **V**a^1

ὑπελείφθη, στρατηγοὺς δὲ τῶν δυνάμεων ἐξέπεμψε a. 69
Μάριόν τε Κέλσον καὶ Σουητώνιον Παυλῖνον, ἔτι τε 1069
Γάλλον καὶ Σπουρίναν, ἄνδρας ἐνδόξους, χρήσασθαι δὲ μὴ
δυνηθέντας ὑπὸ τῶν πραγμάτων ὡς προῃροῦντο τοῖς
ἑαυτῶν λογισμοῖς δι' ἀταξίαν καὶ θρασύτητα τῶν στρα-
τιωτῶν. οὐ γὰρ ἠξίουν ἑτέρων ἀκούειν, ὡς παρ' αὐτῶν τοῦ 6
αὐτοκράτορος τὸ ἄρχειν ἔχοντος.
218 S Ἦν μὲν οὖν οὐδὲ τὰ τῶν πολεμίων ὑγιαίνοντα παντά- 7
πασιν οὐδὲ χειροήθη τοῖς ἡγεμόσιν, ἀλλ' ἔμπληκτα καὶ
σοβαρὰ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκείνοις 8
ἐμπειρία τε παρῆν τοῦ μάχεσθαι, καὶ τὸ κάμνειν ἐθάδες
ὄντες οὐκ ἔφευγον· οὗτοι δὲ μαλακοὶ μὲν ἦσαν ὑπὸ σχολῆς
καὶ διαίτης ἀπολέμου, πλεῖστον χρόνον ἐν θεάτροις καὶ b
πανηγύρεσι καὶ παρὰ σκηνὴν βεβιωκότες, ὕβρει δὲ καὶ
κόμπῳ *** ἐπαμπέχειν ἐβούλοντο ⟨τῷ⟩ προσποιήσασθαι
τὰς λειτουργίας ὡς κρείττονες ἀπαξιοῦν, οὐχ ὡς ἀδύ-
νατοι φέρειν. ὁ δὲ Σπουρίνας προσβιαζόμενος αὐτοὺς 9
ἐκινδύνευσε ⟨παρὰ⟩ μικρὸν ἐλθόντας ἀνελεῖν αὐτόν. ὕβρεως
δὲ καὶ βλασφημίας οὐδεμιᾶς ἐφείσαντο, προδότην καὶ
λυμεῶνα τῶν Καίσαρος καιρῶν καὶ πραγμάτων λέγοντες.
ἔνιοι δὲ καὶ μεθυσθέντες ἤδη νυκτὸς ἦλθον ἐπὶ τὴν 10
44 Z[1] σκηνήν, ἐφόδιον αἰτοῦντες· εἶναι γὰρ αὐτοῖς πρὸς Καίσαρα
βαδιστέον, ὅπως ἐκείνου κατηγορήσωσιν.

6. Ὤνησε δὲ τὰ πράγματα καὶ Σπουρίναν ἐν τῷ παρ- c
αυτίκα λοιδορία περὶ Πλακεντίαν γενομένη τῶν στρα-
τιωτῶν. οἱ γὰρ Οὐιτελλίου τοῖς τείχεσι προσβάλλοντες 2
ἐχλεύαζον τοὺς Ὄθωνος, ἑστῶτας παρὰ τὰς ἐπάλξεις,

1 Tac. 1, 71. 87. 2, 11 ‖ **8** Tac. 2, 29 ‖ **12** Tac. 2, 18. 19 ‖ **24** Tac. 2, 20–22. Suet. 9, 2. Oros. 7, 8, 6. Epit. Caes. 7, 2

1 ἀπελείφθη: em. Herw. ‖ **2** Σουητώνιον Sint.: σουντώνιον v σουητώιον w σουιτώιον α ‖ **4** ὑπὸ] ἐπὶ Cor. ‖ **7** ἔχοντες V ‖ **11** τε] γε Rei. Sint. | τὸ Cor.: τοῦ ‖ **15** lac. stat. Zie., τὴν μαλακίαν vel sim. excidisse ratus; κόμποις vel περιαμπέχειν Sint. | τῷ add. Zie. | προσποιήσασθαι del. Madvig πρόσω ποιήσασθαι Rei. ‖ **16** κρείττονι V | ἀπαξιοῦν Zie.: ἀπαξιοῦντες ‖ **17** βιαζόμενος α[1] ‖ **18** παρὰ add. Herw. Kron. cl. Gracch. 21, 7 ‖ **20** λιμεῶνα V

a. 69 σκηνικοὺς καὶ πυρριχιστὰς καὶ Πυθίων καὶ Ὀλυμπίων
θεωρούς, πολέμου δὲ καὶ στρατείας ἀπείρους καὶ ἀθεά-
τους ἀποκαλοῦντες, καὶ μέγα φρονοῦντας ἐπὶ τῷ γέ-
ροντος ἀνόπλου κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, τὸν Γάλβαν λέ-
γοντες, εἰς δ' ἀγῶνα καὶ μάχην ἀνδρῶν οὐκ ἂν ἐκφανῶς
3 καταβάντας. οὕτω γὰρ ἐταράχθησαν ὑπὸ τούτων τῶν
ὀνειδῶν καὶ διεκάησαν, ὥστε προσπεσεῖν τῷ Σπουρίνᾳ,
δεόμενοι χρῆσθαι καὶ προστάττειν αὐτοῖς, οὐδένα κίν-
d 4 δυνον οὐδὲ πόνον ἀπολεγομένοις. ἰσχυρᾶς δὲ συστάσης
τειχομαχίας, καὶ μηχανημάτων πολλῶν προσαχθέντων,
ἐκράτησαν οἱ τοῦ Σπουρίνα, καὶ φόνῳ πολλῷ τοὺς ἐναν-
τίους ἀποκρουσάμενοι, διετήρησαν ἔνδοξον πόλιν καὶ
5 τῶν Ἰταλ⟨ικ⟩ῶν οὐδεμιᾶς ἧττον ἀνθοῦσαν. ἦσαν δὲ καὶ
τὰ ἄλλα τῶν Οὐιτελλίου στρατηγῶν οἱ Ὄθωνος ἐντυχεῖν 219 S
6 ἀλυπότεροι καὶ πόλεσι καὶ ἰδιώταις· ἐκείνων δὲ Κεκί-
νας μὲν οὔτε φωνὴν οὔτε σχῆμα δημοτικός, ἀλλ' ἐπαχθὴς
καὶ ἀλλόκοτος, σώματος μεγάλου, Γαλατικῶς ἀναξυρίσι
καὶ χειρῖσιν ἐνεσκευασμένος σημείοις καὶ ἄρχουσι Ῥω-
μαϊκοῖς διαλεγόμενος· καὶ τὴν γυναῖκα παρέπεμπον
e αὐτῷ λογάδην ἱππεῖς, ὀχουμένην ἵππῳ κεκοσμημένην 45 Z¹
7 ἐπιφανῶς. Φάβιον δὲ Οὐάλεντα τὸν ἕτερον στρατηγὸν
οὔθ' ἁρπαγαὶ πολεμίων οὔτε κλοπαὶ καὶ δωροδοκίαι
παρὰ συμμάχων ἐνεπίμπλασαν χρηματιζόμενον, ἀλλὰ καὶ
ἐδόκει διὰ τοῦτο βραδέως ὁδεύων ὑστερῆσαι τῆς προτέρας
8 μάχης. οἱ δὲ τὸν Κεκίναν αἰτιῶνται σπεύδοντα τὴν νίκην
ἑαυτοῦ γενέσθαι πρὶν ἐκεῖνον ἐλθεῖν, ἄλλοις τε μικροτέ-
ροις περιπεσεῖν ἁμαρτήμασι, καὶ μάχην οὐ κατὰ καιρὸν
οὐδὲ γενναίως συνάψαι, μικροῦ πάντα τὰ πράγματα
διαφθείρασαν αὐτοῖς.

15 Tac. 1, 53. 2, 20 || **21** Cass. Dio 64, 15, 3 || **24** Tac. 2, 30

3 φρονοῦντας v: φρονοῦντες || **7** τῷ] τὸν v τοῦ w || **13** ἰταλῶν: em. Zie. || **18** ἐνεσκευασμένου Sch. | σημείοις] *quod ... bracas indutus togatos adloqueretur* Tac. 2, 20, unde δήμοις Madvig; ἐπισήμοις Latte || **20** λογάδες Cor. | ⟨καὶ⟩ κεκοσμημένην Zie. || **24** πρότερον w || **26** ἑαυτῷ V

7. Ἐπεὶ γὰρ ἀποκρουσθεὶς τῆς Πλακεντίας ὁ Κεκίνας a. 69
ἐπὶ Κρεμώνην ὥρμησεν, ἑτέραν πόλιν εὐδαίμονα καὶ
μεγάλην, πρῶτος μὲν Ἄννιος Γάλλος πρὸς Πλακεντίαν f
Σπουρίνᾳ βοηθῶν, ὡς ἤκουσε καθ' ὁδὸν τοὺς Πλακεντί-
νους περιγεγονέναι, κινδυνεύειν δὲ τοὺς ἐν Κρεμώνῃ,
μετήγαγεν ἐκεῖ τὸ στράτευμα, καὶ κατεστρατοπέδευσε
πλησίον τῶν πολεμίων· ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος
ἐβοήθει τῷ στρατηγῷ. τοῦ δὲ Κεκίνα λοχίσαντος εἰς 2
λάσια χωρία καὶ ὑλώδη πολλοὺς ὁπλίτας, ἱππεῖς δὲ
προεξελάσαι κελεύσαντος, κἂν συνάψωσιν οἱ πολέμιοι,
κατὰ μικρὸν ἀναχωρεῖν καὶ ἀναφεύγειν, ἄχρι ἂν ὑπάγοντες 1070
οὕτως ἐμβάλωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐνέδραν, ἐξήγγειλαν
αὐτόμολοι τῷ Κέλσῳ. καὶ οὗτος μὲν ἱππεῦσιν ἀγαθοῖς 3
ἀντεξελάσας, πεφυλαγμένως δὲ χρώμενος τῇ διώξει, καὶ
46 Z¹ τὴν ἐνέδραν περισχὼν καὶ συνταράξας, ἐκάλει τοὺς
220 S ὁπλίτας ἐκ τοῦ στρατοπέδου. καὶ δοκοῦσιν ἂν ἐπελθόντες 4
ἐν καιρῷ μηδένα λιπεῖν τῶν πολεμίων, ἀλλὰ πᾶν τὸ μετὰ
Κεκίνα στράτευμα συντρῖψαι καὶ ἀνελεῖν, ἐπισπόμενοι τοῖς
ἱππεῦσι· νυνὶ δ' ὁ Παυλῖνος ὀψὲ καὶ σχολῇ προσβοηθήσας,
αἰτίαν ἔσχεν ἐνδεέστερον τῆς δόξης στρατηγῆσαι δι'
εὐλάβειαν. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν καὶ προδοσίαν 5
ἐνεκάλουν αὐτῷ, καὶ παρώξυνον τὸν Ὄθωνα μεγαλη-
γοροῦντες, ὡς νενικηκότων αὐτῶν, τῆς δὲ νίκης οὐκ ἐπὶ b
πᾶν προελθούσης κακίᾳ τῶν στρατηγῶν. ὁ δ' Ὄθων οὐχ 6
οὕτως ἐπίστευεν αὐτοῖς, ὡς ἐβούλετο μὴ δοκεῖν ἀπιστεῖν.
ἔπεμψεν οὖν Τιτιανὸν ἐπὶ τὰ στρατεύματα τὸν ἀδελφὸν
καὶ Πρόκλον τὸν ἔπαρχον, ὃς εἶχεν ἔργῳ τὴν πᾶσαν ἀρχήν,
πρόσχημα δ' ἦν ὁ Τιτιανός. οἱ δὲ περὶ τὸν Κέλσον καὶ 7

1 Tac. 2, 22–26. Suet. 9, 2. Oros. 7, 8, 6. Ios. b. Iud. 4, 547 || **21** Tac. 2, 23. 39. Cass. Dio 64, 10, 2

3 *Γάλλος* Steph. et m. rec. mg. *α*: *γάλβας* || **8** *λοχήσαντος*: em. Sch. || **9** ⟨*τοὺς*⟩ *ἱππεῖς* Cor. || **11** *παρὰ*, sed s. s. *κατὰ*, **w** | *ἄχρις*: em. Sint. || **13** *οὗτος* Sol.: *τοὺς* || **18** *ἐπισπόμενοι* *α*² et s: *ἐπισκόμενοι* **AB** *ἐπισπόρησιν* **w** *ἐπισπώμενοι* **v***α*¹ || **20** *ἐνδεώτερον* **v** *δεύτερον* **w** || **22** *παρώξυναν*: em. Sch. || **25** *ἐπίστευσεν* **V** || **26** *καὶ τὸν* *α*¹ et apographa

a. 69 Παυλῖνον ἄλλως ἐφείλκοντο συμβούλων ὄνομα καὶ φίλων,
ἐξουσίαν καὶ δύναμιν ἐν τοῖς πράγμασι μηδεμίαν ἔχοντες.
8 Ἦν δὲ θορυβώδη καὶ τὰ παρὰ τοῖς πολεμίοις, μάλιστα
δὲ τοῖς ὑπὸ τῷ Οὐάλεντι, καὶ τῆς περὶ τὴν ἐνέδραν μάχης
ἀπαγγελθείσης ἐχαλέπαινον, ὅτι μὴ παρεγένοντο μηδ'
c 9 ἤμυναν ἀνδρῶν τοσούτων ἀποθανόντων. μόλις δὲ πείσας
καὶ παραιτησάμενος ὡρμημένους αὐτὸν βάλλειν, ἀνέζευξε
καὶ συνῆψε τοῖς περὶ Κεκίναν.

8. Ὁ δ' Ὄθων παραγενόμενος εἰς τὸ ⟨περὶ⟩ Βητριακὸν
[εἰς τὸ] στρατόπεδον (ἔστι δὲ πολίχνη πλησίον Κρε-
2 μώνης τὸ Βητριακόν), ἐβουλεύετο περὶ τῆς μάχης. καὶ 47 Z¹
Πρόκλῳ μὲν ἐδόκει καὶ Τιτιανῷ, τῶν στρατευμάτων
ὄντων προθύμων καὶ προσφάτου τῆς νίκης, διαγωνί-
σασθαι καὶ μὴ καθῆσθαι τὴν ἀκμὴν ἀμβλύνοντα τῆς
δυνάμεως καὶ περιμένοντα Οὐιτέλλιον αὐτὸν ἐκ Γαλατίας
3 ἐπελθεῖν· Παυλῖνος δὲ τοῖς μὲν πολεμίοις ἔφη πάντα
μεθ' ὧν μαχοῦνται παρεῖναι καὶ μηδὲν ἐνδεῖν, Ὄθωνι δὲ
d τῆς ἤδη παρούσης οὐκ ἐλάττονα προσδόκιμον εἶναι δύνα-
μιν ἐκ Μυσίας καὶ Παννονίας, ἂν τὸν αὑτοῦ περιμένῃ
4 καιρόν, ἀλλὰ μὴ στρατηγῇ πρὸς τὸν τῶν πολεμίων. οὐ 221 S
γὰρ ἀμβλυτέροις γε χρήσεσθαι τότε τοῖς νῦν θαρροῦσιν 21
ἀπ' ἐλαττόνων, ἂν πλείονας τοὺς ἀγωνιζομένους προσ-
5 λάβωσιν, ἀλλ' ἐκ περιουσίας ἀγωνιεῖσθαι· καὶ χωρὶς δὲ
τούτου τὴν διατριβὴν εἶναι πρὸς αὐτῶν ἐν ἀφθόνοις πᾶσιν
ὄντων, ἐκείνοις δὲ τὸν χρόνον ἀπορίαν παρέξειν τῶν
ἀναγκαίων, ἐν πολεμίᾳ καθεζομένοις. ταῦτα λέγοντι
6 Παυλίνῳ Μάριος Κέλσος ἐγένετο σύμψηφος. Ἄννιος δὲ
Γάλλος οὐ παρῆν μέν, ἀλλ' ἐθεραπεύετο πεπτωκὼς ἀφ'
e ἵππου· γράψαντος δ' Ὄθωνος αὐτῷ, συνεβούλευσε μὴ
σπεύδειν, ἀλλὰ τὴν ἐκ Μυσίας περιμένειν δύναμιν, ἤδη

3 Tac. 2, 29sq. || **9** Tac. 2, 31–33. Suet. 9, 1

7 *αὐτὸν* Br.: *αὐτοὺς* || **9. 10** *περὶ* add. et *εἰς τὸ* del. Zie. *τὸ* ante *Βητριακὸν* del. Sint. || **14–15** *ἀμβλύνοντας . . . περιμένοντας* Zie. || **19** *Μυσίας*] nempe *Moesiae* || **21** *χρήσασθαι*: em. A² et Steph. || **24** *ἀφθόνῳ*: em. Steph. || **27** *παύλῳ*: em. Steph. | *μαύριος* v *μώριος* w

καθ' ὁδὸν οὖσαν. οὐ μὴν ἐπείθετο τούτοις, ἀλλ' ἐκρά- a. 69
τησαν οἱ πρὸς τὴν μάχην παρορμῶντες.

9. *Αἰτίαι δὲ πλείονες, ἄλλαι ⟨δ'⟩ ὑπ' ἄλλων λέγονται·*
προδήλως δ' οἱ στρατηγικοὶ προσαγορευόμενοι καὶ τάξιν
ἔχοντες δορυφόρων, τότε μᾶλλον ἀληθινῆς γενόμενοι
στρατείας, καὶ τὰς ἐν Ῥώμῃ διατριβὰς καὶ διαίτας ἀπο-
48 Z¹ *λέμους καὶ πανηγυρικὰς ποθοῦντες, οὐκ ἦσαν καθεκτοὶ*
σπεύδοντες ἐπὶ τὴν μάχην, ὡς εὐθὺς ἐξ ἐπιδρομῆς ἀν-
αρπασόμενοι τοὺς ἐναντίους. δοκεῖ δὲ μηδ' αὐτὸς Ὄθων 2
ἐξαναφέρειν ἔτι πρὸς τὴν ἀδηλότητα, μηδ' ἐμμένειν f
⟨ὑπ'⟩ ἀηθείας καὶ μαλακίας τοῖς περὶ τῶν δεινῶν [ἐκ]λο-
γισμοῖς, ἐκπονούμενος δὲ ταῖς φροντίσι, σπεύδειν ἐγκα-
λυψάμενος ὥσπερ ἀπὸ κρημνοῦ μεθεῖναι τὰ πράγματα
πρὸς τὸ συντυχόν. καὶ τοῦτο μὲν διηγεῖτο Σεκοῦνδος ὁ 3
ῥήτωρ, ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν γενόμενος τοῦ Ὄθωνος· ἑτέρων
δ' ἦν ἀκούειν, ὅτι τοῖς στρατεύμασιν ἀμφοτέροις ὁρμαὶ 4
πολλαὶ παρίσταντο [ὡς] εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν, καὶ μάλιστα **1071**
μὲν αὐτοὺς ὁμοφρονήσαντας ἐκ τῶν παρόντων ἡγεμονικῶν
ἑλέσθαι τὸν ἄριστον, εἰ δὲ μή, τὴν σύγκλητον ὁμοῦ
καθίσαντας, ἐφεῖναι τὴν αἵρεσιν ἐκείνῃ τοῦ αὐτοκράτορος.
222 S *καὶ οὐκ ἀπεικός ἐστι, μηδετέρου τότε τῶν προσαγορευο-* 5
μένων αὐτοκρατόρων εὐδοκιμοῦντος, ἐπιπίπτειν τοιούτους
διαλογισμοὺς ⟨τοῖς⟩ γνησίοις καὶ διαπόνοις καὶ σωφρονοῦσι
τῶν στρατιωτῶν, ὡς αἴσχιστον εἴη καὶ δεινόν, ἃ πάλαι διὰ
Σύλλαν καὶ Μάριον, εἶτα Καίσαρα καὶ Πομπήιον ᾠκτί-
ροντο δρῶντες ἀλλήλους καὶ πάσχοντες οἱ πολῖται, ταῦτα
νῦν ὑπομένειν, ἢ Οὐιτελλίῳ λαιμαργίας καὶ οἰνοφλυγίας, ἢ
τρυφῆς καὶ ἀκολασίας Ὄθωνι τὴν ἡγεμονίαν χορήγημα b

3 Suet. 9, 1 ‖ 9 Tac. 2, 40. Suet. 9, 1 ‖ 16 Tac. 2, 37 sq. 1, 50. 2, 31

3 *δ'* add. Sint. ‖ 5 *μᾶλλον*] *πρῶτον* Sauppe ‖ 9. 10 *αὐτὸς ὄθων μηδὲ ἀναφέρειν*, sed rectum ordinem restituit et *ἐξ* s. s. m. 1, *α* ‖ 10–11 *ὑπομένειν ἀηθείᾳ καὶ μαλακίᾳ* (sic V: *μαλακότητι* cet.): em. Zie. ‖ 11 *τοὺς ... (ἐκ)λογισμοὺς* Sol. Sint. | *ἐκλογισμοῖς*: em. Sint. ‖ 16. 17 *παρίσταντο ὁρμαὶ πολλαὶ ὡς*: trp. Zie. (*πολλάκις* pro *πολλαὶ ὡς* Sint.) ‖ 17 *ὡς* om. s, del. Cor. ‖ 23 *τοῖς* add. Cor. ‖ 24 *αἴσχιστον* Sch.: *ἔχθιστον* | *δεινότατον* Sch. ‖ 25 *σύλαν α*

6 προθεμένους. ταῦτ᾽ οὖν ὑπονοοῦσι τούς τε περὶ τὸν
a. 69 Κέλσον αἰσθανομένους ἐμβαλεῖν διατριβήν, ἐλπίζοντας 49 Z¹
ἄνευ μάχης καὶ πόνων κριθήσεσθαι τὰ πράγματα, καὶ
τοὺς περὶ τὸν Ὄθωνα φοβουμένους ἐπιταχῦναι τὴν μάχην.

10. Αὐτὸς δὲ πάλιν εἰς Βρίξιλλον ἀνεχώρησε, καὶ
τοῦτο προσεξαμαρτών, οὐχ ὅτι [τοῦτο] μόνον τὴν ἐν
ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ παρόντος αἰδῶ καὶ φιλοτιμίαν ἀφεῖλε
τῶν ἀγωνιζομένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐρρωμενεστάτους καὶ
προθυμοτάτους περὶ αὐτὸν ἱππεῖς καὶ πεζοὺς ἀπαγαγὼν
φυλακὴν τοῦ σώματος, ὡσπερεὶ στόμωμα τῆς δυνάμεως
c ἀπέκοψε.

2 Συνέβη δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ περὶ τὸν Ἠριδανὸν
ἀγῶνα γενέσθαι, τοῦ μὲν Κεκίνα ζευγνύντος τὴν διά-
βασιν, τῶν δ᾽ Ὄθωνος εἰργόντων καὶ προσμαχομένων.
3 ὡς δ᾽ οὐδὲν ἐπέραινον, ἐνθεμένων εἰς τὰ πλοῖα δᾷδα
θείου καὶ πίττης ἀνάπλεων, †διὰ τοῦ πόρου πνεῦμα προσ-
πεσὸν ἄφνω τὴν παρεσκευασμένην ὕλην ἐπὶ τοὺς πολε-
4 μίους ἐξερρίπιζε. καπνοῦ δὲ πρῶτον, εἶτα λαμπρᾶς
φλογὸς ἐκπεσούσης, ταραττόμενοι καὶ ἀποπηδῶντες εἰς
τὸν ποταμόν, τάς τε ναῦς ἀνέτρεπον, καὶ τὰ σώματα τοῖς
5 πολεμίοις μετὰ γέλωτος παρεῖχον. οἱ δὲ Γερμανοὶ τοῖς
Ὄθωνος μονομάχοις περὶ νησῖδα τοῦ ποταμοῦ προσ-
d μείξαντες, ἐκράτησαν καὶ διέφθειραν αὐτῶν οὐκ ὀλίγους.

11. Γενομένων δὲ τούτων, καὶ τῶν ἐν Βητριακῷ
στρατιωτῶν τοῦ Ὄθωνος ἐκφερομένων μετ᾽ ὀργῆς ἐπὶ 223 S
April. 69 τὴν μάχην, προήγαγεν αὐτοὺς ὁ Πρόκλος ἐκ τοῦ Βητρια- 50 Z¹
κοῦ, καὶ κατεστρατοπέδευσεν ἀπὸ πεντήκοντα σταδίων
οὕτως ἀπείρως καὶ καταγελάστως, ὥστε, τῆς μὲν ὥρας

5 Tac. 2, 33 || **12** Tac. 2, 34–36 || **24** Tac. 2, 39

1 τὸν] τὴν **V** || **2** ἐμβάλλειν: em. Rei. || **5** βριξίαλον: em. Cor. || **6** τοῦτο[1]] τούτῳ Rei. | τοῦτο[2] del. Rei. || **9** περὶ Zie.: δι᾽ || **10** στόμωμα Doehner: τι σῶμα codd. τι στόμωμα Madvig || **14** προμαχομένων **V** || **15** πλοῖα Sol.: ὅπλα || **15–16** δᾷδας, deinde ἀνάπλεω (ad τὰ ὅπλα) Rei., qui post ἀνάπλεω fere εἶτα ἀφέντων κατὰ τοῦ πόρου fuisse putat; sed tota narratio obscurissima || **20** ἀπέτρεπον **V**

ἐαρινῆς οὔσης, τῶν δὲ κύκλῳ πεδίων πολλὰ νάματα καὶ April. 69
ποταμοὺς ἀεννάους ἐχόντων, ὕδατος σπάνει πιέζεσθαι.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ βουλόμενον προάγειν ἐπὶ τοὺς πολε- 2
μίους ὁδὸν οὐκ ἐλάττονα σταδίων ἑκατὸν οἱ περὶ τὸν
Παυλῖνον οὐκ εἴων, ἀλλ' ᾤοντο δεῖν περιμένειν καὶ μὴ
προπονεῖν ἑαυτούς, μηδ' εὐθὺς ἐκ πορείας μάχην τίθε-
σθαι πρὸς ἄνδρας ὡπλισμένους καὶ παρατεταγμένους καθ'
ἡσυχίαν, ἐν ὅσῳ χρόνῳ προΐασιν αὐτοὶ τοσαύτην ὁδόν, e
ἀναμεμειγμένων ὑποζυγίων καὶ ἀκολούθων. οὔσης δὲ 3
περὶ τούτων ἀντιλογίας ἐν τοῖς στρατηγοῖς, ἦλθε παρ'
Ὄθωνος ἱππεὺς τῶν καλουμένων Νομάδων, γράμματα
κομίζων κελεύοντα μὴ μένειν μηδὲ διατρίβειν, ἀλλ'
ἄγειν εὐθὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἄραντες 4
ἐχώρουν, ὁ δὲ Κεκίνας πυθόμενος τὴν ἔφοδον αὐτῶν
ἐθορυβήθη, καὶ κατὰ σπουδὴν ἀπολιπὼν τὰ ἔργα καὶ
τὸν ποταμόν, ἧκεν εἰς τὸ στρατόπεδον. ὡπλισμένων δ' 5
ἤδη τῶν πολλῶν, καὶ τὸ σύνθημα παραλαμβανόντων παρὰ
τοῦ Οὐάλεντος, ἐν ὅσῳ τὴν τάξιν διελάγχανε τὰ τάγματα,
τοὺς ἀρίστους τῶν ἱππέων προεξέπεμψαν.

12. Ἐμπίπτει δὲ τοῖς προτεταγμένοις τῶν Ὄθωνος ἐκ f
δή τινος αἰτίας δόξα καὶ λόγος, ὡς μεταβαλουμένων τῶν
51 Z[1] Οὐιτελλίου στρατιωτῶν πρὸς αὐτούς· ὡς οὖν ἐγγὺς
ἦσαν, ἠσπάσαντο φιλίως, συστρατιώτας προσαγορεύ-
σαντες. ἐκείνων δὲ τὴν προσαγόρευσιν οὐκ εὐμενῶς, ἀλλὰ 2
μετὰ θυμοῦ καὶ φωνῆς πολεμικῆς ἀμειψαμένων, τοῖς μὲν
ἀσπασαμένοις ἀθυμία, τοῖς δὲ λοιποῖς ὑπόνοια κατὰ
τῶν ἀσπασαμένων ὡς προδιδόντων παρέστη. καὶ τοῦτο **1072**
224 S πρῶτον αὐτοὺς ἐτάραξεν, ἤδη τῶν πολεμίων ἐν χερσὶν
ὄντων. εἶτα τῶν ἄλλων οὐδὲν ἦν κόσμῳ γινόμενον, ἀλλὰ 3
πολλὴν μὲν ἀταξίαν τὰ σκευοφόρα τοῖς μαχομένοις

3 Tac. 2, 40 ‖ 20 c. 12 Tac. 2, 41–43 Suet. 9, 2. Ios. b. Iud. 4, 547. 634. Aur. Vict. Caes. 7, 2. Epit. Caes. 7, 2. Eutrop. 7, 17. Oros. 7, 8, 6. Zon. 11, 15

6 *αὐτοὺς* Zie. ‖ **17** *παραλαβόντων* Rei. ‖ **21** *μεταβαλλομένων* **V** ‖ **22** *στρατιωτῶν* Zie.: *στρατηγῶν* codd. (*descivisse a Vitellio exercitum* Tac. 2, 42, 1) ‖ **30** *τὰ* om. **V**a^1

April. 69 ἐμπλαζόμενα παρεῖχε, πολλοὺς δὲ τὰ χωρία διασπασμοὺς
ἐποίει, τάφρων ὄντα μεστὰ καὶ ὀρυγμάτων, ἃ φοβούμενοι
καὶ περιιόντες, ἠναγκάζοντο φύρδην καὶ κατὰ μέρη πολλὰ
4 συμπλέκεσθαι τοῖς ἐναντίοις. μόναι δὲ δύο λεγεῶνες
(οὕτω γὰρ τὰ τάγματα Ῥωμαῖοι καλοῦσιν), ἐπίκλησιν
ἡ μὲν Οὐιτελλίου Ἅρπαξ, ἡ δ' Ὄθωνος Βοηθός, εἰς πεδίον
ἐξελίξασαι ψιλὸν καὶ ἀναπεπταμένον, νόμιμόν τινα μάχην
b 5 συμπεσοῦσαι φαλαγγηδὸν ἐμάχοντο πολὺν χρόνον. οἱ μὲν
οὖν Ὄθωνος ἄνδρες ἦσαν εὔρωστοι καὶ ἀγαθοί, πολέμου δὲ
καὶ μάχης τότε πρῶτον πεῖραν λαμβάνοντες, οἱ δὲ Οὐιτελ-
λίου πολλῶν ἀγώνων ἐθάδες, ἤδη ⟨δὲ⟩ γηραιοὶ καὶ παρακμά-
6 ζοντες. ὁρμήσαντες οὖν ἐπ' αὐτοὺς οἱ Ὄθωνος ἐώσαντο
καὶ τὸν ἀετὸν ἀφείλοντο, πάντας ὁμοῦ τι τοὺς προμάχους
ἀποκτείναντες· οἱ δ' ὑπ' αἰσχύνης καὶ ὀργῆς ἐμπεσόντες
αὐτοῖς, τόν τε πρεσβευτὴν τοῦ τάγματος Ὀρφίδιον ἔκτειναν,
7 καὶ πολλὰ τῶν σημείων ἥρπασαν. τοῖς δὲ μονομάχοις ἐμ-
πειρίαν τε καὶ θάρσος ἔχειν πρὸς τὰς συμπλοκὰς δοκοῦ-
σιν ἐπήγαγεν Οὐᾶρος Ἄλφηνος τοὺς καλουμένους Βα-
τάβους· εἰσὶ δὲ Γερμανῶν ἱππεῖς ἄριστοι νῆσον οἰκοῦντες 52 Z¹
c 8 ὑπὸ τοῦ Ῥήνου περιρρεομένην. τούτους ὀλίγοι μὲν τῶν
μονομάχων ὑπέστησαν, οἱ δὲ πλεῖστοι φεύγοντες ἐπὶ τὸν
ποταμόν, ἐμπίπτουσιν εἰς σπείρας τῶν πολεμίων αὐτόθι
τεταγμένας, ὑφ' ὧν ἀμυνόμενοι πάντες ὁμαλῶς διεφθάρη-
9 σαν. αἴσχιστα δ' ἠγωνίσαντο πάντων οἱ στρατηγικοί, μηδ'
ὅσον ἐν χερσὶ γενέσθαι τοὺς ἐναντίους ὑπομείναντες, ἀλλὰ
καὶ τοὺς ἀηττήτους ἔτι φόβου καὶ ταραχῆς ἀνεπίμπλασαν
10 φεύγοντες δι' αὐτῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ πολλοί γε τῶν Ὄθωνος
νενικηκότες τοὺς καθ' αὐτούς, ἐβιάσαντο καὶ διεξέπεσον 225 S
διὰ τῶν πολεμίων κρατούντων εἰς τὸ στρατόπεδον.

13. Τῶν δὲ στρατηγῶν οὔτε Πρόκλος οὔτε Παυλῖνος

30 c. 13 Tac. 2, 44. 45. Ios. b. Iud. 4, 549. Zon. 11, 15

5 τὰ om. **V**α[1] || **7** *μόνιμον* Cor., sed Pomp. 17, 2 cft. Sint. || **11** *δὲ* add. Sch.; an praestat ⟨ἀλλ'⟩ ἤδη? || **15** *πρεσβευτὴν* Ald. altera: *πρεσβύτην* (*πρεσβύτερον* v) || **16** *σημάτων* **V** || **18** *Ἀλφῆνος* Cor. | *Βατάβους* Sol.: *βατάλους* || **20** *τούτοις*: em. Rei. || **21** *ἐπὶ* Steph.: *ὑπὸ* || **24** *στρατηγοί* **V**

συνεισελθεῖν ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἐξέκλιναν φοβούμενοι τοὺς d
στρατιώτας, ἤδη τὴν αἰτίαν ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς τρέπον- April. 69
τας. Ἄννιος δὲ Γάλλος ἀνελάμβανεν ἐν τῇ πόλει καὶ 2
παρεμυθεῖτο τοὺς ἐκ τῆς μάχης συλλεγομένους, ὡς
ἀγχωμάλου γεγενημένης καὶ πολλοῖς κεκρατηκότας μέρεσι
τῶν πολεμίων. Μάριος δὲ Κέλσος τοὺς ἐν τέλει συναγαγὼν 3
ἐκέλευσε σκοπεῖν τὸ κοινόν, ὡς ἐπὶ συμφορᾷ τηλικαύτῃ
καὶ φόνῳ τοσούτῳ πολιτῶν μηδ' Ὄθωνος, εἴπερ ἀνὴρ
ἀγαθός ἐστιν, ἐθελήσοντος ἔτι πειρᾶσθαι τῆς τύχης,
ὅπου καὶ Κάτων καὶ Σκιπίων Καίσαρι κρατοῦντι μετὰ 4
Φάρσαλον εἶξαι μὴ θελήσαντες, αἰτίαν ἔχουσιν ὡς πολλοὺς e
καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν Λιβύῃ παραναλώσαντες οὐκ
ἀναγκαίως, καίπερ ἀγωνιζόμενοι περὶ τῆς Ῥωμαίων
53 Z¹ *ἐλευθερίας. τὰ γὰρ ἄλλα κοινὴν ἡ τύχη παρέχουσα πᾶ-* 5
σιν ἑαυτήν, ἓν οὐκ ἀφαιρεῖται τῶν ἀγαθῶν, τὸ κἂν πταί-
σωσιν εὐλογιστεῖν πρὸς τὰ συντυγχάνοντα. ταῦτα λέ-
γων ἔπειθε τοὺς ἡγεμονικούς. ἐπεὶ δὲ πειρώμενοι τοὺς 6
στρατιώτας ἑώρων εἰρήνης δεομένους, καὶ Τιτιανὸς ἐκέ-
λευε πρεσβεύειν ὑπὲρ ὁμονοίας, ἔδοξε Κέλσον καὶ Γάλλον
βαδίζειν καὶ διαλέγεσθαι τοῖς περὶ τὸν Κεκίναν καὶ
Οὐάλεντα. βαδίζουσι δ' αὐτοῖς ἀπήντησαν ἑκατοντάρχαι, 7
τὴν μὲν δύναμιν ἤδη κεκινημένην λέγοντες ἐρχομένην ἐπὶ
τὸ Βητριακόν, αὐτοὶ δ' ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἀπεστάλθαι
περὶ ὁμονοίας. ἐπαινέσαντες οὖν οἱ περὶ τὸν Κέλσον 8
ἐκέλευσαν αὐτοὺς ἀναστρέψαντας πάλιν ἀπαντᾶν μετ' f
αὐτῶν τοῖς περὶ τὸν Κεκίναν. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν, ἐκιν- 9
δύνευσεν ὁ Κέλσος. ἔτυχον γὰρ οἱ περὶ τὴν ἐνέδραν
ἡττημένοι πρότερον ἱππεῖς προεξελαύνοντες· ὡς οὖν
226 S *προσιόντα τὸν Κέλσον κατεῖδον, εὐθὺς βοήσαντες ὥρμησαν*
ἐπ' αὐτόν. οἱ δ' ἑκατοντάρχαι προέστησαν ἀνείργοντες, 10
καὶ τῶν ἄλλων λοχαγῶν φείδεσθαι βοώντων, οἱ περὶ τὸν
Κεκίναν πυθόμενοι καὶ προσελάσαντες, τὴν ἀκοσμίαν **1073**
ταχὺ τῶν ἱππέων ἔπαυσαν, τὸν δὲ Κέλσον ἀσπασάμενοι
φιλοφρόνως, ἐβάδιζον μετ' αὐτῶν εἰς τὸ Βητριακόν. ἐν 11

5 *κεκρατηκότες*: em. Br. || **9** *ἐθελήσαντος*: em. Steph. || **10** *σκηπίων*: em. Ald. || **19** *κέλσω καὶ γάλλω*: em. Sol.

April. 69 δὲ τούτῳ μετάνοια Τιτιανὸν ἔσχεν ἐκπέμψαντα τοὺς
πρέσβεις· καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς θρασυνομένους αὖθις
ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὰ τείχη, καὶ τοὺς ἄλλους παρεκάλει
12 βοηθεῖν. τοῦ δὲ Κεκίνα προσελάσαντος τῷ ἵππῳ καὶ τὴν
δεξιὰν ὀρέγοντος, οὐδεὶς ἀντέσχεν, ἀλλ' οἱ μὲν ἀπὸ τῶν
τειχῶν ἠσπάζοντο τοὺς στρατιώτας, οἱ δὲ τὰς πύλας
ἀνοίξαντες ἐξῄεσαν καὶ ἀνεμείγνυντο τοῖς προσήκουσιν.
13 ἠδίκει δ' οὐδείς, ἀλλὰ καὶ φιλοφροσύναι καὶ δεξιώσεις 54 Z'
b ἦσαν, ὤμοσαν δὲ πάντες ὑπὲρ τοῦ Οὐιτελλίου καὶ προσ-
εχώρησαν.

14. Οὕτω μὲν οἱ πλεῖστοι τῶν παραγενομένων ἀπ-
αγγέλλουσι γενέσθαι τὴν μάχην, οὐδ' αὐτοὶ σαφῶς
ὁμολογοῦντες εἰδέναι τὰ καθ' ἕκαστα διὰ τὴν ἀταξίαν
2 καὶ τὴν ἀνωμαλίαν. ἐμοὶ δ' ὕστερον ὁδεύοντι διὰ τοῦ
πεδίου Μέστριος Φλῶρος, ἀνὴρ ὑπατικὸς τῶν τότε μὴ
κατὰ γνώμην, ἀλλ' ἀνάγκῃ μετὰ τοῦ Ὄθωνος γενομένων,
νεὼν ὄντα παλαιὸν ἐπιδείξας, διηγεῖτο μετὰ τὴν μάχην
ἐπελθὼν ἰδεῖν νεκρῶν σωρὸν τηλικοῦτον, ὥστε τοὺς ἐπι-
3 πολῆς ἅπτεσθαι τῶν ἀετῶν. καὶ τὴν αἰτίαν ἔφη ζητῶν
οὔτ' αὐτὸς εὑρεῖν οὔτε παρ' ἄλλου του πυθέσθαι. θνῄ-
c σκειν μὲν γὰρ [παρὰ] ⟨ἐν⟩ τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις, ὅταν
τροπὴ γένηται, πλείονας εἰκός ἐστι τῷ μηδένα ζωγρεῖν·
χρῆσθαι γὰρ οὐκ ἔστι τοῖς ἁλισκομένοις· ἡ δ' ἐπὶ ταὐτὸ
σωρεία καὶ συμφόρησις οὐκ ἔχει τὴν αἰτίαν εὐσυλλό-
γιστον.

15. Τῷ δ' Ὄθωνι πρῶτον μὲν ἀσαφής, ὥσπερ εἴωθε
περὶ τῶν τηλικούτων, προσέπεσε λόγος· ἐπεὶ δὲ καὶ
τετρωμένοι τινὲς ἧκον ἐκ τῆς μάχης ἀπαγγέλλοντες, τοὺς 227 S
μὲν φίλους ἧττον ἄν τις ἐθαύμασεν οὐκ ἐῶντας ἀπαγο-

18 cf. Tac. 2, 44. 45. Cass. Dio 64, 10, 3 || 26 c. 15 Tac. 2, 46. 47. Suet. 9, 3. 10, 1. Cass. Dio 64, 11–14. Eutrop. 7, 17

9 ὑπὲρ Rei.: περὶ || 11 οὕτω] οὗτοι V || 17 νεὼν Rei.: νέων | ὄντα] τινα Zie. || 18 ἐπὶ πολλῆς V || 19 ἀετῶν Cor.: ἐναντίων || 20 του] τοῦτο V || 21 παρὰ del., ἐν add. Zie. παρὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους Sch. Sint. || 23 ταὐτὸ Sol.: τοῦτο να τούτω ws τούτου Rei. τοσοῦτο Cor. Sint. || 24 ἀσυλλόγιστον V || 26 εἰώθει: em. Cor.

ρεύειν, ἀλλὰ θαρρεῖν παρακελευομένους, τὸ δὲ τῶν στρα- April. 69
τιωτῶν πάθος ἅπασαν ὑπερέβαλε πίστιν, ὡς οὐδε⟨ὶς⟩ 2
55 Z¹ *ἀπῆλθεν οὐδὲ μετέστη πρὸς τοὺς κρατοῦντας, οὐδ'*
ὤφθη τὸ καθ' αὑτὸν ζητῶν ἀπεγνωσμένου τοῦ ἡγεμόνος,
πάντες δ' ὁμαλῶς ἐπὶ θύρας ἦλθον, ἐκάλουν αὐτοκράτορα, d
προελθόντος ἐγίνοντο ⟨προσ⟩τρόπαιοι μετὰ πολλῆς ἱκε-
σίας, χειρῶν ἥπτοντο, προσέπιπτον, ἐδάκρυον, ἐδέοντο
μὴ σφᾶς ἐγκαταλιπεῖν μη⟨δὲ⟩ προδοῦναι τοῖς πολε-
μίοις, ἀλλὰ χρῆσθαι μέχρι ἂν ἐμπνέωσι καὶ ψυχαῖς καὶ
σώμασιν ὑπὲρ αὐτοῦ. ταῦθ' ὁμοῦ πάντες ἱκέτευον· εἷς δὲ 3
τῶν ἀφανεστέρων ἀνατείνας τὸ ξίφος καὶ εἰπών, „ἴσθι
Καῖσαρ οὕτως ὑπὲρ σοῦ παρατεταγμένους ἅπαντας“,
ἀπέσφαξεν ἑαυτόν. ἀλλὰ τούτων οὐδὲν ἐπέκλασε τὸν 4
Ὄθωνα, φαιδρῷ δὲ καὶ καθεστῶτι προσώπῳ πανταχόσε
τὰς ὄψεις περιαγαγών, „ταύτην“ εἶπεν „ὦ συστρατιῶται
τὴν ἡμέραν ἐκείνης, ἐν ᾗ με πρῶτον ἐποιήσατ' αὐτο- e
κράτορα, μακαριωτέραν ἡγοῦμαι, τοιούτους ὁρῶν ὑμᾶς καὶ
τηλικούτων ἀξιούμενος. ἀλλὰ μή ⟨με⟩ μείζονος ἀποστε- 5
ρεῖτε, τοῦ καλῶς ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοσούτων καὶ τοιούτων
πολιτῶν. εἰ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἄξιος γέγονα, δεῖ με
τῆς ἐμῆς ψυχῆς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀφειδεῖν. οἶδα τὴν 6
νίκην τοῖς ἐναντίοις οὐ[δὲ] βεβαίαν οὐδ' ἰσχυρὰν οὖσαν·
ἀπαγγέλλουσι τὴν ἐκ Μυσίας ἡμῶν δύναμιν οὐ πολλῶν
ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέχειν, ἤδη καταβαίνουσαν ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν·
Ἀσία καὶ Συρία καὶ Αἴγυπτος καὶ τὰ πολεμοῦντα Ἰουδαίοις

1 *τῶν στρατιωτῶν*] *στρατιωτικῶν* v *τοῦ στρατιωτικοῦ* Sch. || **2** *οὐδεὶς* Sint. (qui tamen in textu suo constanter *οὐκ ἀπῆλθεν οὐδεὶς οὐδὲ* posuit): *οὐδὲ* || **3** *οὐδ'* Rei.: *οὐκ* || **4** *αὑτὸν ζητῶν* w et ante corr. ***α***: *αὑτὸ ζητοῦν* e corr. ***α*** et apographa *αὑτὸν ζητοῦν* v || **5** *θύραις*: em. Rei. || **6** *προελθόντες*: em. Sint. *προσελθόντες* Sol. | *προστρόπαιοι* Cor.: *τρόπαια* codd. *παντοῖοι* Sol. | *μετὰ πολλῆς* Zie.: *μεταβολῆς* v et ante corr. ***α*** *μετὰ βοῆς* w et e corr. ***α*** cum apographis et editt. addito *καὶ* ante *ἱκεσίας* cum Rei. || **8** *μηδὲ* Cor.: *μὴ* || **9** *χρῆσθαι ⟨μαχουμένοις⟩* vel sim. Zie. | *μέχρις* codd. || **12** *ὑπὲρ σοῦ οὕτως* ante corr. ***α*** || **14** *⟨τῷ⟩ προσώπῳ* Pflugk || **18** *με* add. Sch. | *ἀποστερεῖται* V || **22** *οὐ* Zie.: *οὐδὲ* codd. *οὔτε βεβ. οὔτε ἰσχ.* Cor. Sint. || **23** *Μυσίας*] scil. ex Moesia || **24** *καταβαίνουσιν*: em. Sol.

April. 69 *στρατεύματα μεθ' ἡμῶν, ἥ τε σύγκλητος παρ' ἡμῖν, καὶ* 56 Z¹
f 7 *τέκνα τῶν ἐναντίων καὶ γυναῖκες. ἀλλ' οὐκ ἔστι πρὸς*
Ἀννίβαν οὐδὲ Πύρρον οὐδὲ Κίμβρους ὁ πόλεμος ὑπὲρ τῆς
Ἰταλίας, ἀλλὰ Ῥωμαίοις ⟨Ῥωμαῖοι⟩ πολεμοῦντες ἀμφό-
τεροι, τὴν πατρίδα καὶ νικῶντες ἀδικοῦμεν καὶ νικώμενοι· 228 S
καὶ γὰρ τὸ ἀγαθὸν τοῦ κρατοῦντος ἐκείνῃ κακόν ἐστι.
8 *πιστεύσατε *** πολλάκις, ὅτι δύναμαι κάλλιον ἀποθανεῖν*
ἢ ἄρχειν. οὐ γὰρ ὁρῶ, τί τηλικοῦτον Ῥωμαίοις ὄφελος
1074 *ἔσομαι κρατήσας, ἡλίκον ἐπιδοὺς ἐμαυτὸν ὑπὲρ εἰρήνης*
καὶ ὁμονοίας καὶ τοῦ μὴ πάλιν ἡμέραν τοιαύτην ἐπιδεῖν
τὴν Ἰταλίαν.“

16. *Τοιαῦτα διαλεχθείς, καὶ πρὸς τοὺς ἐνίστασθαι καὶ*
παρακαλεῖν ἐπιχειροῦντας ἀπισχυρισάμενος, τούς τε φί-
*λους ἐκέλευεν ἀπαλλάττεσθαι *** καὶ τῶν συγκλητικῶν*
*τοῖς μὲν παροῦσιν *** · τοῖς δὲ μὴ παροῦσιν ἐπέστελλε ****
καὶ γράμματα πρὸς τὰς πόλεις, ὅπως παρακομισθῶσιν
2 *ἐντίμως καὶ μετ' ἀσφαλείας. προσαγ⟨αγ⟩όμενος δὲ τὸν*
ἀδελφιδοῦν Κοκκηϊανὸν ἔτι μειράκιον ὄντα, θαρρεῖν παρ- 57 Z¹
εκάλει καὶ μὴ δεδιέναι Οὐιτέλλιον, ⟨οὗ⟩ καὶ μητέρα καὶ

12 Tac. 2, 48. Suet. 10, 2. Cass. Dio 64, 15, 1

1 *ἡμῶν ⟨εἰσιν⟩* Zie. || **4** *Ῥωμαῖοι* h. l. add. Zie., ante *Ῥωμαίοις* Sol. || **6** *κρατοῦντος ⟨πάντως⟩* Zie. || **7** lac. ante *πολλάκις* stat. Zie., post *πολλάκις* add. *περὶ τούτων διανενοημένῳ* Sol., *δισχυριζομένῳ* Rei.; *πολλάκις* post *κάλλιον* trp. Bernardakis || **8** *τηλικοῦτο* **α** || **13** *τοῖς τε φίλοις* Rei. || **14. 15** lac. ter statuit Zie., haec fere Plut. scripsisse ratus: *ἀπαλλάττεσθαι ⟨πρὸς τὸν Οὐιτέλλιον⟩, καὶ τῶν συγκλ. τοῖς μὲν παροῦσιν ⟨ἀπιέναι παρῄνει⟩, τοῖς δὲ μὴ παροῦσιν ἐπέστελλε ⟨ταὐτὰ συμβουλεύων· διεδίδου δὲ⟩ καὶ γράμματα*; cf. Tac. 2, 48: *Talia locutus, ut cuique aetas aut dignitas, comiter appellatos, irent propere neu remanendo iram victoris asperarent, iuvenes auctoritate, senes precibus movebat, placidus ore, intrepidus verbis, intempestivas suorum lacrimas coercens; dari naves ac vehicula abeuntibus iubet* || **15** *τοῖς μὲν παροῦσιν* **V**: *τοῖς παροῦσι* **α** *τοὺς παρόντας* Dacier Sint. *παροῦσι ⟨παρεδίδου⟩* Kron. | *τοῖς δὲ μὴ παροῦσιν* om. s, del. Sol. *τοῖς δὲ ἀπιοῦσιν* Cor. || **16** *καὶ πρὸς τὰς* **w** | *πόλεις ⟨ἔπεμπε⟩* Rei. || **17** *προσαγόμενος*: em. Cor. || **18** *Κοκκηϊανὸν* Zie. cl. Tac. et Suet.: *κοκκήϊον* codd. praeter v, qui habet *κοκκήϊ* sequente abbreviatura vix enucleanda || **19** *οὗ* add. Rei.

γυναῖκα καὶ γενεὰν αὐτός, ὥσπερ οἰκείων κηδόμενος, δια- April. 69
φυλάξαι. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ θέσθαι παῖδα βουλόμενος 3
αὐτόν, ἀλλ' ἀναβαλέσθαι [μνημονεύειν ὅτι Καῖσαρ ἀθετεῖ] b
τὴν εἰσποίησιν, ὅπως συνάρχοι κρατήσαντος αὐτοῦ, μὴ
προσαπόλοιτο πταίσαντος. „ἐκεῖνο δ'" εἶπεν „ὦ παῖ παρ- 4
εγγυῶμαί σοι τελευταῖον, μήτ' ἐπιλαθέσθαι παντάπασι
μήτ' ἄγαν μνημονεύειν ὅτι Καίσαρα θεῖον ἔσχες."

Γενόμενος δ' ἀπὸ τούτων μετὰ μικρὸν ἤκουσε θορύβου 5
καὶ βοῆς ἐπὶ θύραις. οἱ γὰρ στρατιῶται τῶν συγκλητι-
κῶν τοῖς ἀπιοῦσι διηπείλουν ἀποσφάξειν, εἰ μὴ παρα-
μενοῦσιν, ἀλλ' οἰχήσονται τὸν αὐτοκράτορα καταλιπόντες.
πάλιν οὖν προῆλθεν, ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν φοβηθείς, καὶ τοὺς 6
στρατιώτας, οὐκέτι δεητικὸς οὐδὲ πρᾶος, ἀλλὰ τραχὺς
ὀφθείς, καὶ μετ' ὀργῆς εἰς τὸ θορυβοῦν μάλιστα δια- c
βλέψας, ἀπελθεῖν ἐποίησεν εἴξαντας καὶ διατρέσαντας.

17. Ἤδη δ' ἑσπέρας οὔσης ἐδίψησε, καὶ πιὼν ὀλίγον
229 S ὕδατος, δυεῖν ὄντων αὐτῷ ξιφῶν ἑκατέρου κατεμάνθανε
τὸ σπάσμα πολὺν χρόνον, καὶ τὸ ἕτερον ἀπέδωκε, θάτε-
ρον δ' εἰς τὰς ἀγκάλας ἀναλαβών, τοὺς οἰκέτας προσ-
58 Z¹ εκαλεῖτο. καὶ φιλοφρονούμενος διένεμε τῶν χρημάτων 2
τῷ μὲν πλέον, τῷ δ' ἔλαττον, οὐχ ὥσπερ ἀλλοτρίων
ἀφειδῶν, ἀλλὰ τὸ κατ' ἀξίαν καὶ τὸ μέτριον ἐπιμελῶς
φυλάττων. ἀποπέμψας δὲ τούτους, ἤδη τὸ λοιπὸν ἀν- 3
επαύετο τῆς νυκτός, ὥστε τοὺς κατευναστὰς αἰσθά-
νεσθαι βαθέως αὐτοῦ καθεύδοντος. ὄρθρου δὲ καλέσας 4
ἀπελεύθερον, ᾧ συνδιῴκησε τὰ περὶ τοὺς συγκλητικούς, d

8 Tac. 2, 49. Suet. 11, 1. Cass. Dio 64, 15, 1 || **16** Tac. 2, 49. Suet. 11, 2. 12, 2. Cass. Dio 64, 15, 1. 2. Ios. b. Iud. 4, 548. Eutrop. 7, 17. Oros. 7, 8, 6. Aur. Vict. Caes. 7, 2. Epit. Caes. 7, 2

1 *γενεὰν καὶ γυναῖκα*: trp. Zie. (cl. et Tac. 2, 47 *fruetur Vitellius fratre coniuge liberis*) | *διεφύλαξε* Cor. || **2** *βουλόμενον*: em. Sch. || **3** *ἀναβάλλεσθαι* Vs | *μνημονεύειν – ἀθετεῖ* del. Sch. ut ex v. 7 illata || **5** *προαπόλοιτο*: em. Sch. || **9** *καὶ βοῆς* om. V | *θύρας*: em. Rei. || **10** *τοῖς ἀπειλοῦσι* V || **13** *δεκτικὸς* VL et ante corr. *α* || **17** *δυοῖν* V || **19** *προεκαλεῖτο*: em. Rei. || **22** *ἐπιμελῶς* om. *α*[1] || **24** *καταναστὰς* V || **25** *βαρέως*: em. Sol. || **26** ⟨*τὸν*⟩ *ἀπελεύθερον* Zie.

April. 69 μαθεῖν προσέταξε· καὶ πυθόμενος γεγονέναι τοῖς ἀπ-
ερχομένοις ὧν ἕκαστος ἔχρῃζεν, „ἴθι τοίνυν“ ἔφη „σὺ
καὶ ποίει τοῖς στρατιώταις ἐμφανῆ σεαυτόν, εἰ μὴ θέλεις
κακῶς ὑπ᾿ αὐτῶν ἀποθανεῖν, ὡς ἐμοὶ συμπράξας τὸν
5 θάνατον.“ ἐξελθόντος δὲ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ξίφος ὑπο-
στήσας ὀρθὸν ἀμφοτέραις ταῖς χερσί, καὶ περιπεσὼν
ἄνωθεν, ὅσον ἅπαξ στενάξαι μόνον ᾔσθετο τοῦ πόνου
6 καὶ τοῖς ἐκτὸς αἴσθησιν παρέσχεν. ἀραμένων δὲ τῶν
παίδων οἰμωγήν, εὐθὺς ἅπαν τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν
7 πόλιν ἐπεῖχε κλαυθμός· καὶ οἱ στρατιῶται μετὰ βοῆς
εἰσέπεσον ἐπὶ τὰς θύρας καὶ ὠλοφύροντο, περιπαθοῦντες
e καὶ λοιδοροῦντες ἑαυτούς, μὴ φυλάξαντας τὸν αὐτο-
8 κράτορα μηδὲ κωλύσαντας ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. ἀπ-
έστη δ᾿ οὐδείς, ⟨ζη⟩τῶν ⟨τὸ⟩ καθ᾿ ἑαυτόν, ἐγγὺς ὄντων
τῶν πολεμίων, ἀλλὰ κοσμήσαντες τὸ σῶμα καὶ πυρὰν
κατασκευάσαντες, ἐξεκόμιζον ἐν τοῖς ὅπλοις οἱ φθά-
σαντες ὑποδῦναι καὶ βαστάσαι τὸ λέχος ἐπιγαυρούμενοι.
9 τῶν δ᾿ ἄλλων οἱ μὲν τὸ τραῦμα τοῦ νεκροῦ κατεφίλουν
προσπίπτοντες, οἱ δ᾿ ἥπτοντο τῶν χειρῶν, οἱ δὲ προσ-
10 εκύνουν πόρρωθεν. ἔνιοι δὲ τῇ πυρᾷ λαμπάδας ὑφέντες, 59 Z¹
ἑαυτοὺς ἀπέσφαξαν, οὐδὲν ἐκδήλως οὔτε πεπονθότες
χρηστὸν ὑπὸ τοῦ τεθνηκότος, οὔτε πείσεσθαι δεινὸν ὑπὸ
f 11 τοῦ κρατοῦντος δεδιότες. ἀλλ᾿ ἔοικε μηδενὶ τῶν πώποτε 230 S
τυράννων ἢ βασιλέων δεινὸς οὕτως ἔρως ἐγγενέσθαι καὶ
περιμανὴς τοῦ ἄρχειν, ὡς ἐκεῖνοι τοῦ ἄρχεσθαι καὶ ὑπ-
12 ακούειν Ὄθωνος ἠράσθησαν· οὕς γε μηδ᾿ ἀποθανόντος
ὁ πόθος προὔλιπεν, ἀλλὰ παρέμεινεν εἰς ἀνήκεστον ἔχθος
Οὐιτελλίῳ τελευτήσας.

18. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα καιρὸν οἰκεῖον ἔχει λεχθῆναι·
κρύψαντες δὲ τῇ γῇ τὰ λείψανα τοῦ Ὄθωνος, οὔτε μεγέθει

30 Tac. 2, 49. Suet. Vit. 10, 3

2 ἴσθι α || **10–11** μετὰ βοῆς οἱ στρατιῶται εἰσέπεσον: trp. Zie. προσέπεσον Sint.; an praestat συνέπεσον servato verborum ordine tradito? || **14** ζητῶν τὸ καθ᾿ ἑαυτόν Sint. cl. p. 395, 4: τῶν καθ᾿ ἑαυτὸν codd. τ. κ. ἑ. ⟨κηδόμενος⟩ Rei. τῶν κατ᾿ αὐτὸν Cor. || **20** ἀφέντες: em. Sol. || **21** ἐπέσφαξαν Zie. || **29** ἄλλα ⟨ἄλλον⟩ Rei. | λεχθ. καιρ. οἰκ. ἔχει V

σήματος οὔτ' ἐπιγραφῆς ὄγκῳ τὸν τάφον ἐποίησαν ἐπί- **1075**
φθονον. εἶδον δ' ἐν Βριξίλλῳ γενόμενος καὶ μνῆμα μέ- 2
τριον καὶ τὴν ἐπιγραφὴν οὕτως ἔχουσαν, εἰ μεταφρα-
σθείη· „Δηλώσει Μάρκου Ὄθωνος."

Ἀπέθανε δ' Ὄθων ἔτη μὲν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα βιώσας, 3
ἄρξας δὲ τρεῖς μῆνας, ἀπολιπὼν δὲ μὴ χείρονας μηδ'
ἐλάττους τῶν τὸν βίον αὐτοῦ ψεγόντων τοὺς ἐπαινοῦντας
τὸν θάνατον. βιώσας γὰρ οὐδὲν ἐπιεικέστερον Νέρωνος,
ἀπέθανεν εὐγενέστερον.

Οἱ δὲ στρατιῶται Πολλίωνος τοῦ ἑτέρου τῶν ἐπάρχων 4
ὀμνύειν εὐθὺς εἰς τὸν Οὐιτέλλιον κελεύσαντος ἐδυσχέ-
ραινον· καὶ πυθόμενοι τῶν συγκλητικῶν ἐνίους ἔτι παρ- 5
εῖναι, τοὺς μὲν ἄλλους ἀφῆκαν, Οὐεργινίῳ δὲ Ῥούφῳ
60 Z[1] *πράγματα παρεῖχον, ἅμα τοῖς ὅπλοις ἐλθόντες ἐπὶ τὴν* b
οἰκίαν καὶ καταλοῦντες αὖθις καὶ [κατα]κελεύοντες
ἄρχειν ἢ πρεσβεύειν ὑπὲρ αὐτῶν. ὁ δὲ τὴν ἡγεμονίαν 6
ἡττωμένων παραλαβεῖν, νενικηκότων πρότερον μὴ θελή-
σας, μανικὸν ἡγεῖτο· πρεσβεύειν δὲ πρὸς τοὺς Γερμα-
νοὺς δεδιώς, πολλὰ βεβιάσθαι παρὰ γνώμην ὑπ' αὐτοῦ
δοκοῦντας, ἔλαθε δι' ἑτέρων θυρῶν ἐκποδὼν ποιήσας
ἑαυτόν. ὡς δὲ τοῦτ' ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται, τούς θ' 7
ὅρκους ἐδέξαντο, καὶ τοῖς περὶ τὸν Κεκίναν προσέθεντο,
συγγνώμης τυχόντες.

5 Tac. 2, 50. Suet. Otho 2, 1. 11, 2. 12, 2. Cass. Dio 64, 15, 2. Ios. b. Iud. 4, 548. Eutrop. 7, 17. Martial. 6, 32 || **10** Tac. 2, 51. Cass. Dio 64, 15, 2[b]

2 *βριξιάλω* codd. || 4 *δηλώσει* recte se habere elucet ex Suet.: *lapidem memoriae Othonis inscriptum*, quamquam Plut. parum scienter vertit; *δαίμοσι* Lobeck || **8** *γὰρ*] *δὲ* **V** || **15** *παρακαλοῦντες αὖθις* ⟨*καὶ αὖθις*⟩ Rei. | *κατακελεύοντες*: em. Sint.

VITARVM DEPERDITARVM FRAGMENTA

Lampriae qui dicitur catalogus scriptorum Plutarchi – qui nuper a J. H. Sandbach in Plutarchi Moralium volumine VII p. 1–10 diligenter editus prostat (Lipsiae a. 1967) – praeter eas vitas, quae in libris saeculis X sqq. manu scriptis ad nos pervenerunt quasque in his 6 fasciculis denuo typis exprimendas curavimus, olim etiam plures ab eodem auctore conscriptas exstitisse testatur, nempe hasce:

Catalogi nr. 7 *Ἐπαμεινώνδας καὶ Σκιπίων*
26 *Αὐγούστου βίος*
27 *Τιβέριος*
28 *Σκιπίων Ἀφρικανός*
29 *Κλαύδιος*
30 *Νέρωνος βίος*
31 *Γάιος Καῖσαρ* (= Caligula)
33 *Βιτέλλιος*
34 *Ἡρακλέους βίος*
35 *Ἡσιόδου βίος*
36 *Πινδάρου βίος*
37 *Κράτητος βίος*
38 *Δαΐφαντος*
39 *Ἀριστομένης*
40 *Ἄρατος*.

Accedunt vitae Leonidae et Metelli, quibus scribendis se incubuisse ipse Plutarchus testatur, quae tamen catalogi auctori non iam praesto fuerunt.

Ex his tres vitae (Augusti, Gai Caesaris, Claudii) plane perierunt; Hesiodi et Arati poetarum vitas Plutarchum

commentariis antefixisse verisimile est, quorum reliquias apud Sandbach l. c. p. 17 sqq. et 23 sqq. invenias. ceterarum 12 vitarum frustula, quae viri docti conquisiverunt, nunc propono ex temporum ordine digesta, nisi quod videlicet Scipionis maioris fragmenta a reliquiis Epaminondae, quocum Plutarchus Romanum illum comparavit, non seiungo.

PHOTII TESTIMONIVM

Phot. bibl. cod. 161 *Ἀνεγνώσθη ἐκλογαὶ διάφοροι ἐν βιβλίοις ιβ' Σωπάτρου σοφιστοῦ· συνείλεκται δὲ αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἱστοριῶν καὶ γραμμάτων ... σύγκειται δὲ αὐτῷ καὶ ἐκ τῶν Πλουτάρχου Περὶ τοῦ ... καὶ δὴ καὶ ὁ ἔνατος αὐτῷ ὁμοίως ἐκ τῶν Πλουτάρχου συνετμήθη, ἔκ τε τοῦ ... καὶ μὴν καὶ ἐκ τοῦ Κράτητος βίου Δαϊφάντου τε καὶ Πινδάρου ... ὁ δὲ ἑνδέκατος ἔσχε τὴν συναγωγὴν ... ἐξ ὧν Πλούταρχος συνέταξε βίων Ἐπαμεινώνδου καὶ* ... totum locum ad Plutarchi Moralia potius pertinentem exhibet Sandbach l. c. p. 11 sq.

I. *ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΒΙΟΣ*

1 (6 Sandb.)

Plut. vit. Thes. 29, 5 *ὅτι δ' Ἡρακλῆς πρῶτος ἀπέδωκε νεκροὺς τοῖς πολεμίοις, ἐν τοῖς περὶ Ἡρακλέους γέγραπται.*

2 (7 Sandb.)

Gell. noct. Att. 1, 1 Plutarchus in libro, quem de Herculis, quantum inter homines fuit, animi corporisque ingenio atque virtutibus conscripsit, scite subtiliterque ratiocinatum Pythagoram philosophum dicit in reperienda modulandaque status longitudinisque eius praestantia.

nam cum fere constaret curriculum stadii, quod est Pisis apud Iovem Olympium, Herculem pedibus suis metatum idque fecisse longum pedes sescentos, cetera quoque stadia in terra Graecia ab aliis postea instituta pedum quidem esse numero sescentum, sed tamen esse aliquantulum breviora, facile intellexit modum spatiumque plantae Herculis ratione proportionis habita tanto fuisse quam aliorum procerius, quanto Olympicum stadium longius esset quam cetera. comprehensa autem mensura Herculani pedis, quanta longinquitas corporis ei mensurae conveniret, secundum naturalem membrorum omnium inter se competentiam modificatus est atque ita id collegit, quod erat consequens, tanto fuisse Herculem corpore excelsiorem quam alios, quanto Olympicum stadium ceteris pari numero factis anteiret.

3 (8 Sandb.)

Arnob. adv. nat. 4, 25 Plutarchus nostrarum esse partium comprobatur, qui in Oetaeis verticibus Herculem post morborum comitialium ruinas dissolutum in cinerem prodidit?

II. *ΔΑΙΦΑΝΤΟΥ ΒΙΟΣ* (11 Sandb.)

Plut. mul. virt. p. 244ab *Τὸ δὲ τῶν Φωκίδων ἐνδόξου μὲν οὐ τετύχηκε συγγραφέως, οὐδενὸς δὲ τῶν γυναικείων ἔλαττον εἰς ἀρετήν ἐστι, μαρτυρούμενον ἱεροῖς τε μεγάλοις, ἃ δρῶσι Φωκεῖς ἔτι νῦν περὶ Ὑάμπολιν, καὶ δόγμασι παλαιοῖς, ὧν τὸ μὲν καθ' ἕκαστον τῆς πράξεως ἐν τῷ Δαϊφάντου βίῳ γέγραπται.*

III. *ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΟΥΣ ΒΙΟΣ* (12 Sandb.)

Steph. Byz. s. v. *Ἀνδανία: ἐκ ταύτης Ἀριστομένης ἐγένετο ἐπιφανέστατος στρατηγός. τοῦτον οἱ Λακεδαιμόνιοι πολλάκις αὐτοὺς νικήσαντα θαυμάσαντες, ὡς μόλις ἐκράτησαν*

[*ἐν τοῖς Μεσσηνιακοῖς*], *ἀνατεμόντες ἐσκόπουν, εἰ παρὰ τοὺς λοιποὺς ⟨ἔν⟩εστί τι, καὶ εὗρον σπλάγχνον ἐξηλλαγμένον καὶ τὴν καρδίαν δασεῖαν, ὡς Ἡρόδοτος καὶ Πλούταρχος καὶ Ῥιανὸς ⟨ἐν τοῖς Μεσσηνιακοῖς⟩.*

Vitae Aristomenis adsignavit Wytt., negat Jacoby FGrH 265 F 46, qui mor. 856f (de Herod. malign. 11) spectari putat, perperam || *ἐν τοῖς Μεσσηνιακοῖς* trp. Siebelis || *⟨ἔν⟩εστι* Zie.: *ἔστι* || nihil de Aristomene habet Herodotus, unde *Ἡρόδωρος* ci. Immisch; obloquitur Jacoby, Add. ad FGrH 31; cf. Val. Max. 1, 8 ext. 15 et Plin. n. h. 11, 185.

IV. *ΛΕΩΝΙΔΟΥ ΒΙΟΣ*

Plut. de Herod. malign. 32 p. 866bc *ὅσα δ' ἄλλα πρὸς τούτῳ τολμήματα καὶ ῥήματα τῶν Σπαρτιατῶν παραλέλοιπεν, ἐν τῷ Λεωνίδου βίῳ γραφήσεται. μικρὰ δ' οὐ χεῖρόν ἐστι καὶ νῦν διελθεῖν. ἀγῶνα μὲν γὰρ ἐπιτάφιον αὐτῶν ἠγωνίσαντο πρὸ τῆς ἐξόδου, καὶ τοῦτον ἐθεῶντο πατέρες αὐτῶν καὶ μητέρες. αὐτὸς δ' ὁ Λεωνίδας πρὸς μὲν τὸν εἰπόντα παντελῶς ὀλίγους ἐξάγειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν μάχην 'πολλοὺς μὲν' ἔφη 'τεθνηξομένους'. πρὸς δὲ τὴν γυναῖκα πυνθανομένην ἐξιόντος εἴ τι λέγοι, μεταστραφεὶς εἶπεν 'ἀγαθοῖς γαμεῖσθαι καὶ ἀγαθὰ τίκτειν'. ἐν δὲ Θερμοπύλαις μετὰ τὴν κύκλωσιν δύο τῶν ἀπὸ γένους ὑπεξελέσθαι βουλόμενος ἐπιστολὴν ἐδίδου τῷ ἑτέρῳ καὶ ἔπεμπεν· ὁ δ' οὐκ ἐδέξατο φήσας μετ' ὀργῆς 'μαχατάς τοι, οὐκ ἀγγελιαφόρος, εἱπόμαν'. τὸν δ' ἕτερον ἐκέλευεν εἰπεῖν τι πρὸς τὰ τέλη τῶν Σπαρτιατῶν· ὁ δ' ἀπεκρίνατο τῷ πράγματι, καὶ τὴν ἀσπίδα λαβὼν εἰς τάξιν κατέστη.*

V. *ΠΙΝΔΑΡΟΥ ΒΙΟΣ* (9 Sandb.)

Eustath. prooem. comm. Pindaricorum c. 25 *ἐπιμεμελέτηται ὑπὸ τῶν παλαιῶν καὶ εἰς γένους ἀναγραφὴν τὴν κατά τε Πλούταρχον καὶ ἑτέρους, παρ' οἷς φέρεται ὅτι κώμη Θηβαίων αἱ Κυνὸς κεφαλαί.*

Ex hac vita aliqua in vitas anonymas et Eustathii prooemium fluxisse necnon hausisse Pausaniam 9, 23, 2–4 verisimile esse putat Sandbach cl. Wilamowitz Pindaros 58. in ipso Plutarcho cf. mor. 347f 536b 557f 717d || *οἱ κυνοκέφαλοι* cod.

VI. *ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΟΥ ΒΙΟΣ* (1 Sandb.)

Plut. vit. Ages. 28, 6 *πολλῶν δὲ σημείων μοχθηρῶν γενομένων, ὡς ἐν τῷ περὶ Ἐπαμεινώνδου γέγραπται, καὶ Προθόου τοῦ Λάκωνος ἐναντιουμένου πρὸς τὴν στρατείαν, οὐκ ἀνῆκεν ὁ Ἀγησίλαος, ἀλλ' ἐξέπραξε τὸν πόλεμον, ἐλπίζων, αὐτοῖς μὲν ὁμοῦ τι τῆς Ἑλλάδος ὅλης ὑπαρχούσης, ἐκσπόνδων δὲ τῶν Θηβαίων γεγονότων, καιρὸν εἶναι δίκην λαβεῖν παρ' αὐτῶν.*

VII. *ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΒΙΟΣ* (2 Sandb.)

Plut. vit. Pyrrh. 8, 5 *Ἀννίβας δὲ συμπάντων ἀπέφαινε τῶν στρατηγῶν πρῶτον μὲν ἐμπειρίᾳ καὶ δεινότητι Πύρρον, Σκιπίωνα δὲ δεύτερον, ἑαυτὸν δὲ τρίτον, ὡς ἐν τοῖς περὶ Σκιπίωνος γέγραπται.*

VIII. *ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ ΒΙΟΣ*

1 (3 Sandb.)

Plut. vit. Gracch. 21, 7–9 *οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν, εἰ Νασικᾶν μεμίσηκεν οὕτως ὁ δῆμος, ὅπου καὶ Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός, οὗ δοκοῦσι Ῥωμαῖοι μηδένα δικαιότερον μηδὲ μᾶλλον ἀγαπῆσαι, παρὰ μικρὸν ἦλθεν ἐκπεσεῖν καὶ στέρεσθαι τῆς πρὸς τὸν δῆμον εὐνοίας, ὅτι πρῶτον μὲν ἐν Νομαντίᾳ τὴν τελευτὴν τοῦ Τιβερίου πυθόμενος ἀνεφώνησεν ἐκ τῶν Ὁμηρικῶν* (Od. 1, 47)·

ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι,

ἔπειτα τῶν περὶ Γάιον καὶ Φούλβιον αὐτοῦ δι' ἐκκλησίας πυνθανομένων, τί φρονοίη περὶ τῆς Τιβερίου τελευτῆς, οὐκ ἀρεσκομένην τοῖς ὑπ' ἐκείνου πεπολιτευμένοις ἀπόκρισιν ἔδωκεν. ἐκ τούτου γὰρ ὁ μὲν δῆμος ἀντέκρουσεν αὐτῷ λέγοντι, μηδέπω τοῦτο ποιήσας πρότερον, αὐτὸς δὲ τὸν δῆμον εἰπεῖν κακῶς προήχθη. περὶ μὲν οὖν τούτων ἐν τῷ Σκιπίωνος βίῳ τὰ καθ' ἕκαστα γέγραπται.

2 (4 Sandb.)

ibid. 31, 5 *καὶ ὅτε Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς ἐξ οὐδενὸς αἰτίου προφανοῦς ἐτελεύτησε, καὶ σημεῖά τινα τῷ νεκρῷ πληγῶν καὶ βίας ἐπιδραμεῖν ἔδοξεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται, τὸ μὲν πλεῖστον ἐπὶ τὸν Φούλβιον ἦλθε τῆς διαβολῆς, ἐχθρὸν ὄντα καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπὶ τοῦ βήματος τῷ Σκιπίωνι λελοιδορημένον, ἥψατο δὲ καὶ τοῦ Γαΐου ἡ ὑπόνοια.*

IX. *ΜΕΤΕΛΛΟΥ ΒΙΟΣ*

Plut. vit. Marii 29, 12 *ἀλλὰ γὰρ ὅσης μὲν ἀπέλαυσεν εὐνοίας παρὰ τὴν φυγὴν καὶ τιμῆς Μέτελλος, ὃν δὲ τρόπον ἐν Ῥόδῳ φιλοσοφῶν διητήθη, βέλτιον ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γραφομένοις εἰρήσεται.*

X. *ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΒΙΟΣ* (182 Sandb.)

Damasc. vita Isidori 64 West. (= Phot. bibl. 242) *τούτου* (scil. *Σεβήρου*) *ὁ ἵππος . . . ψηχόμενος σπινθῆρας ἀπὸ τοῦ σώματος πολλούς τε καὶ μεγάλους ἠφίει . . . ἀλλὰ καὶ Τιβερίῳ ὄνος, ὡς Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς φησιν, ἔτι μειρακίῳ ὄντι καὶ ἐν Ῥόδῳ ἐπὶ λόγοις ῥητορικοῖς διατρίβοντι τὴν βασιλείαν διὰ τοῦ αὐτοῦ παθήματος προεμήνυσεν.*

XI. *ΝΕΡΩΝΟΣ ΒΙΟΣ* (5 Sandb.)

Plut. vit. Galbae 2, 1 *Νυμφίδιος γὰρ Σαβῖνος, ὢν ἔπαρχος ὥσπερ εἴρηται μετὰ Τιγελλίνου τῆς αὐλῆς . . .*

XII. *ΒΙΤΕΛΛΙΟΥ ΒΙΟΣ*

cf. Lampr. cat. nr. 33 et v. Oth. 18, 1 p. 398, 29.

XIII. *ΚΡΑΤΗΤΟΣ ΒΙΟΣ*

Iulian. or. 7 p. 200b (= p. 259, 5 Hertlein) *ἐντυχὼν δὲ τῷ Χαιρωνεῖ Πλουτάρχῳ τὸν Κράτητος ἀναγράψαντι βίον οὐδὲν ἐκ παρέργου μανθάνειν δεήσῃ τὸν ἄνδρα.*

BIBLIOTHECA TEVBNERIANA

PLVTARCHVS, Moralia

Vol. I.

De liberis educandis · De audiendis poetis · De audiendo · De adulatore et amico · De profectibus in virtute · De capienda ex inimicis utilitate · De amicorum multitudine · De fortuna · De virtute et vitio · Consolatio ad Apollonium · De tuenda sanitate praecepta · Coniugalia praecepta · Septem sapientium convivium · De superstitione

Vol. II.

Regum et imperatorum apophthegmata · Apophthegmata Laconica · Instituta Laconica · Apophthegmata Lacaenarum Mulierum virtutes · Aetia Romana · Aetia Graeca · Parallela minora · De fortuna Romanorum · De Alexandri Magni fortuna aut virtute oratio I et II · De gloria Atheniensium · De Iside et Osiride

Vol. III.

De E apud Delphos · De Pythiae oraculis · De defectu oraculorum · An virtus doceri possit · De virtute morali · De cohibenda ira · De tranquillitate animi · De fraterno amore · De amore prolis · An vitiositas ad infelicitatem sufficiat · Animine an corporis affectiones sint peiores · De garrulitate · De curiositate · De cupiditate divitiarum · De vitioso pudore · De invidia et odio · De laude ipsius · De sera numinis vindicta · De fato · De genio Socratis · De exilio · Consolatio ad uxorem

Vol. IV.

Quaestionum convivalium libri IX · Amatorius · Amatoriae narrationes

Vol. V. Fasc. 1.

Maxime cum principibus philosopho esse disserendum · Ad principem ineruditum · An seni sit gerenda res publica · Praecepta gerendae rei publicae · De tribus rei publicae generibus · De vitando aere alieno

Vol. V. Fasc. 2. Pars 1.

Vitae X oratorum · Placita philosophorum

Vol. V. Fasc. 2. Pars 2.

De comparatione Aristophanis et Menandri · De Herodoti malignitate

Vol. V. Fasc. 3.

Aetia physica · De facie in orbe lunae · De primo frigido

Vol. VI. Fasc. 1.

Aqua an ignis utilior · De sollertia animalium · Bruta ratione uti · De esu carnium I · De esu carnium II · Platonicae quaestiones · De animae procreatione in Timaeo · Epitome libri de animae procreatione in Timaeo

Vol. VI. Fasc. 2.

Libri contra Stoicos et contra Epicureos scripti

Vol. VI. Fasc. 3.

De musica · De libidine et aegritudine · Parsne an facultas animi sit vita passiva

Vol. VII.

Fragmenta

K · G · SAUR MÜNCHEN · LEIPZIG

BIBLIOTHECA TEVBNERIANA

PLVTARCHVS, Vitae parallelae

Vol. I. Fasc. 1.

Theseus et Romulus · Solon et Publicola · Themistocles et Camillus · Aristides et Cato maior · Cimon et Lucullus

Vol. I. Fasc. 2

Pericles et Fabius Maximus · Nicias et Crassus · Alcibiades et Coriolanus · Demosthenes et Cicero

Vol. II. Fasc. 1

Phocion et Cato maior · Dion et Brutus · Aemilius Paulus et Timoleon · Sertorius et Eumenes

Vol. II. Fasc. 2

Philopoemen et Titus Flaminius · Pelopidas et Marcellus · Alexander et Caesar

Vol. III. Fasc. 1

Demetrius et Antonius · Pyrrhus et Marius · Aratus et Artaxerxes · Agis et Cleomenes et Ti. et C. Gracchi

Vol. III. Fasc. 2

Lycurgus et Numa · Lysander et Sulla · Agesilaus et Pompeius · Galba et Otho

Vol. IV

Indices

In Einzelausgaben:
Alexander et Caesar
Demosthenes et Cicero

K · G · SAUR MÜNCHEN · LEIPZIG